

34448

UAN

DAD AUTÓNOMA DE NUEVO

CIÓN GENERAL DE BIBLIOTE

BX1958

.A2

1789

v.1

c.1

230

UANL

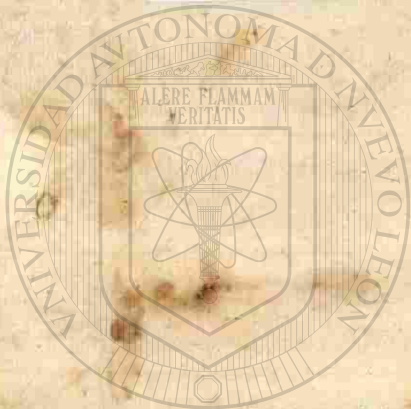
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

1080046229

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

CATECHISMI ROMANI
EXPOSITIO
VARIIS PRÆLECTIONIBUS

SECUNDUM NOVAM METHODUM
TAM IN DIOECESI TOLETANA,
QUAM IN ALIIS HISPANIARUM,
ET INDIARUM PRÆSCRIPTAM,

ad usum Parochorum, aliorumque potissimum, qui
ad Beneficia Parochialia petenda concurrunt,
accomodata

PER GUILIELMUM RAMONIUM,
PAROCHUM SANCTI LAURENTII,
MAJORIS BALEARUM.

TOMUS PRIMUS.

SYMBOLI EXPLICATIONEM CONTINENS.

46437

SUPERIORUM FACULTATE, AC PRIVILEGIO.
MATRIT. MDCCLXXXIX.
APUD HIERONYMUM ORTEGA, ET FILIOS IRARRA

*Se hallará en su Imprenta y Librería calle Angosta de Majaderitos
frente del Coliseo de la Cruz.*

(1)
PURISSIMÆ VIRGINI
DEIGENTRICI MARIÆ,
SINE COMMUNI ORIGINIS LABE
CONCEPTÆ

GUILLIEMUS RAMONENS

D. O. C.

Cuam potius, Deigenitrix Virgo, lucubrationes hasce nostras, in quibus de Summa Christiana fidei agitur, nuncuparem, quam tibi, quæ nimirum arcem ipsius fidei tenes, aut cui Religionis elementorum explicatæ utcumque, amplificatæque rationis tutelam committerem, nisi tibi metipsi, cui veræ demum, solidæque Religionis initium acceptum refert

Es-

FONDO BIBLIOTECA PUBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEON

132694

Ecclesia? Ut per quam videlicet mundo salutem paratam novimus, per eandem temet sartam, tectamque libelli incolunitatem tuerer salutis ipsius causarum interpretis. Tu enim Virgo, omnium que usquam fuerint, beatissima, cum amplissimis divinæ gratiæ donis eo jam puncto temporis affatim cumularere, quo primum omnes, primi, communisque parentis delicti luctuosam capimus hereditatem, ut merito gratiam prævertisse naturæ cunctis religiosum jam sit qui Christiana professione censentur, ad eum olim utero concipiendum, mirando quodam Sancti Spiritus opere, parabare, qui omni prorsus principio carens, per te primum homo esse incipere decrevisset.

Eò Patrum desideria, eò Prophetarum oracula, eò cunctarum vota gentium collimabant. Sacri autem adveniente temporis plenitudine, plena quoque facta es, Virgo; eò qui omnia quidem complet, sed qui singulari te modo ita compleverit, ut nostram ex te carnem sumens, verus tibi per naturam ipsam quam sumpsit, filius esse ceperit; ut jure tu, Beatissima, eundem vicissim à quo

repleta es; complevisse quodammodo, atque auxisse videaris. De te quippe, quem Christum colimus, prodiit, duabus constans, atque ornatus naturis, Divina, quam semper à Patre, humana, quam ex te primum Matre habere occæpit. Hæc fidei nostræ arx munitissima, hoc Religionis firmissimum propugnaculum, hæc summa nostræ salutis est. Per Christum enim Servatorem nostrum, verumque filium tuum, & Trinitatis, quod in obscuro ante latebat, Mysterium, quantum humana cogitatio assequi valet, in Deo uno aperte cognoscimus; & Sacramentis pascimur, atque munimur; & in futura mortuorum resurrectione firmamur; & præmii, vindictæque rationem æternæ plenius edocemur; & omnem denique discimus, remotis dubiis, veritatem.

Nempe multifariam, multisque modis loquens olim Deus patribus in Prophetis, novissime diebus istis loquutus est nobis in Filio: ut quæ sub velamine quondam litteræ variæ tegebantur, nunc demum per ipsum qui eis designabatur, revelatis, apertisque figuris, omnis nobis salutis ratio plenissime, atque

uberrime innotesceret, dum salutis Auctorem
 præsentem intueremur, spirantemque; cum
 eodem conversaremur humanam carnem indu-
 to; ejus tandem, quod Verbum est Patris, sa-
 lutaribus colloquiis fruermur. Hæc autem
 omnia, Virgo, per te; non enim feri pote-
 rat, ut Verbum caro fieret, habitaretque no-
 biscum, nisi conceptum in te, altum, educa-
 tumque per te. Cujus ergo tu Auctrix fuisti,
 ejus nunc doctrinam Romano quidem Catechi-
 smo expressam, nostris autem vigiliis, ac la-
 boribus amplificatam, atque aduuctam, su-
 scipe, quæso, Potentissima Virgo, tutandam,
 meque servorum tuorum minimum favore, ac
 patrocinio tuo tegito: quæque & Christianum
 populum ornas eximie, & cunctas hæreses
 sola interemisti in universo mundo, fac pri-
 mo conatus nostri Filio tuo accepti sint Ec-
 clesie capiti, deinde membris proficui, po-
 stremo heterodoxis hominibus formidolosi, ut
 & Christiana pax, quam nobis reliquit, no-
 bis dedit Dominus, reflorescat, & quod fu-
 turum aliquando Servator ipse promisit, fiat
 temporibus nostris unum ovile, & unus pa-
 stor.

PRÆFATIO LECTURO.

Supervacaneum fortasse tibi videbitur, critice lector,
 (aut qualiscumque fueris) in rebus Theologicis conscri-
 bendis tempus insumere. Nam quæ hactenus edita sunt,
 inquires, nedum ad satietatem, sed ad fastidium quo-
 que sufficiunt, cum in nulla alia scientia verius quam
 in Theologia illud impleatur Salomonis oraculum (a):
 Faciendi plures libros nullus est finis. Vel quod in ea
 plures sint professores, vel quod de ipsa scribant etiam
 qui disciplinas alias profitentur, ut medici, jurecon-
 sulti, & alii; quos inter Michael Boudewins medici-
 næ Doctor edidit ventilabrum Medico-Theologicum;
 Paulus Windech in lucem emisit Theologiam Juris-
 consultorum, ac Guilielmus Derhamus Theologiam
 Physicam, & Astronomicam ex Anglico in Gallicum
 sermonem versas; omissis aliis, quos referre non est
 necesse. Insuper: enumerare quis poterit, aut recense-
 re Expositores Petri Lombardi, vulgo Magistri Sen-
 tentiarum, Interpretes Divi Thomæ Aquinatis, alios-
 que Auctores, qui propriam sibi aperuere viam, & tum
 Dogmatica, tum Scholastica, tum Morali Theologia
 Republicam litterariam impleverunt? Si ergo tot, &
 tam multi sunt qui in hac scientia laborarunt, ad quid
 ligna, ut ajunt, in sylvam ferre? Non multo melius
 esset præcipuos jugiter legere libros jam exaratos, quam
 medioeres, vel longe inferiores, inaniter superaddere?

Prælectiones quoque jam conformatae (quales hic ap-
 ponuntur) nemini deservire possunt nisi Auctori suo,
 vel fidissimo ejus amico, reliquis omnibus inscis; si
 enim aliis notæ sint, & ab aliquo usurpentur, statim
 digito commonstrabitur esse alienum partum qui pro-
 prius esse debebat: sicut illis accidit, qui conciores
 im-

(a) Ecclesiastes 12. v. 12.

impressas, vel ab aliis emendicatas populo venditant tanquam suas. Accedit, ad hoc introductas esse sortes in litterariis concursionibus, ut unusquisque ostendat quantum ingenio polleat, atque scientia; doctiorque reputaretur qui brevi præfixo tempore, paucisque adjumentis munitus, orationem utcumque ornatam, ac eruditam efficeret, quam qui præstantiorem, sed multis diebus impensis, ac libris ad illam disponendam adhibitis, elaborasset. Nec responderi valet, hujusmodi Prælectionibus posse methodum ad alias conformandas iniri: tum quia vel una, absque inculcatione sufficeret, quæ in singulis reperitur; tum quia in conformandis orationibus, aliisque exercitationibus subeundis, suum cuique pulchrum; tum denique, & quidem maxime, quia quæ hic exhibentur, non talia sunt; ut haberi pro formula mereantur. Addi etiam potest, sapientes his normis non indigere, indoctosque abuti, stulte credentes eas solas memoriæ mandatas conferre scientiam alieno labore, atque industria partam, sive (ut de Sacramentorum effectu dicitur) *ex opere operato*.

Sed siste sodes, nec ultra progrediare; tibi enim pro viribus satisfaciam. Nosti, opinor, messem Theologicam esse multam, nec totidem messoribus finiendam. Sinito igitur in eam nos falcem immittere, vel saltem cum vidua Ruth spicas colligere post metentes (a). Sunt utique plurimi qui in Sacra Theologia exornanda plurimum insudarunt; eo autem tantum abest, ut detineamur, nihil ut nos magis ad opus impellat. *An quia præcesserunt* (inquit Augustinus lib. 8. cap. 8. Confess.), *pudet sequi, & non pudet nec saltem sequi?* Sed jam sufficere ais, ac redundare quæ passim habemus. Verum Augustinus ipse testatur (b), & experientia docet, admodum expedire plures libros de iisdem rebus tractantes, ut facilius salubris eruditio

(a) Ruth cap. 2. (b) Augustinus lib. 1. de Trinit. cap. 3.

tio comparètur. Fateor innumerabiles esse Auctores, qui vel super libros Magistri Sententiarum, vel saper Summam Angelici Præceptoris, vel soluta quadam methodo, Theologica plurima scriperunt.

At quidni ex tam multis conemur seligere potiora ad exponendum Catechismum Romanum, seu potius catholicas veritates in eo præstantissimo libro contentas, quem vigilantissimi Hispaniæ Præsules summa sapientia, nedum in concionibus, explicandum proponunt, sed in petitionibus etiam beneficiorum curam animarum habentium? quemque Supremus Castellæ Senatus, non minus incremento Religionis, quam aliis Regni commodis sedulo intentus, dudum etiam commendavit? Iste profecto liber jussu Sacri Concilii Tridentini, & Summorum Pontificum opera ab eximio viris editus, breviter, docte, ac eleganter, præcipua tradit credenda, & observanda; coque solo, & pessimi errores in dogmate, qui vanæ subtilitates in schola, & noxiæ laxitates in morali Theologia, & ridenda, vel potius fienda ineptiæ in Spiritus Sancti Cathedra (quæ abominanda vitia non pridem apud multos serpebant) facillime devitantur.

Ejusdem libri paucis abhinc annis duplex prodit hispanica versio (& unaquæque jam bis, terve nescia) quibus Catholicum hujus nationis genium maxime commendatur. Utinam ea Catechismi doctrina, tanquam pane siligineo, alerentur qui corruptissimis pascuntur siliquis, quas non edisset Prodigus Evangelii! Hæretici, inquam, nostri temporis, Catechismis utentes foedissimis errorum sordibus conspiratis. Quod eo magis mirandum, quo illustrius sæculum hocce prædicatur, in quo non desunt heterodoxi, qui deposito furore priorum, plura ipsorum deliria confutarint. Et tamen in Catechismo Bernæ anni MDCCLXI. pag. 126. tanquam dogmata fidei, stultissima proponuntur, ut Pontificem Romanum esse Antichristum, & alia non mi-

minus absurda, atque ridicula, quæ videri possunt in nota sub pagina 101. tom. 2. Deismi refutati ab erudito viro Bergier, Gallico idiomate Parisiis editi anno MDCCLXVIII.

Verum enim vero: quæ in laudato Catechismo Concilii Tridentini mirum in modum traduntur, debent profundius à Theologis investigari, latiusque exponi, argumentis etiam aliunde petitis. Et quamquam omnia opera Theologica tali nomine digna, plurimum conferre valeant, præsertim scripta Sanctorum Thomæ, & Bonaventuræ, quos veluti Theologiae Duces, Theologis Balearicis sequendos injunxit Illustrissimus Joannis Diaz de la Guerra, dum esset eorum Antistes anno MDCCLXXIII. (quod in magna hujus viri laude ponendum, licet ejus gloriæ neque profuerit quisquam laudando, neque vituperando nocuerit, ut de Catone dicebat Livius), vel maxime tamen conferret illa in quibus ex professo Catechismus exponitur. Hæc autem sunt admodum pauca; solum enim, quod sciam, duo reperiuntur. Primum à doctissimo Joanne Chapeauvilla, Canonico Leodiensi publici juris factum anno MDCL. titulo *Elucidationum scholasticarum super Catechismum Romanum*. Quod raro jam nunc prostat. Alterum à sapientissimo Natali Alexandro elucubratum, atque inscriptum: *Theologia Dogmatico-Moralis secundum ordinem Catechismi Concilii Tridentini*. Sæpe, nunquam vero satis pro dignitate recessum. Sed quamvis hoc ultimum opus, & obvium sit, & omnibus numeris absolutum, tyrones tamen, & non paucos etiam veteranos Theologos obruit tanta eruditio- nis copia, tam fuse contexta, cum tamen quæstiones scholasticas, aliasque à sine sibi proposito alienas, consulto prætermittat Auctor gravissimus (a).

Ego

(a) Nec prætermittendus est exactissimus Jacobus Bayus Sac. Theolog. Do-
Pro-

Ego propterea, licet temeritatis mea conscius, & cum iis quos paulo ante laudavi, minime conferendus, Prælectiones istas, ut maxime exiles, parumque limatas exhibeo; in quibus Symbolum Apostolorum, & Sacramenta Ecclesiæ quam dilucide, quamque breviter fieri potest, expendimus; non quidem discutendis singulis Catechismi paragraphis (si enim quantum à qua- que re dici potest prosequeremur, finis operis non esset, ut in proœmio Institutionum scribit Quinctilianus); sed aliquibus tantum ex quovis capite explanandis: et si aliquando plures complectamur, quam fuerint ad exponendum designati, vel quia eadem expositio ad ipsos extendi valeat, vel ne tot intacti remaneant; ideoque interdum ex eodem capite plures formantur Prælectiones, maxime ex quarto secunda partis, ubi de venerabili Eucharistiæ Sacramento longius disserit Catechismus plusquam octoginta paragraphis. Atque ut citius habeantur positiones ex omnibus fere numeris utriusque partis, Eleuchum addimus in fine, præcipua- rum thesium, quæ ex illis possunt deduci, citatis nonnullis Auctoribus, qui eas fusius tractant, ut agunt Ripalda, Castellus, alii, in libros Magistrî Sententiarum.

Haud me fugit Illustrissimum Franciscum Fabianum, & Fvero Archiepiscopum Valentinum, anno MDCLXX. Angelopoli (cujus tunc Episcopus erat) edidisse indi-

cem
Professor, Regius, Ecclesiæ Collegiæ D. Petri Loranii Decanus, &c. in opere cui titulus: *Institutionum Doctrinæ Christianæ libri quatuor, ad Catechismi Romani methodum, ex Concilio Tridentini præscripto continenti, qui totius scientiæ Theologicæ compendium*. Edit. Antwerpæ, apud Guilielmum à Tongris sub signo Gryphæ, anno 1724. unico tomo in folio non magno malis, sed magni ponderis. Est enim opus, omnino laude, & admiratione preceleberrime, castigatissime Theologiæ tradens synopsis, ut merito, ait Cl. Thomassinus tom. 3. Theolog. Dogmat. part. 4. pag. 684. col. 2. & sequenti; dignum propterea nova editione, qua omnino innovet. Sunt etiam innumeri Catechismi, nempe Canisii, Augerii, Pozzetti, Lipinii, & aliorum, utilissimi quidem, sed diversa methodo à Romano elaborati, tametsi ejus doctrinæ conformes.

cem quæstionum Summæ Angelicæ Præceptoris Divi Thomæ ad expositionem cujusvis capituli Catechismi apprime conducentium; sed nisi ille utilissimus index denuo recudatur, difficile invenietur; illum enim, nisi semel, raptimque, videre nunquam potui. Cumque præter Doctorem Angelicum, plurimum quoque conferant Doctor Seraphicus supra laudatus, eloquentissimus Canus, piissimus Contensonus (cujus Theologia mentis, & cordis recta tendit ad Catechismi scopum) solidissimus Petavius, exactissimus Estius, doctissimus Frassen, eruditissimus Berti, sapientissimus Gotti, Billuart, aliique tam veteres, quam recentiores, qui profertur de thesauro suo nova, & vetera, ac in dogmaticis nervose, in scholasticis sobrie, in moralibus circumspicte, atque in omnibus acute, docte, pie procedunt; idcirco ductus exemplo Plinii junioris lib. 6. epist. 15. dicentis: *Sum ex his, qui miror antiquos, non tamen nostrorum temporum ingenia despicio; ex utrisque nonnullos afferam in Catalogo conclusionum.*

Licet autem lucubrationes istæ totidem verbis proferri nequeant à Theologis, sic enim nihil ex propria penu depromerent, & vel desidæ, vel ignorantie, vel plagii à Sapientibus damnarentur, potiori ratione, quam qui concionibus typis editis, vel aliunde quæsitis fucum faciunt imperiti; non propterea inutiles erunt iis, qui vel mediocriter aliena in succum, & sanguinem proprium convertere norint, & aliorum facere semen suum, præsertim petitionum seriem inveniuntibus, sortitam punctum intra XXIV. horas enucleaturis. Nam eo brevi tempore quærendi sunt libri, disponenda, ornanda discenda oratio, & videndæ argumentorum solutiones, quæ contra thesim propositam militant. Hæc vero cum tanta, & tam ardua sint, mentes, præcipue juniorum, valde concutiunt, ac vehementer excruciant; sique aliquid in promptu habeant ad idem serio meditatam, melius adjuvantur, quam si illis offerantur vasta vo-

lu-

lumina; quin totum ad litteram sumere debeant; ad inventa quippe facile possunt augeri, redigi, commutari, & sexcentis modis aptari, quod sæpe defectu materiæ, vel nimia abundantia in plurimis magnisque libris dispersa, ob temporis angustiam fieri nequit, ut non raro accidit in petitionum concursionibus. Unde oppido falluntur qui putant ad conficiendas Prælectiones sufficere translationem quamlibet de libro, ut vulgo dicitur, in *quidernum* absque ullo delectu. De his, aliisque similibus querebatur quidam acutissimus Præsul (a) dicere solitus: *Isti concurrunt ad meritum, & illis idem vertitur vitio.*

Non itaque est mihi vanissima cogitatio inducendi Theologos ad aliena pueriliter sectanda vestigia, nec eorum studia atque solertiam minuendi, sed è contrario, ipsos quantum possim magis, magisque excitandi ad ea tractanda exactius, quæ à nobis minus exacte tractantur. Ed, inquam Prælectiones ista, qualescumque tandem sint diriguntur, ut Catholicæ veritates, & res gravissimæ luculentius exponantur. Quarum cum ego nonnullas Palmæ pridem in majori Balearum patria nostra, tum in Academia Thomistica, (quæ utinam adhuc vigeret, nec cito evanisset! At, nescio quo fato, res utilissimæ tam parum durant, ut de alia magno rei litterariæ detrimento dimissa, merito dolent studiosi cum lepidissimo quodam (b) Auctore) tum in Episcopali Palatio, habuissem, reliquas postea in eundem modum adjeçi, ut & justum corpus conficerem, & haberent olim fortassis quibus industriam suam, diligentiamque juvarent primum juniores, qui suam petitionum viam capessunt,

b ij

(a) Illustrissimus Franciscus Garrido Episcopus Majoricæ anno MDCCXXI. Postea Cordubensis; & talis quidam Episcopus, ut amnes narunt, eundem describit Apostolus, & in ejus elogio inebri verissime dixit Joannes Josephus à Segovia die 20. Januarii anni MDCCXXVII. (b) Josephus Franciscus Isla tom. 4. Compendi Hist. Hispan. in prolog. loquens de diario illo Matritensi eruditissimo, & Trevolinis Ephemeridibus comparando.

sunt, deinde (non enim id affirmare verebor), pro-
vectiores quique, quæ sæpe non vacat immensa scri-
ptorum volumina, e quibus nostra hæc delibavimus,
vel evolvere, vel in promptu habere. Nosmet enim ipsi,
erudite lector, experientia comprobavimus quam ope-
rosa sit, quamque laboris plena provincia hæc quam
suscepimus, etsi primo, ut ita dicam, intuitu, levio-
ris momenti esse videatur.

Catechismus quippe, quæ in Ecclesia jam fide cer-
ta sunt, & explorata, tradit, atque confirmat: rem
vero ab ovo, ut ajunt, repetere; argumentum am-
plificare; uberiores Scripturæ, Patrumque normam
rimari, & applicare; Hæreticorum primo tela retun-
dere, deinde ipsos verbo veritatis confodere; Catho-
licorum etiam variam opinandi rationem scrutari; utri
adhærendum sit judicare; cuncta in ordinem redige-
re, atque componere; id vero laboris, & operosæ
plenum alex: quod tamen pro virili nostra perficere
conati sumus. Utrum votis responderit exitus, alio-
rum judicium esto. Nos certe conscientia semper re-
cte facti fruemur, & operæ in eo libro illustrando
locatæ, qui deberet quidem certe à fidelibus omni-
bus nocturna versari manu, versari diurna. Plures
etiam Scholasticas quæstiones, temporî servientis, ad-
duximus, in quibus Thomistica placita sequuti su-
mus, quin alios propterea invites trahere ad illa præ-
banda, & amplectenda velimus; sed unumquemque,
ut cum Apostolo loquar, suo sensu abundare circa
opiniones, quæ Catholicam Religionem minime læ-
dunt; ideoque in Catalogo conclusionum sæpe ad
Castellum mittimus, ut quilibet Auctores quarat
sue Scholæ faventes, & adversarios non ignoret. Si
aliquando stilus iniquus, variusque appareat, id vel
de industria factum scito, ne animus tuus nauseet
super cibo isto levissimo; vel quod idem interdum
exigat res; vel propter eum, quem, dum scribere-
mus,

mus, præ manibus potissimum habuimus librum; vel
denique, quia *cogitationes meæ variae succedunt sibi, &*
mens in diversa rapitur, sicut illi amico Jobi cap. 20.
vers. 2.

Quamquam autem pro virili æmulari cupiam lati-
ni sermonis venustatem, quæ mirifice fulget littera
Catechismi, non tamen penitus à quibusdam vel vo-
cibus, vel integris etiam phrasibus Scholasticis abhor-
reo, quæ vix, ac ne vix quidem, per alias possunt
æque commode suppleri, salvo, ut oportet, ac integro
sensu manente, qui præcipuus nobis propositus finis.
Cum præsertim in juvenum, ac tyronum gratiam scri-
bamus, quibus aurei sæculi loquutiones obsessent potius,
quam prodesent. *Quid enim prodest* (ait August. lib. 4.
de Doct. Christ. cap. 11.) *clavis aurea, si aperire quod vo-
lumus non potest, aut quid obest lignæ, si potest?* Nec
mihi verendæ sunt Grammaticorum, & philologorum fe-
rulæ, modo quod nobis propositum est assequamur. *In-
dignum vehementer existimo* (inquit Gregorius Magnus
epist. ad Leandrum præfixa expositioni Moralium in
Job), *ut verba Cælestis oraculi restringam sub regu-
lis Donati.* Et alicubi parens ipse purioris dictionis,
& eloquentiæ Tullius: *Cum in populari ratione omnis
nostra versatur oratio, populariter interdum loqui ne-
cesse est.* Non ideo tamen sordes consecramur, ut le-
gentibus erit perspicuum; sed median quamdam viam
insistimus. At de prologo plusquam satis: *stultum et-
enim est ante tractationem effluere, in ipsa autem tra-
ctatione succingi*, ut cum Scriptore lib. 2. Machabæo-
rum (cap. 2. v. 33.) concludam. Si hæc tibi placeant,
candide lector, summo bonorum omnium Auctori gra-
tias agito, ad quem omnia nostra referri volumus: si
vero displiceant, benignus indulge, vel ne vapules à
Juvenale lib. 2. epigrammat. 8. fac meliora, & Vale.

INDEX PRÆLECTIONUM,
quæ in hoc primo Tomo inveniuntur.

- Prælectio I. *De Fide, & Symbolo Apostolorum*, ad expositionem cap. 1. 1. partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1. usque ad ultimum. pag. 1.
- Prælectio II. *De Fide*, ad exposit. cap. 2. 1. p. Catechismi à §. 1. ad 4. pag. 14.
- Prælectio III. *De Deo uno*, ad exposit. cap. 2. 1. p. Catechismi à §. 5. ad 8. pag. 28.
- Prælectio IV. *De Ineffabili Sanctissimæ Trinitatis arcano*, ad exposit. cap. 2. 1. p. Catechismi à §. 9. ad 10. pag. 44.
- Prælectio V. *De Omnipotentia Dei*, ad exposit. cap. 2. 1. p. Catech. à §. 11. ad 15. pag. 63.
- Prælectio VI. *De Christi divinitate*, ad exposit. cap. 3. 1. p. Catech. à §. 1. ad 4. pag. 76.
- Prælectio VII. *De Fide in Jesum Christum*, ad exposit. cap. 3. 1. p. Catech. à §. 4. ad 6. pag. 91.
- Prælectio VIII. *De Jesu-Christi nomine*, ad exposit. cap. 3. 1. p. Catech. à §. 5. ad 7. pag. 104.
- Prælectio IX. *De Jesu-Christo vero Messia*, ad exposit. cap. 3. 1. p. Catech. à §. 7. ad 9. pag. 116.
- Prælectio X. *De Incarnatione Verbi*, ad exposit. cap. 4. 1. p. Catech. à §. 1. ad 6. pag. 129.
- Prælectio XI. *De Nativitate Christi*, ad exposit. cap. 4. 1. p. Catech. à §. 7. ad 10. pag. 142.
- Prælectio XII. *De Passione Domini*, ad exposit. cap. 5. 1. p. Catech. à §. 1. ad 4. pag. 159.
- Prælectio XIII. *De Morte, & sepultura Christi*, ad exposit. cap. 5. 1. p. Catech. à §. 6. ad 8. pag. 173.
- Prælectio XIV. *De Christo Redemptore*, ad exposit. c. 5. 1. p. Catech. à §. 11. ad 13. pag. 187.
- Prælectio XV. *De Descensu Christi ad inferos*, ad exposit. cap. 6. 1. p. Catech. à §. 1. ad 4. pag. 201.

Præ-

- Prælectio XVI. *De eodem argumento*, ad exposit. c. 6. 1. p. Catech. à §. 4. ad 6. pag. 220.
- Prælectio XVII. *De Resurrectione Domini*, ad exposit. cap. 6. 1. p. Catech. à §. 7. ad 10. pag. 233.
- Prælectio XVIII. *De Ascensione Christi*, ad exposit. cap. 7. 1. p. Catech. à §. 1. ad 3. pag. 248.
- Prælectio XIX. *De eodem articulo*, ad exposit. cap. 7. 1. p. Catech. à §. 4. ad 6. pag. 262.
- Prælectio XX. *De Judicio universali*, ad exposit. cap. 8. 1. p. Catech. à §. 1. ad 6. pag. 274.
- Prælectio XXI. *De Spiritu Sancto*, ad exposit. cap. 9. 1. p. Catech. à §. 1. ad 4. pag. 289.
- Prælectio XXII. *De Ecclesia Catholica*, ad exposit. c. 10. 1. p. Catech. à §. 1. ad 4. pag. 302.
- Prælectio XXIII. *De Sanctorum Communione*, ad exposit. cap. 10. 1. p. Catech. à §. 23. ad ultim. pag. 315.
- Prælectio XXIV. *De Remissione peccatorum*, ad exposit. cap. 11. 1. p. Catech. à §. 1. ad 4. pag. 329.
- Prælectio XXV. *De Resurrectione mortuorum*, ad exposit. cap. 12. 1. p. Catech. à §. 1. ad 5. pag. 345.
- Prælectio XXVI. *De eodem articulo*, ad exposit. cap. 12. 1. p. Catech. à §. 6. ad 10. pag. 358.
- Prælectio XXVII. *De Beatitudine, seu vita æterna*, ad exposit. cap. 13. 1. p. Catech. à §. 1. ad 5. pag. 371.
- Elencus præcipuarum Thesium ex singulis sive paragraphis primæ, & secundæ partis Catechismi Concilii Tridentini.* pag. 387.
- Syllabus quorundam Auctorum qui à Theologis consulti poterunt.* pag. 393.

ER.

(XVI)
ERRATA PRÆCIPUA.

Page.	Line.	CORRIGENDA.	CORRECTA.
8	29	Constantinopolim	Constantinopolitanam.
9	27	remuneratoy est	remunerator sit.
10	7	super senze	super senes.
11	35	patent	patet.
15	13	comprehensâ	comprehensam
libd.	20	primam	(omittatur)
22	15	Cinici	Cynici.
23	15	ne	neq.
libd.	ult.	discentiri	discentre.
29	12	bonamque	bonique.
30	33	Martino	Martini.
38	10	avinci	evinci.
49	10	Stansiam	Satanasium.
78	26	Ismaelis	Ismaelii.
82	7	sanctam	secam.
104	14	Cressi	Cressi.
123	14	credemas	videmas.
134	6	atque	enique.
139	23	in quam	inquam.
149	28	crasso	crassa.
170	18	nime	nunc.
177	24	aliquo	aliquo.
180	14	Joanni	Joannem.
189	21	multas	multas.
190	12	diectas	diectans.
302	13	nascitur	noctitur.
216	1	Angelo?	Anglo?
289	penult.	Chatechistima	Catechismus.
299	24	festibus	festis.
316	11	Catholicos	Catholicis.
336	9	emissionem	remissionem
356	18	creduntur	creduntur.
379	29	parca	Parca.

PRÆLECTIO PRIMA

De Fide, & Symbolo Apostolorum,

ad expositionem cap. 1. primæ partis Catechismi Concilii Trident. à §. 1. ad ultimum.

Æ Difícia magnæ molis firmissimis solidanda sunt fundamentis. Ecclesia ergo Catholica tamquam domus Dei totum per orbem extensa, firmiter adificata est super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum; super fidem, inquam, veluti basim, atque firmam petram ab illis divino munere jactam. Hujus mystici adificii mirabilem structuram delineare volentes doctissimi Auctores Catechismi Concilii Tridentini ad Pastorum curam, & fidelium instructionem; merito ab imis elegantissimum opus incipiunt prima parte, capite primo, ubi de Fide, atque Symbolo Apostolorum mirum in modum pertractant, nosque ipsorum vestigiis inhaerentes etiam hodierno sole pro viribus disseremus in nomine Patris, &c.

2. Superno auxilio præmuniti; & obtenta dicendi venia, orationem exordiamur, quam claritatis ergo, tribus partibus complectemur. Prima enim brevem afferemus synopsis litteræ textus. Secunda ipsam fusius discutietur. Tertia denique, si tempus suppetat, thesim ex textu desumptam apponemus, probabimus, propugnabimus; utinam voti compotes efficiamur! Ad rem igitur veniendo, sic dicimus incipere litteram

(XVI)
ERRATA PRÆCIPUA.

Page.	Line.	CORRIGENDA.	CORRECTA.
8	29	Constantinopolim	Constantinopolitanam.
9	27	remuneratoy est	remunerator sit.
10	7	super senze	super senes.
11	35	patent	patet.
15	13	comprehensâ	comprehensam
libd.	20	primam	(omittatur)
11	15	Cinici	Cynici.
23	15	ne	neq.
libd.	ult.	discentiri	discentre.
20	11	bonamque	bonaque.
30	33	Martino	Martini.
38	10	avinci	evinci.
49	10	Stansiam	Satanasium.
78	26	Ismaelis	Israhel.
81	7	sanctam	secram.
104	14	Cressi	Cressi.
123	14	credemas	videmas.
134	6	atque	enique.
139	23	in quam	inquam.
149	28	crasso	crassa.
170	18	nime	nunc.
177	24	aliquo	aliquo.
180	14	Joanni	Joannem.
189	21	multas	multas.
190	12	diectas	diectas.
302	13	nascitur	noctitur.
216	1	Angelo?	Anglo?
289	penult.	Chatechistina	Catechismus.
299	24	festibus	festis.
316	11	Catholicos	Catholicis.
336	9	emissionem	remissionem
356	18	creduntur	creduntur.
379	29	parca	Parca.

PRÆLECTIO PRIMA

De Fide, & Symbolo Apostolorum,

ad expositionem cap. 1. primæ partis Catechismi Concilii Trident. à §. 1. ad ultimum.

Æ Difícia magnæ molis firmissimis solidanda sunt fundamentis. Ecclesia ergo Catholica tamquam domus Dei totum per orbem extensa, firmiter adificata est super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum; super fidem, inquam, veluti basim, atque firmam petram ab illis divino munere jactam. Hujus mystici adificii mirabilem structuram delineare volentes doctissimi Auctores Catechismi Concilii Tridentini ad Pastorum curam, & fidelium instructionem; merito ab imis elegantissimum opus incipiunt prima parte, capite primo, ubi de Fide, atque Symbolo Apostolorum mirum in modum pertractant, nosque ipsorum vestigiis inhaerentes etiam hodierno sole pro viribus disseremus in nomine Patris, &c.

2. Superno auxilio præmuniti; & obtenta dicendi venia, orationem exordiamur, quam claritatis ergo, tribus partibus complectemur. Prima enim brevem afferemus synopsis litteræ textus. Secunda ipsam fusius discutietur. Tertia denique, si tempus suppetat, thesim ex textu desumptam apponemus, probabimus, propugnabimus; utinam voti compotes efficiamur! Ad rem igitur veniendo, sic dicimus incipere litteram

textus §. 1. *Sed quoniam* &c. Ita vero finire §. ultimo: *Recte & apposite articulum dicimus.* Quatuor numeris, seu paragraphis clauditur hocce capitulum Catechismi, in quibus de Fide, ac Symbolo Apostolorum fit sermo. Prius enim fidei definitio traditur, quæ illud esse dicitur, quo certo assentimur veritatibus divinitus Ecclesie revelatis ad supernam beatitudinem assequendam; cujus cognitio sola humanæ mentis acie haberi non poterat, nisi Deus ipse monstrasset; qui etiam in sacra pagina varios fidei gradus ostendit.

3 Deinde Symboli necessitas declaratur, tum ad catholicas veritates facilius percipiendas, tum ad tollenda inter credentes schismata, tum denique ad veros à falsis fratribus discernendos; ideoque in unum conveniunt Apostoli divinitus illustrati, & Symbolum fidei ediderunt, in quo credenda, duodecim articulis proponuntur, ut formula quædam sit, signum, atque tessera Christi fidelium. Quod quidem Symbolum in tres partes optime distribuitur juxta numerum Personarum Sanctissimæ Trinitatis, & operationum, quæ singulis adaptantur. In prima enim agitur de persona Patris, & miro creationis opere. In secunda de persona Filii, & humanæ redemptionis mysterio. In tertia demum de persona Spiritus Sancti, & sanctificatione nostra ab eo, velut à purissimo fonte, perenniter dimanante. Quæ omnia variis, aptissimisque sententis connectuntur; & sententiæ inter se connexæ recte vocantur articuli, sumta ab humano corpore similitudine, ejus membra, etsi distincta, invicem uniantur. Hæc pro prima orationis parte.

4 Ad secundam itaque progrediamur, explanaturi litteram delibatam. Pro cujus clariori luce operæpretium est animadvertere quid fidei nomine intelligatur; nam explicatio nominis, & definitio rei, ut ait Tullius (a), valde conducunt ad percipiendum id

de

(a) Cætero lib. 1. de officiis post-initium.

de quo agitur. Fidei ergo nomen in sacra pagina, & apud Auctores (a) multifariè sumitur, scilicet pro fidelitate, pro veracitate, pro fiducia, pro conscientia, pro doctrina fidei, & pro actu, vel habitu, quo dictis creditur propter dicentis auctoritatem; quæ si hominis fuerit, fides humana; si Dei, divina, seu theologica nuncupatur, de qua ultima solum hic agimus cum Catechismo, quæ diversimode, juxta varias considerationes à Theologis explicatur, teste D. Bonaventura in 3. dist. 23. dub. 1. Nulla tamen descriptio celebrior est, & magis authentica, inquit idem Doctor Seraphicus, quam illa Apostoli ad Hebræos 11. v. 1. dicentis: *Est autem fides, sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.*

5 Ex quibus Apostoli verbis in formulam quamdam redactis, ita potest fides optime defini: *Habitus mentis, quo inchoatur vita æterna in nobis, faciens intellectum assentiri non apparentibus*; ut ait D. Thomas 2. 2. q. 4. art. 1. Et sic accipitur communiter fides. Hujus necessitas rectissime probatur à Catechismo, tum quia juxta Apostolum loco supra laudato v. 6. *Sine fide impossibile est placere Deo*; tum quia cognitio supernaturalium, circa quæ præcipue versatur fides, nequit humanæ mentis acie comparari: quapropter Deus optimus maximus eam infundit hominibus ad supernam beatitudinem consequendam. Eandem veritatem solide quoque probat Præceptor Angelicus 2. 2. q. 2. art. 3. Hinc divina fides ab humana discernitur, quoniam illa, certa Dei auctoritate, hæc autem incerto hominum nititur testimonio. Sed quia id iterum Catechismus cap. sequente pertractat, exponens hanc vocem. *Credo*, ideo ad alia transeamus. Fides igitur, quæ una est ex virtutibus theologicis, ut docet Paulus, variis habet gradus, & modos; nam aliquando inten-

A 2

sa

(a) Vid. Castrus advers. Hæreses verbo *Fides*. Roselli tom. 1. philosoph. q. 31. art. 1. pag. 626. nota 2. in calce, aliique innumeri.

sa est, aliquando remissa; aliquando caritate formata; aliquando peccato informis; quin propterea desinat eadem esse virtus quod ad essentiam, licet sit quod ad statum, & perfectionem distincta, sicut idem est ferrum frigidum, & candens.

6 Unde fides in via potest esse sine caritate; & utinam sic saepe non foret! quovis enim peccato lethali, nisi infidelitatis, amittitur caritas, & manet mortua fides; quæ ideo mortua dicitur, quamvis eadem sit, quia tunc nihil valet ad vitam aeternam; (nec similitudines conformari debent in omnibus, ut cum Damasceno ait D. Thomas 3. p. q. 46. art. 4. ad 1. Sicque peccatores sunt membra Ecclesiae licet mortua, ut docet alibi Catechismus) caritas è converso sine fide manet in patria, ut docet Apostolus, & luculenter probant Theologi cum Magistro Sentent. in 3. dist. 24. et Divo Thoma 2. 2. q. 1. art. 4. qui etiam communius asserunt fidem, ac scientiam ejusdem rei, simul in eodem intellectu repugnare; cum fidei objectum debeat esse obscurum, & solum velut per speculum, ac in enigmate visum: unde non per demonstrationem, sed per revelationem tantum, ut paulo antea dicebamus cum Catechismo, potest adquiri fides; quæ quidem revelatio à Deo ab initio Ecclesiae facta est, hoc est Patriarchis, Prophetis, Apostolis, & Evangelistis, ut per ipsos, eorumque Successores, singulis fidelibus innotesceret.

7 Quare ab Ecclesia proponendæ sunt fidei veritates, ut tales ab omnibus habeantur, aliàs homines in confusa quadam Babylone versarentur, & crederet quisque quod veller, aliud pro libito denegaret. Quod lacrymabili haereticorum usu monstratur; sunt enim capite destituti, & capitibus multis abundant; cum quot in eis sunt capita, tot sint sententiæ. Catholici vero, qui sub uno tantum capite continentur Summo Pontifice, eodemque Spiritu Sancto reguntur, nullam in rebus fidei dissensionem habent, sed omnes unanimes idem

idem credunt propter Dei testimonium tamquam rationem formalem assensus, & propter auctoritatem Ecclesiae tamquam medium infallibile cognoscendi res esse divinitus revelatas. Unde ultima fidei analysis non fit in humanam rationem, nec in solam sacram Scripturam, nec in spiritum privatum, nec in habitum, ipsius fidei nec in Ecclesiae testimonium, sed unice in Dei vocem loquentis, licet eam solum audiamus per organum Ecclesiae resonantem. Nomine autem Ecclesiae intelligimus nondum Ecclesiam universalem, id est collectionem omnium fidelium, sed etiam Ecclesiae Principes & Pastores, qui eundem veritatis spiritum sempiternum habent, ut non minus solide, quam eleganter probat Cl. Canus. lib. & cap. 4. de locis. concl. 4.

8 Eapropter Sancti Apostoli primi Ecclesiae Principes, ut ait optime Catechismus, antequam in universum orbem dispergerentur, fidei Symbolum edidit ipsorum nomine insignitum, ut ab aliis distinguatur, à Nicæno scilicet, & Constantino politano, quod Patres utriusque Synodi efformarunt, ut Ariani, Macedoniani, alique illius temporis haeretici validius confoderentur; & ab eo, quod communiter dicitur Athanasii, de quo magna lis est inter Auctores an sit genuinus ipsius foetus; asserentibus aliis (a), aliis inficiantibus, & vel Eusebio Vercellensi, vel Vincentio Lirinensi, vel probabilius Virgilio Tapsensi adjudicantibus (b). Sed quisquis sit hujus Symboli Auctor, cum ab Ecclesia adeptetur, & ad confirmandas catholicas veritates eo saepe Catechismus utatur, merito à cunctis fidelibus magna veneratione habet.

(a) Vid. Liberius à Jesu tom. 1. tract. 1. controvers. 10. §. 2. Corollario 2. n. 232. col. 130.

(b) Vid. Perrinienus part. 2. dissert. 174. pag. 136. Mich. à S. Josepho in Bibliograph. critica tom. 4. pag. 466. verbo *Virgilio Tapsensi*, Theodorus M. Rupprecht not. hist. in Jus Canonicum tom. 1. tit. 1. cap. unic. §. 5. à num. 170. pag. 43. edit. Barcin. 1772. & Petrus Maria Gazzaniga tom. 4. dissert. 3. de fide cap. 6. num. 155. pag. 514.

betur. At vero nos hic solum de Symbolo Apostolico loquimur, quod omnibus antiquius est, utpote origo, fons, ac principium ceterorum, & frequentius ab Ecclesia recitatur.

9 Tribus autem modis accipitur Symbolum, ut docet Cardinalis Bona, de divina Psalmodia cap. 16. §. 3. Natalis Alexander in historia Ecclesiast. saeculo 1. dissert. 12. & alii. Primo pro collatione seu congregatione plurimorum ad aliquid faciendum, dicendum, aut comedendum; & hoc pacto explicarunt Rufinus in expositione Symboli, Isidorus lib. 11. de Ecclesiast. offic. cap. 22. Rabanus Maurus lib. 11. instit. Cleric. cap. 56. Secundo pro iudicio, seu signo, quo milites ab hostibus dignoscebantur; & sic pariter explicat citatus Rufinus. Tertio pro contractuum tessera, quatenus per Symbolum fideles ab infidelibus distinguebantur, sicque sumit & explicat S. Petrus Chrysologus serm. 62. de Symbolo Apostolorum. Quocumque modo sumatur Symbolum, rectissime convenit formulae fidei ab Apostolis editae, ut docet in littera Catechismus, licet hoc negent, aut saltem in dubium verant plures, nedum haeretici, ut Brennius, Calvinus, Vossius, Basnagius, Bullus, & similes, sed etiam hypercritici quidam Catholici, ut Valla, Erasmus, Dupinus, & alii.

10 At nullus est dubitandi locus, minusque negandi, Apostolos fuisse Auctores Symboli. Quod obiter probat doctissimus Canus lib. 3. de locis cap. 4. in fine; fusius vero, & ex professo Natalis Alexander loco supra citato, Cellier, Petitdidier, Perrimezzius, Gottius, Bertius, aliique innumeri (a); ex quibus plurima depromere possem; sed satis est uberrimos indigitasse fontes, unde qui-

li-

F (a) Vid. Natal. in hist. Eccl. saec. 1. diss. 12. Cellier tom. 1. lib. 3. cap. 3. Petitdidier in observ. ad Biblioth. Dupial Perrimezzi part. 5. diss. 265. Gotti tom. 1. tract. 9. de Fide q. 1. dub. 10. §. 2. & tom. 1. de veritat. Relig. Christ. tract. 3. cap. 6. §. 2. num. 6. Bertii lib. 22. de Theolog. disciplinis cap. 6. Trombellius, Rupprecht, Canissius, Augerius, alii.

libet ad satietatem bibere poterit. Unum hic advertere non omitam, incertum scilicet esse, singulos Apostolos, singulis articulis incubuisse, ita ut D. Petrus primum posuerit, secundum Joannes, tertium Jacobus major, & sic deinceps, ut legitur serm. 115. de tempore, sub nomine Augustini, & paulo aliter apud D. Bonaventuram (a), & alios. Hoc enim nullo veteri monumento, nisi dubio illo sermone, firmari potest; ac insuper cum chronologia pugnare videtur. Nam Symbolum Apostolorum ab illis concinnatum est, ut sentiunt eruditi, post secundam persecutionem, qua Herodis gladio Jacobus major petitus est, cum ad praedicandum toto Orbe Evangelium jamjam essent invicem discessuri. Quomodo igitur poterat Jacobus ullum articulum ponere jam defunctus?

11 Non ergo quilibet Apostolus suum articulum seorsum attexit, (sicut fortasse septuaginta Interpretes totidem cellulis inclusi Graecam versionem fecerunt, ut plerique, licet alicubi reclamante Hieronymo, probabilius opinantur) (b) sed omnes qui supersites erant, simul inter se conferentes illud ordinarunt, & duodecim articulis distinxerunt. Articuli autem nomen à graeco *Arthron* derivatum, quamdam distinctarum partium coaptationem significat; & hoc sensu dicuntur articuli digitorum, partes illae, quae ita sunt inter se colligatae, ut & quamdam habeant distinctionem, & actionem quoque propriam exercent. Similiter apud Grammaticos vocantur articuli particulae illae aliis appositae dictionibus ad exprimendum earum genus; & apud Rhetores juxta Tullium, singula verba, quae intervallis distinguuntur, divisa oratio-

(a) D. Bonav. in 3. dist. 25. art. 1. q. 1. & Rocafull. tom. 1. lib. 10. cap. 5. pag. 11.

(b) Vid. Natalis Alexand. in hist. Ecclesiasticae saec. 2. dissert. 11. q. 2. & Michael à S. Joseph. in Bibliograph. tom. 4. verba *septuaginta* pag. 147. col. 2. Consultator quoque Calmetus in dictionario Biblico & in dissert. quadam hoc de argumento pertractans.

tionem hoc modo: *acrimonia, voce, vultu* adversarios perterriti. Sicque articuli fidei sunt quædam ejus partes inter se unitæ, quarum quælibet specialem habet difficultatem, vel rationem *non visi*, ut loquitur D. Thomas 2. 2. q. 1. art. 6. Ideoque alius est articulus passionis, & mortis Christi, & alius ejus resurrectionis. Sunt qui quatuordecim & qui duodecim tantum articulos numerant; sed levis est ista dissensio; imo utrumque convenienter sustineri potest. Nam cum illa per se ad fidem pertineant, quorum visione beati erimus, hinc omnia credenda in duo capita generali divisione scinduntur; quædam enim pertinent ad majestatem divinitatis, quædam ad humanitatis mysterium per quod in gloriam filiorum Dei accessum habemus.

12 Qui ergo quatuordecim articulos adstruunt, septem divinitati; & reliquos septem humanitati Christi assignant, qui vero duodecim ponunt, pari partitione distribuunt; in quibus eadem dogmata comprehenduntur: utramque opinionem sapienter explicat D. Thomas 2. 2. q. 1. art. 8. ad 3. cujus verba brevitati consulens, præmitto. In Symbolo itaque Apostolorum, quod enucleandum suscipit Catechismus, duodecim articuli numerantur, ubi præcipua fidei veritates simpliciter, breviter, & plene fidelibus proponuntur, ut simplicitas consulat audientium rusticitati, brevis memoria succurrat, & plenitudo doctrinae catholice satisfaciatur. Conveniens tamen fuit, præter Symbolum Apostolorum alia supradicta Symbola edi, nempe Nicæno-Constantinopolitana prius in Nicæna Synodo contra Arium esformatum, postea contra Macedonium in Constantinopolitana prima adauctum, insuper in Ephesina contra Nestorium clarius explicatum, & tandem contra Græcos ulterius additum. Et similiter Symbolum, quod Athanasii appellatur, sive sit Sancti Doctoris, sive alterius recentioris. Tunc enim oportuit populum diligentius instrui, quando errores varii insurrexerunt, ne fidelium simplicitas

per

per hæreticos corrumpetur. Hæc igitur causa fuit edendi præfata Symbola, pro diversitate, & pertinacia hæreticorum, ut in posteriori plenius, & apertius explicaretur quod in priori latebat implicite, quoniam aperte tradi, nondum infidelium protervia postulaverat.

13 Sed postulat jam tempus ut ad tertiam orationis partem deveniamus, in qua probanda est hæc positio: *Articulis fidei nullum decursu temporis essentielle incrementum advenit, sed major dumtaxat explicatio*, vel aliter: *in duodecim articulis Symboli Apostolorum includitur, quicquid Ecclesia credendum proponit*. Sic sentiunt catholici omnes contra Socinianos, teste Du-Hamel; & merito quidem, quoniam idem docent Ecclesie Patres. Ambrosius epist. 13. totam fidem nostram appellat Symboli plenitudinem. Similiter Tertullianus lib. de Præscriptionibus, & alibi, Cyprianus epist. 76. Rufinus in exposit. Symboli, August. lib. de Fide, & Symbolo; aliique complures. Quod etiam efficacissima ratione confirmat Doctor Angelicus 2. 2. q. 1. art. 7. dicens, omnes articulos implicite contineri in aliquibus primis credibilibus, quorum fides omni tempore fuit explicita; cujusmodi sunt existentia Dei, & singularis erga hominum salutem providentia, juxta illud Hebræorum 11. v. 6. *accedentem ad Deum oportet credere quia est, & quod inquirentibus se remunerator est*. Nam in existentia divina includuntur omnia, quæ in Deo ab æterno existunt, in quibus est nostra beatitudo; in fide autem providentiæ includuntur omnia, quæ ad humanam salutem à Deo in tempore dispensantur, ut sint veluti beatitudinis via. Similiter ex subsequenti articulis alii sub aliis continentur, quasi rota in medio rotæ (Ezechielis 1. v. 16.) ut incarnatio Verbi, sub fide redemptionis. Quæcumque igitur crediderunt posteriores, in fide præcedentium implicite saltem continebantur.

14 Cum his ergo recte componitur, multa temporum decursu detecta, apertaque fuisse, quae antea vel plene latebant, vel certe non nisi confuse, & obscure dignoscebantur. Sic luculenter evincitur illo Exodi 6. *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, & nomen meum Adonai non indicavi eis.* Et illo Psalmi 118. *Super senex intellexi, super omnes docentes me intellexi; nec non illo ad Ephesios 3. In aliis generationibus non est agnitus mysterium Christi, sicut nunc revelatum est sanctis Apostolis & Prophetis.* Ideoque inquit Gregorius humilia 6. in Ezechielem: secundum incrementa temporum crevisse scientiam Sanctorum. Quod quidem evidenter patet: mysterium quippe Sanctissimae Trinitatis fere ab omnibus ante incarnatum Verbum ignorabatur; illud enim nobis unigenitus, qui est in sinu Patris, dilucide, sicut & alia multa secreta coelestia enarravit. Successus etiam temporum, enatis de fide controversiis, novam lucem Pontifices, Concilia, & Sacri Doctores effuderunt, & etiamnum effundunt. Illud ergo certum est, illud ratum, illud ab omnibus alicujus notae Theologis probatum, omnes fidei articulos fuisse initio per Sacros Auctores Ecclesiae Catholicae saltem implicite revelatos, omnesque fuisse ab illis vel scriptis traditos, vel verbis posteris commendatos.

15 Hinc nec OECumenicarum Synodorum definitio- nes, nec Romanae Sedis Antistritum suprema auctoritas, nec Patrum consensus, & conspiratio una, novas fidelibus revelationes edunt; sed quas à Christo, & Apostolis accepit Ecclesia, aut posteris integras tradunt, aut illibatas ornant, aut obscuras interpretantur, aut ex eis consequentia, & sponte fluentia colligunt, aut adversa, & repugnantia, ut conerant, manifestant. Divinorum verborum semina rigant, & excolunt; & quae plantae, traduces, propagines ex eis oriuntur, proferunt, & ostendunt. Articuli fidei fundamenta sunt Theologiae, Ecclesiasticaeque doctri-

ctinae, quae Christus per Apostolos posuit. Cateri, sive Concilii Patres, sive Summi Pontifices, sive Ecclesiae Doctores, & Sancti Scripturarum Interpretes superaedificant super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. Idem ex Vincentio Lirinensi, & aliunde eloquentissime persequitur facundissimus Contensonus, tom. 2. lib. 8. dissert. 2. cap. 1. speculat. 3. Ad quod videri etiam possunt Expositores Magistri Sententiarum in 3. dist. 23. & Divi Thomae 2. 2. q. 1. art. 7. alique plures recentiores. Theologi ergo in Ecclesiae navi feliciter navigantes ad duos polos semper attendunt, ut quae sint fidei veritates certo percipiant; ad Scripturam scilicet, & ad Apostolicam traditionem. Hos quidem polos densissimis expansis nubibus ab haereticis obscuratos, sole clariores reddit Ecclesia.

16 Objiciet tamen aliquis nos, plura de fide credere, quae nec ex Scriptura Sacra, nec ex Apostolica traditione deducimus, ut numerum librorum Canoniorum, Symbolum Apostolorum, & alia de quibus altum est in Scriptura silentium, & traditio non est unanimes, ut facile probari posset. Si vero dicamus sufficere majorem, vel sanioerem partem Sanctorum Patrum, ac veterum scriptorum contra nonnullos, ut pateat in controversia cum Cypriano de *rebaptizandis ab haereticis baptizatis*; statim instabitur: quia paucorum sententia multis opposita sufficit ad enervandam traditionem. Quamvis enim communior Patrum sententia teneat Deum creasse mundum spatio sex dierum naturalium, tamen ob Augustinum, & alios contrarium sentientes, non valet traditio. Similiter opinio quorundam Patrum tenentium; Angelos fuisse creatos longe prius quam alia, & demones igne inferno non puniendos, nisi post universale iudicium, satis est ut contraria etsi plurimum non sit fide certa, ut asserunt Patavii, Calmetus alique Theologi, missis aliis multis exemplis.

17 Cur igitur inter haereticos numerandi sunt Chilianae, seu Millenarii, quibus favent antiqui Patres non pauci? Cur qui negant processionem Spiritus Sancti à Filio? Cur qui illicitas reputant secundas nuptias? Cur qui docent matrimonium dissolvi per adulterium unius conjugum? Cur denique qui libros aliquos in Sacrorum Canonae à Tridentino repositos, non admittunt? Cum ad haec omnia, & his similia non desint testimonia Patrum. Quod etiam urgetur amplius hac ratione, seu paritate: ad labefactandum cultum immemorabilem, jus, aut privilegium alicujus, sufficit ut alii reclamaverint, & vel rumor in contrarium extiterit, ut ait Eminentissimus Lambertini in hac scientia versatissimus, & ut Summus Pontifex sub nomine Benedicti XIV. expresse tradit epist. Decretali *Apostolicae*, ex die XIV. Martii anno 1743. num. 4. Si ergo declarationi alicujus sanctitatis, juris, aut privilegii, contrarius rumor tantopere nocet; quomodo non aequè nocbit fidei certitudini non solus rumor, sed clamor oppositus, non plebis tantum, sed etiam Sanctorum Patrum?

18 Hoc argumentum plurima impetit, quin tamen tantillum valeat Catholicorum animos conturbare. Pro cujus solutione plura occurrunt dicenda, quae temporis angustia prohibet; ideoque ad omnia breviter respondetur exemplo fluminis, quod sicut non interrumpitur aliisque prominentibus saxis in eo insularum instar dispersis; ita neque divinae traditiones ad nos usque fluere desinunt, licet nonnulli quondam aliquid opposuerint. Ecclesia enim est columna, & firmamentum veritatis; est lapis lydius traditionum: est denique iudex vivus à Domino constitutus ad quaslibet difficultates, & controversias dirimendas, quas semper post maturum examen, solo Spiritus Sancti auxilio absque novis revelationibus prudentissime solvit: unde nihil obstat aliquos interdum falsas traditiones vulgasse, aut veris non attendisse, quia veritas, quae

vin-

vinci nequit, spurias profligavit, delevit, ac penitus discipavit; legitimas vero religiose servavit, custodivit, defendit. Quare sicut qui falsis allegatis veram alicujus possessionem deturbare conatur, à sinceris Iudicibus jure contemnitur, atque multatur, verusque possessor novo titulo confirmatur; sic etiam fidei veritates aliquando in jus vocatae, postquam accessit Ecclesiae diffinitio, sive in Conciliis generalibus, sive in Decretis Summorum Pontificum à Communi fidelium, ut par est, venerationi habitis; à nemine inficiari possunt, importunusque esset Vitiligator qui vellet eandem crambem recoquere; ut enim rectissime ait Tertullianus lib. de Praescript. cap. 21. „Sine „dubio tenendum est, quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accipit: omnem vero „doctrinam de mendacio praedjudicandam, quae sapiat contra „veritatem Ecclesiarum & Apostolorum & Christi „& Dei.“ Hisque facile responderi potest ad singula. Nolo enim in hoc amplius immorari. Si qui autem Patres interdum errarunt, cum non ex malitia egerint, humaniter sunt excusandi, non caeco affectu sequendi. Si demum aliqua nondum sunt ab Ecclesia diffinita, in eam partem inclinemus assensum, ad quam ipsa magis videtur propendere; semperque probabilius eligamus animo à praedjudicii libero.

Potest etiam subjici haec alia thesis: *Nec ab Ecclesia, nec à Summo Pontifice conditi possunt novi articuli fidei.* Videantur Eusebius Amort tom. 1. Theologiae Ecclēticae tract. de fide disp. 1. q. 7. pag. mihi 64. alique Theologi.

P.R.E.

PRÆLECTIO II.

De Fide,

ad expositionem cap. 2. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1. ad quartum.

1 **V**ERÆ Religionis basis, sacræ Theologiæ norma, Christianorum lumen, & còlumen, jure merito dicitur divina fides; de qua sic eleganter loquitur Augustinus (a): „Nullæ majores divitiæ, nulli thesauri, nulli honores, nulla hujus mundi major est substantia, quam est fides catholica, quæ peccatores homines salvat, cæcos illuminat, infirmos curat, &c.“ Ultra in ejus laudem progreditur Doctor Mellifluus (b). „Quid, inquit, non invenit fides? Attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit novissima, ipsam denique aternitatem suo illo vastissimo sinu quodammodo circumcludit.“ Hæc igitur quamvis de obscuris, præclarissima virtus, quam Christostomus vocat: (c) „Lumen animæ, ostium vitæ, fundamentum salutis aternæ“ in Symbolo Apostolorum proponitur. Cujus dilucidam expositionem tradit Catechismus Concilii Tridentini, singulos fidei articulos summa brevitate, claritate, ac unctione percurrens. Hujus ego pro viribus sequens vestigia, nunc quator priores paragraphos secundi capituli explanandos aggrediar, in nomine Patris, &c.

2 Divina opitulatione munitus, Sanctorum juvamine fretus, & dicendi veniam consequutus, quatuor quos dixi, Catechismi paragraphos enucleandos suscipiam.

(a) August. serm. 1. de verb. Apost. (b) D. Bernard. serm. 76. in Cant. (c) Christost. sup. Symbolum.

piam. Cumque divisio sit claritatis parens, memoriæ dux, & scientiarum œconomia, ut scientia, memoria, & claritate procedam, orationem tripartiar. In prima enim parte textum breviter contraham: in secunda ipsum fusiùs extricabo: in tertia denique, si tempus fuerit, conclusione proponam, probabo, defendam, utinam feliciter!

3 Primam ergo partem exordians, sic incipit littera textus §. 1. *His verbis ea sententia, &c.* Ita vero terminat §. 4. *Ore autem confessio fit ad salutem.* In præsentî capite orditur Catechismus expositionem primi articuli symboli, viginti tribus paragraphis comprehensa. Quia tamen modo tantum quatuor primi sunt explicandi; ideo horum dumtaxat dabo synopsis. Primo igitur paragrapho tradit argumentum hujus articuli, inquiens hæc verba: *Credo in Deum*, significare assensum certum, firmum, ac minime dubium catholice veritatis, quod scilicet sit Deus Pater (prima Trinitatis Persona) qui sua omnipotentî virtute ex nihilo cuncta creavit, tuetur, ac regit. Nec solum est id corde credendum, sed & ore fatendum, & opere comprobandum, studio, ac pietate summum illud bonum prosequendo. § Secundo explicat hanc vocem *Credo*, ejus significatum hic est: *absque hesitatione assentior*. Tertio ait ea quæ in Symbolo continentur non esse curiose investiganda, sed ingenue amplectenda. Quarto demum, inquit, non sufficere interius profiteri fidem, sed quandoque esse exterius manifestandam. En sumam litteræ textus, & primam orationis partem primam.

4 Ad secundam itaque accedamus explanaturî litteram delibatam. Omisso autem primo paragrapho, quia quæ breviter in eo dicuntur, tractantur, fusiùs in sequentibus, à secundo incipiemus, dicendo cum Catechismo, *credendi voce hic non significari putare, existimare, opinari, sed firmiter assentiri mysteriis à Deo Ecclesie revelatis.* Prima enim verba denotant

assensum quodammodo vacillantem; nam opinio, ut omnes tenent cum Divo Thoma 2. 2. q. 79. art. 4. & Divo Bonaventura in 3. dist. 24. art. 2. q. 2. includit formidinem partis oppositae, quae prorsus eliminanda est à mente fidelium; cum fides Theologica, teste Divo Basilio lib. de vera, & pia in Deum fide, sit, *assentiens approbatio sine ulla hesitatione de eorum veritate, quae divino munere sunt proposita*; sicque maximam certitudinem parit, nec ullum relinquit dubitandi locum. Hinc communiter dicitur, & habetur quoque in jure Canonico cap. *Dubius* de Hæreticis in Sexto: *dubius in fide infidelis est*; quod explicant doctissimus Tellez cap. *Cum ex insuncto*, Cuniliati t. 1. tract. 4. c. 2. §. 3. n. 4. & alii. Ad cujus uberiorem intelligentiam dignus est qui consulatur sapientissimus Canus lib. 12. de locis cap. 8. ad 4.

5 Merito igitur Innocentius XI. damnavit hanc thesim numero 21. *assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solam probabili revelationis, imo cum formidine, qua quis formidat, ne non sit loquidus Deus.* Quem errorem prius quam oriretur jam propulsaverat Catechismus, & longe antea Divus Thomas 2. 2. q. 2. art. 1. in corp. ubi hæc verba tenet: „Actuum ad intellectum pertinentium quidam habent firmam adhesionem, sicut aliquis considerat ea quæ scit, vel intelligit. Quidam vero actus intellectus habent cognitionem informem absque firma assensione, sive in neutram partem inclinent sicut accidit dubitanti, sive in unam partem magis declinant, sed tenentur aliquo signo levi, sicut accidit suspicanti; sive uni parti adhaereant, tamen cum formidine alterius, quod accidit opinanti. Sed actus qui est credere, habet firmam adhesionem.“ Hæc Divus Thomas, quibus clariora non video ad illustrandam litteram Catechismi.

6 Firma autem adhesio mentis ad credendas dei veritates, non provenit ex evidentia rationum, quia

quia ut inquit Divus Thomas super cap. 10. epist. ad Romanos, intellectus credentis non determinatur ad assentiendum ex necessitate rationis, sicut intellectus scientis. Requiritur quidem, ait idem Angelicus Doctor 1. p. q. 111. art. 1. ad 1. credibilia proponi credenti, & hoc fit per hominem, secundum quod fides est ex auditu, ut dicitur ad Romanos 10. Verba tamen Præconis Evangelici non sufficiunt ad firmandam fidem mentibus infidelium; quoniam ad istud neque qui seminat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus. Id expertus est Apostolus gentium, quo non laboriosior alter; nam eo concionante, ut legitur Actorum 17. *Cum audissent... quidam irridebant, quidam vero dixerunt: audiemus te de hoc iterum; quidam vero adherentes ei crediderunt.* Et similiter Actorum 28. v. 24. Cujus rei ratio est, quia ut docet idem Doctor Angelicus 2. 2. q. 2. art. 9. in corp. Credere est actus intellectus assentiens veritati divinæ ex imperio voluntatis à Deo motæ per gratiam. Cur autem Deus moveat voluntatem unius, & non alterius? nostra non interest judicare, sed ejus incomprehensibilia judicia venerari, eique gratias agere, qui nostras dignatus est dirigere voluntates, ut firmiter crederemus quæ ipse Ecclesiæ revelavit.

7 Nec certitudinem minuit credendorum obscuritas, quia ut optime ait Catechismus in textu, licet divinum lumen, quo ea percipiunt, perspicuitatem non afferat, nos tamen de illis dubitare non sinit. Deus enim, ut ait Apostolus (a), *qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris*, ut non sit nobis opertum Evangelium sicut iis qui pereunt. Soli ergo catholici fide divina fruuntur, non Gentiles, non Judæi, neque Hæretici; lumen enim quod eis inest, tenebræ sunt, quæ in nobis videntur.

Tom. I.

C

tur

(a) Apust. 2. ad Cor. 4. v. 6.

tur tenebræ, fulgentissimam lucem excedunt. Illi, et si naturali mentis acumine præditi, ea attingere nequeunt, quæ fidelis tenuioris ingenii percipit. Testes voco Pythagoram, Platonem, Aristotelem, Plinium, & quotquot celebravit antiquitas, cum omnibus sequioris ætatis. Quæ absurda non protulerunt? quæ falsa veris non miscuere? Id bene novit Tullius lib. 2. de Divinat. cap. 38. scribens: *Nihil tam absurdum dici potest, quod non dicatur ab aliquo Philosophorum.* Et tamen suo etiam probavit exemplo, dum Dei præscientiam denegavit; in quem propterea merito invehit Augustinus lib. 5. de Civit. Dei. cap. 9. Quid si Rabbiorum deliramenta referrem? Si hæreticorum insanias enarrarem? abuterer sane patientia vestra. At unde quæso manarunt tanti errores? non aliunde quam ex defectu Catholice fidei. Nam licet hæretici verbis credere fateantur, factis tamen id apertissime negant; ideoque eos dicit Apostolus 1. ad Corinth. 1. circa fidem fecisse naufragium (a). Non enim fide divina ducuntur, qui pro libito aliqua dogmata credunt, alia vero inveniuntur, cum eadem securitate omnia sint profitenda, quoniam ipsamet Dei auctoritate nituntur, quæ sola sufficere debet ad mentem Christi obsequio in captivitatem ducendam.

8 Quare turpiter errant, qui ea quæ fides docet volunt humana ratione metiri, qui divina mysteria tentant solo lumine naturali evidentem ostendere, qui demum asserunt voluntatem non posse efficere ut assensus fidei in seipso sit magis firmus quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium; indeque posse aliquem prudenter repudiare assensum, quem habet supernaturalem. Quæ omnia falsa sunt, & duo ultima damnata ab Innocentio XI. proposit. 19. atque 20. Ad quorum impugnationem sufficienti dicta superius, & quæ inquit Catechismus §. 3. hujus capituli, ncm-

(a) Vid. D. Thom. 2. 2. q. 5. art. 3.

nempe fidelem ab inquirendi curiositate esse liberum quia Deus qui nos credere jussit, divina judicis scrutanda prohibuit (a). *Altiora te ne quaeris*, monet Ecclesiasticus 13. *Scrutator majestatis opprimetur à gloria*, dicitur Proverb. 21. *Nisi credideritis non intelligetis*, ait apud 70. Isaias cap. 7. v. 9. aliisque bene multis Scripturæ locis docemur mentem compescere: unde Tertulianus lib. de præscrip. c. 8. „Nobis „(inquit) curiositate opus non est post Christum „ Jesum, nec inquisitione post Evangelium. Cum cre- „ dimus nihil desideramus ultra credere.“ Ideoque ait Augustinus lib. contra Felicianum cap. 2.: *Scripturarum Sanctorum auctoritate contentus, simplicitati potius obedire studebo, quam timori. . . horum (scilicet fidei mysteriorum) incomprehensibilis est ratio.* Instabat idem hæreticus Augustino dicens: *Quæ me in vestris disputationibus frequenter offendunt, nihil deterius puto, quam quod sic præcepta fidei rudibus traditis, ut non de intelligendarum rerum ratione, sed potius de quadam testimoniorum ostentatione colloquentibus præscribatis.* Cui pulchre respondet Sanctus Doctor his verbis: „Melius, inquit, ratione quis, quam testimonio edocetur? Quid ergo? quam rationem asserere potes si partum prædicas Virginis? Si redditos „oculos non negas cæcis? si sepultos rediisse ostendis „à mortuis? si ergo horum incomprehensibilis est ratio, veritas prompta est; facilius in negotiis fidei testimonio creditur, quam ratio investigatur.“ Nam ut ait ipsemet lib. de quantitat. animæ c. 7. n. 12. „Auctoritati credere magnum compendium est, ac nullus „labor.“ Similiter lib. 6. confess. c. 5. ubi sapienter, & plissime loquitur ad propositum.

9 Idem docent alii Ecclesie Patres. Divus Hieronymus epist. 1. explicans Isaiæ verba supra relata: *Nisi credideritis non intelligetis.* Paganis ostendit etiam

(a) Vid. Natal. t. 1. lib. 1. q. 5. art. 2. §. 1. & Tournellii t. 1. q. 1. art. 4. cl. 2.

fidem humanam debere præcedere in artibus, & scientiis, quod olim jam dixerat Aristoteles lib. 1. Elenchorum his verbis: oportet discentem credere. Idque etiam experientia manifestat: si enim pueri ludimagistro non crederent, nec primas litteras discerent, nec ullam facultatem assequerentur: unde quanto tenacius parvuli magistri dictis adherent, tanto doctiores evadunt. Efficiamur igitur sicut parvuli, juxta monitum Christi (a), si volumus regnum Coelorum ingredi, ibique scire, & palam cernere quæ nunc tantum per speculum, ac in ænigmate proponuntur. Quia fides, teste Bernardo serm. 67. *Transgreditur rationis fines, humane nature usum, experientie terminos.* Quare inquit Ambrosius lib. de Trinit. *Aufer argumenta ubi fides queritur, in ipsis gymnasiis jam dialectica taceat, piscatoribus creditur, non dialecticis.* Nam ut dicit Gregorius hom. 26. in Evang.: *Divina operatio si ratione comprehenditur non est admirabilis, nec fides habet meritum ubi humana ratio præbet experimentum.* Quod optime explicat Angelicus Præceptor 2. 2. q. 2. art. 10. In hoc Patres sequuti sunt Apostolum docentem, fidem fundandam fore, non in hominum sapientia, sed in virtute Dei.

10 Quæ igitur de Eucharistia scripsit Eucharisticus Doctor Divus Thomas opusculo 57. extendi debent ad omnia fidei nostræ mysteria. En ejus verba digna tali magistro, quæ dulci modulatione canit Ecclesia in festo Corporis Christi: *Quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides præter rerum ordinem.* Præter, inquit apposite, non contra, quia fides non est contra rationem sed ultra, supra, aut præter ipsam, ut recte probant Theologi (b). At ne in his pertractandis tota insumatur oratio, audiat ratio Catechismi & quidem efficacissima ad id de quo prin-

(a) Matth. 18. v. 3. (b) Vid. Tournel. tom. 1. de Deo disput. prævia q. 1. art. 4. concl. 3. pag. 21.

cipaliter agimus. Si arrogantis, ait, & impudentis hominis est, gravi, & sapienti viro non credere, sed eum urgere ut quod dixerit rationibus probet; cuius temeritatis, atque stultitiæ fuerit, Dei voces audientem, cœlestis, ac salutaris doctrinæ rationes requirere? Quod pridem jam advertebat Divus Ambrosius lib. 1. de Abrahamo cap. 3. & postea Divus Thomas Villanovanus concione secunda de Eucharistia. At dicit aliquis cum Abailardo, aliisque similibus, Scripturam Sacram asserere Ecclesiastici 18. v. 4.: *Qui cito credit levis est corde,* & alibi: *Nolite credere omni spiritui; omnia probate, quod bonum est tenete:* ratio igitur debet præcedere fidem. Sed facilis est responsio, ibi loqui de fide humana, non vero divina. Magna enim est differentia inter utramque non minus quam inter Deum & hominem. Cum Deus, teste Apostolo, sit per essentiam verax, omnis autem homo mendax (a).

11 Non quod semper homines mentiantur, sed quod mentiri possunt si velint, & plures id sapissime volunt; unde cum istis caute agendum est; & non omnibus indistincte credendum; Deo autem semper, & absque mora; quia nec vult, nec potest nos fallere, imo mendatium execratur. Itaque hominibus cito credere, nisi eorum veracitas pateat, erit levitas cordis; Deo statim fidem præstare, erit generositas animi; Pythagoricis satis erat vox ipsa magistri, & Christi discipulis non satis erit Dei dicentis auctoritas? Objicient rursus increduli, nos juxta Petrum Apostolum debere esse paratos ad reddendam rationem omni poscenti, quod minime præstamus dum sola auctoritate contenti difficultates resolvimus, seu potius involvimus, dicendo Deum esse veracem, quia ipse in Scriptura id asserit, cumque Scripturam fa-

(a) Vid. Natalis Alexandr. in exposit. morali epistol. 2. ad Thesal. cap. 2.

teamur esse Verbum Dei, istum constituimus iudicem in causa propria. Præterea, unde habemus Deum esse loquutum? ab Ecclesia, respondemus, quam Paulus, vocat columnam, & firmamentum veritatis. Sed nec ipse hoc probat, nec nos aliunde ostendimus verum esse testimonium ejus. Tandem vitiosum circulum agimus à Verbo Dei ad Ecclesiam, & ab Ecclesia ad Verbum Dei.

12 His debilissimis machinis catholicam fidem diruere conantur christianismi osores; sed irritò semper conatù. Quid enim olim egerunt Porfirius, Celsus, Julianus Apostata, alique veteres christiani nominis hostes? quid nuper Hobbesius, Spinosa, Tolandus, Elvetius, Volterus, Roussonus, Freretus, & impii Cincii omnes quos hucusque infernus evomuit? nisi experientia comprobare Christi promissionem Ecclesie factam, & cuncta quæ ea docente credimus? cum ad hunc usque diem firma permaneat, illi vero penitus evanuerint in cogitationibus suis. Sed ut obstruamus os loquentium iniqua, ac ferentium dolum in lingua sua; ut diabolo resistamus fortes in fide, juxta ipsius Apostoli monitum, breviter respondemus eum minime opponi nostræ assertioni; non enim jubet in arcanis fidei dari rationes phisicas, aut mathematicas, sed morales tantum, quales dum oportet frequenter afferimus, quas etsi parvipendant increduli, efficaciores tamen agnoscit Cl. Huetius, & quicumque ad sobrietatem sapit, ipsis demonstrationibus philosophicis. Insuper Deum esse veracem dictat ratio naturalis, & communis conceptus, quem apud omnes iudicii compotes importat hoc nomen Deus significans id quo melius excogitari nequit, juxta ipsos sapientiores ethnicos. Quid enim aliud dicere volebant Romani, & alii, vocantes Deum optimum maximum? qui sane talis non esset, si mentiri, aut fallere posset. Unde dum probamus Deum esse veracem, quia talis in sacra pagina legitur, non eum constituimus iudicem

eem in causa propria, sed in causa communi.

13 Ipsum esse loquutum per Prophetas, Apostolos, aliosque coelitus edoctos credimus quidem, quia Ecclesia docet, exemplo Augustini lib. contra epist. Fundamenti cap. 5. dicentis: *Evangelio non credem nisi Ecclesie me moveret auctoritas*; non tamen majorem dicimus auctoritatem Ecclesie, quam Evangelii, nec vitioso circulo volvimur, quiddam obganiant heterodoxi, quibus etsi millies responsum sit à nostratibus idem stultissime repetunt, nec se purgant interim, sed pergunt in alios fucum facere, depravantes Scripturam ad suam ipsorum perditionem, ut loquitur idem Petrus. Quod autem Paulus non probet rationibus Ecclesiam esse columnam veritatis, nihil obstat, ne opus erat, ob ea, quæ scripta reliquit 1. ad Corinth. 2. v. 12. Sciant autem qui Pyrrhonismum profitentur circa res fidei nobis non deesse argumenta plurima, quibus testimonia Dei credibilia facta sunt nimis, nempe vaticinia Prophetarum, Sanctorum miracula, populorum consensus, constancia martyrum, doctrinæ sanctitatis &c. Egrege igitur dixit Mirandulanus epist. 1. : „Magna insania est Evangelio non credere, cujus veritatem sanguis martyrum clamat, Apostolica resonant voces, prodigia stupenda probant, ratio confirmat, doctrinæ puritas docet; clementa loquuntur, demones confitentur.“

14 Sed prosequamur litteram Catechismi dicentis præter intimum mentis assensum, seu interiorem actum fidei, quem declarat vox ista *Credo*, debere insuper fideles id exterius manifestare palam, profitendo quod interius sentiunt. Quare præ oculis habenda sunt quinque præcepta, quæ circa mysteria fidei præscribuntur; quorum tria dicuntur affirmativa, nempe scire mysteria fidei, interius assentiri fidei, ac exterius profiteri fidem; duo alia negativa, scilicet interius non dissentiri fidei, & exterius non negare fidem.

In

In primis itaque scienda sunt divina mysteria; quæ alia dicuntur necessaria necessitate mediæ, alia necessitate præcepti. Prima ignorari nequeant absque jactura salutis, ut quod *Deus existit*, nedum ut auctor naturæ, sed ut largitor gratiæ, quod genus humanum reparavit, & quod inquirentium se remunerator sit. Horum nulla est ignorantia invincibilis. Quæ vero scienda sunt necessitate præcepti, dum invincibiliter ignorantur, nullum salutis afferunt detrimentum, secus vero si vincibiliter ignorentur: unde qui culpa vel desidia sua illa ignorat, lethaliter peccat, & absolvi non potest donec didicerit, ut Innocent. XI. declaravit damnando sequentem thesim num. 64. *Absolutionis est capax homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis.*

15 Habita notitia mysteryorum fidei, illis est interius assentiendum; scire enim nostræ religionis dogmata, & ipsa non credere, nihil prodesset, obesset plurimum. Pejoris namque conditionis sua culpa efficitur qui notam Dei legem non amplectitur, quam qui eam nunquam audivit, dicente Domino Joan. 15. v. 22. *Si non venissem, & loquutus eis non fuisset, peccatum non haberent.* Credendæ igitur sunt fidei veritates, quædam explicitè, & implicitè reliquæ. Illud explicitè creditur, quod percipitur determinate, particulatim, & cum discretionè ab aliis mysteriis, vel articulis. Tunc vero creditur fide implicita, cum creditur in communi, sive ut inquit Divus Bonaventura q. 3. dist. 25. lib. 3. sent. in generali, universaliter omne quod credit Sancta Mater Ecclesia. Id facile explicabitur exemplo imaginis, in qua pictus est ingens exercitus, quidam toto corpore delineato, alii vero solum per capita adumbrati. Primi explicitè videntur, & clare, secundi obscure tantum, atque implicitè. Esto aliud exemplum: post promulgatum Evan-

gellum creditur fide explicita mysterium Incarnationis Verbi Divini, quia creditur clare, atque expresse secundam Trinitatis Personam, scilicet Filium, carnem sumsisse in utero Virginis. Quod mysterium in veteri lege à plerisque solum credebatur implicitè, quatenus expectabatur Messias in lege promissus, quin scirent Judæi quisnam futurus esset iste Messias (a). Qui ergo credit omnia quæ tenet Ecclesia, illa credit fide implicita, si explicare nescit, atque discernere.

16 Quænam autem mysteria credenda sint explicita fide dicam breviter, ea scilicet quæ supra diximus necessariâ necessitate mediæ, ut Deum esse unum, & trinum, Verbum divinum esse incarnatum, & remuneraturum, sive daturum unicuique secundum opera (b). Unde Innocentius XI. damnavit hanc propositionem 22.: *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate mediæ, non autem explicita Remuneratoris.* Quam cum Apostolo ad Hebr. 11. jam refutaverat Angelicus Doctor 2. 2. q. 2. art. 5. Debent etiam explicitè credi quæ necessaria sunt necessitate præcepti juxta captum, statumque personæ; non enim omnibus æqualis est obligatio, cum plura scire debeat Sacerdos, quam laicus; Parochus, quam simplex Ecclesiasticus, ut docet Divus Thomas supra citatus art. 6. S. Carolus Borromeus, & alii (c). Generaliter tamen præ oculis habenda sunt quæ afferit Catechismus Romanus, nempe Symbolum Apostolorum, Sacramenta Ecclesiæ, Præcepta Decalogi, & Oratio Dominica. Porro præcepta Ecclesiastica, salutatio Angelica, Crucis consignatio, & similia.

17 Utimum tandem fidei præceptum affirmativum est illam exterius profiteri. Oportet enim, ait Catechismus §. 4. hujus capituli, fideles cum spiritum

D

ha-

(a) Vid. Sixtus Senen. l. 6. Bibiot. Sanct. annot. 51. (b) Vid. D. Thomas in 3. dist. 25. q. 2. art. 2. (c) Vid. Cuniliat. l. 1. tract. 4. c. 1. §. 3. n. 2.

habere, quo fretus Propheta dixit: *credidi, propter quod locutus sum*; quo asserabant Apostoli: *non possumus quæ vidimus, & audivimus non loqui*; quo Sancti *vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones*; quo demum Paulus agebat: *Non erubescio Evangelium, virtus enim est in salutem omnium credenti*; & alibi: *corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Quibus ultimis Apostoli verbis idem probat Angelicus Magister Divus Thomas 2. 2. q. 3. art. 3. in argumento. *Sed contra*. Et in corpore ejusdem articuli plurima affert, quæ apprimè deservirent ad exponendum hunc paragraphum Catechismi, ea tamen omitto, ne, ut cum Horatio, atque Hieronymo (a) dicam, corrente rota, dum urceum facere cogito, amphoram fingat manus. Jam enim ista sufficiunt pro secunda orationis parte.

18 Ad tertiam igitur devenientes, hanc proponimus conclusionem ex Catechismo desumptam: Fidei Theologicæ nequit subesse falsum. Quam communiter admittunt Theologi omnes, uno excepto Marsilio, eamque probat Doctor Angelicus 2. 2. quæst. 1. art. 3. Cujus vestigiis inhaerentes sic ipsam stabilimus isto dilemmate: si fidei Theologicæ posset subesse falsum, vel proveniret ex parte Dei, vel ex parte credentis; atqui neutrum dici valet. Non quidem primum, cum Deus mentiri nequeat, nedum de potentia ordinaria, ut contra Priscillianistas, & Armenos est definitum, sed neque de potentia absoluta, ut contra Aliacensem, Adamum, Olcotum, Gabrielem, & paucos alios sentiunt reliqui omnes, quorum plures idem etiam fide certum esse propugnant, ut Melchior Canus lib. 1. de locis cap. 2. & alii. Non secundum; nam Synodus Tridentina Sess. 6. cap. 9. talem esse asserit fidei certitudinem ut illi non possit subesse falsum; sicque nec ex parte quidem credentis

(a) D. Hieronimus epist. 7. ad Letaniam.

tis potest error irreperere. Quocirca Catechismus in textu §. 2. ait. *Credendi vocem certissimæ assentionis vim denotare*; & §. 3. intellectum credentis ab inquirendi curiositate esse liberum, ac debere in aeternæ veritatis notitia conquiescere. Quod secus abs dubio foret, si fidei habitus posset ad assensum falsum inducere.

19 Præterea, ut recte arguit Divus Thomas loco supra citato: nihil potentia, habitui, & actui subest, nisi mediante ratione formali objecti; sicut color nisi per lucem, & nisi per demonstrationem conclusio percipi nequit; atqui ratio formalis objecti fidei est prima veritas: nihil igitur potest esse sub fide, nisi sub veritate prima; sub qua profecto nullum falsum extare potest, sicut non ens sub ente, tenebræ sub luce, malum sub bonitate. Accedit virtutem intellectum perficientem necessario attingere verum, ut ait Aristoteles in 6. ethicorum; atqui talis est fides, licet non sit naturalis virtus mentis, sed Theologica. Tandem: virtute nemo male utitur tamquam principio usus, ut inquit Divus Thomas 1. 2. q. 22. art. 4. ad 3. igitur fide divina nequit aliquis male uti, seu falsum tamquam verum amplecti. Ad uberiorem hujus conclusionis notitiam, & ad solutionem argumentorum consulantur Auctores.

PRÆLECTIO III.

De Deo uno,

ad expositionem cap. 2. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, à §. 5. ad octavum.

1 **Q**uamvis Regio Propheta testante (a), signatum sit super nos lumen valens Domini; quamvis juxta Apostolum (b), invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciantur; quamvis asserat magnus Gregorius (c), omnem hominem, ipso rationis lumine duce, colligere illum à quo conditus est Deum esse; quamvis inquit Augustinus (d): an vivam dum vivo, sed non an Deus sit dubitare audebo; quamvis demum clament Tertullianus, ac Cyprianus (e), summam delicti esse cum nolle agnoscere, qui tamen ignorari non potest. His omnibus non obstantibus, haud defuere ultima impietatis, teterrimi erroris, nulliusque religionis infandi homines divinitatis osores, qui more gigantum, quos fabula narrat, Cœlum debellare; Numen illinc dejicere, ac ejus existentiam de medio tollere, superbo insulta, ac vesana præsumptione tentarunt, quibus sane aptari potest illud Horatii, lib. 1. ode 3.

Nihil mortalibus arduum est,
Cœlum ipsum petimus stultitia.

Illos igitur nunc refutandos aggrediar pro expositione primi articuli symboli, si Deus ipse, cujus causam
sus-

(a) Psalm. 4. v. 7. (b) Ad Rom. 1. v. 20. (c) Greg. lib. 17. Moral. c. 3.
(d) August. lib. 7. confes. cap. 10. in fin. (e) Tertul. in apolog. cap. 17. & Cyprian. lib. de vacat. Idol.

suscipio, (etsi mea non egeat ope ad se probandum existere) vires desuper largiatur, Pater scilicet, &c.

2 Cœlesti juvamine fretus, vestroque permissu, consessores amplissimi, punctum mihi sortibus designatum à §. 5. ad 8. capituli 2. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, exponendum suscipiam, ut autem clarior methodus elucescat, orationem sic efformabo: prius textus epitomen exhibebo, exhibitam dilucidabo, dilucidatam demum concludam thesis probatione, & solutione argumentorum. Quæ tria dum perficio, attente, quæso, bonamque cum venia, verba mea audiat. Manus igitur operi adhibentes, textus litteram summam ob oculos ponimus, dicendo sic incipere paragraphum quintum: *in Deum &c.* Ita vero finire §. 8. *Incipiendum est.* His quatuor paragraphis prosequitur Catechismus expositionem primi articuli Symboli, dicens, verba ista: *In Deum*, Christianæ sapientiæ dignitatem, atque præstantiam indicare, quantumque Deo, qui se nobis manifestare dignatus est, debeamus. Postea magnum ait esse discrimen inter christianam sapientiam, & philosophiam naturalem. Illa enim habetur multo facilius, & plura clarius, certiusque ostendit. Nam philosophia naturalis non sine labore acquiritur, solumque ex effectibus naturalibus ad cognitionem Dei auctoris naturæ ducit; christiana vero sapientia humanæ mentis aciem elevat, ut nullo labore arcana Dei perlustrare possit. Quare fideles recte in Deum credere profitemur, quem incomprehensibilem, oculis corporeis invisibilem, omnibusque perfectionibus exornatum agnoscimus longe melius quam philosophi, qui solo naturali lumine præditi nihil abjectum de Deo senserunt; quoniam firmiori testimonio, ipsius nempe Dei auctoritate nitimur. Hinc luculentius noscimus attributa divina, & alia multa, quæ nos christiana sapientia docet, ad quæ naturalis ratio pertinere nequit, ut Trinitatis mysterium, Redemptionis be-

nescium, æternitatis præmium, & cætera; quæ in Symbolo continentur. Horum primum est unum tantum esse Deum, non plures, quod variis scripturæ locis evincitur. Nec obstat Dei nomen in ipsa sacra pagina tribui multis, quia solum improprie illis tribuitur. En litteræ Catechismi synopsis.

3 Nunc ad ipsius elucidationem, prout secundo loco facturos pollicebamur, veniamus. Postquam itaque Catechismus in præcedentibus exposuerit quid significet vox ista *Crede*, paragrapho 5. & sequentibus explicat tò *in Deum*. Eo inquam dignitatem, ac præstantiam christianæ sapientiæ, seu divinæ fidei designari. Licet enim fides non sit propriæ sapientiæ, prout à Philosophis sumitur, cum non sit naturalis virtus mentis, sed theologica, nec evidentiam pariat, sed obscuritatem importet; optime tamen christiana sapientiæ nuncupatur, quia certissimam affert cognitionem rei omnium præstantissimæ, Dei scilicet, ejusque attributorum. Quæ quidem christiana sapientiæ multum differt à sapientiæ naturali, ut recte asserit Catechismus, & mirum in modum probat Chrysostomus homilia 7. in primam ad Corinth. illis Apostoli verbis: *nobis autem revelavit Deus*, sapientiæ nimirum, quæ nos erudit in iis, quæ ipsi Angeli per naturæ suæ vires non pertingunt; quanto minus homines solo lumine rationis. Hæc enim non nisi ex effectibus naturalibus, sensibusque subjectis, magno labore ad invisibilia Dei pertingit, ad cognitionem videlicet Dei Auctoris nature; fides autem facili via nos quasi manu ducit ad cognitionem Dei Auctoris supernaturalis.

4 Ex qua Catechismi doctrina clare deducitur, Deum dupliciter cognosci posse, nempe lumine naturali, & superno lumine fidei. Hoc secundo modo intelligitur in Symbolo: *Crede in Deum*. Id est, in Auctorem gratiæ, in objectum nostræ beatitudinis, in judicem supremum mortalium. Etsi autem sequentia hujus articuli verba: *Creatorem cæli, & terræ*, denot-

tent

tent quoque Deum auctorem naturæ, hoc tantum est propter illos tardioris ingenii, quibus non sufficit lux naturalis ad clare percipiendum Deum esse rerum omnium creatorem. Philosophi vero, & sapientes, qui per demonstrationem istud cognoscunt, fide divina non credunt, cum fides, & scientia ejusdem rei nequeat in eodem intellectu reperiri. Nec propterea deperdunt fidei meritum, cum promptum habeant animum ad ista si nescirent credenda; cujus rei testimonium perhibent, credendo reliqua omnia, ad quæ ratio naturalis non se extendit. Scio esse quosdam Theologos asserentes in eodem intellectu simul dari posse fidem, atque scientiam ejusdem objecti. Sed contrarium probabilius; & communius docent alii, præcipientibus Doctore Angelico, atque Seraphico (in 3. dist. 24. art. 2. quæst. 1. & 3. & 2.2. q. 1. art. 5.)

6 Deum ergo existere demonstrat ratio naturalis, & docet fides. Quare apposite ait Augustinus lib. 15. de Trinitate c. 4. „Neque enim divinorum librorum tantummodo auctoritas esse Deum prædicat, . . . sed universa ipsa rerum natura proclamât habere se præstantissimum conditorem.“ Atheus igitur dari Deum impie negans, merito vocatur stultus Psalm. 13. v. 1. his verbis: *dixit insipiens in corde suo: non est Deus*. Quæ verba sic eleganter expendit Ambrosius lib. 1. officiorum cap. 25: „Insipiens dixit quia non est „Deus, nam sapiens non diceret: quomodo enim sapiens qui non requirit auctorem suum? qui dicit lapidi: pater meus es tu, qui dicit diabolo, ut Marcianus, auctor meus es tu; quomodo sapiens, ut Arius, qui mavult imperfectum auctorem habere, atque degenerem, quam verum, atque perfectum? Quomodo sapiens, ut Marcion, atque Eunomius, qui malunt Deum malum quam bonum habere? quomodo sapiens qui Deum non timet? Initium enim sapientiæ est timor Domini; & alibi habes: sapientes non declinant de ore Domini, sed tractant in „ con-

„confessionibus suis.“ Hæc S. Doctor, quæ potiori ratione applicari possunt Atheis.

6 Tanta istorum insipientia, seu potius dementia, & insania negandi Deum existere, quibusdam Theologis incredibilis reputatur; ideoque opinantur non dari Atheos speculativos propriè, ac mente negantes Deum; sed solum practicos, affectu, & voluntate dicentes Deum non esse, ut sic liberius vivant exutiendo timorem; propterea iniquiunt scripturam asserere insipientem dixisse in corde suo: *Non est Deus.* Verum, cum solus Deus sit cordium scrutator, ipse solus certo scire potest an reapse dentur Athei. Nec semper cordis nomine sola designatur voluntas, sed interdum etiam intellectus, juxta illud: *Eructavit cor meum verbum bonum.* Quidquid tamen sit de interno sensu eorum, qui Atheiste vocantur, certum est ipsorum corda, & ora eructasse verbum pessimum, nempe non dari Deum. Sic primo Diagoras, teste Augustino lib. 3. contra litteras Petiliani cap. 21. sic Cyrenæus, & Theodorus apud Lactantium lib. de ira Dei cap. 9. sic alii, præsertim recentiores, ut Aretinus in Italia, Spinosa in Hollandia, Vannini in Gallia, &c. Hic ultimus ob tantum facinus Tolosæ combustus anno 1679. Judicibus confesus est, (ut testatur Mersennus) secum eodem tempore undecim alios ex Neapoli prodiisse ad atheismi semen rotam per orbem disseminandum; sicque lepide ait Cl. Feijóonus tom. 4. epist. 15. num. 16. hos duodecim vocari posse Apostolatam Satanae. Mitto alios juniores, quorum meminit doctissimus Gravesonus (tom. 4. hist. Eccles. colloq. 3. pag. mihi 110.) (a) quibus addi possent alii recentissimi; digni quidem omnes, non celebri nomine, quod per summum nefas assequi cupiunt, instar fabricatorum turris Babel, & incensaris templi Dianæ; sed oblivione perpetuam, vel execratione cunctarum Gentium.

Proh

(a) Vid. etiam Gotti tom. 1. de veritate Religionis christiane tract. 1. cap. 1. §. 1. Guzzaniga, Roselli, alii.

7 Proh pravos homines mortalium perditissimos quos convincere impossibile, contemnere parum, ex terminare æquissimum esset. Non enim fieri potest ut convincantur Athei. Quomodo enim convincentur qui nedum sacras litteras, sed & earum auctorem abnuunt? Qui traditionem respuunt? qui concilia floccifaciunt? qui Patres irridunt? qui Philosophos aspernantur? qui rationes non admittunt? qui historiam elevant ubi sanctissimum Dei nomen inscribitur? Nullo certe ex decem locis Theologicis à sapientissimo Cano traditis, reduci possunt Athei. Sunt quippe, non dicam velut equus, & mulus, quibus non est intellectus, sed multo pejores bove, & asino. Bos enim cognovit possessorem suum, & asinus præsepe domini sui, Atheus autem id non cognoscit, sed solum insaniter rudit. Dicit autem aliquis ad excusandos Atheos: Catechismus in textu §. 6. ait; humanam sapientiam non nisi post magnos labores ab effectibus naturalibus, rebusque sensibilibus, vix ad Dei notitiam devenire: nihil ergo mirum Atheos Dei notitiam non esse assequutos. Respondetur Catechismum loqui de humana sapientia errorum tenebris obscurata, falsisque Philosophorum commentis, quæ refert Augustinus lib. 18. de Civitate Dei cap. 41. non vero de ipsa à præjudiciis libera; vel de naturali philosophia divinæ fidei comparata, quæ non ita facile Dei existentiam, & attributa ostendit, quamvis illam afflatum manifestet, ita ut nequeat invincibiliter ignorari.

8 Quomodo igitur excusandi sunt Atheista, qui non tantum ignorare Deum, quod turpe foret, nec de ipso dubitare, quod esset turpius; sed eum aperta fronte negare, quod est turpissimum, impudentissime gloriantur? Qui non ex ignorantia peccant, cum hæc dari non possit, nec tales se ipsi judicent, nam summus Philosophos haberi volunt; sed ex malitia plusquam tartarea. Dæmones enim, atque damnati credunt, &

contremiscunt; illi vero nec contremiscunt, nec credunt. Sinamus itaque pessimos illos, ac voluntarios caecos, ducesque caecorum; & ad illustrandam litteram Catechismi, ac praecipuam veritatem catholicam, Dei existentiam propugnemus. Ad cujus probationem, si scripturae auctoritates, si Patrum testimonia, si Philosophorum dicta, si alia plura quae passim obvia sunt apud auctores, huc adducere vellem, immensam bibliothecam afferre possem; tanta de hoc habemus scripta! Ea tamen brevitati consulens missa facio. Argumentum etiam de ideis innatis existentiae Dei omitto, quia nec à Divo Thoma, nec à pluribus aliis Theologis admittuntur; & valde dubium est, ne dicam falsum, dari tales ideas, quas Cartesius tam fidenter asseverat (a), quasque valide profligavit acutissimus Angelus Joannes Lockius lib. 1. de intellectu humano cap. 1. 2. & 3. apud Heineccium in elementis philosophiae moralis §. 24. pag. 201. Nescio autem an id egerit Lockius ut atheismo, & materialismo faveret, de quo, ni fallor, insinulatur. Sed quidquid de isto sit, parum, aut nihil refert.

9 Sufficiant in praesenti quinque demonstrationes Divi Thomae ex 1. p. q. 2. art. 1. quae (veluti quinque illi lapides limpidissimi, quibus David Goliathum invasit) effrontem Atheismi frontem validissime findunt. Unde miramur certe cum eruditissimo quodam recentiore (b). Lamindum Britannum, seu Muratorium, virum cateroquin de republica litteraria optime meritum lib. 1. de moderat. ingenior. in Religionis negotio cap.

(a) Vid. Billuart. tom. 1. dissert. 1. art. 3. pag. 20. Ferrari tom. 1. Philosoph. cap. 8. Logice part. 1. diss. unica quest. 3. pag. 102. & infra part. 2. Metaphysic. disp. 1. quest. 1. pag. 199. Roselli tom. 1. philosoph. part. 1. quest. 5. art. 6. num. 350. pag. 214. edit. Romane. Si quis autem cum Tournello, Jacquierio, Para du Panjas, aliisque recentioribus, ideas innatas propagare velit, suo sensu abundet, ut in fine prologi jam advertimus. (b) Ch. August. Cahades tom. 1. institut. Theologicarum, pag. 91.

cap. 12. minus vere, ac moderate, (quod pace sua dixerim) scripsisse; argumenta Divi Thomae ad existentiam Dei probandam fuisse à Gregorio de Valentia, aliisque gravibus Theologis encervata. Hoc enim facilius dicitur, quam probatur; cum nulla hactenus rationes inventae sint potiores, quam quae ab Angelico Praeceptore adducuntur. Eas nunc sic breviter transcribemus. Prima sumitur ex motu; nam quidquid movetur, ab alio necesse est ut moveatur, nec procedendum est in infinitum: ergo datur primum movens, qui omnia movet, & hic est Deus. Hanc rationem fusius expendit S. Doctor lib. 1. contra Gentes cap. 13. & Philosoph. lib. 7. Physicorum.

10 Secunda demonstratio sumitur ex ratione cause efficientis; quia scilicet quidquid efficitur ab alio effici debet, cum nihil valeat se ipsum efficere: ergo datur prima causa efficiens, ut dicitur etiam 2. Metaphysic. Tertia sumitur ex possibilitate, vel necessitate rerum. Si res necessario forent, non generarentur, & corrumparentur, ut patet. Si esse possent, vel non esse, aliquando non fuissent, cum ad hoc necesse sit aliquando non esse: si ergo res omnes fuissent possibles nec aliquando fuissent; nec modo essent; quod enim non est, incipere nequit nisi ab aliquo quod actu sit: igitur dari debet ens necessarium à quo possibilita coeperint esse; ipsumque à nullo, sed à seipso semper habuerit; aliter daretur processus in infinitum. Hoc itaque nobilissimum ens à nobis vocatur Deus. Traditur etiam ista ratio 2. & 4. Metaphysic. Quarta demonstratio sumitur ex diversis gradibus perfectionis, magnitudinis, sapientiae, & aliorum, quae in rebus conspiciuntur: igitur dari debet ens perfectissimum, maximum, sapientissimum, & omnia bona continens in summo gradu, ex quo tamquam ex centro proveniant ille lineae. Hanc rationem adducit etiam Augustinus lib. 8. de Civit. Dei cap. 6.

11 Quarta, & ultima demonstratio sumitur ex gubernatione Universi. Videmus enim res rationis expertes assuqui suum finem, non casu fortuito, cum semper, aut frequentius eodem modo se habeant: ergo ducuntur per cognitionem alicujus intelligentis, & dirigentis illas in finem. Videmus pariter homines summa sapientia regi, ac gubernari, cum tot inter millia paucissimi reperiantur in aliquo similes, in omnibus fere dissimiles, in vultu, voce, gressu, scriptura, &c. Hac autem ad Universi perfectionem, & ad tollendas plurimas fraudes apprime deservit; ut ex ipsa humanorum vultuum varietate luculenter evincitur. Nisi enim certis lineamentis, ac diversitate formarum distincti homines forent, mira in convictu quotidiano, & humana societate perturbatio sequeretur. Imo nulla inter ipsos commercia fieri possent, eaque res ingentium malorum, & immanium scelerum, atque interfectionis omnium esset occasio: sic neque conjuges se mutuo discernere: nec amicus ab hoste dignoscere: nec liberi parentes, nec hi filias ab externis, aut uxoribus suis signo ullo distinguerent. Scelerati denique, ac facinorosi impune quidvis facerent, cum in illa communi omnium similitudine, ac confusione delitescerent.

12 Tunc profecto sapius idem accideret quod Magdaleno cuidam Ricardi II. Magnae Britanniae Regis Sacerdoti legimus accidisse. Qui post necem Regi, cuius simillimus erat, illaram, ab omnibus verus Rex, quem simulabat, habetur, similitudinis furore deceptis, donec fraude tandem detecta, ab Henrico IV. suspendio perit anno 1399. Vel quod in Gallia contigit circa dimidium saeculi decimi sexti. Cum enim Arnoldus Thilh, nescio quis, Martino cujusdam Guerra, & amicus, & persimilis esset, ad stipendia in Hispania, & Belgio merenda profecti; ita domum Martini, quem & ore, & corpore toto referebat, fecellit, ut pro vero

ip-

ipso patrefamilias, eodemque marito habitus & ab uxore Bertranda (quod per quam sane mirum) & ab aliis fuerit, jureque domini triennium usus: amplius, ut videtur usurus, nisi per suspiciones quasdam instituta questione, jamque ad finem properante, verus se Dominus scitisset, personatumque detexisset Arnoldum, qui demum perfidia meritum capite luit anno 1560. ut refert Morerius verbo *Guerra* (a). Vel demum quod etiam in Italia evenit vaserrimo cuidam pa-nurgo Cardinali Simonete persimili, cujus personam simulans, ac plurimorum nummos emungens, tandem detracta larva ultimum supplicium subiit; appensa ejus collo crumena vacua hac lepida inscriptione: *Sine moneta* (b). Mitto alios apud Fulgosum lib. 9. cap. 16. & Petrum Mexiam in amantissima silva variae lectionis parte 1. cap. 40.

13 Si ergo res tam insolita, tanta nimirum similitudo duorum, tam gravia intulit damna; quam multa passim occurrerent, si omnes, vel plures essent adeo similes! Cur igitur, dicit fortasse aliquis, Deus sic aliquos voluit assimilari, sciens tot mala hinc nascitura? Sed facile responderetur, Deum velut pictorem sapientissimum his umbris imaginem mundi depingere, ut sua sapientia magis pateat: unde non minus tenebrae ejus, quam ejus lumen ad hominum instructionem elucet, ut dicitur Psalm. 138. vers. 12. sicque *nubes ipsae spargunt lumen*, Jobi 37. vers. 11. Porro, historiae superius memoratae assatum manifestant haud tantam fuisse illorum similitudinem, ut tandem veritas non prodierit, ac impostores evaserint impuniti. Propterea, inquit Quinctilianus declamatione 8. *Nihil in rebus humanis natura voluit esse tam simile, quod non aliqua proprietate secerneretur*. Quis inde non col-

li-

(a) Consulatur etiam M. Richer in compendio causarum celeberrimae Gayeri Fictavah tom. 1. c. 1. c. 1. edit. Amstelodami anni 1773. Gallico idioma. (b) Vid. Feijoo. tom. 6. disc. 3. §. 9. num. 10.

ligit supremi Moderatoris existentiam, ejusque providentiam non agnoscit? Quam nulla facultas, nulla scientia, nulla hujus mundi minima atomus mille oribus non proclamaret, ut inter alios acute ostendunt Guillelmus Derhamus in Theologia Physica, & Astronomica ex Anglico in Gallicum sermonem versa anno 1729. & doctissimus medicus Fridericus Hoffmannus opusculo de Atheo convincendo (a) ubi ex structura corporis humani pulcherrime probat Deum existere. Quod etiam avinci potest ex iis quae de humani corporis formatione scripsit Galenus, quem quidam falso, ni ego fallor, Atheismi accusant. Videatur ipse apud Goudinium tom. 2. philosophiae pag. 170. (b) quo nihil elegantius logisse memini.

14 Ad quinque praefatas demonstrationes Divi Thomae reduci possunt quaecumque ab aliis proferuntur; quibus nedum Dei existentia, sed & attributa divina evidentissime comprobantur. Haec omnia cognoverunt etiam nobiliores Philosophi solo lumine naturali, ut advertit in littera Catechismus, dum nihil abjectum de Deo senserunt. Quod facile demonstrari posset per multis testimonis Platonis, Aristotelis, Procli, Cleanthis, Salustii, Senecae, & aliorum apud Huetium, Boucatum, Perrimezzium, aliosque Theologos, qui exemplo Sanctorum Patrum, plurimos sapientes ethnicos in favorem nostrae Religionis adducunt; quia ut ait Augustinus lib. 2. de Trinit. cap. 40. „Siqua forte vera, & „fidei nostrae accommodata dixerunt Philosophi, maxi- „me Platonici, non solum formidanda non sunt, sed „ab eis tamquam injustis possessoribus in usum nostrum vindicanda.“ Quemadmodum Judaicus Populus

(a) Fridericus Hoffmann in opus. pag. mihi 238. (b) Goudin tom. 2. part. 1. disp. 2. §. 5. art. 4. §. 1. Dignus etiam est ut videatur Theoph. Raynaudus tom. 2. distinct. 5. quest. 1. art. 1. & seq. sed praesertim art. 6. à pag. 222. ubi scilicet asserti 12. gradibus ad Deum facile cognoscendum. Similiter Lesser in Theolog. insect. 8. Impor in Theolog. aequ.

lus vasa, & ornamenta Aegyptiorum accepit. Sic fecere Tertullianus, Cyprianus, Lactancius, Hieronymus, Augustinus, & alii, quos sequitur Div. Thomas videndus in cap. 1. 1. ad Corinth. lect. 3.

15 Licet autem Philosophi naturaliter cognoverint Deum auctorem naturae, ejusque attributa, quae naturalis ratio dicitur; haec tamen omnia longe melius, & illustrius habentur per fidem, ut recte asserit Catechismus, plures adducens sacrae paginae textus, quibus evincit Deum esse spiritum; perfectum; sapientem, veracem, justum, beneficum, immensum, &c. quae humana quoque ratione noscuntur, sed non ita clare, ac facile quam lumine fidei. Quemadmodum igitur gratia naturam perficit, sic etiam fides rationem illustrat; ambae enim plura de Deo, rebusque divinis optime tradunt, & ubi ratio desinit, inde ultra prosequitur fides. Multa quippe sunt ad quorum notitiam non communiter omnibus naturae contemplatio, sed proprie credentibus fidei lumen aditum patefacit. Talia sunt quae in Symboli articulis continentur, nempe Deum esse unum, & trinum, humani generis Redemptorem, omnium mortalium judicem, objectum verae beatitudinis, & alia de quibus infra loquitur Catechismus, quae sola fide percipiuntur. Quare animadvertere operepretium est, rationem naturalem aliqua evidenter ostendere, ut existentiam Dei, immortalitatem animae, & alia maxime quae in Decalogo praescribuntur. Aliqua difficiliora solum probabiliter suadere, ut resurrectionem carnis, judicium universale, &c. Aliqua vero difficillima, nec attingere quidem posse, ut Trinitatem Personarum, Incarnationem Verbi, hisque similia.

16 Fides autem cuncta complectitur, nedum supernaturalia ad quae humana ratio non pertingit, sed ea etiam, quae naturaliter dignoscuntur, ut rectius, atque facilius à rudibus percipiuntur; ideoque sapien-
ter

ter asserit Divus Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 4. necessarium esse homini accipere per modum fidei non solum ea quæ sunt supra rationem, sed etiam ea, quæ per rationem cognosci possunt. Hæc enim rite percepta ad supernaturalia valde conducunt, quoniam veritas veritati non adversatur; sicque fides numquam opponitur rationi, nec ratio fidei, quidquid deblateret Bælius; sed fides rationem perficit, ratio ad fidem quodam modo ducit, eam tuetur, ac veneratur: unde Philosophia juxta Cyrillum Alexandrinum lib. 1. contra Julianum vocatur Catechismus ad fidem; & juxta Clementem Alexandrinum lib. 1. stromaton; pædagogus ad ipsam. Utinam istud agnoscerent plurimi hujus sæculi, qui Philosophi nomine stultissime gloriantur, quibus optime convenit illud Apostoli Romanorum 1.: *Dicentes se esse sapientes stulti facti sunt.*

17 Hactenus exiguas nostras vires impendimus in explanatione prioris litteræ Catechismi. Manent adhuc exponendi duo paragraphi posteriores ex assignatis; sed ne nimis detineamur, eorum elucidationem hac thesi comprehendemus, cujus probatione ultimum quod promissionis adimplebimus. Sit ergo conclusio: Non datur, nec dari potest nisi unus Deus, qui per ens à se constituitur. Primum est contra Gentiles polytheistas, contra Persas, Marcionitas, & Manichæos dualistas, & contra impios Atheistas. Secundum vero contra plures Theologos Dei essentiam constituentes, vel in collectione omnium perfectionum, vel in infinitate, vel in intellectivo, & volitivo simul, vel in intelligere actuali, vel denique in intelligere radicali. Nos tamen cum Gotensono, Gotti, Tournely, Berti, & aliis, esse à se dicimus constitutum Dei. Ante conclusionis probationem advertere libet, Gentiles tot olim finxisse Deos, quot vix possumus somnare. Triginta millia fuisse narrat Hesiodus apud Eusebium lib. 5. præparat. Evangel. cap. 15. Hinc Tertullianus in apologet. cap.

cap. 5. eis festive dixit: „Apud vos de humano arbitratu divinitas pensatur: nisi homini Deus placuerit Deus non erit: homo jam Deo propitius esse debebit.“ Et infra cap. 10. eorum Deos irridens: „Novi sunt, inquit, & veteres, Barbari, Græci, Romani, peregrini, captivi, adoptivi, communes, masculi, feminae, rustici, urbani, nautici, militares.“

18 Modo etiam barbaræ nationes suos Deos creant, deponunt, verberant, damnantque exilio vel homicidas. Sic non pridem fecere cum Idolo quodam in Regno Nankin, teste Le Compte, apud Eruditissimum Sarmientum tom. 2. demonstrat. apolog. numer. 879. (a). Eousque delirarunt antiqui, ut singulis rebus propria Numina largirentur. Duodecim numerabant pro sola arista ad messem usque perducenda, ut ait Augustinus lib. 4. de Civit. Dei cap. 8. Ita in fingendis Diis fibulabantur, ut ab uno irato ad alium propitium confugerent. Unde Ovidius lib. 1. tristium eleg. 1. canit: *Sæpe præmente Deo, fert Deus alter opem; Jupiter in Trojam, pro Troja stabat Apollo.* Contra quos pulchre insurgit Arnobius lib. 7. contra Gentes, pag. 219. & sequenti. Nec solum Deos, deasque colebant, sexu dispares, numero confusos, turba populares, viles genere, fama turpis, impietate maximos, primos scelere, crimine singulares, ut eloquenter inquit Chrysologus sermone 57. Sed ad tantam cæcitatem devenerunt, ut olera etiam colerent, quibus illudit Juvenalis Satyra 15. v. 10. dicens: *O Sanctas gentes, quibus nascuntur in hortis Numina!* Annotare tamen oportet cum Divo Thoma 1. contra Gent. cap. 24. quosdam ex Gentilibus, etsi plures ponerent Deos, unum tantum esse dixisse, à quo erant alii

Tom. I. F pro

(a) Vid. Martin. Sarmient. tom. 2. demonstrat. Apologet. in defensionem approbationum 5. 12. n. 879. pag. 499. & Hist. Sinica tom. 2. pag. 324. Gallico idioma.

procreati: unde magis (ait S. Doctor), huic veritati videntur contrarii Manichæi duo principia ponentes, quorum alterum alterius causa non sit. His breviter prælibatis.

19 Probatur conclusio ex Scriptura, cujus meminit Catechismus. Deuteronomii 6. v. 4. habetur: *Audi Israel, Dominus Deus noster, Dominus unus est.* Exodi 20. v. 3.: *Non habebis Deos alienos coram me.* Per Prophetam Isaiam cap. 48. v. 12. dicitur: *Ego primus, et ego novissimus, & absque me non est Deus.* Per Evangelistam Joannem cap. 17. v. 3.: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum.* Per Apostolum Paulum ad Ephes. 4. v. 5.: *Unus dominus, una fides, unum baptisma.* Nec quis procaciter dicat, hæc Scripturæ loca esse unius tantum Dei, Judæorum scilicet, & Christianorum, qui zelotypia ductus solum se nominat, ne alii Dei colantur. Hæc enim responsio implicantiam summam involvit, Deum nempe mendacio, falsitate, aut zelotypia uti posse, præsertim contra alios Deos. Siquidem Dei nomine intelligitur ens summe, & infinite perfectum; unde apud omnes semper vocatur Deus optimus, maximus; at qui non ita esset si mendacio, falsitate, ac zelotypia uteretur contra alios, si qui forent. Rursus: repugnat dari duo, aut plura entia summe perfecta, cum distinguenda essent per aliquam perfectionem, qua alterutrum destitueretur. Idcirco inquit Tertullianus lib. 1. contra Marcionem cap. 3.: „Deus si non unus est, non est... est quippe Deus summum magnum, quod unum „ sit necesse est, par non habendo, ne non sit summum „ magnum.

20 Confirmatur alia ratione: si duo essent, aut plures Dii, posset unus velle conservare aliquid, & alter nolle, cum essent liberi; sed non posset utriusque voluntas impleri: ergo alteruter non esset omnipotens, & consequenter nec Deus, cum illa perfectio-

nc

ne careret. Tandem: Deus est supremus mundi Moderator, & Rector: ergo & unus. Quæ enim diversa sunt, & divisa, in unum ordinem non conveniunt, nisi ab uno aliquo dirigantur; multa quippe melius per unum; quam per plura in ordinem reducuntur. Egregie Cyprianus lib. de Idolorum vanitate: „ Si Rex, „ ait, unus est apibus, & dux unus in gregibus, & „ armentis Rector unus; multo magis mundi unus est „ Rector; universa quæ sunt verbo jubet, ratione „ dispensat, virtute conservat.“ Fieri enim non potest, inquit Athanasius orat. contra Gent. ut hæc omnia invicem contraria in unum ordinem se colligerent, nisi aliquis esset moderator, qui simul omnia sociaret. Has rationes, aliasque ad septendecim usque adducit D. Thomas citato libro 1. contra Gent. cap. 42. quibus unum tantum esse Deum mirifice probat.

21 Nec huic veritati opponitur illud Apostoli 1. ad Corinth. 8. v. 5.: *Siquidem sunt Dii multi, & domini multi;* aliisque in locis sacræ paginæ, homines vocari Deos. Ad primum enim respondet optime Divus Thomas 1. p. q. 11. art. 3. Apostolum loqui non ex propria sententia, sed secundum errorem aliquorum Gentilium, qui plures Deos ponebant: unde subdit: *nobis autem unus Deus.* Ad secundum respondet etiam rectissime Catechismus, homines in Scriptura vocari Deos, non more Gentium, sed quadam loquendi consuetudine, qua excellentia, virtus, vel functio aliqua Dei munere eis concessa significatur. Vid. Tournel. tom. 1. de Deo disp. 1. q. 1. art. 4. & quæ sibi objicit argumenta.

22 Altera conclusionis pars, Deum scilicet constitui per ens à se, facile probari poterit auctoritatibus, ac rationibus Theologorum, quos supra laudavimus, quibus addimus eloquentissimum Augustinum Cabades Magi Ord. B. M. V. de Mercede tom. 1. institut. Theolog. lib. 1. cap. 5. pag. 103. aliosque ab

F 2

ip-

ipso citatos. In contrarium autem videri potest doctissimus Billuart tom. 1. dissert. 2. art. 2. pag. 24. Cum plurimis aliis apud Castellum in 1. dist. 3. q. 3.

PRÆLECTIO IV.

De ineffabili Sanctissimæ Trinitatis arcano,

ad exposit. cap. 2. primæ part. Catechismi Conc. Trid. à §. 9. ad 10.

Tam sublimia sunt fidei nostræ dogmata, tamque supra humanum ingenium, ut in his explicandis plurimi sint transigendi labores, maxime superandæ difficultates; omnibus tamen excellit Sanctissimæ Trinitatis arcanum, nullum quippe eo est latius, nullum uberius, ac difficilius; quoniam ad ipsum tamquam scopum alia cuncta collinant, ab ipsius intelligentia reliqua omnia pendent. Sive enim inquiratur productio universi, sive incarnatio Verbi, sive justificatio impij, sive forma Baptismi, sive quidquid sacra scientia docet; absque notitia hujus mysterij, vix, ac ne vix quidem poterit explanari. Ab eo igitur tamquam à fundamento nostræ Religionis, & totius Theologiæ basi est ordiendum. Quare Catechismus Concilij Tridentini expendens primum articulum Symboli, postquam duo priora verba enodavit, hoc mysterium elegantè elucidat §. 9. & 10. mihi hesterno sole ad exponendum pro themate designatis. Ne autem intellectus meus admodum debilis, tamquam scrutator majestatis opprimatur à gloria, auxilium supplex imploro ipsius sanctissimæ Trinitatis, Patris scilicet, &c.

Im-

2 Implorato Dei auxilio, & obtenta dicendi venia, orationem exordiar, quam pro majori claritate in tres partes distribuam: in prima breviter afferam argumentum litteræ Catechismi, in 2. fuse textum exponam; in 3. denique, si tempus nondum effluerit, conclusionem proponam, probabo, defendam. Utinam optata felicitate. Exordians igitur primam partem, en litteræ textus initium §. 9.: *sequitur enim in Symbolo &c.* Ecce vero finem paragraphi decimi: *& trium personarum perfecta distinctio.* His duobus paragraphis explicat Catechismus hanc vocem *Pater*, quæ habetur in principio Symboli, dicens §. 1. Deum vocari Patrem, ex rebus humanis ducta similitudine. Sicut enim ille à quo familia propagatur, & regitur, Pater vocatur; ita potiori jure Deus, qui omnia creavit conservat, & dirigit, Patris vocabulo nominatur. Et licet sit omnium Pater, præcipue tamen Christianorum; nam præter communem creationis, & providentiæ rationem, adest alia multo major, nempe spiritualis adoptionis. Altero §. ait, eo nomine intelligi quoque primam sanctissimæ Trinitatis personam; ad cujus explanationem docet, in Deo esse unam essentiam, & tres Personas, Patrem scilicet ingenitum, Filium à Patre ante omnia sæcula genitum, & Spiritum Sanctum ab utroque procedentem. Advertens in nullius rei, quam hujus, omnium altissimæ, notione, & explicatione periculosius quemque versari, & gravius errare posse; sicque retinenda esse vocabula *essentia*, *persona*, & alia quibus hoc mysterium significatur. Quod quidem est religiose colendum, non vero curiose investigandum. Demum concludit hortando fideles ut orent, atque precentur Deum, & Patrem, qui universa ex nihilo condidit, quique Trinitatis mysterium humanæ naturæ patefecit, ut aliquando in æterna tabernacula recipiantur, ibique videant, quæ nunc firmiter credunt. Hæc est synopsis litteræ designatæ, & prima orationis pars.

Ad

3 Ad secundum ergo progredior, in quo latius enodanda est litera textus. Primo itaque paragrapho docet nos Catechismus, Deum vocari Patrem, quia quemadmodum in creatis ille dicitur Pater, qui filios gignit, alit, ac instruit: ita Deus, qui sublimiori modo hæc omnia præstat respectu creaturarum, hominum scilicet, quos ad imaginem, & similitudinem suam formavit, itaque mirabili providentia dirigit, jure merito suavissimo patris nomine nominatur, nedum in sacris litteris, sed in libris etiam Philosophorum, qui solo naturali lumine præditi veram numinis ideam habuere; quorum hic plures proferre possem auctoritates. At cum velim ab hoc paragrapho me breviter expedire, tum quia idem alibi Catechismus fusius tractat, in explicatione scilicet primi verbi orationis Dominiæ (a); tum quia sequenti paragrapho plura dicenda se offerunt de almo Trinitatis mysterio; ideo præsentem paucis absolvam, inquitens cum Catechismo, etsi Deus optime dicatur hominum parens, proprius tamen esse Christianorum Patrem, quoniam eos speciali titulo adoptavit in filios; ut constat Joannis 3. ad Romanos 8. & innumeris aliis Scripturæ locis.

4 Verum præter rationem istam patris, quæ de Deo dicitur, sive creationis, & providentiæ, sive peculiari adoptionis gratia, qua gaudent soli fideles, maxime justis; est alia paternitas longe sublimior, non tribus Personis communis, ut illa prior, sed primæ tantum propria. Quo circa recte prosequitur Catechismus §. 10. dicens præter notiones illas mox breviter explicatas, Parochos debere populum edocere, Patris nomine altiora mysteria significari; sicque mentem esse altius erigendam ad percipiendum reconditum, & abstrusum Sanctissimæ Trinitatis arcanum, quod divina oracula nobis credendum proponunt: unam scilicet

es-

(a) Vid. Catechismus part. 4. cap. 9.

esse divinam essentiam, & tres Personas re ipsa inter se distinctas, quarum prima dicitur Pater, qui à nullo est genitus; secunda Filius, qui ante omnia sæcula à Patre genitus est; tertia Spiritus Sanctus, qui etiam ab æterno ex Patre, Filioque procedit. En maximum Dogma nostre religionis firmiter menti figendum tanquam præcipuum fidei fundamentum; si enim istud, vacillet totum cito corruet ædificium. Ad cujus explanationem magna modestia, atque formidine debemus incedere, quia ut ait Catechismus in textu, & multo ante jam dixerat Augustinus lib. 1. de Trinit. cap. 3. in nullo periculosius versari, aut facilius errari potest, quam in præsentis mysterio.

5 Hoc evidenter demonstrat maxima hæreticorum caterva, qui nescientes duces potius fidem, quam rationem esse sequendam, ut monet Nazianzenus (a), imo volentes scire plusquam oportet, ut ait Apostolus, à veritatis via turpiter aberrarunt, & in maximas calamitates inciderunt. Sic olim Arius, & novissimis sæculis Adam Nauzerus (b), inani scientia turgedi, ad instar Judæ misere crepuerunt, projicientes viscera in immundissimum locum: quippe horruere fortasse infelices eorum animæ per illa putida ora exhalari, quæ toties Verbum divinum consubstantiale Patri negaverant (c). Floruit: quid dico floruit? Aruit blasphemus Arius sæculo 4. nam turpissimam mortem obiit anno 336. Huic præverere sæculo 1. Judæi. 2. Gnostici. 3. Hermogenes, Noetus ejusque discipulus Sabellius, à quo Patripassiani, quia Patrem dicebant ab aliis Personis nomine solo distingui, ideoque in cruce fuisse passum. Post Arium prius memoratum, quia eo totus pene orbis ingemuit, testante Hieronymo; post Arium inquam, exierunt Priscillianista, Macedonius, Philo-

po-

(a) Orat. 1. de Theolog. n. 67. (b) Vid. Graveson tom. 7. pag. 73.
(c) Barth. Durand. lib. 1. fid. art. 11. §. 1. pag. 25.

ponus, Triteitarum auctor, dicens tres esse in Trinitate naturas; cui consentire videtur Joannes Clericus in sua arte critica docens, tres Personas non aliter esse ejusdem naturæ, quam plures homines; quique Phereponus cognominari cupit, Philoponi errores haurit; et ne nimis in perversis hominibus recitandis diffundat, ex sequentibus sæculis nonnullos tantum hic afferam, Mahumetem scilicet Pseudopphetam, Basilium Medicum, à quo orti Bogomiles, qui ab Alexio Commeno Imperatore exustus est, Petrum Abaylardum, & Arnaldum Brixiensem, teste Divo Bernardo Epist. 190.: quamvis Abaylardus postea respuerit, & glorioso fine quieverit, ut scribit venerabilis Petrus Cluniacensis Epist. 3. atque 20.

6 Proprius nostra tempora, Michael Servetus cum viginti quinque esset annorum, ac malitia suppleret ætatem, summum se vatem venditans, septem libros effudit de erroribus Trinitatis inscriptos, in quibus omnes Trinitatem asserentes Tritheitas, & Atheos vocabat, quia nec Deum nisi tripartitum eos fingere ipse fingebat. Ex his septem libris tres tantum evassere flammæ, & in Bibliotheca Regia Parisiensi asservantur, quos vidisse testatur Cl. Serry, qui præcipuis Serveti argumentis acute respondet tom. 1. prælect. 3. Adeo perfidus ille in Trinitatem virus evomuit, ut teste Beza (si testis hic esse potest), Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, Cerberum tricipitem, seu triiceps monstrum impie appellaret. Unde à Calvino accusatus apud Genevensen Senatuum, vivus combustus est die 27. Octobris anno 1553. Non quod Calvinus zelo religionis id egerit, sed ut opinor, ne videret alium se nequiores. Quare multo melius eodem rogo utriusque libris accessio fuissent ambo consumti. Extincto Serveto non extincta est ejus hæresis, sed ipsam velut hæreditario jure ceperunt Franciscus David, Blandrata, Alciatus, Ochinus, Socinus, & plu-

res alii, sequaces Sabellii contra alios discipulos Arii, quos omnes insania superat Valentinus Gentilis Calaber iniquens solum Patrem esse Deum, Filium autem, & Spiritum Sanctum esse illius virtutes ab eo prorsus distinctas.

7 Ita in hæc tria nomina *Persona, Essentia, Trinitas* debacchatus est hic hæreticus, ut Symbolum, quod tribuitur Athanasio (& licet non sit sancti Doctoris, ut communior criticorum opinio tenet, tamen magni fit. ab Ecclesia) Symbolum Stanasium impie vocitaret. Post varios lapsus, atque relapsus, damnationes, & abjurationes ab ipsis hæreticis sibi extortas, rursus ad vomitum rediens, iterum captus Bernæ capite plexus est anno 1566. Dumque esset inferali pegmate Valentinus iste, valenti animo, seu verius obcecato corde jactitasse fertur, Apostolos, aliosque Martyres occubuisse pro Christo, se autem mori pro gloria, & eminentia Patris. Ei sane non dixisset Leo magnus: *animetur Gentilis*. Similiter Lucas Stembergerus famosi Melancthonis Discipulus, Trinitatis nomen, ut supervacaneum, inane, & purè humanum, ab hominibus Diabolo suadente inventum, quia non reperitur in sacris litteris blasphemio ore pronuntiavit. Nolebat cantari orationem: *O veneranda Trinitas*; sed ejus loco dicit: *O veneranda bonitas Dei!* optabat (horresco referens) dæmones Trinitatem illam abducere, quam irridendo dicebat nescire, num mas, vel femina esset. Mitto Lambertum Daneum dicentem orationem, quæ in litanis cani solet: *Sancta Trinitas unus Deus, miserere nobis*, ineptam esse, insanam, à Patribus male inventam, atque periculosam, cum admittat in Deo generationem, quæ ejus puritati, & sanctitati repugnat. Quam rationem, seu hebetudinem mutuasse videtur ab stultissimo Mahumete negante generationem Verbi, quia Deus caret uxore. O animalis homo non percipiens ea quæ sunt Spiritus!

8 En præcipuos Trinitatis hostes, vel confundentes personas, vel substantiam separantes, vel aliter insanientes (a); quos paulo prolixius commemoravi; tum ad comprobandum Catechismi, & Augustini assertum, in nullo scilicet quam in Trinitatis mysterio errari posse periculosius: tum etiam ad evincendum quales fuerint Heroes Protestantium, qui ad reformandam Ecclesiam prodixisse inaniter gloriantur. Omnes enim Lutherani, Benciani, Zuingliani, Calvinistæ & alii, solum ore tenus Trinitatem admittunt, re vera tamen aut Ariani sunt, aut Sabelliani, aut Nestoriani, Eutychiani, Deistæ, vel Atheistæ; sicque illorum novitates pestifera videntur insecta ex putridis cadaveribus priscarum hæresium renascentia. Adversus dictos errores, & similes alios, ait Catechismus in littera, credendum esse sanctissimæ Trinitatis mysterium, ac retinenda vocabula ipsius significantia, uti sunt *Essentia*, *Persona*, & maxime *Trinitas*. Quidquid obganniant Transilvani, quos valide refutat Bellarminus tom. 1. controv. lib. 2. de Christo cap. 2. & Perrimezzius part. 2. dissert. 110. Licet enim ipsamet, ut sonant vocabula non inveniantur in scriptura, bene vero eorum significatum, quod quia brevius, & clarius per illas voces exprimitur: ideo eis utuntur fideles ad fidem catholicam profutendam, & ut ab hæreticis distinguantur, qui cum non possint evertere nostra dogmata, voces saltem insectantur, veluti rabidi canes jactos in se lapides corrodentes.

9 In sacra pagina reperiri, quod nos Personæ, Essentia, ac Trinitatis nomine intelligimus verissime asserit Augustinus lib. 1. de Trinit. cap. 4. & serm. 38. de tempore dicens: „Omnis scriptura veteris, & novi testamenti... hoc insinuat, quod Pater, & Filius, &

(a) Vid. Emmanuel Navar. Benedictionis tract. de Trinit. in præpædia §. 2. num. 83. & sequenti pag. 71. Petasius, Van-Rants; Gotti, alii.

„ & Spiritus Sanctus unus sit Deus, ejusdem substantiæ, uniusque essentia atque inseparabilis unitas.“ Idemque facile demonstrabitur variis ejusdem scripture locis. Et quamvis in veteri testamento non ita pateat hoc mysterium, ut in novo, ibi tamen affatum adumbratur. Sic enim in limine Genesis cap. 1. dicitur: *In principio creavit Deus cælum, & terram... & Spiritus Domini ferebatur super aquas, ubi principii nomine plures Patres intelligunt Filium; nomine Dei æternum Patrem; & per Spiritum Domini, Paraclitum Spiritum. Idipsum videtur expressius v. 26: ejusdem capitis, narrando efformationem hominis. His enim verbis: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: plures ad producendum hominem invitantur; non plures quidem natura, cum tantum sit unus Deus, qui hominem condidit ad imaginem, & similitudinem suam, ut habetur ibidem versu sequenti; sed plures Personæ divinæ. Quod clarius innuit textus hebraicus ubi, teste Galatino, sic legitur: & dixit Elohim, &c. Per Elohim autem Rabbinii intelligunt tres Midot, à quibus dicunt mundum esse creatum. Hoc autem solum tribus divinis personis aptari potest.*

10 Luci hujus textus variis commentis tenebras offundere nituntur Judei præsertim Rabbi Abenezra, & Rabbi Maimonides. Prima responsio, quam afferunt etiam Marcellinus Ancyranus, & Socinus, est Deum secum fuisse loquutum, quasi se ad agendum excitando. Sed responsionem istam jam pridem lepide refutavit Basilius homil. 9. in Hexameron dicens: „Quis enim faber, aut ærarius, aut lignarius solus ipse quidem, nec alio quoquam sibi cooperante stipatus... sibi ipsi obmurmurat dicens: faciamus gladium, aut compingamus aratrum? “ Secunda responsio Rabbinorum est Deum more Principum, atque Magnatum usum fuisse plurali pro singulari. Sed effugium istud

exsuflavit Theodoretus quæst. 19. in Genesim inquiring; si hoc verum esset, Deus semper in plurali numero loqueretur. Respondent denique tertio Deum loquentum fuisse cum Angelis, quos adjuutores vocabat ad efformandum hominem. Sed nec ista responsio valet, nam ut advertit Divus Basilius supra citatus, Deus cum illis loquebatur, ad quorum imaginem formandus erat homo: hic autem non factus est ad Angelorum, sed Dei loquentis imaginem: ergo tunc solæ personæ divinæ invicem loquebantur. Præterea falsum est Angelos cum Deo formasse hominem, cum nec corpus effinxerint, juxta Clementem Alexandrinum, Tertullianum, Iræneum, Augustinum, & alios, (a) nec minus crearent animam, cum creare ita sit proprium Dei omnipotentis, ut cum creaturis communicari nequeat; quod efficaciter probat Divus Thomas 1. p. q. 45. art. 5.

11 Idem Trinitatis mysterium denotant illa Exodi verba cap. 2. *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob*. Sicut etiam illa Deuteronomii 6. *Dominus Deus noster, Deus unus est*. Quod nedum asserunt Patres, sed fatentur plures Rabbini, ut Rabbi Simeon Filius Joai, Rabbi Ibsa, & alii apud Milante in nota super annot. 130. lib. 5. Sixti Senensis. Illa quoque Isaia 6. v. 3. *Et clamavit alter ad alterum, & dicebat: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum*; per triplicem vocem Sanctus mysterium Trinitatis ostendunt, ut concedit Rabbi Jonadan; quin loquamur de aliis locis veteris testamenti, in quibus distincte assignantur Personæ divinæ ut Filius Psalmo 2. vers. 7. *Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Et Spiritus Sanctus Psalmo 32. v. 6. ac Isaia 61. vers. 1. ubi dicitur: *Spiritus Domini Dei super me*; quod exponit Rabbi Kimchi de Spiritu Sancto inhabitante super Messiam. Multo clariora sunt novi Foederis loca, ubi

(a) Vid. Siston Sent. lib. 5. annot. 17.

umbra veteres elucescunt. Sic enim Joannes suum incipit Evangelium: *In principio erat Verbum, &c.* & Matthæus cap. ultimo refert Christum præcepisse Apostolis ut baptizarent *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Item Joannes Epist. 1. cap. 5. v. 7. ait: *Tres sunt qui testimonium dant in Cælo, &c.* Nec dici valet hunc versum esse apocryphum, ac intrusum, ut dixere quidam hæretici, & ex Catholicis Erasmus, atque Simonius; quamvis primus postea canonicum illum agnovit, in tertia sui operis editione. Nam veritatem hujus loci palam ostendunt plura per vetusta exemplaria tum græca, tum latina, & plures antiqui Patres; quare merito retinetur in Vulgata jussu Concilii Tridentini. Ad cujus uberiores intelligentiam videri possunt Fratres Walemburgici tract. controvers. Fidei pag. mihi 695. & seq. Calmet. in dissert. de hoc versu. Berti lib. 7. de Theolog. discip. cap. 3. pag. 180. Bernard. Maria de Rubeis dissert. de Tribus in Cælo testibus, & plurimi alii.

12 Hactenus ex Scriptura probavimus Trinitatis mysterium. Omittimus ad prolixitatem vitandam Concilia, & Sanctos Patres, à quibus passim repelluntur hæretici, & edocentur fideles hac præcipua veritate catholica, quam post promulgatum Evangelium ignorare nemo potest absque jactura salutis: cum credendum sit fide explicita mysterium Incarnationis, quod credi nequit sine fide explicita Trinitatis, ut docet Divus Thomas 2. 2. q. 2. art. 8. Hinc non tam risu, quam fletu digni erant Barrosiani illi Diocesis Bracarenensis in Lusitania, qui Parochorum incuria, seu defectu, tanta ignorantia mysteriorum fidei laborabant, ut Trinitatem Sanctissimam vocarent sororem Virginis, teste venerabili Ludovico Granatensi in vita Illustrissimi Bartholomæi à Martyribus cap. 7. numer. 16.: sed multo pejor est thesis 64. merito damnata ab Innocentio XI. dicens: „ Absolutionis capax est „ ho-

„homo quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fi-
 „dei, & etiam si per negligentiam etiam culpabilem
 „nesciat Mysterium sanctissimæ Trinitatis, & Incar-
 „nationis Domini.“ Quomodo enim erit absolutio-
 „nis capax qui ignorat id in quo baptizatus est? id si-
 „ne quo subsistere nequit nostra Religio? id denique
 quod Ecclesia incessabili voce proclamatur? Utpote
 omnes ejus preces præcipue diriguntur ad Sanctissimam
 Trinitatem. Si enim invocantur Sancti, id agitur quia
 sunt amici Christi; si interponitur mediator Christus
 Dominus, ideo fit, quia certo creditur Filius Dei. To-
 tus igitur cultus, honor, & gloria tribuitur Trinitati;
 qua propter omnes orationes clauduntur cum gloria
 Patri &c. quem hymnum jam à tempore Apostolo-
 rum incœpisse, opinatur cum aliis Summus Ponti-
 fex Benedict. XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 12.
 num. 7. (a). Et in officio cujusvis Dominicæ, in horis ca-
 nonicis, & Missa, repetitur centum septendecim vicibus.

13 Tanta demum est fides, atque fiducia, quam
 habet Ecclesia in Trinitate Sanctissima, ut dum pro
 moribundis orat in commendatione animæ dicat: Li-
 tet ille, qui est in agone peccaverit, tamen Patrem,
 & Filium, & Spiritum Sanctum non negavit, sed
 credidit. Unde merito ait S. Ephren in vit. rectæ
 rat. „Quemadmodum reliquis omnibus membris caput
 „anteponis, & cætera membra objicis, ut iterum à
 „capite ayertas, ita Sanctæ, & ejusdem essentia
 „Trinitatis fidem, sine qua vita, quæ vera vita sit,
 „vivere nemo potest, rebus omnibus anteponere.“ Quod
 quam bene noverat Nicolaus à Longobardis, Ordinis
 Minorum nuperrimè Beatorum albo adscriptus! adeo
 Sanctissimæ Trinitatis fervidus cultor, ut sæpius ejus
 memoria extra se raperetur. Ad cujus mysterii con-
 fir-

(a) Vid. Selvag. lib. 2. cap. 10. §. 4. à num. 13. pag. 93. & ibid. part. 2.
 cap. 9. §. 3. pag. 287. & seq.

firmationem videri possunt plura miracula in vita Ba-
 siliæ ab Amphilogio conscripta, in dialogis Gregorii
 lib. 3. cap. 32. in Annalibus Baronii tom. 7. ad an-
 num Christi 583. in Theatro vitæ humanæ verbo *Tri-
 nitas*, aliisque in libris, qui licet hypercriticorum pa-
 lato non sapiant, parum referunt; Ecclesia enim non
 asperrimo istorum gustui accommodatur, neque insipi-
 do credulorum, sed vero ac temperato fidelium, ut
 ita dicam, cum grano salis disposito, cui divina my-
 steria suavissime sapiunt. Recte igitur concludit Cate-
 chismus in textu nos admonendo, ut sine intermissio-
 ne oremus, ac precemur Deum, & Patrem, qui uni-
 versa ex nihilo condidit, disponitque omnia suaviter,
 qui dedit nobis potestatem filios Dei fieri, qui divi-
 nissimum Trinitatis mysterium humana menti patefecit;
 ut aliquando in æterna tabernacula recepti videamur,
 quod nunc fideliter credimus, Deum scilicet
 unum, & trinum, ejusque beatitudine perfruamur.
 De hoc præcipuo Religionis catholice dogmate varia
 excitant, & resolvunt Theologi quæstiones, ex
 quibus unam tantum hic seligam probabo, ac dispu-
 tationi exponam, quod ut citius fiat, filium secundæ
 partis abrumpo.

14 Ad tertiam igitur orationis partem devenio
 probaturus hanc thesim: Mysterium Trinitatis nequit
 ab intellectu creato sola naturali ratione cognosci, nec
 posita quidem fide evidenter demonstrari, bene vero
 aliquatenus suaderi. Tres habet partes conclusio: pri-
 ma est contra Claudianum Mamertum, Hieracem
 Egyptium, Petrum Abaylardum, & quemdam alium,
 (si Frassenno, Tournelyo, multisque aliis credimus) di-
 centes hoc, & alia mysteria fidei posse solo naturali
 lumine manifestari. Secunda est contra quosdam, qui
 ad evitandas Theologorum censuras adversus primam
 sententiam merito factas, eam ita temperarunt, ut di-
 cerent quamquam sine fide nequeat evidenter ostendi

di mysterium Trinitatis, id tamen fieri posse prævia fide. Tertia denique est contra Tolandum, Roussoum, Bælium, & alios, qui hoc mysterium putant naturali rationi opponi. Probatur itaque conclusio quo ad primam partem ex Scriptura: Matth. 11. v. 27. dicitur: *Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare?* Et similiter Luca 10. v. 22. quod clarius manifestant alia Christi verba Matth. 16. v. 17. quibus Petrum alloquitur dicens: *Beatus es Simon Bar-Jona; quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est.* Nomine autem carnis, & sanguinis, ait S. Cyrillus Alexandrinus orat. de Incarnat. Verbi, non venire tantum cognitionem ex sensibus habitam, sed quamcumque natura viribus adquisitam. Huc etiam spectat illud Proverb. 30. v. 4: *Quod est nomen ejus, & quod nomen Filii ejus si nosti? Super quæ verba ait venerabilis Beda: „ De Dei Patris, & Filii nomine dicit, cujus mysterium secularis sapientia naturaliter scire non potest.*

15. Accedit auctoritas Conciliorum. Nicænum generale primum can. 2. ex verbis Matthæi, & Lucæ supra relatîs probat divinam generationem naturaliter cognosci non posse. Antiochenum I. tempore Dionysii Papæ anno 261. celebratum, in professione fidei hæc verba tenet: „ Notionem Dei utcumque mediocrem si habemus revelante Filio ejus, sicut ait: nemo novit Patrem nisi Filius, & cui Filius revelaverit, contenti esse debemus.“ In hoc conveniunt etiam Ecclesiæ Patres, qui dum versantur circa res fidei, doctrinamque catholicam, firmum argumentum faciunt ad probandum, ut sapienter assertit Illustrissimus Canus lib. 7. de Locis cap. 1. explicans autem idem doctissimus Auctor quomodo aliquid ad fidem, doctrinamque Catholicam reducat, tunc contingere inquit, quando illud Apostoli, sive verbo, sive scripto Ecclesiæ tradi-

diderant, quale est id quod nos adstruimus, ut probatum manet superius; sicque unanimes consensus Patrum infallibili pollet auctoritate ad id de quo loquimur. Audiantur itaque aliqui, nam omnes adducere nec possumus, nec debemus, Athanasius serm. 3. contra Arianos hæc habet: „ Indecorum est querere quomodo ex Deo verbum sit, aut quomodo gignat Deus, & quis sit modus generationis Dei; insaniret enim qui talia auderet, quoniam rem ineffabilem, & propriam divinæ naturæ, & dumtaxat ipsi, et Filio suo cognitam, verbis conaretur interpretari.“ Similiter loquitur Epist. 1. ad Serapionem Hilarius lib. 1. de Trinit. cap. 1. „ Nemo sua intelligentia generationis Sacramentum consequi potest.“ Epiphanius hæresi 76. „ Omnia prætervolant, & excedunt, & omnem causam syllogisticam relinquunt doctrinali illi ex divina Scriptura sententiæ, nempe, *nemo novit Filium, nisi Pater*, &c.

16. Gregorius Nazianzenus orat. 1. de Filio ait: „ Quomodo genitus est? Dei generatio honoretur silentio.“ Et orat. de Theologia num. 67. „ Ducem potius fidem, quam rationem sequamur.“ Iræneus lib. 2. adversus hæreses cap. 28. „ Si ea, quæ in manibus sunt, & ante pedes, & in oculis, & terrenis, & præcipue dispositionem capillorum capitis sui nondum sciunt ii, qui sunt perfecti; quomodo eis de spiritualibus, & superælestibus, & de his, quæ super Deum vana persuasionem confirmant credemus? “ Hieronymus in proemio lib. 18. in Isaiam: „ Trinitatis recta confessio est ignoratio scientiæ.“ Ambrosius lib. 1. de fide ad Gratianum cap. 5. „ Impossibile est generationis Verbi Divini scire secretum, mens deficit, vox silet.“ Augustinus lib. 15. de Trinit. cap. 6. „ Deum esse Trinitatem, credimus potius, quam videmus.“ Et cap. 16. num. 9. „ Vis itaque disputandi modus, quamnam tandem vis intelligendi, ac potentia, quæ vivacitas ratio-

tionis, quæ acies cognitionis ostenderet, ut alia jam
taceam, hoc unum, quod sapientia dicitur Deus, quo-
modo sit Trinitas? Et Epist. 55. „ Multa sunt quæ de
Trinitatis ineffabilitate dicuntur, non ut ipsa dicantur,
alioquin non esset ineffabilis, sed ut illis dictis,
illa dici non posse intelligatur. Quæ verba etsi rode-
re nitantur Transylvani canes, suas vorant, dum alie-
nas credunt consumere carnes. Hormisdas Papa in
Epist. ad Justinianum Imperatorem sic loquitur: „ Se-
cretum Trinitatis neque ulla visibilia, vel invis-
ibilia creaturarum potuit investigare natura. Bernardus
lib. 5. de Consid. cap. 8. „ Magnum est, & qui-
dem venerandum, non scrutandum quomodo plurali-
tas in unitate, aut ipsa in pluralitate? Scrutari, hoc
temeritas est; credere pietas est; nosse via, & vita
æterna est.

17 Antiquos Patres sequuntur posteriores Theologi
cum Magistro Sententiarum in 1. dist. 3. & Divo
Thoma 1. p. quæst. 32. art. 1. ubi hæc angelica ver-
ba profert. „ Impossibile est per rationem naturalem
ad cognitionem Trinitatis divinarum personarum
pervenire. Ostensum est enim supra, quod homo
per rationem naturalem in cognitionem Dei perve-
nire non potest nisi ex creaturis: creaturæ autem
ducunt in Dei cognitionem, sicut effectus in cau-
sam: hoc igitur solum ratione naturali de Deo co-
gnosci potest, quod competere ei necesse est secun-
dum quod est omnium entium principium. Virtus
autem creativa Dei est communis toti Trinitati:
unde pertinet ad unitatem essentia, non ad distin-
ctionem personarum. Per rationem igitur naturalem
cognosci possunt de Deo, quæ pertinent ad unita-
tem essentia, non autem ea, quæ pertinent ad dis-
tinctionem personarum. Qui autem probare nititur
Trinitatem personarum naturali ratione, fidei dupli-
citer derogat. Primo quidem quantum ad dignita-
tem

tem ipsius fidei, quæ est ut sit de rebus invisibi-
libus, quæ rationem humanam excedunt. Secundo
quantum ad utilitatem trahendi alios ad fidem; cum
enim aliquis ad probandam fidem inducit rationes,
quæ non sunt cogentes, cadit in irrisionem infide-
lium; credunt enim quod his rationibus innitatur,
& propter eas credamus. Quæ igitur fidei sunt, non
sunt tentanda probari nisi per auctoritates, his qui
auctoritates suscipiunt; apud alios vero sufficit de-
fendere non esse impossibile quod prædicat fides.
Et lib. 1. contra Gentes cap. 3. hæc habet: „ Quædam
namque vera sunt de Deo, quæ omnem facultatem
humanae rationis excedunt, ut Deum esse trinum, &
unum; quædam vero sunt ad quæ etiam ratio natura-
lis pertingere potest, sicut est: Deum esse, Deum es-
se unum, & alia hujusmodi, quæ etiam Philosophi
demonstrative de Deo probaverunt ducti naturali lu-
mine rationis.

18 Modo probanda venit secunda conclusionis pars,
scilicet, ne posita quidem fide posse mysterium Tri-
nitatis naturali lumine demonstrari. Quod Scholastica
forma ita præstabitur: intellectus creatus vel posita
fide, & revelatione divina, non potest Deum lumine
naturalis cognoscere, nisi ex effectibus naturalibus ip-
sius Dei; atqui vel ipsa Trinitatis posita fide, effe-
ctus naturales non ducunt in cognitionem Dei ut tri-
ni, sed solum ut unius. Probatur minor: effectus co-
gniti non ducunt in cognitionem causæ, nisi sub ea
ratione, qua à causa procedunt; atqui posita etiam fi-
de, effectus naturales non procedunt à Deo, ut Tri-
no, sed solum ut uno. Quod clarius explicatur: re-
velatio, & fides hujus mysterii non facit ut effectus
naturales dependant per se à Deo quatenus Trino in
personis: ergo si absque fide, & revelatione myste-
rii Trinitatis non possunt effectus naturales ducere in
cognitionem Dei ut Trini, quia per se non dependen-

dent à Deo ut Trino, neque præmissa fide id poterunt.

19 Confirmatur: posita fide, & revelatione; vel intellectus probare nititur existentiam Trinitatis ex principiis revelatis, sive supernaturali lumine cognitis; vel ex principiis solo lumine naturali acquisitis. Si primum, non erit mera demonstratio naturalis, sed theologica; quia procedit ex uno saltem principio revelato. Si secundum, illam probare nequit; nam principia naturali lumine cognita, tametsi posita fide, nullam connexionem habent cum existentia Trinitatis; sed ex principiis nullam connexionem habentibus cum existentia alicujus objecti, non potest intellectus ejus existentiam demonstrare; ergo ex principiis naturali lumine cognitis non potest intellectus existentiam Trinitatis ostendere. Probatur major: principia naturali lumine cognita, naturalia sunt, existentia vero Trinitatis supernaturalis est; sed ens naturale nullam connexionem habet cum ente supernaturali; hoc enim ideo supernaturale dicitur, quia est supra ordinem, connexionem, & exigentiam nature: ergo principia naturalia, vel posita fide, nullam connexionem habent cum existentia Trinitatis.

20 Uterius declaratur id ipsum: si mysterium Trinitatis posset sola humana ratione demonstrari ex fidei positione; vel hæc ponenda esset in demonstrante, vel in respondente, vel in ambobus; atqui neutrum dici potest. Quod facile sic evincimus: si ponatur fides in demonstrante ut ei assentiatur incredulus ratione convictus, minus illa deserviet, quam oculi aquilæ ut talpa solares radios videat. Si fides solum ponatur in respondente, quomodo isti manifestabitur ab alio ea carente? Hoc sane idem foret ac cacum velle videntes instruere de coloribus. Si denique fides in utrisque ponatur, non inde rationibus evidentibus probabitur hocce mysterium; quia fides nunquam evidentiam tribuet ratio-

ni-

nibus ad Trinitatis mysterium declarandum; vel enim rationes illæ essent à priori, vel à posteriori. Non à priori, quia non datur causa naturalis existentiae Trinitatis. Non à posteriori, quia ut superius dicebamus, rationes, quæ ab effectibus naturalibus desumuntur solum ducunt ad cognitionem Dei, quatenus unus est, non ut Trinus.

21 Respondent adversarii, dari aliud genus demonstrationis, quod dicitur æquiparantiae, seu à simili. Sed perperam talis demonstratio assignatur, cum nec Aristoteles, nec alii Philosophi, nec Theologi præstantiores, nec Sancti Patres eam umquam adducant, sed oppositum aperte doceant. Quis autem credet dari talem demonstrationem, & eam ab Ecclesia vel ignorari, vel rejici, si utilis foret ad ethnicos convincendos? Si doctiores Viri, debiles, ac inanes judicant demonstrationes illas, quanto debiliores erunt Gentilibus? Quis infidelium eis convertetur ad fidem? Si sapientes earum vim non percipiunt, quomodo illam percipient imperiti? Objiciet autem aliquis: intellectus humanus fide adjutus potest cognoscere mysterium Trinitatis clare, & evidenter, sicut oculus corporeus medio telescopio attingere potest plures stellas, & alia præcise posita, quæ sine illo non posset ostendere. Sed paritas hæc nihil valet, quia evidentia hujus mysterii est extra limites intellectus creati solo naturali lumine operantis, nec fides claritatem tribuit, sed obscuritatem importat, alias in patria esse posset; corpora vero, quæ per telescopium attinguntur, non sunt extra facultatem visus corporei: unde tam valet fides ad juvandum intellectum ut evidenter demonstret mysterium Trinitatis, quam telescopium ad juvandum visum corporeum ut videat Corpus Christi in Eucharistia, spiritus familiares, & alia quæ ex Vignolio Marvilio, seu Bonaventura Argonio, non sine sale refert eruditissimus Feijóonius tom. 7. Theatr. crit. discours. 1. à num. 34.

22 Probatur tandem ultima pars conclusionis, posse nimirum Trinitatis mysterium posita fide, aliquatenus

ex-

explicari quibusdam naturalium rerum exemplis, quæ licet intellectum non convincant, eum saltem quodammodo movent, ut cum Dei gratia tanto mysterio assentiatur. Sic Athanasius, Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, Isidorus, Augustinus, & alii, exemplo solis, ignis, & animæ hoc mysterium elucidarunt. *Sicut enim, ait Athanasius, orat. 4. contra Arianos, in Sole orbis, radius, & lumen non dicuntur tres Soles, sed unus Sol; similiter & in Deo Pater, & Filius, Spiritus Sanctus, unus Deus est, & non tres.* Nazianzenus orat. 45. & Cyrillus Alexandrinus lib. 12. Thesauri, c. 15. *Sol est Pater, radius Filius, splendor ignitus est Spiritus Sanctus.* Idem Athanasius ibidem hæc ita de igne tradit: „Tres sunt subsistentiæ unius ignis, scilicet subjectum ignis, & urens & lucens; & tamen una est natura ignis: sic Pater est ignis, Filius est urens, Spiritus Sanctus est vis illuminans.“ Isidorus lib. 2. de differentiis spiritalibus cap. 2. „Sicut ignis, calor, & candor tria quidem vocabula, sed res una; ita in relatione Personarum, Trinitas est, in substantia vero naturæ unus Deus.“ Agust. lib. 9. de Trinitate, cap. 4. hisce loquitur verbis: „Igitur ipsa mens, & amor, & noticia ejus, tria quædam sunt, & hæc tria unum sunt, & cum perfecta sunt, æqualia sunt.“ Et lib. 15. cap. 20. „Quisquis hæc tria, scilicet memoriam, intelligentiam, & voluntatem in sua mente, naturaliter divinitus instituta, vivaciter perspicit, & quam magnum sit in ea, unde potest etiam sempiterna, immutabilisque natura, recoli, conspici, amplecti. Reminiscitur per memoriam, intuetur per intelligentiam, amplectitur per dilectionem: profecto reperit illius summæ Trinitatis, imaginem. Ad quam summam Trinitatem reminiscendam, videndam, diligendam, ut eam recordetur, eam contempletur, ea delectetur, totum debet referre quod vivit.“ Hæc Sanctus Doctor, quibus hæc qualemcumque prælectionem concludimus.

PRÆLECTIO V.

De Omnipotentia Dei,

ad expositionem cap. 2. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 11. ad decimumquintum.

IN nullo certe melius eloquentia Demosthenis, ingenium Aristotelis, fluens oratio Tullii, omniumque Philosophorum, Poetarum, ac Oratorum peritia exercetur, quam in præcipuo Dei attributo laudando, nempe Omnipotentia, quæ tot, & tanta complectitur, ut non pauci Numen unum ad ea impar censerint. Illa propterea varios inter Deos distribuere, dum coelum Jovi, mare Neptuno, Plutoni inferna, & alia aliis pro libito partiti sunt. Sed procul recedant somnia delirantium & absurda pagane noctis phantasmata evanescent; cum tantum sit unus Deus, & ipse solus Omnipotens, ut docet primus articulus fidei, & explicat Catechismus Concilii Tridentini 1. part. cap. 2. §. 11. & sequentibus. Quorum quinque explanandos suscipiam ipsius Dei Omnipotentis auxilio, Patris &c.

1 Superno juvamine fretus, natusque fandi permissum, propositum punctum exponam; pro cuius clario-ri ordine, orationem in tres partes distribuam. In 1. enim summam litteram textus perstringam. In 2. fusius explicabo. In 3. demum, si præfixum tempus nondum finierit, conclusionem proponam, probabo, defendam. Utinam Deus Omnipotens me voti compotem faciat! Ad 1. igitur orationis partem accedens, sic incipit explicanda littera textus §. 11. *Omnipotentem.* Ita vero terminat §. 15. *Ipse mandavit, & creata sunt.* Catechismi consi-

explicari quibusdam naturalium rerum exemplis, quæ licet intellectum non convincant, eum saltem quodammodo movent, ut cum Dei gratia tanto mysterio assentiatur. Sic Athanasius, Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, Isidorus, Augustinus, & alii, exemplo solis, ignis, & animæ hoc mysterium elucidarunt. *Sicut enim, ait Athanasius, orat. 4. contra Arianos, in Sole orbis, radius, & lumen non dicuntur tres Soles, sed unus Sol; similiter & in Deo Pater, & Filius, Spiritus Sanctus, unus Deus est, & non tres.* Nazianzenus orat. 45. & Cyrillus Alexandrinus lib. 12. Thesauri, c. 15. *Sol est Pater, radius Filius, splendor ignitus est Spiritus Sanctus.* Idem Athanasius ibidem hæc ita de igne tradit: „Tres sunt subsistentiæ unius ignis, scilicet subjectum ignis, & urens & lucens; & tamen una est natura ignis: sic Pater est ignis, Filius est urens, Spiritus Sanctus est vis illuminans.“ Isidorus lib. 2. de differentiis spiritalibus cap. 2. „Sicut ignis, calor, & candor tria quidem vocabula, sed res una; ita in relatione Personarum, Trinitas est, in substantia vero naturæ unus Deus.“ Agust. lib. 9. de Trinitate, cap. 4. hisce loquitur verbis: „Igitur ipsa mens, & amor, & noticia ejus, tria quædam sunt, & hæc tria unum sunt, & cum perfecta sunt, æqualia sunt.“ Et lib. 15. cap. 20. „Quisquis hæc tria, scilicet memoriam, intelligentiam, & voluntatem in sua mente, naturaliter divinitus instituta, vivaciter perspicit, & quam magnum sit in ea, unde potest etiam sempiterna, immutabilisque natura, recoli, conspici, amplecti. Reminiscitur per memoriam, intuetur per intelligentiam, amplectitur per dilectionem: profecto reperit illius summæ Trinitatis imaginem. Ad quam summam Trinitatem reminiscendam, videndam, diligendam, ut eam recordetur, eam contempletur, ea delectetur, totum debet referre quod vivit.“ Hæc Sanctus Doctor, quibus hæc qualemcumque prælectionem concludimus.

PRÆLECTIO V.

De Omnipotentia Dei,

ad expositionem cap. 2. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 11. ad decimumquintum.

IN nullo certe melius eloquentia Demosthenis, ingenium Aristotelis, fluens oratio Tullii, omniumque Philosophorum, Poetarum, ac Oratorum peritia exercetur, quam in præcipuo Dei attributo laudando, nempe Omnipotentia, quæ tot, & tanta complectitur, ut non pauci Numen unum ad ea impar censerint. Illa propterea varios inter Deos distribuere, dum coelum Jovi, mare Neptuno, Plutoni inferna, & alia aliis pro libito partiti sunt. Sed procul recedant somnia delirantium & absurda pagane noctis phantasmata evanescant; cum tantum sit unus Deus, & ipse solus Omnipotens, ut docet primus articulus fidei, & explicat Catechismus Concilii Tridentini 1. part. cap. 2. §. 11. & sequentibus. Quorum quinque explanandos suscipiam ipsius Dei Omnipotentis auxilio, Patris &c.

1 Superno juvamine fretus, natusque fandi permissum, propositum punctum exponam; pro cuius clario-ri ordine, orationem in tres partes distribuam. In 1. enim summam litteram textus perstringam. In 2. fusius explicabo. In 3. demum, si præfixum tempus nondum finierit, conclusionem proponam, probabo, defendam. Utinam Deus Omnipotens me voti compotem faciat! Ad 1. igitur orationis partem accedens, sic incipit explicanda littera textus §. 11. *Omnipotentem.* Ita vero terminat §. 15. *Ipse mandavit, & creata sunt.* Catechismi consi-

lium in præsentī est prosequi explanationem primi articuli symboli; quare postquam præcedentibus paragraphis enodavit pertinentia ad fidem unitatis Dei, & Trinitatis personarum; nunc §. 11. docet, quid omnipotentis nomine intelligatur; hoc præcipuum Dei attributum abunde probans ex Scriptura: §. 12. pulchre declarat quare Deus cum sit omnipotens peccare, aut falli non possit: §. 13. tradit cur in Symbolo omnipotentia fiat mentio, & quæ sint ejus fidei utilitates: §. 14. asserit Omnipotentiam non ita esse propriam Patris, ut Filio, & alio Spiritui non conveniat: §. 15. & ultimo inquirīt quo pacto, quæ de causa Deus cælum, & terram creaverit; idque ad explananda illa verba: *Creatorem cæli, & terræ*. En totius litteræ argumentum, & satis pro prima parte.

3 Ad 2. itaque progrediamur, ubi expositionem textus datus pollicebamur, quod ut magis intelligi possit, illud principio ponendum est cum Catechismo, summam scilicet Dei vim, ac immensam ejus majestatem multis nominibus in sacris litteris explicari ad ostendendum quanta Religione sanctissimum Numen colendum sit, & venerandum. Frequentissime tamen Omnipotentis nomine prædicatur, nedum locis in textu citatis, Genesis nimirum 17. & 43. Apocalyp. 1. & 16. Luca 1. Num. 11. & Sapientia 12. Sed alibi pluries, præsertim Exodi 15. ubi dicitur: *Omnipotens nomen ejus*, aliisque bene multis Scripturæ libris, dum sæpe mira Dei opera describuntur, evidentiæ ejusdem Omnipotentia signa; quæ si huc adducenda forent, transcribendum esset plusquam dimidium sacræ pagina. Similiter si cunctos Ecclesiæ Patres, qui idem suo calculo confirmarunt recitarem; finem non haberet oratio, quæ solis eorum nominibus non sufficeret recensendis. Missis ergo, brevitate causa, auctoritatibus, quibus probari potest Dei omnipotentia, quæ passim obvia sunt, & fuisse videri possunt apud Theologos in 1. Senten-

tentiarum dist. 42. & 1. p. q. 25. Summæ Angelici Præceptoris Divi Thomæ, aliisque in libris.

4 Nunc inquirendum venit quid per *omnipotentiam* intelligatur. Non enim ad meros Grammaticos istud pertinet explicare. Respondet igitur Catechismus, *omnipotentia* voce significari: nihil esse, fingi, aut cogitari posse, quod Deus efficere nequeat. Quæ verba non ita accipienda sunt, quasi Deus possit componere contradictoria, aut immutare rerum naturas, ut falso putavit Cartesius (a) quis enim sanæ mentis concedet ullo pacto fieri posse triangulum esse rotundum, montem sine valle, hominem sine anima, album sine albore, & similia? Nemo quidem judicii compos. Unde optime pro more asserit Divus Thomas, non posse à Deo fieri, idem simul esse, & non esse, & quidquid implicationem, aut deformitatem moralem importat (b): ideoque merito ait Catechismus, Deum nec peccare, nec falli posse, nec interire, nec aliquid ignorare: quidquid plures blasphemant hæretici, ut Lutherus in assertionibus Vvittembergensibus art. 36. Melancthon annotat. ad cap. 8. epist. ad Romanos. Calvinus lib. 1. institut. cap. 18. ejusque tenax discipulus Beza in Summa Christiana, seu potius Antichristiana, aphorismo 2. Hinc Deum Calvinistarum esse diabolium, probant ex Catholicis Becanus opusc. 3. cap. 15. & ex Lutheranis Tilmannus Heshusius lib. de erroribus Calvinistarum, apud Cl. Berti lib. 22. de Theologicis disciplinis cap. 5.

5 Hunc errorem pejorem putat Illustrissimus Bossuetus (c), quam Atheismum. Turpius enim videtur asserere Deum auctorem peccati, quam ejus existentiam denegare. Quo circa plures ex Calvinistis, cum sustinentur.

(a) Vid. Ferrarii tom. 1. philosoph. in metaphisicis disput. 3. q. 1. (b) Vid. Theoph. Raynaud. tom. 5. distinct. 8. quest. 5. art. 1. pag. 555. num. 298. & plurimi alii. (c) Tom. 3. historie variationum lib. 11. num. 153. in fine, & tom. 4. lib. 14. num. 1. &c. versionis Hispan.

nerē non possent hæresim tam execrandam, ad atheismum declinarunt; sicque inciderunt in scyllam, cupientes vitare charybdim, & misere naufragarunt. Catholici vero securi navigant ancora fidei, tenentes Deum peccati auctorem esse non posse; quin inde lædatur ejus omnipotentia, sed è converso, illud si posset, læderetur quam maxime, nec esset tali nomine dignus. Non enim miles, (ut exemplo id explicemus) dicitur fortis, robustus, strenuus, atque fidelis, per hoc quod vinci possit ab hostibus, seipsum occidere, terga vertere, fugam arripere; hæc quippe impotentiam denotant, imbecillitatem, ignaviam. Similiter igitur dicendum est de peccato, ignorantia, aliisque hujusmodi. Quare rectissime dicit Augustinus cap. 1. de Symbolo: *Multa non potest Deus, & omnipotens est: Et ideo omnipotens est, quia ista non potest; mori non potest, falli non potest, mentiri non potest.* Quia ut sapienter scribit Div. Ambrosius annotatione in Num. ad Chromatium: *Impossibile istud; non infirmitatis est, sed virtutis, & majestatis; quia veritas non recipit mendacium, nec Dei virtus levitatis errorem.* Unde summe potens, ait Hugo Victorinus lib. 1. de Sacramentis Fidei part. 1. cap. 22. *est qui potest omnia que possibilia sunt; nec ideo minus potens, quia impossibilia non potest.* Quod etiam, servata proportione, Augusto Cesari dixit Mæcenas; & cuilibet supremo Principi dicendum est, ut in eo magis reluceat imago Dei Omnipotentis, impotisque peccandi.

6 Nec obstant plura scripturæ testimonia, quæ prima fronte contraria nobis videntur, ut dum dicitur Deum creare mala, Isaiæ 45. v. 7. decernere peccata, Actorum 2. vers. 23. facere vasa in contumeliam, Romanorum 9. vers. 21. indurare, vel excæcare homines, præcipere maledictionem, deceptionem, & alia. Intelligi enim debent de malis poenæ, non culpæ, vel si de malis culpæ sit sermo; permissive tantum se habent

res-

respectu Dei, quatenus iste providentia utens universali, ad majus bonum peccata permittit, ut non semel asserunt Divus Augustinus, & Sanctus Thomas; quin Deus sit eorum causa, sed prava creaturarum voluntas ex natura sua versatilis atque lubrica: unde nulla creatura potest esse intrinsecus innocens, vel ut cum Schola loquar, impeccabilis: hoc enim dumtaxat Deo convenit omnipotenti, ut late probant Theologi cum Divo Thoma 1. p. quæst. 63. art. 1. aliisque in locis. Hanc & plures alias questionēs ab ipsis excitari solitas nunc pro viribus discuteremus, si id brevitatis temporis pateret, & alia non occurrerent, quæ magis ad expositionem textus pertinere videntur.

7 Pro cujus majori luce advertere lubet verbis doctissimi, ac eloquentissimi Melchioris Cani lib. 1. de locis cap. 2. „Divinæ potentie descriptionem esse duplicem, nam generalem quamdam intelligimus, quæ quoniam lege nulla etiam naturali constringitur, à Theologis absoluta vocatur; & aliam huic subjectam, quæ spectat in rerum ordinem præfinitum; ideoque potentiam appellant ordinariam. Superior illa definitur soler circa res, quas esse non repugnat, quæve non implicent contradictionem. Ordinaria autem, quæ subdit illi priori quasi generi, definitur circa ea, quæ esse possunt salva lege.“ Hactenus ille. Non me fugit Calvinum contra sentire dum super caput secundum Jobi ait: Absolutam Dei potentiam esse rem detestabilem, ac diabolicam, necnon Scolasticorum commentum. Et insanus, seu phreneticus ejus sectator Beza lib. 1. adversus Heshusium Lutheranum, falsitatis arguit illa Gabrielis Archangeli verba: „Non erit impossibile apud Deum omne verbum.“ Similiter Vorstius inter Calvinianos ut iniquior, ita etiam imperitior, Dei potentiam negavit esse infinitam, quia ad impossibilia non extenditur. Quod delirium mutasse videtur à Plinio lib. 2. hist. natural. c. 7. his verbis insaniente: „Imperfectæ vo-

I 2

, TO

ro in homine naturæ præcipua solatia, ne Deum quidem posse omnia. Nam neque sibi potest mortem consciscere, si velit: quod homini dedit optimum in tantis vitæ pœnis: nec mortales æternitate donare, aut revocare defunctos: nec facere ut qui vixit, non revixerit; qui honores gessit, non gesserit: nullumque habere in præterita jus, nisi oblivionis: atque ut facietis quoque argumentis societas hæc cum Deo co-puletur, ut bis dena viginti non sint; ac multa simili-ter efficere non posse. Elymas etiam magus hæc eadem, vel his similia Paulo Apostola opponebat, ut refert Div. Dionysius, seu Auctor de Divinis Nominibus cap. 8. Et ut habetur 2. ad Timoth. 2. v. 13. *Seipsum negare non potest.*

8 Verum plura ex his jam præoccupata manent superius, nec esse cur in iis amplius immoremur; ipsa enim hic unice relata sunt, quia ut ait Lactantius lib. 1. Inst. cap. 23. sub finem: *Primus sapientie gradus est falsa intelligere; secundus vera cognoscere.* Propterea ait Ecclesiastes cap. 1. v. 17. *Dedi cor meum ut scirem prudentiam, atque doctrinam, erroresque & stultitiam.* Vidimus jam qualis fuerit stultitia plurimorum; videamus modo prudentem Catechismi doctrinam, eamque libentissime amplectamur, & breviter exponamus. Quærit igitur: cur omissis aliis attributis divinis, sola Omnipotentia in Symbolo apponatur, & quam sint ejus fidei utilitates. Ad quod responderet, ideo solius Omnipotentia attributum adduci, quia eo solo alia Dei attributa probantur, ejusque assensu magis excitantur, & augmentur virtutes, fides, patientia, magnanimitas, humilitas, &c. sicque fideles magnas inde capiunt utilitates. Nam cum Deum Omnipotentem dicimus, fatemur omniscium, omnia suaviter disponentem, & sic de cæteris, sine quibus nec esse, nec concipi posset Omnipotens. Omnipotentia igitur Dei omnia complectitur attributa. Ex quo sequitur nullum sanæ mentis

pos-

posse reperiri, qui credens Deum esse Omnipotentem, alias Symboli veritates non credat; cum fieri nequeat ut in semetipso non credat; si Deus est Omnipotens, ut ego sponte profiteor; ipse solus est Deus, nec est alius præter ipsum: apage igitur atheismum, & polytheismum; ipse creavit Cælum, & terram, abeat qui dicunt mundum esse æternum, casu, vel fortuito factum, vel ab Angelis, aut demonibus efformatum; ipse pro nobis carnem assumpsit, Eucharistiam instituit, mundum redemit, &c. procul ergo error Ethnicorum, & Judæorum, qui possibilem incarnationem inficiantur; procul qui partum Virginis, resurrectionem carnis, transubstantiationem panis, remissionem peccatorum, & alia fidei dogmata credere nolunt.

9 Ideoque verissime asserit Catechismus, nullam rem tam ad fidem, & spem nostram confirmandam valere, quam si fixum in animis nostris teneamus nihil non fieri à Deo posse. Deservit etiam maxime Omnipotentia fides ad fiduciam excitandam. Unde Apostolus, & qui cum ipso habent alta mente repositam fidem Omnipotentia Dei, verbis, & factis dicere valent: *Omnia possum cum eo qui me confortat.* Dicent enim monti: *Transi huc,* & transibit; quod & Dominus pollicetur, & Gregorius Thaumaturgus expertus est (a). Hinc animati Martyres tormenta fortiter passi sunt, & Sancti magna capessere non dubitarunt. Res clarior est, quam ut probatione indigeat. Unum placet adducere testimonium Seraphicæ Virginis Theresiæ, quæ mirabilia fecit adeo maxima, ut pluries omnipotentis cognomine vocaretur; idque significabat manum Domini esse cum ipsa; non quod ei, vel aliis communicatum sit omnipotentia attributum, quod est solius Dei proprium, quia teste Divo Bonaventura in 1. dist. 42. dub. 5. in fine, „includit potentiam infinitam, „quæ

(a) Vide Breviarium Romanum die 17. Novembri.

„ quæ in nulla potest esse creatura : unde si dicatur de
 „ Christo ; uti Matthæi ultimo : *Data est mihi omnis po-*
 „ *testas* ; intelligitur secundum idiomatum communica-
 „ tionem ; si autem de credentibus , ut Marci 9. : *Om-*
 „ *nia possibilia sunt credenti* ; & Matthæi 17. : *Si habue-*
 „ *ritis fidem sicut granum sinapis... nihil impossibile erit*
 „ *vobis* , distributio est accommodata solum de miraculis. “

Hæc Doctor Seraphicus , quo cum consentit Angeli-
 cus 3. p. q. 13. art. 1. & seq.

10. Nec aliter opinati sunt servi Dei , qui mira
 operabantur , sed ab eo id postulabant in fide , nihil
 hesitantes , semperque in ipsum referebant gloriam :
 unde cum omnia nossent accepisse à Domino , non
 nisi in ipso gloriabantur. Multa præterea hæc fides
 commoda parit , ut ait Catechismus in textu ; ea fa-
 cilis quisque percipiet , quam numerabit. Ab omni-
 potentia fide oritur in nobis argumentum humilitatis ;
 dum credimus effectum esse omnipotentia Dei quod
 vivimus , movemur , & sumus ; cum ipso si quid agi-
 mus agere , & antequam agamus sua gratia efficaci nos
 præmovere ad agendum , salva semper nostra libera vo-
 luntate , ut cum Divo Thoma tenent ejus discipuli ,
 & alii plures , tum Philosophi , tum Theologi (a) , tum
 etiam Catechismi auctores infra §. 22. hujus capituli ;
 hoc est non acutuli quidam Sophistæ suis opinionibus
 nimis addicti , ut nonnemo scribere ausus est , quod
 delere jussit Romanum Inquisitionis Tribunal (b) ; sed
 Sapientissimi viri , qui paulo ante Tridentino inter-
 fuerant , sicque Concilii mentem apprime noverant ,
 ac in Catechismo fideliter tradiderunt. Idem insuper
 ex eo vel maxime comprobatur , quod tunc nondum
 circa hoc prodierant similitates , & controversiæ illæ
 omnibus notæ ; quemadmodum simili argumento uti-
 tur Augustinus lib. 2. contra Julianum cap. 10.

At

(a) Vid. Roset. t. 5. q. 28. art. 3. pag. 694. (b) Vid. Goud. t. 4. q. 4. pag. mih. 379.

11. At cum omnia tempus habeant , quaestio ista
 innumeris in libris hinc inde late discussa , utpote pri-
 dem omnium celeberrima , & in publicis tum Phi-
 losophicis , tum Theologicis thesibus prima sæpe oc-
 currens , nunc velut jam fessa quiescit ; eamque so-
 lum obiter indicare placuit , quia , ni fallor valde de-
 servit ad divina omnipotentia fidem clarius illustran-
 dam. Quam utinam melius consulissent qui opinati
 sunt dari posse impies adeo exaccatæ , ut nulla Dei
 gratia converti valeant (a). Nos autem aliam longe
 majorem , ac solam Deo dignam concipimus esse di-
 vine omnipotentia vim , qua Deus , ut asserit Au-
 gustinus (b) , magis habet in sua potestate voluntates
 nostras , quam nosmetipsi. Ex cujus fide nostram nos-
 cimus indigentiam , dicente Domino Joan. 15. *Sine*
me nihil potestis facere. Quo etiam probatur à Theo-
 logis contra Durandum , concursus Dei simultaneus.
 Hæc , & alia animadvertens Apostolorum princeps
 Epist. 1. cap. 5. ait : *Humillamini sub potentia manu*
Dei. Similiter nos docet Dei omnipotentia , non esse
 trepidandum ubi nulla est timendi ratio ; sed cum
 timendum esse , qui nedum potest occidere corpus ;
 sed animam quoque mittere in gehennam , ut habe-
 tur Luca 12. quod antea jam innuerat Ecclesiasti-
 cus cap. 1. v. 8. dicens : *Unus est altissimus , Crea-*
tor omnipotens , & Rex potens , & metuendus nimis.
 Juvat denique ad persolvendas Deo gratias ; nam ut
 optime concludit Catechismus , qui Deum Omnipoten-
 tem cogitat , tam ingrato animo esse non potest , quin
 sæpius exclamet cum Beatissima Virgine Luca 1. v. 49. :
Fecit mihi magna qui potens est.

12. Prosequitur Catechismus §. 14. dicens , neminem
 dum audit Patrem Omnipotentem , perperam existima-

re.

(a) Vide Ferrer tom. 1. n. 356. pag. 219. (b) August. lib. de Cor-
 reptione & grat. cap. 14.

re debere hoc nomen Filio, & Spiritui Sancto non convenire. Qui enim ita sentiret in Trinitatem peccaret. Nam quemadmodum Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unum Deum dicimus, non tres Deos, ita unum Omnipotentem, non tres Omnipotentes affirmamus, cum Symbolo sub nomine Athanasii, quod cujuscumque fuerit ab Ecclesia adoptatur. Hujus autem ratio est, quia nomen Deus, Omnipotens, Aeternus, & hujusmodi alia, sunt essentialia, & absoluta, quae indistincte de tribus personis vere pronunciantur. Sicut de nomine Sapientia expresse asserit Augustinus lib. 7. de Trinit. cap. 2. his verbis: *Pater igitur, & Filius simul una essentia, & una magnitudo, & una veritas, & una sapientia.* Idem igitur dicendum est de Omnipotentia. Et quamvis Filius non generet alium Filium, nec Spiritus Sanctus aliam personam producat, non propterea amittunt omnipotentiae nomen; quia hoc non necessario productiones exigit in singulari Trinitatis personis, sed in omnibus operationibus quae dicuntur *ad extra* aequae concurrere, & operari. At enim de his modo satis. Advertere tamen oportet cum Catechismo, licet omnipotentia tribus divinis personis conveniat, peculiariter Patri attribui, quia est omnis originis fons, sicuti etiam Filio, qui aeternum Patris verbum est, sapientiam, & Spiritui Sancto, qui amborum amor est, bonitatem tribuimus; etsi haec, & similia nomina sint tribus personis communia, ut sapienter explicat Estius (a).

13 Sequitur aliud inquirendum cum Catechismo §. 15. ad explicanda Symboli verba: *Creatorem Caeli, & terrae.* Quo scilicet pacto Deus Caelum, & terram creaverit. Ad cujus fidem, inquit, necessaria est fides omnipotentiae Dei, de qua paulo ante loquebamur. Nisi enim Deus credatur omnipotens, impossi-

bi-

(a) Vid. Estius in 1. dist. 31. §. 2. & dist. 34. §. 3. & seq.

bilis reputabitur creatio rerum, quae à Theologis definitur: *Productio entis ex nihilo.* Quem producendi modum rejiciebant antiqui Philosophi fidei lumine destituti, quibus solemne erat illud proverbium: *Ex nihilo nihil fit.* Sicque concludebant, vel mundum fuisse ab aeterno, ut scripsit Aristoteles, vel ex fortuito atomorum concursu ad formam hanc devenisse, ut docuit Epicurus, vel ex materia elementorum coaeterna Deo, ut delirarunt alii, quos sequuti sunt Seleucus, & Hermias. Circa mundi creationem errarunt etiam plures haeretici cum eorum patre Simone Mago alios inter errores docente, mundum non à Deo, sed ab Angelis fuisse creatum. Euni imitati sunt Menander, Saturninus, Basilides, Ebion, Cerinthus, & Nicolaitae, mille fabulas in mundi creatione comminantes. Basilides finxit tot Deum creasse Coelos, quot sunt dies in anno. Saturninus posuit septem Angelos à Deo conditos produxisse hunc mundum, & duas species hominum, electorum scilicet, & reproborum. Cerinthus etiam, & Nicolaitae eodem luto immersi sunt. Mitto Carpocratem, ejusque discipulos, qui saeculo 2. Cerinthi fragmenta innovarunt. Saeculo 3. exiit tartareus Manes, immanis haereticus Manichaeorum Auctor, qui, teste Divo Thoma opusculo 3. finxit omnia visibilia à diabolo esse creata. Ipsum per Hispaniam nostram saeculo 4. disseminarunt Priscillianistae zizaniae Gnosticonum soboles, alique complures.

14 Contra quos pugnavit semper Ecclesia, docens Deum esse creatorem Caeli, & terrae. Quod apertissimis Scripturae testimoniis constat. Quid enim apertius illo Genesis 1.: *In principio creavit Deus Caelum, & terram?* Illo Isaiae 44.: *Ego sum Dominus omnia faciens, & nullus mecum?* Illo Ecclesiastici 18.: *Qui vivit in aeternum creavit omnia simul?* Illo denique (ne alia plura complectar) Joannis 1. v. 3.: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil?*

Tom. I.

K

Hanc

Hanc veritatem prædicabat Atheniensibus Paulus, ut legitur Actorum 17. v. 24. & cæteri Apostoli totum per orbem promulgarunt, ac in Symbolo reliquerunt. Quam similiter confirmarunt Concilia jam à primis sæculis celebrata, Nicænum, Constantinopolitanum, Braccatense 1. can. 13. ubi Manichæus, & Priscillianus damnantur his verbis: *Si quis dixerit creationem universa carnis non opificium esse Dei, sed Angelorum malorum, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.* Idem paulo post contra eosdem Priscillianistas statuit Synodus Cæsaraugustana, & tandem Lateranensis 4. cap. *Firmiter.* Ubi sic habet: „Firmiter credimus, & simpliciter confitemur, quod „unus solus est verus Deus, qui sua omnipotenti vir- „tute, ab initio temporis utramque de nihilo condi- „dit creaturam, spiritualem, & corporalem, Angeli- „cam videlicet, & mundanam.

15 Longum esset citare Patres, atque Doctores Ecclesiae, qui suis scriptis idem asseruerunt, & hæreticos confutarunt. Unus sit omnium instar Divus Thomas 1. p. q. 44. art. 1. hæc validissima ratione probans id de quo agimus: quidquid est per participationem, esse debet ab eo qui est per essentiam; omne autem aliud à Deo, habet esse per participationem: igitur ab ipso habet esse quidquid extra Deum existit. Deus ergo est rerum omnium causa, nedum efficiens, & exemplaris, ut docet hic Catechismus, sed etiam finalis, ut evincit idem Præceptor Angelicus ibidem art. 4. ex illo Proverb. 16.: *Universa propter semetipsum operatus est Dominus.* Quo respondetur ad id quod in titulo hujus paragraphi quaritur. Non itaque creavit Deus hunc mundum ut animabus, & Angelis, qui peccaverunt, loco carceris esset, ut falso putavit Origenes; sed ad suam laudem, et gloriam, ut docent nos sacræ litteræ, & fuse probant Theologi cum Magistro in 2. sententiarum dist. 1.

quos

quos inter dignus est ut consulatur Divus Bonaventura ibidem parte 2. art. 2. q. 1. Hanc Dei gloriam, quam, teste Psalmista, Coeli enarrant, & universa natura proclamant, ingrato illi animo denegant, qui cum esse creatorem credere nolunt, qui ejus providentiam tollunt, qui ejus omnipotentiam inficiantur, qui denique ejus præcepta non servant. Utinam nos qui primos merito execramus, inter ultimos non computemur! Opera igitur comitentur fidem, qua cum Catechismo fatemur Deum summa sapientia, & infinita virtute, quæ ipsius propria est, rerum universitatem initio condidisse; ipse enim dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt. Hæc pro 2. orationis parte sufficiant.

16 Ad 3. ergo partem deveniamus, in qua ex pluribus conclusionibus, hanc sumimus propugnandam: Virtus necessaria ad rerum creationem, ita est Omnipotentis Dei propria, ut creaturæ communicari non possit. Sic tenet Divus Thomas 1. p. q. 45. art. 5. quo cum ita breviter probatur conclusio: creatio rerum petit potentiam infinitam; atqui hæc creaturæ communis esse non potest, ut supra diximus cum Divo Bonaventura. Major ostenditur: creatio est productio entis ex nihilo; atqui hæc petit potentiam infinitam, cum inter ens, & nihil detur infinita distantia, ut ait Divus Thomas quæst. 3. de potentia art. 4. Probatur conclusio, alia ratione: causa secunda instrumentalis non participat actionem causæ superioris, nisi in quantum per aliquid sibi proprium dispositive operatur ad effectum principalis agentis; sed ad effectum creationis, seu proprium Dei creatis nihil potest cooperari dispositive, cum sit illud quod præsupponitur aliis: ergo &c. Vid. Roselli tom. 5. Philosophiæ quæst. 8. art. 2. pag. 168. & seq. ac plurimi Divi Thomæ interpretes loco supra laudato.

17 Alia conclusio: dantur vera miracula, quorum

K 2

cau-

causa efficiens principalis est solus Deus Omnipotens. Vid. D. Thomas 1. p. q. 110. art. 4. Lambertini lib. 4. de Canonizat. SS. part. 1. cap. 1. & 2. Theophilus Raynaudus tom. 5. dist. 8. q. 5. art. 2. pag. 559. Rosselli tom. 5. Philosoph. quest. ultima art. 1. pag. 695. editionis Romanæ.

PRÆLECTIO VI.

De Christi divinitate,

ad expositionem cap. 3. primæ partis Catechismi Concilii Trident. à §. 1. ad quartum.

Primus humani generis parens, ipsis Dei manibus efformatus, & innumeris tum naturæ, tum gratiæ dotibus insignitus; divinum, suadente conjuge, fregit præceptum; malum edens omnium malorum originem. Heu lamentabile damnum, quod mundo contulit prima femina dæmonis fraude decepta, dum ad inobedientiam virum pertraxit! Dixerat enim illi malignus hostis humanæ felicitatis invidus: *In quocunque âta comederitis ex eo . . . eritis sicut dii, scientes bonum, & malum.* (a) Quod quam secus acciderit, ipsi statim viderunt, & nos etiam experimur. At misericors Dominus mortaliū saluti consulere volens, & fortem fortiter superare; dæmonis mendacia, ad majorem ipsius confusionem, quodammodo vera reddidit. Idcirco fecit Omnipotens, ut homo fieret Deus, dum Deus factus est homo, carnem assumens ex Virgine ad hominem liberandum. Talis profecto est Christus Dominus, in quem

(a) Genes. 3. vers. 2.

credere profiteamur secundo articulo Symboli, de quo in præsentem agemus ad exposit. cap. 3. 1. part. Catechismi Concilii Trident. invocato prius Sanctissimæ Trinitatis auxilio, Patris scilicet, &c.

2 Divina opitulatione munitus, Sanctorum ope suffultus, & fandi facultatem adeptus, sortitum punctum exponam. Quod ut facilius valeam bono in lumine collocare, orationem in tres partes distribuam. Primam enim partem breviter absolvet litteræ textus descriptio. Secundam complebit fusa ejusdem explanatio. Tertiam denique thesis probatio, ac vindicatio terminabit. Fac Deus ut voti compos evadam.

3 Primam igitur exordiens partem, sic incheatur sortita littera textus §. 1.: *Mirificam, & uberrimam* &c. Ita vero finitur §. 4. *dicendum videtur.* Catechismi scopus in præsentem est agere de secundo articulo Symboli; quapropter §. 1. ob oculos ponit maximum illud, summumque commodum, quod ex hujus articuli fide Christi fidelibus oritur; idque optime probat Joannis testimonio, & auctoritate Matth. §. 2. fatalem Adami lapsum describit, Pastoribusque injungit cum sæpe fidelibus explicare, ut inde magis appareat immensus Dei erga homines amor. §. 3. docet nullius creaturæ viribus posse ruinam primi hominis reparari; & idcirco Dei virtus operis fuit; qua Filius humanam carnem assumens, ad pristinam gratiam nos reduceret. §. 4. asserit; fidem in Jesum Christum fuisse hominibus quovis tempore necessariam; quare Deus statim post humani generis captivitatem, jam coepit polliceri mortallibus redemptionem, & deinceps eandem promissionem frequenter Patriarchis, & Natibus confirmavit. Quod abunde ostendit pluribus sacræ pagine testimoniis. En synopsis litteræ textus, & 1. partem orationis.

4 Ad secundam ergo progrediamur, ubi textum late percurrere, ac explanare promissimus. Fides itaque hu-

hujus articuli, quam tantopere commendat hic Catechismus, in eo sita est, ut credamus Verbum divinum humanitati conjunctum, seu Jesum Christum, esse verum Deum, & qui talem confessus fuerit, Deus in eo, & ipse in Deo manebit, ut habetur 1. Joan. 4. Quod confirmatur ilis ejusdem Christi encomiis Principi Apostolorum tributis Matth. 16. quia cum confessus fuit Filium Dei vivi. Idipsum probant plura alia Scripturæ loca, quæ quia omnibus passim obvia, huc adducere non est necesse. Cum hoc firmissimum sit nostræ fidei fundamentum, non mirum tot tantosque hostes fuisse à diabolo excitatos, ut funditus ipsum evelerent. Hinc præter Judæos, quæis est scandalum, & Gentes, quibus stultitia reputatur; omnes pene hæretici, ut inquit Fulgentius, & Leo magnus (a), adversus Christum insurgunt; quos ad tres classes recte reducit Angelicus Præceptor Divus Thomas. Quidam enim errarunt circa divinitatem, eam Christo Domino denegantes, ut Cerinthus, Ebion; & his similes. Alii erga humanitatem, quam phantasticam ponebant, & apparentem, ut Manichæi, Valentiniiani, & hujus furfuris plures. Alii demum quo ad unionis modum turpiter judicarunt, ut Nestorius, & Eutyches, præter alios.

5 Sicut igitur manus omnium infidelium sunt contra nos, manus etiam nostræ, instar Ismalis (b) debent esse contra omnes, viriliter pugnando non solum pro domo Domini, sed etiam pro Domino domus. Prius autem animadvertere operæ pretium est, non iidem semper armis nos uti posse. Nam aliter cum hæreticis, aliter cum Judæis, aliterque cum Ethnicis est dimicandum. Hi enim, cum Scripturæ, & Ecclesiæ auctoritatem floccifaciant, ea minime convincuntur; sicut

(a) Vid. Petav. tom. 4. lib. 1. c. 1. num. 2. & 3. pag. 2. & Gonet. tom. 4. tract. de Incarnat. disp. proœmial. art. 2. pag. 395. (b) Genes. 16. vers. 14.

cut nec Judæi novi fæderis argumentis. Quare si cum Gentili disputatio habeatur, cum nec iste Catholicorum auctoritates admittat, nec mysteria nostra valeant sola ratione probari, quoniam humanam mentem transcendunt; ideo juxta monitum Divi Thomæ 1. p. q. 32. art. 1. sufficere defendere, non esse impossibile quod prædicat fides: unde magna prudentia, & circumspectione præditos esse oportet, qui hoc munere perfunguntur. Si quis autem velit sola naturali ratione fidem paganis evidenter ostendere, haud aliud sære faciet, quam sanctum dare canibus, & spargere margaritas ante porcos (a), exponens sacramentum Regis irrisioni infidelium; quibus sicut illud abscondere bonum est, (b) ita patefacere tali modo turpissimum.

6 Quapropter doctissimus Melchior Canus lib. 12. de locis cap. 4. post Divum Thomam supra citatum, observat, eos esse fidei inimicos, religionique nostræ etiam noxios, qui ea quæ tantum ex revelatione supernaturali noscuntur, naturæ rationibus conantur ostendere. Si enim quæ argumenta similibus probandis afferuntur, congruentia illa esse, non evidentia; probabilia, non necessaria; suadere, non cogere. Hanc ergo sanam doctrinam sequentes, dicimus Christi divinitatem non posse Ethnicis evidenter demonstrari, sed solum moraliter suaderi similitudine aliqua, vel exemplo; quorum nonnulla referunt Sancti Patres. Ex omnibus suadentibus argumentis hoc unum, quod dicunt, ad hominem, mihi videtur aptissimum: Si Gentiles credunt immensam Deorum multitudinem, inter quos potestatem, & imperium mundi distribuunt. Nam Jovi dant Cælum, mare Nepruno, ventos Æolo, Baccho, & Cereri fructus, Plutoni, & Proserpinæ inferna, Minervæ, & Apollini scientias, Palladi, & Marti bella, & pacem, pulchritudinem Veneri, amorem Cupi-

(a) Matth. 7. v. 6. (b) Tobie 12. v. 7.

clini, &c. Cur haec omnia, quae tot inter Deos dispersa fatentur, in uno Christo collecta non credent? Maxime cum eorum Numina falsa demonstrent ratio naturalis, idea Numinis, illorum turpitudines, & alia multa à sapientioribus Ethnicis cognita.

7. E contrario autem, in eis, quae de Christo nos dicimus, nullam reperient fictionem, nullam turpitudinem, repugnantiam nullam. Ejus divinitatem credimus ob revelationem miraculis comprobata, quibus se Deum esse multis ostendit, Christus enim in nativitate novam stellam creavit; propterea eum, non Jovem asserimus Deum Coeli; sicis pedibus calcavit undas, quia ipse, non Neptunus est, Deus maris; imperavit ventis, sicque major est Aeolo; abstulit bellum usque ad finem terrae, spiritualem dans pacem hominibus bonae voluntatis, quia potentior Marte; aquam mutavit in vinum, panem non semel multiplicavit, quia Dominus est terrae, & plenitudinis ejus: fructus igitur frumenti, vini, & olei, sui sunt, non Cereris, neque Bacchi; ipse aeterna est sapientia à Patris mente procedens, procul ergo Minerva, procul Apollo; ipse descendens ad inferos, confregit vectes ferreos, & extraxit quos diabolus tenebat inclusos: Plutonem ergo cum Proserpina jure ridemus; ipse ad nostram utilitatem venit ignem mittere in terram: recedat ergo Vulcanus; habet etiam duplicem faciem, duplicem inquam naturam, non ita Janus; est medicus Deus, nedum sanans infirmos, sed suscitans mortuos, non ita Aesculapius; est pulchritudinis auctor, in quem desiderant Angeli conspiciere, ejusque vultus, dum adhuc mortalis esset, aliquando plus sole refulsit: apage igitur turpissimam Venerem. Christus denique est Deus amoris, non falsus Cupido; nam in passione velatus, & nudatus in cruce, arcum tetendit & sagittas jaciens in corda hominum, ad se omnia traxit. Haec nobis loquuti sunt non mendacissimi Poe-

tae,

tae, sed Sancti Dei viri coelitus edocti; istis autem non credere, & illis fidem praestare, ultima dementia esset. Mitto alia, quae fuse, ac eleganter adversus Gentiles tradit D. Chrisostomus in demonstrat. *Quod Christus sit Deus* (a).

8. Facilior est disceptatio cum Judaeis vetus admittentibus testamentum, quo suam inanem sanctam tueri pertentant; sicque sicut David Goliathum (b), ita possumus illos proprio ferro confodere, palam eis faciendo ex Psalmista, aliisque Prophetis, terram jam dedisse fructum suum (c), florem jam ascendisse de radice Jesse (d), Coelum jam pluisse justum desideratum cunctis gentibus (e), ortum tandem jam esse solem, & sanitatem in pennis ejus (f); quare, si stultissimus foret qui meridie ad orientem versus hianti ore, lucis praestolaretur adventum: *Quanta hebetudine*, inquit acutissime August. (g), *ducuntur Judaei, dum sole apparente super terram dicunt quod nox est?* Dum adhuc expectant Messiam, postquam tot jam saeculis elapsae sunt hebdomadae Danielis (h), ablatum sceptrum de Juda (i), capta eorum urbs famosissima, dirutum templum, omnesque cunctis invisit, injuriis lacessiti, ac totum per orbem dispersi, reperiantur sine lege, sine Deo Rege, ut ait Tertullianus, sine Principe, Sacerdotio, sacrificio, & altari, ut vaticinatus fuit Oseas (k).

9. Quod si respondeant nondum amissis sceptrum (l), Tom. I. L ad.

(a) Vid. Chrisost. in demonstrat. quod Christus sit Deus, tom. 5. pag. 477. Edit. Fructonis Dacel anal. 1614. Joann. à S. Thoma tom. 1. q. 1. disp. 11. art. 1. Boucat tom. 2. disp. 1. de possibili. Incarnat. art. 2. Tourneil tom. 4. de Incarnat. q. 3. art. 3. Ford tom. 3. lib. 25. cap. 10. & plures alii.
(b) 1. Reg. 17. v. 51. (c) Psalm. 85. v. 7. (d) Isai. 11. v. 1. (e) Aggai 2. v. 8. (f) Malac. 4. v. 2. (g) Aug. lib. questionum veteris, & novi testam. part. 1. q. 45. (h) Daniel. 9. v. 24. (i) Genes. 49. v. 10. (k) Oseas 3. v. 6. (l) Vid. Serri exercit. 14. pag. mihi 26. Billuart. tom. 3. tract. de Incarnat. disert. 2. art. 2. in resp. ad argumenta, & Ludovic. Bailly tom. 2. de Vera Religione cap. 14. pag. 70. & seq.

adhuc suae gentis exstare Reges, suumque Principatum subsistere penes remotissimas Provincias (nescio quas) dicant quæso, cur illuc non petunt, ut servitutis, ut ignominiae jugum excutiant? Reponunt inaccessis montibus præpediri, quibus vallatum est regnum illud, & maxime ob Sabbaticum amnem penitus sibi viam præcludi. Sed si ita est, unde regnum istud norunt? quem nuncium habuere? obmutescant necesse est garruli homines, cum eorum Principatus delirantium tantum esse videatur; quapropter quidam ex nostris lepide, ac ironice dicunt Judæorum Regnum esse in concavo Lunæ, ubi non desunt qui cum Wolfio habitores effingant (a). Sicque ob tam magnam intercapedinem illis impeditur accessus. Verum utantur Judæi artificio illo, quo Ciranus Bergeracensis inflatis utribus insidens, in Lunæ regnum translatus est; vel saltem sicut eorum Patres, vel ipsorum causa Gentiles, ministri, aut testes passionis Domini, illudebant Christo in cruce pendenti, dicentes Eliam vocare; vident & ipsi Eliam, ut sua ignea rheda eos ad remotissimum illud Regnum asperteret; nec timeant igneam esse, sæpe enim solent in ardentibus rogos immitti.

10 At quorsum hæc tam aculeata? Nisi ad irridendam Hebræorum insaniam; quoniam ut inquit Tertullianus adversus Valent. cap. 6. *Congruit, & veritati ridere quia latans, & de amulis suis, ludere, quia securus est*; ac etiam ut ex ipsa Judæorum infelicitate, atque protervia jam pridem in sacris literis prænunciata, veritas hujus articuli, & Messiae adventus magis, magisque appareat. *Cujus omnis ætas, uterque sexus, eventorumque miracula fidem astruant, ut ait*

Am-

(a) Vid. Gotti tom. 1. tract. 9. q. 2. dub. 2. §. 1. n. 3. Feijoo tom. 8. Theatri Critici disci. 7. §. 9. & Ferrari tom. 3. Philosoph. part. 2. disp. 2. q. 9. à pag. 73.

Ambrosius libi. 2. in cap. 2. Lucae. „Quia omnia ele-
„menta (verba sunt Magni Gregorii homilia 19. in
„Matth.) Auctorem suum venisse testata sunt; ut enim
„de eis quiddam humano usu loquar, Deum hunc
„Coeli esse cognoverunt, quia protinus stellam mi-
„serunt. Mare cognovit, quia sub plantis ejus se cal-
„cabile præbuit. Terra cognovit, quia eo moriente
„contremuit. Sol cognovit, quia lucis suae radios abs-
„condit. Saxa, & parietes cognoverunt, quia tempo-
„re mortis ejus scissa sunt. Infernus cognovit, quia
„hos, quos tenebat, mortuos reddidit. Et tamen hunc,
„quem Dominum omnia insensibilia elementa sense-
„runt, adhuc infidelium Judæorum corda Deum es-
„se minime cognoscunt, & duriora saxis scindi ad-
„poenitentiam nolunt.“ Hactenus Sanctissimus Ponti-
„fex. Similiter loquitur Leo Magnus Serm. 6. de Pas-
„sione Domini. Ejus tamen verba, ne nimis diffundat
omitto (a). Sinamus ergo in sua cacitate Judæos, quoniam aliud à nobis fieri nequit, donec Deus eis aperiat oculos, ut cernant, & percipiant, quæ modo videntes non vident, & intelligentes non intelligunt, quod Isaias jam prophetavit (b): ut Evangelistæ testantur (c).

11 Nunc ad hæreticos transeamus, quos convincere possumus utriusque foederis argumentis, vel illis saltem Scripturæ libris, quos Canonicos nobiscum admittunt, aliisque locis Theologicis, quibus apertissime Christi divinitas comprobatur, sicut & humanitas, & quæcumque de illo Ecclesia docet; quia tamen nunc non vacat omnes hæreticos impugnare; ideo solum contra Arianos præcipuos divinitatis Christi osoros opponimus totum caput primum Evangelii Divi Joannis, ubi Christus dicitur Verbum caro factum, &

L 2

idem

(a) Vid. Natalis Alex. tom. 1. Theolog. lib. 1. cap. 6. §. 8. (b) Isaiæ 6. v. p.

(c) Matth. 13. v. 14. Marci 4. v. 12. Lucae 8. v. 10. Joann. 12. v. 40.

idem Verbum dicitur Deus. Nec valet blasphemum illud Arianorum proverbium à Synodo Nicæna damnatum, scilicet: Filius Dei aliquando non erat. Hoc enim ex citato Joannis loco luculenter convincitur falsitatis, cum Verbum, ter, quaterve dicatur fuisse in principio, quod idem est ac ab aeterno, omnia per ipsum facta esse, Deum denique esse Verbum. Unde Divus Ambrosius tract. de Symbolo (a), unius litteræ additione ad Verbum erat Joannis, acutè Arianos errare dicit his verbis: *Verbum ab aeterno erat, erat, erat: hæreticus igitur, qui ab aeterno non esse blasphematur, errat, errat, errat.*

12 Sed prosequamur cum Catechismo, & secundum ejus paragraphum exponamus, loquendo de Incarnationis causa, quæ fuit Adami culpa in posteris ejus transfusa. Pro ejus intelligentia scire oportet, ut initio prælectionis innuebamus, postquam Deus hominem è limo finisset, pluribus naturæ, ac gratiæ dotibus cumulatum, ei præceptum imposuisse, ne frugem cujusdam arboris Paradisi comederet, cui non obtemperans Adam, innumeris se questionibus implicavit; nam inde corporis, & animæ detrimenta perpeti cœpit; & quod est longe deterius, nedum se, sed suam quoque sobolem perdidit; ob ipsum enim gratiam Dei amisimus, iræ filii nascimur, & originali læbæ fœdati. Adversus quam veritatem duo militant errores, ait Doctor Angelicus Divus Thomas in 2. sentent. dist. 30. q. 1. art. 2. Primus est quorundam hæreticorum, qui peccatum originale penitus de medio tollunt, ut Rufinus, Pelagius, Coelestinus, Julianus, & alii. Alter error est eorum qui originale peccatum nomine concedunt, reipsa negant, d'ceno in puero nato nullam inesse culpam, sed solum obligationem ad

(a) Vid. Marchant. in horto pastorum lib. 1. tract. 2. art. 1. lect. 3. prop. 3. pag. 36.

ad poenam. Contrarium tamen tenet Ecclesia. Quare Catechismus in textu Parochos efficacissime monet, ut crebro fideles doceant hanc veritatem. Et merito quidem, quia teste D. August. lib. 1. contra Julianum cap. 7: *In credenda existentia peccati originalis, Christianæ Religionis summa consistit*; eo enim sublato, nec indigentia gratiæ, nec Incarnationis necessitas, nec effectus baptismatis, nec plura alia fidei dogmata intelligentur.

13 Tam aperta sunt sacræ paginæ testimonia de peccato originali, ut necesse sit hæreticos oppositum asserentes, aut non percipere ea quæ sunt spiritus, aut contra stimulum calcitrare. Nonnulla ex innumeris proferam. Job cap. 14. v. 4. sic ait: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine?* Ubi per immundum paraphrasis Caldaica vertit: *qui pollutus est in peccato*; & secundum Græcam Septuaginta Interpretum versionem explicatur his verbis: *Nemo mundus à sorde, nec infans cujus unius diei vita est super terram.* Hinc Psalmista fatetur Psalmo 50. v. 7. in iniquitatibus esse conceptum; quod intelligi nequit de actuali peccato parentum, cum David fuerit legitimum matrimonio procreatus; sed tantum de originali, quod pluraliter appellatur more Hebræorum, vel ut inquit D. Thomas 1. 2. q. 81. art. 2. ad primum, quia cæterorum omnium est origo, & radix. Hinc lachrymatur Jeremias Threnorum cap. 3. v. 7. dicens: *Patres nostri peccaverunt, & non sunt, & nos iniquitates eorum portavimus.* Hinc conqueritur Ezechiel cap. 8. v. 2. inquam: *Patres comederunt vitam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt.* Hinc denique tristia illa verba profert Apostolus ad Romanos 5. v. 12. (a): *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, &*

(a) Vid. Ferrer. in epitome Theolog. tom. 2. tract. 7. dub. 1. n. 513. & seq. pag. 443.

per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt.

14. Idipsum confirmant plurimæ Synodi tum Provinciales, tum OEcumenicæ, ut Africana, Milevitana, Arausicana, Toletana sexta, Florentina, & Tridentina; sicut etiam plures Summi Pontifices, Innocentius I. Zozimus, Coelestinus, Leo I. Gregorius I. & alii. Idem asserunt universi Ecclesiæ Patres, quorum plures sapienter agglomerat D. Augustinus lib. 1. contra Julianum cap. 2. dicens: „Propter quam Catholicam veritatem, Sancti, ac Beati, & in divinorum „elogyum pertractatione clarissimi Sacerdotes Irenæus, „Cyprianus, Reticius, Olympius, Hilarius, Ambrosius, „Gregorius, Innocentius, Joannes, Basilius, quibus addo, velis nolis, Presbyterum Hieronymum, „ut omittamus eos qui nondum dormierunt, adversus „vos proferunt de omnium hominum peccato originari, „li obnoxia successione sententiam.“ Hactenus Augustinus. Quocirca hic usurpare possumus quod alio intendens dicit Hieronymus (a): *Etiam si sacræ scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus iustar præcepti obtineret. Quod & lapides ipsi restantur; nam in antiquissimo quodam, quem fuerunt à Sixto III. ante annum 440. positum Romæ in Baptisterio Lateranensi, nuper invento, inter cætera hæc leguntur:*

Insons esse volens isto mundare lavacro.

Seu Patri premeris crimine, seu proprio.

Ubi pro Patri crimine quid aliud intelligitur nisi originale peccatum à primo parente ad posteros derivatum (b)?

Nec

(a) Hieronym. in dialog. contra Luciferanos cap. 4. (b) Vid. alia, que novissime aucter eruditissimi Antonii Roligii Magnoniensis, (quodam commentor, seu corvialis meus dum hanc ipsam habui prælectionem in Episcopali Palatio Majoricensi.) In animadversionalibus ad epistolam Severi Episcopi Minoris Insule Balarum, animadversioe 12. ad num. 48. pag. 437. & sequenti.

15. Nec desunt theologica rationes, quæ peccati originalis existentiam probant, præsertim ex ipsius peccati effectibus sumptæ. Cernitur enim in miseris Adæ filii mens errorum tenebris involuta, voluntas perversarum affectionum laqueis irretita, caro, quæ ad bonum non prodest quidquam, ita in spiritum audacter invadit, ut iste vix, ac ne vix quidem, nisi gratia Dei adjutus, possit eam in servitutem redigere. *Hæc enim, ait Augustinus lib. contra adversar. Legis, & Prophet. cap. 14. Est poena inobedienti homini reddita, in semetipsum, ut ei vicissim non obediatur neque à semetipso.* Quare inquit Apostolus, ad Rom. 7. v. 23: *Video autem aliam legem, &c.* Unde tot miseris, tantisque incommodis, durissimi hujus jugi onus sentiens Tullius, (verba sunt Augustini lib. 5. contra Julianum) *hominem dixit non de matre, sed tanquam à noverca natura editum in vitam, corpore & nudo, & fragili, & infirmo; animo autem anxio ad molestias, humili ad timores, molli ad labores, prono ad libidines; rem vidit, (prosequitur S. Doctor) sed causam nescivit; cum enim sacris litteris eruditus non esset, ignorabat originale peccatum.* Eadem pene cum Cicerone loquuntur Plinius in prologo ad librum 7. historie naturalis. Seneca epist. 67. alique (a).

16. Hucusque dicta sufficient ad probandum originale peccatum. Plura alia dici possent, præsertim circa ejus essentiali, transfusionis modum, & poenam ab ipso provenientem; ea tamen nunc prætermittimus, ne in immensum excrescat oratio, & ut de remedio tanti damni pauca loquamur cum Catechismo dicente, genus humanum nullatenus ad pristinum statum restitui potuisse nec hominum, nec Angelorum

(a) Vid. Franc. Anaya nobilis Ipreconastus Hispanus, (ut ait Vincius) in opere postumo, hispano sermone inscripto: *Detengidos de los bienes humanos.* cap. 3. pag. 33. & seq. Matrit. edit. anno 1681. dignam sane et utiliter ederet.

rum viribus omnibus. Tanta enim est peccati vis, & deformitas, inquit Catechismus, & communior Theologorum sententia cum Divo Thoma, ut infinite Deum offendat. Quare oportuit ad condignam ejus satisfactionem, actus satisfaciens habere efficaciam infinitam. Quapropter Dei Filius humanam carnem assumpsit, ut infinitam tolleret peccati vim, & nos reconciliaret Deo in sanguine suo. Unde ait Augustinus in Enchirid. cap. 108. *Neque per ipsum liberaremur unum mediatorem Dei, & hominum Christum Jesum, nisi esset & Deus.* Et Sanctus Leo serm. 1. de nativitate. *Nisi esset verus Deus non afferret remedium, nisi esset verus homo non haberet exemplum.*

17. Necessaria igitur fuit Dominica Incarnatio ad placandum Deum offensum, eique satisfaciendum ex toto rigore justitiæ; non tamen propterea putandum est ipsum non aliter potuisse sedari quam incarnatione. Poterat siquidem si voluisset, gratuito condonare injuriam, vel aliam qualemcumque capere satisfactionem; ut asserunt Sancti Patres Athanasius orat. 3. contra Arianos: Nazianzenus orat. 9.: Theodoretus sermone 6. contra Græcos: Leo Magnus sermone 2. de Nativitate: Cyrillus Alexandrinus lib. de Incarnatione: Gregorius Magnus lib. 20. moralium cap. 26.: Damascenus lib. 3. fidei cap. 18.: Bernard. epist. 190. & serm. 11. in cantica: Bonaventura in 3. dist. 20. q. 6.: Divus Thomas 3. p. q. 1. art. 2. & alibi, quem communiter sequuntur Theologi. Sed clarius Augustinus lib. 13. de Trinit. cap. 10. & lib. de agone christiano cap. 11. ubi sic ait: „Sunt stulti qui dicunt; non poterat aliter sapientia Dei hominis liberare, nisi susciperet hominem, & nasceretur de femina, & à peccatoribus, omnia illa pateretur? quibus dicimus: poterat omnino, sed si aliter faceret, similiter vestra stultitiæ displiceret.

18. Nullum tamen remedium infinite Dei sapientia

tiæ visum est aptius Incarnatione Verbi. Licet enim Pater, & Spiritus Sanctus idem potuerint, sicut Filius; hunc ideo misit Pater in mundum, ut qui Filius erat ab ipso ante sæcula genitus, esset etiam Filius à Virgine in sæculo natus; sicque melius ostenderetur ejus æterna processio, tolleretur confictus nomen, diabolica fraus divina sapientia confunderetur, & homines mancipia dæmonis, ac filii iæ, per Dei filium fierent filii Dei, cohæredes Christi, participes beatitudinis (a). Ad quam assequendam necessaria semper fuit fides præsentis articuli, ut ait Catechismus §. 4. & ultimo ex designatis; idque ex eo probat, quod Deus jam ab initio redemptionem promiserit primis parentibus, Genesis 3. Postea Abrahamo, Genesis 12. Tum etiam Jacob hujus nepoti, Genesis 28. multisque aliis, quibus singularem benevolentiam præstare voluit. Ab his ad eorum posteros derivata est expectatio Salvatoris, nunquam cessante Domino suum populum edocere, tum rebus, tum figuris, tum oraculis Prophetarum, qui divino lumine illustrati nihil non dixerunt de Christo Domino; ita ut inter eorum vaticinia, & prædicationem Apostolorum, inter veterum Patriarcharum fidem, & nostram, solum futuri, ac præteriti temporis differentia videatur. Sed jam satis est pro secunda orationis parte.

19. Ad tertiam itaque deveniamus probaturi hanc thesim: Si Adamus non peccasset, Verbum divinum non fuisse incarnatum. Sic tenet communior Theologorum sententia cum D. Thoma 3. p. q. 1. art. 3. sicque probatur: Non ob aliud nos docent sacræ litteræ venisse Christum, nisi ad redimendum humanum genus. Ut Matth. 18. v. 2. *Venit Filius hominis salvare quod perierat.* Lucæ 5. v. 3. *Non veni vocare justos, sed*
Tom. I. M. pec-

(a) Vid. D. Thom. 3. p. q. 3. art. 8. & S. Thom. de Villan. con. 2. de Advoc. Dom. fol. 11.

peccatores. Similiter Joan. 3. v. 17. & epist. 1. cap. 3. v. 5. ubi sic ait: *Scitis quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret.* Aliisque in locis. Nec dici valet in Scriptura solum designari aliquam causam adventus Christi, sed non principalem, atque moventem. Haec enim responsio non videtur ipsi sacrae scripturae conformis. Nam Matthzi capite supra citato explicat Christus causam sui adventus exemplo pastoris dimittentis oves reliquas, ut quaerat errantem in solitudine, qui sane non adiret loca deserta nisi ovis errasset: igitur neque Christus venisset in mundum nisi Adam deliquisset. Joan. 3. commendatur Dei caritas, quia pro mundi salute unigenitum suum dedit, non autem illum misit ad exercendam potestatem, atque iudicium. Dum autem nobis divina pietas, & fidei mysteria proponuntur, non existimandum est consecraria quaedam argumenta praedicari, sed prima atque praecipua. Propterea Christus Lucae 3. ait, se cum publicanis, & peccatoribus familiariter conversari, quia non pro iustis, sed pro illis advenerat; quod non ita foret, si ob aliam causam venisset, quam ob peccatorum expiationem. Paulus etiam, & Joannes non ob aliam causam ajunt Verbum carnem factum esse, nisi ut destrueret diabolum, tollereturque peccata.

20 Idem demonstratur traditione Patrum, quibus nemo melius scripturae sensum intelligit. Irenaeus lib. 5. c. 14. ait: *Si non haberet caro salvari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset.* Athan. orat. 2. contra Arian. : *Verbum nequaquam homo factum fuisset, nisi causam praeberisset hominum necessitas.* Nazian. orat. 36. *Quae humanitatis à Deo propter nos susceptae causa extitit? Profecto, ut nobis salus pararetur. Quid enim aliud cause afferri possit? Orig. hom. 24. in Num. : Si non fuisset peccatum, non necesse fuerat filium Dei agnum fieri.* Eodem modo loquuntur Ambrosius lib. de Incarnat. cap. 6. Aug. serm. 8. & 9. de verbis Apo-

Apostoli. Leo Mag. serm. 3. Pentec. Anselm. Richardus, & alii cum Divo Thoma loco supra citato. Ad cuius uberiores notitiam consulantur ejus Interpretes ibid. & in 3. sent. dist. 1. Sed maxime Illustrissimus Palancus, qui hanc questionem doctissime pro more tractat tom. 1. de Incarnat. disp. 2. q. 9. num. 2. pag. 196. & seq.

PRÆLECTIO VII.

De fide in Jesum Christum.

ad expositionem cap. 3. primae partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 4. ad sextum.

1 Cum diabolicus serpens, antiquus nostri generis hostis, callida fraude humanae naturae lethalem morsum infixerit. Cum dux tartareus infirmos nos, & misere agrotantes, incredibili crudelitate, diris vinculis, durisque compedibus teneret oppressos, nefandum à nobis petens tributum, turpem exigens servitutem; nullus erat liber tot inter servos, nullus sanus tot inter infirmos, nullus non macula fadus, tot inter culpa pollutos. Nemo mundus à sorde, nec infans unius diei. At infelix status iste divinis objectus oculis, visus est admodum lamentabilis; quare miseratione motus immobilis ipse Deus, suum misit Unigenitum Filium in hanc lachrymarum vallem, qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Coelis, & conceptus de Spiritu Sancto ex Maria Virgine homo factus est. Hic clementissimus Dominus in medelam nostri vulneris mortem sulcare

peccatores. Similiter Joan. 3. v. 17. & epist. 1. cap. 3. v. 5. ubi sic ait: *Scitis quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret.* Aliisque in locis. Nec dici valet in Scriptura solum designari aliquam causam adventus Christi, sed non principalem, atque moventem. Haec enim responsio non videtur ipsi sacrae scripturae conformis. Nam Matthzi capite supra citato explicat Christus causam sui adventus exemplo pastoris dimittentis oves reliquas, ut quaerat errantem in solitudine, qui sane non adiret loca deserta nisi ovis errasset: igitur neque Christus venisset in mundum nisi Adam deliquisset. Joan. 3. commendatur Dei caritas, quia pro mundi salute unigenitum suum dedit, non autem illum misit ad exercendam potestatem, atque iudicium. Dum autem nobis divina pietas, & fidei mysteria proponuntur, non existimandum est consecraria quaedam argumenta praedicari, sed prima atque praecipua. Propterea Christus Lucae 3. ait, se cum publicanis, & peccatoribus familiariter conversari, quia non pro iustis, sed pro illis advenerat; quod non ita foret, si ob aliam causam venisset, quam ob peccatorum expiationem. Paulus etiam, & Joannes non ob aliam causam ajunt Verbum carnem factum esse, nisi ut destrueret diabolum, tollereturque peccata.

20 Idem demonstratur traditione Patrum, quibus nemo melius scripturae sensum intelligit. Irenaeus lib. 5. c. 14. ait: *Si non haberet caro salvari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset.* Athan. orat. 2. contra Arian.: *Verbum nequaquam homo factum fuisset, nisi causam praeberisset hominum necessitas.* Nazian. orat. 36. *Quae humanitatis à Deo propter nos susceptae causa extitit? Profecto, ut nobis salus pararetur. Quid enim aliud cause afferri possit? Orig. hom. 24. in Num.: Si non fuisset peccatum, non necesse fuerat filium Dei agnum fieri.* Eodem modo loquuntur Ambrosius lib. de Incarnat. cap. 6. Aug. serm. 8. & 9. de verbis Apo-

Apostoli. Leo Mag. serm. 3. Pentec. Anselm. Richardus, & alii cum Divo Thoma loco supra citato. Ad cuius uberiores notitiam consulantur ejus Interpretes ibid. & in 3. sent. dist. 1. Sed maxime Illustrissimus Palancus, qui hanc questionem doctissime pro more tractat tom. 1. de Incarnat. disp. 2. q. 9. num. 2. pag. 196. & seq.

PRÆLECTIO VII.

De fide in Jesum Christum.

ad expositionem cap. 3. primae partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 4. ad sextum.

1 Cum diabolicus serpens, antiquus nostri generis hostis, callida fraude humanae naturae lethalem morsum infixisset. Cum dux tartareus infirmos nos, & misere agrotantes, incredibili crudelitate, diris vinculis, durisque compedibus teneret oppressos, nefandum à nobis petens tributum, turpem exigens servitutem; nullus erat liber tot inter servos, nullus sanus tot inter infirmos, nullus non macula factus, tot inter culpa pollutos. Nemo mundus à sorde, nec infans unius diei. At infelix status iste divinis objectus oculis, visus est admodum lamentabilis; quare miseratione motus immobilis ipse Deus, suum misit Unigenitum Filium in hanc lachrymarum vallem, qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Coelis, & conceptus de Spiritu Sancto ex Maria Virgine homo factus est. Hic clementissimus Dominus in medelam nostri vulneris mortem sulcare

paratur, crucem vehit, passionem sustinet, culpās lavat, pretioso nos sanguine redimit, perque potum fellis applicat labia venerato vulnere, sorbet virus, introducit sanitatem, mundi principem, seu potius tyrannum eiecit foras, & consumato redemptionis opere, captivam ducit captivitatem. De necessitate igitur fidei tanti mysterii nunc pertractabimus in nomine Patris, &c.

2. Superno implorato iuvamine, & obtenta dicendi venia, sorritum punctum exponam à §. scilicet 4. ad 6. capitis 3. 1. part. Catechismi Concilii Trid. Ad quod luculentius exornandum, orationem in tres partes distribuam. In 1. breviter asseram litteram Catechismi: in 2. eam fusius explicabo: in 3. denique conclusionem proponam, probabo, defendam. Utinam feliciter. Primam igitur orationis partem exordians, sic incipit littera textus §. 4. *Huius autem redemptionis &c.* Ita vero terminat §. 6. *rationemque complexum est.* Paragrapho 1. docet optime Catechismus, redemptionis fidem esse, semperque fuisse ad salutem necessariam, idque abunde probat variis Scripturæ testimoniis: §. 2. asserit, Jesu nomen Salvatorem significans, Christo proprie convenire; quare Dei consilio, atque præcepto, non casu fortuito illi impositum esse; quod Lucæ, atque Matthæi auctoritate confirmat: §. 3. inquit, non eadem ratione qua Christo, aliis quibusdam hominibus inditum fuisse hoc nomen, istoque cuncta alia contineri, quæ Dei filio imponenda cecinerunt Prophætæ. Et hæc pro prima parte sint satis.

3. Secundam itaque ingrediamur, ad fusius explanandam litteram Catechismi. Primum igitur asserit fidem, ac confessionem humanæ redemptionis, esse, ac fuisse quovis tempore necessariam ad salutem. Cujus rei veritas ex eo aperte liquet, quod Deus jam ab initio eam præmostravit primis parentibus, dum serpentem alloquens Genesis 3. v. 15. dixit: *Inimicitias po-*

ponam inter te, & mulierem: semen tuum, & semen illius; ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo ejus. Deinde Genesis 22. v. 17. Abrahamo notum fecit incarnationis, ac reparationis mysterium dicens; *Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli. . . & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ.* Ex quibus verbis, ait Catechismus, facile colligi poterat, ex progenie Abrahamæ futurum qui omnibus ab immanissima Satana tyrannide liberatis salutem asserret. Postea, ad ejusdem promissionis memoriam conservandam, idem fædus cum Jacob Abrahamæ nepote sancivit Genesis 28. v. 12. Tandem ipsum aliis dilectis suis revelavit Altissimus, à quibus ad eorum posterum derivata est expectatio Salvatoris; signis, figuris, & Prophetarum oraculis nunquam cessantibus, donec consummatum est redemptionis opus.

4. Verum, licet tot, & tanta signa præcesserint, etsi tam clarè de Christo loquuti sint Prophætæ, ut inter ipsos, & Evangelistas sola videatur futuri, ac præteriti temporis differentia, ut recte asserit Catechismus; non propterea putandum est priores omnes fideles habuisse fidem explicitam adventus Domini; nam illis sufficiebat fides implicita. Pro cuius intelligentia recolenda sunt quæ de fide dicunt Theologi cum Magistro Sententiarum in 3. dist. 23. & cum D. Thomæ ibidem, aliisque in locis. Ubi asserunt fidem haberi posse dupliciter, explicitè, scilicet, & implicitè. Primo modo de illis rebus habetur, quæ particulatim creduntur, cum notitiâ, & discretionè ipsarum, ut ait D. Bonaventura. Secundo autem modo de illis, quæ in communi, & absque expressa ac determinata ipsarum notitiâ confuse percipiuntur (a). Sic erat fides ante Incarnationem Verbi. Credebant quidem fi-

(a) Dis. Bonav. in 3. dist. 23. q. 3.

deles venturum esse Messiam, non autem sciebant, nisi forte paucissimi, quisnam futurus esset iste Messias, an Pater, vel Filius, vel Spiritus Sanctus; cum tunc vix haberetur notitia mysterii Sanctissimæ Trinitatis; ideoque inquit Apostolus: *Omnia in figura contingebant illis.*

5 Quod minime opponitur claritati, qua loquebantur Prophetae, ut diximus supra cum Catechismo, quia teste Apostolo, alia est claritas Solis, alia Lunæ, & alia Stellarum (a). Homines igitur in statu legis naturæ, veluti stellarum luce guadebant, in statu legis Mosaicæ claritate Lunæ, ac demum fulgore Solis in statu legis gratiæ. Primis itaque satis erat fides implicita, ultimis vero necessaria est fides explicita Salvatoris. Primam partem docent sacrae litteræ, Patres, Interpretes, atque Theologi. Audiatur pro omnibus D. Thomas 2. 2. q. 2. art. 7. ad 3. dicens: *Si qui salvati fuerunt, quibus revelatio non fuit facta, non fuerunt salvati absque fide mediatoris, quia etsi non habuerint fidem explicitam, habuerunt tamen implicitam.* Idem convincit etiam ratio: si enim fides explicita Christi necessaria fuisset tempore legis naturæ, atque Mosaicæ, vel fuisset necessaria necessitate mediæ ex natura sua essentialiter requisiti, vel necessitate præcepti; atqui neutrum dici potest. Nam ad salutem æternam solum essentialiter requiritur credere in Deum Remuneratorem. Nec ullum invenietur præceptum ad aliud tunc explicita fide credendum: igitur ante Christi adventum non necessaria erat fides in ipsam explicita.

6 Postquam vero venit plenitudo temporis, quo redemptionem misit Dominus populo suo, & promulgatum est Evangelium, fides in Christum Jesum debet esse explicita. Sic aperte colligitur ex modo loquendi Scripturæ. Dicitur enim Actorum 4. v. 12. *Non est*

(a) Vid. D. Thom. 2. 2. q. 174. art. 6. & 3. p. q. 68. a. 1. ad 1.

est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub celo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Apostolus etiam primæ ad Corinth. 3. v. 11. ait: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus.* Et primæ ad Timoth. 2. v. 5. *Unus est enim Deus, unus mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus.* Et ad Galatas 2. v. 16.: *Scientes autem quod non justificatur homo ex operibus legis nisi per fidem Jesu Christi.* Quod autem Apostolus loquatur de fide explicita patet ex intelligentia Sanctorum Patrum, quos in scripturarum interpretatione sequi debemus, ut sess. 4. præcipit Tridentinum. Porro SS. PP. asserere fidem explicitam in Jesum Christum esse nunc temporis necessariam, res clarior est, quam ut in dubium verti possit.

7 Sic enim habet Hieronymus in cap. 1. epistolæ ad Ephesios: *Non ante filii esse possumus, nisi filii ejus Jesu Christi fidem, & intelligentiam recipiamus.* Christos. homilia 37. in Mattheum: *Tunc sufficiebat unum Deum nosse, nunc autem ita non est, sed necessaria est ad salutem Christi cognitio.* Similiter Augustinus lib. de correctione & gratia cap. 7. lib. de peccato originali cap. 14. & alibi, aliique Sancti Patres, quos sequitur D. Thomas 2. 2. q. 2. art. 8. dicens: *Post adventum Christi, quia jam mysterium redemptionis complectum est, & corporaliter & visibiliter prædicatum, tenentur omnes ad credendum explicitè; & si aliquis instructorem non haberet, Deus ei revelaret, nisi ex sua culpa remaneret (a).* Quod Sancti Doctoris assertum divinæ, atque Ecclesiasticæ probant historiæ, in quibus legitur, multos, quos Dominus sua misericordia voluit æterna beatitudine perfrui, antea de tanto mysterio ab ipso fuisse peculiariter doctos, missis ad id instructo-

(a) Vid. etiam q. 14. de verit. 2. 11. ad 1. & 2. 2. q. 2. art. 7. ad 3. & in 4. dist. 28. q. 1. art. 4. ad 3.

ribus; tales fuerunt Regina Candacis Eunuchus, qui à Philippo, Macedones qui à Paulo, Cornelius qui à Petro hujus mysterii notitiam, ac intelligentiam accepere.

8 Plures etiam Gentiles per illustrationem Angelorum fidei mysteriis fuisse instructos, & salutem æternam consequutos docet Dionysius Areopagita, siue alius antiquus Auctor Coelestis Hierarchiæ cap. 5. Quod otiosum fuisset, nisi fides explicita Christi esset omnino necessaria. Quia ut apposite inquit D. Augustinus de Cornelio loquens lib. 1. de Prædestinatione Sanctorum cap. 7. *Si posset sine fide Christi esse saluus, non ad eum edificandum mitteretur Architectus Apostolorum Petrus.* His fundamentis motus Theologus maximus Illustrissimus Melchior Canus (a), in relectione de Sacramentis, ita certam, veramque affirmat sententiam quam propugnamus, ut eam negare non periculosum modo, sed etiam erroneum fateatur; imo hæreticum diceret, nisi modestius esset Ecclesiæ definitioni hujus vocabuli notam derelinquere. Quem virum utinam imitentur qui hæretici nomen Catholicis Auctoribus sæpe imponunt impudentissime, quin Summorum Pontificum anathemata valeant eorum linguas compescere! Non me latet plures contra sentire; multisque ratiunculis niti probare, nunc etiam sufficere fidem implicitam Christi Domini. Et en argumentum, si superis placet, efficacissimum: nempe quod in statu gratiæ arctior, & impeditior esset ad salutem via: si opus foret fides explicita quandoquidem in veteri lege sola sufficiebat fides implicita. Belle id quidem: sic enim Christi fideles etiam à fide implicita eximi possent, ne ipsa gravarentur, uti antiquæ legis observatores.

9 Huic autem objectioni solide, ac eleganter pro more occurrit piissimus, & eloquentissimus Conten-

(a) Can. tom. 2. relect. de Sacrament. pag. mihi 385.

sonus aureis hisce verbis (a): „Deplorando hoc argumentum si valeret, omnia novæ legis mandata de-
 „letum iri, omnem redemptionis œconomiam ad nihilum redactum iri, ipsum etiam Evangelium iri,
 „prorsus conculcatum, Nova Sacramenta instituit
 „Christus; onus occultorum scelerum in Confessione
 „ne detegendorum antiquæ legi ignoratum impositum
 „Redemptor. Inimicis etiam capitalibus benefacere
 „præcepit: inaudita, & insperata paupertatis, humilitatis,
 „castitatis consilia, quæ Judæis in lege Moysis instructis paradoxa visa sum, & crucem prædicavit:
 „contemptum divitiarum, quin & uxoris, & parentum
 „annuntiavit. Ergo ne illa eliminanda Salvatoris oracula?
 „De medio tollenda, vel è Sacris literis sacrilega litura
 „expungenda, quia arctam nimis, & angustam efficiunt
 „salutis viam? O carnalem philosophiam! O antichristianam
 „argumentandi rationem! Et tamen manifestum est, nefaria illa,
 „quæ commemoravimus, consecrataria necessario fluere ex
 „illo uno, quod tam sæpe moderni objiciunt axioma,
 „quo asserunt lafforem esse in statu gratiæ salutis viam.
 „Nec eos pudet in ea lege mollia lenimenta quærere,
 „quæ Crucifixum spinis coronatum adorant. Si tamen lenimenta
 „sunt immunitas à fide, quæ absolvent ignaros, sicut à caritate eximunt eruditos.
 „Porro: quomodo in lege Christi durum sit præceptum
 „sciendi Christum, in ipsumque credendi, non intelligo,
 „ut propterea lex gratiæ durior esse dicatur. An nesciunt legem
 „Christi dici jugam suavem, & onus leve, non carni,
 „sed spiritui, non naturæ, sed gratiæ abundantius concedi solitæ?
 „An durum est militi Imperatoris nomen addiscere? An durum
 „Tom. I. N. „rum

(a) Contenson. t. 2. lib. 8. dissert. 2. cap. 2. pag. 442. edit. Augustæ. anni 1769. Videtur etiam. t. 4. lib. 11. p. 3. diss. ult. c. 2. in solut. ad simile argum. pag. 218.

rum est, & onerosum viatori scire viam qua pergit, & ducem qui manducat? Atqui Christus via est, qua ius, & extra quam aberramus.

10 Post venustissima verba relata vereor ne tedium pariant quæcumque proferam, sequar tamen quo modo possim, atque stabilita explicitæ fidei necessitate, dicam breviter, ejus actus esse frequentius elicendos, quam aliqui opinabantur. Quoniam autem tempore teneamur illos elicere, videri poterit apud Auctores sanæ ethices (a); interim sufficiat animadvertere theses damnatas, ad hanc materiam pertinentes; scilicet: *Homo nullo unquam vitæ tempore tenetur elicere actum fidei &c.* Quæ est prima inter confixas ab Alexandro VII. *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se*, quæ est 16, ex scriptis ab Innocentio XI. *Satis est actum fidei semel in vita elicere*; quæ est 17, ab eodem Pontifice reprobata: cui affinis est 65, nempe: *Sufficit mysteria Trinitatis, & Incarnationis semel credidisse*. Harum autem propositionum, aliarumque similium falsitatem, ac deformitatem demonstrat ipsa ratio naturalis. Quis enim nisi vesanus dicet oculos à natura, seu potius ab Auctore naturæ datos, ut semper clausi maneant, nec unquam nisi semel tantum in vita eis homo utatur, & toto reliquo tempore in voluntaria cæcitate persistat? Quis nisi mentis inops audebit asserere militem hostibus circumdatum, numquam eum, quem gestat, ense evaginaturum ad sui defensionem? Quis denique nisi demens affirmavit ad conservationem corporis satis esse comedisse semel in vita, nec cibum amplius resumendum? Sed fides est alimentum animæ, nam justus ex fide vivit; est mero fidelium, quo Princeps Apostolorum monet resistendum diabolo, est demum oculus intellectus, quo sunt videnda cælestia: igitur

(a) Vid. Pontas, Autoine, Colletus, Coccius, Patuzzi, Cuniliati, alii.

igitur propositiones supra damnatæ tam falsæ, & absurdæ sunt, quam ut à nobis dici possit; ad quarum uberiorem confutationem videantur Auctores qui contra ipsas fusius scripserunt, maxime Pius Thomas Milante, & etiam Benedictus XIV. Constituit, incipiente: *Etsi maxime*, edita die 7. Feb. anno 1742. Qua prudentissime injungit Parochis, ut singulis dominicis, festisque diebus cum populo fidei, spei, & caritatis actus eliciant. Quod observari jussit Antistes Majoricensis anno 1781. Hæc ad expositionem paragraphi 4. sint satis.

11 Paragrapho 5. asserit Catechismus, divinissimum Jesu nomen, quod Salvatorem significat, esse proprium Dei hominis, seu Christi Domini; ideoque Angelus immaculatam Virginem Mariam alloquens Lucæ 1. v. 31. ait: *Paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum*. Similiter Sanctissimum Josephum legalem Christi patrem divinitus admonitum legimus Matthæi 1. v. 21. his verbis: *Pariet autem filium (scilicet Virgo Maria), & vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum*. Ubi rationem attulit Angelus impositionis hujus nominis. Turpiter ergo erravit Basilius quidam Apostolorum tempore, malo natus, qui, si Philastro credimus, dixit Christum non liberasse genus humanum; quem errorem alii sequuti sunt heretici, atque etiam famosus Abaylardus sæculo. 12. qui non ignorans omnes contra sentire, dicere solebat: *Omnes sic, sed ego non sic*; adversus quem pulchre, ac nervose scripsit D. Bernardus, cujus verba ob reconditam Scripturæ eruditionem, summamque elegantiam, dignissima sunt ut audiantur. Sic ergo Abaylardum perstringit Doctor Mellissius, sed apud instar quandoque spicula figens (a).

N 2

Non-

(a) De Acrimonia D. Bernardi, Vid. Theoph. Raynaud. tom. 11. pag. 258. col. 2.

„ Nonne (inquit Epist. 190.) omnium in se provo-
 „ cat manus, cuius manus contra omnes? Hic erat
 „ ferus homo: manus ejus contra omnes, & manus
 „ omnium contra eum. Quid ergo tu? Quid melius
 „ affers? Quid sublimius invenis? Quid secretius tibi
 „ revelatum factas, quod tot praeterierit Sanctos, effu-
 „ gerit Sapientes?

12 „ Die tamen (pergit Bernardus) die quidquid
 „ illud est, quod tibi videtur, & nulli alicui. An
 „ quod Filius Dei non ut hominem liberaret, homi-
 „ nem induit? Hoc plane nemini, te excepto, vide-
 „ tur. Tu videris ubi videris: non enim hoc à Sa-
 „ piente, non à Propheta, non ab Apostolo, non
 „ denique ab ipso Domino accepisti. Magister gentium
 „ accepit à Domino quod tradidit nobis. Magister om-
 „ nium fatetur doctrinam suam non esse suam: non
 „ enim, ait, à me ipso loquor. Tu vero de tuo no-
 „ bis tradis, & quod à nemine accepisti. Qui loquitur
 „ mendacium, de suo loquitur. Tibi proinde sint
 „ quae tua sunt. Ego Prophetas, & Apostolos audio.
 „ Obedio Evangelio, sed non secundum Petrum (a).
 „ Tu nobis novum condis Evangelium, Quintum Ec-
 „ clesiae Evangelistam, non recipio. Quid lex, quid
 „ Propheta, quid Apostoli, quid Apostolici viri no-
 „ bis aliud evangelizant, quam quod solus tu negas;
 „ Deum videlicet factum hominem, ut hominem li-
 „ beraret? Et si Angelus de Caelo aliud nobis evangeli-
 „ zaverit, anathema sit. Hactenus S. Doctor, quibus
 „ & antiqui erronei, & recentiores haeretici, prasertim
 „ Sociniani optime confutantur.

13 Certa igitur fide tenendum, Christum Domi-
 „ num fuisse Salvatorem nostrum, ac mediatorem inter
 „ nos & Deum;

(a) Est Evangelium apocryphum secundum Petrum, apud Calmetum t. 2.
 Dissert. pag. 40. de qua fortasse Beza ait sic loquitur; nisi festive ipsius
 Abailardi errores intelligat.

Deum, & homines, non quatenus Deus est, & Pa-
 „ tri aequalis, ut perperam volunt Sectarii; per hoc enim
 „ quantum Pater, tantum ipse distat à nobis; & quo-
 „ modo mediator fuerit ubi eadem distantia est? Sed
 „ quatenus factus est minor Patre, ac etiam Angelis,
 „ dum carnem assumpsit. *Per hoc mediator inferior Pa-
 „ tre, per quod nobis propinquior*, inquit August. lib. 2.
 „ de peccato originali cap. 28. & Serm. 11. de verbis
 „ Apostoli (a). Ideoque tunc recte datum est illi no-
 „ men quod est super omne nomen, quando scilicet
 „ pati posse monstravit, ut enim ait Mellissius Doct.
 „ Serm. 2. de Circumcisione: *Merito dum circumcidi-
 „ tur puer qui natus est nobis, Salvator vocatur, quod vi-
 „ delicet ex hoc jam cepit nostram operari salutem, im-
 „ maculatum illum pro nobis sanguinem fundens*. Quod
 „ etiam probat Angelicus Praceptor D. Thomas 3. p.
 „ q. 37. art. 2.

14 Sexto, & ultimo paragrapho ex assignatis, do-
 „ cet Catechismus, potiori titulo impositum esse Christo
 „ Domino maximum nomen Jesu, quam multis aliis
 „ viris, qui eodem nomine vocantur in Scriptura. Et-
 „ si Galatinus, Pagninus, atque Jansenius Gandavensis
 „ à Marchantio in Horto Pastorum citati (b) asserant
 „ priora illa nomina non iisdem hebraicis litteris exara-
 „ ri, ac novissimum nomen Jesu. Quam quæstionem
 „ hebraice doctis relinquo; quidquid tamen de illa sit,
 „ salva semper manet ratio Catechismi, qua probatur no-
 „ men Jesus, nostro verius convenire, quam aut Josue
 „ filio Nave, aut filio Josedech Sacerdotis, aut aliis, si
 „ qui fuerunt simili nomine insigniti; iis enim analogi-
 „ ce tantum conveniebat hoc nomen, propter aliqua præ-
 „ clara

(a) Vid. Gotii tomo 3. tract. 2. de Gratia Christi, q. 3. dub. 5. §. 3. n. 8.
 & sequentibus. Toernely tomo 4. de Incarnat. q. 12. §. 3. concl. 2. Rou-
 „ éat tom. 5. dissert. 7. de Satisfact. Christi art. 2. concl. 2. pag. 637. alii.
 „ (b) Jacobus Marchantius in Horto Pastorum lib. 1. tract. 3. lect. 7. pag.
 „ mihi 59. & Rocafulli tom. 1. pag. 190. n. 235.

clara facinora in utilitatem, subsidium, ac libertatem populi sui, Christumque præfigurabant, cui soli proprie convenit nomen Jesus; nam ut Rex reddidit libertatem, ut Propheta lucem, ut Sacerdos salutem, non uni, sed omni populo, universo orbi, cunctis credentibus (a).

15 In fine hujus paragraphi ait Catechismus, ad solum Jesu nomen reduci cuncta alia, quæ olim fuerunt de Christo prænunciata, præsertim ab Isaia dicente cap. 7. v. 14. *Vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Et cap. 9. v. 6. *Vocabitur nomen ejus Admirabilis; Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis.* Quæ omnia complectitur suavissimum nomen Jesus, ab Apostolo adeo commendatum, totiesque prolatum, ac exaratum, ut, teste Alapide (b), in ejus scriptis appareat ducenties, & undevigesies. Ad ejus laudem videri possunt D. Bernardus Serm. 15. in Cantica, & alibi; Natalis Alexander in hunc locum Catechismi, Eminentissimus Lambertini, seu Summus Pontifex Benedictus XIV. lib. 1. de fest. Domini N. J. C. cap. 3. aliique plures, maxime Oratores Evangelici in concionibus de hoc nomine, illi inquam, qui non adulterant verbum Dei, sed casto eloquio, & debita gravitate tractant divina mysteria. Et hæc pro secunda orationis parte sufficient.

16 Ad tertiam ergo deveniamus, ubi probanda est hæc assertio: Jesus Christus est verus Messias in lege promissus. Quæ quidem est summi momenti, & ad ejus probationem videri possunt, Petavius tomo ultimo Theologicorum dogmatum lib. 16. de Incarnat. à cap. 6. usque ad 10. pag. 649. & sequentibus. Petrus Daniel Huetius in Demonstratione Evangelica, pro-

(a) Vid. Michael Perez Ord. S. Basilii tomo 1. tract. Theologic. Biblic. §. 1. maxime nom. 16. & seq. à pag. 30. (b) Cornelius Alapide in Epist. ad Epistol. cap. 1. v. 10.

proposit. 9. per 171. capita, in quibus uberrime hoc fidei dogma ostendit. Joan. à S. Thoma tom. 1. q. 1. 1. part. disp. 1. art. 2. Contenson tom. 1. lib. 3. dist. 2. cap. 1. speculat. 1. pag. mihi 242. & tom. 3. lib. 9. cap. 2. pag. 11. & seq. Graveson tom. 1. de mysteriis Christi, maxime dissert. 7. §. 2. pag. mihi 152. & seq. Serry exercitatio 1. & seq. Billuart tom. 3. dissert. 2. art. 2. & 3. Perrimezzi p. 3. dissert. 164. pag. 25. Ludovicus Bailly recens eruditus, & eloquens Auctor, Sacræ facultatis Parisiensis Baccalaureus Theologus tom. 2. tract. de verâ Religione cap. 14. pag. 43. & sequentibus. Ludovicus Granatensis in sine Symboli fidei parte 4. pag. mihi 160. ubi hispanico idiomate late, docte, ac eleganter hanc veritatem illustrat. Petrus de Alliaga concinator Capuccinus in libro etiam hispano sermone, cui titulus est: *Clara luz, con la qual podrá ver el Hebreo su falsa esperanza, y el Christiano su obligacion:* (edito in Majori Balaerium apud Petrum Frau Typographum Sanctæ Inquisitionis anno 1689. paulo post combustionem plurium relapsorum in ea insula Judaizantium) cap. 4. pag. 60. & sequentibus. Ubi pulchre item evincit, Boucar, Berti, & alii. Videri quoque potest quod contra Judæos scripsimus supra prælectione 6. n. 8. & sequentibus, & quæ infra tradimus prælectione 9. à num. 5. usque ad 19.

PRÆLECTIO VIII.

De Jesu Christi nomine,

ad exposit. cap. 3. primæ part. Catechismi
Conc. Trid. à §. 5. ad 7.

1 Quanto pretio dignum sit laudabile nomen, satis aperte declarat Ecclesiastes cap. 7. v. 2. dicens: *Melius est nomen bonum, quam divitie multe.* Quod etsi de fama, & existimatione intelligatur, quemadmodum, & illud Ecclesiastici 41. v. 15.: *Curam habe de bono nomine;* potest etiam ad nomenclaturam ipsius famæ, ac existimationis indicem adaptari. Hinc nationum omnium Heroes, atque doctissimi viri, selectis nominibus insigniuntur, quibus eorum merita celebrantur. Imo ineffabilis ipse Deus humana natura inductus, nomen accipere voluit tam pretiosum, ut nec Cressi, nec Crassi divitiis valeat comparari; in eo enim, teste Apostolo ad Colossens. 2. v. 3. continentur omnes thesauri Sapientiæ, ac Scientiæ absconditi. Tale profecto est Sanctissimum nomen *Jesus*; de quo eleganter agit Catechismus Concilii Tridentini 1. part. cap. 3. §. 5. & seq. quos nunc elucidandos aggrediar in nomine Patris, &c.

2 Punctum igitur hesterno sole sortibus designatum modo discutiendum, ut bono in lumine collocetur, orationem istam in tres partes præscindam. In prima textus littera brevi epitome describetur. In secunda fusiùs explicabitur. In tertia demum, si tempus locum dederit, conclusio ex textu deducta probabitur, & propugnabitur. Utinam optata felicitate. Primam itaque orationis partem ingredientem, sic dicimus inci-

pere sortitam litteram Catechismi §. 5. cap. 3. primæ partis: *Jesus proprium est nomen ejus;* &c. Ita vero finire §. 7.: *In die judicii subjicientur.* Paragrapho 1. docet rectissime Catechismus; hoc nomen *Jesus* proprium esse Dei hominis; salvatorem significare; Deique consilio, atque præcepto illi fuisse impostum, ut ex Evangelio liquet §. 2. asserit, quamvis præfatum nomen aliis quibusdam hominibus etiam tribuatur in sacris litteris, solo tamen Christo Domino verius convenire, quoniam ipse solus omnium hominum Salvator est; eoque nomine comprehendi reliqua omnia quæ Dei Filio carne induto imponenda prædixerant Vates §. 3. & ultimo rationem assignat, cur *Jesu* nomini additum sit Christi nomen, quod unctum significat, & ad honorem atque officium Prophetæ, Sacerdotis, ac Regis olim illis tribuebatur, quia oleo ungebantur; cumque Salvatori nostro hæc omnia plenissime competant, ut sacra litteræ luculenter ostendant: ideo Christi nomen illi quoque tribuitur. En Synopsis litteræ textus, & primam orationis partem.

3 Ad secundam ergo deveniamus in qua fusiùs enucleanda sunt Catechismi asserta, quorum primum est, nomen *Jesus* esse proprium Dei hominis. Pro cuius clariori expositione advertere placet cum Festo Pompejo, nomen à noscendo etymologiam sumere; ideoque inquit Divus Thomas 3. p. q. 37. art. 2. in Corpore: „Nomina debent proprietatibus rerum respondere... quia ut dicitur 4. Metaphysic. ratio qua significat nomen est definitio quæ designat propriam rei naturam. Nomina autem singularium hominum semper imponuntur ab aliqua proprietate ejus cui nomen imponitur. Vel à tempore, sicut imponuntur nomina aliquorum Sanctorum his qui in eorum festis nascuntur, vel à cognatione... Sicut propinqui Joannis Baptistæ volebant eum vocare nomine patris sui

„ Zachariam, non autem Joannem, quia nullus erat
 „ in cognatione ejus qui vocaretur hoc nomine, ut di-
 „ citur Luca 1. Vel ab evoctur sicut Joseph vocavit
 „ primogenitum suum Manassen, dicens: *Oblivisci*
 „ *me fecit Deus omnium laborum meorum*: Genes. 41.
 „ Vel etiam ex aliqua qualitate ejus cui nomen impo-
 „ nitur... Nomina autem quae imponuntur aliquibus
 „ divinitus semper significant aliquod gratuitum donum
 „ eis divinitus datum: sicut Genes. 17. dictum est
 „ Abrahæ: *appellaberis Abraham, quia patrem multa-*
 „ *rum gentium constitui te*. Et Matthæi 16. dictum
 „ est Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram aedi-*
 „ *ficabo Ecclesiam meam*. Quia igitur Christo hoc mu-
 „ nus gratiae collatum erat, ut per ipsum omnes sal-
 „ varentur: ideo convenienter vocatum est nomen ejus
 „ Jesus, id est Salvator, Angelo hoc nomen prænun-
 „ tiantem, non solum matri, sed etiam Joseph, qui
 „ erat futurus ejus nutritius.⁶⁶ Hæc S. Doctor.

4 Quibus mirifice illustratur littera Catechismi dum
 ait nomen Jesus Salvatorem significans, non casu for-
 tuito, hominumve judicio, sed Dei consilio, & præ-
 cepto fuisse incarnato Verbo impositum, ut legitur
 Luca 1. v. 31. & Matth. 1. v. 20. Si enim magnis
 illis viris, quos supra cum Divo Thoma commemo-
 ravimus, propria nomina divinitus tradita sunt, quia
 ut ait Ambrosius super cap. 2. Lucae: *Habent hoc*
merita Sanctorum, ut à Deo nomen accipiant. Quan-
 to magis Sancto Sanctorum, & Salvatori omnium con-
 veniebat coelitus imponi nomen, quod vocatum est
 ab Angelo priusquam puer ille divinus in utero con-
 ciperetur? Nomen inquam, quod est super omne no-
 men, quale profecto est nomen Jesus. Et licet aliqui
 quondam hoc nomine fuerint insigniti ob aliqua præ-
 clara facinora in utilitatem populi sui, ut Josue qui
 & Jesus Filius Nave, alique à Catechismo citati,
 nulli tamen proprius congruebat, quam Jesu nostro,
 qui

quæ non unius tantum populi, aut nationis, sed om-
 nium hominum Salvator extitit, cunctos, & à mor-
 te spirituali peccati liberans, & à morte corporis per
 immortalitatem in resurrectione generali conferendam.

5 Unde illi celeberrimi Hebræorum solum Christum
 Dominum adumbrabant; sicque potiori titulo ei con-
 venit nomen Jesus, quam filio Nave Moysis succes-
 sori, qui populum ab illo ex Ægypto liberatum in
 terram promissionis perduxit; quam filio Josedech, qui
 Judæorum à captivitate Babylonis in patriam redeun-
 tium dux fuit; quam denique filio Sirach, qui do-
 cetrinam sapientiæ, & disciplinæ scripsit in libro Ec-
 clesiastici, & renovavit sapientiam in corde suo; qui
 omnes etsi typus fuerint Christi Domini; tamen eor-
 um nomen non tantam in ipsis, quantam in Christo
 Jesu plenitudinem continebat. Qui totum terrarum orbem
 debellavit, suo jugo gentes subjecit, Philosophos convin-
 cit, Imperatores prostravit, Reges exarmavit, Idola
 confregit, triumphum de Roma reportavit, & ubique
 plantavit arborem crucis. Ita plane; sed quibus armis?
 quo exercitu? quibus copiis? quibus invictis turribus?
 quibus civitatibus munitis? quibus classibus instructis
 dux noster Christus pugnavit, vicit, triumphavit? non
 aliis, quam suo nomine, solum nomen Jesu adhibuit,
 & orbem sub caelo totum ad suam ditionem redegit.
 Habetur enim Marci 16. v. 17.: *In nomine meo demonia*
ejicient, linguæ loquentur novis, serpentes tollent,
& si mortiferum quid biberint, non eis nocerebit, super
agros manus imponent, & bene habebunt.

6 Ad unum hoc nomen Jesus referuntur, ait Ca-
 techismus, omnia quæ olim à Prophetis de ipso Do-
 mino fieri prænuntiata, quod egregie manifestat Do-
 ctor Angelicus D. Thomas loco supra citato ad pri-
 mum. Hinc Sancti Dei homines hujus sacratissimi no-
 minis unctione perfusi extra se rapi videbantur; quos
 inter Divus Paulus tanta dulcissimi nominis Jesu sua-

vitate perfundebatur, ut nihil aliud quam Jesu nomen
 cogitare, loqui, praedicare, ac scribere videretur; adeo
 ut in Epistolis suis inveniatur expressum ducenties, ac
 undevigesies (a); imo, & capite truncato ter nomen
 illud mirabiliter pronunciatum traditur. Alterum ad-
 ducere auctor, scilicet Divum Bernardum, Serm. 11.
 de Circumcisione pie, eleganterque dicentem: „Exulta-
 „vit Isaias ut videret diem hunc, & vidit, & gavisus
 „est, & loquebatur gratulabundus, & laudans Deum:
 „puer natus est nobis, & factus est principatus super hu-
 „merum ejus. Vocabitur nomen ejus Admirabilis, Con-
 „siliarius, Deus, Fortis, Pater futuri saeculi, Prin-
 „ceps pacis. Magna quidem nomina; sed ubi est no-
 „men, quod est super omne nomen, nomen Jesu
 „in quo omne genuflectatur? Forte in his omnibus
 „unum illud invenies; sed expressum quodammodo,
 „& effusum. Nempe ipse est de quo sponsa in canti-
 „co amoris: Oleum inquit, effusum nomen tuum. Ha-
 „bes ergo in his omnibus appellationibus Jesum. Nec
 „omnino aut vocari posset, aut esse Salvator si for-
 „te quidpiam defuisset. Nunquid non vere admira-
 „bilem eum singuli sumus experti in mutatione uti-
 „que voluntatum nostrarum? Hoc nempe est Salva-
 „tionis nostrae principium, cum incipimus respuere
 „quod diligebamus, dolere unde latabamur, amplexu
 „cti quod timebamus, sequi quod fugiebamus, opta-
 „re quod contemnebamus. Admirabilis plane, quia
 „haec operatur mirabilia. Sed nihilominus, & consilia-
 „rium sese exhibeat necesse est in electione poenitentiae:
 „ne forte sit nobis absque scientia zelus, & voluntati
 „bonae prudentia desit.“ Hucusque Doctor Mellifluus.

7. Qui caetera nomina supra relata, in uno Je-
 su

(a) Vid. Michel Perez, tom. 1. tract. Theolog. Bible. dub. 1. de nomi-
 nibus Christi §. 1. pag. 26. num. 15. ubi cum Alapide in Epist. ad Ephes.
 cap. 1. v. 10. refert Apostolum in 14. Epistolis pronunciat nomen Jesu 215.
 vicibus, & nomen Christi 402.

su comprehensa, eadem qua semper, sermonis venu-
 state describit ibidem; sed praecipue videtur seipsum ex-
 cedere Serm. 15. in Cantica, sic suavissime canens:
 „Aridus est omnis anima cibus si non oleo isto in-
 „funditur; insipidus est si non hoc sale conditur; si
 „scribas, non sapit mihi nisi leggero tibi Jesum; si
 „disputes, aut conteras, non sapit mihi, nisi sonue-
 „rit tibi Jesus: Jesus mel in ore, in aure melos, in cor-
 „de jubilus. Sed est, & medicina. . . Nihil ita in-
 „petum cohibet, superbiae tumorem sedat, sanat li-
 „voris vulnus, restringit luxuria fluxum, extinguit li-
 „bidinis flammam, sitim temperat avaritiae, ac totius
 „indecoris fugat pruriginem.“ Bernardum, licet ipse
 diminuto nomine nuncupari, aequali tamen erga Jesu
 nomen affectu imitati sunt Bernardinus Senensis, ac
 Bernardinus de Rustis, alicque, seu potius omnes Ca-
 tholici, hujus nominis diem festum quotannis solem-
 niter celebrantes, Dominica secunda post Epiphaniam,
 de quo sapienter Benedictus XIV. lib. 1. de fest. Do-
 mini c. 3. num. 9. & antequam Pontifex fieret lib. 4.
 de Canonizat. Sanctorum part. 2. cap. 30. a num. 3.

8. Sed transeamus ad tertium sortium Catechismi
 paragraphum, ubi inquiritur cur Jesu nomini, Christi
 nomen sit superadditum? Ac respondetur ibidem; quia
 maximae dignitatis est nomen Christus, unctum signifi-
 ficans ad honorem Regis, Sacerdotis, aut Prophetae,
 qui omnes olim oleo uncti, seu quod graece idem son-
 nat, Christi nuncupabantur. Sic Cyrus Rex Persarum
 dicitur Christus Isaiae 45. Sic Sacerdotes, & Prophe-
 ta dicuntur Christi Psalmo 104. v. 15. & alibi. Cum
 igitur Salvator noster Jesus fuerit Propheta, ut ipse-
 met videtur fateri Matthaei 13. & Joan. 4. quod lon-
 ge antea jam praedixerat Deus Deuteronomii 18. v. 15.
 quem locum de Christo intelligit D. Petrus Actorum 3.
 v. 22. Cum fuerit etiam Sacerdos, ut constat Psal. 109.
 v. 4. Cum denique fuerit Rex, cujus regni non erit finis,

ut

ut testatus est Angelus Lucæ 1. v. 33. Ideo unctus fuit, non oleo quidem corporeo, sed spirituali gratiæ virtutum, ac donorum omnium Spiritus Paracliti, ut præclare ostendit Propheta Regius Psalm. 44. v. 8. dicens: *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Et Isaias cap. 61. v. 1. his verbis: *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me, &c.* De quo abunde agunt Theologi cum Mag. Sent. in 3. dist. 34. & cum D. Thoma 1. 2. q. 68. sed maxime 3. p. q. 7. fere per totam.

9 Propter hæc igitur abundantissimam gratiarum, & charismatum unctionem, qua sanctissima Salvatoris nostri anima fuit undequaque perfusa melius quam unguento in barbam Aaron descendente: Christus vocatur, seu unctus ad honorem, & exercitium Prophetiæ, Sacerdotis, ac Regiæ. Esi autem Christus fuerit verus Propheta, ut supra diximus, & docent Theologi cum D. Thoma 3. p. q. 7. art. 8. prophetia tamen in eo non fuit obscura, nec per modum actus transiuntis, sed clara, & per modum habitus permanentis, ad differentiam aliorum. Similiter quamvis fuerit Sacerdos, ut contra Judæos, Arianos, Nestorianos, ac Socinianos tenent omnes Catholici (a); ejus Sacerdotium non fuit secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech, multoque præstantius, ac excellentius omnibus; quo jam inauguratus est in utero Virginis à momento suæ conceptionis, ut ait Doctor Angelicus 3. p. q. 22. art. 1. Tandem, licet Christus ut homo, divinus fuerit Rex, nedum Judæorum, ut per ludibrium vertici Crucis ejus inscripsit Pilatus, sed totius etiam mundi, non solum vivorum, sed mortuorum quoque; Regnum tamen ip-

(a) Vid. Graveson tom. 1. de Myst. Christ. dis. 2. pag. 86. & Perri-
mezzi 3. p. dissert. 192.

sius non erat de hoc mundo, hoc est temporale, sed spirituale, ut assertit Catechismus, unde nullum terrenis Regibus præjudicium intulit, ut stulte cogitabat Herodes: imo ipsemet Christus, ejusque discipuli, qua verbo, qua exemplo, Casari, ac terrenis Regibus obediendum esse in omnibus legi divini non adversantibus summopere commendarunt. De Regia Christi Domini potestate fuse agunt Theologi cum D. Thoma 3. p. q. 59. art. 4. & alibi (a).

10 Ex dictis aperte liquet, duo illa veneranda nomina *Jesu Christi* optime invicem à fidelibus frequentissime copulari ad eandem personam clarius exprimendam; ut dum Ecclesia plures claudit orationes his verbis: *Per Jesum Christum Filium tuum, &c.* Quare turpiter errarunt Ophitæ, seu Serpentarii, qui, teste Tertulliano, lib. de præscrip. cap. 47. „ Jesum „ alium à Christo esse statuebant: & Jesum quidem „ ex Virgine natum esse, Christum autem è coelo in „ ipsum descendisse. „ Quem retulisse errore, jam refutasse tuit (b). Hic tamen advertere lubet cum Divo Bonaventura in 3. dist. 18. dub. 2. aliter nomen Filii Dei, aliter nomen Christus, aliter nomen *Jesu* eandem personam divinam designare. „ Nam Filius „ Dei nominat personam in una natura; Christus au- „ tem & *Jesu* nominant personam in duabus naturis; „ sed Christus nominat personam in humana natura „ relata ad divinam, quia Christus dicitur unctus, „ *Jesu* autem nominat personam in divina natura re- „ lata ad humanam, quia *Jesu* dicitur *Salvator* esse; „ & ideo in nomine *Jesu Christi* debet omne genu cur- „ vari, sicut in nomine Filii Dei. „ Hæc Seraphicus Doctor. Annotare demum placet, Filium Dei secundum varios respectus variis nominibus appellari; modo.

(a) Vid. Berti tom. 3. lib. 27. cap. 9. pag. 99. (b) Vid. Petav. tom. 4. lib. 1. cap. 4. n. 8. pag. 17.

do Verbum Divinum, modo imaginem Patris, modo splendorem lucis æternæ, &c. Unde secunda Trinitatis persona sicut ab æterno, seu ut inquit Joannes: *In principio erat Verbum*; ita etiam erat Filius, nec talis esse, ac nominari coepit post Incarnationem, ut perperam putarunt Berruerus, & Harduinus. Jesus juxta Isidorum lib. 7. etymolog. est nomen hebraicum, quod græce Soter, latine Salvator dicitur. Christus denique est nomen græcum, sonans apud Latinos unctus, Messias apud Hebræos; sicque Jesus Christus, quem colimus, est verus Messias in lege promissus, quamvis alium Judæi stultissime præstolerent: Sed de hoc alibi fusiùs, jam enim sufficiens hactenus dicta pro secunda orationis parte.

11 Ad tertiam igitur deveniamus, in qua probanda est hæc conclusio: Jesus Redemptor noster merito dicitur Christus, quia cum sit verus Propheta, Sacerdos, & Rex: à primo conceptionis momento unctus fuit spiritali oleo gratiæ, virtutum, & Spiritus Sancti charismatum. Primum jam supra innuimus cum Catechismo, D. Thoma aliisque Auctoribus, fuisse autem in Christo gratiam nedum unionis Verbi cum humanitate, sed etiam habitualem, qua perfusa fuit ipsius sanctissima anima, non solum ut personæ privata, sed etiam ut Ecclesiæ capitis, docent Theologi ferre omnes contra paucos citatos à Paludano in 3. dist. 13. q. 2. quorum opinio etsi non reputetur hæretica rejicitur saltem ut temeraria. Probatur itaque conclusio ex Scriptura: Isaia 11. v. 2. de Christo dicitur: *Requiescet super eum Spiritus Domini*. Et cap. 10. v. 1. in ejus persona loquens, ait: *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me*. Quæ verba de se dicta fuisse asserit ipsemet Christus Luca 4. v. 18. Sensusque eorum est, ideo Spiritum Sanctum fuisse in anima Christi, per gratiam habitualement, quia per unionem hypostaticam unctus erat gratia increata. Joan-

nes

nes 1. v. 4. inquit: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiæ, & veritatis*; & ibidem v. 16. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia*. Si ergo anima Christi debebat aliis conferre gratiam per modum capitis, eam profecto superabundantem habebat. *Erat enim mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus*, 1. ad Timot. 2.; sed hæc plenitudo gratiæ non fuit gratia unionis, de hac quippe nos non accepimus, neque in nos redundavit. Quod etiam colligitur ex cap. 10. Actuum Apostolorum, v. 38. his verbis: *Unxit eum Deus Spiritu Sancto & virtute*.

12 Unde Divus Augustinus lib. 15. de Trinitate cap. 26. ait: „ Dominus ipse Jesus non solum Spiritum Sanctum dedit ut Deus, sed etiam accepit ut homo; & propterea dictus est plenus gratia, quia unxit eum Deus Spiritu Sancto; non utique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur unguento, quo baptizatos ungit Ecclesia.“ Idem probat Angelicus Præceptor Div. Thomas 3. p. q. 7. art. 1. in corp.: *Quanto aliquid, inquit, est propinquius causæ influenti, tanto magis participat de influenti ipsius. Influxus autem gratiæ est à Deo: secundum illud Psalmi 83. Gratiam, & gloriam dabit Dominus: & ideo maxime fuit conveniens, ut anima Christi reciperet influxum divine gratiæ*. Alias rationes offert Sanctus Doctor ibidem, ejusque Interpretes, ac Theologi in 3. dist. 13. Hinc opposita sententia rejicitur mitius ut temeraria: licet enim aliqui eam vocent hæreticam, à nobis tamen talis non dicitur. Cum nec immediate, nec mediate certa fide constet fuisse in Christo gratiam habitualement. Hoc etenim nec ex Scriptura Sacra, nec ex traditione, nec ex ullo Concilio, aut Pontifice Summo evidenter habetur, neque deducitur per evidentem consequentiam. Primum autem necessum erat, ut esset immediate de fide, & secundum, ut esset de fide

Tom. I.

P

me-

mediate, teste Illustrissimo Melchiore Cano lib. 12. de locis cap. 7.

13. Quamvis enim Joannis testimonium supra citatum de gratia Christi habituali intelligatur ab Augustino, Bernardo, Magistro Sententiarum, Thoma, Bonaventura, & aliis; non desunt tamen alii Patres, qui illud interpretantur de gratia unionis. Sic Divus Cyrillus lib. de fide: Origines homilia 2. Beda super Joannem: ipse Augustinus lib. 13. de Trinit. cap. 19. Cumque in expositione scripturarum communis requiratur consensus Patrum ad firmissimum efformandum argumentum, ut asserit laudatus Canus lib. 7. de locis cap. 2., non vero si ipsi Patres in varias sententias abeant; sequitur contrariam opinionem non esse hereticam. Erit tamen temeraria, quia communi Theologorum opposita; & quia licet aliqui Patres Joannis textum intelligant de gratia unionis, non negant intelligi posse de gratia habituali. Ut enim ait Paschasius Diaconus lib. 2. cap. 4. *Cum unum sine alio dicitur, tacetur alterum, non negatur, secundum illam regulam quam Antistes Augustinus insinuat: non omnia quae tacentur negantur.* Quod maxime locum tenet in sacra pagina plures sensus habente, & ex quo unus unum accipiat, alios minime inficiatur.

14. Sicque evenit in presenti ubi praeter gratiam unionis, quam omnes Christo concedunt, etiam gratiam habitualemente intelligunt plures fuisse in ipso, a primo suae conceptionis instanti. Audiatur Doctor Seraphicus in 3. dist. 13. art. 1. q. 3. dicens: „Absque dubio in Christo secundum humanam naturam ab ipsius conceptionis primordio fuit gratia perfecta, & ordinata, & consummata plenitudo. Non enim decebat Verbum increatum uniri animae perfectissima unione, qualis est unio in unitatem personae, quin anima esset Deiformis secundum quod erat possibile: & ideo non tantum Deiformitatem ha-

„buit gratiae; sed etiam super omnem gratiam, & gloriam. Nec tantum fuit in eo plenitudo sufficientia, sicut in Sanctis, de qua plenitudine dicitur Actuum 6.: *Stephanus plenus gratia, & fortitudine.* Nec tantum plenitudo praerogativae, sicut in Virgine Maria, de qua plenitudine dicitur Lucae 1. *Ave gratia plena.* Nec tantum plenitudo numerositatis & copiae, sicut in tota Ecclesia, de qua plenitudinem Ephes. 4. *Ascendit super caelos, ut adimpleret omnia &c.* Sed etiam plenitudo superabundantiae, de qua Joannis 1. *Vidimus gloriam ejus, &c.* Plenam, inquam, plenitudine superabundantiae, propter quod subdit ad hoc probandum: *Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus.*

15. Claudat conclusionis probationem Doctor Melchiorus homilia 2. super missus est, explicans illa Jeremiae verba cap. 31. *Creavit Dominus novum super terram: femina circumdabit virum.* Ubi haec habet: *Virum autem dixerim fuisse Jesum, non solum cum jam diceretur vir Propheta, potens in opere, & sermone; sed etiam cum tenera adhuc infantis membra Dei mater, vel blando foveret in gremio, vel gestaret in utero. Vir igitur erat Jesus necdum etiam natus, sed sapientia, non aetate; animi vigore, non viribus corporis; maturitate sensuum, non corpulentia membrorum. Neque enim minus habuit sapientiae, quam potius non minus fuit sapientia Jesus conceptus, vel natus, parvus, quam magnus. Sive ergo latens in utero, sive vagiens in praesepio, sive grandisculus interrogans Doctores in templo, sive iam perfecte aetatis docens in populo, qui profecto plenus fuit Spiritu Sancto. Nec fuit horum in quacumque aetate sua, quae de plenitudine illa, quam in sui conceptione accepit in utero, vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem adjiiceretur; sed a principio perfectus, a principio, inquam, plenus fuit Spiritu sapientiae, & intellectus,*

„ Spiritu consilii, & fortitudinis, Spiritu scientiæ, &
„ pietatis, & Spiritu timoris Domini.

PRÆLECTIO IX.

De Jesu Christo vero Messia in lege promisso,

ad expositionem cap. 3. primæ partis Ca-
techismi Concilii Trident. à §. 7. ad
nonum.

1 Quæcumque scripta sunt, sive ab almis Vatibus,
sive a sacris Evangelistis, sive ab aliis Scriptoribus
divinitus inspiratis, ad nostram doctrinam scripta
sunt (a): maxime ut credamus quia Jesus est Chri-
stus Filius Dei, & ut credentes vitam habeamus in
nomine ejus (b). Hoc cum credere nolint Judæi, sum-
ma protervia, atque vesania negant Jesum Christum
esse verum Messiam in lege promissum, & alium stul-
tissime præstolantur. Quorum errorem nunc consutan-
dum aggredimur, ad expositionem cap. 3. primæ par-
tis Catech. Conc. Trident. Ut autem optima causa
à nobis optime defendatur, ipsius auxilium implore-
mus, quem defendendum suscipimus, & per quem
accessum habemus ad thronum gratiæ, ad Patrem nimi-
rum, &c. Adesto etiam Dei genitrix Virgo Maria,
quæ talis sane non foret, si Filius tuus non esset Mes-
sias; & cui non modica laus accrescit hujus verita-
tis confessione; ob eam enim Beatam te dicunt omnes
generationes. Opem etiam ferre Angelicæ Doctori-
ve

(a) Roman. 15. v. 4. (b) Joab. 30. v. 31.

ve Thoma; Sancte N. & reliqui omnes in Cœlesti
patria commorantes, quibus benigne faventibus ordiar
dicere, si mihi prius, &c.

2 Pro clariori hujus orationis methodo, eam in
tres partes partiti sumus. In prima, littera textus bre-
viter delibatur: in secunda præcipuum Catechismi asser-
tum fuse discutitur: in tertia denique, si tempus adsit,
thesis ex textu deprompta, & disputationi exposita, prob-
abitur, ac vindicabitur. Utinam totum, & meis votis,
& vestræ expectationi respondeat.

3 At ne diutius in limine detineamur, primam
ingrediamur partem, dicendo sic incipere litteram tex-
tus §. 7. *Jesu nomini, Christi etiam nomen &c.* ita ve-
ro finire §. 9. *Divina, & humana natura convenit.*
His tribus paragraphis prosequitur Catechismus expli-
cationem secundi articuli symboli, quo credimus in
Jesum Christum Filium Dei unicum Dominum no-
strum. Cumque in præcedentibus declaraverit hujus fi-
dei necessitatem, & significatum dulcissimi Jesu no-
minis; nunc Christi nomen additum Jesu Nomini
suscipit explanandum, dicens significare unctum ad
honorem, & officium Sacerdotis, Regis, ac Prophe-
tæ, qui oleo ungebantur, & ideo Christi vocantur
in sacra pagina. Quod proprie convenit Jesu nostro,
cum sit Sacerdos, Rex, & Propheta, ut pluribus Scri-
pturæ monumentis ostendit. Deinde docet Jesum Chri-
stum esse Filium Dei unicum, verumque Deum ab
æterno à Patre genitum; sicque secunda creditur Tri-
nitatis persona, primæ, ac tertiæ omnino æqualis,
eamdem habens essentiam, voluntatem, potestatem,
sapientiam, & alia attributa divina, alias Deus non
esset, contra illud Joan. 1. *In principio erat Ver-
bum, &c.*

4 In cujus generatione, ait, nihil terrenum, aut mor-
tale cogitandum est; sed totum æternum, supernatu-
rale, divinum, humanæ mentis aciem superans, jux-
ta

„ Spiritu consilii, & fortitudinis, Spiritu scientiæ, &
„ pietatis, & Spiritu timoris Domini.

PRÆLECTIO IX.

De Jesu Christo vero Messia in lege promisso,

ad expositionem cap. 3. primæ partis Ca-
techismi Concilii Trident. à §. 7. ad
nonum.

1 Quæcumque scripta sunt, sive ab almis Vatibus, sive a sacris Evangelistis, sive ab aliis Scriptoribus divinitus inspiratis, ad nostram doctrinam scripta sunt (a): maxime ut credamus quia Jesus est Christus Filius Dei, & ut credentes vitam habeamus in nomine ejus (b). Hoc cum credere nolint Judæi, summa protervia, atque vesania negant Jesum Christum esse verum Messiam in lege promissum, & alium stultissime præstolantur. Quorum errorem nunc consutandum aggredimur, ad expositionem cap. 3. primæ partis Catech. Conc. Trident. Ut autem optima causa à nobis optime defendatur, ipsius auxilium imploremus, quem defendendum suscipimus, & per quem accessum habemus ad thronum gratiæ, ad Patrem nimirum, &c. Adesto etiam Dei genitrix Virgo Maria, quæ talis sane non fores, si Filius tuus non esset Messias; & cui non modica laus accrescit hujus veritatis confessione; ob eam enim Beatam te dicunt omnes generationes. Opem etiam ferre Angelicæ Doctori-
ve

(a) Roman. 15. v. 4. (b) Joab. 30. v. 31.

ve Thoma; Sancte N. & reliqui omnes in Cœlesti patria commorantes, quibus benigne faventibus ordiar dicere, si mihi prius, &c.

2 Pro clariori hujus orationis methodo, eam in tres partes partiti sumus. In prima, littera textus breviter delibatur: in secunda præcipuum Catechismi assertum fuse discutitur: in tertia denique, si tempus adsit, thesis ex textu deprompta, & disputationi exposita, probabitur, ac vindicabitur. Utinam totum, & meis votis, & vestræ expectationi respondeat.

3 At ne diutius in limine detineamur, primam ingrediamur partem, dicendo sic incipere litteram textus §. 7. *Jesu nomini, Christi etiam nomen &c.* ita vero finire §. 9. *Divina, & humana natura convenit.* His tribus paragraphis prosequitur Catechismus explanationem secundi articuli symboli, quo credimus in Jesum Christum Filium Dei unicum Dominum nostrum. Cumque in præcedentibus declaraverit hujus fidei necessitatem, & significatum dulcissimi Jesu nominis; nunc Christi nomen additum Jesu Nomini suscipit explanandum, dicens significare unctum ad honorem, & officium Sacerdotis, Regis, ac Prophetæ, qui oleo ungebantur, & ideo Christi vocantur in sacra pagina. Quod proprie convenit Jesu nostro, cum sit Sacerdos, Rex, & Propheta, ut pluribus Scripturæ monumentis ostendit. Deinde docet Jesum Christum esse Filium Dei unicum, verumque Deum ab æterno à Patre genitum; sicque secunda creditur Trinitatis persona, primæ, ac tertiæ omnino æqualis, eandem habens essentiam, voluntatem, potestatem, sapientiam, & alia attributa divina, alias Deus non esset, contra illud Joan. 1. *In principio erat Verbum, &c.*

4 In cujus generatione, ait, nihil terrenum, aut mortale cogitandum est; sed totum æternum, supernaturale, divinum, humanæ mentis aciem superans, jux-

ta illud Isaia 53. v. 8. *Generationem ejus quis enarrabit?* Unde mysterium istud credi debet, & coli; non vero sola naturali ratione investigari, quamvis aliqua afferri possint similitudines ad aeternae generationis modum aliquantulum indicandum, praesertim ex generatione Verbi ab humano intellectu producti, quod ex pers. materiae est, licet defectu virtutis non sit substantiale, permanens, & eandem cum suo principio habens naturam. In Deo autem cujus divinae menti nihil deest virtutis, producitur consubstantiale Verbum, quale est Verbum Divinum. Itaque Christus Dominus est Verbum istud ante omnia saecula genitum, ac insuper homo est in tempore ex Maria matre Virgine natus; & quamquam duplex sit in eo nativitas, unus duntaxat est Filius, utpote una tantum persona in duplici natura subsistens, divina nempe, quam ab aeterno habet ex Patre, & humana quam in tempore sumit ex matre. En Catechismi synopsis, & primam orationis partem.

5 Ad secundam igitur deveniamus, ubi littera supra contracta petit fusius enucleari; quia tamen tot, & tantas quaestiones includit, quae omnes in hac angustia temporis late discuti nequeunt; ideo brevitati consulens, missis aliis, hanc praecipuam assertionem contra pernicaces Judaeos nunc defendendam suscipio: *Jesus Christus est verus Messias in lege promissus.* Id autem neque illustrius fortasse, neque efficacius probari poterit, quam accurata praeteritorum temporum consideratione. Nam si praeterita tempora jam inde à primis propemodum saeculis, ad illum usque diem recolamus, quo divinus iste sol mortalibus illuxisse dignatus est: quid obsecro, nobis cogitantibus, & omni mentis acie caliginosam illam vetustatem contemplantibus sese offert, praeter obscurissimas, densissimasque tenebras? Quis gentium errores, quis barbarorum mores, quis instituta vivendi, quis multipli-

ces

ces illos delusæ, atque perditæ gentilitatis sinus explere, quis errorum causas, progressus, eventusque valeat recensere? Omnes nationes caligine circumfusæ non rationem, sed impellentem affectus sequebantur. Conflagrabat libidine Asia, Ægyptus animantibus, atque lapidibus divinos honores deferēbat; mendacissima Græcia Poetarum fabulis, & importunissimis Philosophorum clamoribus personabat; Italia bellico furore, & gloriae cupiditate fremebat; reliquæ orbis Provinciae eisdem morbis, & perturbationibus aestuabant. In ea denique scelerum sentina, & errorum perversitate mortales omnes versabantur, ut non errare, sed insanire; non labi, sed ruere; non decipi, sed cum lacte errorem suxisse, & quod Cebas Thebanus sapienter dicere solebat, errorem omnes bibisse viderentur.

6 Quod si acerrimus ille concionator, vatesque divinus Isaías Messiam exorientem aliquando prophetica mente contemplan, mortales omnes spe hujus tantæ felicitatis illis verbis erigebat (a); non tibi amplius Sol diurnam lucem effundet, nec Lunæ splendor lucem subinde ministrabit, sed erit tibi Dominus lux sempiterna, & Deus claritas tua; si eodem consilio justos, & pios homines Malachias consolabatur (b): vobis inquit, qui nomen meum reformidatis, Sol orietur justitiæ, cujus radii vestra salus continebitur; si Danieli vehementer oranti, & peccata populi plangenti, occiso Christo, consumendam prævaricationem, finiendum peccatum, delendam iniquitatem, & justitiam sempiternam adducendam, Angelus olim pollicebatur (c); cum in tam confusa rerum perturbatione, virtutis, atque sapientiæ caelestis illato lumine, densissima ignorantia, & improbitatis tenebræ dissipatæ; cum via ad felicitatem humanis sceleribus interclusa, jam mortalibus patefacta; eum

te-

(a) Isaia 60. v. 19. (b) Malac. 4. v. 2. (c) Dan. 9. v. 24.

teterrima scelorum, & vitiorum vestigia, divina prædicatione, & innocentissimæ Christi vitæ sacrificio deleta; cæteraque omnia in Christo feliciter adimpleta videantur; quis erit adeo plumbeus, ut veteres tenebras considerans, & splendidissimæ evangelicæ doctrinæ lucem aspiciens, Christum Jesum verum esse Messiam inficietur?

7 Sed eo majori attentione, animique cura dignum esse videtur celeberrimum præ cæteris Jacobi oraculum, quod in illo de Messie adventu fides maxime stabilatur, & Judæorum incredulitas illum adhuc inaniter expectantium, ita refellatur, ut ex pertinacioribus vix quisquam hiscere audeat. Jacob enim sanctissimus æque, ac sapientissimus parens, mortui proximus, filiis suis bene dicens, & eis ventura fausta prænuntians, Judam sic alloquitur Genesis 49. v. 10.: *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mistendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Hic Judæorum solvuntur frigore membra. Norunt, licet ægre, norunt regiam potestatem à tota gente Judaica, regnante Herode, ad alienigenam fuisse translata, & sequi omnes post Hierosolymitanum excidium fuisse quoquoersus dissipatos, alienis parere legibus coactos, omni supremæ potestatis titulo exutos, undequaque misere vexatos, invisos, despectos, omnium ludibriis expositos, sine Rege, sine Principe, sine Altari, sine Sacrificio, sine Sacerdotio, in summa denique rerum omnium penuria, vitam omni morte pejorem infeliciter agere.

8 Usque adeo, auctore Tertulliano (a), *Dispersi, palabundi, & cæli, & soli sui extorres vagantur per orbem; sine homine, sine Deo rege; quibus nec advenarum jure terram patriam saltem vestigio salutare conceditur.* Quas quidem ego acerbissimas calamitatum pla-

(a) Tertullian. in Apologet. cap. 21.

plagas, quæ his etiam temporibus conspiciuntur, cum intentis mentis oculis specto, summo quodam plerumque dolore conficior, ac mastissimum Jeremiam videre videor sordidarum, cinere conspersam, moerore confectum, lachrymis perfusum, non jam in antiquam illam, sed in præsentem Hierosolymam, defixis, atque intentis propheticæ mentis oculis, lugubri, & mesta voce, ejus cladem, orbitatemque lugere; adeo ut mihi quidem ejus luctuosa carmina audienti, non tam ille direptam veterem Hierosolymam, quam vastatam Synagogam; non tam eversos lapides sanctuarii, quam præsentis sui templi ruinas; non tam virgines, & juvenes illos, quam hujus temporis Judæos omnes captivos adduci; non denique veteris Sion, sed totius hebraicæ stirpis; non illius, sed hujus temporis miserias fuisse lamentarum; illasque suas acerbissimas lachrymas non suis, sed istis miseris temporibus impendisse videatur.

9 At, quoniam intellexerunt Judæi maximam hujus argumenti vim, ad eorum insaniam profligandam, & hoc quod magna totius orbis consensione proponitur, lethale suæ miserrimæ causæ vulnus futurum pertimescunt; omnes ingenii nervos ad illud evertendum contulerunt; cujus ut auctoritatem eluderent, extremis adhibitis viribus, superos, & Acheronta moverunt; hæcque Jacobi prædictionem alii ad Moysen, alii ad Saulem, alii ad Davidem, alii ad Jeroaboamum, alii ad Nabuchodonosorem, alii ad Herodem, alii ad Vespasianum, summa hebetudine retulerunt; quibus omnibus clarissimo adeo oraculo tenebras consulto offundunt, suasque oculos ad tot affulgentes veritatis radios deploranda cæcitate decludunt. Solum deest ad culmen vesaniz Judæorum, ut illud Jacobi oraculum applicent Antichristo.

10 Verum quæ ista est aut cæcitas, aut dementia, ut Jeroaboamum omnium post hominum memoriæ stultissimum, Herodem, cujus, teste Macrobio, melius est

esse porcum, quam filium, & Nabuchodonosorem mortalium sceleratissimum, qui Judæos ipsos durissima servitute oppressit, qui nihil amplius quam odium, & crudelitatem in eos spiravit, qui gentium execratio, qui totius humanitatis fuit ignominia, expectationem gentium, faustissimumque Judæis Regem, uti Jacob pollicebatur, palam nominare non erubuerint? Quæ ista est, plusquam Thrasonica impudentia, ut Moysis, Davidisque temporibus, quorum posteris Judaicum Regnum opibus abundans, ditione augustum, pacis munere fortunatum, mirificisque dotibus insignitum felicissime floruit, & tota gente Judaica ablatum sceptrum, sacra renuente historia, dicere non dubitaverint? Quis eos tantus invasit stupor, ut has argutias à nobis detectum iri non putarent, & hujusmodi præstigijs crederent se posse curiosis nostrorum oculis pulverem offundere, ne suam perditam jam, & causam, & mentem intueantur, qui hæc temere, & ineptissime efutiant, ne nihil dixisse, ne ipso silentio victi conspiciantur?

11 E mortuis vero excitatum credes Esopum, Phædramve fabulas enarrantem, si Rabbinos alios summum, atque indissolubile positum argumenti robur minuere, aut exvertere molientes, pacificis auribus tantisper excipias. Audies in Bagdad maxima, & amplissima Asia civitate, millia Israelitarum ubertate rerum omnium affluentium subsistere, Judæo Principe imperium tenente, cujus dignitatem perpetua successione ad Messiam usque duraturam confidunt. Sic Rabbi Benjamin Tudelensis. Audies in Syria regnum habere florentissimum, sed nullum inde nuntium ad eos commeare, quod interjaceat flumen Sabbathicum, sola die Sabbathi navigabile, qua sola ipsi (proh dolor!) iter agere prohibentur. Sic Rabbi Abraham Peritzol. Audies decem tribuum reliquias, quas Assyriorum Rex Salmanasar in captivitatem adduxit anno ante Christum 721.; in Ætiopia amænissima loca incolere, manibus

bus tamen igneis circumsepta. Ita Rabbi Simeon Jalcut.

12 Audies has ipsas Judæorum tribus in America faustissime regnare, sed nubibus expansis protectas, & à cæteris mortalibus separatas. Ita Thalmud Hierosolymitanum. Audies in Oriente amplissimum senatum, gloria, & dominio celebrem possidere, sed ab omni reliquorum hominum societate, adituque seclusum propter vastissimas solitudines interjectas. Ita Postellus semi-Judæus part. 1. hist. Orientalis, cap. 5. & 6. Audies . . . sed quorsum hæc? Scilicet ut intelligas quam fecundum sit Judæorum in commentis fingendis, & nihilo venditandis, (qui tam care alia vendunt) ingenium, ut Christi fidelibus fucum faciant. At credat hæc Appella Judæus, nos eorum stoliditatem credemus, & pertinaciam execramus. Vah effrontes homines! jam apud Isaiam dicentes: (a) *Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus.* Tale profecto est Judaicum sceptrum, magicis artibus fortasse latens in insula Barataria: liceat mihi cum Nazianzeno, (b) ridicule de re ridicula loqui; non enim nisu, sed risu expugnanda sunt illa toties decantata, sed nunquam ostensa, nec ostendenda regna Judaica, cum mera sint vigilantium somnia, seu potius ebriorum deliria, quæ nobiscum vel inviti etiam rident cordatiores Rabbini, quibus aliquid pudoris est, frontemque non omnino perfricuerunt. Quos inter Rabbi David Kimchi in Prophetam Oseam; Rabbi Isaac Abrabaviel in commentariis in Isaiam; Rabbi Samuel epist. ad Rabbi Isaac, quam ex arabico in latinum vertit Alphonsus Boni-hominis Ord. Præd. (c); Rabbi Manasse; Rabbi David Ganz, & Rabbi Isaac Akrich. Ad cujus uberiorem notitiam videri possunt Huetius in demonst. Evang. prop. 9. c. 4. Natalis

Q 2

(a) Isaiæ 28. vers. 15. (b) Nazian. orat. 1. de Theolog. num. 1. in fine, pag. 488. tom. 1. editionis Maurine anni 1778. (c) In Biblioth. Regiæ Universit. Majoricens. extat duplex illius exemplar alterum M.S. alterumque diseditum, sed utrumque rarissimum.

Alexander dissert. 12. in tertiam mundi aetatem prop. 2. Serry exercit. 14. aliique innumeri. (a)

13 Quia tamen, ut paulo antea dicebamus, quæ à Rabbiniis de mentitis regnis obijciuntur, somnia sunt delirantium; lubet eos convincere somnio experientia comprobato, & in sacra pagina expresse tradito, quale fuit illud Nabuchodonosoris à Daniele divinitus cognitum, ac interpretatum cap. 2. v. 31. & sequentibus. Ibi enim legitur Regem vidisse statuam magnam, atque sublimem, cujus caput erat ex auro; pectus & brachia ex argento; venter, & femora ex ære; tibiæ vero ferreae; pedum quædam pars ferrea, quædam fictilis. Quæ quidem statua in inferiori parte percussa, lapide sine manu de monte abscisso, prorsus contrita, & in favillam redacta, significabat quatuor monarchias, Chaldaeorum scilicet, Persarum, Græcorum, & Romanorum. Lapis autem de monte abscissus designabat Messiam in lege promissum, cujus ope suscitandum erat regnum perpetuo duraturum. Quis igitur inde non videt Messiam jam advenisse, ipsumque fuisse Jesum Christum Christianorum ducem?

14 Perfecto novimus Chaldaeorum Regnum aureo capite figuratum, sub Nabuchodonosore jam diu stetit; novimus Persarum Regnum pectore, brachiisque argenteis demonstratum, sub Dariis Regibus floruisse; novimus Græcorum universæ terræ dominantium Regnum æreum, Alexandro Magno quantum par erat vigoisse; novimus Romanorum Imperium ferri indutum similitudinem, potentissimis armis hæc omnia debellasse: unde ergo in tam fetidum stultitiæ barathrum inciderunt Judæi, ut quintum Regnum, in cujus ortu Messias venturus promittitur, jam pridem perventum, agnoscere detrectent, & etiamnum persequentem fugiant

(a) Vid. etiam Biblioth. Hispana Rabbinnica. Cl. Josephi Rodriguez de Castro, nuper edita, tom. 1.

giant veritatem, dum clarum adeo vaticinium in Christo Jesu ad amissim impletum, obscure vanis argutiis moluntur? Numquid Jesus noster non fuit lapis ille abscissus de monte sine manibus, qui de monte aternitatis per virginem, sine ope viri descendit? Numquid Jesus noster ad pedes statuæ hujus mundi pertingens, ejus proceritatem non fregit, non in favillam reduxit, non ad nihilum redegit?

15 Numquid Jesus noster non fuit lapis ille factus mons ita magnus, ut universam terram impleverit? Qui licet pauper, humilis, abjectus, creditus fabri filius, ut impius damnatus, inter latrones crucifixus, duodecim piscatorum opera, universum orbem varias in regiones dissectum, non machinis bellicis, non philosophorum argumentis, non rhetorum eloquentia, non illecebris voluptatum, non pollicitatione opum; sed operum supra naturam ostensione, ac sanctissimæ vitæ tenore, in suam coelestem, carni, sensibusque invisam doctrinam pertraxit; totum genus hominum à sæculo fallaci avulsit; ad amorem celestium revocavit; tumultuantes Stoicos repressit; Epicureos abegit; Philosophorum greges, aut sibi adscivit, aut dissipavit; reconditissimam philosophiam imperite multitudinis animis insevit; temporalium contentum prophanis perditissimisque hominibus inspiravit; miraque promptitudine, Provincias, Regna, Nationes, totum pene terrarum orbem, Evangelico imperio subjectum continuit, & conservavit (a).

16 Numquid Jesu Christi Religio non est regnum, quod in aeternum non dissipabitur? (b) Quæ licet caecam Tyrannorum rabiem, insaniam, atque potentiam militam, in christianorum innocentiam, omni nudam, atque destitutam præsidio, impune, crudeliterque ven-

(a) Vid. Fontidonius pag. 355. (b) Vid. Selvag. tom. 1. lib. 1. antiq. Christ. cap. 9. §. 2. pag. 70. & seq.

vientem, non semel aspexit, validissimosque ejus milites patria extorres, bonis spoliatos, flammis combustos, ferro perentos, lapidibus obrutos, membratim concisos, excoriatos, dilaceratos, dirissimisque aliis tormentorum generibus cruciatis, & extinctos; vexata tunc, undique immanissimis persecutionibus exagitata, minime subcubuit, sed quasi saxum tumentis maris fluctibus verberatum, immota semper stetit, & non modo stetit, sed inter ipsas carnicum cruentas manus, majora in dies suscepta incrementa; seque, effuso suorum sanguine, veluti sparso semine, fovens, ut ait Tertullianus, novorum ortu mirifice locupletavit? Numquid Jesu Christi Ecclesia non est regnum Dei, quod alteri populo non tradetur? Quæ licet innumera infensissima sibi hostium genera, jam inde ab ipsis incunabulis, ad hunc usque diem sit experta; modo alios, qui crudelitate, & gladiis armati, inauditis tormentorum generibus, homines ab illa revocare, & Christi nomen delere conarentur; modo alios, qui christianæ doctrinæ puritatem, sicut illi impudicissimi senes, Susannæ pudicitiam, vitare, atque corrumpere studerent; modo alios, qui, teste Apostolo, veritatem Dei in injustitia detinentes, pulcherrimam illius faciem pravis moribus, turpissimæque vita deformarent; modo alios, qui licet ex illius visceribus orti, in sanctissimam, piissimamque matrem contumeliosi, insanis erroribus illius tranquillitatem, pacemque turbarent; modo innumeros, qui maxima ipsius gloriæ invidentes, acerrimo undique bello illi indicto, in ejus perniciem sævissime irruerent; tot tamen inter malorum agmina, illæsa, atque inviolata, portarum inferi vires omnes eludens, omnem, quam erat adepta gloriam invictissime tutata est, & latissime ampliavit? (a)

17. Numquid Deum ipsum Christianæ Religionis per-

(a) Vid. Fontidonius pag. 173.

persequutorum, quemadmodum Moyse olim promiserat, acerrimum vindicem exitisse non vidimus? Dum Nero, Christiani sanguinis crudeliter prodigus, seipsum ferro transfixit; Decium absorbsit terra; Maximianum laqueus; Severum haustus veneni; Julianum Apostatam turpissimus finis extinxit; in latrimum, animam cum visceribus emisit Arius, & proximioribus sæculis Adam Nauzerus novus sectator Arij, simili morte finivit; cum tot denique hominum Christi Ecclesiam persequentium, ut minitatus fuerat Jeremias, pessima morte ceciderint, quot refert Lactantius Firmianus, sive ut conjecturat le Nurry, alter Lucius Cæcilius, auctor libri de mortibus persequutorum, alique innumeri Scriptores Ecclesiastici; quis Jesu Christi Religionem veram inficiabitur? Ignoscendum est antiquis Judæis, (dicebat quondam Div. August. tract. 9. in Joan.) nam offenderunt in lapidem; qui nondum creverat; qui autem negant Jesu Christi Ecclesiam toto orbe diffusam, non in humilem lapidem, sed in ipsum montem offendunt, qui ex illo lapide factus est. Cæci illi non viderunt lapidem, quanta cæcitas est non videre montem?

18. Si tamen videre velint Judæi, deponant paulisper injustum odium, quo Christum Dominum prosequuntur; ac serio, ut par est, scrutentur scripturas, quæ testimonium perhibent de Messia jam dudum misso, in terris viso; cum hominibus conversato; & ab illis ad ipsorum salutem occiso. Quod facile percipere poterunt, antiquum cum novo foedere conferendo. Verum cum Judæi sibi graviter interdixerint lectionem novi foederis, & vetus pessime legant; fit inde, ut videntes non videant, & intelligentes non intelligant. Quod Isaias jam prophetavit. Ad ipsorum tamen majorem confusionem nonnulla dabimus. Messiam habiturum præcursorem vias ejus parantem, tradidit Malachias; ex Tribu Juda, & familia David oriturum, Isaias; in Bethelem

nasciturum, Micheas; mortuos suscitaturum, claudis erecturum, caecos illuminaturum, Isaïas; à Judæis reprobandum, Sapientia liber; ab amico prodendum, instar ovis ad occisionem ducendum, Jeremias; in faciem cædendum, flagellis verberandum, à falsis testibus accusandum, manibus, ac pedibus perforandum, inter latrones crucifigendum, felle, & acero potandum, à prætereuntibus irridendum, ejusque vestimenta missis sortibus dividenda, David multis in Psalmis; quin & Amos, solem ipsum radios eo moriente subtracturum prædixit, ne, ut inquit Divus Cyprianus, Judæorum facinus aspicere cogetur; omissis pluribus aliis vaticiniis à Catechismo non semel adductis.

19 Cum igitur viderint Judæi, Christum Jesum à Baptista prædicatum, ex familia David ortum, in Bethlehem natum, à Magis adoratum; cum viderint eum quacumque iter faceret, agros, & debiles omnium malorum generis laborantes, solo verbo reddidisse incolumes, claudis gradiendi dedisse facultatem; caecorum oculos, mutorum linguas, surdorum aures aperuisse; pollutos, aspersosque maculis repurgasse; mortuos velut à somno solutos ad vitam revocasse; tantamque in eo fuisse potestatem, ut imperio suo cogeret ventos obsequi, maria servire, mortem cedere, inferos obedire; cum viderint diris, indignisque modis vexatum, ævissimo illo, atrocissimoque mortis genere à Regio Vate prædicto, patientissime tandem emisisse spiritum, velum templi Hierosolymitani duas in partes scisum, terram insolito more concussam, solem præter ordinem defecisse, ut à sexta hora usque ad nonam, tenebræ factæ sint; quis eorum erit adeo plumbeus, ut his visis, majorum more, pectus suam non percutiat, dicatque: *Vere filius Dei erat iste?* Concludamus itaque cum Augustino epist. 3. ad Volusian. in Jesu Christi ortu, vita, dictis, factis, passionibus, morte, resurrectione, ascensione, omnia Prophetarum præconia fuis-

fuisse luculenter impleta; idque tam multis, tam magnis tam miris prodigiis, ut quemadmodum Richardus Victorinus agebat lib. 1. de Trinit. cap. 2. genus videatur dementiae in his vel aliquantulum dubitare. Et hæc pro secunda parte sufficiant.

20 Ad tertiam orationis partem deveniens, hanc ex multis seligo conclusionem expresse in textu traditam: *Generationem Verbi nequit humana ratio evidenter cognoscere, aut demonstrare.* Vide Praelectionem quartam à n. 14. pag. 55. & seq. sique alias cupis conclusiones, vide Catalogum in fine hujus tomi super paragraphos assignatos, & Auctores ibi citatos.

PRÆLECTIO X.

De Incarnatione Verbi,

ad expositionem cap. 4. primæ partis Catechismi Concil. Trid. à §. 1. ad 6.

Licet cuncta fidei nostræ mysteria maximam suppeditent dicendi copiam, & plurimam afferant agendi materiam; peculiariter tamen fere omnia circumplectitur Incarnationis arcanum. In eo enim, & Trinitas Personarum, & omnipotentia Dei, & infinitus ipsius erga homines amor, & universa tandem divina attributa refulgent. Ibi originalis peccati strages apparet, versatile humanum arbitrium pene desperditum, & sub immani dæmonis jugo ita oppressum, ut miseri homines vix ad Coelum possent erigere caput, nisi misericors Dominus immemor injuriæ, memor clementiæ, ad illos, è tot miseriis sub levandis descendisset de Coelis, & incarnatus de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine homo factus esset. De hoc igitur magno pietatis Sacramento, quod abs-

conditum à seculis, in novissimis temporibus manifestatum est in carne, (a) hodie tractaturus; ad elucidationem cap. 4. primæ partis Catechismi Concil. Trid. Sanctissimæ Trinitatis opem, imploro, Patris &c. Adesto etiam mihi Purissima Virgo Maria; & sicut, ut in te fieret hoc admirabile opus, invenisti gratiam apud Deum, (b) fac ut ego etiam illam inveniam, & de tanto mysterio digne loquar. Opatulamini quoque &c.

2 Coelesti subsidio fultus, jamque mihi concessa facultate dicendi, sortitum punctum exponam. Ut autem clara methodo, rectoque ordine pergam, orationem in tres partes distribuam. In prima strictim Catechismi litteram legam, ejusque mentem, quoad ejus fieri possit, aperiam. In secunda ipsam textus litteram latius pro mea tenuitate percurram, fusius enucleabo. In tertia denique, conclusionem proponam, probabo, defendam; utinam fausto eventu!

3 Primam igitur partem exordians, sic incipit littera textus §. 1. *Maximo quidem* &c. ita vero desinit §. 6. *ac persecutari velint*. Catechismi scopus in præsentem est agere de tertio articulo Symboli. Tota hujus capituli littera undecim paragraphis clauditur, quorum cum sex tantum priores modo sint exponendi, ideo istorum dumtaxat dabo synopsis. Primo ergo paragrapho proponit Catechismus verbum Divinum pro nobis carnem sumsisse in utero Virginis, non hominis, sed Spiritus Sancti virtute. Secundo docet, nullam ex Incarnatione Verbi sequutam esse naturarum confusionem; sed utramque inconsumam permansisse naturam in unitate Personæ. Tertio asserit, ad hoc mirabile Incarnationis opus tres divinas Personas concurrisse, quamvis peculiariter Spiritui Sancto tribuatur, ob immensam dilectionem qua Deus prosequutus est homines. Quarto tradit, in hoc mysterio quædam supra naturæ ordinem, quædam vero

(a) 1. ad Timoth. cap. 3. vers. 16. (b) Luca 1. vers. 30.

ro naturali modo effecta esse. Quinto ait, Christum dici non posse Filium Dei adoptivum, sed verum, ac naturalem. Sexto, & ultimo explicando paragrapho sapienter advertit, fidelium animos memoria hujus mysterii esse jugiter occupandos, non ad ipsum curiosè indagandum, cum nec verbis explicari, nec mente percipi possit, sed humiliter, ac fideliter adorandum. En argumentum litteræ textus, & primam orationis partem.

4 Nunc ad aliam accedamus, explanaturi litteram Catechismi; & quia, teste Cicerone (a), omnis, qui de re aliqua instituit sermo debet à definitione proficisci, ut intelligatur quid sit id de quo disputatur; ideo ad clariorem hujus mysterii intelligentiam, ostendendum prius erit, quid Incarnationis vocabulo significatur. Incarnatio ergo, juxta Damascenum, Doctorem Seraphicum, & Angelicum Præceptorem, cum communi Theologorum, atque fidelium, est *unio humane, ac divinæ nature in unitate personæ*. Quam unionem licet nonnulli Patres pluribus nominibus appellarint, frequentius tamen, & optime Incarnatio nominatur; quidquid obmurmurent Grammatici quidam, Valla, Erasmus, & alii hujus generis, eruditione quidem, & eloquentia præditi, sed ut mitius loquar, moderatione interdum penitus destituti; suis quippe humanæ sapientiæ verbis, plura fidei Dogmata susque deque vertere videntur, etsi solum dicant barbaras sectariorum voces, dictiones male inventas, & vocabula prisca latinis inusitata; at didicisse debuissent à Tullio, Horatio, atque Seneca (b), quos diu, noctuque versabant, licuisse semper, & quandoque necessarium esse ad res novas significandas, nova nomina usurpare; ad hoc enim inventa sunt nomina, & à nascendo etymologiam habent, ut inquit Festus.

R 2

Cum

(a) Cicer. lib. 1. de off. post. initium. (b) Cicer. lib. 1. quæ Academicorum & apud Ferrarii tom. 1. Philosophiæ pag. 35. Senecæ epist. 58.

5 Cum igitur mysterium hoc, de quo cum Catechismo loquimur, novum per antonomasiam dicatur à Jeremia (a), nihil mirum novo, & inaudito verbo significari. Si autem dicatur nomen istud exossum fuisse veteribus, ut testatur Athanasius, id solum erat nec cum Apollinariano convenire viderentur, qui carnem tantum, & non animam à Verbo fuisse assumptam efflucebat, non quia novum, & in solitum foret. Quid? Nonne nova erat dictio *Omousios*, seu consubstantialis? Imo & juxta plures in Synodo Antiochena contra Paulum Simosatenum damnata (b), & tamen frementibus Arianis, Niceni Patres eam in Symbolo posuerunt. Nunquid recens non erat vox ista *Theotocos*, seu Dei genitrix? Et nihilominus, contradicente Nestorio, prolata fuit in Ephesina Synodo. Inusitatum tandem non erat vocabulum transsubstantiatio? Id tamen non obstitit, quominus, vel Berengario reclamante, in Concilio Lateranensi IV. audita fuerit. Quidni ergo iis utemur vocibus, quas Ecclesia Spiritu Sancto edocta aptissimas judicat ad mysteria fidei explananda? Ab illa itaque, tamquam filii à Matre, discimus proferre *Trinitatem*, *Personam*, *Inarnationem*, *Sacramentum*, *Purgatorium*, & sexcentas similes alias voces, quæ nec prorsus novæ sunt, nec ullo modo profanæ; licet enim quantum ad sonum attinet, in Scriptura non sint; ibi tamen earum significatum invenitur inclusum (c).

6 Quid enim aliud *Inarnationis* nomine intendunt Catholici, quam brevius explicare quod dicitur Joannis 1. vers. 14. : *Verbum caro factum est*, & pluribus aliis sacrae paginae locis? Hic autem caro pro homine capitur, ut cum Augustino ait Præceptor Angelicus in cap.

(a) Jerem. 31. vers. 22. (b) Id negat P. Meran. l. 4. de Divinit. Domini a. 29. & apud Bazium in compendio Berti, cont. communem. (c) Vid. Div. Bonav. in 1. dist. 26. dub. 1. Lambertin. de Concozation. SS. tract. 2. Lib. 6. cap. 28. num. 7. Theoph. Raynaud. tom. 11. errorem a. pag. 243. Berti tom. 3. lib. 30. proposit. 1. in fine pag. 169. alii.

tena aurea sup. cap. 1. Joannis; quod frequentissimum est in sacris litteris: quamvis autem anima similiter accipiatur, æquius tamen, & convenientius fuit carnis, quam animæ vocabulum sumere, tum inter alia, quia caro est pars visibilis hominis, sicque optima ad hoc mysterium explicandum, quo Deus *invisibilis in suis*, ut ait S. Leo, *visibilis factus est in nostris*, dum in *terris visus est*, & cum hominibus conversatus, ut dicitur Baruch cap. 3.; tum potius, quia sic magis ostenditur divina bonitas, quæ majestatem suam adeo carni sumenda dejecit, ac pene exinanivit, ut nihil in nos beneficentius, ac illustrius, nihilque magnificentius esse videatur, ut asserit Catechismus in textu.

7 Sed ad hujus mysterii, quod in tertio Symboli articulo continetur; citationem veniamus, cujus explicationem more solito Parochis summopere commendat hic Catechismus. Hoc ergo mysterium in eo consistit, ut credamus, & fateamur secundam Trinitatis Personam, nempe Filium pro nobis humanam carnem sumpsisse in utero Virginis, non viri opera, sed Spiritus Sancti virtute; & hinc idem Dei Filius, Deus permanens, quod ab æterno erat, in tempore *homo factus est*, ut dicit Constantinopolitana Synodus, & multo antea dixerat Joannes cap. 1. supra citato. Hanc præcipuam nostræ Religionis veritatem tanquam mysticam turrim Davidicam, ex qua mille pendent clipei, totis viribus diruere conati sunt Gentiles, Judæi, Hæretici: primi incarnationem fieri posse negantes: secundi, jam esse factam: tertii, errores innumeros circa illam comminiscentes. De primis duobus nihil modo dicemus, tum quia jam satis confutati manent ex præcedenti articulo Symboli; tum quia plura alia in præsentii dicenda se offerunt.

8 Solum ergo litteræ Catechismi hærentes, pro explicatione primi, & secundi paragraphi, aliquos hæreticos confutabimus: in primis autem ridendi potius sunt,

sunt, quam impugnant Ophitæ insanientes Christum esse Serpentem, à quo decepti sunt primi Parentes; Theodorus Coriarius, ejusque Discipulus Theodorus Trapezita, mentientes Melchisedech, esse Christum, vel ipso superiorem, quos olim jam refellit D. Epiphanius, atque responder D. Thomas 3. p. q. 22. art. 6. ad 3. Basilius quoque medicus sæculi duodecimi, à quo orti Bogomiles, effugiens Archangelum Michaelem fuisse incarnatum; callidissimus alter medicus Josephus Franciscus Borri, fingens inter alia, incarnationem Spiritus Sancti, qua propter ejus imago Romæ in Campo Floræ combusta est anno 1661. Quod eum ipse postea sciverit, illudendo dixisse fertur, numquam tantum frigoris passum fuisse, quam illa die. Cujus vitam, & miracula, lepide pro more suo refert Eruditissimus Fejjoonius tom. 3. Theat. Crit. disc. 2. §. 11. à n. 36.

9. Quidam antiqui opinati sunt Spiritum Sanctum sumsisse corpus columbæ in Christi Baptismo, ut innotuit Augustinus tract. 99. in Joann. apud Cl. Calmet dist. de Baptismo art. 3. Alii dixerunt Antichristum fore Diabolum incarnatum, contra quos D. Hieronimus super cap. 7. Danielis ait: „Ne putemus Antichristum juxta quorundam opinionem, Diabolum esse futurum, sed unum de hominibus, &c.“ Et merito quidem rejicienda est hæc opinio, cum nemini nisi Deo incarnatio fieri possit, nec alterius naturæ hypostatica unio; nulla enim persona creata recipere potest naturam sibi extraneam, ut docent Theologi cum D. Thom. 3. p. q. 3. art. 1. (a). Risu etiam, seu commiseratione potius audiendus est Petrus Lucensis, Canonicus Regularis, qui falsa cujusdam femina revelatione delusus, Verbum Divinum non in utero, sed in corde Virginis incarnatum fuisse vulgavit, ratus

(a) Vid. Theophil. Raynaud. tom. 1. pag. 107. num. 1. & 2.

novo isto invento, & Christi honori, & Matris dignitati melius consultum iri (a); sed vana hæc illum fessellit existimatio, Scripturæ aperte repugnans, & Sanctis Patribus omnino contraria; qui Virginis uterum miris effurunt laudibus. Audiat solus D. Bernardus Serm. de Assumpt. dicens: *O venter copavior caelis, diffusior terris, latior elementis, qui illum continere valet, quem totus orbis comprehendere non potuit!*

10. Verum, licet hucusque citati non multum nobis stomachum moveant; nec severiori confutatione indigeant, quam simplici errorum narratione; qui tamen sequuntur, sunt acrius insectandi; illi scilicet qui pertinacius negant Christi divinitatem, ut Cerinthus, Arius, Socinus, & hujus surfuris alii; qui ejus humanitatem inficiantur, ut Saturninus, Manes, Valentinus, alique similes tabulæ; qui tandem eum ex virili semine procreatum commenti sunt, ut Ebion, vel duplici constare persona, ut Nestorius, vel unica tantum natura, ut Eutyches: is enim nimio æstu Nestorium insectatus incidit in Scyllam, volens vitare Charibdim. Omnes inquam præfati Ariani, Manichæi, Nestoriani, Eutychiani, & quotquot elapsis sæculis concilium inierunt adversus Dominum, & adversus Christum ejus, si opus foret, ferro essent, & igne vastandi; sed quia impurissimi nebulones jam dudum ultricibus flammis in gehenna poenas luunt, solumque eorum manent errores, & execranda nomina, nihil aliud nostra interest, quam istorum falsitatem ostendere.

11. Nunc igitur probabimus breviter cum Catechismo Christi divinitatem, humanitatem, ac subsistentiam duplicis naturæ integræ in unitate personæ. Quod totum evidentissime docent permuta Scripturæ testi-

(a) Vide Serry exercit. 27. à num. 4. Lambertini lib. 2. de festis B. M. V. c. 3. n. 19. ac lib. 2. de Canonizat. SS. cap. 24. num. 8. Gotti tom. 1. de Verit. Relig. Christianæ tract. 5. cap. 5. §. 3. n. 27. & 28. pag. 304. alii.

monia; pauca ex innumeris proferam. Christum esse Deum jam vaticinati sunt Baruch c. 3. v. 26. Isaias c. 2. v. 4. & alibi Zacharias c. 2. v. 8. Regius Propheta pluribus psalmis, & idem clare patet multis aliis locis veteris Testamenti. Nec aliud in novo habetur expressius. Infinitus essem, si omnia vellem enumerare, cum nihil sit magis obvium in Evangelio, imò Christus ipse, qui summa veritas est, idem sæpe ore suo pronunciat, ejusque opera testimonium perhibent veritatis; sed quid opus est ejus humanitatem probare, quam triginta tribus annis omnibus gentibus præbuit, & aspiciendam, & contrectandam? Cæcos profecto esse oportet hæreticos, qui Christum verum Deum, & hominem non fentur, nam sole sunt clariora testimonia, quæ illum modo Deum, modo hominem, modo Filium Dei, modo Filium hominis denotant, ex quibus aperte liquet duplicem habere naturam in unitate personæ.

12 Id ipsum plurima probant Concilia contra memoratos hæreticos celebrata, ut Nicænum primum contra Arium dicens: *Eos, qui dicunt, erat quando non erat, aut mutabilem, & convertibilem Filium Dei, hos anathematizat Concilium.* Constantinopolitanum etiam primum contra Apollinarem, aliosque sic in Epistola Synodica loquitur: *Nos præterea doctrinam Dominicæ Incarnationis integram, & perfectam tenemus; neque dispensationem carnis Christi, vel anime, vel mentis expertem, vel imperfectam esse asserimus; sed agnoscimus Verbum Dei ante sæcula, omnino perfectum hominem in novissimis diebus pro salute nostra factum esse.* Chalcedonense contra Eutychem, & Dioscorum Confitemur, inquit, *in novissimis diebus Filium Dei unigenitum in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum (a).* Idem confirm-

(a) Vid. Selyag. t. 2. l. 2. p. 2. cap. 9. §. 5. pag. 291. hcc.

firmant universi Ecclesiæ Patres præsertim S. Leo Papa citatus à Catechismo, Serm. 1. de Nativit. Domini Serm. 4. in Epiphan. & Epist. 10. ad Flavianum. Dignus etiam est, qui consulatur Angelicus Præceptor D. Thomas lib. 4. contra Gent. cap. 35. & 3. p. q. 2. art. 1. ejusque verba brevitalis causa omitto.

13 Ex dictis satis probata manet duplex Christi natura; unde asserit D. Thomas 3. p. q. 2. art. 4. Christum dici posse personam compositam, non ex duabus personis, ut Nestorius somniavit, neque ex duplici naturæ confusione, ut contra Eutychem probavimus supra; sed ex natura humana, atque divina, unaquaque integra subsistente suis proprietatibus prædita; & inde oritur communicatio idiomatum, sive proprietatum, qua quicquid dicitur de homine, de Deo etiam prædicatur, & e converso. Dupliciter autem, ait Angelicus Doctor, & communiter Theologi, possunt proprietates unius naturæ prædicari de altera, in abstracto scilicet, ut schola loquitur, & in concreto. Primo modo enunciatio falsa esset, ut si diceretur: *Humanitas est divinitas, Deus est humanitas, homo est Deitas,* &c. Secundo autem modo verissime dicitur: *Homo est Deus, Deus est homo, natus, passus,* & similia, quia hæc omnia de persona Christi dicuntur, quæ duplici constat natura; abstracta vero ad alia non feruntur. Sed de his plura brevitas temporis non sinit dicere, quoniam alii paragraphi Catechismi sunt exponendi.

14 Ad paragraphum ergo tertium transeamus, in quo asserit Catechismus, omnes tres divinas Personas incarnationis fuisse Auctores, etsi solus Filius humanam naturam induerit, quod optime probat illa christiana fidei regula dicens (a): cuncta, quæ Deus extra se

Tom. I. 5 in

(a) Vid. Salmaticen. Scholast. tom. 9. pag. 331. Falanço tom. 2. de Incarnat. pag. 305.

in rebus creatis agit, tribus Personis communia esse, neque unam magis quam aliam, aut sine alia agere. Quomodo igitur, sciscitabitur aliquis, solus Filius dicitur incarnatus, & non Pater, ac Spiritus Sanctus? Respondetur breviter cum D. Thoma 3. p. q. 2. art. 3. Incarnari non esse proprie operari, sed terminare naturam humanam persona divina, & cum per hanc Filius distinguatur à Patre, & Spiritu Sancto; ideo soli Filio convenit Incarnatio, etsi omnes tres Personæ in omnibus aliis ad Incarnationem pertinentibus æque concurrerint, creando animam, producendo corpus, & uniendo utrumque Verbo divino, quod variis exemplis explicant Fulgent. ad q. 2. Ferrandi, Aug. Serm. 3. de Temp. & Anselmus lib. de Incarnat. Verbi cap. 7. Quia tamen in hoc opere maxime amor Dei erga homines eluxit, & amor specialiter de Spiritu Sancto dicitur; ideo Incarnatio recte ei tribuitur. Nec propterea Spiritus Sanctus dicendus est Pater Christi, neque Sanctissima Trinitas, propter rationes quas adducunt Theologi cum Magistro in tertio dist. 4. Ad quod videri possunt D. Bonaventura D. Thomas, & alii recentiores contra Berruyerum (a).

15 Paragrapho quarto habetur, non omnia in Christi conceptione facta, fuisse miraculosa, sed plurima; illa scilicet quæ à parte principii activi steterunt, quæ vero à parte principii passivi, naturaliter evenerunt; & hinc optime ait D. Thomas 3. p. q. 31. art. 5. „ Ad „ naturalem modum generationis Christi pertinet, quod „ ejus materia de qua Corpus ejus conceptum est, sit „ conformis materiæ, quam aliæ femine subministrant ad „ conceptionem prolis. Hac autem materia secundum „ Philosophum in lib. de Generatione animalium est san- „ guis mulieris, non quicumque, sed perductus ad quam- „ dam

(a) Vid. Paulus à Concept. t. 4. pag. 663. Vid. Mas. incommoda probabilis. q. 3. art. 5. §. 8. num. 304. pag. 268.

„ dam ampliorem digestionem per virtutem generativam „ matris, ut sit materia apta ad conceptionem; & ideo „ ex tali materia fuit Corpus Christi conceptum. Non „ igitur conceptum fuit Christi Corpus ex tribus sanguinis guttulis ex Virginis corde delapsis, ut quædam Sanctimonialis scripsit, neque in illius corde, ut perperam credidit citatus Petrus Lucensis. Si enim Beata Virgo ex parte sui non eodem, quo ceteræ mulieres, modo ad Christi conceptionem concurrisset, illam ministrando materiam, quam aliæ femine subministrant, non fuisset Mater Dei, quod impie aiebat Nestorius; non enim ut aliquis dicitur Filius, sufficit ejus corpus fuisse ab alio quomodocumque desumptum; sed amplius requiritur ex illa materia factum esse, quæ generationi deservit, & in loco naturaliter destinato ad recipiendum, ac maturandum foetum; qua propter Eva non dicitur filia Adæ.

16 Sed quia ad generationem non satis est sola materia femine, sive ovum, sive semen, sive sanguis dicitur; de quo acriter disputant Medici, atque Philosophi, à Theologis autem verius sanguis vocatur cum sexta Synodo generali actione 11. & D. Thoma 3. p. q. 31. art. 3. quia in quam, non satis est concursus matris ad procreationem prolis, sed patris quoque requiritur, qui in Christo non fuit; ideo ex hac parte supernaturalis fuit dicta conceptio; nec unum tantum fuit in ea miraculum, sed triplex. Primum, quod Virgo conceperit absque viri copula. Secundum, quod hæc conceptio momento perfecta fuerit, prolatis nempe brevissimis illis Mariæ verbis: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum*, statim Sanctissimum Christi corpus formatum, eique anima rationis compos conjuncta est, quin expectatum fuerit tempus à natura, ad organa corporis aptanda præscriptum; non enim tam brevi generantur homines; quamvis in assignando tempore multa dicantur, & nihil certi ha-

beatur (a). Tertium miraculum, & longe maximum fuit, quod eodem prorsus temporis puncto; corpori, & animæ Christi unitum fuit Verbum divinum, quo mansit Christus verus Deus, & homo, beata visione fruens, tot, tantisque virtutibus, donisque tam amplis ornatus, ut de plenitudine ejus nos omnes acceperimus.

17 Manent adhuc duo explicandi paragraphi Catechismi, quintum nimirum, ac sextum; sed cum in his immorari non possim, ex multis pauca dumtaxat afferam. Paragrapho igitur quinto ait Catechismus Christum Dominum dici non posse adoptivum Dei filium, quamvis illum Spiritum habuerit, quo Sancti homines filiorum Dei adoptionem consequuntur, quia ejus naturalis est filius, quam rationem tradit etiam D. Thomas 3. p. q. 23. art. 4. his verbis: *Ambrosius dicit lib. de Incarnatione adoptivum filium, non dicimus filium esse natura, sed eum dicimus natura esse filium, qui verus est Filius. Christus autem est verus, & naturalis Dei Filius, secundum illud 1. Joan. ultimo, ut simus in vero filio ejus Jesu Christo, & Matthæi 3. hic est Filius meus dilectus, aliæque Scripturarum testimonia. Igitur Christus neque ut homo dicendus est Filius Dei adoptivus. Quare merito variis Synodis damnati fuerunt Felix Urgelitanus, & Elipandus contrarium dictitantes (b). Nec obstat, quod Christus ut homo non sit ab æterno genitus, nam licet ille, qua homo, non sit naturalis filius Dei per æternam generationem, convenit tamen ei per unionem hypostaticam, per quam factum est, ut humanitas Christi vere, & proprie sit substantialis natura filii Dei: adeoque, ut ip-*

(a) Vid. Ferraris verbo *Ahorius* n. 16. Concilii t. 1. tract. 8. c. 1. §. 3. n. 8. pag. 325. & Anton. Joseph. Rodriguez Cisterciensis in *Apolog. ad calcem tomi 3. novi aspectus* pag. 307. à num. 100. ultima edit. Manit. anni 1764.
(b) Vid. Berti t. 3. lib. 17. cap. 2. Ferrer tota. 4. num. 478. pag. 238. & Lambertini lib. 4. de Canonizat. SS. part. 2. cap. 12. ubi de S. Iulianense, & Hilario agit.

ipse quatenus homo, sit Filius Dei naturalis, & non adoptivus.

18 Sexto, ac ultimo paragrapho optime pro more advertit Catechismus, hoc mysterium esse jugiter à fidelibus meditandum, ut inde salutaris Incarnationis fructus percipiatur: quod quidem fieri debet, non curiosa indagine perscrutando abditissimum istud arcanum, humanæ mentis aciem superans; sed summa animi demissione ipsum credendo, ac immensas Deo gratias habendo, qui tantum beneficium sua nobis incarnatione exhibuit. Certe, quicumque hoc mysterium sedulo animadvertat, licet saxæus sit, ejus meditatione liquescet; nec ab amando Deo poterit abstinere; ad quod omnes Ecclesiæ Patres hoc efficacissimo medio homines adhortantur (a); quorum duos tantum pro coronide afferam, Augustinum scilicet, atque Bernardum: primus lib. de Catechizandis rudibus ita suaviter inquit: „Ama amorem illius, qui amore tui amoris descendit in uterum Virginis, & ibi amorem suum amoris tuo copulavit, humiliando se, sublimando te; conjungendo lumen suæ æternitatis lumen tuæ mortalitatis.“ Alter Serm. 20. super Cantica, sic devotissime loquitur: „Dilexit nos Deus dulciter, sapienter, fortiter: dulciter nempe dixerim, quia carnem induit, sapienter, quia culpam cavit, fortiter, quia mortem sustinuit. Disce ergo Christiane, ne à Christo, quemadmodum diligas Christum, disce amare, dulciter, ne illecti, prudenter, ne decipi, fortiter, ne compressi deficiamus.“ His melleis verbis secundam orationis partem concludimus.

19 Ad tertiam itaque deveniamus, in qua probanda est hæc conclusio: *Solo lumine naturali evidenter probari nequit mysterium Incarnationis, nedum ut existens, sed neque ut possibile.* Hanc conclusionem ex pa-

12.

(a) Vid. Natalem Alex. hic §. 8.

ragrapho sexto Catechismi depromptam docet Scriptura sacra pluribus in locis, eamque confirmant Ecclesie Patres, quorum testimonia facile apud Auctores inveniuntur; præsertim apud Barth. Medinam in introduct. ad 3. p. D. Thomæ q. 2. concl. 2. pag. 7. Theophilum Raynaudum tom. 1. pag. 20. à num. 43. Consononum tom. 3. lib. 9. dissert. præambula cap. 1. spec. 1. Fournelium tom. 4. de Incarnat. quæst. prævia, art. 2. & apud alios.

PRÆLECTIO XI.

De Nativitate Christi.

ad expositionem cap. 4. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 7. ad 10.

Mysterium à sæculis absconditum, in novissimis temporibus manifestatum in carne, proponitur tertio articulo Symboli, ubi de Christo Domino dicitur: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* In quo explicando, excedit quidem, multumque supereminet humani eloquii facultatem divini operis magnitudo: & inde oritur difficultas sanctorum, unde adest ratio non tacendi, ait eloquentissime Leo Magnus (a). At cum in Christi nativitate tot sint loquela, atque sermones, quis poterit exaudiri tantam inter clamantium multitudinem? Quis vero, & contrario non effabitur ineffabilem Domini misericordiam, dum Deus ipse, multarumque modis loquens olim Patribus in Prophetis, novissime loquutus est nobis in Filio? Dum Filius ipse divinus, atque humanus, mul-

(a) S. Leo Serm. 9. de Nativ.

ta humanissime tacendo loquitur? Dum Spiritus Paraclytus linguas infantium facit dissertas? Dum Angeli vocem præstant Pastoribus, Sydus caeleste Magis? Dum denique militia caelestis canit: *Gloria in Excelsis*, & Apostoli totum per orbem hanc prædicant veritatem? Quis inquam chorum non ducet cum caelestibus, atque terrestribus musicis? Illis igitur adjungamur; sed ne falso tono canamus, divinum imploremus auxilium, Patris &c. Beatissimam quoque Virginem cum Basilio Seleucia deprecemur (a): „Ut per eam dignetur Omnipotens mentem nostram illuminare, quo proposita res absque errore cognoscatur, cognita pie dicatur, dicta sine periculo, animo capiatur.“ Adsit etiam Angelicus Præceptor Div. Thomæ, S. N. prototypus mei nominis, cum reliquis omnibus in caelesti Patria commorantibus, quorum juvenamine fretus ordiar dicere.

2 Exactori methodo procedere cupientes, in expositione cap. 4. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 7. usque ad 10. orationem sic efformabimus: prius totam textus litteram in compendium reducemus; deinde fusiùs elucidabimus; postremo thesim inde promemus, probabimus, propugnabimus; utinam feliciter! Pro primo ergo, in litteræ textus initium §. 7.: *Natus ex Maria Virgine.* Ecceque finem §. 10. *Cum ea lectio Parocho in promptu sit.* His quatuor paragraphis altera tertiæ articuli pars explicatur, nativitas scilicet Christi Domini; sicque Pastoribus elucidandum, & ovis credendum injungitur, Jesum Christum, nedum de Spiritu Sancto fuisse conceptum, sed etiam ex Maria Virgine natum. Quod quidem mysterium gaudio, & lætitia celebrari, Angelorum verba declarant Luca secundo; quoniam tunc in semine Abrahamæ jam benedicebantur omnes gentes, & amplius-

(a) Basil. Seleuc. orat. 39.

ragrapho sexto Catechismi depromptam docet Scriptura sacra pluribus in locis, eamque confirmant Ecclesiae Patres, quorum testimonia facile apud Auctores inveniuntur; præsertim apud Barth. Medinam in introduct. ad 3. p. D. Thomæ q. 2. concl. 2. pag. 7. Theophilum Raynaudum tom. 1. pag. 20. à num. 43. Consononum tom. 3. lib. 9. dissert. præambula cap. 1. spec. 1. Fournelium tom. 4. de Incarnat. quæst. prævia, art. 2. & apud alios.

PRÆLECTIO XI.

De Nativitate Christi.

ad expositionem cap. 4. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 7. ad 10.

Mysterium à sæculis absconditum, in novissimis temporibus manifestatum in carne, proponitur tertio articulo Symboli, ubi de Christo Domino dicitur: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* In quo explicando, excedit quidem, multumque supereminet humani eloquii facultatem divini operis magnitudo: & inde oritur difficultas sanctorum, unde adest ratio non tacendi, ait eloquentissime Leo Magnus (a). At cum in Christi nativitate tot sint loquela, atque sermones, quis poterit exaudiri tantam inter clamantium multitudinem? Quis vero, & contrario non effabitur ineffabilem Domini misericordiam, dum Deus ipse, multarumque modis loquens olim Patribus in Prophetis, novissime loquutus est nobis in Filio? Dum Filius ipse divinus, atque humanus, mul-

(a) S. Leo Serm. 9. de Nativ.

ta humanissime tacendo loquitur? Dum Spiritus Paraclytus linguas infantium facit disertas? Dum Angeli vocem præstant Pastoribus, Sydus caeleste Magis? Dum denique militia caelestis canit: *Gloria in Excelsis*, & Apostoli totum per orbem hanc prædicant veritatem? Quis inquam chorum non ducet cum caelestibus, atque terrestribus musicis? Illis igitur adjungamur; sed ne falso tono canamus, divinum imploremus auxilium, Patris &c. Beatissimam quoque Virginem cum Basilio Seleucia deprecemur (a): „Ut per eam dignetur Omnipotens mentem nostram illuminare, quo proposita res absque errore cognoscatur, cognita pie dicatur, dicta sine periculo, animo capiatur.“ Adsit etiam Angelicus Præceptor Div. Thomæ, S. N. prototypus mei nominis, cum reliquis omnibus in caelesti Patria commorantibus, quorum juvenamine fretus ordiar dicere.

2 Exactori methodo procedere cupientes, in expositione cap. 4. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 7. usque ad 10. orationem sic efformabimus: prius totam textus litteram in compendium reducemus; deinde fusiùs elucidabimus; postremo thesimum inde promemus, probabimus, propugnabimus; utinam feliciter! Pro primo ergo, in litteræ textus initium §. 7.: *Natus ex Maria Virgine.* Ecceque finem §. 10. *Cum ea lectio Parocho in promptu sit.* His quatuor paragraphis altera tertiæ articuli pars explicatur, nativitas scilicet Christi Domini; sicque Pastoribus elucidandum, & ovis credendum injungitur, Jesum Christum, nedum de Spiritu Sancto fuisse conceptum, sed etiam ex Maria Virgine natum. Quod quidem mysterium gaudio, & lætitia celebrari, Angelorum verba declarant Luca secundo; quoniam tunc in semine Abrahamæ jam benedicebantur omnes gentes, & amplius-

(a) Basil. Seleuc. orat. 39.

plissimum illud Dei promissum Genes. 22. vers. 18. incipiebat impleri, dum Purissima Virgo Maria peperit Dei filium humana natura indutum; quæ ideo verissime dicitur mater Dei; cujus miraculosam Conceptionem sequuta est miraculosa natiuitas, in lucem prodians, intacto matris utero, qui postea è sepulcro clauso surrexit, & ad discipulos clausis januis introiuit. Deinde Christus comparatur Adamo, & Virgo Maria Evæ, tum Apostoli auctoritate ad Rom. 5. & alibi; tum quia sicut ex primis illis propter peccatum mors, & omnia mala proveniunt, ex ultimis propter justitiam vita gratiæ, & bona cuncta dimanant. Quare Sanctissima Virgo inclusa non fuit in lege illa poenali Evæ, aliisque mulieribus olim imposita pariendi cum dolore; sed sicut integra virginitate concepit, ita & peperit felicissime. Quod variis figuris, & vaticiniis jam fuerat adumbratum, ut porta Ezechielis, lapide Danielis, virga Aaronis, rubo Moysis, aliisque similibus, Conceptionem, & Natiuitatem Christi Domini designantibus. Tandem hujus historia toto fere capite 2. Evangelii Lucae clare descripta, Parochis indicitur ad instructionem fidelium. Hæc est synopsis litteræ textus, & primum quod pollicebamur.

3 Pergamus ergo ad aliud: ad expositionem videlicet litteræ delibata, ex qua excitari possunt innumera quæstiones, physice, medicæ, scholasticæ, dogmaticæ, polemicæ, historicæ, chronologicæ, ad hunc articulum recte intelligendum apprime conducentes, ut de virginitate, conceptione, & partu feminæ, de vera maternitate, & integritate Beatæ Mariæ, de loco, anno, mense, die, aliisque partum Virginis, & natiuitatem domini circumstantibus, quæ à multis Auctoribus pertractantur. Verum, cum nec tempus præfixum, nec mea curta suppellex ad tanta sufficiat explicanda; ideo præcipua, & ad Catechismi scopum maxime pertinentia, qua potero brevitate proponam. Hoc ergo articulo in pri-

primis fatemur Christi conceptionem divinitus esse peractam, ejusque corpus à Spiritu Sancto in utero Virginis esformatum. Deinde ipsum Jesum Christum verum Deum, & hominem, post novem à conceptione menses, natum esse ex Maria Virgine absque jactura Virginitatis, quia ut ait August. serm. 213. *Operatus est Spiritus Sanctus; non homo maritus, qui secundavit castam, & servavit intactam.*

4 Hinc stolidi quidam refutantur Judæi, ac Ethnici, qui ab adultero milite, sive Pandira; Pantere, aut Pantera, nescio quo, Virginem opprimente; ac impij Ebionitæ, & Cerinthiani, qui à Josepho castissimo Virginis conjuge progenitum Dei filium blasphemarunt. (a) Reselluntur etiam Valentiniani, & Marcionitæ, Christo tribuentes corpus è Cælo delapsum, non formatum ex Virgine. Repellitur & affinis hæresis Appellistarum asserentium Christum non esse à Maria genitum, sed per illam, sicut transit per canalem aqua transisse. Expungitur & hæresis Basilidis, aliorumque Phantasiastarum, qui nullum corpus Christo tribuerunt nisi umbratile. Cumque ille qui conceptus & natus est, idem ipse sit, qui præcedenti articulo dicitur Filius Dei unigenitus, etiam revincitur hæresis Nestoriana, & asseritur Mariam vere, ac proprie esse Degenitricem. Præterea affirmantes Filium Dei conceptum, & natum, non convertum in carnem, respicimus quoque nefaria dogmata Eutychetis; dumque proferimus: *Ex Maria Virgine*, ejus perpetuam virginitatem ante partum, in partu, & post partum, contra Helvidii aliorumque petulantiam profitemur; & ut paucis concludam: cuncta hæreses, quas in universo mundo interemit Virgo Maria, æternam pariens veritatem.

(a) Vid. Theophilus. Raynaudus tom. 1. lib. 3. sect. 2. cap. 3. num. 302. pag. 304. & Petrus Daniel Hustius in demonstratione Evangelicæ propositi. 9. cap. 9. num. 5. pag. 458.

tatem, ut suaviter canit Ecclesia, hujus articuli fide sepeliuntur.

5 Unde Beatissima Virgo filium concepit in utero, non in mente, non in corde, neque in pectore, ut quidam pridem Bononia ausus est prædicare, hoc dicens cuidam, eximie sanctitatis femine, quæ ibi quasi Sybilla quadam consulebatur, fuisse divinitus revelatum. Quam cautos nos esse oportet, ne à feminis, sub specie pietatis, falsis revelationibus seducamur! Non fuit iste primus, neque postremus à fallaci sexu deceptus. (a) Sed hujus insaniam tum Mantua, tum Roma damnavit tamquam hæreticam, contra quam pulchre scripsit Baptista Mantuanus opusculo de conceptione Christi, & Cojetanus in 3. part. Div. Thomæ q. 31. art. 5. teste Bartholomæo Medina ibidem, ac Eminentissimo Lambertini (b). Fuerunt etiam quidam Germani nono sæculo delirantes, Christum per trãitem, nescio quem, è matris utero prodiisse, contra quos calamum acuit Rattramus Monachus Corbeiensis, edito de nativitate libello, in quo tamen metam excessisse videtur, & ideo à Paschasio Rabberto ejusdem Cœnobii fuit etiam impugnatus (c). Alii antiquiores dixerunt Christum clauso quidem Virginis utero exiisse, at latere matris aperto; eos tamen carpsit Damascenus lib. 4. de fide cap. 15. post Chrysostomum hom. 49. in Genesim, Nazianzenum epist. ad Celedonium, & Epiphanium hæresi 69. & 77.

6 Alii commenti sunt, momento temporis, dum Christus prodiret, aperta fuisse pudoris claustra, sic tamen, ut postea omnem matris integritatem sarciret; contra quos egregie declamavit Gotfridus Vindociensis serm. 4. de Nativitate Domini. Gotfredus quodlibe-

(a) Vid. Amort. de revelat. part. 1. cap. 8. regula 17. pag. 147. & seq. ubi ex Castaldo plurima tradit exempla. (b) Vid. Bened. XIV. lib. 2. de Feat. B. M. V. cap. 3. num. 10. & lib. 2. de Canonizat. SS. cap. 32. n. 8. (c) Vid. Bibliograph. critic. Mich. à S. Josepho tom. 1. pag. 458. verbo *Pertramus*.

to 7. quæst. 6. dixit Christum non fuisse natum transeundo per medium, sed ab extremo in extremum, quod non videtur displicere Durando in 4. dist. 44. quæst. 7. Joannes tandem Maironus in 3. dist. 4. q. unica art. 6. & alii opinati sunt, Christum, illis virginibus prodiisse, quod definitive dumtaxat, ut schola loquitur, esset in utero, hoc est inextensus, sicut in Eucharistia. Inepte profecto; sic enim Christi Corpus in utero materno nec foveri, nec nutriri, nec augeri potuisset, nec ulla externa graviditatis signa in virgine matre comparuissent. Hæc ergo retulisse, jam refutasse fuit. Nam licet conceptio Christi fuerit miraculosa quantum ad plura, non tamen quantum ad omnia, ut supra docuit Catechismus §. 4. & idem dicendum est de ipsius Nativitate. Naturale quippe fuit, Christum ex femina generari, supernaturale vero, id fuisse sine viri concursu, sed Spiritus Sancti virtute; naturale fuit, Christi corpus in materno utero per novem menses foveri, nutriri, augeri, & inde postea egredi; super naturale vero, id factum esse absque detrimento Virginis matris; naturale tandem fuit, Christum nasci parvulum; nudum, &c. supernaturale vero, in ejus nativitate matrem nullum sensisse dolorem, divinumque corpusculum absque secundinis, aliisque immunditiis prodiisse.

7 Fateor circa hoc ultimum divisos esse Theologos, & scripturæ Interpretes. Doctissimus Serry exercit. 29. à num. 6. cum aliquibus, tenet Christum in sua nativitate fuisse secundinis, aliisque humanis facibus circumdatum, tametsi hæc matris virginitatem non læserint; ejus vero discipulus eruditissimus Gravesonus tom. 1. de myster. Christi dissert. 1. §. 2. in fine, Illustrissimus Perrimezzius p. 4. dissert. 215. assert. 2. à pag. 153. Eminentissimus Gotti (a), allique id negant, qui-

T 2

(a) Vid. Gotti tom. 1. de verit. Relig. Christ. tract. 4. c. 7. §. 1. n. 20. pag. 318. & Villart, t. 3. in suppl. tract. de myster. Christi, dis. 3. art. 1. in fine, pag. 650.

bus et nos adhæremus, licet quæ pro prima opinione feruntur non sint penitus contemnenda. Sed hæc quæstio apud plerosque rudes, qui physicas sordes à moralibus maculis distinguere nesciunt, scandali ansam præbere posset, aut superstitiosæ religionis; sicut Græcis quibusdam celebrantibus festivitatem secundinarum secunda post Christi nativitatem die. Quod absurdum canone 79. damnavit Trullana Synodus, seu Quinisexta, anno 688. Constantinopoli celebrata. Vulgus enim indoctum modum non habet in rebus, sed vel excedit in superfluis, vel deficit in necessariis.

8 Quare missis inanibus, ut ait Basilius homilia 25. de humana Christi generatione, instruendi sunt fideles, juxta monitum Catechismi, Jesu Christi natalem fide divina esse credendum, & lætitia celebrandum, quemadmodum Angelus Pastoribus declaravit Lucæ 2. v. 10. dicens: *Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.* Et militia celestis suaviter canens solemnissimum illud canticum: *Gloria in excelsis Deo, &c.* Quia tunc Deus cœpit implere, quæ olim Abrahamo promiserat Genesis 22. v. 18. his verbis: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.* Maria enim Dei mater sanctissima fuit ex semine Abrahamæ, ex radice Jesse, ex extripe David; & similiter Christus Dominus, ut clare colligitur ex Sacra pagina, & invicte probant nostrates contra Porphyrium, Celsum, Julianum Apostatam, et alios Christianissimi osores (a). Cumque ex Maria Virgine genitus, & natus fuerit Salvator mundi Jesus Christus Deus, & homo in unitate Personæ, quidquid blasphemet Nestorius; ideo verissime dicitur Mater Dei. Quam omnino rem, quoniam in ultima orationis parte sumus latius explicaturi, satis hic fuerit breviter attigisse.

9 Nunc litteram Catechismi sequamur, in qua §. 8. di-

(a) Vid. Villart in fine tom. 3. tract. de myst. Christi, diss. 2. art. 2. Vasquez tom. 2. in 3. p. disp. 127. c. 1. & seq. alique.

dicitur: sicut Christi conceptio naturæ ordinem vicit, ita ejus nativitas naturæ leges etiam superavit, quoniam Mater virgo permansit, & partus dolores evasit. Non enim fregit nascendo Christus mater virginitalis sigillum, sed quemadmodum redivivus, à clauso prodiit monumento, atque postea clausis januis ad discipulos introivit, sic ex Maria Virgine natus est, absque reseratione uteri virginalis. Ita luculenter evincitur ex Sacra pagina, Isaia cap. 7. v. 14. dicente: *Ecce Virgo concipiet & pariet, &c.* Quod de Virgine Deipara intelligendum esse, constat ex Matthæi 1. v. 22. & ex Apostolica traditione, cujus testes sunt locupletissimi Sancti Patres. Augustinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. & Sermone 138. de tempore. Gregorius Magnus homil. 26. in Evangel. Theodoretus dialogo 2. Maximus Taurinensis homil. 2. de Nativit. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum cap. 2. ut plures alios mittam, quos referre non est necesse. Nec obstat Corpus Christi redivivum fuisse incorruptibile, & gloriosum; in nativitate vero mortale, atque passibile. Deus enim potuit, voluit, atque fecit, corpus sibi hypostaticè unitum, adhuc passibile aliquando gaudere dotibus corporis gloriosi, nendum in transfiguratione, sed etiam in ipsa nativitate, penetrando uterum matris. Quidquid müssirent Bullingerus, Alesius, Beza, & alii rabulæ, quibus nimis crasse est philosophia, cum nolint, vel nequeant penetrare, à Deo fieri posse, ut corpora invicem penetrarent.

10 Si præfati hæretici Deum crederent Omnipotentem, facile assentirentur his veritatibus, quæ ab Ecclesia proponuntur, & suaderi etiam possunt exemplo solis penetrantis crystallum, & fulminis, quo dolia exhauriuntur intactis operimentis, nulloque relicto vestigio. Similiter aurum, æs, argentum, ac ferrum liquantur intus, sacculis ipsis nullo modo ambustis; imo Martia Princeps Romana gravida, partu exanimato vi fulminis, ipsa citra aliud incommodum vixit. Ita Se-

neca lib. 2. cap. 31. Videri etiam potest Plinius lib. 2. cap. 31. nec non Boyle de efficac. effluviis c. 15. & eloquentissimus Muretus in notis ad citat. Senecæ locum, inquit: „Fulmen in Palatium decidens ad mea usque cubicula pervenit, ibi gladii, qui ad lectum unius, & famulis meis pendebat, mucronem ipsum ita collisit, quæfecit, ut in globulum converterit, vagina prorsus illæsa.“ Quorum effectuum rationem reddunt Ferrarius Minorita tom. 5. Philosophiæ part. 2. disput. 3. quæst. 2. de meteoris ignitis, paulo post medium pag. mihi 135. atque Rosellius Ord. Præd. tom. 4. quæst. 23. art. 2. pag. 316. num. 512. & maxime 515. Sicut igitur Deus tantam virtutem tribuit fulmini, & Soli, penetrandi alia corpora, potiori ratione majorem corpori suo contulit altissimus sol justitiæ Christus, oriens ex utero Virginis absque læsione virginitatis, nec ullo dolore partus.

11. Eo portento, non servata modo Deiparæ, sed & aucta virginitas est. Quod Patres verbis amplissimis exagerarunt. August. aut quisquis allus serm. 10. de tempore ait: „Audiatur omnis ætas quod nunquam audit: virgo partu suo nupsit, virginitatem dum pareret duplicavit.“ Fulgentius orat. de laudibus Beatæ Virginis: „Crevit in ejus partu integritas corporis, potius quam decrevit; & virginitas ampliatæ est, potius quam fugata.“ Petrus Chrysologus serm. 142. „In tuo partu crevit pudor, aucta est castitas, integritas roborata, solidata virginitas.“ Sicque Purissima Dei genitrix semper virgo permansit, ut docet Ecclesia, asserunt Patres, & fuisse probant Theologi. Ad quod videri possunt Theophilus Raynaudus tom. 1. lib. 3. sect. 2. cap. 3. Marchantius in horto pastorum lib. 1. tract. 3. lect. 14. prop. 2. Serry prælect. 10. Berti tom. 3. lib. 26. cap. 1. aliique innumer.

12. Sed ne oblii loci, temporis, & aliorum, in singulis Catechismi paragraphis enodandis nimium immer-

remur, ad nonum nunc transeamus, ubi Christus comparatur Adamo, & Virgo Maria Evæ; quo amplius confirmantur dicta superius. Nam sicut primus Adam à Deo formatus est de terra virginea, nondum procreata, aut opera hominis culta: ita Christus voluit de terra virginea, tamquam secundus Adam efformari: hoc est de Virgine matre, cujus maternum solum, & secretum nunquam foret hominis opera temeratum, aut concupiscentiæ violatum. Et sicut primus Adam, Dei manibus plasmatur è limo: ita secundus Adam, Dei Spiritu formatur in utero. At vero, sicut Eva facta est ex Adamo: ita è converso Christus novus Adam ex Maria Virgine voluit generari; sicque ostendit Omnipotens quatuor modos producendi homines, nempe aut de viro, & femina, sicut assiduus usus demonstrat; aut nec de viro, nec de femina, sicut creavit Adamum; aut de viro sine femina, sicut efformavit Evam; aut de femina sine viro, sicut genitus est Christus Dominus: ut post Anselmum lib. 2. *Cur Deus homo* cap. 8. observant D. Bonaventura in 2. dist. 18. q. 1. art. 1. ad 2. & D. Thomas 3. p. 9. q. 31. art. 4. in fine corp.

13. Propterea Christus Genes. 3. v. 15. Spiritualliter vocatur semen mulieris, non vero viri, ut ponderat Irenæus; & à Davide Psalmo 131. v. 11. dicitur: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Ubi notat Augustinus, Christum dici fructum ventris descendens ex Davide, non autem femoris, aut lumborum viri. Item apud Daniele cap. 5. appellatur lapis de monte abscissus sine manibus, hoc est de Virgine sine viri opera, ut Patres explicant. Ideo etiam de se ipso dicit: *Ego sum flos campi;* non horti; campus enim sine humano flore ad ministrum, non seminatus ab aliquo, non fossus surculo; non saginatus fimo. Sic Virginis alvus steruit, sic integra, & casta Maria viscera æterni viroris pascua florem protulere.

Cujus pulchritudo non viderat corruptionem, cujus gloria in perpetuum non marcesceret. Quod olim jam præsignabat porta Ezechielis, lapis Danielis, rubus Moysis, virga Aaronis, vellus Gedeonis, & alia apud Divum Bernardum super *missus est*. Sanctum Thomam à Villanova, concione 2. de Assumptione Virginis in fine. Thomassianum lib. 2. de Incarnat. cap. 3. & alios supra laudatos.

14. Hic tamen advertere placet, Christum, & Beata Virginem comparari Adamo, & Evæ solum quantum ad aliqua; nam similitudines non debent quadrare in omnibus; sic enim idem omnino essent, ut post Boetium, & Damascenum docet D. Thomas 3. p. q. 46. art. 4. ad 1. Unde per contraria potius attendi debent Christus, & Adamus, Beata Virgo, & Eva; cum dicat Apostolus: *Primus homo de terra terrenus, secundus de Cælo caelestis*. Et alibi: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*. Quod eleganter exponit Michael Perez, Ordinis S. Basilii in tract. Theolog. Biblic. ad verba Pauli; tom. 1. dub. 1. de nominibus Christi §. 34. n. 376. pag. 118. Eva quoque propter inobedientiam genus humanum perdidit; Maria illud obediendo reparavit; ideoque illa propter peccatum, partus habuit cum dolore, ista quæ peccatum nescivit, dolores partus etiam feliciter ignoravit, ut concors est Sanctorum Patrum sententia, & Christianorum omnium fides. Sic igitur natus est Christus Jesus ex Maria Virgine; cujus natiuitatis historiam exacte describit Lucas in Evangelio cap. 2. fere per totum, ad quem Parochos remittit in littera Catechismus. Nos insuper, hic ex probatis Auctoribus quædam alia referemus.

15. Barradius existimat, divinum infantem ex utero matris editum, humi fuisse positum, ut humilitatis præberet exemplum. Franciscus Lucas tradit, Virginem matrem suis manibus accepisse filium, veluti maturum ex

ar-

arbore fructum. Suarez putat exceptum ab Angelis, fuisse Virgini traditum, Beata Birgitta scribit ipsum puerulum in suavissima matris suæ manus venisse. Quas opiniones refert à Lapide in cap. 2. Luca v. 7. citatus à Benedicto XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 17. n. 22. à quo etiam exsuffiatur putidissima fabula obstetricis Mariæ Virginis, quam dicunt fuisse Anastasiam, cum hæc tertio sæculo vixerit, & sub Diocletiano, martyrio coronata fuerit, teste Baronio in notis ad Martyrologium die 25. Decembris. Jam pridem similis fabula legebatur in apocrypho de ortu Salvatoris, ubi duæ ponebantur obstetrices ad partum Virginis, una nomine Zebel, altera Salome; quarum prima inviolatam reperiens matrem, exclamasse traditur, Virginem peperisse; alterius vero incredula illud tentare volentis, continuo exaruisse manum; sed jussu Angeli, tacto Jesu, statim sanitatem recuperasse. Hoc autem totum sapit Æsopum. Concludamus itaque cum Hieronymo adversus Helvidium cap. 4. scribente: *Nulla ibi obstetrix, nulla muliercularum sedulitas intercessit: ipsa pannis involvitur infantem, ipsa & mater, & obstetrix fuit*. Plurimas alias questiones historicas hic excitari solitas prætermittimus, videndas apud Sandinium, Serryum, Perrimezzium, & alios, qui ex professo hæc de re pertractarunt.

16. Circa annum, quo Christus natus est, à mundi creatione, adeo multa, ac variaz sunt Auctorum opiniones, ut Michael Mastlinus Mathematicus, & Chronologus non incelebris, apud Vallemontium in elementis historiae tom. 1. lib. 1. cap. 3. & Benedict. XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 17. num. 44. centum triginta duas enumeret. Circa centum, & quinquaginta esse, inquit Michael à S. Joseph. in Crisi de Critices arte, art. 16. Et ad trecentas protrahit Pellicerus apud Antonium Arbiolum in prologo libri Virginis de Columna. Quod præcipue oritur ex varietate

Tom. I.

V

te

te textus hebraici, cum quo Vulgata editio convenit, & Græcæ versionis septuaginta Interpretum. Licet tam in iis, qui septuaginta sequuntur, quam in aliis sequentibus Hebraica exemplaria, & versionem Latinam Vulgatae editionis, adhuc his magna reperiat. Ex primis Græcæ Septuaginta sequentibus, nullus excedit numerum annorum 5094. ab orbe condito, usque ad Christum natum, nec descendit nisi ad 5054. Ex ultimis, qui plures numerant, ponunt 4230. & qui pauciores 3795. juxta Ricciolum in Chronolog. reformat. tom. 1. lib. 7. cap. 2. & 3. citatum à P. Thoma Vincentio Tosca tom. 5. tract. 5. de Mundo, Cælo, &c. proposit. 6. pag. 20. & 21. Ab his omnibus excipiuntur Alphonsus X. Hispaniæ Rex, qui in suis tabulis posuit annos 6984. et quidam Regiomontanus in tabulis Joannis Mulleri apud Bibliographiam Criticam t. 4. pag. 299. Verbo *Tabulae Alphonsinae*. Videatur etiam Sixtus Senensis lib. 5. Bibliotheca Sanctæ annot. 68.

17. Tot inter opinionum tenebras, annorum dies obscuros, & caliginosas noctes, quo plures Auctorum lucernas aspicio minus video, tamque discerno apertis, quam clausis oculis. Si quis lynx fuerit, vel aquila volans, talpas, ac testudines non irrideat; legatque, si velit, canonem Chronologicum Gravesonii in fine tom. 2. de Mysteriis Christi, & spium caput secundum libri 29. tom. 3. Cl. Berti, aliosque ibi citatos. Nos cum laudato Tosca præcipuas epochas adducemus, ab initio mundi usque ad nativitatem Christi.

Juxta Vulgatum.

Juxta 70. Interpretes.

Ab initio mundi usque ad finem diluvii.....	1656.....	2256.
inde ad repositionem Abraham.....	506.....	1356.
hinc ad exitum Israelis ab Ægypto.....	430.....	430.
ab exodo ad finem Temp. Salomonis.....	580.....	580.
à fundatione Temp. ad Captivit. solutam.....	476.....	476.
à Captivit. soluta usque ad Christum.....	536.....	536.

Ex quibus conficitur summa..... 4164..... vel..... 5634.

Communius tamen solum 4000. anni numerari solent

ad

ab orbe condito usque ad Christum natum (a). Sed haec tenus dicta pro expositione textus, & secundo à nobis promisso sufficiant.

18. Ad ultimum itaque deveniamus, in qua hæc proponimus conclusionem: *Beatissima Virgo Maria vere, & proprie dicitur mater Dei*. Ita Catholici omnes contra Photinum aliosque infandos erroneos, Christum Deum esse negantes, ac etiam contra Nestorium blasphemantem, duplicem fuisse in Christo personam, divinam scilicet, & humanam, hæcque solam esse ex Virgine natam: Ideoque Mariam Virginem tantum vocantam *Christocon*, seu Christi matrem, non vero *Theotocoon*, seu Deigenitricem: utrumque tamen falsissime; cum in Christo unica dumtaxat persona divina, nullaque humana subsistat. Sicque Christus in sacra pagina vocatur filius Dei, non adoptione, ut contra Felicem Urgelitanum, & Elipandum est definitum, & jam supra docuit Catechismus §. 5. hujus capituli; sed nativitate, generatione, natura. Hunc factum ex semine David secundum carnem, ut ait Apostolus ad Romanos 1. v. 3. enixa est virgo mater, ut Evangelistæ testantur, & prædixit Isaias à nobis superius memoratus: ergo Maria Virgo vere dicitur Deigenitrix, non minus quam qualibet alia femina mater dicitur filiorum, quos genuit, atque peperit.

19. Idipsum docet traditio Patrum. Justinus martyr in apologetico, Ignatius in epist. ad Ephesios, Hippolytus apud Theodoretum, Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 12. & præcipue Alexandrinus Nestorii maleus, alique apud Auctores videndi. Audiatur solummodo Nazianzenus orat. 51. *Si quis, inquit, Sanctam Mariam Deiparam non credit, extra unitatem est, à quo idem protulit Damascenus lib. 1. de Ortu Vir-*

V 2

gi-

(a) Vid. Roselli tom. 3. Philosophiæ q. 1. art. 7. pag. 38. & 39. n. 82. nota 8. & plures alii.

ginis. Hanc veritatem definerunt etiam plurima Synodi, maxime Ephesina, tertia ex Generalibus. Quod est observatione dignum. Nam prima, & secunda Synodus Generalis pugnavit, ut ita dicam, pro Domino; tertia vero pro domo Domini. Nicæna enim tutata est honorem Patris, & Filii, contra blasphemum Arium; Constantinopolitana prima honorem Spiritus Sancti adversus impium Macedonium; Ephesina honorem Beatæ Mariæ Virginis contra procacem Nestorium. Sic divina providentia disponente, ut intelligamus, post Trinitatem Sanctissimam, & Christum Dominum, colendam esse Purissimam Virginem, quæ per hæc quod sit mater Dei habet quandam dignitatem infinitam, ut ait Doctor Angelicus 1. p. q. 25. art. 6. ad 4. Merito igitur fideles omnes sæpissime illam invocant oratione ista: *Sancta Maria mater Dei &c.* De cujus origine agunt Cl. Mabillonius in præfat. ad sæc. 5. Benedict. n. 123. & doctissimus quidam recentior Sacri Ordinis Sanctissimæ Trinit. in hist. B. V. de Texeda, hispano sermone nuper edita (A).

20. Obijciunt autem aliqui pro Nestorio: Christus non dicitur creatura, ne conveniamus cum Arianis, qui eum dixerunt minore Patre, nedum ratione humanæ naturæ, sed etiam ratione Personæ; ut docent Theologi cum D. Thoma 3. p. q. 16. art. 8. & D. Bonaventura in 3. dist. 11. art. 2. q. 1. Ergo pariter Beatæ Virgo vocanda non est mater Dei, ne conveniamus cum Collyridianis eam dicentibus esse Deam, quod sequeretur, si esset Dei mater, cum matres sint filiis consubstantiales; ideoque Gentiles Cybelem divinis honoribus prosequerentur, quia dicebant matrem esse Deorum; à quorum errore longius recedemus, ne-

(A) Vid. Cl. Mabillonius in præfat. ad sæc. 5. SS. Benedict. n. 123. pag. 58. & doctissimus Ant. Gaspar Vermejo, Ord. SS. Trinit. in hist. Sanctuarii Virginis de Texeda, lib. 2. diss. 2. pag. 301. & seq. hispano sermone Mabillonii edita anno 1779.

gando Virginem esse Dei matrem. Prætere; Mariæ Virgo non genuit divinitatem Christi; ergo non est mater Dei; sicut non esset mater hominis, si humanitatem non generasset. Tandem: si Virgo Maria posset appellari mater Dei, mater ipsius Anna etiam appellari posset avia Dei; sed hoc non est dicendum, cum Roma damnatus fuerit liber Joannis Thomæ à Sancto Cyrillo, inscriptus de laudibus Divæ Annæ matris Dei: patet, dignæ Verbi incarnati aviæ: igitur Virgo Mariæ nequit appellari Deipara.

21. Respondetur ad primum, magnum intervenire discrimen inter hæc propositionem: Christus est creatura; & istam: Beatæ Mariæ est mater Dei. Prima enim absolute est falsa, vel saltem inducere potest in suspicionem erroris. Secunda vero verissima, & nullo modo nos ducit in errorem credendi Virginem esse Deam; tum quia ipsa ratio naturalis dicitur, non dari Deos, nec Deas, sed unicum tantum Deum; ipsumque nec matrem esse, nec feminam, sed spiritum purissimum; tum quia fideles assatim instruuntur conceptionem, & partum Virginis fuisse supernaturalem, Spiritus Sancti virtute. Accedit hæresim Arianam tam late, ac subtiliter grassatam esse; ut dixerit Hieronymus: *Ingenitum totus orbis, & Arianum se esse miratus est*; nec adhuc prorsus extincta manet, cum Sociniani, alique ex Novatoribus eam perverse teneant; ideoque ne cum illis, vel in vocibus conveniamus, cautissimi esse debemus. At vero hæresis Collyridiana tam debilis, & stolidæ fuit, ut vix aliquem, nisi quasdam mulierculas Arabes dementaverit. Ab ethnicorum etiam errore toto cœlo distamus, ut apposite ait Isidorus Pelusiota lib. 1. Epist. 54. Ubi discrimina multa refert inter turpissimam Cybelem, & purissimam Virginem; sique ut ab eorum deliriis longius recedamus, negare oportet Mariam Virginem esse Dei matrem, ita etiam ad longius recedendum ab atheismo amplectendus erit

polytheismus, vel è converso. Quam nimis verum est stultos, unum volentes vitare vitium, in contraria ruere!

22 Ad secundum acutissime respondet Cyrillus Alexandrinus Epist. ad Monachos, dicens: Mulieres etsi animam rationalem non gignant, cum totum animal pariant ex anima, & corpore constitutum, non solum ejus partem peperisse dicuntur. Sic ergo pariter licet divinitas Christi non fuerit ex Virgine genita; quia tamen in ea, & ex ea carnem assumis filius Dei, ideo etiam vere dicitur filius Virginis, & ipsa Deigenitrix nuncupatur. Ad ultimum respondemus cum eruditissimo Berti tom. 3. de Theologicis disciplinis lib. 26. cap. 14. in fine, Beatam Annam Virginis matrem, posse Catholico sensu vocari Salvatoris nostri Aviam, etsi magis expediat ab hoc vocabulo abstinere, ne Christus natus videatur carnali propagatione, ad instar cæterorum hominum; idem esto judicium de Baptista, quem dicere non debemus consanguineum Dei, & sic de aliis: unde consuetudo Ecclesie, teste Divo Thoma, *semper in omnibus est emulanda* (a).

23 Liber autem ille Joannis Thomæ à Sancto Cyrillo ideo proscriptus est, quia plura continebat male sonantia, & pravum sensum habentia, ut Beata Annæ cognitionem esse divinam, ipsam esse socrum Spiritus Sancti, concurrisse ad unionem hypostaticam, & similia. Non igitur ideo damnatur quod dicat Sanctam Annam esse Aviam Dei. Nec ex proseriptione unius libri cuncta libri contenta damnantur, alioquin ortus, & infantia Salvatoris quid falsum essent, atque damnatam, cum à Gelasio Papa plures apocryphi sub illis, & similibus titulis damnati sint; de quibus late Calmetus tom. 2. dissert. in Evangelia apocry-

(a) D. Thomas 2. 2. q. 10. art. 11.

erypha pag. 40. Nam ut Augustinus ait q. 2. in Evangel. cap. 40. *Nulla est tam falsa doctrina, que non aliqua vera intermisceat.* Sicut, non potest malus in omnibus malus esse, ut inquit Chrysostomus citatus can. 48. de Poenit. dist. 3.

PRÆLECTIO XII.

De Passione Domini,

ad expositionem cap. 5. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, à §. 1. ad quartum.

Luctuosissima hodie scena oculis nostris objicitur, charissimi auditores, Christus scilicet passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus. In qua, ut ait Augustinus tract. 117. in Joan. n. 3. *Si spectet curiositas, grande spectaculum; si spectet impietas, grande ludibrium; si spectet pietas, grande mysterium.* Hoc ergo grande mysterium pietate spectandum exhibet Catechismus Concilii Tridentini prima parte cap. 5. agens de quarto articulo Symboli, mihi hesternò sole, ad exponendum, pro themate designato. At, cum imbecillitatem meam agnoscam, & sufficientiam solum ex Deo esse; ideo ad ipsum supplex confugio, & per mediatorem nostrum Jesum Christum pro nobis in cruce passum, divinam opem imploro.

2 Dei, coelitusque auspiciis, vestraque, concessores amplissimi, benevolentia fretus, quatuor priores paragraphos capituli 5. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini exponendos aggrediar, quod ut reete, atque ex ordine fiat, orationem in tres partes proponam. Prima enim, litteram textus breviter deli-

babo. Secunda late discutiam. Tertia denique, nondum elapso tempore præfinito, conclusionem ex textu depromam, probabo, defendam. Totum spero fore feliciter, si mihi Numen assistat: fac ergo, Deus, ut ne nos spes nostra fallat; quoniam in te solum ipsa refunditur.

3. Primam ergo partem exordians, sic incipit littera textus §. 1. *Quantum habeat necessitatem, &c.* Ita vero desinit §. 4. *Qui pendet in ligno.* Mens Catechismi in præsentem est agere de lugubri passionis Christi mysterio, quarto Symboli Apostolorum articulo comprehenso; sicque §. 1. affert necessitatem fidei hujus articuli, admonendo pro more Pastores, ut ipsum sæpissime fidelibus explicent. §. 2. docet Christum tulisse acerbissimum cruciatum. §. 3. ait in Symbolo tradi sub quo Judææ Præsidente passus est Christus, ut clarior innotescat tempus Dominicæ passionis; cujus fides adeo est hominibus necessaria. §. 4. & ultimo ex sortitis, asserit Catechismus, divino consilio factum esse, ut Christus moreretur in cruce, quia æquum erat, ut unde mors oriebat, inde vita resurgeret, & ob varias congruentias, quas afferunt Sancti Patres. En totius litteræ argumentum, & primam orationis partem.

4. Ad secundam igitur transeuntes, insignem ingredimur provinciam, vastissimum, bonæque frugis uberrimum campum, ubi si falce dextere utamur, superabundanti incremento metere licebit. Ne autem nimia complectentes, pauciora capiamus, textum litteram sedulo inspiciemus, commentabimur, atque tuebimur. Incipit itaque Catechismus hoc caput à necessitate fidei quarti articuli Symboli, scilicet: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus*; dicens ab Apostolo nos doceri quanta sit necessitas cognitionis hujus articuli, dum 1. ad Corinth. 2. testatur se nihil aliud scire nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum. Quod maxime attendendum est in Apo-

stolo illo, qui raptus ad tertium Coelum, vidit arcana Dei; sed quia tam mirabile Dei arcanum, & magnum pietatis Sacramentum est Passio Christi Domini, ut ex ejus fide salus humani generis pendeat; ideo dicit Paulus, se hoc unice scire; quasi cuncta alia huic mysterio comparata, nihili sint reputanda, vel saltem huc dirigenda. Quapropter summa cura illustrandus est hic articulus, ut ejus commemoratione, ad Dei erga nos amorem, & bonitatem contemplandam jugiter excitemur.

5. Hunc ergo articulum in duas partes dividit Catechismus, quarum prima continet ista verba: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus*: Secunda vero, sequentia, nimirum: *Mortuus, & sepultus*. De prima nunc prius agit, quinque prioribus numeris, docens fidem præsentis articuli in eo sitam esse, ut credamus Christum Dominum, à Pilato pro Romanis Judææ Præsidente, captum, irrisum, variisque injuriarum, & cruciatuum generibus affectum, demum in cruce sublatum esse. Articulus iste fidei, Judæis est scandalum, sed fidelibus ædificatio; Gentibus stultitia, sed Ecclesiæ sapientia; Hereticis error, sed Catholicis omnibus veritas inconcussa. At missis modo Judæis, & Ethnicis, quorum infidelitas jam refutata manet duobus articulis præcedentibus; non adversus hæreticos dimicabimus, qui Christum passum, & crucifixum inficiantur; vel quia corpus phantasticum ei tribuunt, ut Saturninus, Gnostici, Manichæi, & alii; vel quia loco Christi crucifixum fuisse dicunt Simonem Cyrenæum, ut delirarunt Basilides, & Marcion; vel Christi umbram, aut Judam Iscariotem, ut finxit stupidus Mahumetes; vel tandem quia perperam opinantur Christum semper habuisse impassibile corpus, ut Gainite apud Divum Thomam, Julianus Halicarnasensis, Justinianus Imperator, & alii (a).

Tom. I.

X

Con-

(a) Vid. Sætuus Senens. t. 1. l. 5. an. 135. p. 669. Bart. Durand. in fide vind. & alii.

6 Contra quos omnes, certa fide tenendum est cum Catechismo, Christum passum fuisse, & cruci affixum acerbissimos sensisse dolores. Nec ullus circa hoc restat dubitandi locus, cum Verbum divinum eandem naturam assumerit, quam nos (excepta culpa) induimus, ut ex antecedenti articulo Symboli liquet; ideoque, jam ab initio suæ conceptionis, eos habuit corporis, animique defectus, qui ex Adæ peccato ipsam naturam humanam comitantur, Christumque minime deducebant. Ipse enim in utero Virginis, quantumvis purissimæ, sensit loci angustias, sensit, & alia plura incommoda, quæ nos non percipimus, quia nec rationis usum, nec expeditos sensus habuimus (a); sensit post nativitatem, temporis intemperiem, circumcissionis dolores, peregrinationis molestias, Phariseorum injurias, &c.

7 Sed hæc omnia, respectu eorum, quæ Christus in passione sustinuit, minima sunt judicanda; quando scilicet fuit à Juda proditus, mœrore pene confectus, à Judæis captus, à Pilato cæsus, ab Herode illusus, & tandem in crucem sublatus; quæ omnia accurate describunt Evangelistæ, & longe antea prædixerant Vates. Dicere autem cum hæreticis, hæc omnia fuisse in corpore phantastico facta, sicut ficta solummodo, & apparentia, tam falsum, & fictum est, quam corpus, quod ipsi fingunt. Verba enim sacræ paginæ sunt strictè accipienda, præsertim dum historiam referunt, ut cum Divo Augustino sentiunt, qui rectè sentiunt (b); alias actum esset de vero Scripturæ sensu; atqui in sacræ pagina nihil expressius invenitur, quam Christum esurisse, sitivisse, fatigatum fuisse, tantæque sustinuisse, ut à calce, usque ad verticem, non inventa fuerit in eo sanitas, non species, neque de-

(a) Vid. Venerab. Fr. Thomas à Jesu labore 2. à pag. 54. (b) August. lib. 3. de Doctr. Christ. c. 10.

decor: unde vir dolorum antonomastice nominatur, quoniam, Isaia teste, *languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit*: igitur hæretici, & quicumque passionem Christi non credunt, in meridiana luce cæcutiunt. Quare Tertullianus lib. de carne Christi cap. 9. Marcionem acute perstringit his verbis: *Quid dicis celestem carnem, quam unde celestem intelligas non habes? Esuriit sub Diabolo, sitiit sub Samaritide, lachrymatur sub Lazaro, trepidat ad mortem, sanguinem fundit.*

8 Et non solum in corpore, sed multo magis in anima, passus est Christus Dominus. Propterea dixit Matth. 26. & Marci 14. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Quod multo antea innuerat Regius Prophetæ Psalmo 87. in persona Christi dicens: *Repleta est anima mea malis.* Quem locum explicans Augustinus ait, intelligendum esse de malis poenæ, non culpæ: unde Christus tristem dicit habere animam, quia doloribus oppressæ carni compatitur. Tam acerbi autem fuerunt Christi dolores, ut per Jeremiam dixerit: *Attendite, & videte si est dolor similis, sicut dolor meus.* Quod optime probat Divus Thomas 3. p. q. 46. art. 6. dicens: „In aliis patientibus mitigatur „tristitia interior, & etiam dolor exterior ex aliqua „consideratione rationis, per quamdam derivationem, „seu redundantiam, à superioribus viribus ad inferiori- „res; quod in Christo patiente non fuit, quia uni „cuique virium permisit agere, quod est sibi proprium.

9 Hinc, nec divinitas humanitati conjuncta, nec visio beatifica, qua Christi anima fruebatur, fuerunt impedimento intensissimis doloribus corporis simul, & animæ. Non divinitas, quia ut optime ait Catechismus, quod in Christo erat passibile, atque mortale, nempe natura humana, tale permansit, & quod impassibile erat, ac immortale, qualem esse naturam di-

vinam intelligimus, suam proprietatem retinuit. Non visio beatifica, quia gaudium ex ea proveniens, non descendebat in inferiorem partem animae Christi, sed solum in superiori sistebat; sicque gaudium, & tristitia inveniebantur in eadem anima, sub diversa ratione, eo sane miraculo, quo Christus erat viator, & comprehensor. Scio Illustrissimum Melchiorem Canum, & quosdam alios à doctissimo Serry citatos c. 8. vindictiarum Cani, & exercitatione 59. in vitam Christi n. 6. asserere, Christum in passione sua cohibuisse laetitiam, quae necessario ex clara Dei visione fluxisset, sicut cohibuit gloriam animae, ne in corpus redundaret. Sed contrarium sentiunt alii fere omnes Theologi cum Divo Thoma 3. p. q. 46. art. 8. & alibi.

10. Dicit autem aliquis, quomodo Christus in hortu timuit? Quomodo tristatus est, & in agone positus dixit: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste?* Cum Petrus dixerit: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te nego.* Cum Paulus cupierit dissolvi, & esse cum Christo. Cum demum martyres lato animo morerentur pro Christo. Respondetur, non sine mysterio id factum esse, ut probaretur duplicem fuisse in Christo naturam, & timere, turbari, mortemque recusare, ut hominem, ratione humanitatis acceptae. Petrus vero dum animam pro Christo posuit jussu Neronis, sicut & Paulus, & caeteri Martyres, dum constantes, atque gaudentes tormenta sustinuerunt, totum tribuendum est divinitati Christi, propter quem necabantur. Nam sicut Deus in efformatione Evæ, eam roborabit osse Adami, & hunc enervavit, ut ita loquar, replendo carne locum extracti ossis, seu costae; ita, inquit Augustinus, Christus roboravit Ecclesiam virtute divinitatis, & ipse debilitatem carnis accepit. Quare apposite, ait Chrysologus Serm. 5. in Dominicam 18. post Pentecost. Christum venisse suscipere infirmitates nostras, & suas nobis conferre virtutes: si-

mi-

millia tenet Leo Magnus, Serm. 7. de Passione (a).

11. Ex dictis satis probatum manet, Christum Dominum veros corporis, & animae sumsisse defectus, non tamen omnes. Licet enim S. Leo epist. 10. ad Flavian. & sermone de Nativit. Domini dicat, Christum cunctas sumsisse infirmitates nostras, demto peccato, intelligendus est de defectibus illis, quos sumere congruebat ad redemptionem hominum, & ad probandum verum habere corpus, & animam; ideoque solum eos sumsit corporis, animaeque defectus, qui ob peccatum Adami, toti naturae conveniunt; defectus autem illos, qui ex singularibus causis, & plerumque ex hominum culpa proveniunt, ut lues venerea, febres, aliaque hujusmodi, quae indecora videntur, Christum sumere noluit; quamquam sine culpa contingere possint, ut fortassis de Sancto Job, scribit in quadam dissertatione Calmetus: Unde nulla fuit umquam Christo infirmitas. Quare cum orator quidam incautus, è suggestu dixisset, Christum morbis fuisse vexatum, jussus est ibidem palinodiam canere, ut testantur Bartholomaeus Medina, Mathias Aquarius, aliique Auctores.

12. Verum contra hucusque dicta plures militant Patrum auctoritates, quae Passionem Christi videntur evertere. Augustinus enim super Psalm. 21. ait, Christum non vere timuisse, nec vere tristatum esse. Hieronymus super cap. 26. Matthaei: „Erubescant inquit, qui putant Salvatorem timuisse mortem, & pavore passionis dixisse: *Pater, si possibile est*“ &c. Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum de corpore Christi, sic habet: „Virtute continebatur, & tamen comedebat, ne phantasticum putaretur; ipse autem Christus, ut semel dicam impassibilis erat.“ Tandem Hilarius Pictaviensis, pluribus in locis docere videtur, Christum non sensisse dolorem. Sic super Psalm. 68. & 138. sed clarus lib. 10. de Trinit. num. 23. cujus verba refert Ma-

gis-

(a) Vid. Natal. Alexand. in exposit. hujus art. §. 5. in fine.

gister Sententiarum in 3. dist. 16. quibus aperte dicit, quamvis Christo inflicti fuerint ictus, atque illata vulnera, non ei passionis impetum intulisse, quemadmodum telum aquam perforans, ignem excindens, aërem vulnerans, quæ dolorem percipere nequeunt.

13 Respondetur tamen Augustinum, & Hieronymum solum excludere à Christo timorem, qui vocatur à Theologis *Passio*, pervertens rationem, & turbans animam, non vero timorem illum, quem *propassionem* dicunt, designantem motum animi ordinatum, ac rationi subjectum. Ad Clementis Alexandrini auctoritatem, sunt, qui respondeant, eam nullius esse roboris, quia illius opera ab hæreticis suspicantur corrupta, vel aliunde errores plurimos continentia; quapropter apocrypha declarata sunt à Gelasio Papa in Concilio Romæ habito anno 494. Quia tamen contrarium tenent alii, ut Franciscus Porter doctissimus Minorita, Patres Bollandiani, & sapientissimus Nicolaus le Nourry Benedictinus Congregationis S. Mauri, in apparatu ad Bibliothecam maximam veterum Patrum, dissert. 2. de omnibus Clementis Alexandrini operibus (a), & ut prudenter advertit Facundus Herminianensis lib. 9. defens. 3. cap. 5. apud Petavium, & Lambertinum (b); Patrum scripta, quoad ejus fieri potest, benignè interpretanda sunt: ideo dicimus cum Doctissimo Gravesono, & aliis, Clementem nihil aliud velle, quam Christum famulati, aliisque id genus naturæ humanæ affectionibus, nulla necessitate fuisse obnoxium, sed voluntarie, & libere illis subditum esse. (c)

14 Auctoritas Divi Hilarii, multis ab hinc sæculis

Theo-

(a) Vid. Bibliogr. critic. tom. 4. pag. 38. in fin. & pag. 304. (b) Vid. Petavium tom. 3. Theolog. dogmat. in prologomen. cap. 2. num. 8. & Lambertini lib. 2. de Beatific. SS. cap. 23. num. 8. (c) Vid. Graveson tom. 2. de Myst. Christ. dissert. 20. §. 1. in solutione objectionum pag. mille 45. Gortii Berti, & alii. Sed fortasse prima responsio verior est, Gelasium scilicet apocrypha declarasse Clementis opera, quia erroribus sunt aspersa, ut observat doctissimus Pontifex Benedictus XIV. in prælat. ad novam Martyrologii editionem num. 29.

Theologorum ingenia torquet. Pro cujus solutione, triplicem adducit responsum Doct. Seraphicus in 3. dist. 16. art. 1. quæst. 1. his verbis; „ Ad illud ergo quod „ primo objicitur de auctoritate Hilarii, tripliciter respon- „ dendum est. Quidam enim dicunt, Hilarium verba „ illa retractasse. Unde audiivi Parisiensem Episcopum „ Guilielmum referre, se librum illius retractationis vidis- „ se, & perlegisse. Aliter potest dici, quod Hilarius in „ verbo prædicto, & in aliis ibidem positis, non ex- „ cludit sensum doloris à Christo, secundum humanam „ naturam, sed secundum divinam. Unde verba illa „ referenda sunt ad Christi personam. Et hoc quidem „ confirmatur, quia sicut dicit idem Hilarius, intelli- „ gentia dictorum, ex causa est assumenda dicendi. Hi- „ larius enim in verbis præmissis excludere voluit erro- „ rem Arii, qui dicebat Christum secundum se totum „ fuisse passum. Tertio modo respondetur, quod Hi- „ larius non vult ostendere Christum non habuisse ve- „ rum dolorem, sed non habuisse causam doloris: & „ hunc quidem modum solvendi innuit Magister in lit- „ tera, & satis est rationabilis, sicut in expositione lit- „ teræ melius apparebit. Hæc Divus Bonaventura.

15 Posteriores responsiones magis placent, quam prima asserens retractationem Hilarii. Quamvis enim inde non minueretur ejus auctoritas, sicut non minuitur auctoritas Augustini, quod librum retractationum ediderit; nec Angelici Præceptoris, qui in summa Theologica, quasdam etiam opiniones alibi traditas retractavit; & idem de aliis viris ingenuis, & amantibus veritatis; nulla tamen retractatio est alicui tribuenda, nisi certo constet; cumque non certo constet Hilarium confecisse ullum retractationum librum; verosimile est, illum quem vidit Guilielmus Parisiensis, fuisse à pravis hominibus maligne confectum; quemadmodum male feriatum quidam, fictitias palinodias, falsasque retractationes, jam pridem sparserunt, mentitis nominibus Sanctorum Patrum,

trum, ut refert Theophilus Raynaudus tom. 11. erō-
temat. 10. §. 1. num. 178. pag. 265. & nostro etiam, sæ-
culo plurimæ prodierunt sub nomine celebriorum virō-
rum, quos referre non est necesse. Præterea Divus
Hieronymus epist. ad Lætam aperte testatur, libros Hil-
larii posse sine offensione legi. Quenam ergo necessitas
retractandi tales libros? Hæc ad vindicandum Hilarium
dicta sunt, etsi plures habeat doctissimos vindices,
quos inter Philippus Abbas bonæ spei, Patres Mauri-
ni, & alii (a), sed à diverticulo ad viam. *non solum* ..

16 Tertio paragrafo ait Catechismus, ideo tam
diligenter expressum esse, sub quo Judææ Præsides passus
sit Redemptor noster, ut cognitio rei adeo necessariæ
omnibus innotesceret. Quemadmodum ergo Lucas in
Evangelio narrat, sub quo Imperatore natus fuerit
Christus, dicens: *Exiit edictum à Cæsare Augusto, &c.*
& Matthæus cap. 2. scribens: *Cum ergo natus esset Je-
sus in diebus Herodis Regis;* ita etiam Apostoli in Sym-
bolo, & Paulus ad Corinthios 6. vers. 13. annotarunt
quo tempore Dominus passus fuerit; non quidem ad
honorandum Pilati nomen, sed ad historię certitudi-
nem, temporumque cognitionem, ut Augustinus bene
advertit. (b) Unde Chrisologus serm. 57. in Symbo-
lum Apost. ait: „ Audis iudicis nomen, ut tempus etiam
„ passionis agnoscas.“ Hinc satis aperte liquet, quan-
tum Theologis rerum gestarum notitias prosit, quod sa-
pienter ostendit doctissimus Canus toto libro undecimo
de locis, cujus hæc verba ex cap. 2. digna sunt, quæ
audiuntur: *Omnes docti consentiant, rudes omnino Theo-
logos illos esse, in quorum lucubrationibus historia muta
est. Verum licet historia omnibus fere Theologicis
quæstionibus apprime deserviat, maxime, tamen huic*
qua

(a) Vid. Tournely tom. 4. quest. 10. art. 6. pag. 334. Bertl tom. 3. lib. 26.
cap. 7. pag. 38. & illi. (b) August. lib. de Fide, & Symbolo cap. 5. &
serm. 131. atque 161. de temp. siue quisquis eorum est Auctor.

qua de agimus in presenti, tum ad revincendos Judæos,
tum ad debellandos Gentiles, tum ad confutandos Hæ-
reticos, tum denique ad instruendos fideles, ne umbram
habeant pro Junone, hoc est, falsas, dubiasque nar-
ratiunculas pro certis, & indubitatis historiis; ideo-
que consulendi sunt docti, critici, prudentesque Auc-
tores, inter quos videri possunt Tillemontius, Cal-
metus, Serrius, Sandinus, Gravesonus, Bertius, Benedi-
ctus XIV. & alii ab eisdem citati.

17 Tempus igitur, quo Pontius Pilatus pro Tibe-
rio Cæsare Judæam administrabat, est memorabilis
epocha passionis Christi Domini; quam Provinciam de-
cem annos administrasse Pilatum, constat ex Josepho lib.
18. antiquitat. cap. 5. *Erat autem Pilatus perveraci in-
genio,* ut ait Philo in legatione ad Cajum, cujus crimi-
na detegit, venditas sententias, rapinas, injurias,
clades, tormenta, cædes indemnatorum, crudelitatem
sævissimam (a). Hic ergo nequissimus Judex, quinto ad-
ministrationis anno, sententiam tulit in Christum. Quam-
vis enim Chrysostomus orat. de elemosyna, & La-
ctantius lib. 4. institut. cap. 18. teneant, Pilatum abs-
que prolatione sententia tradidisse Christum Judæis;
contrarium tamen colligitur ex Scriptura. Dicitur enim
Luca 23. v. 24. *Pilatus adjudicavit fieri petitionem
eorum; & quidem sedens pro Tribunali,* ut est apud
Joannem cap. 19. v. 13. *Judæi quippe fitebantur Joan-
nis 18. v. 31. Nobis non licet occidere quemquam.* Quod
etiam prædixerat ipse Christus Matth. 26. v. 19. Ver-
bis à Catechismo citatis, dicens: *Tradent eum gentibus
ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum.*
Et hæc est communis sententia Patrum, Theologorum,
Interpretum, quam etiam tradit Cornelius Tacitus in
Annalibus lib. 15. cap. 44. de Religione Christiana
dicens: „ Auctor ejus nominis Christus, Tiberio Im-
Tom. I. Y „ pe-

(a) Vid. Graveson t. 1. de myst. Christi dissert. 15. §. 2. pag. 240.

peratore, per Procuratorem Pontium Pilatum, supplicio affectus erat. Duabus itaque de causis ponitur in Symbolo: *Passus sub Pontio Pilato*: tum ratione temporis, tum ratione iniquæ Pilati sententiæ. Quare cachinnis dignus est vanissimus labor Joannis Stelleri defendentis Pilatum, Danielis Maphanafi cum confutantis, & Christiani Thomasii, tempus in idem paradoxum insumentis; quorum opera conjunctim Lipsiæ prodierunt anno 1676. O curas hominum, quantum est in rebus inane! Diceret iterum Persius.

18 Hic plurima possem addere scitu digna de actis Pilati ad Tiberium missis, de testimonio Josephi Hebræorum doctissimi, deque aliis ethnicorum scriptis, quibus confirmatur veritas passionis Christi, & ejus divinitatis signa monstrantur; sed brevitatis temporis in eis immorari non sinit. Solum obiter dicam, Pilatum re vera scripsisse ad Tiberium Cæsarem, quæ de Christo evenerant memoranda, utut nime genuina non extent hujusmodi acta. De illis enim fidem faciunt antiquissimi Scriptores, Tertullianus in apologetico adversus Gentes cap. 5. Justinus Martyr Apolog. 2. ad Antoninum Imperatorem. Eusebius Cæsariensis lib. 2. hist. cap. 2. Chrysostomus hom. 26. in epist. 2. ad Corinth. Hegesippus, Paulus Orosius, Gregorius Turonensis, alii; quibus consentiunt recentiores critici, etiam heterodoxi, ut Isaac Casaubonus, Guilielmus Cave, Joannes Pearson, Hugo Grotius, Isaac Vossius, Antonius Vandalæ, contra Tanquillum Fabrum, Samuellem Basnagium, & Joannem Clericum acatholicos, atque Dupinum ex nostris, qui nodum in scirpo quaerunt; quorum nunc non vacat exsufflare cavillos. Videantur Serry, Honoratus à Sancta Maria, Berti, & plures alii (a). Manet adhuc exponendus quartus Catechismi paragraphus, sed quia nimis immorati sumus

(a) Vid. Berti tom. 3. lib. 25. cap. 10. arg. 7. pag. 22.

in præcedentibus, id in tertiam partem rejicimus, jam enim dicta sufficiunt pro secunda.

19 Ad tertiam igitur deveniamus, in qua probanda est hæc conclusio: *Conveniens fuit Christum subire supplicium crucis*. Ita docet Catechismus hic §. 4. & Angelice manifestat Divus Thomas 3. p. 9. q. 46. art. 4. tum in argumento, *sed contra*. Apostoli auctoritate ad Philippenses 2. v. 8. dicentis: *Christus factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*; tum in corpore articuli, septem optimis rationibus ibi fuse videndis. Probatur breviter conclusio variis congruentis Sanctorum Patrum, ipsius Angelici Præceptoris, & Catechismi Romani. Primo, quia ut eleganter ait Lactantius lib. 4. divinarum institutionum cap. 26. Christus humilis advenit, ut humilibus, & infirmis opem ferret, & omnibus spem salutis ostenderet; sicque conveniebat eo supplicii genere mori, quo humiles, & infelicissimi solent, ne quis esset omnino, qui eum non posset imitari. Secundo, Christus crucem maluit, ut illa exaltatus, omnibus gentibus innotesceret; qui enim patibulo suspenditur, & conspicuus est omnibus, & cæteris altior. Tertio, quia sicut Adamus in Paradiso terrestri contempsit Dei mandatum, excerpando ex arbore pomum, ita Christus in cruce positus, tanquam fructus vite, pependit ex arbore; & quidquid primus homo per inobedientiam rapuit, iste per obedientiam restituit, ut sic unde mors oriebatur, inde vita resurgeret, ait rectissime Catechismus, & habetur in præfatione de cruce. Quod etiam pulchre declarat Ambrosius enarratione in Psalm. 35.

20 Quarto, quia Christus cruci affixus, aera, & terram, stillanti sanguine, mundavit, nosque in Cœlum traxit, non solum gratia sua, sed & exemplo; quoniam ut Augustinus observat, tractatu 119. in Joannem: *Lignum in quo fixa erant membra Christi patientis, fuit cathedra Magistri docentis*. Quinto, Christus mortem

crucis elegit, quia forma crucis duabus potissimum dimensionibus constat, longitudine scilicet, & latitudine, quibus significabatur fore, ut virtus crucis ad omnes omnino homines, ad omnium locorum latitudinem, ad omnium temporum longitudinem diffunderetur. Denique, Christus mortuus est in cruce, ut plurimas impleret figuras miracolorum, quæ in veteri lege Deus per lignum fieri voluit, ut per virgam Moysis tot mirabilem instrumentum, per serpentem æneum in sublimi ligno positum, & alias, quibus crux ipsa designabatur, per quam velut per infirmum, & ignobile instrumentum, Christus fortia quæque confudit, humanam sapientiam domuit, diabolum exarmavit, unius Dei religionem totum per orbem extendit, & homines terrenis sordibus affixos, ad cælestium bonorum meditationem revocavit.

21 His de causis, Christus servator noster voluit in cruce mori, noluit ut sibi caput amputaretur, sicut Joanni Baptiste, nec ut medius scinderetur, sicut contigit Isaïæ, nec ut crura sibi frangerentur, sicut aliis secum cruci affixis; sed corpus suum integrum, & indivisum servavit, ut vaticinium adimpleret, & Ecclesiam, quæ est corpus ipsius mysticum, semper integram, atque individuum fore significaret. Noluit comburi sicut holocausta; illorum tamen in hoc implevit figuram, quod uti ea in veteri lege altari ligneo imponebantur; sic & corpus ejus, altari crucis impositum est, & vice ignis corporei, quo comburebantur holocausta, fuit in eo ignis ardentissimæ caritatis. Crux igitur Christi perfidis Judæis scandalum, ignaris gentibus stultitia, & malignis hæreticis, velut demonibus, horror; nobis Dei virtus est, & sapientia; imo, & nostræ Religionis tessera; quia per crucis sacrificium veritatis lux, & veri Dei fides toti orbi allulsit, superstitionum colluvies exhausta est, errorum, & vitiorum abolita contagio, genus humanum Deo recon-

ciliatum, et Deus ipse propitiatus. Hinc merito celebrat Ecclesia festa Sanctæ Crucis, observatur antiquissima consuetudo crucem digitis efformandi, & frontem consignandi; ut per hoc signum, ad gratam memoriam mysterii, atque beneficii, quod nobis in cruce peractum, ac amplissime donatum est, excitemur; nullaque unquam oblivione deleatur; ob idque nullum Sacramentum in Ecclesia Christi sine figura crucis administratur. Unde Tertullianus lib. de Corona militis, hujus signationis consuetudinem tam usitatam scribit, ut omnes Christianorum actiones, ac cogitationes præiret, ac veluti consecraret. Videatur D. Thomas 3. p. q. 25. art. 4. S. Franciscus Salesius in lib. de hoc argumento. Selvagius de antiquit. Eccles. t. 2. lib. 2. p. 2. cap. 10. §. 4. à num. 25. pag. 309. Tournely, Gotti, Berti, Billuart, alii.

PRÆLECTIO XIII.

De morte, & sepultura Christi.

ad expositionem cap. 5. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 6. ad 8.

1 Magna profecto fuit Dei erga homines misericordia, & inexplicabilis caritas. Cum enim posset, teste Apostolo, universum genus hominum in massa perditionis relinquere; cum posset, teste Nazianzeno, absque Filii passione nobis peccata dimittere; cum posset, teste Athanasio, perditum hominem, absque unigeniti sui morte, solo verbo, aut nutu in gratiam reducere (a); ad majora tamen ardentissimi amoris signa monstranda, Filium suum mittere voluit, ut factus in

crucis

(a) Vid. Theophil. Raynaud. tom. 1. lib. 3. cap. 3. n. 84. pag. 256. & alii.

crucis elegit, quia forma crucis duabus potissimum dimensionibus constat, longitudine scilicet, & latitudine, quibus significabatur fore, ut virtus crucis ad omnes omnino homines, ad omnium locorum latitudinem, ad omnium temporum longitudinem diffunderetur. Denique, Christus mortuus est in cruce, ut plurimas impleret figuras miracolorum, quæ in veteri lege Deus per lignum fieri voluit, ut per virgam Moysis tot mirabilem instrumentum, per serpentem æneum in sublimi ligno positum, & alias, quibus crux ipsa designabatur, per quam velut per infirmum, & ignobile instrumentum, Christus fortia quæque confudit, humanam sapientiam domuit, diabolum exarmavit, unius Dei religionem totum per orbem extendit, & homines terrenis sordibus affixos, ad cælestium bonorum meditationem revocavit.

21 His de causis, Christus servator noster voluit in cruce mori, noluit ut sibi caput amputaretur, sicut Joanni Baptiste, nec ut crura sibi frangerentur, sicut contigit Isaie, nec ut crura sibi frangerentur, sicut aliis secum cruci affixis; sed corpus suum integrum, & indivisum servavit, ut vaticinium adimpleret, & Ecclesiam, quæ est corpus ipsius mysticum, semper integram, atque individuum fore significaret. Noluit comburi sicut holocausta; illorum tamen in hoc implevit figuram, quod uti ea in veteri lege altari ligneo imponebantur; sic & corpus ejus, altari crucis impositum est, & vice ignis corporei, quo comburebantur holocausta, fuit in eo ignis ardentissimæ caritatis. Crux igitur Christi perfidis Judæis scandalum, ignaris gentibus stultitia, & malignis hæreticis, velut demonibus, horror; nobis Dei virtus est, & sapientia; imo, & nostræ Religionis tessera; quia per crucis sacrificium veritatis lux, & veri Dei fides toti orbi allulsit, superstitionum colluvies exhausta est, errorum, & vitiorum abolita contagio, genus humanum Deo recon-

ciliatum, et Deus ipse propitiatus. Hinc merito celebrat Ecclesia festa Sanctæ Crucis, observatur antiquissima consuetudo crucem digitis efformandi, & frontem consignandi; ut per hoc signum, ad gratam memoriam mysterii, atque beneficii, quod nobis in cruce peractum, ac amplissime donatum est, excitemur; nullaque unquam oblivione deleatur; ob idque nullum Sacramentum in Ecclesia Christi sine figura crucis administratur. Unde Tertullianus lib. de Corona militis, hujus signationis consuetudinem tam usitatam scribit, ut omnes Christianorum actiones, ac cogitationes præiret, ac veluti consecraret. Videatur D. Thomas 3. p. q. 25. art. 4. S. Franciscus Salesius in lib. de hoc argumento. Selvagius de antiquit. Eccles. t. 2. lib. 2. p. 2. cap. 10. §. 4. à num. 25. pag. 309. Tournely, Gotti, Berti, Billuart, alii.

PRÆLECTIO XIII.

De morte, & sepultura Christi.

ad expositionem cap. 5. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 6. ad 8.

1 Magna profecto fuit Dei erga homines misericordia, & inexplicabilis caritas. Cum enim posset, teste Apostolo, universum genus hominum in massa perditionis relinquere; cum posset, teste Nazianzeno, absque Filii passione nobis peccata dimittere; cum posset, teste Athanasio, perditum hominem, absque unigeniti sui morte, solo verbo, aut nutu in gratiam reducere (a); ad majora tamen ardentissimi amoris signa monstranda, Filium suum mittere voluit, ut factus in

crucis

(a) Vid. Theophil. Raynaud. tom. 1. lib. 3. cap. 3. n. 84. pag. 256. & alii.

cruce hostia, victima, sacrificium, holocaustum, ac pro toto mundo piaculum, eos qui sub lege erant, à peccati, dæmonisque captivitate deduceret, liberaret, redimeret. Ad hoc igitur sempiternus mortalitatem, Dominus universi furam servi assumpsit; ad hoc humiliavit semetipsum usque ad mortem; ad hoc deum in cruce pependit Filius Dei, ut profuso pretiosi sanguinis lytro, nos à captivitate reduceret, redemptionis nostræ pretium solveret, condignam exhiberet divinæ justitiæ satisfactionem, ejiceret principem tenebrarum, diriperet inferni spolia, & destrueret regnantis mortis imperium. De morte itaque Christi Domini tractabimus in præsentî, ad exposit. cap. 5. 1. part. Catechismi Concilii Tridentini à §. 6. ad 8. Implorato prius Sanctissimæ Trinitatis auxilio.

2 Pro clariori textus elucidatione, orationem in tres partes dispertiar. In prima synopsis sistam litteræ Catechismi. In secunda fusiorem ejus discussionem. In tertia tandem, si tempus suppetat, conclusionem, ejusque probationes. Utinam omnia quæ tam libenter polliceor, feliciter impleam, vosque benigna aure accipiat! Ordiamur igitur primam partem, dicendo textus litteram sic incipere §. 6: *Mortuus, & sepultus, &c.* Ita vero finire §. 8. *Recte confitemur Deum sepultum esse.* His tribus paragraphis explicat Catechismus secundam partem quarti articuli Symboli, nempe *mortuus, & sepultus.* Dicens §. 1. à Parochis docendos esse fideles, Christum cruci affixum, vere mortuum, & sepultum fuisse, Quod separatim positum est, ad evertendum errorem hæreticorum negantium hanc expressissimam veritatem, ab omnibus Evangelistis accurate descriptam. Per mortem autem Christi, ait, intelligendum esse, solam animam fuisse à corpore separatam, non vero divinitatem ab eis sejunctam. §. 2. asserit, Christum voluntarie mortuum esse; quod multis probat auctoritatibus, simulque ostendit maximam

Re-

Redemptoris nostri benignitatem. Tertio tandem §. exponit, cur Christum non modo mortuum, sed sepultum etiam proferamus. Nimirum sepultum nos dicere Jesum Christum, ut ipsius mors minus ambigua videatur, non quod hoc constituat distinctum articulum, cum nullam novam inducat difficultatem; cumque divinitas Verbi, & corpori, & animæ semper unita fuerit; ideo Deum dicimus natum, passum, mortuum, & sepultum. Hæc pro prima orationis parte sufficient.

3 Ad secundam itaque accedamus, ubi textus litteram cauleare promissimus. In primis igitur asserit Catechismus, ultima verba quarti articuli Symboli nos docere, nedum credendum esse Christum passum sub Pontio Pilato, & crucifixum, ut supra explicatum manet, prima hujus articuli parte; sed etiam mortuum, atque sepultum fuisse. Quod apposite in Symbolo traditum esse ait, adversus hæreticos, quos Apostoli fore præviderant, hanc veritatem, solita pertinacia, negaturos. Tales fuerunt qui corpus Dominicum phantasticum somniarunt, ut Simonis Magi discipuli, Saturninus, Basilides, Cerdo, Marcion, Manichæi, Priscillianista, & alii. Qui carnem sine anima tantum admittebant in Christo, ut Apollinæres. Qui denique alium vice Christi crucifixum, & mortuum commenti sunt, ut Basilides, & Marcion delirantes Simonem Cyrenæum, non vero Christum fuisse crucifixum, & mortuum; atque stultissimus Mahumetes, summa hebetudine dicens, vel Judam Iscariotem, vel solam Christi umbram in cruce suspensam, ipsum vero nec in crucem actum fuisse, nec mortuum.

4 Catholici tamen omnes hunc semper articulum crediderunt, Christum videlicet mortuum, ac sepultum. Quod quidem in dubium verti nequit, inquit rectissime Catechismus, cum nullus Evangelistarum id expresse non tradat, ut videre est Matthæi 27. v. 50. Marci 15. v. 37. Lucæ 23. v. 46. & Joannis 19. v. 30.

Ip-

Ipsumque jam prædixerant Sanctissimi Vates. Isaias enim cap. 53. v. 7. de Christo inquit: *Sicut ovis ad occisionem ducetur.* Clarius Danielis 9. v. 26. *Post hebdomadas sexaginta duas, occidetur Christus.* Ab aliis Scriptura locis recensendis abstinere, quoniam res clarior est, quam ut probatione indigeat. Quia tamen hæretici superius memorati, hujus veritatis lucem vanis commentis obscurare tentarunt; ut videantur irriti eorum conatus, aliqua placet adducere. Omnia igitur perenni traditione, Patrum doctrina, & totius Ecclesie fide; que omnia, licet validissima sint, hæretici parvipendunt. Dicant, queso, phantasiastæ, quid illud erat, quod tormentis cruciatum, laboribus, ærumnisque defessum, & undique angustiis circumseptum, in ipso crucis patibulo pendens, spiritum emisisse Evangelistæ restantur?

5 Si hominem fuisse respondeant, in pace in ipsum requiescemus. Si phantasma tantum hominis; cum phantasma nihil sit aliud quam corpus umbratile à spiritu confictum, dum ipse spiritus ex spirando discessit, necesse fuit, ut etiam phantasma discederet. „ Nihil ergo (inquit Tertullianus tanquam africanus „ Ieo Marcionem stolidum jumentum dilacerans) ni- „ hil remansit in ligno, nihil pependit post expira- „ tionem, nihil de Pilato postulatum, nihil de pati- „ bulo detractum, nihil sindone involutum, nihil se- „ pulchro novo conditum. Quid igitur illud erat? Si „ phantasma: adhuc ergo inerat & Christus. Si discesse- „ rat Christus: ergo abstulerat phantasma. Superest „ impudentiæ hæreticæ dicere, phantasma illic phan- „ tasmatis remansisse. Desinat igitur Marcion (ut ali- „ bi dicit idem acerrimus vir) (a), desinat nunc hære- „ ticus à Judæo, aspis, quod ajunt; à vipera mutuari „ ve-

(a) Tertul. lib. de Cæcæ Christi esp. 3. & lib. 3. adversus Marcionem seq. 1. num. 53.

„ venenum; evomat jam hinc proprii ingenii virus, „ phantasma vindicans Christum.“ Hæc ille. Nec res- „ ponderi valet Simonem Cyrenæum loco Christi fuis- „ se occisum; quis enim sanæ mentis concedet Judæos, „ & passionis Christi ministros fuisse adeo cæcos, ut non „ viderent quem volebant occidere? Christum autem eos „ arte magica fefellisse, solum blasphemia ora proferent, & „ vaferrima capita fingent. De quibus dicere possumus cum „ Bernardo epist. ad Innocent. *Annon justius os loquens „ talia fustibus contunderetur, quam rationibus rejelleretur.* Fateamur ergo cum Catechismo, illum mortuum esse in „ cruce, quem Cœli obscurato sole, terra motu, petrarum- „ que fragore, infernus mortuorum vomitu, Deum, & ho- „ minem fassi sunt, illum, inquam, qui ante promiserat „ post triduum reedificaturum templum corporis sui, qui „ propria virtute surrexit; qui ascendit ad cœlos, & sedet „ ad dexteram Patris; Christum, scilicet, non Simonem „ Cyrenæum, non Judam, non umbram, non spectrum, „ ut delirantibus illis stupidis visum est.

6 Per mortem autem Christi, ut ait optime Catechismus, intelligitur corporis, & animæ separatio, non vero divinitatis ab utraque parte sejunctio. Ex quo evidentissime sequitur, turpiter errasse Eutychem, atque Acephalos, dicentes in Christo unam tantum fuisse naturam divinam, eaque mortuum esse, nescio quomodo; eos tamen palam, & laculenter convicit infitio sex- „ tii sæculi, Saracenorum Rex Alamundar, qui post plures „ solitarios interfectos, aliaque facta crudelia, miraculo- „ rum, quæ Christi sectatores patrabant, evidentia mo- „ tus, Christianus fieri voluit; cumque Acephali, Seve- „ ri Discipuli, eum ad suas partes trahere cuperent, suos „ ei miserunt Episcopos, ut ab ipsorum aliquo bapti- „ zaretur. At vero callidus Alamundar, Catholicis addi- „ ctus, lepidissime adversarios irridendos traduxit. Finxit „ enim litteras accepisse, quibus certior fieret de morte „ Archangeli Michaelis, ab illis sciscitans; num verum

esset? Hæretici non sine risu, *fabula*, inquit, *Archangeli enim mori non possunt*. Quibus ille apposite: *Quomodo ergo Christus mortuus esset, si unam dumtaxat habuisset naturam, eamque divinam, ac impassibilem, ut vos stultissime dicitis?*

7 Sequitur etiam errasse Apollinæres supra relatos, præsertim juniorem, docentem in Christo non fuisse animam, sed Verbum divinum animæ vices gessisse; tam falsum est enim Christum caruisse anima, quam ejus corpus fuisse phantasticum, alias Christus non fuisset verus homo, ut ait Divus Thomas 3. p. q. 5. art. 3. Nec Verbum divinum supplere poterat vices causæ formalis, juxta communem Philosophorum, ac Theologorum doctrinam, quod quidem non ex impotentia Dei provenit, sed ex repugnantia, & contradictione. Sicut enim à Deo fieri nequit, ut aliquid sit album sine albore, ita fieri nequit ut vivat sine anima, quæ est forma, per quam corpus constituitur vivens; & ideo ipsa à corpore separata, statim sequitur mors, ut experientia docet. Idem igitur fuit in Christo. Sed divinitas Verbi à partibus etiam separatis nunquam recessit, ut docet in littera Catechismus, & egregie probat Anglicus Præceptor Div. Thom. 3. part. quæst. 50. art. 2. in argumento *sed contra*, dicens: ea quæ sunt humanæ naturæ non dici de filio Dei, nisi ratione unionis; cumque de ipso dicatur esse mortuum, & sepultum, sequitur corpus Christi non fuisse in morte à divinitate separatum, quod latius infra confirmat; & articulo sequenti idem probat de anima. Similiter Doc. Seraphicus in 3. dist. 21. art. 1. quæst. 1. & 2. & alii. (a)

8 De principalibus itaque Christi partibus, corpore nimirum, & anima, nullum est apud Theologos dubium fuisse in triduo mortis divinitati conjunctas, De

san-

(a) Vid. Theoph. Raynaud. tom. 1. pag. 130. num. 180. & pag. 133. num. 286, ubi solvantur quæ videntur oppositæ Patrum auctoritates.

sanguine autem, olim acriter dissertarunt duo Religiosi Ordinis Prædicatorum, atque Minorum sub Clemente VI. anno 1351. & iterum sub Pio II. anno 1462. utrum scilicet effusus Christi sanguis in triduo mortis manserit verbo unitus, an separatus. Primum propugnabant Dominicani: secundum vero Minores, ob rationes, quas affert Rodolphus Franciscanus lib. 1. pag. 108. (citatus à Ludovico Lipsio ejusdem Ordinis tom. 1. Catechismi pag. mihi 432.) Quarum præcipuas adducit quoque Tournely. t. 4. de Incarnat. q. 7. art. 3. pag. 277. Licet autem Pius II. sententiam ferre noluerit, parti tamen Prædicatorum adhæssisse narrant historici Gobellinus, Spondanus, Odericus Raynaldus, & alii (a). Ad quod videri etiam potest doctissimus Lambertini tom. 2. de Canoniz. SS. c. 50. n. 9. qui fuit postea Summus Pontifex, sub nomine Benedicti XIV. & eruditum valde opus edidit de festis Domini, ac Beatæ Virginis, ubi lib. 1. c. 8. n. 9. eandem questionem refert, & addit, post definitionem Trident. sess. 13. c. 3. statuentis tamquam certum, sanguinem Christi sub specie vini ex vi verborum in Eucharistia contineri, absque erroris nota non posse negari sanguinem Christi semper unitum fuisse personæ Verbi; alioquin si vinum in triduo mortis fuisset consecratum, solum versum esset in sanguinem Christi absque divinitate, quod quidem non est dicendum, sicut dici nequit de corpore. Quare cum Theologus Episcopi Sebenicensis nomine Amans, Ordinis Serv. B. M. V. in quadam sessione Concilii Tridentini dixisset, Christi corpus in triduo mortis fuisse à divinitate sejunctum; Patres omnes commovit, & pallinodiam canere coactus est, ut testatur Pallavicinus lib. 17. hist. hujus Concilii cap. 6. num. 6.

9 Enodandus modo venit 2. §. Catechismi docentis,

Z 2

tis,

(a) Vid. Ferrer tom. 4. tract. 1. disp. 5. dub. 3. pag. 73. à n. 144. & Eminentis Lambertini lib. 2. de Canoniz. Sanctorum cap. 50. n. 9. & sequenti

tis, Christum Dominum non invitum, & coactum, sed voluntarie mortem obisse. Quod clare ostendunt sacræ literæ in textu citatæ. Dixit enim Isaias de Christo loquens cap. 53. vers. 7.: *Oblatus est, quia ipse voluit.* Ipse Christus Joannis 10. vers. 17. & 18.: *Ego (inquit) pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso; & potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam; sicque mortem subii voluntarie, nedum quoad substantiam, sed etiam quoad tempus, locum, & alia, ut ex Luca 23. vers. 32. & Joannis 18. vers. 1. evidenter colligitur; omissis pluribus aliis sacræ paginæ testimoniis. Quare rectissime ait Div. August. tract. 17. & 119. in Joanni: *Quis ita dormit quando voluerit, sicut Jesus mortuus est quando voluit? Quis ita vestem deponit quando voluit, sicut se carne exiit quando voluit?* Similia tenent Cyrillus Alexand. lib. 7. in Joan. cap. 7. Chrysost. in cap. 53. Isaiæ. Gregorius Magnus, & alii Sancti Patres, qui omnes una voce fatentur Christum nedum voluntarie, sed etiam libere mortuum esse.*

10. Non levis tamen hæc oritur difficultas; quomodo nempe Christus libere mori potuit, cum peccare non potuerit, adeoque nec præceptum transgredi Patris, ut moreretur pro salute humani generis. Quomodo enim libere mortuus est Christus, quem ideo Pater misit in mundum, ut homines sua morte redimeret? Vel enim poterat violare præceptum Patris, sicque poterat peccare, vel non poterat, & ita non erat liber. Isto dilemmate mirum est quantum plurima Theologorum ingenia torqueantur! Quidam enim hunc nodum reputantes insolubilem, sicut Alexander illum Gordianum, ut refert Curtius lib. 3. scindere potius, quam solvere tentant, dicendo, Christo impositum non fuisse strictum moriendi præceptum, sed latum tantum, & improprium, quatenus significatur Dei voluntas de morte à Christo ferenda, præceptum quidem non obligans

gans, sed dirigens, sicut sunt quorundam Ordinum regulæ, quæ tametsi sint materiæ obedientiæ, ad culpam minime constringunt. Quoniam hoc genus mandati, inquit, videtur magis congruere amori Patris in Filium, fiducia de ejus virtute, & ipsius Filii dignitati, cum aliunde ob ejus impotentiam peccandi nequiret esse præceptum includens comminationem culpæ, ac poenæ. Sic sentit cum aliis doctissimis Petavius. At scripturæ verba contrarium aperte declarant, ut infra probabimus (a).

11. Alii cum Valentia, atque Vasquezio solum concedunt verum, & proprium præceptum de Christi morte, præcisum à circumstantiis, (ut ajunt) loci, temporis &c. Sed inde sequeretur Christum meruisse tantum ratione circumstantiarum mortis, non vero per mortem ipsam à Deo præceptam, cum circa eam non fuerit liber juxta hanc opinionem, quod absurdum esse colligitur ex communi fidelium confessione, qui omnes & morti, & circumstantiis mortis Christi tribuunt redemptionem, dicente Isaiâ cap. 53. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum;* & Apostolo ad Philippen. 2. v. 8. & 9. *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod &c.* Ex quibus, aliisque Scripturæ locis non obscure deducitur, nedum mortem, sed etiam circumstantias fuisse Christo præceptas. Alii tandem asserunt præceptum moriendi fuisse Christo impositum propter ejus consensum, quo se prius ad illud acceptandum obtulerat, aut ea lege, ut quodocumque vellet, posset relaxationem obtinere. Sic inter alios Cardinalis de Lugo, & Honoratus Tournely. Per hanc autem opinionem, meritum Christi penitus tollitur, aut saltem valde attenuatur, minuitur, & ad nihilum ferre reducitur. Vix enim, ac ne vix quidem, commen-

(a) Vid. Graves, l. 2. de Myst. Christ. dissert. 18. art. 4. §. 2. pag. 20. & Billuart, t. 3. trac. de Incarnat. dissert. 18. art. 4. §. 2. pag. 55.

dabilis est obedientia subditi, cui nihil præcipitur nisi sit antea explorata, & expectata ejus voluntas, vel cujus arbitrio ita præceptum relinquitur, ut possit ad libitum relaxatione gaudere. Ponit insuper ista sententia opus redemptionis nostræ potius in humana Christi voluntate, quam in divina, quod quam absurdum sit, nemo non videt.

12 His itaque variis sententiis relatis, atque reje-ctis, nostram modo dabimus, quam solam credimus Catechismo conformem (a); Christum scilicet, verum accepisse præceptum de morte subeunda, determinato loco, & tempore, aliisque circumstantiis; & quamvis peccare non potuerit, libere mortuum esse. Primum pluribus constat scripturæ testimoniis. Nam Joan. 10. vers. 14. & 15. dicitur: *Hoc mandatum accepi à Patre... sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Si præcepta mea servaveritis, sicut & ego Patris præcepta servavi*: ubi eodem modo vocat præcepta sibi imposita, ac illa quæ ipse Apostolis dedit. Accedit eonem mortem, sed etjam circumstantias mortis Christi fuisse à Deo determinatas, & à Prophetis prædictas, quibus concinunt Evangelistæ. Sic enim ait Lucas cap. 22. *Filius hominis sicut definitum est, vadit. Actorum 4. vers. 27. & 28. Convernerunt adversus Sanctum puerum tuum Jesum Herodes, & Pilatus... facere quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri. Sed quid immoror in congerendis scripturæ textibus, ad probandum mortis Christi genus, locum, tempus, & cæteras circumstantias, Patris imperio tulisse Christum? Id enim Christus ipse palam fatetur dum ait: *Nondum venit hora mea; nondum ascendo ad templum; à me ipso facio nihil; ut bene observat Cl. Thomassinus.**

13 Nec responderi valet, hos, & similes alios: sa-
cræ

(a) Vid. Div. Thom. 3. part. quest. 19. art. 4. Gonet. & alii quos citat Castel in 3. dist. 14. quest. 2.

cræ paginæ textus intelligendos esse de præcepto late sumto; quia juxta communem Patrum, & Theologorum sententiam, divinæ scripturæ verba summenda sunt in sensu proprio, dummodo nihil sequatur absurdum. Quidnam autem absurdi sequitur, si præceptum hic proprie accipiamus? Non aliud sane nisi quod adversarii sibi proponunt, nempe libertatem Christi cum ejusdem impotentia peccandi, præceptoque Patris haud posse consistere; atqui hoc, salva eorum pace, falsissimum est, ac fingere laborem in præcepto, juxta phrasim Psalmistæ Psalmo 93. vers. 20. *Nec enim Christus, qui ob unionem hypostaticam, & visionem, ut ajunt, beatificam, nec ipsius Deigenitrix, quæ ob confirmationem in gratia, (utro enim modo nihil ad rem) nec Baptistæ, nec Jeremias, nec siqui alii forte fuerint, qui ejusmodi privilegio donati, peccare non potuerunt; vel præceptis Decalogi, cæterisque sibi respondentibus, soluti dicendi sunt, ut ea servare non tenerentur, vel proinde libertatem amisissent; quæ ni fallor, eo perfectior, & expeditior, quo gratia, divinisque donis cumulatio. Non enim gratia, quæ his, quos diximus modis, impotentem reddit peccandi, libertatem ullo pacto minuit, sed auget potius, ac perficit; per gratiam enim perfici naturam, tritum est jam sermone proverbium. Et siquid ad rem pertinet, jam olim Aristoteles in Polit. legum, inquit, idcirco omnes servati sumus, ut liberi esse possimus.*

14 Maneat ergo Christum, ut maxime peccare non posset, & jubente Patre, necem ferre debuisset, & integra usum libertate, redemptionis opus perfecisset; qui moriundo equidem obediit, libertatem meruit, merendo redemit homines. Id autem omnino libere præstitit, eaque libertate, quam indifferentie vocant, qua sine fieri nequit, ut bene, vel male mereamur: quod cum ratio ipsa evincit, tum contra Jansenium declaravit Ecclesia. Hanc igitur libertatem cum Jesus Christus

stus haberet, & indifferentem, ut ita loquar, seu æque affectum erga mortem ipsam, voluntatem, libenter sublit præceptum Patris, ut eam omnibus liberandis obiret. Quod ita vulgo in schola effertur: in Christo fuisse indifferentiam voluntatis respectu mortis secundum se considerate, non autem reduplicative ut innotet à Patre. Itaque mori poterat Christus, vel non mori: minime vero transgredi præceptum Patris, quia peccare non poterat. Sic, exempli gratia, Petrus poterat non negasse Dominum; haud tamen falsam ejus prædictionem redere, cum ita ut prædixit eventurum foret. Sed si Christus, (inquis) posito Patris decreto, mortuus non fuisset, peccasset profecto, cum peccatum, teste Ambrosio, divinorum sit inobedientia præceptorum; atqui peccare non poterat, ut indubia fide Catholici omnes fatentur: adeoque nec mori non potuisse certo tenendum erit.

15. Validum id quidem prima fronte videtur, sed si penitus introspexeris, debile; quodque multas, easque sapius obvias, patiatur rectoriones, de prædeterminatione, præscientia Dei, præmovere physica secundum nos, ipsa scientia media, & gratia congrua, secundum adversarios. Qui prædestinatus est ad vitam sempiternam, non potest, prædeterminatione posita, seu ut vulgo, in sensu composito prædeterminationis, (quem etiam distinguendi modum adversarii, dum urgentur, ipsi non abnuunt) non potest inquam, in extremum saltem vitæ opus gratiosum Deo non facere, potest tamen in sensu diviso, seu prædeterminatione insuper habita; & ultimum illud opus peccando pravum facere, & in gehennam detrudi. Similiter, quæ Deus prævidit, præcivitque futura, debent omnino consequi, quamquam libere à nobis exerceantur, sive præmovere quadam physica, sive quovis alio modo contingant; semper enim fieri debent; Deus autem præcivit futura libere nos facturos: sexcenta possem adducere, quæ id

evincent perspicue; sed ne in immensum dilatetur oratio, missis tantisper difficilioribus, cedo, quod multo magis obvium: qui hominem narraret sedentem currere, nonne insanissimus esset? Quis tamen sanæ mentis negaverit hominem sedentem posse currere? Si Antichristus non esset mortalium perditissimus, nonne falsum diceret scriptura? Et tamen, quis inde deduxerit Antichristum non fore liberum?

16. Sic igitur dicimus: Si Christus Dominus non fuisset mortuus, nec vaticinia Prophetarum fuissent impleta, nec observatum Patris præceptum, nec consummata omnia, quæ fieri oportebat; libere tamen à Christo facta sunt; quamvis peccare non posset. Cujus vera ratio est, quia in Christo semper fuit indifferentia contradictionis, (ut in scholis loquuntur) ad moriendum; vel non moriendum, spectata morte secundum se; non contrarietatis ad bonum, & malum, quæ minime requiritur ad libertatem; cum potentia peccandi non sit libertas, nec pars libertatis, ut docet Div. Thomas quæst. 22. de veritat. art. 6. & Div. Bonavent. in 4. distr. 18. part. 2. dub. 1. Christus igitur quamvis peccare non posset, perfecta libertate pollebat etiam circa res imperatas; sicque mortem, tametsi præceptam, voluntarie, ac libere passus est: alias non fuisset meritoria, nec à nobis plurimi facienda; quia ut bene observat Catechismus: si quispiam nostri causa omnes dolores patiatur, non quos ipse sua voluntate suscipiat, sed quos effugere nequeat: hoc non magnum reputabimus beneficium; verum, si mortem quam declinare poterat, pro nobis libenter obeat; maximam gratitudinem exigit. Ita igitur Christus affectus erga nos fuit, dum acerbissima tormenta, & mortem turpissimam sponte perpessus est ad nostram salutem. Utinam & nos vicissim digni essemus pro nomine ejus contumelias pati, & quas possumus, licet non quas debemus, gratias ei rependeremus! Sed pro secunda

orationis parte hactenus dicta sufficiant.

17 Deveniamus ad ultimam, probaturi hanc thesim: *Mors Christi Domini fuit voluntaria, violenta, naturalis, & miraculosa.* Etsi hoc assertum videatur paradoxum, non desinit tamen esse verissimum. Ad cujus probationem consuli possunt Div. Thomas, ejusque Interpretes 3. part. quæst. 14. art. 2. & maxime q. 47. art. 3. Prima conclusionis pars, quamvis jam assâtum constet ex dictis (à num. 9.) sic breviter confirmatur: mors Christi Domini fuit libera, ut liquet ex Scriptura: ergo & voluntaria, cum omne liberum sit voluntarium, sicut omnis homo est animal, etsi non è contrario. Quod amplius evincitur, quia mors Christi fuit voluntaria voluntate divina: voluit enim Verbum divinum secundum carnem acceptam pro nobis mori, & ad hoc venit in mundum. Fuit etiam voluntaria voluntate humana deliberata. Si enim plures pro patria libentissime mortui sunt, Christus libentius mori voluit pro toto mundo à tyrannide liberando. Quoniam si nolisset, poterat rogare Patrem, ut ad sui defensionem mitteret plusquam duodecim legiones Angelorum; poterat alia plura, quibus qui mortuis redderet vitam, suam facillime mortem vitasset; vel derivando in corpus dotem impassibilitatis, ut dicunt, sicut in Thabor ei donum exhibuit claritatis; vel immutando voluntates Judæorum, faciens ex lupis oves, sicut sola voce Petrum ex retibus, Matthæum ex felonio, Paulum ex persecutore fecit Apostolos; vel tandem ex oculis evanescendo, sicut egit in Castello.

18 Probatur secunda pars, mortem scilicet Christi fuisse violentam. Violentum enim dicitur, cujus principium est extra, passo non conferente vim, imo potius repugnante; sed caro, & anima Christi passionem, & mortem repudiebat tamquam sibi contrariam. Et multis rationibus crescit dominicæ mortis violentia, præsertim quia mortuus est morte turpissima, in con-

spectu carissimæ matris, ætate vivida, florenteqe annum agens 33. vel ad summum 37. (a) & juvenibus mors violentior est. Tertia pars, nimirum fuisse naturalem Christi mortem, probatione non eget, cum Christus naturam humanam habuerit nostræ, nisi in peccatis, omnino similem, passibilem, atque mortalem; ideoque non minus naturale fuit eum mori, quam quemvis alium, siquæ à Judæis non fuisset occisus, senio tandem, vel aliande occubisset. Ultima conclusionis pars, nempe mortem Christi habuisse miraculum aliquod conjunctum, docetur à Div. Thoma 3. part. quæst. 47. art. 1. ad 2. & quodlibeto 1. art. 3. quia natura illius restitit virtute divina plusquam in aliis hominibus; restitit, inquam, non ut impediret separationem animæ à corpore, sed ut signum aliquod suæ divinitatis ostenderet, exhibitis ad clamandum viribus: unde Centurio admirans dixit: *Vere filius Dei erat iste.*

PRÆLECTIO XIV. De Christo humani generis Redemptore,

ad expositionem cap. 5. primæ partis Catechismi Concil. Trid. à §. 11. ad 13.

1 Ingratitudinis vitium omnes summopere detestantur, & tamen (quis crederet nisi experientia comprobaret?) complures suis benefactoribus ingrati reperiuntur. At nulli magis, quam qui immensa Christi Domini beneficia nedum parvipendunt, sed & impie negant, eum tamquam verum humani generis Redemptorem

Ad 2

rem

(a) Vid. Natal. Alexander, dissert. 2. in 1. sec. q. 3. proposit. 2. pag. 64.

rem nec agnoscunt, nec agnoscendum esse blasphemant. Quare jam non eorum, sed ipsius generis humani me pudet (ut olim Augustinum epist. 118. ad Diosc.) cujus aures hæc ferre potuerunt. Adversus igitur hujusmodi monstra, seu potius principes tenebrarum, erit præsens colluctatio, ad exposit. cap. 5. prim. part. Catechismi Concil. Trident. à §. 11. ad 13. Antea vero per ipsum Redemptorem Jesum Christum, Sanctissimam Trinitatem fidentissimè deprecor, ut mihi vires desuper largiatur Pater &c.

2 Divino auxilio fretus, nactusque facultatem dicendi, prædictum caput exponam. Pro cujus clariori luce, orationem in tres partes discernam. In prima litteram summam proponam; in secunda eam fusè discutiam; in tertia demum, conclusionem asseram, probabo, tuebor. Utinam totum feliciter terminetur. Primam ergo partem exordians, dico sic incipere litteram textus §. 11. *Jam vero &c.* sicque finire §. 13. *non etiam Deus fuisset.* Primo ex his paragraphis docet optime Catechismus, Christum Dominum tulisse acerbissimam passionem, ut omnes homines à peccatis redimeret, & æterno Patri abundè satisficeret; sicque non solum pro peccatoribus ut cumque, sed pro ipsis quoque sceleratissimis auctoribus, ministris, & crucifigentibus penas luisse; cujus nos Apostolus admonet: *Recogitate (inquiens) qui talem sustinuit à peccatoribus in semetipsum contradictionem;* ne rursus peccatis nostris crucifigamus Filium Dei. Paragrapho 2. asserit Christum Dominum & à Patre, & à seipso fuisse morti traditum; quod variis probat Scripturæ testimoniis. Paragrapho demum tertio tormenta describit, quibus Redemptor noster fuit acerbissimè cruciatus. En textus summam & primam orationis partem.

3 Ad secundam ergo deveniens, ut Psalmistæ (a) ver-
bis

(a) Psalm. 77. vers. 2.

bis utar, dicam propositiones ab initio; eas scilicet in Catechismi littera magis expressas. Quarum prima sic habet: Christus est verus Redemptor humani generis, non solum sufficienter, sed etiam superabundanter satisfaciens pro peccatis omnium hominum. Secunda: Christus & à Patre, & à seipso fuit morti traditus. Tertia tandem: Christus in passione acerbissima tormenta sustinuit, ita ut jam à principio præ angustia sanguineum sudorem in horto fuderit. Tres istæ conclusiones si quam late patent, tam fuse probandæ forent, finem non habere oratio; cum quælibet earum impletet vasta volumina; illas igitur, qua potero brevitate, transcurram, ac sic invicem pro viribus concatenabo, ut ex prima aliæ, & ex aliis prima, & ex singulis omnes majorem lucem accipiant. Prius autem advertere libet, ne andabatarum more pugnemus, ignorantes quos feriamus, vel à quibus impetamur, veram Christi Domini Redemtionem negasse Faustum Socinum, Smaltium, Volkeliu, aliosque hujus furfuris nebulones (a), Paganorum, Ebionitarum, aliorumque veterum blasphemias eructantes; quorum errore aliquando involutus est Abailardus, apud Div. Bernard. epist. 190. ad Innocent. qui tamen postea respuit, ut testatur Petrus Cluniacensis.

4 Probatur igitur conclusio prima: ad veram & propriam Redemtionem, quid obsecro, expressius dici potest, quam Christum pro nobis dedisse animam, fuisse sanguinem, solvisse pretium, portasse peccata, per eum fuisse homines à dæmonis potestate erutos, Deo reconciliatos, à scelerum iniquitate expiatis? Atqui hæc omnia docent apertissimè sacræ litteræ. (b) Ne multas sim, aliqua tantum loca nunc proferam. *Christus nos redemit de maledicto legis,* ait Apostolus ad Galat. 3.
In

(a) Vid. Bertii. tom. 3. lib. 28. cap. 1. (b) Vid. Billuati. tom. 3. tract. de Incarnat. dissert. 19. art. 4.

In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum. Ad Ephes. 1. Redemti estis pretio magno. 1. ad Corinth. 6. Non corruptilibus auro, & argento redemti estis. . . sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, & incontaminati, inquit Apostolorum Princeps epist. 1. cap. 1. Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula ejus, quoniam occisus es, & redemisti nos in sanguine tuo, scribit Joan. cap. 5. Apocalyps.

5 Non ignorabat Socinus istos, & alios similes Scripturæ textus, sed eos pessimè, pro hereticorum more, interpretabatur, metaphoricè intelligendos dictans, solumque significare, nos à peccatis, & mortis servitute fuisse per Christum liberatos: nullo tamen interveniente pretio, quod opus erat ad veram redemptionem. Sic ille in prælectionibus Theologicis cap. 10. At, ex ipsis Scripturæ locis luce clarius patet ejus vana responsio. Nam inepte adstruitur redemptio metaphorica ubi intervenit pretium, ubi solvitur debitum, ubi judicatio fit satis; sed per mortem, & passionem Christi hæc omnia facta sunt: igitur inanis est, ac sacrilega Sociniana interpretatio, quam nec verba sacri textus admittunt, nec ullus Patrum agnovit: omnes enim una voce fatentur veram strictamque Christi Domini satisfactionem, non solum sufficientem, sed etiam superabundantem, ut docet in littera Catechismus. Ad cujus illustrationem, & refutationem Sociniani erroris, plures possem adducere Synodos, ut Nicænam, Constantinopolitanam I. Toletan. IV. atque XI. Valentianam IV. Hispalensem II. Senonensem, Lateranen. ac Tridentinam; in quibus vera, & copiosa Christi redemptio firmatur, defenditur, propugnatur.

6 Sed veniamus ad Ecclesiæ Patres, qui perenni traditione hanc nobis veritatem proponunt. Justinus Martyr, epist. ad Diognet. scribit: *Proprium Deus Filium pretium redemptionis nostræ pro nobis dedit.* Origenes

nes

nes tract. 2. in cap. 16. Matthæi: *Homo, inquit, non potest dare aliquam commutationem pro anima sua; Deus autem pro animabus omnium dedit commutationem pretiosum sanguinem filii sui.* Nec enim enti sumus corruptibili; argento vel auro, sed pretioso sanguine agni immaculati. Tertullianus adversus Judæos cap. 23.: *Hunc oportebat pro omnibus gentibus fieri sacrificium, qui tamquam ovis ad victimam ductus est.* Hilar. in Psalm. 135.: *Redemit nos Christus cum se pro peccatis nostris dedit.* *Redemit nos per sanguinem suum, per passionem suam, per mortem suam, per resurrectionem suam; hæc magna vita nostræ pretia sunt: magno enim pretio, ait Apost. redemti estis; & redemti ab inimicis, à diabolo, ab Angelis ejus, à filio perditionis, à principibus aeris, à mundi potestatibus, ab inimica morte.* Cyrillus Hierosolymit. Cateches. 18.: *Non parvus erat qui mortuus est pro nobis, non erat ovis sensillis, non erat simplex homo, non erat Angelus tantum, sed Deus incarnatus.* *Non tantum erat peccatum peccantium, quanta pro illis morientis justitia, non tantum nos peccavimus, quantum ille juste egit, qui animam pro nobis possuit.*

7 Chrysostomus homil. 10. in epist. ad Romanos: *Multo plus (ait) quam debebamur Christus pro nobis solvit, tantoque plura, quanto gustulam exiguum pelagus excedit immensum.* Ambros. lib. de Joseph Patriarcha cap. 4.: *Christus igitur pretio nostrum debitum non sua æra contraxit, chinographum substulit, feneratorum removit, exiit debitorem, unusque exsolvit quod ab omnibus debebatur.* Agust. multis in locis, præsertim lib. 2. operis imperfecti, Julianum convicens illis Apost. verbis ad Rom. 5.: *Ubi abundavit delictum superabundavit & gratia.* Et trac. 92. in Joan. ut legitur in Breviario feria 6. post. oct. Ascen. hæc habens: *Christi enim sanguis sic in remissionem peccatorum omnium fusus est, ut ipsum etiam peccatum posset delere, quo fusus est.* Leo Magnus serm. 22. de Passione Domini.

Es-

Effusio pro injustis sanguinis iusti tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium, ut si universitas captivorum in Redemptorem suum crederet, nullum tyrannicam vincula retinerent; quoniam, sicut Apostolus ait: *Ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia.* Clemens VI. in extravagananti *Unigenitus*, & refertur c. 2. de poenit. & remiss. Episcopo Tarracon. ait: *Non corruptibilibus auro, & argento, sed sui ipsius agni incontaminati, & immaculati pretioso sanguine nos redemit, quem in ara crucis innocens immolatus, non guttam sanguinis modicam, que tamen propter unionem ad Verbum, pro totius humani generis redemptione suffecisset, sed copiose, velut quoddam profluvium nascitur, effudisse.*

8 Mellifluus Doc. Div. Bernard. contra Abailardum epist. 190. prope finem sicque eleganter scribit: *Fuit sanguis qui effusus est, tam multus ad ignoscendum, ut ipsum quoque peccatum maximum, quo factum est ut effunderetur deleteret; ac per hoc de antiqui illius, utpote levioris, deletione nullam omnino dubietatem relinqueret.* Angelicus Præceptor Div. Thom. 3. part. q. 48. art. 2. in corp. ait, *Christus Deo magis aliquid exhibuit, quam exigeret recompensatio totius offensæ humani generis. . . & ideo passio Christi non solum sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio fuit, secundum illud primæ Joan. 2. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Similia tenet art. 4. Tandem Scraphic. Doc. Div. Bonavent. in 3. dist. 19. dub. 4. in fine: *Christus (inquit) in offerendo sanguinem suum Deo, redemit nos à servitute peccati, diaboli, & supplicii (a).* Quod si eas Sanctorum Patrum auctoritates interpretatur quoque Socinus de redemptione metaphorica, jam poterit etiam nos ipsos qui contra-

(a) Vid. alii plures apud Theoph. Raynaud. tom. 1. lib. 3. sect. 1. cap. a. num. 24. & seq. à pag. 252. Tournellum Gettum, & alios.

trarium expresse dicimus, similiter interpretari. Ex dictis enim evidentiis haberi nequit, quam Christum esse verum humani generis Redemptorem, abundanter satisfecisse, & pro omnibus mortuum esse. Hoc ultimum impie negant Calvinus, Pincerus, Boquinus, Zanchius, Simon Simonius, Aretius, atque Jansenius; qui omnes copiosam Christi redemptionem ad pusillum electorum gregem restringunt; adeo ut ipse Jansenius non dubitaret asserere, Semipelagianum esse dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse.

9 Contrarium tamen incessabili voce proclamat Ecclesia; tum divinis Scripturæ oraculis, tum Conciliorum decretis, tum Pontificum constitutionibus, tum Sanctorum Patrum scriptis, tum unanimi Theologorum consensu. Ex tam multis pauca sufficient ad explicationem, seu comprobationem litteræ Catechismi, ubi idem aperte docetur, & ad conclusionem illius primæ propositionis supra tradita. Christum pro omnibus mortuum esse probatur in primis ex Scriptura. *Unus pro omnibus mortuus est*, ait Apostol. 1. ad Corinth. 5. *Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* 1. ad Timoth. 2. *Salvator est omnium hominum.* Ibidem cap. 4. v. 10. *Ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.* Ad Hebræos 2. v. 9. *Ipse est propitiatio pro peccatis. . . totius mundi.* 1. Joan. 2. v. 2. Probatur deinde auctoritate Conciliorum Nicænum 1. in fidei, quod condidit symbolo: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis.* Non dicit propter nos fideles, vel propter nos electos; sed propter nos homines, ut significet ad singulos homines redimendos venisse. Quare anathema dicit Concilium Arelatense asserenti Christum non pro omnibus mortuum esse. Et demum Trid. nionum sess. 6. cap. 2. inquit: *Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.*

10 Insuper probatur brevibus Patrum sententiis (nolum enim nimum esse). *Mortuus est Christus ad omnium redemptionem*, inquit Athanasius lib. de Incarnat. Verbi. *Orbis universi peccata suscipiens*, ait Cyrillus Hierosolymit. cateches. 3. *Exiguæ sanguinis guttæ universum orbem instaurarunt*, ait Nazianzenus orat. 42. contra Arianos. *Omnes voluit liberare*, inquit Ambr. lib. de Paradiso cap. 8. *Rectissime dicitur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus*, ait S. Prosper ad objection. 9. Gallorum. *Pro liberandis omnibus venit*, ait S. Leo serm. 1. de Nativit. *Totum orbem iudicabit, quia pro toto pretium dedit*, inquit super Psalm. 95. August. magnus, inquam, Augustinus, quem Jansenius pro se stare falsissime gloriatur; mille enim locis Jansenii errorem evertit. lib. 2. de Symb. ad Catechum, cap. 8. inducit Christum iudicio universali crucifigentibus, utique reprobis, dicentem: *Videte vulnera que inflixistis; agnovistis hoc latus quod pupugistis, quoniam, & per vos, & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis*. Et tractat. 31. in Joan. circa medium: *Non debebant, ait, desperare, pro quibus in cruce pendens Dominus est dignatus orare... non enim attendebat quod ab ipsis moriebatur, sed quia pro ipsis moriebatur*. Similia tenet lib. 6. contra Julian. cap. 4. Sermon. 4. de Sanctis in Psalm. 58. 148. &c.

11 Ad stipulatur etiam Div. Thom. 3. p. 9. 79. art. 7. ad secundum dicens, passionem Christi prodese omnibus quoad sufficientiam. Et in Catena aurea lect. 3. super cap. 19. Joan. ad illud verbum *sitio* Christi pendens in cruce, sic Angelice ait: „Per hoc quod dicit *sitio*, ostenditur ejus ardens desiderium de salute generis humani. 1. Timoth. 2. *Vult omnes homines salvos fieri*. Lucæ 19. *Venit saluum facere quod perierat*. Vehemens autem desiderium consuevimus „exprimere per *situm*.“ Cum Divo Thoma loquuntur omnes ejus discipuli, quamvis male scriati quidam,

dam, eos per summam injuriam, & maledicendi libidinem inter Jansenistas annumerarint, superis, hominibusque invitis, ac posthabitis Pontificum decretis, quibus strictè jubetur, neminem Jansenistæ nomine infamari, nisi certo constet aliquam defendere thesim ex quinque damnatis ab Innocentio X. Alexandro VII. Innocentio XII. & Clemente XI., quas quidem theses Catholici omnes negant, rejiciunt impugnant, abominantur; sed quinam magis quam discipuli D. Augustini, & S. Thomæ (a)?

12 Probari tandem posset nostram assertum unanimi Theologorum consensu, quem in rebus fidei, & morum, ut in presenti, contradicere, si hæresis non est, hæresi proximum est, inquit sapientissimus Cælius lib. 8. de Locis cap. 2. conclus. 3. Verum cum Jansenius ipse fateatur lib. 3. de gratia Christi cap. 21. Theologos sibi esse adversos, & res per se ipsam pateat; ideo concludimus cum Catechismo, Christum nemum pro peccatoribus, ut ita dicam vulgaribus, & ordinariis, sed etiam pro sceleratissimis illis auctoribus, ministris, & crucifigentibus mortuum esse. Quod sedulo animadvertendum est, juxta monitum Pauli ad Hebr. dicentis cap. 12. *Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris*. loque recte dixit Apostolus, tum ut non peccemus, quia sic, quod in

Bb 2

No-

(a) Vid. Ricard à S. August. in libro, cui titulus: „Læque contritus, seu falsa calumnia vera confutata responsione, qua doctrina Augustiniana Thomistica de Dei gratia, & creata libertate, Summarum Pontificum decretis, Jansenii, & Molinistarum propria confessione, ac Romanorum Censurarum judio, à Calvinisni, & Janseniani atroci, horrendo impio pacto crimine, & à lingua venantium, verboque aspero liberatur.“

Per Eminent. Ricardum à S. Augustino.
Rogo autem vos fratres, ut observetis eos qui dissensiones, & offensionem, præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Apost. ad Rom. 16. v. 17. Lugduni anno 1736. Vid. etiam Gott. tom. 1. tract. 5. q. 2. dub. 2. § 4. num. 26. pag. mihi 193. Tournely, Bertin, Billuart, alique innumeri.

nobis est, rursus crucifigimus Filium Dei, tum ut spe divinæ misericordiæ erigamur, videntes quanta pro nobis passus est Redemptor noster. Sed de prima propositione jam satis ad expositionem primi paragraphi Catechismi.

13. Transeamus ergo ad alium Catechismi paragraphum, ubi docet Christum, & à Patre, & à se ipso fuisse morti traditum, ut secunda propositione diximus, & nunc breviter ostendemus. De Patre enim dicitur Isaïæ 53. *Propter scelera populi mei percussus cum; & paulo antea dixerat idem Propheta: Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.* Apostolus quoque ad Rom. 8. v. 32. sic ait: *Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* De ipso Filio etiam dicitur eodem cap. 53. Isaïæ v. 6. *Oblatus est quia ipse voluit; & v. 10. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum.* Similiter Joan. 10. v. 18. *Ego pono animam meam, &c.* Et quidem, nec Judas Christum tradidisset Judæis, nec Judæi Pilato, nec Pilatus Gentilibus, nisi idem Christus, & Pater ejus id permisissent; quod assatim declaravit ipse Salvator dicens proditori: *Quod facturus est fac citius; Judæis: Hæc est hora vestra; Pilato: Non haberes potestatem in me, nisi tibi data esset desuper.*

14. Hac autem potestate, atque permissione Dei traditus est Christus ab hominibus, sed non specialiter à Patre, & à se ipso; nam traditio ista communis est omnibus qui injuste neantur, cum proveniat ex permissione Dei supremi rerum omnium moderatoris, qui suos ob altissimos propositos fines peccata juste permittit, ut majus inde bonum emanet, juxta D. Augustinum, & S. Thom. cum communi Theologorum. Alia igitur peculiari ratione Pater æternus dicitur Filium tradidisse, & similiter Filium à se ipso fuisse traditum, quatenus scilicet Pater voluit Filium suum mori pro

no-

nobis, & Filius ipse mortem libentissime tulit ad redemptionem humani generis. Quin inde sequatur non peccasse Judam, Scribas, Pilatum, & alios; quia ipsi, vel avaritia, vel invidia, vel odio, vel mala voluntate agebant quod Dominus patientissime sustinebat; ideoque licet passio Christi fuerit opus oppido laude dignum respectu Dei, & Jesu Christi, atque utilissimum respectu nostri; est tamen execranda actio atque voluntas Judæorum, & crucifigentium Christum; ut bene advertit Seraph. Doctar. D. Bonav. in 3. dist. 20. dub. 3. & 4. quod antea jam adverterat D. Bernard. ep. 190. cap. 8. Quare non minus stulte, quam impie Judam proditorem adorabant Cainitæ, Manichæi, Simoniani, & alij; imo ut refert Theophilus Raynaudus tom. 9. in fine cap. 14. pag. 715. Imperator Michael Balbus illum Divorum albo adscribi volebat, quia tam bonum opus egit prodendo Christum. Similiter Joannes Stellerus, & Christianus Thomasius in vindicando Pilato inaniter laborarant, quorum absurda una cum confutatione Danielis Maphanasi, Lipsiæ prodierunt anno 1676. Tantum delirant homines à Domino doreliciti!

15. Confutatis maledictis Socinianis, aliisque negativibus Christi redemptionem, eamque superabundantem, & universalem fuisse; restat nunc ut videamus quam fuerint acerba Christi tormenta; & hoc ad explicandum ultimum Catechismi paragraphum, ad probandam tertiam supra traditam conclusionem, & ad respondendum Socino nos scurriliter irridenti, quod Christum passione sua, exiguo temporis intervallo peracta, pro peccatis innumeris, non equivalenter tantum; sed etiam superabundanter satisfecisse affirmemus. Ad meminere perditissimus hominum, meritum non solum pensandum esse ex temporis duratione, verum etiam ex persona quæ patitur. Præterquam quod Christus toto vitæ suæ tempore pro hominibus passus est, sed mul-

multo magis in fine; adeo ut tempus illud quod tam breve Socino videtur, cunctis fidelibus nimis longum appareat; sique serio, ut par est, meditentur plura quæ ibi intervenerint, invenietur abs dubio, nullum mortalium tanta fuisse passum, quanta Christus Dominus passus est.

16. Videbitur enim, quod in ejus mortem homines, cujuscumque ordinis conspiraverint, Pontifices, Sacerdotes, Præsides, Ecclesiasticum, & Civile forum, Judæi, Ethnici, viri, & mulieres. Quod eum vendiderit Judas, abnegaverit Petrus, accusarint falsi testes, damnaverint contribules, deriserint milites, improperaverint latro, deseruerint propinqui. Quod à planta pedis usque ad verticem capitis dolores maximos pertulerit, caput spinea corona circumdatum, facies colaphis palmisque contusa, cæsum diris flagellis dorsum, extensa brachia, manus pedesque transfixi. Quod omni exteriori, & interiori sensu eximiam poenam expertus sit, excipiens auribus improborum convicia, labiis amaritudinem fellis, oculis piissima matris lacrymas, animo peccatorum nostrorum oculos. Quod perpesus sit famæ, rei, & vitæ jacturam, appellatus seductor, posthabitus homicida, venditus vili pretio, exutus vestibus, nudus expositus, inter latrones suffixus, vitamque profundens ad ultimum usque spiritum. Quod ejus passio diuturnitate superaverit cæteras, spectata à priori conceptionis momento, semper præsens menti, frequenter prænuuciata, prolixum habens agonem, afflictiones innumeras, & mortem cumquodiu luctatus est. Non capite truncatus, non absumtus igne, non in aquam demersus; sed in cruce ad horam usque nonam blasphemis, subsannationibus, ludibriisque objectus. His accedit corpus divina virtute formatum, ut esset hostia placationis, sensus vegetior, mens perspicacior, vita innocentior, honoris sui major quam dici possit æstimatio, cujusvis consolationis

voluntaria abjectio, ut mors in illum vehementiori atrocitate sæviret (a).

17. Videat ergo Socinus an Redemptoris nostri cruciatus leves sint, & exigui; an potius de his vaticinatus fuerit Jeremias dum ait in Threnis: *O vos omnes qui transitis per viam attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus.* Cæterum animalis homo non percipit quæ Dei sunt. Nolo amplius cum rationis impote rationem agere. Solum pro coronide libet interrogare Socinum, quemadmodum Basonem discipulum interrogabat Anselmus lib. 2. *Cur Deus homo, cap. 14.* his verbis: „ Si præsens esset homo ille (Christus) „ & quis esset scires; & diceretur tibi: nisi occidas „ hominem illum, peribit mundus iste totus, & quid „ quid Deus non est; faceres hoc pro conservanda „ omnia alia creatura? Si respondeat Socinus ut ibidem Boso: *Non facerem, etiam si mihi infinitus numerus mundorum ostenderetur;* ex suiipsius conscientia discet quanti vita Domini Jesu sit æstimanda. Si autem respondeat: *Facerem;* abeat impiissimus cum manu in forum Præsidis conclamantium: *Tolle, tolle, crucifige eum.* Restat adhuc probandum, Christum in horto præ angustia sudasse sanguinem, ut ait Catechismus in textu, & nos supra inuimus in fine propositionis ultimæ; sed quia jam affatim immorati sumus in superioribus, ideo id in tertiam partem relinquimus. Satis ergo sit pro secunda.

18. Ad tertiam igitur transeamus probaturi hanc thesim: *Christus initio passionis præ angustia in horto sanguineum sudorem emisit.* Ita refert Lucas in Evangelio cap. 22. v. 44. *Et factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Nec obstat olim in pluribus exemplaribus tum græcis, tum latinis hunc versum desiderari, utpote præpostera quorundam fide-

(a) Vid. Berti tom. 3. lib. 48. cap. 7. pag. milii 224. & alii passim.

delium pietate erasum, ne quid forte sinistre inde deduceretur. Non inquam obstat, quoniam in pluribus aliis invenitur, & ab innumeris Ecclesie Patribus recitatur, videlicet à Justino, Iræneo, Hilario, Epiphano, Chrysostomo, Hieronymo, Augustino, & aliis; cumque in Vulgata editione jussu Concilii Tridentini retineatur, nullus dari potest dubitandi locus partem esse Scripturæ sacræ. Nec responderi valet, Lucam hyperbolice fuisse loquentem ad tristitiæ Christi Domini, enatiq; inde sudoris acerbiteram exaggerandam, juxta morem loquendi, quo amarissime sentes dicuntur emittere sanguineas lachrymas, ut interpretatur Theophilactus, & antea dixerat Photius; vel per illa verba *sicut gutta sanguinis*, solum similitudinem sanguinis designari, ut exponit Euthymius.

19. Intelligi enim debet Evangelista in sensu obvio proprio, ac literali, sicut eum intelligunt Patres, Expositores, Theologi, & Catechismus. Quod clare denotat vox græca *thrombon* in Evangelio Lucae, quæ sanguinem concretum significat, ut advertit doctissimus Calmetus dissert. de sudore sanguinis J. C. Idque sine miraculo fieri potuisse colligitur ex Aristotele lib. 7. hist. animalium cap. 16. & lib. 3. de partibus animalium cap. 5. Quod etiam Lutetia Parisiorum, ætate sua contigisse refert Joannes Maldonatus: hominem scilicet robustum, ac bene valentem, audita in se capitali sententia, sudore sanguineo perfusum. Ad uberiorem hujus questionis notitiam videri possunt citatus Calmetus, Serry exercit. 53. n. 4. Sandini in historia Familiz Sacr. cap. 13. §. 6. Franciscus Collius de sanguine Christi lib. 3. cap. 4. Lambertini de Servorum Dei Beatif. lib. 4. part. 1. cap. 26. Gravoson tom. 2. de Myst. Christi dissert. 20. §. 12. ante objectiones pag. mihi 80. &c. Berti tom. 2. lib. 28. cap. 6. & 10. Lopez, & Muñoz tom. 3. Theolog. Fundamentalis dissert. 2. art. 4. q. 5. num. 103. pag. 119. & plures alii. Pro-

20. Proponi etiam potest dogmatica conclusio celebris supra tradita, atque probata à num. 9. scilicet: *Christus Dominus mortuus est pro omnibus omnino hominibus, nullo excepto.* Ad cujus probationem innumeri consuli possunt Auctores, quorum aliquos dabimus in Catalogo thesium.

PRÆLECTIO XV.

De descensu Christi ad inferos,

pro expositione cap. 6. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, à §. 1. ad quartum.

1. Humanitatem Principis ad obscurissima ergastula descendens, ut miseros illic eripiat, mirantur omnes, & summis laudibus prosequuntur. Quis ergo non mirabitur, atque laudabit benignitatem Christi Domini, qui & descendit de Cœlis in hanc lachrymarum vallem, ut nos redimeret à potestate diaboli; & acerbissimis doloribus in cruce vitam emisit, ut mortem nostram moriendo destrueret; & sanctissima ipsius anima à corpore separata, Verbo tamen semper unita, descendit ad inferos, ut Patres ibi detentos ex tenebris educeret in admirabile lumen suum? Quis, inquam, animo revolvens tantam Dei erga homines benevolentiam, stupore sacro cernuus, gratitudinem non declarabit? Nemo quidem nisi mistis animantibus pejor haberi velit. De descensu igitur Christi ad interos hœcerno sole tractabimus in nomine Patris, &c.

2. Ut clarius procedamus, & ne in confuso laboremus, quintum Symboli articulum explanaturi, orationem sic efformabimus: prius totam litteram textus, velut hœc in nuce, pro viribus in epitome

delium pietate erasum, ne quid forte sinistre inde deduceretur. Non inquam obstat, quoniam in pluribus aliis invenitur, & ab innumeris Ecclesie Patribus recitatur, videlicet à Justino, Iræneo, Hilario, Epiphano, Chrysostomo, Hieronymo, Augustino, & aliis; cumque in Vulgata editione jussu Concilii Tridentini retineatur, nullus dari potest dubitandi locus partem esse Scripturæ sacræ. Nec responderi valet, Lucam hyperbolice fuisse loquentem ad tristitiæ Christi Domini, enatiq; inde sudoris acerbiteram exaggerandam, juxta morem loquendi, quo amarissime sentes dicuntur emittere sanguineas lachrymas, ut interpretatur Theophilactus, & antea dixerat Photius; vel per illa verba *sicut gutta sanguinis*, solum similitudinem sanguinis designari, ut exponit Euthymius.

19. Intelligi enim debet Evangelista in sensu obvio proprio, ac literali, sicut eum intelligunt Patres, Expositores, Theologi, & Catechismus. Quod clare denotat vox græca *thrombon* in Evangelio Lucae, quæ sanguinem concretum significat, ut advertit doctissimus Calmetus dissert. de sudore sanguinis J. C. Idque sine miraculo fieri potuisse colligitur ex Aristotele lib. 7. hist. animalium cap. 16. & lib. 3. de partibus animalium cap. 5. Quod etiam Lutetia Parisiorum, ætate sua contigisse refert Joannes Maldonatus: hominem scilicet robustum, ac bene valentem, audita in se capitali sententia, sudore sanguineo fusisse perfusum. Ad uberiorem hujus questionis notitiam videri possunt citatus Calmetus, Serry exercit. 53. n. 4. Sandini in historia Familie Sacr. cap. 13. §. 6. Franciscus Collius de sanguine Christi lib. 3. cap. 4. Lambertini de Servorum Dei Beatif. lib. 4. part. 1. cap. 26. Gravoson tom. 2. de Myst. Christi dissert. 20. §. 12. ante objectiones pag. mihi 80. &c. Berti tom. 2. lib. 28. cap. 6. & 10. Lopez, & Muñoz tom. 3. Theolog. Fundamentalis dissert. 2. art. 4. q. 5. num. 103. pag. 119. & plures alii. Pro-

20. Proponi etiam potest dogmatica conclusio celebris supra tradita, atque probata à num. 9. scilicet: *Christus Dominus mortuus est pro omnibus omnino hominibus, nullo excepto.* Ad cujus probationem innumeri consuli possunt Auctores, quorum aliquos dabimus in Catalogo thesium.

PRÆLECTIO XV.

De descensu Christi ad inferos,

pro expositione cap. 6. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, à §. 1. ad quartum.

1. Humanitatem Principis ad obscurissima ergastula descendens, ut miseros illic eripiat, mirantur omnes, & summis laudibus prosequuntur. Quis ergo non mirabitur, atque laudabit benignitatem Christi Domini, qui & descendit de Cœlis in hanc lachrymarum vallem, ut nos redimeret à potestate diaboli; & acerbissimis doloribus in cruce vitam emisit, ut mortem nostram moriendo destrueret; & sanctissima ipsius anima à corpore separata, Verbo tamen semper unita, descendit ad inferos, ut Patres ibi detentos ex tenebris educeret in admirabile lumen suum? Quis, inquam, animo revolvens tantam Dei erga homines benevolentiam, stupore sacro cernuus, gratitudinem non declarabit? Nemo quidem nisi mistis animantibus pejor haberi velit. De descensu igitur Christi ad inferos hodierno sole tractabimus in nomine Patris, &c.

2. Ut clarius procedamus, & ne in confuso laboremus, quintum Symboli articulum explanaturi, orationem sic efformabimus: prius totam litteram textus, velut hinc inde in nuce, pro viribus in epitome

coarctabimus. Deinde ipsam, nostra quocumque discussione, fusius extendemus. Postremo, thesim ex textu sponte sua fluentem trademus, probabimus, vindicabimus. Utinam extrema primis, media utrisque, omnia omnibus rite respondeant! Primum itaque ordientes, en initium §. 1. præsentis capituli Catechismi: *Maxime quidem &c.* Ecce vero finem §. 4. *Non derelinques animam meam in inferno.* Hic articulus more Sanctorum Patrum dividitur in duas partes. Prima est de descensu Christi ad inferos; altera de resurrectione ipsius. Priorem nunc exponemus cum Catechismo, qui §. 1. ait, multum referre notitiam gloriosæ Christi Domini sepulturæ, sed multo magis necessariam esse cognitionem victoriæ ab ipso ex inferorum regionibus reportatæ, dum post mortem illuc descendit, ac inde tertia die surrexit. Quod ultimum postea explicatur. Modo credendum proponitur Christi animam post mortem ad inferos descendisse, ibique existisse quamdiu ejus corpus jacuit in sepulcro, quin Persona Filii fuerit ab ulla partium separata. §. 2. tradit inferorum vocabulum non debere accipi pro sepulcro, sed pro abditis receptaculis, in quibus animæ detinentur. §. 3. refert quot sint ipsa receptacula, in quibus esse infernum reproborum, purgatorium, & sinum Abrahamæ, seu limbum Patrum, ubi eorum animæ detinebantur antequam Christus illas extraheret. §. 4. asserit, non solum virtute, sed vera quoque presentia, Christi animam ad inferos descendisse, quod evincit Psalmò 15. Hæc est synopsis litteræ textus, & prima orationis pars.

3 Ad secundam igitur transeamus, explanaturi litteram prælibatam, in qua prius verissime dicitur, multum interesse nostra, descensum Christi ad inferos, ejusque resurrectionem credere, quia sic verum Deum fuisse fateamur. Non enim descendit Christus ad inferos tamquam reus, sed tamquam *inter mortuos liber*, &

& tamquam illorum carcerum Dominus, ut reos illuc extraheret. Quare D. Augustinus, vel quisquis alius, sermone in Sabbato Sancto (a), triumphalem Christi descensum eleganter describit his verbis: „ Confestim „ Christo descendenti, siluit stridor lugentium, dirupta „ ceciderunt vincula damnatorum, attonitæ mentes ob- „ stupescunt tortorum infernalium, omnisque simul „ impia officina contremuit. Quisnam est, inquit, iste „ terribilis, & splendore coruscus? Numquam talem „ excepit noster tartarus: numquam in nostram ca- „ vernam talem evomuit mundum. Invasor est iste, non „ debitor; effractor, non peccator. Judicem videmus, „ non supplicem; pugnare venit, non subcumbere; eri- „ pere, non manere. Perit potestas cunctis semper for- „ midata populis. Nullus sub sede nostra captivus pal- „ pitat, sed insultat. Omnis gentium mugitus ob- „ mutuit.“ Hæc ille. Nec minus luculenter ex resurrectione Domini ejus divinitas comprobatur.

4 Sed quoniam modo tantum futurus est sermo de descensu Christi ad inferos; ideo Catechismi litteræ inherentes, dicimus hujus articuli fidem in eo consistere, ut credamus Christum Dominum descendisse ad inferos, non quidem secundum corpus, cum istud jacuerit in sepulcro toto eo tempore quod ab ejus morte, ad resurrectionem usque defluxit; sed solum secundum animam, ut ait Concilium Lateranense quartum, sub Innocentio III. & fideles omnes ab Apostolorum tempore profitentur. Quare non audiendi sunt hæretici Wittembergenses, & reliqui Lutheri discipuli dicitantes nedum Christi animam, sed ejus etiam corpus ad inferos descendisse quibus cum sentit Joannes Franciscus Buddeus effluens Christum prius surrexisse, & postea inferorum loca occupasse, quem

— Cc 2

(a) Vid. Sermo in Sabbato Sancto, qui est 52. de diversis in appendice tom. 10. pag. mihî 681. Et Marchantius in horto Pastorum pag. 97.

Liberatus Passonius refutavit dissertatione recussa tomo 13. Thesauri Theologici. Quamquam autem sola Christi anima ad inferna descendit, totus tamen Christus illuc dicitur descendisse, ac in sepulcro etiam jacuisse, ratione Personæ Verbi, cui utraque pars semper unita remansit, ut asserit D. Thomas 3. p. q. 52. art. 3. In morte etenim Christi sola anima separata fuit à corpore, neutrum tamen à divinitate recessit, ut supra docuit Catechismus cap. 5. §. 6. & 8. ac in presenti; quod recte probant Angelicus Præceptor 3. p. q. 50. art. 2. & 3. & Doctor Seraphicus in 3. dist. 21. art. 1. q. 2. Ideoque vere affirmari potest, in triduo mortis totum Christum fuisse in sepulcro, & etiam in inferno.

5 Per inferos autem, ait Catechismus in textu §. 2. non intelligi debet sepulcrum; ut quidam non minus impie, quam imperite putarunt, Bucerus scilicet, Calvinus, Beza, & alii, dicti communiter sepulcrales, ex sepulcrali, & fatida reformatorum scrobe, exorti vermes, qualis est recens scriptor Joannes le Clerc sub larva Joannis Pheroponi, hoc est laboriosi. Sed in vanum laboravit perfidus homo, sicut olim ejus magister Calvinus, qui circumventus omni vento doctrinæ, & ad incitas reductus, mille blasphemias commentus est circa præsentem articulum. In primis enim Catechismus tradidit descensum Christi ad inferos significare depositionem corporis in sepulcrum; postea vero videns sua interpretatione dari in Symbolo manifestam battologiam, cum sepultura Christi jam tradita esset articulo præcedenti; ideo rem aliter exposuit super cap. 30. Jobi dicens: *Descendit Christus ad inferos, hoc est angores, & cruciatus omnibus peccatoribus debitas sustinuit.* Quod clarius, & tenebrosius repetit in sua dissonanti harmonia evangelica ad cap. 27. Matthæi. lib. 2. Institut. cap. 16. §. 10. & in alio Catechismo edito anno 1562. duobus ante obitum annis, & quatuor antequam Ca-

te-

techismus Tridentini jussu Sancti Pii V. prodiret in lucem. Quibus in locis, aliisque brevitate causa omissis, inverecunde pro more decuit, per descensum Christi ad inferos intelligendum esse, Redemptorem nostrum tormentis damnatorum in inferno fuisse affectum. (a) Similia scripsit Lutherus in commentario super Psalm. 16. quamvis postea hoc errore dimisso, in alios lapsus fuerit. *Dona enim Spiritus Sancti*, ait Daniel Cramerus, *in Luthero incrementa de die in diem sumere* (b). Idem etiam de Calvino possunt dicere Calvinista.

6 Sed procul absint putida, & execranda Lutheri, atque Calvini commenta, & pessimi discipulorum conatus, qui ut videantur magis misericordes, ad Christum ab inferni supplicii liberandum, nolunt illuc descendisse, sed solum fuisse sepultum. Verum turpiter errant utriusque contra evidentissima sacre pagine testimonia. Dicit enim Petrus Apostolorum Princeps Actorum 2. vers. 24. Christum Dominum suscitatum, solutis doloribus inferni. Et Paulus ad Ephesios 4. vers. 9. descendisse ad inferiores partes terræ. Quod olim jam prædixerat Ecclesiasticus cap. 24. vers. 45. sic sapientiæ nomine loquens: *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino*; atqui in sepulcro Christi non erant dolores, nec qui eis afficerentur dormientes, nec ejus sepulcrum fuit in inferioribus terræ partibus, cum constet Lucæ 23. Josephum ab Arimathæa posuisse Corpus Christi in monumento novo, & quidem lapideo, in quo nondum quisquam positus fuerat, ut contra Salmasium luculenter ostendit Cl. Daniel Huëtius in demonstratione Evangelica proposit. 9. cap. 142. num. 4. igitur per descensum Christi ad inferos falso interpretantur hæretici

Chri-

(a) Vid. Perrinæzi part. 3. dist. 180. pag. 217. & part. 4. diss. 140. pag. 377. Gotti tom. 3. trac. 14. quest. 1. dub. 1. §. 1. pag. 199. & Estius in §. dist. 32. §. 2. (b) Vid. Paturai in lib. de Sede Inferni part. 3. cap. 2. pag. 253. Edit. Bassani anno 1782.

Christi Domini sepulturam. Accedit Psalmista testimonium Psalm. 15. vers. 10. *Non derelinques animam meam in inferno.*

7. Nec prodest dicere cum Buccero, Pheropono, aliisque hujus farinae, hebraicam vocem *secol*, quæ in præfato Psalmo habetur, quæque latinus interpres vertit infernum, solum significare sepulcrum. Si enim ita est, ut erronei isti effutiant, hebraici vocabuli potestatem ignoravit Divus Petrus, Judæosque mire delusit, dum loco supra citato ex actibus Apostolorum, Davidis oraculum recitavit, ut Christi excitationem ab inferis ad quos descenderat palam evinceret. Licet ergo vox hebraica *secol*, qua Regius Vates à Petro laudatus est usus, pro sepulcro quandoque sumatur; significat etiam loca, seu receptacula, quæ animæ à corpore separatae descendunt; in quorum uno extabant veteres Patres ante Christi adventum. Quod evidenter patet ex libro Genesis cap. 37. vers. 35. ubi Jacob mœrore confectus existimata morte Josephi, dixisse legitur: *Descendam ad filium meum lugens in infernum*; hebraice *secol*. Qui sane de sepulcro minime loquebatur, cum filium crederet insepultum; utpote à fera pessima devoratum, juxta falsam fratrum narrationem, quam veram pater existimabat.

8. Ut vim ineluctabilem hujus argumenti enervent hæretici hebraizantes, recurrunt ad versionem Rabbi Salomonis Jarchi, sic legentis relatum Genesis. textum: *Descendam in secol, propter filium meum.* Quasi diceret Patriarcha: *Moriar præ angustia, in sepulcrum me perducet lethalis dolor, quo afficior ob fatalem interitum filii mei.* Quibus verbis mortis causam, non consortium exprimit venerabilis senex. (a) Sed nihil proficiunt hoc inani commento, cui oponitur Onkelos, proselytus, auctor Thargi, seu paraphrasis Chaldaica in Pentateuchum,

(a) Vide Berti tom. 2. lib. 22. cap. 7. art. 4. pag. 282.

chum, quadraginta ferme annis ante Christi adventum, vertens: *apud filium meum*; ideoque optima est versio Divi Hieronymi, & falluntur Grotius, & Vossius. Quod etiam confirmat Joannes Driusius inter sectarios doctior, & moderatior. Non igitur semper sumitur pro sepulcro vox ista *secol*, nec sic accepit Propheta Regius Psalmo 15. Cujus veritatis argumentum nobis suppeditat Lucas; ea Psalmi verba græcè à LXX. Interpretibus reddita ita exhibens: *Quoniam non derelinques animam meam in Hadu*, sive ut apud eosdem Interpretes legitur, *in Haden*. Quid autem sibi græcum hoc vocabulum velit, patet ex *Odyssæa* Homeri, ubi denotat infernas sedes in quibus Heroum debebant animæ, & ex Hesiodi *Theogonia* vers. 456. ubi Pluto inferorum apud Gentiles Deus *Haden* vocatur. Quod etiam innuit idem Regius Vates Psalm. 67. & 105. ubi descensum Christi ad inferos, & triumphum ex illis regionibus reportatum non obscuro vaticinio prophetavit. David concinit Oseas cap. 7. dicens: *Visitabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos*, &c. & Zacharias cap. 19. dum ait: *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinetos tuos de lacu in quo non est aqua.* Apostolus tandem à Catechismo citatus, ad Philippenses scribens cap. 2. vers. 10. ait: *In nomine Jesu omne genu flecti, caelestium, terrestrium, & infernorum.* Ubi sane infernorum vocabulo non significatur sepulcrum, sed loca longe inferiora, quibus ut ait idem Apostolus ad Colossenses 2. vers. 15. *Christus expoliatis Principatus, & Potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in senectipso.*

9. Merito igitur habetur in Symbolo articulus quintus de Christo dicens: *descendit ad inferos*; tanquam quid distinctum à sepultura præcedenti articulo tradita. Quod quidem non primus introduxit Divus Thomas Aquinas, ut perperam dubitavit Erasmus. Nam ante Doctorem Angelicum, ipsum jam exposuerat ejus magister

ter Albertus Magnus super caput secundum Matthaei, & quod plus est, ipsius etiam apertissime meminerunt plurimis retro saeculis Ecclesiae Patres, ut Irenaeus lib. 5. adversus haereses cap. 26. Tertullianus, de anima cap. 32. Athanasius de salutari adventu Christi. Hilarius Pictavensis in Psalm. 53. & 134. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. Augustinus in Psalm. 83. lib. 1. 20. de Civitate Dei cap. 15. aliisque in locis. Hieronymus in cap. 2. Iona. Leo Magnus sermone 8. de Passione Domini, aliisque innumeri; quorum verba facile videri possunt nedum in fontibus assignatis, sed etiam in rivulis doctissimorum Theologorum, Interpretum, Criticorum, qui post Bellarminum, Gravinam, Petavium, & Perrimezzium, eruditione summa catholicas veritates in tuto ponunt.

10. Obijciunt autem heterodoxi, articulum illum olim non fuisse in Symbolo Ecclesiae Romanae, ut testatur Rufinus in exposit. Symboli. Similiter deesse Nicæno, Antiocheno, Sardicensi, Constantinopolitano, Symbolo Pelagii, Charisii, Macharii Antiocheni, & aliis. At saltem Nicænum non omisisset, si agnovisset hoc dogma; quippe eo nihil magis valuisset ad refellendum Arium negantem in Christo fuisse animam. His impetunt hanc veritatem Gerardus Vossius lib. 11. harmoniae Evangelicae cap. 13. & Joannes Clericus jam memoratus, in historia Ecclesiastica ad annum 101. Respondetur tamen, Rufinum non loqui de Symbolo Apostolorum, sed de Nicæno, & aliis supra laudatis, in quibus Patres solum voluerunt potiores articulos ponere, vel eos tunc temporis ab haereticis impugnatos. Ideoque (ut advertit doctissimus Natalis Alexander dissert. 12. saeculi recitatus a Pontifice maximo Benedicto XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 8. num. 7.) quamvis in Symbolo Apostolorum habeatur: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus, descendit ad inferos;* in Aquilejensi passio, atque mors non exprimitur; so-

lum-

lumque dicitur: *Crucifixus sub Pontio Pilato, & sepultus descendit ad inferos.*

11. Similiter in Romano, ceterisque orientalibus supra relatis non invenitur descensus ad inferos; at vero passio, & mors Christi, de quibus non loquitur Symbolum Aquilejense, includuntur in crucifixione, ac sepultura, in qua etiam comprehenditur descensus ad inferos, qui aliis Symbolis deest. Ut enim Christi corpus ad locum suum descendit, ad terram scilicet, qui locus est corporum, sic & ejus anima ad animarum locum descendit. Licet igitur praesens articulus in iis Symbolis expresse non habeatur, implicite contineatur, & in aliis invenitur, ut in Symbolo Cyrilli Hierosolymitani Catechesi 4. Epiphanius lib. 3. adversus Haereses in compendio fidei Catholicae. Imo etiam in Symbolo Arianorum proposito in Concilio Ariminensi anno 359. Nam inter Arianos erat secta Lucianistarum, de quibus Epiphanius in Ancorato, Christi animam impugnantium; altera quae opponebatur Apollinario, Acacianorum, qui animam Christo non denegabant, & subscribebant Symbolo Ariminensi. Igitur Nicænum Symbolum Christi divinitatem definiens adversus totam Arianorum familiam, apposuit *Omissionem*, seu consubstantialem, nec necesse fuit etiam addere quod Ariana secta admittebat, maxime quia si Christi divinitas est eadem ac Patris, gerere non potuit vices animae, quam tristitia, & dolore affectam scriptura testatur.

12. Quod itaque aliquibus Symbolis desit praesens articulus, tantum favet haereticis, quantum si diceretur nos non venerari sanctum Josephum Sponsum Beatæ Virginis, quia ejus nomen in canone Missæ non reperitur. Tam acute ratiocinantur nostri Reformatores, qui cum omnia veneranda antiquitatis monumenta pervertant, & flocificiant, pravasque novitates inducant; hoc vitium nobis urbanissime tribuunt! Sed de his plusquam satis. Manet ergo inconvulsus Catholicum

Tom. I.

Dd

do-

dogma de Christi ad inferna descensu, quem prænu-
ciavit Psalmographus, alique Propheta, prædicavit in
Actibus Apostolorum Petrus, docuit in epistolis Paulus,
& confirmavit traditio Patrum exploratissima. Unde
tanta est omnium Ecclesiarum in hunc Christi ad in-
feros descensum conspiratio, tantus omnium Sancto-
rum Patrum tam Græcorum, quam Latinorum ab ipsis
primis Christiani nominis temporibus consensus, ut ci-
tra hæresim nemo secus sentire possit. *Quis nisi infide-
lis negaverit fuisse apud inferos Christum?* inquit Au-
gustinus epist. 146. alias 95. ad Evodium. Cujus veri-
tatis varias affert congruentias Div. Thomas 3. p. q. 52.
art. 1. apud ipsum, ipsiusque interpretes fuse videndas.

13 Pro coronide explicationis hujus 2. §. Cate-
chismi dicimus hæreticos volentes per infernum intelli-
gendum esse sepulcrum, nedum contra fidem, sed etiam
contra communem sensum errare; ideoque apposite ait
Catechismus eos non minus impie, quam imperite
illud putare. Animabus enim non competit in sepul-
crum descendere, quod est cadaverum proprium, sed
alium petere locum meritis respondentem, ut ipsi fa-
tentur philosophi fidei lumine destituti (a), qui à no-
bis plurimas veritates hauserunt, non nos ab ipsis fa-
bulas mutamus, ut venditemus. Quemadmodum recte
docent sapientissimus Canus lib. 10. de locis cap. 6. Hæ-
tius in demonstratione Evangelica; ipsemet Vossius in
erudito opere de Theologia Gentilium, sive de origine
Idololatriz; Josephus Antonius Ferrari t. 1. philosophia
in dissert. præem. q. 2. Roselli tom. 1. philosoph. lib. 1.
q. 1. artic. 5. n. 58. pag. 87. alique. Si ergo Christi ani-
ma non descendit ad inferos, ut Calvinistæ contem-
dunt, necessum est dicere, vel ascendisse in Cælum,
vel alicubi delituisse, vel per aera volitasse, ut de suis
recenter defunctis stultissime credunt Sinenses apud

(a) Vid. Theoph. Raynaud, tom. 5. dist. 9. art. 5.

exactissimum Dominicum Navarrete in historia Sinica
tract. 2. c. 8.; quoniam non fuit una cum corpore in se-
pulcro: (ut de anima B. Virginis in triduo mortis fabula-
tus est quidam orator apud Theoph. Raynaud. tom. 7.
diptych. Marian. p. 1. punct. 8. n. 18. pag. 125.) aut enim
ibi fuisset unita carni, aut separata. Si primum: Chri-
stus tunc viveret; si secundum: quid ponere Chri-
sti animam toto illo tempore custodem sui corporis
intra sepulcrum quod jam custodiebant foris satellites?

14 Fatendum est igitur cum Catechismo per infe-
ros ad quos anima Christi descendit intelligi non se-
pulcrum, sed abdita receptacula in quibus detinentur
animæ, quæ coelestem beatitudinem non sunt consequu-
tæ. Tria autem sunt hæc receptacula, ut docet hic
Catechismus §. 3. Infernus scilicet damnatorum, Pur-
gatorium, & Sinus Abrahamæ, seu Limbus Patrum; nec
ulla fit mentio de Limbo puerorum decedentium sine
baptismo, quoniam in inferno damnatorum includit-
tur, tum quia in eodem loco existit, saltem ad latus,
aut in parte superiori, ut opinari fas est; tum
etiam quia omnibus erit poena æterna, quamvis ani-
mæ prædictorum infantium non tam acriter puniantur
quam dæmones, ac scelerati: isti enim ut ait Cate-
chismus, & omnes fatentur Catholici, duplici poena
plectuntur, damni nimirum, ac sensus; illæ vero vel
dumtaxat poena damni, ut plures Theologi docent, vel
si etiam sensus poena torquentur, hæc est levisissima res-
pectu aliorum, ut cum Divo Augustino tenent non pau-
ci apud Cardinalem Norisium in vindiciis Augusti-
niani cap. 3. §. 5. quos sequuntur doctissimus Serry &
alii; nosque etiam libentissime sequeremur, nisi obsta-
rent Doctor Seraphicus, & Angelicus, à quibus rece-
dere non audemus. Sed de hoc fortassis alibi (a) fusius,
nunc ad præcipuum redeamus.

Dd 2

Da-

(a) Vid. infra prælect. a6. num. 16. in fine.

15 Dari prædicta inferorum receptacula docet Scriptura quam possit apertissime. Infernum tamen damnatorum negavit primus impiorum hominum fratricida Cainus, si fides danda est paraphrasti Chaldaico. Eundem errorem tenuerunt postea alii, qui, teste Cicero-
ne lib. 1. de natura Deorum, dixerunt infernum me-
rum esse figmentum: ad terrendos homines flagitiosos; quod etiam nunc temporis inverecunde asserunt athei-
stæ, materialistæ, & qui exultant in rebus pessimis. Purgatorium negarunt hæretici plures, ut Acrius cir-
ca annum 340. & posterioribus sæculis Albigenes, Waldenses, Pseudo-Apostoli, Hussitæ, & alii recen-
tiores, præsertim procax Calvinus, qui lib. 3. institut. cap. 5. §. 6. scribere non erubuit: *Clamandum ergo non modo vocis, sed gutturis, ac laterum contem-
tione, purgatorium exitiale Satanae esse commentum.* Sed clamet pessimus nebulo, clamet voce majori, cla-
met donec rauca sint fauces ejus, vel etiam usque ad crepitum; Ecclesia enim minoris faciet ejus voces, quam Luna latratus canum. Sinum Abrahae negarunt quo-
que hæretici sepulcrales superius refutati, maxime Bue-
verus ad cap. 27. Matthæi dicens: „ Quæ ergo Theolo-
gi superioris sæculi de Limbo Patrum disputarunt, vana
sunt: mittenda sunt hæc inventa hominum.“ Verum quidquid dixerint, aut dicant increduli, contrarium fide tenendum est. Quod uberime probant nostrates (a).

16 Si cuncta quæ in textu tanguntur essent late discussenda, tempus, & oratio deficeret; solum ergo aliqua delibabimus. In primis itaque dicimus infero-
rum loca, quæ tamquam fide certa præmittimus, esse in visceribus terre. Contra nuperum rabulam Jeremiam Swindenium Anglum, qui portentum omnibus sæ-
culis (a) hinc etiam dicitur ab hoc, sumitur per cu-

(a) Vid. Jacobus Bayus in Institutionibus Doctrinae Christianæ ad Catechismi Romani methodum lib. 1. cap. 213. pag. 106. Bellarminus, Gotti, & alii plures.

culis inauditum effluxit, infernum scilicet damnato-
rum esse in Sole. Ad hunc tamen refutandum errorem satis est scire loqui. Quis enim dicit in altum descen-
dere, sursum cadere; supra ruere? Sed ad infernum itur per descensum, per lapsum, per fatale præcipi-
tium; & casum horrendum: unde Poeta absque fictione cecinit: *Facilis est descensus aërii*; ut omittam Scri-
pturam, Patres, Theologos, ac etiam Philosophos: igitur ponere infernum in Sole idem est, ac lucem dicere tenebras: quod solum intelligent incolæ Solis, ibi efficti (a), vel damnati ipsi, qui hoc Swindenio revela-
runt. Nos quidem diversissime loquimur, nec in medio luminis globo tenebrosos intellere posuimus Swindenium. Infernus quippe idem nobis sonat ac gehenna, tenebræ, orcus, erebus, abyssus, & alia nomina, quorum significata sunt loca deorum, Solem vero videmus sursum; per infernum intelligimus carcerem ob-
scurissimum, Sol autem dicitur luminare majus: quænam ergo conventio lucis ad tenebras? quam verum illud Quinctiliani lib. 3. instit. cap. 1.: *Quidam ut ali-
quid sui viderentur afferre, etiam recta mutarunt.*

17 Dices autem, Scripturam loqui sapienter metaphorice, & secundum vulgi opinionem, quæ plerumque est falsa; ideoque licet videatur innuere infernum esse in centro terræ, posse nos philosophari esse in Sole, ob varias rationes, præsertim quia sic erit locus capacior ad continenda corpora damnatorum, & etiam facilius recordabimur suppliciorum, quibus Deus impios plectit, cum Solem quotidie habeamus præ oculis. Sed futile est argumentum. Quamvis enim Scriptura pluries intelligenda sit metaphorice, hoc solum obtinet quando sequeretur absurdum ex sensu literali proprio, quod in præsentem non accidit, sed è contrario. Nec debet quis-
que

(a) Vid. Gotti t. 1. tract. 8. q. 4. dub. 2. §. 1. n. 3. pag. 237. & Feijoo tom. 1. disc. 7. §. 9.

que pro libito, & levisimo genio scripturam interpretari, ut solent hæretici, à quo pravo fonte tot manant errores; sed juxta normam Sanctorum Patrum, ut præcipit Tridentinum, & eleganter probat doctissimus Canus lib. 7. de locis, cap. 3. conclus. 5. Congruentia igitur à Swindenio tradita, gerræ sunt, eaque vanissimæ. Nam quod attinet ad capacitatem loci inferorum, dicimus jam sufficere pro corporibus reproborum, quidquid mussitet stultus Tartari Architectus, quo non indiget Deus ad construendos carceres illos infernos; multo minus indiget nostro mendacio, quo scilicet fingamus infernum in Sole, ut crebrius recordemur hujus novissimi; quoniam alia sunt certissima, & facillima media.

18 Et quidem infernus damnatorum dicitur Proverbiorum 15. vers. 24. infernus novissimus, id est, imus, & ultimus; & Psalmo 85. vers. 13. infernus inferior: si igitur hic est in Sole, alii erunt superius. Purgatorium ergo ponere possumus supra firmamentum, & Sinum Abrahæ extra Coelum Emphyreum in spatiis imaginariis, ut de ipso reproborum, inferno quidam Judæi apud Bartholocium commenti sunt (a). Certe de Swindenio idem potiori titulo dicimus, quod de antipodum assertoribus dicebat pridem Lactantius Firmianus lib. 3. institut. cap. 24. his verbis: „ Quid dicam de „ iis nescio, qui cum semel aberraverint, constanter in „ stultitia perseverant, & vanis vana defendunt, nisi „ quod eos interdum puto joci causa philosophari, aut „ prudentes, & scios mendacia defendenda suscipere; „ quasi ut ingenia sua in malis rebus exercean, vel os- „ tentent.“ Hæc inquam verba optime applicari possunt illi quem confutamus. Respondebit autem aliquis: Lactantius perperam insultabat asserentibus dari antipodes, cum nunc certo constet eos re vera existere:

si-

(a) Vid. Bartoloc. tom. 2. Biblioth. Rabbiniæ. pag. 128.

similiter igitur potest infernus esse in Sole, quamvis nobis videatur absurdum.

19 Sed falsa est consequutio; nam magnum intervenit discrimen inter asserentes habitabilem novum orbem, & Swindenium dicitantem infernum esse in Sole. Primum enim sacra pagina non repugnat; secundum pluribus Scripturæ locis opponitur. Primum subjacebat questionibus naturalibus, quas Deus reliquit disputationi hominum, & nihil contra fidei dogmata continebat; secundum, quinto articulo Symboli adversatur, nempe descendit ad inferos. Primum ante Christophorum Columbum, & Americum Vesputium qui labente sæculo 15. novum hæmispherium invenerunt, divisos habebat doctissimos viros, ut constat ex Plinio lib. 2. Hist. natur. cap. 65. ex Augustino lib. 6. de Civit. Dei cap. 9. ex Lactantio supra citato. ex Div. Thoma 1. part. quæst. 102. art. 1. ad 4. & ex pluribus aliis. Secundum nulli viro sobrio venit in mentem, licet quidam olim etiam dubitaverint ubi situs esset infernus, quod dubium cito evanuit, cum suo tempore dixerit Div. Hieronymus super cap. 4. epist. ad Ephes. vers. 13. *Infernum sub terra esse nemo jam ambiget.* Quia, ut inquit Doc. Seraphicus in 4. dist. 44. part. 2. art. 1. quæst. 2. *Huic veritati concordat Scriptura, concordat demonstratio, concordat ratio.* Quo cum sentit Doc. Angelicus ibidem quæst. 3. art. 2. q. 1. quidquid dicat Swindenius. (a). Primum denique probatum est experientia plurimorum, qui vastissimas illas regiones permearunt, & ad nos reversi dubium substulerunt; secundum vero nullum habet columbum, nec corvum, qui à Solè huc advolarit, nosque certiores fecerit infernum ibi existere.

20 Nec si Angelus de Coelo istud evangelizaret, ei fidem tribueremus contra Ecclesiæ sensum. Si igitur, non cre-

(a) Vid. Patuzzi de sede inferni part. 1. cap. 5. pag. milii 34.

crederemus Angelo, quomodo credemus Angelo? Uno inquam ex illis qui relicta fidei veritate, ad fabulas convertuntur. Bone Deus! quot monstra non gignit effrenata Novatorum innovandi libido? Si eis placet efformant homines ante Adamum, ut Isaacus Peyrierus (a); convertunt mulieres in jumenta negando eas esse rationis compotes, ut Horatius Plata (b); tribuunt lapidibus intelligentiam, ut Robinetus (c), transferunt infernum è visceribus terræ ad quartum planetam, ut Swindenius Anglus; adstrunt. . . Sed quid immoror? Amiserunt misseri polum, & concussa phasello, tumido æquore, densissimis tenebris, nec Coelum vident, nec undas, & abyssus abyssum invocant; adeo ut nisi essent testes, & tabula, tanta dementia incredibilis videretur. Si quis uberiorem capit Swindenii confutationem, adeat doctissimum Patuzzium, qui libro inscripto: *Sedes inferni*. rem hanc sapienter pertractat, & in fine præsentem Symboli articulum erudite discutit.

21 Insistes adhuc pro Swindenio, motus ex illo Lactantii solum obiter adducto superius: Zacharias Papa, urgente S. Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, damnavit Virgillum Episcopum Salisburgensem, quia docebat dari antipodes, & tamen dantur certissime; quare David Koelerus Germanus, ad irrisionem, & contemptum Romanæ Ecclesiæ hæc notat ad annum 748.: *Hereticatio Virgilli Episcopi Salisburgensis ob assertos antipodes*. Quibus verbis Zachariam Papam sugillat; ergo pariter, quamvis Pontifex damnaret asserentes infernum esse in Sole, nihil obstaret damnatio. Sicut neque obstat Romæ damnatum fuisse Systema Copernicanum Solem ponens immotum, & circa ipsum tellurem volvi, ut nunc temporis à nobilioribus Philosophis, Ma-

(a) Vid. Perrimezi part. 1. dissert. 158. pag. 374. & alii. (b) Vid. Berti tom. 3. lib. 28. cap. 9. pag. 127. Bordonus & alii. (c) Vid. Roselli tom. 4. quest. 27. art. 1. pag. 452. in nota num. 1.

Mathematicis, & Astronomis non adoptetur. Accedit Sanctos Patres invicem in rem hanc non convenire, & consequenter traditionem non necere. Nam Augustinus perplexus est; Nazianzenus infernum ponit in aere caliginoso, Chrysostomus extra hunc mundum totum arbitratur existere (a). Cur igitur collocari nequibit in Sole?

22 Respondetur ad primum, Virgilium (qualiscumque ille fuerit, nam circa hoc plures falluntur Auctores, ut sapienter ostendit Pagius tom. 3. ad annum 746. num. 7.) damnatum non fuisse à Zacharia propter meram assertionem antipodum, sed quia debebat dari novum mundum cum alio genere hominum, alio sole, luna, &c. ut advertit Michael à S. Josepho in Bibliographia Critica tom. 2. verbo *David Koelerus* pag. 119. ubi hujus mendatia pandit. Similiter respondent Feijoonus tom. 1. epist. 26. Lucius Ferraris in Bibliotheca, verbo *Mundus* num. 110. Ejusque, ni fallor, cognatus Josephus Antonius Ferraris tom. 1. Philosoph. dissert. proœm. q. 5. Ad cujus uberiorem notitiam videri possunt P. Le Cointe in Annalibus Franciæ, ad annum 748. num. 53. & dissertatio quædam in Trevoltinis litterariis monumentis anni 1708. Januarii art. 11. & Februarii art. 33. Neque ullatenus Swindenio prodest damnatum fuisse systema Copernicanum, & tamen à multis admitti, tum quia cordatiores solum illud admittunt tanquam hypotesim (b), tum quia non litem solvit qui litem lite resolvit, tum denique quia quæ in favorem adducuntur systematis Copernicani, non æque militant pro Swindeniano commento. Quæ demum à Sanctis Patribus in contrarium proferuntur minime nobis faciessunt; solum enim ambigebant aliqui de loco determinato inferni, non quin

Tom. I.

Ee

es-

(a) Vid. Gotti tom. 3. tract. 15. q. 7. (b) Vid. Roselli tom. 3. Philosoph. q. 8. art. 3. pag. 185. & seq. Tosca, Ferraris, Feijoonus, & alii.

esset infra terram. Nazianzenus enim illum ponens in aere caliginoso ex diametro opponitur Swinderio, qui nedum lucem, sed solem ipsum docet ambire damnatos ad melius videnda supplicia. Chrysostomus unice intendit infernum esse extra superficiem terre, sicut carceres Regum atque metallâ esse solent in subterraneis, quibus exemplis utitur S. Doctor. Augustinus demique etsi lib. 12. de Genesi ad litteram anceps videatur, & in ea sententiam vergat, quæ substantiam spirituales facit, non corpoream, id postea retractavit lib. 17. Retract. cap. 24.

23. Quia tamen non tam nostra interest scire ubi collocarit Deus infernum, quam ipsum vitare, ut recte inquit Chrysostomus (a); ideo curemus per bona opera certam facere vocationem, & Catechismi litteram attendamus, quæ habet in præcipuo inferorum receptaculo animas impiorum, ac demonum perpetuo igne torqueri. Procul ergo error Origenis dicentis damnationem demonum, & præcitorum aliquando finiendam. Quem errorem optime refutavit D. Thomas in Supplementis q. 99. art. 2. auctoritate Matthæi cap. 25. ubi damnatis dicitur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum* (b). Qui quidem ignis verus est, & corporeus, ut docent D. Bonaventura in 4. dist. 44. part. 2. art. 2. q. 1. aliiq. communiter (c). Hoc igne statim post mortem puniri reprobos certum est apud omnes, utpote definitum in Florentino; de demonibus vero eum nihil dicat Concilium, & aliunde plures antiqui Patres existiment, usque ad finale iudicium solum paratum esse ignem diabolo, & Angelis ejus; nondum autem eo torqueri: propterea docti quidam Theologi, atque Interpretes, ut Petavius, Calmetus, & alii tenent

(a) Vid. Chrysost. tom. 4. homilia 31. in epist. ad Rom. parte moral. pag. 126. col. 2. prope finem. (b) Vid. Patruzi de futuro impiorum statu lib. 3. cap. 1. & seq. à pag. 215. ubi omnia incredulorum sophismata exsulfantur. (c) Vid. Patruzi ibid. lib. 2. cap. 7. & sequent. à pag. 151. usque ad 206.

nent hanc opinionem non esse hæreticam, licet contraria sententia, quam assertit hic Catechismus, in Scholis obtineat.

24. Supra reproborum infernum est Purgatorium, sive secundum receptaculum jam indicatum, ubi iustorum animæ nondum omnino purgata, ad tempus acerbissime cruciantur. Cujus veritatem invictissime probat Ecclesia pluribus Scripturæ testimoniis, perpetua traditione, & communi usu fidelium, qui pro hujusmodi animabus Deum jugiter deprecantur. Quibus omnibus non obstantibus, insanissimus Calvinus allatrare non desinit, sed parum refert. Tertium, ac superius inferorum receptaculum est Sinus Abrahæ, seu Limbus Patrum, ut initio diximus, quo in loco degabant Sanctorum animæ antequam Christus illuc descenderet; ibique nulla erat poena sensus, sed sola privatio beatificæ visionis, etsi hoc ultimum neget Joannes Cadonicus Canonicus Cremonensis, à doctissimis Fassonio, & Mamachio refutatus (a). Ad hunc præcipue locum descendit beatissima Christi anima. Præcipue inquam, quia non sola virtute, atque potentia, ut contendit Durandus, sed vera presentia, ut docet in littera Catechismus §. 4. Quod mox demonstrabimus tertia orationis parte, jam enim sufficiunt hæc præcuncta.

25. Ad tertiam igitur orationis partem devenientes hanc ponimus conclusionem: *Christi anima descendit ad Limbum Patrum presentia sua, non autem sola virtute.* Videantur Theologi cum Magistro in 3. dist. 22. & cum D. Thoma 3. p. 1. q. 52. art. 1. atque prælectio sequens, à num. 8.

(a) Vide Gazzanga tom. 1. dist. 3. appendic. 4. pag. 386. & Thomas Maria Mamachius, Ord. Pred. nunc Magister Sacri Palatii Apostolici, in opere inscripto: *De omnibus Factorum in Sinu Abrahæ, ante Christi mortem, experibus beatæ visionis Dei, libri duo.* Duobus toms editis Romæ anno 1766.

PRÆLECTIO XVI.

De descensu Christi ad inferos,

pro expositione cap. 6. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 4. ad 6.

1 Postquam Salvator noster Jesus Christus in cruce pendens emisit Spiritum; sanctissima ejus anima Verbo unita descendit ad inferos visurus animas Patrum, quibus ut bono animo essent præsentia sua palam ostendit Dominum jam misisse redemptionem populo suo, & satisfactione placatum pro scelere protoplasti æternum Patrem, aperuisse credentibus regna Cælorum. En quintum Symboli Apostolorum articulum hodierno sole dilucidandum, ad expositionem capituli sexti 1. partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 4. ad 6. Quod ut facilius, atque felicius exsequamur, divinum imploremus auxilium.

2 Tres præfatos Catechismi paragraphos hesternæ die mihi sortibus designatos, nunc tripartita oratione discutiam. Prius enim litteram textus velut in nucleo claudam. Deinde ipsam fusius explicabo. Postremo conclusionem proponam, probabo, defendam. Utinam feliciter. Ordiens igitur primam partem, sic inquam incipere litteram Catechismi §. 4. *Non vero, &c.* Sicque finire §. 6. *Ad beatitudinem tradideret?* Primo ex his paragraphis docet rectissime Catechismus, sanctissimam Christi animam non virtute dumtaxat, sed propria præsentia ad inferos descendisse. Quod ex Psalmo 15. v. 10. probat. Secundo tradit nihil dedecens, & indecorum, sed potius majorem gloriam, & honorem Christi animæ advenisse ex descensu ad inferos; cum

cum ibi non fuerit tanquam reus, sed tanquam inter mortuos liber; non ad luendum poenas, quibus jam finem in morte dederat, sed ad eas tollendas ab animabus justis ibi detentis. Tertio tandem asserit Christum ad inferos voluisse descendere, ut prædictas fidelium animas sua morte redemptas illinc extraheret, cœlesti gloria recrearet, ipsisque potentiam suam faceret manifestam, cum sic in ejus nomine omne genus curvetur, cœlestium, terrestrium, & inferorum; quo etiam Dei benignitas commendatur. Hæc summa litteræ textus, & prima pars lectionis.

3 Ad secundam igitur accedamus, explanaturi litteram Catechismi. Pro cujus clariori intelligentia prius advertere placet cum Divo Thoma (a), Bonaventura, & aliis, post hanc vitam designari animabus receptacula meritis respondentia. Quibusdam enim est locus, qui paradisi cœlestis nuncupatur; aliis infernus dictus communiter damnatorum, aliis denique Sinus Abrahamæ, vel Limbus Patrum. Paradisum incolunt justorum animæ, quæ post Christi ascensionem exeunt ab omni reatu culpæ immunes. In damnatorum inferno clauduntur impiorum animæ, quæ in statu peccati lethalis ex hac vita infeliciter demigrarunt. Ad purgatorium tendunt, quæ licet in Dei gratia sint, non tamen sunt plene purgatæ. Ad Limbum denique Patrum, seu Sinum Abrahamæ ibant Sanctorum animæ ante Christi adventum. Omnia prædicta loca, excepto paradiso cœlesti; vocantur inferna; quorum existentia tanquam fide certa à nullo Catholico denegatur.

4 Olim tamen varæ fuerunt opiniones circa situm inferni. Aliqui enim existimarunt esse extra mundum; alii in terræ superficie, fingentes regionem quandam ad modum magnæ insulæ molestissimam, horridissimam,

(a) D. Thom. in Supplement. q. 69. art. 1. D. Bonav. in 4. dist. 45. art. 1. Alii ibid.

PRÆLECTIO XVI.

De descensu Christi ad inferos,

pro expositione cap. 6. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 4. ad 6.

1 Postquam Salvator noster Jesus Christus in cruce pendens emisit Spiritum; sanctissima ejus anima Verbo unita descendit ad inferos visurus animas Patrum, quibus ut bono animo essent præsentia sua palam ostendit Dominum jam misisse redemptionem populo suo, & satisfactione placatum pro scelere protoplasti æternum Patrem, aperuisse credentibus regna Cælorum. En quintum Symboli Apostolorum articulum hodierno sole dilucidandum, ad expositionem capituli sexti 1. partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 4. ad 6. Quod ut facilius, atque felicius exsequamur, divinum imploremus auxilium.

2 Tres præfatos Catechismi paragraphos hesternæ die mihi sortibus designatos, nunc tripartita oratione discutiam. Prius enim litteram textus velut in nucleo claudam. Deinde ipsam fusius explicabo. Postremo conclusionem proponam, probabo, defendam. Utinam feliciter. Ordians igitur primam partem, sic inquam incipere litteram Catechismi §. 4. *Non vero, &c.* Sicque finire §. 6. *Ad beatitudinem tradideret?* Primo ex his paragraphis docet rectissime Catechismus, sanctissimam Christi animam non virtute dumtaxat, sed propria præsentia ad inferos descendisse. Quod ex Psalmo 15. v. 10. probat. Secundo tradit nihil dedecens, & indecorum, sed potius majorem gloriam, & honorem Christi animæ advenisse ex descensu ad inferos; cum

cum ibi non fuerit tanquam reus, sed tanquam inter mortuos liber; non ad luendum poenas, quibus jam finem in morte dederat, sed ad eas tollendas ab animabus justis ibi detentis. Tertio tandem asserit Christum ad inferos voluisse descendere, ut prædictas fidelium animas sua morte redemptas illinc extraheret, cœlesti gloria recrearet, ipsisque potentiam suam faceret manifestam, cum sic in ejus nomine omne genus curvetur, cœlestium, terrestrium, & inferorum; quo etiam Dei benignitas commendatur. Hæc summa litteræ textus, & prima pars lectionis.

3 Ad secundam igitur accedamus, explanaturi litteram Catechismi. Pro cujus clariori intelligentia prius advertere placet cum Divo Thoma (a), Bonaventura, & aliis, post hanc vitam designari animabus receptacula meritis respondentia. Quibusdam enim est locus, qui paradisi cœlestis nuncupatur; aliis infernus dictus communiter damnatorum, aliis denique Sinus Abrahæ, vel Limbus Patrum. Paradisum incolunt justorum animæ, quæ post Christi ascensionem exeunt ab omni reatu culpæ immunes. In damnatorum inferno clauduntur impiorum animæ, quæ in statu peccati lethalis ex hac vita infeliciter demigrarunt. Ad purgatorium tendunt, quæ licet in Dei gratia sint, non tamen sunt plene purgatæ. Ad Limbum denique Patrum, seu Sinum Abrahæ ibant Sanctorum animæ ante Christi adventum. Omnia prædicta loca, excepto paradiso cœlesti; vocantur inferna; quorum existentia tanquam fide certa à nullo Catholico denegatur.

4 Olim tamen varæ fuerunt opiniones circa situm inferni. Aliqui enim existimarunt esse extra mundum; alii in terræ superficie, fingentes regionem quandam ad modum magnæ insulæ molestissimam, horridissimam,

(a) D. Thom. in Supplement. q. 69. art. 1. D. Bonav. in 4. dist. 45. art. 1. Alii ibid.

nam, atque foedissimam; alii subts terram, prope quam habitamus superficiem, ut insuuant Æthna, atque Vesuvius, ex quibus sulphureus ignis frequenter erumpit; alii in aere caliginoso; nec defuit in hoc sæculo commentorum feracissimo, qui damnatorum infernum collocarit in sole, ita efuitit Jeremias Swindenius Anglus. Sed rejectis hujus absurdis, aliisque priscorum opinionibus; communiter tenendum est infernum esse in visceribus terræ. Sic enim clare colligitur ex Scriptura, cui concinunt Sancti Patres, Theologi, atque fideles; quare inquit Hieronymus (a): *Infernum sub terra esse nemo jam ambiget*. Quoniam huic veritati, ut ait Seraphicus Doctor (b): *Concordat Scriptura, concordat demonstratio, concordat ratio*. Quare de re si quis uberiorem notitiam cupit adire poterit doctissimum Joannem Vincentium Paruzzi, Ord. Præd. in libro inscripto: *Sedes inferni*, ubi exotica opinio Swindenii validissime confutatur, & Catholica fides presentis articuli solidissime stabilitur.

5. Licet autem prædicta inferorum receptacula sint in visceribus terræ, profundius censetur infernum damnatorum; sicque locus est valde distinctus à Limbo Patrum, seu Sinu Abrahæ, tum quia inter utrumque *Chaos magnam firmatum est*, ut legitur Lucae 16. v. 26; tum etiam, quia in inferno est poena sensus, & quidem æterna cum poena damni (c), at vero in Limbo Patrum tantum erat privato beatificæ visionis, donec illuc anima Christi descendit (d). De Limbo puerorum nulla fit mentio in Catechismo, quia nec Scriptura, nec Sancti Patres de Ipso distincte loquuntur, sed cum inferno damnatorum comprehendunt; forte ad latius, vel

(a) D. Hieron. super cap. 4. Epistolæ ad Ephes. v. 13. (b) D. Bonav. in 4. dist. 44. part. 2. art. 1. q. 2. (c) Vid. Patuzzi de Futuro impiorum status, lib. 2. cap. 1. & seq. à pag. 218. (d) Vid. Mamachus de Animabus futuris in Sinu Abrahæ; ante Christi mortem respectibus beata visionis Dei, libri duo editi Romæ anno 1766. contra Cadoniceum.

vel in parte superiori. Ibi perpetuo detinentur eorum animæ, qui solo peccato originali, & vira migrarunt unde certum est eos nunquam posse scandere Cælum, dicente apertissime Christo Domino (a): *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*. Sunt tamen qui putant parvulos illos sine baptismo decedentes, post universale iudicium habitaturos hunc mundum, naturali felicitate præditos. Contrarium vero cuncti fere Theologi docent, quorum aliqui cum Augustino tantum abest, ut eis naturalem tribuant felicitatem, ut potius præter æternam poenam damni, poenam quoque sensus, quamvis mitissimam respectu demonum, & aliorum passuros affirmant, argumentis sane non contemnendis, ut videri potest apud Norisium, Scerium, Bertium, Cabadesium, & plures alios (b).

6. Purgatorium alius est locus infernus, ubi fidelium animæ nondum omnino purgate ad tempus atrocissimas poenas luunt. De quo fuse loquuntur Theologi, nedum Scholastici cum Magistro, & Divo Thoma (c), sed etiam polemici, atque dogmatici, contra petulantiam Calvinii, & Novatorum hanc fidei veritatem strenue propugnant, de qua fuisse alibi sermo redibit. Alius tandem infernus locus dicitur Sinus Abrahæ, & etiam Limbus Patrum, quoniam ibi, ut diximus morabantur eorum animæ antequam Christus illas extraheret. Cujus loci mentionem faciunt non soli Theologi superioris sæculi, ut falso scribit Bucerus, sed Scriptura sacra, Apostolica traditio, & Ecclesiæ Patres, ut fusius videri potest apud Auerteres (d). Hæc ad intelligentiam inferorum breviter dic-
cta

(a) Joann. 3. v. 5. & Matth. 28. v. 9. (b) Vid. infra Prolect. 26. in fine n. 16. (c) Theologi in 4. dist. 20. 21. 44. 45. & alibi. Vid. Vincentius Jacobus Badius lib. 1. instit. Doct. Christ. cap. 113. pag. 190. Natalis Alexander tom. 1. Theolog. lib. 1. quest. 2. art. 13. §. 8. in fine. Gotti, & alii passim.

cta sunt; non enim possumus in singuli diutius immorari.

7 Ceterum an Christi anima in quemlibet infernum reipsa, veraque praesentia, an solum potentia, & operatione descenderit? Non una est omnium Theologorum sententia. Aliqui enim asserunt illam secundum suam essentiam, hoc est substantiali praesentia omnes subterraneas latebras pervasisse. Alii ex adverso contendunt eam secundum operationem dumtaxat in quemlibet inferorum descendisse. Sic Durandus à Sancto Pociano in 3. dist. 22. q. 3. & Picus Mirandulanus in Apologia. Mediam inter utramque sententiam tenet Divus Thomas 3. p. q. 52. art. 2. Ubi docet animam Christi domini secundum suam essentiam petivisse locum inferni in quo Patriarchae & Justi, qui ante ipsum obierant, detinebantur, ut quos ipse per gratiam interius invisibatur, eos itidem & loco invisibatur. Quod spectat infernum damnatorum, & Purgatorium, censet Sanctus Doctor Christi animam in neutrum locum secundum suam essentiam, sed tantum secundum operationem descendisse; ita ut in inferno damnatorum qui perpetuis ultricibus flammis sunt addicti, eorum incredulitatem, ac malitiam redarguerit; in Purgatorio vero Justorum animas nondum prorsus purgatas in certam spem gloriae propediem consequenda erexit.

8 Huic Divi Thomae sententiae adversari non puto sapientissimos Catechismi Auctores, quamvis indefinite loquantur; sed opinioni Durandi, & aliorum dicentium Christi animam descendisse ad inferos virtute tantum, & operatione, non vero praesentia propria. Quare ad horum impugnationem nostra convertetur oratio. Et quidem Christi animam revera descendisse ad Limbum Patrum, videtur fide certum, & oppositum à multis reputatur haereticum, praesertim à doctissimo Bartholomaeo Medina in tertiam p. D. Thomae

mae q. 52. art. 1. quod his pene verbis sapienter evincit: Etenim in Symbolo Apostolorum aperte habetur Christum descendisse ad inferos; & cum haec veritas constituatur inter alias de morte, & resurrectione Christi, facile, & vere intelligitur, quod sicut Christus vere mortuus est, & resurrexit, sic etiam vere descendit ad inferos. Unde in magno Concilio Lateranensi sub Innocentio III. sicut refertur in cap. *Firmiter*, de Summa Trinitate, ad hunc modum haec veritas declaratur: *Descendit ad inferos, resurrexit à mortuis, ascendit in Caelum, sed descendit in animam, resurrexit in corpore, ascenditque pariter in utroque.* Ubi clare ponitur descensus in animam, & non solum in effectum. Quibus namque verbis Patres in Concilio desinissent evidentiis, & distinctius descensum animae ad infernum secundum realem praesentiam, quam praedictis. *Secundo idem probatur ex sacris litteris, in quibus aperte traditur animam Christi fuisse apud inferos, sicut animae Patrum. Nam Psalm. 15. secundum expositionem Petri Actorum secundo dicitur, fuisse inde liberatum, illis aperte verbis: Non derelinques animam meam in inferno; juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.* Et in alio Psalmo: *Eduxisti ab inferno animam meam;* sed anima Patrum re, & secundum praesentiam erant apud inferos: ergo etiam anima Christi. Tertio probatur ex definitionibus Patrum. Sic enim sentiunt Damascenus lib. 3. cap. ult. Glossa super Psalm. 23. elucidans illud: *Astollite portas principes vestras.* Chrysostomus in homiliis Paschalibus, ubi refert verba illa Joannis 1. *Et lux in tenebris lucet,* ut dicat Christi animam esse lucem illustrantem tenebras inferi sua praesentia. Hieronymus in questionibus ad Algisiam, illa verba: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* ad hoc propositum trahit. Joannes enim

discere volebat à Christo, an descendurus esset ad inferos. Idem tenent Gregorius in hom. & Athanasius in Epist. ad Epitectum.

10. His testimonialis accedunt rationes ex divina Theologia, quarum prima est, quia Ecclesia aperte definit animam Christi fuisse triduo apud inferos, & hoc non propter effectum, illum enim subito operatus est: ergo fuit apud inferos secundum realem præsentiam. Unde in benedictione cerei sic canit Ecclesia: *Hæc est illa dies, quæ sola novit tempus & horam, quæ Christus surrexit ab inferis*: ergo usque ad tempus resurrectionis anima illa beatissima apud inferos commorata est. Secunda ratio: si enim satis est, ut dicatur animam Christi ad inferos descendisse, quod secundum virtutem, & operationem eo pervenisset, sequitur aperte etiam corpus Domini ad inferna descendisse; cum virtus corporis Domini, & mortis ejus usque ad inferos penetraverit. Tertia ratio est: quoniam si hoc solum sufficit, quotidie anima Christi ad infernum descendit, siquidem ejus virtus quotidie apud inferos operatur, & habet effectum. Quarta ratio: quando proprietates sermonis divini, si servata fuerit, nullam habet incommodum, aut absurdum, ea sine dubio amplectenda est, ex regula Divi Augustini 3. de doctrina christiana cap. 10. & 16. At vero si dicamus animam Christi propter descendisse ad infernum, nihil absurdi sequitur: ergo ita asserendum est.

11. Quinta ratio: certe anima Christi alicubi erat in illo triduo, aliter dicendum foret, ad nihilum fuisse reductam; quia quidquid est, alicubi est. Quod si alicubi erat, quid obstat quominus dicamus apud inferos fuisse?

Sexta ratio: descensus ad inferos animabus Sanctorum conveniebat olim, sicut modo ad Purgatorium descendunt animæ, & contrarium asserere hæreticum dogma est, quid ergo miraculi est Christi animam ad inferos descendisse? Ultima ratio: nam si operatione tantum di-

dicatur animam Christi ad inferos descendisse, dicere quoque Durandus debet ad infernum dampnatorum descendisse, quia illos exterruit, ut Auctor est Athanasius in epist. dudum citata. Dicendum etiam erit animam Christi ascendisse in Coelum, quia in illo triduo Angelos iustificabat ex celebrata per ipsum humana salute; quæ tamen nemo dicit. Hæc, paucis mutatis, Medina, qui postea doctissime solvit argumenta Durandi à principio sibi proposita, & ibi videntur. Ad quod etiam consuli possunt Suarez (a), Sylvius, alique.

12. Nos prosequendo litteram Catechismi dicimus, ex descensu Christi ad inferos nihil indecorum esse putandum. Procul ergo hæretica Calvinii blasphemiam effluentis lib. 2. inst. cap. 16. §. 10. Christi animam in locum secleratorum descendisse, ac ipsam subiisse damnationem, & poenas, quæ demonibus, & reprobis flammis æternis addictis ab irato Deo infliguntur. Procul inquam execrandum Calvinii commentum, injurium valde beatitudini, qua Christus à momento conceptionis suæ potitus est, & Scripturæ oppositum asserenti Actuum cap. 2. quod Deus Christum suscitavit solutis doloribus inferni, quibus impossibile erat teneri eum. Et sane, cum poenæ damnatorum, sicut docent omnes Theologi, sint tenebræ exteriores, confusio, desperatio, conscientia horrida, rejectio, exclusio à regno, visio, & fruitione Dei, ignis, & mors quæ vocatur secunda; quis nisi Calvinus ipse dicere audeat Jesum Christum Servatorem nostrum his damnatorum poenis fuisse obnoxium? Apage blasphemiam. Christus igitur inferos adivit, non ut poenas damnatorum sustineret, sed ut justos qui propter originalis peccati reatum in Limbo captivi detinebantur, extraheret.

(a) Vid. Suarez tom. 2. in 3. p. disput. 43. sect. 8. pag. 453. Sylvius ibid.

13. Sic oracula Prophetarum Christi gloriosum de inferno obita morte, triumphum prædixerunt; dicitur enim de Christo Psalm. 67. *Qui educit victos in fortitudine, similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris.* Et Psalm. 105. *Quia contrivit portas æreas, & vinctos ferreos confregit.* Idem vaticinatur Oseas c. 7. *Vivificabit nos post duos dies, in die tertio suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus, sciemus, sequemurque, ut cognoscamus dominum: quasi diluculum præparatus est egressus ejus, & venies quasi imber nobis temporaneus, & serotinus terre.* Et cap. 13. *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua, & mors; morsus tuus ero, inferne.* Zacharias, etiam cap. 9. v. 11. *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti victos tuos de lacu, in quo non est aqua.* Idipsum denique expressit Apostolus ad Coloss. cap. 2. his verbis: *Expoliasti principatus, & potestates, traduxit confidenter palam triumphans in semetipso.*

14. Eodem modo loquuntur Ecclesie Patres. Divus Augustinus episcopus 104. alias 99. ad Evodium, explicans illud Actorum 2. *Solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.* Hæc doctissime tradit: *Non tamquam si catenas solvisset, quibus fuerat alligatus; sed sic eos solutos esse, quemadmodum solvi possunt laquei venantium ne teneant, non quia tenuerunt. Vel sic, ut eos dolores eum solvisse credamus, quibus teneri ipse non poterat, sed quibus alii tenebantur, quos ille noverat liberandos.* Et paulo post subdit: *Quod scriptum est in morte Christi factum, solutis doloribus inferni: vel ad ipsum potest intelligi pertinere, quod eos hæcenus solverat, hoc est irritos fecerit, ne ab eis ipse teneretur præsertim quia sequitur: In quibus impossibile erat teneri eum. Vel si causa queritur cur voluerit venire in infernum, ubi dolores illi essent, quibus teneri omnino non poterat, quia erat (ut scriptum est), in*

mor-

mortuis liber, in quo princeps, & præpositus mortuis non invenit aliquid, quod supplicio deberetur: hoc scilicet quod scriptum erat, *solutis doloribus inferni*, non in omnibus, sed in quibusdam accipi potest, quos ille dignos sua liberatione judicabat, ut neque frustra illuc descendisse existimetur, nulli eorum profuturus, qui ibi tenebantur inclusi; nec tamen sit consequens, ut quod divina quibusdam misericordia, justitiæque concessit, omnibus concessum sit. Idem confirmat S. Fulgentius lib. 3. ad Transmundum, cap. 3. dicens: *Ad plenum nostræ redemptionis effectum, ut illuc usque homo sine peccato à Deo susceptus descenderet, quousque homo separatus à Deo peccati merito cecidisset, id est, ad infernum, ubi solebat peccatoris anima torqueri, & ad sepulcrum, ubi consueverat peccatoris caro corrupti.* Sic tamen, ut nec Christi caro in sepulchro corrumpetur, nec inferni doloribus anima torqueretur; quoniam immunitus à peccato, non erat subdenda supplicio, & carnis sine peccato non debuit vitari corruptio.

15. Veniamus ad tertium scriptum: *Catechismi paragræphum, & ordine præsentis capitis sextum, ubi optinæ rationes, & congruentiæ descensus Christi ad inferos afferuntur, quas tradit etiam Doct. Angelicus 3. part. quæst. 52. art. 1. Tum quia Christus per suum ad inferiora illa loca illapsus liberavit nos à descensu ad inferos, quod est malum, non culpa, sed penæ; tum quia sicut virtus passionis applicatur viventibus per sacramenta, ex quibus fideles meritum redemptionis Domini hauriunt; ita etiam beneficium passionis Christi applicatum est mortuis, per illius ad inferos descensum; tum denique, quia Christus, sicut potestatem suam ostendit in terra vivendo, & moriendo, ita virtutem suam manifestavit in inferno, ipsum perustrando, & illuminando, demones sua virtute profligando, Sanctos Patres, ac Justos jam beatitudinis candidatos*

è Limbo liberando, ut in sacro ipsius nomine omne genu flecteretur, coelestium, terrestrium, & inferorum.

16. Rursus, quadruplici de causa conveniens fuit Christum post mortem suam descendere ad infernum. Primo ex lege amicitiae: quia profecto exigit, ut amicus inviset amicum qui poena torquetur, à qua sese liberare non potest; atqui Sancti Patres in Limbo detenti poenam patiebantur, à qua tantum per Christum poterant liberari. Secundo: conveniens erat, ut Christus in infernum descenderet, ratione justitiae, quae exigit, ut ille qui pro aliqua culpa in carcere detinetur, soluto pretio liberetur; sed sancti Patres in Limbo detinebantur pro originali peccato, seu pro peccato humanae naturae, quod sanguinis Christi pretio fuit in cruce solutum: ergo conveniens erat, ut per descensum Christi ad inferos è Limbo extraherentur. Tertio: Christus ad inferos descendit, ut nos ejus excitati exemplo, assidua meditatione ad inferos descendamus, & serio poenas inferni considerantes, à peccatis etiam levibus retrahamur. Denique conveniens erat ut Christus ad infernum descenderet, quia sicut dum vixit, de diabolo triumphavit in deserto, in mundo, & in cruce, ita post mortem suam descendens ad inferos, diabolum vinceret, ac superaret. Sicut revera tenebras abyssi ingressus, expolians principatus, & potestates traxerunt, confidenter palam triumphans illos in semetipso, ut ait Apostolus. Descensus ergo Christi ad inferos conveniens fuit ad gloriam ipsius Christi, ad liberationem sanctorum Patrum ab Adamo ad ultimum qui obierat; & ad instructionem ac utilitatem nostram. En secundam orationis partem.

17. Ad tertiam itaque deveniamus, in qua probanda est haec conclusio: *Christus descendens ad inferos extraxit omnes animas Sanctorum ex Limbo Patrum, aliquas ex Purgatorio, nullam vero ex inferis damnatis.*

torum. Primum probatione non eget, nam juxta omnes Catholicos, idcirco praecipue descendit Christus ad inferos, ut Sanctos in ejus fide, ac Dei caritate defunctos ab illo lacu liberaret, ac expolians principatus, & potestates infernas, auferendo Abraham, Isaac, & Jacob, ceterosque justos, traduceret, id est, longe ab hoc regno tenebrarum ad Coelum duceret eos, ut exponit Glossa apud Divum Thomam 3. p. quaest. 52. art. 5. Christum insuper liberasse aliquas animas ex Purgatorio, illas scilicet, quae tales inventae sunt, quales modo per passionem Christi liberari solent, nemo putabit inficias; imo multis doctissimis viris pia placet opinio tenens omnes omnino animas Purgatorii per illum Christi descensum à poenis fuisse solutas. Ita sentire videntur Doctor Seraphicus in 3. distinct. 22. quaest. 5. & alii.

18. At vero Angelicus Praeceptor Div. Thomas 3. part. quaest. 52. art. 8. aliter opinatur, dicens: „ Descensus Christi ad inferos liberatorius fuit in virtute „ passionis ipsius. Passio autem ejus non habet tem- „ poralem virtutem, & transitoriam, sed sempiter- „ nam, secundum illud Hebraeorum 10. *Una oblatione „ consummavit in sempiternum sanctificatos.* Et sic patet quod non habuit tunc majorem efficaciam passio „ Christi, quam habeat nunc. Et ideo illi, qui fuerunt tales, quales nunc sunt, qui in purgatorio „ detinentur, non fuerunt à purgatorio liberati per „ descensum Christi ad inferos. Si qui autem inventi sunt tales, quales etiam nunc virtute passionis „ Christi à purgatorio liberantur, tales nihil prohibet per descensum Christi ad inferos, à purgatorio „ esse liberatos.“ Hæc S. Doctor non minus pius quam alii contrarium existimantes; nec imbecilla est ejus ratio, quidquid dicat Theophilus Raynaudus tom. 15. pag. 445. num. 17. sed efficacissima ad idem probandum quod Div. Augustinus docuerat apud ipsum Raynaudum

dum ibid. pag. 492. num. 12. Et hanc esse probabiliorem opinionem multis confirmant sapientissimi Divi Thomæ interpretes. Fatendum tamen omnes animas etiam in purgatorio ad tempus relictas, Christi descensu ad inferos incredibili solatio, magnoque gaudio fuisse perfusas, quo adimpletum est illud Ecclesiastici 24. *Illuminabo omnes sperantes in Domino.*

19. Ultimum denique, scilicet per descensum Christi ad inferos nullam impiorum animam fuisse à gehenna solutam, fide certum est, cum in inferno damnatorum nulla sit redemptio, nec sit qui confiteatur Domino. Unde oppositum inter hæreses numerarunt Augustinus lib. de hæresibus ad Quodvult Deum num. 70. Philastrius hæresi 74. Irenæus lib. 4. cap. 39. Epiphanius hæresi 69. Chrysologus serm. 122. Gregorius Magnus lib. 13. moralium cap. 15. & Concilium Valentinum tertium in Delphinatu cap. 4. Probatur insuper ratione Angelici Præceptoris ex sæpe citata quæst. 52. 3. part. art. 6. Nam Christus ad inferos descendens illis solis liberationis contulit fructum, qui fuerunt ejus passioni conjuncti per fidem caritate formatam, per quam abstergantur, seu condonantur peccata. Porro illi qui erant in inferno damnatorum, aut nullam fidem passionis habuerant, aut si habuerant, caritate non informarunt priusquam obirent, nec ibi est vere poenitentiae locus. Ex quo sequitur etiam nullum ex pueris originali macula sordidis fuisse liberatum, ut docent Div. Augustinus lib. de origine animæ cap. 9. Fulgent. de fide ad Petrum cap. 3. Gregorius lib. 9. moralium cap. 16. allicque cum Div. Thoma cit. q. 52. art. 7.

20. Alia conclusio: *Liberatio animæ Trajani ab Inferis, præcibus Divi Gregorii, merito à plerisque tamquam fabulosa rejicitur.* Vid. Bellarminus tom. 2. contro. de Purgat. lib. 2. cap. 8. Suarez tom. 3. in 3. part. quæst. 52. art. 8. & disp. 43. sect. 3. Capisucchi in controversiis Theologicis, contro. 7. §. 1. pag. 244. Na-

Natalis Alexander tom. 3. hist. Ecclesiast. dissert. 1. sac. 2. pag. 311. edit. Lucensis anni 1749. Græveson tom. 2. de myst. Christi dissert. 21. §. 2. resp. ad 2. argument. Ledruin tom. 1. de re Sacramentaria lib. 3. quæst. 7. §. 5. ad object. 4. & 5. pag. 480. Gotti tom. 3. in fol. trac. 7. quæst. 2. dub. 3. §. 1. num. 8. & sequent. & tract. 13. quæst. 2. dub. 3. §. 2. num. 18. Billuart tom. 2. in fol. trac. de Religione dissert. 2. in fine, ubi extat digressio historica de liberatione Trajani Imperatoris ab inferis. Contrarium cum aliis opinantur Josephus Maria Turre Ord. Præd. in institutionibus ad verbum Dei scriptum tom. 1. tract. 1. quæst. 4. art. 16. §. 5. num. 111. pag. 157. & Emmanuel Navarrus Benedictinus tom. 4. de virtutibus Theologicis, disp. 3. de Spe, dub. ult. septem paragraphis, à pag. 367. usque ad 489. ubi latissime hac de re agit, & ad argumenta Natalis, aliorumque respondere conatur; sed licet plurimam eruditionem impendat, fortasse illud paucissimis suadebit.

PRÆLECTIO XVII.

De Resurrectione Domini,

ad expositionem cap. 6. primæ partis Catechismi Concilii Trident. à §. 7. ad decimum.

1. Unum ex præcipuis fidei nostræ mysteriis est resurrectio Jesu Christi; ab ea enim cætera mysteria credibilia facta sunt nimis; sine ipsa ullum vix crederemus. Quare apposite ait Apostolus 1. ad Corinth. 15. vers. 14.: *Si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra.* Quasi diceret Paulus:
Tom. I. Gg lus;

lus; quomodo audebimus prædicare Christum esse verum Deum, unum cum Patre, de Spiritu Sancto conceptum, humani generis Redemptorem; aliaque Christianæ Religionis arcana; & quomodo vos fidem nobis præstabitis, si Christus ipse, qui non semel prædixit à mortuis resurrecturum, non resurrexit? Ita quidem arguere quisque posset, nisi Christi resurrectio extra omnem disputationis aleam posita foret. Eam propterea tamquam certissimum nostræ fidei dogma sedulo tradiderunt oculati testes Apostoli §. articulo Symboli, cujus explicationem exhibet Catechismus Concilii Tridentini 1. part. cap. 6. §. 7. & sequentibus, quorum quatuor priores hodierno die dilucidabimus.

2 Sed ut via sit expeditior ad excursum, orationem in tres partes distribuam. In prima enim textus litteram indicabo, ejusque scopum ostendam. In secunda fusius textum discutiam. In tertia demum, conclusionem proponam, probabo, defendam. Utinam mei, vestrique voti compos efficiar. Ad primam igitur partem accedens, dico textum sic incipere §. 7. *sequitur altera articuli pars, &c. ita vero finire §. 10. satis esse videbatur.* His quatuor paragraphis agit Catechismus de secunda parte quinti articuli Symboli, de resurrectione scilicet Christi Domini, quam summopere à Parochis explicandam indicit illis Apostoli verbis Timotheo, ejusque nomine Pastoribus Ecclesiæ dictis: *Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse à mortuis.* Sicque docendi sunt fideles, Christum in cruce mortuum hora nona feriæ sextæ, vespereque sepultum, ac monumento inclusum; postea summo mane diei tertiæ, quæ inde Dominica appellatur, ad vitam rediisse, non virtute aliena ut alii, sed propria, quia Deus erat. Nam divinitas Verbi, nec ab anima, nec corpore per mortem se junctis fuerat separata: unde ipsius Dei potentia factum est, ut eæ partes iterum unirentur. Quod varix auctoritates in textu citatæ convincunt, & alix

Christi

Christum à Patre suscitatum docentes explicantur de Christo secundum humanitatem. Deinde §. 9. exponitur quomodo Christus dicatur primogenitus mortuorum, cum alii ante ipsum fuerint suscitati, quia videlicet Christi resurrectio perfecta fuit, absque necessitate iterum moriendi, ad differentiam aliorum. §. 10. & ultimo ex sortitis enucleatur quomodo, & quare Christus tertia die surrexit à mortuis. En argumentum litteræ textus, & primam orationis partem.

3 Secundam igitur ingrediamur, ubi fusius dilucidanda est littera Catechismi, qui postquam in præcedentibus paragraphis hujus capituli sermonem fecerit de descensu Christi ad inferos, nunc incipit agere de resurrectione ipsius. Cujus fidei necessitatem etsi ab initio præsentis capituli jam innuerit, nunc etiam apposite repetit, Parochios admonendo Apostoli verbis secundæ ad Timoth. 2. vers. 8. ut Christi gregem, quem ejus nomine pascunt, hoc fidei dogmate imbuant; ipsum scilicet Christum Dominum resurrexisse à mortuis. Nullum quippe mysterium videtur aptius ad probandum Jesum Christum esse verum Messiam à Deo promissum, quam ejus resurrectio gloriosa. Quapropter S. Thomas Apostolus postquam certo cognovit Christum resurrexisse, letabundus ei dixit: *Dominus meus, & Deus meus.* Quo palam confoditur error Arij, Soci- ni, & aliorum negantium impie Christi divinitatem. Nec responderi valet cum Georgio Enjedino passimo Sociniano, Apostolum Thomam illa verba non ad Christum, sed ad Patrem divinum unice retulisse, veluti admiratione motus sit exclamaret: *Proh Deum immortalem!* Hanc enim exclamationem nos justius emittere possumus contra tam malignum responsum, quod illud ipsum est jam pridem datum à Theodoro Mopsuesteno, quem quinta Synodus Constantinopolitana damnavit; quoniam cum Evangelio aperte pugnat, ut evidenter ostendit Cl. Lamy citatus à doctissimo Papa Benedi-
Gg 2 cto

cto XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 10. num. 6.

4. Credendum est ergo cum Catechismo, Christum Dominum tertia die à morte rediisse ad vitam. Hoc fidei dogma tamquam fundamentum nostræ Religionis evertere totis viribus conati sunt Judæi, Ethnici, & complures hæretici. De Judæis constat ex Evangelio, gravissimisque Auctoribus (a), multas fraudes technasque commentos esse, ut clarissimam veritatem resurrectionis Christi extinguerent. Sed tam illi, quam eorum posteri usque in hodiernum diem in vanum laboraverunt. Gentiles etiam resurrectionem Domini tamquam fabulam irridebant, ut liquet Actorum 17. v. 32. missis aliis plurimis, quos inter locum tenet impius Spinosa scribens ad Henricum Oldenburgium. Plures quoque hæretici vel resurrectionem Christi prorsus negarunt, ut Cerinthus, Marcion, & illi omnes, qui Christo tribuebant corpus phantasticum, vel ei errores plurimos miscuerunt, ut Albertinus de la Roque, & Petrus Allix, dicentes corpus Christi surrexisse ex sanguine, & Socinus effluens Christum post resurrectionem non habuisse corpus incorruptibile, & gloriosum. Quibus addi possunt Calvinus, Bullingerus, Rodolphus Gualterus, alique dicentes Christum non surrexisse ex obsignato monumento, nec ad discipulos introisse foribus clausis.

5. Verum contra omnes Christianismi oses expresse docet Ecclesia, & Catechismus in textu resurrectionem Christi Domini. Ad cuius veritatis probationem tot adsunt monumenta divina, & humana, seu quod vulgo dicitur sacra, & prophana, ut non brevem orationem, sed longum librum implere possent (b). Quia tamen teste gravissimo Hispaniæ nostræ philosopho Seneca epist. 38. *Non multis opus est, sed efficacibus,*

(a) Vid. inter alios erudit. Selvagus tom. 1. antiquit. Christ. lib. 1. cap. 9. nota 1. in calce pagine 58. (b) Vid. Nicol. Agest. Chignoli part. 2. tom. 3. proposit. 16. pag. 97.

bus; ideo ea solum nunc delibabimus, quæ potiora videntur ad illustrandam litteram Catechismi. Resurrectionis Christi fidem indubiam faciunt pluribus in locis sacre litteræ, quæ præter auctoritatem Dei revelatis, habent etiam auctoritatem scribentium, qui merito dicere poterant: *Quæ vidimus, quæ audimus, quæ manibus nostris tetigimus, litteris exaramus.* Tales profecto erant Petrus, Joannes, Mattheus, & omnes Christi discipuli, quorum testimonia nequeunt uti suspecta contemni. Fuerunt enim viri veraces, & probi, qui nec falsum dicere velent si possent, nec possent si vellet; cum protinus à Judæis infensissimis eorum hostibus fuisset falsitatis convicti; at qui hoc non ita contigit, sed à contrario; nam Apostoli Judæorum mendacia, & versutias evidentissime detexerunt, non in uno tantum loco, sed in universo terrarum orbe: igitur illi pro veritate certabant.

6. Quam veritatem jam antea prædixerant sanctissimi Vates, ut David Psalmo 3. v. 6. de Christo Domino in ejus persona dicens: *Ego dormivi, & soporatus sum, & exurrexi, quia Dominus susceperit me.* Psalmo 15. v. 8. *Caro mea requiescet in spe.* Quo loco utitur D. Petrus Actorum 2. v. 26. Oseas etiam c. 6. v. 3. ad Christum respexit his verbis: *Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus.* Quoniam tertia die inceptit in Christo, & multis aliis cum Christo, resurrectio nostra. Quare Symbolum Constantinopolitanum addidit Apostolico, ac Nicæno: *Et surrexit tertia die secundum Scripturas,* verbis desumptis ab Apostolo 1. ad Corinth. 15. v. 4. Quia de hoc articulo sæpissime mentionem faciunt sacre litteræ, & præcipuum Apostolorum officium ad ipsius prædicationem ordinatur Actorum 4. ac 5. Quid ergo mirum, eum crebro proposuisse, promulgasse, ac propugnasse plurimas Synodos? Nicanam, Constantinopolitanam, Ephesinam 1. Lateranensem, & alias; quæ omnes hunc articulum docent,

cent, resumunt, inculcant apertissime. Quemadmodum etiam Summi Pontifices, ut Leo Magnus Serm. 1. de Resurrect. Domini. cap. 3. & epist. 18. ad Dioscorum Alexandr. S. Gregorius Magus hom. 26. in Evang. Damasus in Confessione fidei apud Theodoretum lib. 5. hist. cap. 11. Gelasius de duabus Christi naturis contra Eutychemum (a). Leo nonus epist. ad Petrum Antiochenum. Quibus concinunt Ecclesie Patres Græci atque Latini, quorum nomina, loca, & verba non opus est hic adducere, cum facile videri possint apud Perrimezzium part. 4. dissert. 246. n. 4. ac 5. & apud alios sacrorum dogmatum tractatores.

7 Idem quinque theologicis rationibus probat Angelicus Præceptor D. Thomas 3. p. q. 53. art. 1. in corp. dicens: „Necessarium fuit Christum resurgere propter quinque: primo ad commendationem divinæ justitiæ, ad quam pertinet exaltare illos qui se propter Deum humiliant... Secundo ad fidei nostræ instructionem, quia per ejus resurrectionem confirmata est fides nostra circa divinitatem Christi; quia ut dicitur 2. ad Corinth. ultimo: *Etsi Crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei.* Tertio ad subventionem nostræ spei, quia dum videmus Christum resurgere, qui est caput nostrum, speramus & nos resurrecturos: unde dicitur primæ ad Corinth. 15. *Si Christus prædicatur quod resurrexit à mortuis; quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est?* Quarto ad informationem vitæ, secundum illud ad Rom. 6. *Quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Quinto ad complementum nostræ salutis, quia sicut per hoc quod mala susti-

„nuit

(a) Etsi Theophilus Raynaudus tom. 11. erotemat. 10. pag. 283. asserat Gelasium istum non esse Papam, sed alium dictum Cysicenum; contrarium tamen tenent Petrus tom. 4. Theolog. dogmat. lib. 3. cap. 2. n. 2. pag. 208. aliique, quos sequimur.

„nuit humiliatus est moriendo, ut nos liberaret à malis; ita glorificatus est resurgendo, ut nos promoveret ad bona, secundum illud Roman. 4. *Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram.*

8 Sullragantur etiam Ethnicorum, ac Judæorum historia. Pilatus enim qui Christum morte damnaverat, de ipsius resurrectione Tiberium Imperatorem postea certiore fecit, ut constat ex antiquis Ecclesie Patribus, quos sequuntur critici omnes Catholici præter Dupinum, & hæretici ipsi, tribus tantum ni fallor exceptis, Tanaquillo Fabro, Samuele Bashagio, & Joanne Clerico hypercriticis, quorum rationeula facile ab aliis exsufflantur. Non minoris est ponderis Josephi auctoritas, Judæi scilicet tempore Apostolorum doctrina fama celebris, qui lib. 18. antiquitatum cap. 4. luculentissimum offert testimonium resurrectionis Domini dicens: „Fuit autem hoc tempore Jesus, vir sapiens; si tamen virum illum oportet dicere. Erat enim mirabilem operum effector, magister hominum qui vera libenter amplectuntur. Et plurimos quidem ex Judæis, plurimos etiam ex Gentibus ad se pertraxit. Hic erat Christus: cumque eum à primoribus gentis suæ accusatum Pilatus ad crucem damnasset, ab eo diligendo non abstinerunt qui primum coeperant. Nam post tertium diem redierunt ipsis apparuit; cum divini Vates hæc, aliaque quamplurima admiranda de eo prædixissent. Neque ad hanc diem defecit denominatum ab eo Christianorum genus. Hæc tenus ille. Quod videns Chrysostomus sic homilia 5. in Acta Apostolorum, inquit: *Esset fortasse sermo suspectus; quia vero Judæus, & emulor, qui post Evangelium floruit; quomodo non omnibus manifesta sunt que facta?* Non me latet quosdam Aristarchos præsertim heterodoxos adductum Josephi textum aut prorsus negare, aut saltem in dubium vertere, sed immerito, ut

ad-

advertunt Hoetius, Natalis Alexander, Tournely, Berti, & alii (a), omnesque non ambigunt uti; hanc.

9. Arguet autem aliquis: dato Christum resurrexisse, non sequitur esse Deum; plures enim ante, & post ipsum ad vitam redierunt, quibus divinitas non conceditur. Si vero dicamus cum Catechismo resurrectionis voce non intelligi solam excoitationem à mortuis virtute aliena, sed eam quae sit virtute propria, qualem soli Christo concedimus; si inquam sic respondemus, circulo vitioso involvimur probando Christum surrexisse propria virtute, quia Deus erat, & esse Deum, quia propria virtute surrexit. Hoc argumentum est illi simillimum, quod haeretici nobis passim obijciunt, loquendo de verbo Dei scripto, & Ecclesiae auctoritate; sed ipsi soli impii in circuitu ambulantes, nos talem circulum non committimus, nec probamus idem per idem, sed per alterutrum quod admittitur, si vero neutrum concedatur, aliunde probationes promimus. Et quidem, sicut recte probatur aliquem esse hominem per hoc quod sit animal rationale, et esse animal rationale per hoc quod sit homo; quemadmodum ex fructibus cognoscitur arbor, & ex arbore fructus; ita optime dicimus cum Catechismo Christum propria virtute ad vitam rediisse, quia Deus erat, cum divinitas Verbi nunquam separata fuerit ab anima, & corpore, ut bis, terve jam dixit Catechismus in praecedentibus, & modo non frustra repetit; quoniam ex hujus fide plures pendunt articuli. Rursus, ex quo Christus propria virtute surrexerit, in-

(a) Vid. Huetius in demonst. Evangelic. proposit. 3. n. 11. & seq. pag. mih. 38. Natalis Alexand. tom. 2. dissert. 10. in sextam mundi aetatem p. 338. Tournely tom. 4. de Incarnat. q. 3. arg. 5. pag. 100. & seq. Berti tom. 3. lib. 25. cap. 9. pag. 20. Bened. XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 8. n. 19. Gotti tom. 1. de verit. Relig. Christ. tract. 5. cap. 20. §. 1. n. 6. pag. 375. Boucat tom. 5. dissert. 2. art. 5. sec. 1. pag. 320. Michael à S. Joseph tom. 2. Bibliograph. Critica, verbo *Florians Josephus* pag. 261. & sequent. Sandinius, Gravesonius, Augustinus Gerzarius, Cingolius, alique innumer.

viciissime probamus eum esse verum Deum, cum nulla creatura possit seipsam suscitare à mortuis; sicut ex quo mortuus sit, liquido patet fuisse hominem. *Mortem enim nec solus Deus sentire, nec solus homo superare potuisset*, inquit Augustinus Serm. 3. de Ascensione Domini. Unde ridendi potius quam impugnandi sunt Ethnici fingentes eorum aliquos etiam propria virtute resurrexisse, quorum fabulas jam exsufflarunt Huetius in demonstratione evangelica proposit. 9. cap. 142. num. 5. & seq. alique ab Eminentissimo Lambertini laudati lib. 4. de Canoniz. SS. part. 1. cap. 21. num. 3. quibus addi potest Grotius lib. 2. de Veritate Relig. Christian. §. 7. (a).

10. Solus igitur Christus propria virtute surrexit. Propterea de ipso dixit Apostolus 2. ad Corinth. 13. v. 6. *Etsi Crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei*. Hanc autem virtutem fuisse Christo propriam, & non ab alio mutuam, evidenter colligitur ex Psalm. 97. v. 2. Ubi dicitur: *Salvavit sibi dextera ejus, & brachium sanctum ejus*. Quod ipsemet divino oris sui testimonio comprobavit Joan. 2. v. 19. inquit: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*; intelligendo per templum, corpus suum sacratissimum, ut idem Evangelista testatur. Aliibi jam dixerat ipse Dominus: *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam*. Nec obstat Actorum 2. 3. 10. 13. & ad Rom. 4. v. 24. dici Christum fuisse à Patre suscitatum. Christus enim duplicem habet naturam, divinam scilicet, & humanam, estque Deus simul, & homo; ut homo igitur fuit suscitatus à Patre, & à seipso ut Deus, ac etiam ab Spiritu Sancto juxta Apostolum ad Rom. 8. v. 11. Nam opera Dei ad extra, qualis erat unio animae, & corporis Christi, tribus Personis conveniunt. Quare sicut Pater habet vitam in se-

(a) Vid. Gazzaniga tom. 1. dissert. 1. cap. 6. nota A. in calce pag. 133.

metipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso; & sicut Pater suscitavit mortuos, & vivificavit; sic & Filius quos vult vivificat. Sicut ergo Pater Christum suscitavit à mortuis, ita Christus Jesus seipsum etiam suscitavit. Hinc præclare sic loquitur Augustinus sermone 67. alias 8. de verbis Domini: „ Nullus mortuus, „ est sui ipsius suscitator. Ille se potuit suscitare, qui „ mortua carne, mortuus non est. Etenim hoc susci- „ tavit quod mortuum fuerat. Ille se suscitavit, qui vi- „ vebat in se; in carne autem sua suscitanda mortuus „ erat. Non enim Pater solus Filium suscitavit, de quo „ dictum est ab Apostolo: *Propter quod & Deus exal- „ tavit eum*; sed etiam Dominus seipsum, id est, cor- „ pus suum: unde dicit: *Solvite templum hoc, & in „ triduo suscitabo illud.*

11 Docet insuper Catechismus §. 9. Christum Dominum resurrexisse primum omnium; ideoque in Scriptura vocari primogenitum mortuorum. Unde Apostolus 1. ad Corinth. 15. ait: *Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormientium; quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* Hoc autem intelligi debet de resurrectione perfecta, qua ad immortalem vitam excitabimur; nam de imperfecta, quæ moriendi necessitatem non evertit, accipi nequit, cum multi ante Christum fuerint suscitati ab Eliseo, & ab ipso Christo, ut constat ex sacra pagina; omnes tamen iterum mortui sunt. *Christus autem resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur*, ait Apost. ad Rom. 6. v. 9. Qui dum alibi tenet statutum esse hominibus semel mori, minime nobis opponitur; quia vox *semel* solum accipitur ordinariè, non extra ordinem, vel etiam ad denotandum nullum hominum non moriturum. Quamvis igitur aliqui bis mortui sint, semper salva manet Apostoli mens. Potest etiam interpretari Christum esse primogenitum mortuorum, eo sane sensu, quo Apo-
ca-

calyp. 13. v. 8. dicitur agnus occisus ab origine mundi, quatenus in membris mortuus fuit, ut eleganter explicat Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. Sanctæ, verbo *Vita liber tertius*; sed primum quod diximus cum Catechismo est multo clarius, & ad rem nostram accommodatius.

12 Ex quo sequitur illos omnes qui cum Christo resurrexerant iterum mortuos esse, ut tertia parte, Deo dante probabimus. Nunc ad §. 10. Catechismi pergamus, in quo docet resurrectionem Christi fuisse die tertia post ejus mortem. Quod non ita intelligendum est, ut tres integri dies elapsi fuerint, sed per synecdochen dicuntur tres dies, & totidem noctes, juxta ea quæ dixerat ipse Christus: *Sicut Jonas fuit in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, ita oportet esse filium hominis in corde terre tribus diebus, & tribus noctibus.* Difficultas tamen manet de noctibus, quia sola nocte Veneris, & Sabbati jacuit Dominus in sepulcro, utpote mortuus feria sexta parasceves circa horam nonam; sicque ne per partes quidem numerari possunt tres noctes. Respondetur, dies, ac noctes computari à media nocte in aliam, more Ecclesiastico diebus festi, aut jejunii, quo more dies, noctesque numerabant Romani Judææ Præsides, teste Macrobio; juxta quem modum reperimus in morte Christi partem diei, & noctis Veneris, integram diem, ac noctem Sabbati, & primam partem, ac modicum diei Dominicæ; quod sufficit ut vere dicatur Christum resurrexisse tertia die, quin opus sit tres dies completos enumerare, ut perperam docuit Jacobus Faber Stapulensis. Nec obstat dixisse Christum, Marci 8. *Oportet filium hominis pati, & post tres dies resurgere*; id enim significat post tres dies, ac die tertia, ut colligitur ex Marth. 27. ubi Judæi postularunt à Pilato: *Sube ergo custodiri sepulcrum usque in diem tertium.*

13 Quæret autem aliquis, cur die tertia, & non

ante, vel postea voluerit resurgere Christus? Respondet D. Thomas 3. p. q. 53. art. 2. Ideo illo tempore resurrexisset, quia satis erat ad probandum fuisse vere mortuum. Nec voluisse resurrectionem differre usque ad finem mundi, tum quia status immortalitatis ei debebatur ob dignitatem suam, tum etiam ad citius manifestandam resurrectionem in divinitatis argumentum, & ne dicerent homines alium loco ipsius resurrexisse. Optime igitur resurrexit Christus tertia die, quae fuit Dominica, ut deducitur ex Evangelio, & patet ex unanimi consensu fidelium, qui ab Apostolorum tempore hunc diem solemniter colunt potiori titulo, quam olim Judaei Sabbatum. Quia ut ait S. Leo Papa epist. 81. *In hac die mundus sumit exordium, in hac die per resurrectionem Christi, & mors interitum, & vita accepit initium.* Quod etiam asserit Catechismus tertia parte cap. 4. §. 18. agens de tertio praecepto Decalogi. Et fusius videri potest apud doctissimum, & sapientissimum Lambertinum, seu Bened. XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 8. n. 21. aliosque Auctores (a). Haec pro secunda orationis parte.

14. Tertiam nunc partem excipit haec conclusio: *Solus Christus, ejusque purissima mater Virgo Maria vitam redierunt immortalem, reliqui omnes qui suscitati sunt, iterum obierunt.* De Christo Domino fide certum est, ut jam probavimus supra cum Catechismo. De Deigenitrice Virgine, pie credit Ecclesia. Inter propositiones enim quas vocant, temerarias, tria ponit exempla Eminentissimus Cardinalis de Lugo tom. de fide disp. 20. sec. 3. num. 96. pag. 554. Primum est asserere conceptionem alicujus puri hominis, excepta immaculata Virgine, absque peccato originali. Secundum, negare corpori

(a) Vid. Perreus tom. 1. in Genesim die prima pag. 88. prope finem. Jacobus Bayus in institut. doct. christ. ad Catechismi Romani methodum lib. 1. cap. 232. pag. 278. alii quoque citat Caesal in 2. dist. 12. q. 1.

ream assumptionem Beatæ Mariæ Virginis in Cœlum. Tertium dicere scripta Divi Thomæ Aquinatis non fuisse à Christo in cruce approbata. Est enim propositio temeraria, ut ait Illustrissimus Canus lib. 12. de Logicis cap. 10. prope finem: quæ sine fundamento in Scriptura, Sanctis Patribus, & Ecclesiasticis Scripturibus, imo contra eorum opinionem in rebus fidei, vel morum aliquid enuntiat. Quod duplici ex capite oriri solet, inquit Divus Thomas 2. 2. q. 53. art. 3. ad 2. Uno modo ex impetu voluntatis, vel passionis; & sic potius dicitur præcipitatio; alio modo ex contemptu regulæ dirigentis, & hoc propterea importat temeritas: unde videtur ex ea radice superbiæ provenire, quæ refugit subesse regulæ alienæ.

15. Cum ergo aliquis absque gravi fundamento resiliat ab eo quod communiter docent Theologi, non potest ex alio dimanare principio, quam à philantia, seu nimio amore proprio, quo non vult majorum sententiis adquiescere; & ideo temeritatis notam incurrit. Talis igitur esset qui negaret Beatam Virginem fuisse assumptam in Cœlum quo ad corpus, & animam. Licet enim sacre litteræ id expresse non doceant, alias foret hæreticus qui non crederet; docent tamen plures Ecclesie Patres; docent Theologi omnes, docent Catholici universi, qui festum assumptionis Sanctissimæ Virginis solemniter colunt. Ad cujus uberiorem notitiam videri possunt Scry, Perrimezzi, Sandini, & ut alios plures omittam, Eminentissimus Lambertini, postea summus Pontifex Benedictus XIV. qui eruditissime pro more presentem questionem attingit tum lib. 1. de canonizat. SS. cap. 42. n. 15. tum lib. 2. de fest. B. M. V. cap. 8. per totum. Sunt qui tamquam fide certam propugnent assumptionem Beatæ Virginis apud Illustrissimum Marcellinum Siuri Episcopum Cordubensem, sed contrarium propugnat ipse, alique fere omnes.

16. Ultimum quod in conclusione dicimus, nempe

omnes qui præter Christum, & Beatam Virginem ad vitam redierunt, iterum mortuos esse, probabilius iudicamus cum Divo Thoma 3. part. quæst. 53. art. 3. ad secundum dicente: *De illis qui resurrexerunt cum Christo duplex est opinio; quidam enim asserunt quod redierunt ad vitam tamquam non iterum morituri. Augustinus autem sentire videtur quod resurrexerint iterum morituri; & rationes Augustini multo efficaiores videntur.* Aliquis hic placet adducere rationes ad hujus probationem. Prima: si aliquibus concessum esset immortalitatis privilegium, maxime, ni fallimur, patientissimo Jobo, servo Dei probatissimo; Regio Prophetæ Davidi, viro juxta cor Dei, ex cujus semine Christus carnem assumpsit; & Præcursori Domini Joanni Baptiste, quo non surrexit major inter natos mulierum; atqui tres isti adhuc carnis resurrectionem expectant. Nam primus cap. 19. fatetur in novissimo die resurrecturum. Secundus sepultus, & sepulcrum ejus apud nos est in hodiernum diem, ut ait Petrus Actorum 2. vers. 29. quod non tam de loco, quam de cineribus, seu exuviis illius intelligi debet, alias imbecillum esset argumentum. Tertii vero, nempe Baptiste, caput Romæ, brachium in Ecclesia Prædicatorum Perpiniani etiamnum religiose servatur, & colitur: ergo nullus Sanctorum veteris testamenti ad vitam mortalem surrexit.

17 Secunda ratio est, quia Apostolus ad Hebr. 11. vers. 39. & 40. *Omnes (inquit) testamento fidei probati non acceperunt reprobationem; Deo pro nobis aliquid melius providente, ut non sine nobis consumarentur.* Si autem aliqui ad vitam simpliciter immortalem surrexissent, fuissent sine nobis consummati. Tertia: Cathecismus, & Patres perfectam vocant resurrectionem Christi, quia is ad vitam immortalem transivit, non vero alii qui ab Elia, aut Eliseo in veteri testamento, aut ab ipso Christo in novo ita sunt suscitati. Apostolus etiam ad Romanos 6. tamquam singulare Christi

Domini privilegium ponit, quod resurgens ex mortuis non esset jam moriturus. Quarta denique: communis Catholicorum sensus est, neminem præter Christum, ejusque Virginem Matrem corporis simul, & animæ gloria potiri in Coelis, imo de Virgine negare videntur Ambrosius lib. 1. in Job, cap. 6. S. Avitus Viennensis in fragmentis, sermone habito in die Paschatis, & quidam alii; quos, si sano sensu exponi nequeant, nos cum honore relinquimus, rati aliter, si nunc scriberent, opinaturos. Quid ergo? tam eximium, tam singulare privilegium ad justos illos omnes protendemus, qui cum Christo surrexere? Sane, si ita fuisset, non credibile est id taciturnum Lucam tum in Evangelio, tum in Actibus Apostolorum. Concludamus igitur cum eo quod Beata Virgo dicitur revelasse Birgittæ lib. 6. cap. 91. & lib. 7. cap. 26. his verbis: *Scias quod nullum corpus humanum in Cælo est nisi corpus gloriosum Filii mei, & corpus meum.* Scimus equidem hujusmodi revelationes, licet ab Ecclesia approbatas, non esse indubiæ fidei ad quæstiones, & controversias vel historicas, vel Theologicas dirimendas; solumque probabilem addere auctoritatem, juxta fundamenta, quibus aliunde nituntur; ut inquit Eminentissimus Lambertini lib. 3. de servorum Dei beatificat. cap. ultimo num. 15. Quod etiam cum Gravina, Gersono, Mirandulano, Castaldo, aliisque gravissimis viris passim docet Cl. Amortius in opere celeberrimo de revelationibus (a). At vero momenta supra tradita, revelationem Beatæ Birgittæ in hac quæstione credibiliore reddunt, & ea vicissim validius confirmantur.

18 His tamen adimere non intendimus probabilitatem opinioni oppositæ, quam tenent quidam antiqui Patres, & Div. Thomas tum in 4. dist. 43. art. 3.

tum
(a) Vid. Eusebii Amort tract. de revelat. part. 1. cap. 3. regula 4. & 28. cap. 4. regula 15. cap. 7. regula 6. cap. 8. reg. 12. & 26. cap. 13. regul. 3. cap. 18. regul. 4. cap. 21. per totum & cap. 22. §. 2. regul. 10. art. 11. & in contrav. de revelat. Agrélaais part. 6. §. 3. resp. 3. pag. 574.

tum in catena aurea, ex verbis Remigii. Similiter Suarez tom. 2. in 3. part. quæst. 53. art. 3. pag. 499. & seq. Sylvius ibidem tom. 4. pag. 174. post Cajetanum, Pinedam, Maldonatum, & alios, quibus addendus est Josephus à Sto. Benedicto laicus Benedictinus, sed ut fertur, divinitus illustratus apud Michaelem à Sancto Josepho t. 3. Bibliographiæ criticæ pag. 128. Huic sententiæ prius adhasit Cardinalis Gotti tom. 3. Theologie tract. de Resurrect. quæst. 3. dub. 2. §. 1. num. 3. postea vero instar Divi Thomæ, nostram veluti probabiliorem amplexus est tom. 1. de veritate Religionis tract. 5. cap. 24. §. 6. num. 55. pag. 449. quam propugnant Medina in 3. part. quæst. 53. art. 3. Contenson tom. 3. lib. 10. diss. 5. cap. 1. speculat. 1. pag. 192. Serry exercit. 61. num. 5. & 6. pag. 222. Billaurt. tom. 3. in supplement. diss. 12. art. 3. concl. 2. pag. 675. videatur quoque Calmetus dissert. super cap. 27. Matth. tom. 2. pag. mihi 327.

PRÆLECTIO XVIII.

De Ascensione Christi ad Cælos,

ad expositionem cap. 7. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, à §. 1. ad tertium.

TACEANT Romani victores solita ovatione urbem reginam orbis ingredientibus. Sileant magnanimi Heroes, Duces, Reges, ac Principes terræ, dum audiant scandere Cælum Dominum virtutum, ac Regem gloriæ, Christum scilicet Filium Dei vivi, qui devicto mortis aculeo, sursum ascendit ad aperiendum creditibus regna cælorum. Sileant inquam, quotquot

vicerunt regna, domuerunt provincias, & nationes integras subjugarunt. Nullum enim triumphum, non dicam promere, sed ne cogitare quidem poterunt mortales cum eo Christi Domini conferendum. At quid mirum tacituros homines? cum stupeant Angeli, & invicem percontentur: *Quis est iste qui venit de Edon, tinctis vestibus?* Cujus ut gloriosior sit in Cælum ingressus, nedum pandere portas, sed & attollere clamant cœlestes spiritus. De gloriosa igitur Ascensione Domini nunc pertractabimus, ejus juvamine freti, in nomine Patris, &c.

2 Divino auxilio præmunitus, & obtenta dicendi venia, exponendum aggrediar caput 7. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1. ad 3. pro cujus clariori ordine hanc orationem in tres partes distribuam. In prima brevem, ac succinctam textus epitomen afferam. In secunda ipsam enucleare curabo. In tertia tandem thesim ex littera sumam, proponam, probabo, defendam, utinam feliciter.

3 Ingrediens igitur primam partem, dico sic incipere litteram textus §. 1. : *David Propheta, &c.* Ita vero finire §. 3. *Sede à dextris meis.* In præsentem explicat Catechismus sextum articulum symboli, nempe: *Ascendit ad Cælos, sedet ad dexteram Patris omnipotentis.* Cujus explicationem in duas partes distribuit; nam duobus primis paragraphis agit de ascensione Christi, docens à principio necessitatem fidei hujus articuli, illo Davidis eloquio ex Psalmo 46. : *Omnes gentes plaudite manibus, &c.* Quo & Parochi, & fideles invitantur ad discendum, ac celebrandum ascensionis Christi triumphum, dum propria virtute, non aliena ope in Cælum ascendit; non quidem quatenus Deus, cum hoc modo semper ubique fuerit, sed quatenus homo, quo etiam sedere dicitur ad dexteram Patris. Quod §. 3. ad alteram articuli partem elucidandam exponit dicens, hac sessione denotari summum Christi honorem, qui

tum in catena aurea, ex verbis Remigii. Similiter Suarez tom. 2. in 3. part. quæst. 53. art. 3. pag. 499. & seq. Sylvius ibidem tom. 4. pag. 174. post Cajetanum, Pinedam, Maldonatum, & alios, quibus addendus est Josephus à Sto. Benedicto laicus Benedictinus, sed ut fertur, divinitus illustratus apud Michaelem à Sancto Josepho t. 3. Bibliographiæ criticæ pag. 128. Huic sententiæ prius adhasit Cardinalis Gotti tom. 3. Theologiæ tract. de Resurrect. quæst. 3. dub. 2. §. 1. num. 3. postea vero instar Divi Thomæ, nostram veluti probabiliorem amplexus est tom. 1. de veritate Religionis tract. 5. cap. 24. §. 6. num. 55. pag. 449. quam propugnant Medina in 3. part. quæst. 53. art. 3. Contenson tom. 3. lib. 10. diss. 5. cap. 1. speculat. 1. pag. 192. Serry exercit. 61. num. 5. & 6. pag. 222. Billuart. tom. 3. in supplement. diss. 12. art. 3. concl. 2. pag. 675. videatur quoque Calmetus dissert. super cap. 27. Matth. tom. 2. pag. mihi 327.

PRÆLECTIO XVIII.

De Ascensione Christi ad Cælos,

ad expositionem cap. 7. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, à §. 1. ad tertium.

TACEANT Romani victores solita ovatione urbem reginam orbis ingredientes. Sileant magnanimi Heroes, Duces, Reges, ac Principes terræ, dum audiant scandere Cœlum Dominum virtutum, ac Regem gloriæ, Christum scilicet Filium Dei vivi, qui devicto mortis aculeo, sursum ascendit ad aperiendum creditibus regna cœlorum. Sileant inquam, quotquot

vicerunt regna, domuerunt provincias, & nationes integras subjugarunt. Nullum enim triumphum, non dicam promere, sed ne cogitare quidem poterunt mortales cum eo Christi Domini conferendum. At quid mirum tacituros homines? cum stupeant Angeli, & invicem percontentur: *Quis est iste qui venit de Edon, tinctis vestibus?* Cujus ut gloriosior sit in Cœlum ingressus, nedum pandere portas, sed & attollere clamant cœlestes spiritus. De gloriosa igitur Ascensione Domini nunc pertractabimus, ejus juvamine freti, in nomine Patris, &c.

2 Divino auxilio præmunitus, & obtenta dicendi venia, exponendum aggrediar caput 7. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1. ad 3. pro cujus clariori ordine hanc orationem in tres partes distribuam. In prima brevem, ac succinctam textus epitomen afferam. In secunda ipsam enucleare curabo. In tertia tandem thesim ex littera sumam, proponam, probabo, defendam, utinam feliciter.

3 Ingrediens igitur primam partem, dico sic incipere litteram textus §. 1. : *David Propheta, &c.* Ita vero finire §. 3. *Sede à dextris meis.* In præsentī explicat Catechismus sextum articulum symboli, nempe: *Ascendit ad Cœlos, sedet ad dexteram Patris omnipotentis.* Cujus explicationem in duas partes distribuit; nam duobus primis paragraphis agit de ascensione Christi, docens à principio necessitatem fidei hujus articuli, illo Davidis eloquio ex Psalmo 46. : *Omnes gentes plaudite manibus, &c.* Quo & Parochi, & fideles invitantur ad discendum, ac celebrandum ascensionis Christi triumphum, dum propria virtute, non aliena ope in Cœlum ascendit; non quidem quatenus Deus, cum hoc modo semper ubique fuerit, sed quatenus homo, quo etiam sedere dicitur ad dexteram Patris. Quod §. 3. ad alteram articuli partem elucidandam exponit dicens, hac sessione denotari summum Christi honorem, qui

ut Deus æqualis est Patri, & ut homo major omnibus creaturis; ideoque ponitur ejus sessio, non ad situm, & figuram corporis exprimentam, sed ad indicandam tranquillam, firmam, & stabilem potestatem, & gloriæ possessionem. Hæc pro prima parte sint satis.

4 Pergamus ergo ad aliam, explanaturi litteram textus. In qua prius utilitas, ac necessitas fidei ascensionis Christi proponitur illo Davidis oraculo, quo Psalmo 46. omnes ad lætitiã invitantur, quia Deus ascendit in jubilatione. Sicque Parochiis, & fidelibus non obscure innuitur, nedum fide credendum esse præsentem articulum, sed etiam gaudio celebrandum, ac summo contentu emittendum, ut per bona opera, Deo juvante, illuc ascendant, quod mundi Redemptor ascendit. Hoc docet sextus articulus Symboli, de Christo Domino dicens: *Ascendit ad Cælos*, &c. Ad ejus clariorem explicationem advertere placet, dari plures Cælos, non vero tot esse, quot sunt dies anni, ut deliravit Basilides (a); sed ad summum undecim, ut colligitur ex Divo Thoma in 2. dist. 14. q. 1. art. 1. & 1. part. q. 68. p. 4. (b) Quia tamen cœli nomen pro multis accipitur; nam decem, & octo hujus vocis significationes tradunt Riccius, & P. Cherubinus à Sto. Josepho; ideo ne nos in confuso laboremus, per Cælos intelligimus orbes, seu sphaeras à luna usque ad Empyreum, sive orbes isti solidi sint, sive fluidi, corruptibiles, aut incorruptibiles; circa quod philosophi digladiantur. His prænotatis, ad expositionem litteræ accedamus.

5 Fides itaque hujus articuli est, Christum Dominum post 40. dies à resurrectione, adductis ad montem Olivæ discipulis, mille circiter passibus ab Jerusalem, coram ipsis ascendisse ad Cælos, ibique sedere ad dexteram Patris. Plura excitari possunt circa præ-

(a) Vid. Emmanuel Navarres trac. de Trinit. in propædia §. 2. n. 4 p. 39.

(b) Vid. Roselli tom. 3. philosoph. quæst. 6. art. 4. pag. 143.

sentem articulum, quorum præcipua solide resolvit Divus Thomas 3. part. quæst. 57. per totam. Digni etiam sunt qui consulantur posteriores Theologi, illi scilicet, non qui aridum ergotismum cum levissimis questionibus miscuerunt, sed qui florida fidei dogmata prouident, & graviter exornant. Nos ea tantum hic delibabimus, quæ magis litteræ Catechismi videbimus coherent. In primis ergo dicimus Christum non ascendisse ad Cælos secundum naturam divinam, seu quatenus Deus erat, quia sic numquam à Cælo recessit, nec recedere poterat ob immensitatem, qua ubique esse necessum est; sed quatenus erat homo corpore, & anima constitutus.

6 Adversus hoc fidei dogma plures memorantur hæretici, ut Carpocrates, & Apelles, dicentes solam Christi animam, sine corpore ascendisse in Cælum. Alii anonymi, quos refert Origenes apud Pamphilium, atque etiam Manichæi somniarunt corpus Christi non pervenisse nisi usque ad Zonam solis, ibique mansisse, perperam intelligentes verba Prophetæ dicentis: *In sole posuit tabernaculum suum*. Mitto Seleucianos, & Herminianos asserentes Christum carnem exuisse dum Cælos conscendit; vel in inferno reliquisse corpus, ut Christolytæ blasphemant, teste Niceta. Hos inquam, & plures alios Christo tribuentes corpus phantasticum, (ut fuerunt Saturninus, Manes, Valentinus, & alii,) missos facio. Ex recentioribus Gaspar Suvencfeldius tenuit humanam Christi naturam, post ascensionem, versam esse in divinam. Brentius Christum deposuisse exteriorem formam corporis. Mathias Flaccus Illyricus Centuriarum Magdeburgensium, (quas refutavit doctissimus annalium parens Baronius) præcipuus compilator, Christum dicebat non esse in Cælo sicut in loco, sed Cælum esse in Christo, huncque ubique existere; quem stultum errorem multi novatores amplexi sunt, dicti communiter Ubiquistæ, vel Ubiquitarii. Nathanael Alianus eflutire non erubuit Christum modo

non regnare in Cœlis, sed adhuc expectare regnum, ut de aliis olim Chiliastra, seu Millenarii docuerunt.

7 Ecclesia tamen Catholica edocta divinitus tenet, semperque tenuit, Christum Dominum secundum humanitatem ascendisse ad Cœlos. Longum foret omnia Scripturæ loca referre, quæ hujus veritatis testimonium perhibent. Pauca ex multis adducam. Psalmo 67. v. 19. de Christo sic loquitur Regius Vates: *Ascendisti in altum, cepisti captivitatem, accepisti dona in hominibus.* Et Psalmo 103. v. 3. *Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulat super pennas ventorum.* Et alibi pluries. Amos quoque cap. 9. vers. 6. sic ait: *Qui ædificat in Cælo ascensionem suam, & facticulum suum super terram fundavit.* Quod Paraphrasis Chaldaica ad propositum expressius vertit his verbis: *Qui posuit in robusto altissimo divinitatem gloriæ, & Ecclesiam suam super terram confirmavit.* Ubi per robustum altissimum, quis alius intelligitur nisi ille qui exultavit ut gigas ad currendam viam, & in fine postquam fundavit Ecclesiam ad Cœlos ascendit? Sed quid clarius quam quæ scribunt Marcus cap. 16. Lucas cap. 24. & in Actibus Apost. cap. 3. ac 7. Apostolus ad Ephesios 4. ad Colossenses 3. ad Hebræos 4. & alibi? Quare merito hanc veritatem suo Symbolo inseruerunt Apostoli; quæ aliis in Symbolis etiam reperitur, Niceno, Constantinopilitano, & in eo quod sub Athanasii nomine circumfertur. Ideoque Concilium Lateranense quartum cap. *Firmiter de Summa Trinitat. sic habet: Christus ascendit in Cælum in anima, & in carne.*

8 Idem statuunt Summi Pontifices, ut Damasus in confessione fidei apud Theodoretum lib. 5. cap. 11. Leo Magnus sermone 1. & 2. de ascensione. Gelasius, lib. de duabus in Christo naturis contra Eutychem. Gregorius Magnus hom. 8. in Ezechielem, hom. 9. 29. atque 30. in Evangelia. Honorius I. in epigrammate de Christi ascensione. Leo IX. epist. ad Petrum Antio-

tiochenum. Eodem modo loquuti sunt Patres Græci, atque Latini. At quid refert me vobis molestum esse, ac inaniter memoriam fatigare in recitandis eorum verbis? quæ omnibus obvia sunt, nedum in ipsorum libris, sed plurimis etiam in auctoribus, imo & in Breviario per octavam Ascensionis Domini. Ne autem aliquis conqueratur nos veneranda Patrum nomina prætermittere, quibus apprime illustrari posset oratio; aliquos adducemus. Tales profecto sunt Ignatius Martyr, Principis Apostolorum discipulus epist. ad Magnesianos, & epist. ad Smyrnenses. Irenæus lib. 1. c. 2. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 14. Cyrillus Alexandrinus epist. ad Acadium. Epiphanius hæresi 44. contra Apelejanos. Tertullianus de resurrectione carnis cap. 51. Lactancius lib. 4. instit. cap. 12. & 21. Ambrosius ad cap. 4. epist. ad Ephes. Hieronymus ad c. 3. ejusdem epist. Augustinus pluribus in locis super Psalmos, lib. de Fide ac Symbolo cap. 6. & alibi sæpe.

9 Idipsum possem etiam confirmare pluribus Rabinorum sententiis, quibus Messiam, quem adhuc frustra expectant, fatentur resurrecturum, & ascensurum in Cœlos; quorum verba tradit Illustrissimus Permezzius part. 4. dissert. 248. probatione 6. Sed brevitatis temporis non sinit omnia fuse tractare. Nolo tamen omittere luculentissimum testimonium ex historia Ecclesiastica sumtum, cujus auctoritatem maxime commendat doctissimus Canus lib. 11. de Locis cap. 2. Referunt igitur Scriptores veracissimi, Christum in monte Oliveti, quo ex loco ad Cœlos ascendit, reliquisse impressa vestigia, quæ nec tempore rerum omnium edaci, nec ullo casu, nec toties loco percalato, humoque defossa, obliterari, & deleri hactenus potuerunt. Quo impletum est illud Zachariæ oraculum cap. 14.: *Et stabunt pedes ejus in die illa super montem olivarum, qui est contra Jerusalem ad orientem.* Prodigium istud fusius narrant Auctor libelli de locis

cis hebraicis in Actibus Apostolorum, apud Divum Hieronymum, (quem libellum valde probant Scaliger, & Erasmus, viri quibus fere omnia displicent) Severus Sulpicius lib. 2. historiae sacrae cap. 34. Sanctus Paulinus epist. 31. Divus Augustinus tract. 47. in Joannem. Venerabilis Beda, sive quisquis est Auctor libri de Locis Sanctis cap. 7. Quare Casaubonus exercit. 16. §. 154. ait: „Miraculum de Sanctis Christi vestigiis, propter consensum tot Scriptorum, & in his „magni Hieronymi, qui fuit oculatus testis, fide videtur dignissimum.

10 Sunt quoque plurimae theologiae rationes, & congruentiae, quibus veritas ascensionis Domini demonstratur, aut suadetur. Prima ratio est, quia Christus debet adimplere omnia quae de illo fuerant à Prophetis praedicta; sed talis erat ejus in Coelos ascensio, ut supra diximus: igitur illuc ascendisse credendum est; quemadmodum ait Paulus ad Ephesios 4. v. 10. *Ipsè ascendit super omnes caelos, ut implet omnia.* Secunda est, quia Christus debet accipere possessionem Regni sui; quod quidem Regnum erat in Coelis: unde ipse dicebat: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Tertia ratio Divi Thomae ex 3. p. q. 57. art. 1. est, quia locus debet proportionè respondere corpori collocando; atqui Christus post resurrectionem vitam immortalem, ac incorruptibilem inchoavit: igitur ejus corpus non debet manere in mundo, ubi mortalia tantum corpora degunt, sed in Coelos ascendere. Quarta demum ratio est, quia Christus propter multas tribulationes, quas in terra sustinuit, exaltandus erat à Deo, non quidem in terra, cum non sit locus sufficiens, sed in Coelis. Quare Psalmista Psalmo 56. v. 12. inquit: *Exaltare super Coelos Deus, & super omnem terram gloria tua.* Id est, exaltare, ut humilitatis tuae praeium accipias. Sic interpretatur Augustinus Sermone 262. dicens: „Exaltare tu qui fuis-
,,sti

„sti in ventre matris inclusus, qui in illa factus es,
„quam fecisti, qui in praesepio jacuisti; tu qui ubera
„ra tanquam parvulus in vena carnis suxisti, qui portans
„mundum portabaris à matre, qui esuristi propter nos,
„sististi propter nos, fatigatus es in via propter nos;
„tu qui dormisti, & tamen non dormitas custodiens
„Israel; tu quem vendidit Judas, quem Judaei ementurunt,
„& non possederunt; tu apprehense, ligate, flagellate,
„spinis coronate, in ligno suspense, lancea percussuse;
„tu mortue, tu sepulte, exaltare super Coelos Deus;
„exaltare super Coelos, quia Deus es; sede in Coelo qui
„pependisti in ligno; & super omnem terram gloriantur
„tua, id est, Ecclesia tua, sponsa tua.“ Hæc ille.

11 Ascendit etiam Christus in Coelum, ut nobis panderet iter, juxta Michæam (a); ut nobis pararet locum, juxta Joannem; ut Deo Patri naturæ nostræ primitias offerret, juxta Chrysostomum; ut ea quæ ad salutem nostram pertinent curaret, juxta Theodoretum; ut denique nos eum ascendentem, mente, ac desiderio sequeremur, juxta Gregorium. Verum de his fusius loqui ad alios Catechismi paragraphos pertinet, ad sextum scilicet, & sequentes; ideoque satis est hæc annotasse. Hinc ad interrogationem Salomonis quaerentis: *Quis ascendit in Coelum?* Proverbiorum 30. v. 4. Cui per mille annos respondere nemo potuit, respondit tandem Apostolus ad Ephesios 4. v. 10. dicens: *Qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes Coelos.* Vis noscere, inquit Paulus, quis ascenderit? Qui cum Deus esset, & altius ascendere non posset, ad humilem descendit hominis conditionem, ut Deus homo ascenderet in Coelum, qui excelsior cunctis Angelis sedet modo ad dexteram majestatis in excelsis; quique supra omnem Principatum, & Potestatem, & Dominationem collocatus est. Hic, inquam, ascendit in Coelum

(a) Mich. 2. v. 13, Joan. 14. v. 2. Vid. Natalis Alexand. tom. 1. art. 7. §. 2.

lum, non quo ad naturam divinam, ut jam supra notavimus; tum quia sic ab eo nunquam abfuit, ut recte ait Catechismus; tum quia ascensio est motus de loco, qui divinæ naturæ non competit, ut egregie observat D. Thomas 3. p. q. 57. art. 2.; sed quo ad naturam humanam, virtute divinitatis Verbi, quo subsistebat, ac virtute animæ glorificatæ; unde non fuit sublatus vi aliena, quemadmodum Elias, Habacuc, Philipus Diaconus, & alii, qui in sacra pagina referuntur. Hac pro expositione prioris partis articuli.

12 Alteram hujus articuli partem explicat Catechismus §. 3. nemp: *Sedet ad dexteram Patris*. Quod etiam est apud Marcum capite ultimo, ubi dicitur: *Et Dominus quidem Jesus postquam loquutus est eis, assumptus est in Cælum, & sedet à dextris Dei*. Christum igitur in Cœlis sedere dicimus, quo summam, & ineffabilem beatitudinem cum Augustino; gloriam, & honorem divinitatis cum Damasceno; judicariam potestatem cum Aquinate intelligimus. Quæ omnia nec Angelis, nec hominibus, nec ulli creaturæ, sicuti Christo conveniunt. Quamquam enim Apostolis, & Apostolicis viris dicatur Matthæi 19.: *Sedebitis, & vos super sedes duodecim*; Christus tamen præcipuus erit iudex, gradumque occupabit longe superiorem, nedum quo ad naturam divinam, per quam æqualis est Patri, sed etiam quo ad naturam humanam; cum in utraque natura sit eadem persona Filii. Qui etiam ut homo dicitur sedere ad dexteram Patris, id est regnare cum Patre; quemadmodum dici solet Summum Pontificem sedere Romæ, Regem Hispaniæ sedere Matrili, quocumque modo se habeant, cum per hoc non situs ipse, ac figura corporis exprimat.

13 Hæc igitur verba: *Sedet ad dexteram Patris*, solum denotant, ut jam diximus, Christum ut Deum esse Patri æqualem, & ut hominem creaturis omnibus superiorem. Non quod Pater divinus dexteram habeat,

aut sinistram, sitque humana præditus forma, ut quidam hæretici delirant, dicti Anthropomorphitæ (A). Plura esse non ambigimus sacre pagine testimonia, quæ membra humana, animique affectiones tribuere Deo videntur; Ecclesia tamen nunquam illa, ut hæretici, litteraliter intellexit. Deus enim est Spiritus, inquit Joannes, & Spiritus carnem, & ossa non habet, inquit Lucas. Sed nos edocet, Scripturam humano sese accommodantem intelligendi modulo, res spirituales, & divinas quandoque tradere sub corporearum rerum similitudine. Sic cum Apostolus Deo tribuit caput, Dominum, Superiorem, Rectoremque Patres intelligunt; cum Daniel capillos, S. Eucherius Angelos; cum Apostolus oculos, divinam inspectionem Hieronymus; cum Exodus faciem, divinitatem Nazianzenus; cum Isaias manus, Dei potentiam Hieronymus; cum Psalmista iram, peccatorum punitionem Augustinus; cum alibi pedes, stabilimentum; cum Genesis vestimentum, carnem assumptam; cum Paulus deambulationem, Dei protectionem Genebrardus, Alapide, alique intellexerunt; ut videri potest apud Petrum Annatum tom. 1. apparatus, lib. 2. art. 11. Sed jam tempus est terminandi secundam partem orationis.

14 Ad tertiam itaque deveniamus, in qua probanda est hæc conclusio ex textu Catechismi clare deducta: *Christus Dominus nec est, nec esse potest ubique, sed in Cœlo sedet ad dexteram Patris*. Loquitur conclusio non de Christo secundum divinitatem, sed secundum humanitatem, sive secundum corpus, & animam; quomodo docent hæretici superius memorati (num. 6.), Flaccus videlicet, Brentius, Kemnitius, alique (B). Contra quos sic breviter probatur conclusio. Joannis 11. refertur Christum in morte Lazari.

Tom. I. Kk ri

(A) Vid. Natal. tom. 1. lib. 1. q. 2. art. 2. §. 6. (B) Vide Berti tom. 3. lib. 27. cap. 1. proposit. 3. pag. 79.

ri non fuisse ibi, scilicet in ejus domo. Et Matthaei ultimo v. 6, mulieribus in sepulchro quaerentibus corpus Christi respondit Angelus: *Non est hic: surrexit enim &c.* Nec valet responsio Ubiquitarum dicentium intelligi Christum non fuisse ibi localiter (ut dicunt) sed modo divino. Non inquam valet, nam falsum adhuc esset absolute dicere non esse ibi; sicuti licet Christus non existat localiter in Eucharistia, sed modo divino, ut admittunt adversarii, falsum est dicere absolute: corpus Christi non est hic, id est, in Coena. Uterius: Deus non est in mundo localiter, & tamen dici nequit: Deus non est in Coelo, nec in terra: ergo si aliquo modo corpus Christi esset ubique, dici non posset, non esse alicubi.

15 Probatur conclusio auctoritate Sanctorum Patrum. Cyrillus Hierosolymitanus Carechesi 14. in fine ait: „Non enim quia nunc non adest in carne, ex eo putes, quod spiritu medio hic non adsit, audiens quae de illo dicuntur, & videns quae tu cogitas, & scrutans renes, & corda.“ Cyrillus Alexandrinus lib. 11. in Joan. cap. 21.: „Quare cum Deus, & homo (ait) Christus vere sit, oportuit Apostolos intellexisse ineffabili Dei potestate una cum eis semper futurum, etiam si carne abesset.“ Ambrosius lib. 2. de Fide cap. 4. „Neque enim (inquit) Deus de loco ad locum transit, qui ubique semper est: ut homo est qui vadit, ipse qui venit; denique & alibi dicit: surgite, camus. In eo ergo vadit, & venit, quod est commune nobiscum.“ Ruffinus in Symbolo: „Ascendit ergo ad Coelos, non ubi Verbum Deus ante non fuerat, quippe qui erat semper in Coelis; sed ubi Verbum caro factum ante non sederat.“ August. tract. 78. in Joan. „Sed à quibus homo abscedebat, Deus non derelinquebat, & idem ipse Christus, homo, & Deus. Ergo & ibat per id quod homo erat, & manebat per id quod Deus erat. Ibat per id quod uno loco erat,

erat; manebat per id quod ubique erat.“ Et epist. 57. ad Dardanum: „Non est autem consequens, ut quod in Deo est, ita sit ubique ut Deus. Nam & de nobis veracissima Scriptura dicit, quod in illo vivimus, movemur, & sumus; nec tamen sicut ille, ubique sumus; sed aliter homo ille in Deo, quoniam & aliter Deus ille in homine, proprio quodam ac singulari modo. Una enim persona Deus & homo est, & utrumque unus Christus Jesus, ubique per id quod Deus est, in Coelo autem per id quod homo.

16 Leo Magnus Sermone secundo de Ascensione: „Ineffabili modo coepit esse divinitate praesentior, qui factus est humanitate longinquior.“ Gregorius Magnus hom. 29. quae est de Ascensione: „Illud revertebatur ubi erat, & inde redibat ubi remanebat; quia cum per humanitatem ascenderet in Coelum, per divinitatem suam, & terram pariter continebat, & Coelum.“ Fulgentius lib. 2. ad Trasimundum cap. 17. „Unus idemque secundum humanam substantiam absens Coelo cum esset in terra, & derelinquens terram cum ascendisset in Coelum, secundum divinam vero, immensamque substantiam, nec Coelum dimittens cum de Coelo descendit, nec terram deserens cum ad Coelum ascendit.“ Similiter D. Thomas 3. p. 2. q. 52. art. 3. in corp. docet in triduo mortis Christi ejus animam fuisse in inferno, corpus in sepulchro, deitatem ubique. Et D. Bonaventura in 3. dist. 22. q. 2. clarissime tenet, Christum, ut hominem non esse ubique. Quidquid de Doctore Angelico, atque Seraphico mendacissime dicat Brentius.

17 Probatur tandem conclusio ratione: Si Christus esset ubique ut homo, dum crucifixus est Hierosolymis, etiam crucifixus esset Romae, Parisiis, Athenis, & alibi: arqui hoc tam absurdum est quam quod maxime. Nam si Christus Romae, aliisque in locis cru-

cifixus fuisset sicut in Jerusalem, vel ab iisdem tortoribus, vel ab aliis. Si ab iisdem: ergo isti erant quoque ubique cum Christo; sicque in præmium sceleris dabatur eis attributum immensitatis. Si ab aliis: ergo non fuerunt soli Judæi, & milites de quibus loquuntur Evangelistæ, qui atrocissimam necem Christi patrarunt. Nec dicant Christum crucifixum esse Hierosolymis visibiliter, alibi vero invisibiliter. Etenim ex hoc sequeretur illud factum esse in Cælo coram Angelis, & in inferno coram dæmonibus. Deinde inquirimus, quinam fuerint tortores illi invisibiles tanquam spiritus familiares? De visibilibus dicitur fuisse Brutios, seu Bruttianos, ex Calabria Italiae parte, quamvis Calabri Scriptores hunc honorem rejiciant, ut videre est apud doctissimum Jordanum Polisechium, Ordin. Præd. Auctorem libri de Tortoribus Christi, editi anno 1731. & apud Illustrissimum Perrimezzium in libro de eodem argumento antea edito Romæ anno 1727, ut ipse refert p. 4. dissert. 244. circa medium. Qui omnes contra Sapientissimum Serrium agunt, docentem exercitatione 57. num. 6. Christi tortores fuisse Brutios: visibiles quidem; at invisibiles qui fuerunt? Ubiquiste, non alii. Tandem si Christus ubique mortuus est, cur devastatio in solam Judæam ob immane facinus, & non in totam terram cominata, & exercita est?

18. Obijciunt tamen heretici: Christus est ad dexteram Dei; sed dextera Dei est ubique, cum non sit in loco determinato: ergo & Christus. Secundo, Apostolus de Christo ait: *Ipse est qui ascendit super omnes Cælos, ut implet omnia.* Tertio, quando duæ res inter se unitæ sunt, ubicumque est, una necesse est esse alteram; atqui humanitas Christi unita est verbo ubique existenti. Quarto denique: corpus Christi est in plurimis hostiis per consecrationem: quidni ergo poterit esse ubique per potentiam Dei? Respondetur ad

ad primum, argumentum esse implicatorium, si dextera Dei vulgo sumatur, cum dextera referat sinistram, sique est ubique, erit in sinistra. Dextera igitur Dei, ut explicavimus supra, sumitur metaphorice pro honore dignitate, ac potestate Christi. Ad secundum respondetur, illa Pauli verba: *Ut implet omnia*, intelligi de vaticiniis Prophetarum, & de locis successive à Christo implendis; sicque omnia loca infima, media, summa, transegit; præsentia, gloria, victoria, triumpho, & tanquam Rex in Cælis inauguratus est. Unde S. Bernardus serm. 2. de ascensione Domini, ait: „ Jam „ enim cum se Dominum universorum, quæ sunt in „ terra, & in mari, & in inferno probasset; non restabat „ nisi ut aeris, & Cælorum se esse Dominum appro- „ baret.

19. Ad tertium dicimus: quando duæ res omnino, & adæquate unitæ sunt, tunc ubi est una, ibi esse & alteram; quando autem non ita uti diximus unitæ sunt, tunc unam posse esse alicubi ubi altera non est. Priori modo uniantur superficies chartæ, & albor, materia, & forma solis, materia, & forma aquæ, intellectus, & voluntas Angeli. Posteriori, caput hominis & anima, Sol & orbis solaris, clavus & rota, humanitas Christi & persona Verbi. Ultima tandem objectio contra ipsos hereticos militat. Si enim Christus ratione divinitatis fuisset ubique: quomodo, & ad quid Eucharistiam instruisset, ut in ea nobiscum foret usque ad consummationem sæculi? Licet igitur corpus Christi sit sacramentaliter in pluribus hostiis per conversionem panis & vini; non sequitur posse esse ubique, nec circumscriptive, ut schola loquitur, quia repugnat eni creatio, nec sacramentaliter, alias nulla in mundo esset substantia, sed omnia mera accidentia forent, sicut species sacramentales in Eucharistia.

PRÆLECTIO XIX.

De Ascensione Domini.

ad expositionem cap. 7. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 4. ad sextum.

QUærent avidissime plures, & summo studio indagare conantur dispositionem orbis, latitudinem maris, originem fluminum, insularum numerum, totumque globum terraqueum, si non lustrare oculis, mente saltem percipere in votis habent. Hinc libros legunt, viatores interrogant, tabulas inspectant geographicas, ut nationes, regna, urbes, gentium mores, animantium genera, arborum varietatem, & rerum omnium existentiam, naturam, proprietates agnoscant. Absit ut hæc velimus reprehendere, quæ intellectum perficiunt, & Dei omnipotentiam, aliaque attributa divina declarant. Solum intendimus ad altiora mentem extollere, & fidei lumine coelestia pandere, ut terrena despicientes sursum corda nostra cum Christo Domino habeamus. Cujus mirabilem ascensionem eleganter proponit Catechismus Concil. Trident. cap. 7. primæ partis; nosque ejus vestigiis inhærentes pro viribus elucidabimus.

1 Punctum ex tribus heri sortitis electum, tres complectitur numeros, à 4. usque ad 6. cap. 7. primæ partis Catechismi Concil. Trident. quorum explanatione totidem partibus absolvetur oratio. Prima textus summam dabit. Secunda illustrabit. Tertia thesis probationem afferet, & concludet. Utinam feliciter! Exordiamur itaque

que primam partem, dicendo textus litteram sic incipere §. 4.: *Sed articuli sensum* &c. ita vero finire §. 6.: *In æterna beatitudinis domicilium introduxit.* 1. §. ex assignatis, indicit apposite Parochis Catechismus, ut plenius doceant populum, sensum sexti articuli Symboli, quem breviter supra descriperat, ei proponendo historiam ascensionis Domini in Actis Apostolorum mirabili ordine traditam, quoniam ad hoc mysterium cætera omnia diriguntur. Alio §. quatuor rationes adducit, quibus conveniens declaratur Christum Dominum ascendisse ad Coelos, ut scilicet ejus corpus gloriosum in loco decentiori collocaretur, ut ad salutem nostram pertinentia curaret, ut ostenderet regnum suum non esse de hoc mundo, ut denique nos illic mente ac desiderio traheret. §. ultimo beneficia refert, quæ ex Christi ascensione nobis proveniunt, ab Apostolo, aliisque scripturæ locis desumpta. Dicam brevius: historiam Dominicæ ascensionis commendat, ejus rationes exponit, & beneficia inde provenientia tradit. Hic Catechismi scopus, hæc pollicita textus synopsis, & prima orationis pars.

3 Ad secundam igitur transeamus, ubi textus litteram elucidare promissimus. In primis ergo monet rectissime Catechismus, ut Parochi fuse fidelibus explicent hujus articuli sensum, eis narrantes historiam mirabilis Christi ascensionis. Ad hoc enim mysterium alia Christi mysteria tanquam ad finem, & terminum ordinantur, ac diriguntur, sicut ab incarnatione initium sumunt. In aliis mysteriis proponuntur labores, erumnae, tormenta, quæ Filius Dei pro nobis in humana natura libentissime perpessus est; in hoc ejus præmium, honor, & gloria manifestatur. Propterea tam accurate Christi Domini ascensionem refert Lucas Actuum Apostolorum cap. 1. ex quo aliisque Scripturæ locis, & ab auctoribus gravibus, atque veridicis sumenda sunt historica documenta; non ab apocriphis, cre-

credulis, aut imperitis, qui vel plura ipsi finxerunt, vel ab aliis ficta sine critica crediderunt, ac scriptis posteritati mandarunt; adeo ut paris ferme sit operæ sacrorum mysteriorum dignitatem majestatemque adversus inconsultam quorundam pietatem sustinere, ac veritatem ipsam fidemque adversus impiorum blasphemias tueri, atque defendere, ut recte ait sapientissimus Serry, præfat. Exercitat. in vitam Christi. Grande illud malum, pietati, ac religioni exitiale observavit sumamus avi sui censor, ac scriptor Cl. Melchior Canus, idemque depelli vehementer optavit lib. II. de locis cap. 6.

„Nec sanctæ Virginis, inquit, nec Christo Domino
 „hominum impudentia pepercit, quin quod in aliis
 „Divis factitavit, idem quoque in Christi, & matris
 „historia scribenda faceret, & pro humani ingenii le-
 „vitate multa vana, & ridicula comminisceretur.“

4 Aliud vero huic oppositum declinandum est vitium, incredulitas nempe, ac intemperantia critices, qua hypercritici omnes laborant, qui ut videantur cæteris doctores, cuncta torvis oculis, & obducto supercilio cernunt, à quocumque tandem scribantur. Nescio an isti sint peiores prioribus, scio tamen utrosque plurimum Ecclesie noxios esse; ideoque nedum ab omnibus irridendos, sed etiam execrandos, & castigandos. Relictis igitur vitiosis extremis, media, seu regia via incedamus, & cordatiores viros sequamur, qui de rebus historicis prudenter, & sobrie pertractarunt; quos inter præcipuum locum tenent Eminent. Lambertini, acerrimus Serry, (etsi aliquando excedere videatur) pacatior Sandini, doctissimus Gotti, eruditissimus Berti, aliqui ab ipsis laudati. Nec omittendi sunt Honoratus à Sancta Maria, Mabilionius, Amortius, Segura, Michael à Sancto Josepho, & alii, qui critica regulas expendunt. Sed ne in his tota insumatur oratio, Catechismi litteram prosequamur, & juxta ipsius monitum, historiam mirabilis ascensionis Domini breviter describamus.

mus. Ut autem eam venustius exornemus, verba mutabimus ab eloquentissimo Fontidonio, oratione in festo ascensionis habita coram Sanctissimo Pontifice Pio V. ubi hæc, inter alia, sic elegantissime protulit, ex Apostolorum Actibus delibata.

„5 „Cum Christus Servator noster, confecto jam
 „laboriosissimo vite cursu, parta de hostibus victoria,
 „è sepulcro redivivus, immortalisque prodississet, &
 „se per quadraginta dies Apostolis suis ostendisset, ut
 „moerorem illum incredibilem, quem ejus morte con-
 „ceperant, suo tunc suavissimo conspectu, ac dulcis-
 „sima consuetudine leniret; & ad asserendam resur-
 „rectionis veritatem se illis videndum, contractandum-
 „que præbuisset; ut illæ Apostolorum manus, oculi,
 „aures, atque digiti essent veluti locupletissimi quidam,
 „& incorruptissimi testes, qui non modo ex illorum,
 „sed nostris, omniumque mortalium animis
 „scrupulum omnem, atque dubitationem extirparent;
 „cumque instaret jam tempus illud, quo regredi cum
 „oportebat in illum Patris sinum, unde fuerat egres-
 „sus; prodit è Hierosolyma cum carissima matris,
 „Apostolorum, atque discipulorum sanctissimo illo,
 „& sibi dulcissimo comitatu. Et progressus in Betha-
 „niam, quæ ad montis Oliveti insignis radices sita erat,
 „pauca quidem verba, sed amoris, solatii, benevo-
 „lentiaque plenissima loquutus, spe venturi ad eos Spi-
 „ritus Sancti illos consolatus, sublatis in Cælum ma-
 „nibus, illis benedicens; non curtu sublatus, non
 „alienis, sed propriis viribus nixus, leniter assurgens,
 „paullim cepit conscendere in altum, videns
 „Apostolis, qui illum summa lætitia, & admiratione, &
 „oculis lachrymis præ gaudio manantibus sequuti sunt,
 „quousque nube contextus, immensum spatium præter-
 „vectus, vastissimos coelorum orbis emensus, stupen-
 „tibus coelis, & acclamantibus, attonitis, atque plau-
 „dentibus Angelis, exultante mundo, ad supremum

„coeli fastigium, ad Patris dexteram incredibili ele-
„ritate penetravit.“ Hæc facundissimus ille orator Sy-
nodi Tridentinae.

6 Merito itaque, ut annotavit initio hujus capituli
Catechismus, Regius Propheta spiritu Dei plenus, cum
beatam hanc, gloriosamque Domini ascensionem con-
templaretur, omnes ad eum triumphum summa læ-
titia, & gaudio celebrandum hortatur his verbis: *Om-
nes gentes plaudite manibus: jubilate Deo in voce exul-
tationis: ascendit Deus in jubilatione.* Sed cur ascendit,
nosque relinquit? Ascendit, ut ejus corpus gloriosum
decentiori loco inhabitet, inquit Catech. cum Divo
Thoma (a). Ascendit, ut remotis & conspectu homi-
num, quæ merito reverentiam sui sentiebantur indi-
cere, fides non deficeret, spes non fluctuaret, caritas
non temperet, inquit S. Leo (b). Ascendit, ut quæ
sursum sunt queramus, non quæ super terram, inquit
Apostolus (c). Ascendit denique, ut locum nobis paret,
viam pandat, illuc nos trahat, Spiritu Sancto impleat,
& pro nobis sempiterni Sacerdotis apud Patrem funga-
tur officio, inquit sacræ literæ ac Sancti Patres (d).
Atque his fortasse de causis, in hoc mysterio expli-
cando maximam, Pastorum diligentiam requirit in hoc
capite Catechismus; ut fideles illud non solum mente
percipiant, sed quoque ejus fieri possit, juvante Domi-
no, factis etiam, & vita exprimere studeant.

7 Cæterum gloriosam hanc, nobisque adeo con-
gruam Christi ascensionem, quam sine ulla dubitatio-
ne credere oportet, infensissimi christianæ Reipublicæ
hostes jam inde à primis sæculis traducere tentarunt. Ten-
tarunt Apelles, ejusque sequaces, qui, ut refert Div.
Aug. lib. de agone Christiano, Christum cum vero corpore
sur-

(a) Div. Thom. 3. part. quest. 57. art. 1. (b) S. Leo serm. 1. de Ascen.
(c) Apost. ad Coloss. 3. vers. 1. (d) Vid. Natalis Alexand. tom. 1. Theolog.
art. 7. §. 2. pag. mihi 85.

surrexisse inficantes, suum etiam corpus supra cœlos
levasse negarunt. Tentarunt Manichæi, qui, ut indicat
Nazianz. orat. 51. veram Christi carnem post resur-
rectionem per aera fusam, & dissolutam esse credentes,
nudam ac corpore vacuum divinitatem nunc ad dexte-
ram Patris sine carne sedere dixerunt. Tentarunt Seleu-
ciani, qui, ut idem Augustinus testatur, auditu Psalmista
cæcæ: *In sole posuit tabernaculum suum*, Christum
Dominum corpus suum per ascensionem in ipso solis
astro deposuisse fixerunt. Tentarunt Hermogenes,
ejusque discipuli, qui illud Joan. 8. *Ego sum lux mun-
di* e Christi ore sinistre excipientes, solem hunc visibi-
lem, ipsummet Dominum esse putantes, stultissime ado-
rarunt. Tentarunt post hominum memoriam audacissi-
mi Brentius & Illyricus, qui falso Christum ubique esse
opinantes, ipsum secundum humanitatem in Cœlum
verè, & propriè ascendisse abnuerunt. Tentavit deni-
que Benedictus Spinosa, ex Judæo Christianus solo no-
mine factus, qui Domini resurrectionem, & in Cœlos
ascensum ab Evangelistis iis narrari circumstantiis con-
fessus, ut negari non possit, ipsos etiam hæc mysteria
credidisse; salva tamen (ut ait epist. ad Henricum Ol-
denburgium) Evangelii doctrina, eos hac in parte de-
ceptos, & illusos esse, effutire non erubuit (a).

8 At vero Ecclesia catholica, quæ nulla perversi
dogmatis labe polluitur, gloriosam J. C. ascensionem,
in Symbolo quod dicitur Athanasii, in Nicæno, in
Apostolico, ubique locorum, & temporum semper
confessa est; eamque Scriptores etiam sacri expressam
adeo nobis relinquerunt, ut vel ipsi Propheta hac in
parte Evangelistæ potius videantur. De hac, ut vi-
sum est Cyrillo Hierosoly. & Greg. Nazianz. dixit Pro-
pheta Regius Psalm. 8. *Exaltata est magnificentia tua su-
per Cœlos, Deus.* Psalm. 23. *Attollite portas, Principes,*

Ll 2

(a) Vid. Perronez part. 4. disert. 248. pag. 458. Graveson, Gotti, alii.

vestras, & levamini porta aeternales, & introibit Rex glorie. Psalm. 46. Ascendit Deus in jubilatione, & Dominus in voce tubæ. Psalm. 67. Ascendisti in altum cœpisti captivitatem... Psallite Deo, qui ascendit super cœlum caeli ad orientem. De hac, ut notarunt Ambrosius & Augustinus dixit Isaias cap. 63. Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? Iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ. De hac, ut exponunt Div. Hieronym. & S. Thom. more prophetico dixit Michas cap. 2. Ascendet pandens iter ante eos. & transibit Rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum. De hac denique, ut advertit magnus Gregorius, Sanctissimus Job figurate loquens c. 28. v. 7. Dominum avem vocavit, atque sacrum suæ ascensionis mysterium à Judæis non intelligendum docuit hisce verbis: Semitam ignoravit avis. Avis enim, prosequitur Sanctus Doct. rectè appellatus est Dominus, quia corpus carneum ad aethera libavit. Cujus avis, semitam ignoravit quisquis eum ad Cœlum ascendisse non credidit (a).

9 Sed quorsum hæc tam longo repetita principio? Dominus quidem Jesus postquam loquutus est discipulis, assumptus est in Cœlum, & sedet à dextris Dei, inquit Marcus c. 16. Videntibus Apostolis, elevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum, scribit Lucas Act. 1. Qui ascendit, ipse est & qui ascendit super omnes Cœlos, ut implet omnia, docet Paulus ad Ephes. 4. Quid plura? Christus ipse Joann. 20. ajebat Magdalena: Noli me tangere, nondum enim ascendit ad Patrem meum. Quin etiam in hujus mysterii confirmationem, præcis Ecclesiæ temporibus accidisse refert Beda, sive auctore loc. Sanct. cap. 7. ut in die Ascensionis Dominicæ per annos singulos, missa peracta, valida flammis procella desuper veniret, atque in olivarum monte tota

ca

(a) Gregor. exposit. moralis in Job, lib. 18. cap. 19. prope finem.

ea nocte lucernæ arderent, ut non illustrari tantum, sed & inflamari mons, & supposita loca viderentur. At videri fortasse poterit nos in his nimium immorari.

10 Nunc autem, ut mihi videre videor, stant ad estium, & pulsant innumeræ quæstiones, quæ de Dominicæ Ascensionis circumstantiis apud Theologos, atque Scripturæ sacre interpretes, non sine maxima ingenii gloria, auditorumque plausu circumferuntur. Num scilicet Christus ad Cœlos ascendens sua pedum in monte reliquerit impressa vestigia, ut refert D. Hieronymus; num ab eo spatio in quo nubes suscepit eum, motu continuo sursum ascenderit, ut visum est S. Thomæ, an subita, ac momentanea mutatione, ad ultimum usque terminum transierit, ut censuit Abulensis: num cœli ipsi fuerint divisi, ut sanctissimum Christi corpus liberius pertransiret, quemadmodum opinatur Durandus: utrum nubes illa fuerit tunc primum genita, an aliunde adducta, vel lucidus quidam splendor, è corpore Christi progrediens, qualem in via lactea conspiciamus, ut post Cajetanum scribit Medina: num via recta in cœlum conscenderit, atque adeo in cœlesti quieverit, qui è regione terrestri, unde discessit, loco respondeat: num Christi corpus sola cœli, quod Empyreum vocant, superficie circumdatum steterit, an supra convexam illius superficiem sederit: num motus ille fuerit naturalis, an violentus: qua die & hora discesserit: quot fuerint circumstantes Ascensionis Domini testes: num aliqui Sanctorum in corporibus gloriosis cum Christo Cœlum conscenderint: & sexcentæ hujus generis aliæ.

11 Verum angustia temporis non permittit tantas dirimere lites, quæ ad instructionem fidelium parum utilitatis asserre videntur. Illud unum ex Augustino descendendum (a): Credimus in cœlum ascendisse Christum

,, Do-

(a) August. lib. de Fide & Symbolo cap. 6.

dominum. Sed ubi, & quomodo sit in caelo corpus dominicum, curiosissimum, & super-vacaneum est querere: tantum in caelo esse credendum est; non enim est fragilitatis nostræ caelorum secreta discutere, sed est nostræ fidei de Domini corporis dignitate sublimia, & honesta sapere. Ad hoc dirigitur littera Catechismi toto præsentis capite, ut credamus Jesum Christum in Cœlum propria virtute, corpore, & anima ascendisse; non sicut Enoch factum, & subito sublatum; non sicut Elias qui igneo curru in cœlum evehctus est, non sicut Habacuc Propheta, qui Angeli ministerio apprehensus ex Judæa in Babylonem citissime transivit, non denique sicut Philippus Diaconus, qui dominica virtute per aerem delatus, longinqua terrarum spatia permeavit; sed propriis nixum viribus, ut advertit antea Catechismus, & confirmant Ecclesie Patres. S. Gregorius Papa (a): Enoch, inquit, translatus, Elias vero ad caelum subvectus esse memoratur, ut veniret postmodum, qui nec translatus, nec subvectus, caelum aethereum sua virtute penetraret. S. Maximus (b): Redemptor noster, non curru, non Angelis sublevatus legitur, quia is qui fecerat omnia, super omnia, sua virtute ferebatur. S. Bernard. (c): Quid putastis, fratres? quantus dolor, & timor irruerit Apostolica pectora, cum eum viderunt à se tolli, & attolli in aera, non scalis adjutum, non sublevatum fimbriis, & si Angelico comitatu obsequio, non tamen sultum auxilio, gradientem in multitudinem fortitudinis suæ? S. Leo... Sed quid immoror in re adeo explorata?

12 Neque vero præpotenti solum divinitatis virtute, sed ipsius etiam humanitatis viribus ascendit Christus in Cœlum, Quamvis enim vi naturali id fieri minime posset; ejus tamen corpus, quod gloriam jam erat

(a) Gregor. homil. 29. in Evang. (b) S. Maximus hom. 43. que est 2. de Pentecoste. (c) Bernard. Serm. 2. de Ascens. Domini.

erat adeptum, glorificatæ etiam animæ moventis imperio facile parebat, atque adeo illa ferebatur agilitate glorioso corpori propria, quam S. Hilarius aquilarum celeritati comparat, scribens in Psal. 138.: Penetraverunt tanquam aquilæ naturam evolandæ, in cœlum in resurrectionis demutationis sumpturi. Quam S. Anselmus Angelorum velocitati dicit æquandam, affirmans lib. de similit. cap. 51. *Velocitas tanta nos comitabitur, ut ipsis Angelis Dei æque celerès futuri simus, qui à Cœlo ad terras dicto citius elabuntur.* Quam denique S. Laurentius Justinianus exemplo radii solaris explicat, qui ictu oculi statim ab oriente ad ultimas occidentis plagas pertingit. Tanta est enim ad beatam animam gloriosi corporis obedientia, inquit Augustinus (a), ut ubi vult spiritus, quod nec spiritum, nec corpus possit decere. Decebat autem, ait Angelicus Doctor D. Thomas corpus gloriosum, & immortale esse in loco caelesti, & ideo ex virtute volentis animæ, volavit Christus in Cœlum. Et licet hoc modo corpus Beatæ Virginis ad caelestia regna volarit; voluit tamen Deus ab Angelis etiam veluti thronis levari, non ad juvamen, sed ad honorem, quo matrem suam decuit decorari; ipse autem quia Deus erat, ad majorem divinitatis ostensionem, solus ascendit, ut inter mirabilem suam ascensionem, & gloriosam purissimæ matris assumptionem aliqua differentia foret.

13 Hæcenus pro modulo nostro primam articuli partem expendimus; nunc secundam breviter expendemus, nempe: *Sedet ad dexteram Patris omnipotentis.* Cujus loquutionis si vis accurate perpendatur, sedere hoc in loco non situm, corporisve figuram significat, sed eam regis summæque potestatis, & gloriæ firmam, ac stabilem possessionem, quam à Patre ac-

(a) August. lib. 22. de Civit. Dei cap. ultim.

cepit, figurato loquendi modo declarat. Tunc enim Dominus Regni sui consors factus, summum super omnes creaturas imperium, quod ab æterno habuit ut Deus, atque ab incarnatione ut homo; & cujus usum in statu mortali quasi suspenderit, in statu jam glorioso plenissime exercuit. Tunc data est illi omnis potestas in Coelo, & in terra, dictumque à Patre: *Filius meus es tu, ego hodie genui te: postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Tunc clarificato jam Patre, atque opere redemptionis confecto, clarificavit eum Pater apud semetipsum claritate quam habuit priusquam mundus esset. Tunc, propter regiam unionis hypostaticæ dignitatem, in loco cœli sublimiori velut in solio cœlestis Principis supra omnem Principatum, & potestatem, & super omne nomen quod nominatur sive in hoc sæculo, sive in futuro, fuit æquissime constitutus. Tunc denique, post multas tribulationes exaltatus est super omnes cœlos, juxta illud Psalm. 56. *Exaltare super cœlos Deus, & super omnem terram gloria tua.* Quod pulcherrime explicat Augustinus serm. 262. cujus verba ne nimis longus sim, prætermitto.

14 Dum igitur confitemur Christum ascendisse ad Cœlos, & ad Dei Patris dexteram sedere, ait Catechis. nihil ad ejus summam gloriam, divinamque majestatem declarandam, aut magnificentius dici, aut admirabilius potest; imo nec aliquid nobis utilius advenire; si serio perpendamus innumera commoda, quæ ex Christi Domini ascensione percepimus: unde verissime fateri possumus, ac debemus, venisse nobis omnia bona pariter cum eo; quorum plura tam apertis, clarisque verbis tradit in littera Catechismus, ut non indigeant interprete, sed lectore, vel auditore. Postquam enim Christus ascendit in Cœlum, statim inde misit Spiritum Paraclitum, ibi advocati munere pro nobis optime fungitur, ex illo felicissimo loco pecca-

to

torum veniam pollicetur, fidem confirmat, spem erigit, caritatem excitat, & corda nostra à terrenis evellens, sursum ad cœlestia tollit, ut suavissime tradit almus Antistes Thom. à Villanova concione tertia de hoc mysterio, aliique pii, docti, ac fervidi concionatores, cum Sanctis Patribus, Theologis, & Asceticis Scriptoribus (a). Sed hæc pro secunda orationis parte sufficient.

15 Ad tertio ergo deveniamus, in qua hanc proponimus conclusionem: *Christus Dominus etiamnum sedens à dextris Patris orat, & interpellat pro nobis, atque officium Sacerdotis, vel mediatoris exercet.* Apostolus enim ad Rom. 8. v. 34. ait: *Christus Jesus, qui mortuus est, imo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei. Qui etiam interpellat pro nobis.* Et ad Hebræos 7. v. 25. *Semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Joannes etiam in priori epist. cap. & v. 2. citatus à Catechismo §. 6. inquit: *Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum.* Idem docent Ecclesie PP. apud doctissimum Thomassinum lib. 10. de Incarnat. cap. 12. & seq. laudatum à Cl. Graveson tom. 2. de Mysteriis Christ. dissert. 22. §. ultimo. Nobis cum eruditissimo Berti tom. 3. lib. 28. in fine, satis erit laudare sequentes: Augustinum epist. 59. ad Paulin. q. 5. nunc 149. num. 14. & 17. & tract. 1. in epist. Joan. num. 8. Chrysostomum hom. 18. in epist. ad Rom. qui hanc profert rationem, quoniam Christus in Cœlis nostri curam non deposuit, & adhuc caritatem constanter servat. Similia tenent Theodoretus, Theophilactus & alii.

16 Non me latet Medinam, Vasquezium (b) aliosque contendere Patrum testimoniis, Christum in Cœlis non

Tom. I. Mm ora

(a) Vid. Hieronias Drexelius tom. 3. in deliciis gestis humane Christo Jesu, part. 3. cap. 12. pag. 445. & sequentibus. Edit. Lugduni 1647. in fol.
(b) Medina in 3. p. q. 21. art. 1. dub. 3. Vasquez tom. 1. in 3. p. ad q. 21. art. 4. disp. 82. cap. 2. & 3. pag. 552. & sequentibus.

orare, nisi naturam nostram in Patris dextera collocaram incesanter Patri manifestando, ut inquit Paulin. Aquilejen. in lib. Sacrosyllabo. Nazianz. orat. 36. num. 52. & Greg. lib. 22. moralium cap. 13. Verum, manifestat quidem Salvator Patri susceptam pro nobis humanitatem; sed non absque interpellatione atque oratione. Quam si aliqui PP. denegare videntur, aut sermonem instituunt de oratione illa, quam fecit in diebus carnis suæ cum lachrymis, & clamore valido, ut inquit Apostolus ad Hebr. 5. v. 7. vel de oratione, qua petitur redemptio hominum, non redemptio- nis applicatio, vel de ea quæ sita est in vocibus oris, non in cogitationibus cordis, ait citatus Berti. Ad cu- jus latiore notitiam videatur doctissimus Gravesonus loco superius indicato, ubi opposita argumenta dis- solvit; & Cardinalis Gotti tom. 1. de verit. Relig. Christ. tract. 5. cap. 38. §. 2. pag. mihi 452.

PRÆLECTIO XX.

De Judicio finali,

ad expositionem cap. 8. primæ partis Ca- techismi Concilii Tridentini à §. 1. ad 6.

1. Ultima dierum nemini mortalium revelata, mor- tui omnes, clangente tuba, resurgent (a); statisque su- premo judicio Christi seculorum omnium gentibus, refert unusquisque, teste Apostolo (b); propria cor- poris prout gesserit, sive bonum, sive malum. Tunc, ait Hieronymus (c); potentissimi quondam Reges, nu- do

(a) Matth. 25. v. 23. (b) 2. ad Corinth. 5. v. 10. (c) Epist. ad Heliodo- rum prope finem.

do latere palpabunt... adducetur cum suis stultus Pla- to discipulis. Illic Aristotelis argumenta non prode- runt; quia, ut inquit Bernardus (a), plus valebunt pura corda quam astuta verba. De hac igitur lugubri, salubrique doctrina ad mores fidelium reformandos, agit Symbolum Apostolorum articulo 7. dum de Chri- sto Domino dicit: *Inde venturus est judicare vivos, & mortuos.* Quem articulum eleganter exponit Cate- chismus Concilii Tridentini cap. 8. primæ partis. Cu- jus sex priores paragraphos hodierno sole diseutiam. Ut autem tanto muneri par esse possim, auxilium sup- plex imploro Dei Omnipotentis, Patris scilicet, &c.

2. Coelesti juvamine fretus, Sanctorum ope sufful- tus, ac obtenta dicendi venia, præsentem orationem exordiar, quam ad majorem claritatem in tres partes distribuam. In prima argumentum afferam litteræ Ca- techismi. In secunda fusius textum exponam. In ter- tia, si tempus nondum penitus evolarit, disputandam thesim proponam, probabo, ac vindicabo. Utinam pro voris. Manus igitur, ut dicunt, operi admoventes, primam jam teximus partem, dicendo sic incipere litem textus §. 1. : *Tria sunt, &c.* Ita vero finire §. 6. *Judex vivorum, & mortuorum.* Mens Catechismi, ut jam supra innuimus, est de finali judicio pertractare. Tota ejus littera undecim paragraphis clauditur, in qui- bus sequentia continentur. Primo Christus asseritur judex, ejus duplex narratur adventus, geminum ju- dicium ponitur, & afferuntur causæ quare post singu- lare judicium aliud sit ineundum. Deinde ostenditur qua natura Christus futurus sit judex, cur Patri, at- que Paraclito munus judicandi non tribuatur, ac qua- nam præsentia indicabunt ultimum propinquare judi- cium. Modus tandem, & forma judicii breviter des- cribitur, referuntur poenarum genera, quibus impii

Mm 2 pu-

(a) Epist. ad Robertum.

orare, nisi naturam nostram in Patris dextera collocaram incesanter Patri manifestando, ut inquit Paulin. Aquilejen. in lib. Sacrosyllabo. Nazianz. orat. 36. num. 52. & Greg. lib. 22. moralium cap. 13. Verum, manifestat quidem Salvator Patri susceptam pro nobis humanitatem; sed non absque interpellatione atque oratione. Quam si aliqui PP. denegare videntur, aut sermonem instituunt de oratione illa, quam fecit in diebus carnis suæ cum lachrymis, & clamore valido, ut inquit Apostolus ad Hebr. 5. v. 7. vel de oratione, qua petitur redemptio hominum, non redemptio- nis applicatio, vel de ea quæ sita est in vocibus oris, non in cogitationibus cordis, ait citatus Berti. Ad cu- jus latiore notitiam videatur doctissimus Gravesonus loco superius indicato, ubi opposita argumenta dis- solvit; & Cardinalis Gotti tom. 1. de verit. Relig. Christ. tract. 5. cap. 38. §. 2. pag. mihi 452.

PRÆLECTIO XX.

De Judicio finali,

ad expositionem cap. 8. primæ partis Ca- techismi Concilii Tridentini à §. 1. ad 6.

1. Ultima dierum nemini mortalium revelata, mor- tui omnes, clangente tuba, resurgent (a); statisque su- premo judicio Christi seculorum omnium gentibus, refert unusquisque, teste Apostolo (b); propria cor- poris prout gesserit, sive bonum, sive malum. Tunc, ait Hieronymus (c); potentissimi quondam Reges, nu- do

(a) Matth. 25. v. 23. (b) 2. ad Corinth. 5. v. 10. (c) Epist. ad Heliodo- rum prope finem.

do latere palpitabunt... adducetur cum suis stultus Pla- to discipulis. Illic Aristotelis argumenta non prode- runt; quia, ut inquit Bernardus (a), plus valebunt pura corda quam astuta verba. De hac igitur lugubri, salubrique doctrina ad mores fidelium reformandos, agit Symbolum Apostolorum articulo 7. dum de Chri- sto Domino dicit: *Inde venturus est judicare vivos, & mortuos.* Quem articulum eleganter exponit Cate- chismus Concilii Tridentini cap. 8. primæ partis. Cu- jus sex priores paragraphos hodierno sole diseutiam. Ut autem tanto muneri par esse possim, auxilium sup- plex imploro Dei Omnipotentis, Patris scilicet, &c.

2. Coelesti juvamine fretus, Sanctorum ope sufful- tus, ac obtenta dicendi venia, præsentem orationem exordiar, quam ad majorem claritatem in tres partes distribuam. In prima argumentum afferam litteræ Ca- techismi. In secunda fusius textum exponam. In ter- tia, si tempus nondum penitus evolarit, disputandam thesim proponam, probabo, ac vindicabo. Utinam pro voris. Manus igitur, ut dicunt, operi admoventes, primam jam teximus partem, dicendo sic incipere litem textus §. 1. : *Tria sunt, &c.* Ita vero finire §. 6. *Judex vivorum, & mortuorum.* Mens Catechismi, ut jam supra innuimus, est de finali judicio pertractare. Tota ejus littera undecim paragraphis clauditur, in qui- bus sequentia continentur. Primo Christus asseritur judex, ejus duplex narratur adventus, geminum ju- dicium ponitur, & afferuntur causæ quare post singu- lare judicium aliud sit ineundum. Deinde ostenditur qua natura Christus futurus sit judex, cur Patri, at- que Paraclito munus judicandi non tribuatur, ac qua- nam præsentia indicabunt ultimum propinquare judi- cium. Modus tandem, & forma judicii breviter des- cribitur, referuntur poenarum genera, quibus impii

Mm 2 pu-

(a) Epist. ad Robertum.

punientur, injugiturque pastoribus, ut commissum gregem sæpissime hoc saluberrimo pabulo pascant, ne in extremo judicio se, suasque oves videant inter hædos annumerari. Et hæc pro prima parte sufficiant.

3. Ad secundam itaque accedamus; ubi enucleanda est littera prælibata. Ne autem nimis longa sit hæc oratio, sex tantum primos numeros explicabimus, & eligentes quæ potiora videntur. Primum igitur quod asserit Catechismus est, Christum Dominum tria honorifica habere munia, Redemptoris scilicet, advocati, & judicis; cumque de primis duobus abunde actum sit in præcedentibus, solum de tertio in præsentem est sermo: quod nempe adimpleto annorum numero ab æterno præfixo, descendet Christus de Coelis ad cuncta mortalium striete dijudicanda. Et hic est septimus articulus Symboli. Circa quem, ut ait D. Thomas opusc. 5. Turpiter errarunt nonnulli, quos futuros prædixerat Princeps Apostolorum cap. 3. epist. 2. his verbis: *Venient in novissimis diebus in deceptione illusores, juxta propriam concupiscentiam ambulantes, & dicentes: ubi est promissio, aut adventus ejus?* Horum quosdam hic breviter referam, quoniam non à meo instituto alienum puto, cum inquit Tridentinum sess. 3. cap. 8. non satis esse veritatem dicere, nisi detegantur, & refellantur errores. Omissis ergo Sadducæis, Atheis, Materialistis, aliisque vesanis exlegibus, qui cum Deum, spiritus, resurrectionem, & alia fidei mysteria falsa judicent, judicium quoque diffiteantur necesse est. Illud aperte negarunt Gnostici, Manichæi, & alii. Ex recentioribus David Georgius, & Brentius cum Ubiquistis.

4. His etiam adjungi possunt qui aliter de judicio sentiunt, quam fides Catholica docet, ut stultissimus Eon, eum se venditans qui venturus est, ut respondit Eugenio III. in Concilio Remensi anno 1148. & postea in carcerem detrusus misere obiit. Richerius Cal-

Calvinista dicens non Christum, sed Patrem esse venturum; Nathanael Alianus clarissima Symboli verba; *Inde venturus est*, metaphoris, nescio quibus, involvens; Lutherus asserens non opera, sed solam fidem esse in judicio examinandam. Calvinus tandem tartareo institutionum libro, temeritati ascribens Christum constitutum esse judicem vivorum, & mortuorum; ac contradicens illud Zachariæ 12.: *Aspicient ad me, quem confixerunt*, petulanter ait, aniles esse nugas. Christum pagis confossum imaginari. Siquæ aliquando ipsum expectat venturum, ita tuto sibi, suisque propitium pollicetur, ut tanquam de servatione securus inquit in suo Catechismo: *Certi quippe sumus, quod non nisi in salutem nostram Christus apparebit*. Nec sane mirum; cum sit error Calvinistarum securitas æternæ salutis, teste Illustrissimo Bossueto tom. 2. hist. variat. lib. 9. n. 3. Verum Calvinum spes vanissima calvit, nam desperatione, blasphemias, ac invocatione dæmonum, eis animam tradidisse, plures produnt Auctores (a). Qui licet in hoc fortasse fallantur, ut videtur innuere laudatus Bossuetus tom. 3. lib. 10. num. 57. Certum tamen est apud omnes, Calvinum pertinacem in hæresi obiisse; siquæ aliter profecto se habuit, quam inaniter præstolabatur. Quid enim aliud poterat in morte metere, qui in vita non metuit, & Deum contemnens, non timendum disseminavit? Ignorabat infelicissimus illud Ecclesiastici 1. v. 13. *Timenti Dominum bene erit in extremis. Timenti, inquit, non arrogantis, non præsumenti, non provocanti, qualem fuisse Calvinum nemo ignorat.*

5. Sed contra recensitos hæreticos, & quoscumque alios, Catholica sentit Ecclesia, monens in Catechismo duplicem Dei adventum docere nos sacras litteras, prio-

(a) Sic referunt Natal. Alexand. Grævesonus, Barth. Durand. & alii, loquentes de morte Calvinii.

priorem quidem in plenitudine temporis, dum ad redimendum hominem descendit in uterum Virginis; posteriorem autem hunc de quo loquimur, qui in novissimo die habebitur. Et sicut in primo mansuetus venit, non ut judicaret mundum, sed ut iste servaretur per ipsum; ita & converso tam terribilis appareret in ultimo, ut similitudinem ponat Oseas in urasa raptis catulis. Hanc adventum aperte tradit Job cap. 19. dicens: *Fugite à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est. & scitote esse judicium.* Psalmista Psalmo 97. *Judicabit orbem terrarum in justitia, & populos in aequitate.* Ecclesiastes cap. 11. his verbis terminat ironicam loquutionem qua adolescentes hortatur vitia declinare: *Scito quod pro omnibus his adducet te Deus in judicium.* Quæ ultima verba maligne omisit Volterus in sua Epicurea versione, seu potius perversione libri Ecclesiastes (a). Sic enim ipse Volterus, aliique scurræ, lectoribus fucum faciunt, ut suadeant, Judaicum populum nullam habuisse notitiam judicii, præmii, vel supplicii post hanc vitam; quia scilicet in libris Moysis solum de bonis terrenis fit mentio. Quasi vero Judæi omnes fuerint Sadducæi, vel Caraitæ, solo Pentateucho contenti, nec majorum traditionem, nec oracula prophetarum audierint. Sed hæc obiter; nunc alia Scripturæ loca in medium producamus. Isaias capite 3. ait: *Dominus ad judicandum veniet cum Senatoribus populi.* Similia leguntur Matthæi 12. 16. 25. Joannis 5. Actorum 10. Primæ Corinth. 5. Apocalyp. 20. Et innumeris aliis in locis: unde recte dicit Catechismus in textu, plenam esse sacram paginam testimoniorum futurum judicium comprobantium.

6 Quibus attendens Divus Augustinus toto lib. 20. de

(a) Vid. Petrus Rodriguez Morzo Mercenarius tom. 1. pag. 353. operis è Gallico in hispanum Sermonem translatis atque inscripti. *El Oráculo de los nuevos Filisofos Mr. Voltaire impugnado, y descubierto.* &c. Edit. Matrit. anno 1775.

de Civitate Dei cap. 30. concludit: *Nullus igitur vel negat, vel dubitat per Jesum Christum tale, quale istis sacris litteris pronunciat, futurum esse novissimum judicium, nisi qui eisdem litteris incredibili animositate, seu cæcitate non credit.* Ideoque Ecclesia omnibus suis in Symbolis, Apostolico, Nicæno, Constantinopolitano, & in eo quo Athanasii dicitur, hunc semper professæ est articulum: *Inde venturus est judicare vivos, & mortuos.* Quare supervacaneum duxi, ad hujus confirmationem Sanctos Patres adglomerare, cum omnes nedum de judicio sæpe loquantur, sed & ipsum insuper consulant assidue meditari. Audiatur Magnus Basilius in Psalm. 33. dicens: *Cum te appetitus invaserit peccandi, velim cogites horribile illud, & intolerabile Christi tribunal.* Magnus etiam Gregorius homilia prima in Evangelia, homilia 32. & alibi ad judicii memoriam nos hortatur. Et Seraphicus Doctor Divus Bonaventura in Soliloquiis cap. 3. sic ait: *Sive vigiles, sive dormias semper in auribus tuis illa terribilis tuba resonet: surgite mortui, venite ad judicium.* Quæ verba ex Divo Hieronymo videntur desumpta.

7 Sciendum tamen est, ut ait in littera Catechismus, fideles duplex debere judicium præstolari. Singulare unum, quod fit simul atque quis migrat è vita; tunc enim de omnibus factis, dictis, ac cogitationibus petitur ratio, & traditur retributio, nec ullum ibi manet sine poena crimen, nulla sine præmio virtus relinquitur; & universale alterum, quo cuncti simul in fine mundi post resurrectionem concurrent in locum unum, ibique postrema feretur sententia, videntibus singulis quid de unoquoque agatur. De utroque judicio multa sunt, & expressissima in sacris litteris testimonia; aliqua jam supra retuli, plura ommissa relinquo, ne in immensum crescat oratio. Judicium singulare sapienter elucidat Hieremias Drexelius in opusculo inscripto: *Tribunal Christi, seu arcuum, ac singu-*

lare cujusvis hominis in morte judicium. Dignissimus sane qui diu, noctuque legatur. Nos tamen solum hic de judicio finali peculiariter agimus cum Catechismo.

8 At quorsum (dicit aliquis), post singulare judicium debent homines iterum judicari? Numquid revocandum est quod prius fuit à Deo juste sancitum, quod scilicet boni præmiis, & mali supplicii donentur æternis? Si non consurget duplex tribulatio, ut habetur Nahumi primo, sive ut Septuaginta vertunt: *Non judicabit Dominus bis in idipsum*; quid tandem duo judicia? Respondetur Christum non aliter judicaturum in universale judicio, quam judicaverit in singulari, quia ut ait Divus Augustinus Serm. 21. de Verbis Domini, super Psalmum 36. & epist. 199. alias 80. *Qualis quisque hinc exierit suo novissimo die, talis invenietur in novissimo sæculi die, quo mundus ultimo judicabitur.* Næc dictis opponitur Nahumi auctoritas, quæ intelligi debet de judicio completo, & consumato, quo qui judicatus fuerit, non amplius judicabitur, ut exponit Divus Thomas in 4. dist. 47. q. 1. Hoc autem fiet in fine mundi per ultimum, & universale judicium. Quod varias ob rationes æquum est ut habeatur, illasque ex Divo Thoma mutuasse videntur Catechismi Auctores, eas enim ipsas refert Angelicus Præceptor 3. p. q. 59. art. 5. quæ in Catechismo habentur.

9 Prima est, quia etsi per mortem temporalis vita hominis finiatur, manet tamen ex futuris secundum quid dependens, sive quatenus est in memoria viventium, à quibus falso reputatur alter ac fuit; vel in superstitæ prole, quæ solet mores servare parentum; aut ratione scandali quod vivendo reliquit, quo forassis fuit plurium causa malorum, ut Arius, Mahometus, Lutherus, & alii; vel ratione corporis quod aliquando nimio faustu sepelitur, nonnumquam vero insepultum relinquitur; vel tandem quo ad ea in quibus

bus homo suum affectum defixit, quorum aliqua citius desinunt, aliqua diutius durant; cumque hæc omnia subdantur divino judicio, propterea, inquit Divus Thomas, oportet esse finale judicium in novissimo die, in quo quidquid perfecte, ac manifeste judicetur. Secunda ratio ad finale judicium est, quia æquitas divinæ justitiæ postulat ut justî, qui aliquando ab impiis tor detrimta patiuntur, præsertim in fama, eam in publico hominum coetu recuperent.

10 Tertia hujus judicii causa est, ut totus homo judicetur. Cum enim ad opera bona, & mala corpus fuerit animæ instrumentum, ad ipsum etiam extendi debet sententia punitionis vel præmii, ut acutissime advertit Tertulianus lib. de resurrect. carnis. Quarta ratio, quam fuse expendit Div. August. lib. 20. de Civit. Dei cap. 2. est, quia cum Deus ob altissimos sibi propositos fines plura fieri in mundo permittat, quæ caliginosis hominum mentibus divinam justitiam, ac providentiam obnubilare videntur, ut quod malis res secundæ eveniant, bonis vero plerumque adversæ; in ejus consideratione lachrymabantur interdum etiam sancti viri, Job cap. 28. David Psalm. 12. & 72. Jeremias cap. 12. Habacuc cap. 1. & alii; nam ut ait Catechismus, hæc erat frequens querela multorum: ideo Deus ipse ad eorum solatium, & ad justitiam suam & providentiam manifestandam, statuit universale judicium, quo palam faciet pessimum illorum errorem, obmurmurantium, Deum circa cardines Coeli perambulantem non curare terrena, atque falsissimo tono cantentium illa Claudiani verba in Rufinum dicentis:

Sæpe mihi dubiam traxit sententia mentem
Curarent superi terras, an nullus inesset
Rector, & incerto fluerent mortalia casu. (a)

Tom I.

Nn

Ul-

(a) Vid. Muretus volum. 2. orat. 3. pag. milii 203. & Gazzaniga tom. 1. dissert. 5. cap. unic. pag. 648.

11. Ultima tandem ratio quam tradit hic Catechismus est, ut impii respiciant iudicii horrore perterriti, ac cum timore, & tremore salutem operentur; iusti veroificentur amplius, expectantes beatam spem, & adventum gloriae magni Dei; sicque omnes serviant Domino in letitia, quia ipse inquirentium se remunerator est. Ad hoc enim voluit Dominus futurum aliquando generale iudicium, ejusque praecedentia signa descripsit; ac insuper in Coelum ascendens Angelos misit ut solarentur Apostolos, quod ipse qui sursum ascenderat iterum venturus esset ad iudicandum orbem. Hocque satis fuit ut discipuli inde discederent gaudio pleni, ac mortem subire parati Evangelium universis gentibus praedicarint; maxime hunc articulum, quem Christus jussisse videtur expressius, dicente Petro Actorum 10.: *Et praecipit nobis praedicare populo, & testificari quia ipse est qui constitutus est à Deo Judex vivorum, & mortuorum.* Quod habens alta mente repositum Apostolus gentium, numquam non proponebat hanc veritatem, qua aliquando terrebat & praesides, ut refert ejus discipulus Lucas Actorum 24. Quem postea imitati sunt plures Apostolici viri, praesertim Divus Vincentius Ferrerius.

12. Percontabitur autem aliquis: cum Christus sit Deus & homo; quomodo iudicium faciet? Respondet optime Catechismus, Christum non solum ut Deum, sed etiam ut hominem iudicaturum. Nam etsi iudicandi potestas tribus Personis conveniat, sicut omnes operationes *ad extra*; quia tamen Filio tribuitur sapientia, ita ei iudicandi munus aptatur. Quod habet Christus ut homo, teste Divo Joanne cap. 5. his verbis: *Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso, & potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.* Quo idem probat Doc. Seraphicus in 4. distinc. 48. art. 1. quaest. 1. Merito autem haec potestas tradita est Christo ut homini: ipsi enim

enim maxime competeat; ait Angelicus Praeceptor 3. part. quaest. 59. art. 5. Primo ratione unionis cum Verbo: 2. propter dignitatem capitis: 3. ob gratiam habituales: 4. propriis meritis; quod colligitur ex illo Job. 36.: *Causa tua quasi impii iudicata est, iudicium, causamque recipies.* Convenit autem maxime, inquit Catechismus, iudicium exerceri à Christo Domino, quia sic homines nedum mente, sed corporeis etiam sensibus percipient iudicem, atque sententiam. Tum quia apprime congruit ipsamet Deum hominem iuste alios iudicare, à quibus fuerat antea injustissime iudicatus. Unde Augustinus sermone ultimo de verbis Domini, ait: *Sedebit iudex qui stetit sub iudice, damnabit vero reos, qui falso factus est reus.* Propterea Dominus de se loquens dicit Matth. 25. *Cum venerit filius hominis.* Et Act. 10. supra citato: *Praecipit Apostolis testificari, quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex vivorum, & mortuorum.*

13. Perpendamus ergo paulisper, quid tunc miseri dicent Judaei, Pilatus, Herodes, Caiphas, & quotquot convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus? Quid respondebit Arius qui Patrem, quid Nestorius qui matrem, quid Apollinaris qui animam, quid Saturninus, qui corpus, quid peccatores, qui obedientiam Christo supremo Iudici denegarunt? Ut eos haereticos omittamus initio recensitos, qui ad vivendum liberius, finale iudicium tanquam fabulam contemserunt? Tunc Pilato non opus erit inquirere *quid est veritas?* quoniam ei nimis aperta se prodet. Tunc Caiphas non indigebit testibus illius blasphemiae, quam blasphemus ipse per summam calumniam, atque injuriam Christo Domino imputabat, dum eum audivit dicentem esse filium Dei, atque venturum cum nubibus Coeli; quoniam istud aegre videbit impletum. Tunc Herodes, atque Judaei jam non quaerent signa, quae olim tam curiose quaerebant;

quoniam eorum oculi plurima ibi cernent inviti. Et ut paucis cuncta complectar, tunc impii omnes, sed incassum, intelligit de Christo loquutum fuisse Prophetam toto Psalm. 109. quoniam tunc videbunt Filium hominis, qui judicabit in nationibus, qui implebit ruinas, qui conquassabit capita in terra multorum. At ne videar concionem habere de judicio universali, sed prælectionem Theologicam, hæc annotasse sufficiat.

14. Textus igitur expositionem sequens, adverto cum Dionysio Alexandrino (a), & aliis, Christum quidem futurum judicem supremum, sed fore etiam alios, ut ita dicam, assessores; ipse enim dixit Apostolis Matth. 19. *Vos qui sequiti estis me, in regeneratione, cum venerit filius hominis, sedebitis & vos judicantes duodecim tribus Israel.* Non quod Christus minorum causarum judicium Apostolis dederit, sibi reservata cognitione majorum, ut perperam putavit Origenes homilia 11. in Exodum; sed, ut inquit Div. Thomas in supplement. quest. 89. art. 1. Apostoli sententiam Christi ore, & auctoritate latam, in aliorum notitiam ducent, ut sciant quid juste pro meritis eis debeat, sicque ipsa revelatio justitiæ dicitur judicium (b). Quibus Divi Thomæ verbis non intelligendum est Apostolos meros fore præcones, sed potestate à Christo illis collata, honore maximo, ejusdem Christi sententiam suo calculo confirmaturos; sicque ipsis, eorumque imitatoribus, qui omnia reliquerunt propter Christum, augebitur gloria, bonis gaudium, & malis supplicium duplicabitur, videntibus istis se derideri ab illis quos aliquando habuerunt in derisum. Sic Neronæ, Caligulae, Diocletiani, & omnes mundi Tyranni, qui Martyres

(a) Dionysius Alexandrin. apud Eusebium lib. 6. hist. Eccles. cap. 13. cit. à Bossuet. in defens. Cleri Gallicani tom. 1. pag. mihi 116. (b) Vid. etiam Div. Bonavent. in 4. dist. 47. art. 1. quest. 1. Gotti tom. 3. tract. 15. q. 2. dub. 2. §. 2. Serry exercit. 72. & alii.

morte damnarunt, ab ipsis etiam damnabuntur.

15. Non igitur pares facimus Christo Apostolos, eadem eis auctoritatem in judicio tribuentes; nam ipse solus est cui principaliter dedit Pater omne judicium, & hanc supremam gloriam alteri certe non tribuit, cum meri homines ejus non sint capaces. Videant hinc Novatores, qui nobis sæpe objiciunt quod deprimamus gloriam Christi, ac ejus excellentiam minuamus, se turpiter alucinari. Præter Christum, & Apostolos, tertio loco quilibet justus erunt etiam judices, consensu, approbatione, bonæque vitæ comparatione; de quibus generatim loquitur Sapiëntia cap. 3. vers. 8. *Justi judicabunt nationes, & dominabuntur populis.* Et primæ ad Corinth. 6. vers. 2. *An nescitis quia Sancti de hoc mundo judicabunt?* Quarto demum, reprobi æquioribus comparati, eorum quodammodo erunt judices, dum opera bona, vel minus mala quæ egerint, ad majorem aliorum damnationem objiciunt; quo sensu Regia Austria, ipsique Ninivita Judæos judicaturi, ac etiam condemnaturi dicuntur. Matth. 12. vers. 41. Immo Tyri, & Sidonii, ipsique Sodomitæ eadem ratione Judæos condemnaturi significantur ibidem c. 11. v. 22. his verbis: *Tyro, & Sidoni remissus erit in die judicii quam vobis... Terra Sodomorum remissus erit in die judicii quam tibi Capharnaum.*

16. Jam de judicio; ac judice satis loquuti sumus. Dicamus nunc quoniam sint judicandi, ad intelligentiam hujus articuli: *Inde venturus est judicare vivos, & mortuos.* Sunt qui per vivos intelligunt illos, qui in fine mundi reperientur, & quin moriantur adducendos ajunt in judicium; per mortuos vero reliquos omnes qui obierint. Ita plures Patres, & Interpretes præsertim Græci, ut inquit Cl. Calmet dissert. de Resurrect. ante medium (a); Moti auctoritate Apostoli 1. ad Corinth. 15.

ubi

(a) Calmet tom. 1. dissert. de resurrectione pag. mihi 194.

ubi in Græco, & optimis exemplaribus aliter quam in Yulgata legitur: *Omnes quidem non dormiemus, sed omnes immutabimur.* Verum Divus Thomas super hunc locum lect. 8. relatis quortundam opinionibus, concludit: licet hæc littera non omnes moriemur, non sit contra fidem, Ecclesia tamen magis inclinât, & acceptat primum, scilicet omnes morietur, illi etiam qui tunc vivent. Similia tenet in Supplement. quæst. 78. art. 1. in corp. dicens, quamvis de hac quæstione varie loquantur sancti, communior tamen, & securior opinio est, quod omnes morientur, & à morte resurgent. Quod conformius etiam est menti Apostoli dicentis: *Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem judicium.* Idipsum docet quoque Catechismus infra cap. 13. §. 6. agens de resurrectione mortuorum.

17 Quia tamen qui ultimi morientur, cito resurgent; ideo fortasse ob tam breve tempus, quod pro nihilo reputatur, in Symbolo dicuntur vivi, ad differentiam aliorum qui diu jacuerint in sepulcris; vel forte melius per vivos intelliguntur justî, impii vero per mortuos. Si autem dicatur, impii non resurgent in judicio, ut habetur Psalm. 1. sicque de illis non loqui Symbolum; res clarior est, quam ut solutione indigeat; contextus enim, & verba ipsa declarant fore, ut impii, & peccatores non resurgent, hoc est, non stent, sed animo cadent coram justis, non enim procedent in resurrectionem vitæ, sed in resurrectionem judicii, ut dicitur Joan. 5.; & ideo vocantur mortui. Vivi ergo, & mortui, boni, & mali, justî, & peccatores, parvuli, & adulti, viri & mulieres, Gentiles, Judæi, & Christiani; uno verbo, omnes, nullo excepto, sunt judicandi; non solum mortales, sed etiam Angeli, & dæmones. Quamvis enim nihil de istis dixerit Christus Matth. 25. de solis hominibus loquens; dixit tamen disertissime Petrus Apostolus epist. 2. cap. 2. malos Angelos in judicium magni diei reservatos affirmans. En ejus verba:

Si

Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos in judicium reservari. Eadem fere habet S. Judas in sua epist. vers. 6.

18 Mali ergo Angeli, in quibus, ut inquit Job, cap. 4. *Deus reperit pravitatem,* sistent se in judicio ad suam ipsorum majorem confusionem, ac ignominiam, videntes bonorum gloriam, quam propter superbiam amiserunt. In memoriam etiam revocabunt tentationes, quas irritò conatu justis insurrabant, quibus importunis molestiis, ipsis auxerunt merita, quare justî de victoria plaudunt, & hostium locum in Cœlis sine fine occupabunt; quod quidem superbissimis spiritibus non minimam erit supplicium. Plures veteres Patres existimant dæmones tunc incipere torqueri ab igne, qui paratus tantum dicitur diabolo, & Angelis ejus. Alii tamen sentiunt eos jam nunc igne etiam cruciari (a). Et hæc sententia hodie in scholis obtinet; quamquam doctissimi aliqui Theologi ajunt contrariam opinionem nulla erroris nota posse iniri, quippe quam neque scripturæ auctoritas ulla, neque Concilii definitio damnet. Quod enim Synodus Florentina in decreto fidei declararet animas impiorum statim post mortem, inferni suppliciiis affici, nihil habet ad dæmones; & Angelicus Præceptor, qui erroris damnat opinionem negantem impiorum animas statim post mortem igne torqueri, prudentissime, ut solet, hanc de malis spiritibus opinionem non taxat 1. part. quæst. 64. art. 4. ad 3.

19 Bonos quoque Angelos judicandos docere videtur Apostolus 2. ad Corinth. cap. 6. dicens: *Nescitis quoniam Angelos judicabimus?* Quæ verba licet ad malos restringant Chrysostomus, Theodorëtus, & Pseudo-

An-

(a) Vid. Petavius tom. 3. lib. 3. de Angelis cap. 4. pag. 183. Calmetus tom. 2. disert. in bonos, & malos Angelos, prope finem, pag. nihil 105. Michael à Sanct. Josepho in Bibliograph. Critic. tom. 2. verbo *Iranæus* pag. 140.

Anselmus in suis ad Paulum commentariis; ad bonos tamen Angelos extendunt alii, quorum actus, non secus ac sanctorum hominum Deo fruendum in extremum iudicium adducentur. Vitandus tamen est error Origenis, qui bonos Angelos hominum custodes à Deo datos, iudicium subituros commentus est de culpâ, & negligentia, si quas forte in animarum sibi creditarum curatione admitterent. Ita ille homilia 20. in Numeros. Quod minime verum est, cum Angeli custodes hominum, utpote jam beati, Deoque fruentes, peccare omnino non possint, ullamve in credita sibi animarum custodia negligentia culpam admittere. Qui vero sacris in litteris culpantur Angeli, quod caritatem, vel patientiam primam amiserint, vel quod negligenter in Ecclesiarum cura se gesserint; non Angeli sunt simpliciter, sed Sacerdotes, Parochi, Episcopi, ceterique Ecclesie Præsides, de quibus Malachia 2. vers. 7.: *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est.* Caveamus ergo ne nobis officium nostrum negligenter actum æternam pariat maledictionem. Et hæc pro secunda orationis parte.

20. Ad tertiam igitur devenientes, hanc proponimus conclusionem: *Nullus hominum in extremo iudicio est iudicandus quin prius fuerit mortuus.* Ad cuius probationem videatur Div. Thomas in suppl. q. 74. art. 8. & quæst. 78. art. 1. Suarez tom. 2. in 3. part. Div. Thomæ disp. 50. sect. 2. Goti tom. 3. trac. 15. q. 2. dub. 3. §. 3. num. 17. pag. 692. & quæst. 4. dub. 3. §. 1. pag. 703. aliique Theologi, ac Scripturæ Interpretes. Et infra Prælec. 26. à num. 3.

PRÆLECTIO XXI.

De Spiritu Sancto,

ad expositionem cap. 9. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, à §. 1. ad quartum.

Utinam mihi esset una linguarum, quas Cœlum emisit in die Pentecostes dum Pneuma sanctissimum descendit super Apostolos, eosque divina luce replevit! Sic enim nullo labore, sed summa facilitate tractare possem de ipsius Almi Spiritus divinitate, ad expositionem capituli 9. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1. ad quartum. Verum enimvero cum illa caream lingua, & meam habeam rubigine ignorantie obsitam; ipsum Paraclitum Spiritum humiliter deprecor, ut eam dignetur abstergere, labia aperire, osque mundare, ne balbutienter proferam, quæ sunt claritate dicenda. Hoc quidem sine hæsitacione assequi præstolor in nomine Patris, &c.

2. Dei, cœlitumque iuvamine fretus, & obtenta dicendi venia, sortitum punctum exponam; sed ad clarius procedendum, orationem in tres partes distribuam. In primis enim litteram textus concissa brevitate proponam. Deinde ipsam fusius explicabo. Postremo thesim adducam, probabo, defendam. Totum spero feliciter, divino Spiritu opitulante. Primam itaque partem ingrediens, ea litteræ textus initium §. 1. hæcenus quæ ad primam, &c. Ecce autem finem §. 4. divino tantum Numini tribuenda sunt. His quatuor primis paragraphis incipit Catechismus exponere octavum articulum Symboli, nempe: *Credo in Spiritum*

Sanctum; dicens §. 1. : cum de duabus primis sanctissimæ Trinitatis Personis jam actum sit in præcedentibus, de tertia modo agendum esse, & à Parochis declarandum, exemplo Apostoli, Actorum 19. hunc articulum adeo fidelibus necessarium. Postea §. 2. ait, Spiritus Sancti nomine non solum intelligi posse tertiam Trinitatis Personam, sed primam etiam, & secundam, imò Angelos, & animas beatorum; hic tamen unice accipi pro tertia persona divina, quod pluribus Scripturæ textibus manifestat. §. 3. docet cur tertia Trinitatis personæ proprium nomen non tribuatur; quia scilicet ejus productio similem non habet in rebus creatis. §. 4. multis breviter probat Spiritum Sanctum esse verum Deum, quemadmodum Pater, & Filius. Et hæc pro prima parte sufficient.

3 Ad secundam igitur progrediamur, explanaturi litteram textus, in qua primo tradit Catechismus, post explicationem primæ, ac secundæ personæ Sanctissimæ Triadis, de quibus aliam supra egit, in præsentī agendum esse de tertia; quia tam necessaria est fides in Spiritum Sanctum, quam in Patrem, & Filium; ideoque pastores Ecclesiæ totis viribus eniti debent, ut oves sibi creditæ, hujus articuli fide tanquam saluberrimo pabulo nutriantur, à quo vitam, & pinguedinem spiritualem accipiant. Quam veritatem optime pro more declarat ipsemet Catechismus emphaticis Apostoli verbis ex Actibus Apostolorum cap. 19. vers. 2. ubi legitur Ephesios à Paulo interrogatos an Spiritum Sanctum accepissent credentes? Respondisse: *Sed neque si Spiritus Sanctus est, audivimus.* Ille vero, tale responsum admirans, prosequitur dicens: *In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Joannis baptizate.* Et inde validum efformatur argumentum ad rem qua de agimus. Si enim Apostolus ferre non potuit Ephesios baptizate Joannis tantummodo baptizatos, ignorasse Spiritum Sanctum; sed eos hujus fidem edocuit;

quis

quis Parochorum sinet fideles sibi traditos, & Christi baptizate initiatos, hunc articulum ignorare?

4 Accedit, fidem in Spiritum Sanctum tam esse ad salutem necessariam, quam fides in Patrem, & Filium; cum post Evangelii promulgationem credendum sit necessitate mediū, & explicita fide mysterium Trinitatis, ac Incarnationis, ut innuit Scriptura, docent sancti Patres, & late probant nobiliores Theologi. Atqui Spiritus Sanctus una est ex tribus personis, & ejus virtute facta est incarnatio Verbi, ut dicitur tertio articulo Symboli: igitur fides explicita in Spiritum Sanctum est omnino necessaria; nec absolutiois est capax qui hæc fide explicita caret. Quod amplius evincitur hæc ratione: Innocentius XI. damnavit sequentem thesim n. 64. „absolutiois est capax homo...etiamsi per negligentiam „culpabilem nesciat mysterium sanctissimæ Trinitatis, „& Incarnationis.“ Cujus damnatio etiam consequitur illum, qui ignorat tertiam Almam Trinitatis personam. Ut enim optime ait Divus Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 8. nequit explicite credi mysterium Incarnationis sine mysterio Trinitatis, neque mysterium Trinitatis sine fide in Spiritum Sanctum, ut per se patet: ergo fides hujus articuli necessario requiritur ad credenda illa mysteria, quæ sunt adeo necessaria, & insuper ratione specialia.

5 Quoniam ut docent Div. Thomas super 1. epistolam ad Corinth. lect. 4. & Div. Bonaventura in 3. dist. 25. art. 1. quæst. 3. „illi articuli explicite credendi sunt, „quos manifestat non solum prædicatio, sed etiam „Ecclesiasticus usus, & consuetudo. Consignant enim se „fideles in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; „& sicut est de nativitate, &c...idco ab horum cognitione, & notitia nullus ratione utens excipitur, nec „ignorantia excusatur.“ Quamvis autem ita sit, ignorantia fidei Spiritus Sancti, excusari posse neminem; plures tamen excusari volunt; à quibus si quis percontetur; quid est Spiritus Sanctus? vel obmutescunt, vel respon-

Oo 2

pon-

pondent, ut vulgo dicitur, *ad Ephesios*, vel sicut Ephe-
sii responderunt Paulo, dicentes: *Neque si Spiritus San-
ctus est audivimus*. Quibus quidem facile instari potest
iisdem Apostoli verbis: *In quo ergo baptizati estis?* Nec
dicere valent baptismum accepisse, tum adhuc erant
parvuli rationis expertes, sicque non mirum nescire
in quo baptizati sunt. Non inquam hoc dici valet; nam
millies postea id addiscere poterant, ac debebant, tum
ex quotidiano usu Ecclesiae, tum patris, patrini, &
Parochi instructione, tum aliis innumeris, apertisque
fidelium, ipsorumque ignorantium, ceremoniis.

6 Sic enim perstringi queunt pervicaces ignari, qui
tales haberi nolunt, vel excusationes querunt suæ dam-
nabilis ignorantiae. Dicite, amabo: quomodo signami-
ni dum ingredimini templum Dei, dum vos fulgura
terrent, dum aliquid incipitis magni momenti? Num-
quid non dicitis: *In nomine Patris, & Filii, & Spi-
ritus Sancti?* Quid creditis dum, Symbolum recitando,
dicitis Christum Dominum de Spiritu Sancto concep-
tum? Dum ibidem asseritis: *Credo in Spiritum San-
ctum?* Quomodo creditis in eum quem ignoratis, quem
nescitis, quem ne vocari quidem audistis? Hoc certe
paradoxum est, menti repugnans, & fidei, cum fides
sit ex auditu. Quid tandem veneramini in festibus
Pentecostes, & quoties orationem clauditis cum *Gloria
Patri* &c? His, aliisque facillimis interrogationibus
protinus convincuntur crassissimæ ignorantiae, qui de
Spiritu Sancti verbo mirantur tanquam de re inaudita.
Cautè tamen procedere debent Parochi, & Confessarii
circa nonnullos tenuioris ingenii, qui licet mente
concipiant fidem hujus articuli, eam parere nequeunt,
vel quia de hoc numquam fuerunt interrogati, vel ob
tarditatem linguae, vel propter debilitatem memoriae,
ut recte adverit Benedictus XIV. lib. 7. de Synodo
cap. 19. num. 6. Hi profecto, si ad alia recte respon-
deant, aut sine culpa balbutiant, objurgandi non sunt,
sed

sed humaniter instruendi brevibus, apertisque verbis
eorum captui accommodatis, dicendo Spiritum Sanctum
esse tertiam Sanctissimæ Trinitatis personam, Patri, Fi-
lioque æqualem, sicque unum, ac verum Deum, à
quo omnia bona ad nos descendunt. Ex cujus notitia
cum præcipue fructum capient fideles, ut sciant pe-
tere, ac sperare auxilium de Sancto Spiritu, & de se-
ipsis sentire humiliter, in quo primus est gradus sum-
mæ sapientiæ, atque felicitatis nostræ, ut ait Catechi-
smus in fine §. 1.

7 Paragrapho vero secundo docet, Spiritus Sancti no-
men non ita esse proprium tertiae Trinitatis personæ, ut
aliis tribui nequeat. Nam idem vocabulum convenit
etiam Patri, & Filio; imo Angelis, & animabus ju-
stis; omnes enim sunt spiritus, id est substantiæ, non
constantes materia; & sancti, id est juxta cor Dei, seu
gratia exornati. Cavendum igitur est, ne ambiguitate ser-
monis, Christianus populus incidat in errorem; ideo-
que docendus est, per Spiritum Sanctum in presenti
articulo designari tertiam Trinitatis personam; sicut
in antiquo federe nonnumquam legitur, ut Psal. 50.
v. 13. Sapientiæ 9. v. 17. Ecclesiastici 1. v. 9. Fre-
quentiusque in novo, ubi baptismi forma traditur in
nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; Deigeni-
trix Virgo de Spiritu Sancto concepisse dicitur; Joan-
nis Baptistæ discipuli mittuntur ad Christum, qui in
Spiritu Sancto baptizat; & sexcentis aliis in locis ead-
em Spiritus Sancti vox legentibus occurrit.

8 Inquiret autem aliquis, cur tertia personæ San-
ctissimæ Trinitatis non tribuatur nomen proprium, si-
cut primis duabus? Respondetur cum Divo Thoma (a),
& Catechismo, id non mirum esse; nam sicut in crea-
tis, persona generans dicitur pater, & genita filius; ita
etiam in divinis, prima persona, quæ secundissimo
men-

(a) Vid. D. Thomas 1. p. 9. 27. art. 4. ad 3. & 9. 36. art. 1.

mentis actu Verbum sibi consubstantiale produxit, proprie vocatur Pater; & secunda, cujus æternus ortus vera est generatio, ut supra docuerat Catechismus c. 3. §. 8. & 9. dicitur Filius. At vero, quia productio tertiæ Trinitatis personæ similem non habet in rebus creatis, nobisque notis, à quibus nomina mutuamus ad exprimentas divinas; ideo vocatur communi voce spiratio, ac processio; terminusque productus dicitur Spiritus Sanctus. Quod etiam rectissime explicat Augustinus lib. 15. de Trinit. cap. 19. dicens: „Tertiam „Sanctissimæ Trinitatis personam merito & Spiritum „Sanctum, & caritatem proprie nominari, quia cum „sit communis ambobus, id est ab utroque procedat; „id vocatur ipse proprie, quod ambo communiter.“ Et lib. 11. de Civit. Dei, cap. 24. „Cum sit, in- „quit, & Pater Spiritus, & Filius Spiritus; & Pa- „ter Sanctus, & Filius Sanctus; proprie tamen ipse „vocatur Spiritus Sanctus; tanquam sanctitas substan- „tialis, & consubstantialis amborum.

9. Hoc insuper nomen aptissime tribuitur tertiæ personæ, inquit Catechismus, quia spirituales vitam nobis infundit, & sine ejus divino afflato nihil æterna vita dignum efficere possumus. Ipse enim est qui sua misericordia peccatorem prævenit, præventum vocat, vocatum justificat, justificatum denique servat. Quod utinam haberemus alta mente repositum, ut cor nostrum semper ipsius amore flagraret! qui tanta nobis bona largitur, & quem qui non diligit manet in morte. Sicut igitur mors sequitur emissionem spiritus, ejusque unione corpus vivificatur; ita contingit respectu animæ, & Spiritus Sancti, qui propterea sic apposite nominatur. Ad cujus uberiorem notitiam dignissimi sunt qui consulantur Divus Bonaventura in 1. dist. 10. art. 2. quæst. 3. Divus Thomas ibid. & 1. p. q. 36. art. 1. & alii, qui omnes cum Symbolo Sancti Athanasii dicto, latentur Spiritum Sanctum non

esse genitum, sed procedentem. In assignanda autem ratione, variæ sunt, discrepantesque sententiæ. Verum, de hac Scholastica quæstione, Deo dante, tractabimus tertia parte.

10. Nunc litteram Catechismi sequamur, in qua §. 3. dicitur Spiritum Sanctum esse Deum, æqualem Patri, & Filio, ac ejusdem prorsus naturæ. Ante cujus probationem sciendum est plures fuisse hereticos contrarium blasphemantes. Valentinus enim seculo 2. Spiritum Sanctum ad Angelorum sortem, & conditionem redegit, ut refert Du-Hamel. Montanus finxit se esse Paracletum, teste Nicephoro. Helcesaita inter alias insulsas fabulas deliravit, Spiritum divinum esse uxorem Christi, apud Epiphanium, Coccium, aliosque Auctores. Arius nedum ex consequenti, Spiritus Sancti divinitatem negavit, ut sentiunt Cardinalis Baronius ad annum 325. num. 51. & plures alii; sed etiam directe, ut orat. 2. contra Arianos testis est Athanasius. Quod postea inverecundius egit perditissimus Macedonius, quem sequuti sunt Marcellus, Photinus, Actius, Eunomius, & Leovigildus Rex, dicens: *Manifeste cognovi Christum filium Dei æqualem Patri, sed Spiritum, Deum penitus esse non credo, eo quod in nullis codicibus legatur Deum esse.* Ut ex Gregorio Turonensi lib. 6. hist. Francorum cap. 18. refert Jodocus Coccius. Mitto Servetum, Blandratam, & Transilvanos plures, Catholica Religionis Apostatas, præsertim Socinianos.

11. Contra quos omnes rectissime probat Catechismus Spiritus Sancti divinitatem. Ac in primis ex modo loquendi Symboli, ubi solum, dum Dei, divinarumque personarum fides exprimitur, apponitur præpositio *in*. Sic enim habet primus articulus: *Credo in Deum Ec.* Secundus: *Et in Jesum Christum filium ejus unicum.* Similiter octavus quem nunc exponimus, dicit: *Credo in Spiritum Sanctum.* Quæ particula *in*

tollitur dum alii proponuntur articuli; utpote non dicimus: Credo in Ecclesiam Catholicam, in Sanctorum Communionem, &c. Quia hæc præpositio divinitatem designat eorum quibus applicatur, ut observant Augustinus in Psalm. 77. & tract. 29. in Joan. Et habetur de poenit. dist. 2. §. *Ex præmissis*. Rufinus, apud Illustrissimum Canum lib. 4. de Locis cap. 5. D. Thomas 2. 2. q. 1. art. 9. ad 5. Bernardus Maria de Rubeis in dissertationibus variae eruditionis cap. 2. num. 4. pag. 17. & plures alii (a). Quod iterum advertit Catechismus infra cap. 10. §. 22. in expositione noni articuli. Nunc insuper idem confirmat apertissimis sacrae Scripturae textibus, ut Actorum 5. v. 3. ubi habetur Petrum dixisse Ananiam: *Cur tentavit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto?* Et post pauca: *Non es mentitus hominibus, sed Deo.* Apostolus etiam 1. ad Corinth. 12. v. 6. ait: *Divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus;* & enumeratis operationum divisionibus, sequentia subjungit v. 11. *Hæc autem omnia operatur unus, atque idem spiritus, dividens singulis prout vult.*

12 In actibus quoque Apostolorum cap. 28. v. 5. Spiritui Sancto tribuitur quod Isaias olim Deo tribuebat. Dicitur enim citato Actorum loco: *Spiritus Sanctus loquutus est per Isaiam Prophetam.* Iste autem cap. 6. dixerat: *Audivi vocem Domini.* Cumque solus Deus sit verus Dominus ex Psalm. 67. v. 4. Insequitur evidenter Spiritum Sanctum esse Deum. Ideoque Matthæi 28. v. 19. Spiritus Sancti persona cum Patre, & Filio copulatur in forma baptismi, quod ita non fieret, si non foret Deus sicut Pater, & Filius; cum in nomine rei creatæ nihil prosit baptismi, ut innuit Paulus 1. ad Corinth. 1. v. 13. Nec

(a) Vid. De Lugo tom. de fide disput. 8. sect. 2. num. 20. pag. 214. Suarez, Araujo, & alii.

omittendus est luculentissimus textus 1. Joan 5. v. 7. ubi Spiritus Sancti divinitas sic clare proponitur: *Tres sunt quæ testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt.* Non me fugit hunc versum à quibusdam judicari apocryphum; sed cum eum tanquam certum, & indubitatum teneant Tridentinum, Catechismus, & Catholici omnes contra Erasmum, Simonium, atque hæreticos illum rejicientes; ideo ut indubitatum Dei verbum agnosceremus. Ad quod innumeri Auctores videri possunt, tum Theologi, tum Scripturae Interpretes, tum Critici emunctæ naris (a).

13 Eandem Almi Spiritus divinitatem declarat universalis Ecclesiae usus, quo laudes, Psalmi, & orationes semper clauduntur cum versu: *Gloria Patri, &c.* Quem versum, etsi quandoque paululum immutatum, incoepisse jam à tempore Apostolorum, sentiunt plures cum doctissimo Pontifice Benedicto XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 12. num. 7. & sequent. (b). Quæcumque tandem Dei propria credimus, Spiritui Sancto tribuit Scriptura, ut habere templum, sanctificare homines, scrutari profunda Dei; per Prophetas loqui, ubique esse &c. Quibus Scripturae locis in margine textus Catechismi citatis plura possemus addere alia si opus foret; ea tamen brevitate ergo relinquitur, unum tantum pro coronide proferentes ex cap. 12. v. 32. Matthæi, ubi dicitur: *Quicumque dixerit verbum*

Tom. I. Pp

(a) Vid. Fratres Walemburgici tract. Controv. fidel pag. mibi 695. & seq. Calmeus in dissert. de hoc versu. Bernard. Maria de Rubeis dissert. de Tribus in Cælo testibus. Et in dissert. variae eruditionis cap. 1. Tournely tom. 1. tract. de Trinitat. q. 4. art. 1. argum. 4. pag. 96. Gotti tom. 1. tract. de Trinit. q. 1. doct. 2. §. 2. num. 30. & tom. 1. de veritat. Religiosis Christ. tract. 2. cap. 2. §. 2. num. 26. Boucat tom. 4. dissert. 3. art. 3. sect. 2. punct. 2. pag. 341. Berti tom. 1. lib. 7. de Theolog. disciplin. cap. 3. pag. 180. Garzaniga tom. 4. dissert. 1. cap. 3. in appendice pag. 63. & plures alii. (b) Vid. Selvag. lib. 2. cap. 10. §. 4. a num. 13. pag. 93. & ibid. part. 2. cap. 9. §. 4. pag. 289.

bum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro. Quibus verbis non obscure colligitur Spiritum Sanctum esse Deum, & gravius offendi peccatis illis, quae contra eum peculiarem malitiam afferunt, de quibus agunt Theologi cum Magistro in 2. dist. 43; & Divo Thoma 2. 2. q. 14. ac etiam eruditus Selvagus lib. 4. antiquit. Christ. cap. 14. §. 3. pag. 207.

14. His possemus adungere plurimas Synodos. Quid dixi plurimas? Omnes dicere debuissim; cum nulla reperitur auctoritatem habens in Ecclesia, quae non dicatur, & sit in Spiritu Sancto legitime congregata; nec Apostoli ipsi aliquid statuere voluerunt, quin faterentur prius visum esse Spiritui Sancto, ut testatur Lucas Actorum 15. v. 28. Quamvis autem omnes Synodi Alium Spiritum personam divinam esse declarent, fuerunt tamen plures specialiter celebratae ad hoc contra haereticos decernendum, ut Alexandrina IV. habita anno 362. presidente Athanasio, ubi damnatus est Macedonius. Romana quaedam sub Damaso Papa, anno 374. contra Auxentium. Constantinopolitana I. anno 381. contra Pneumatomachos, id est, Spiritus Sancti impugnatores. Similiter Ephesina I. Chalcedonensis, Lateranensis, Florentina, & Tridentina, idem aperte docent. Nec omittenda sunt Toletanae in Hispania celebratae, ubi multis sanctissimi Coetibus, prudentissimi Antistites illibatam fidem, & reformationem morum jugiter procurabant; sed ad propugnandam Spiritus Sancti divinitatem, possunt in Domino gloriari plus omnibus laborasse. Videantur Cardinalis Aguirre, in collectione Conciliorum Hispaniae, & doctissimus Florez tom. 6. Hispaniae Sacrae pag. 95. num. 118. agens de particula *Filioque* in Symbolo addita.

15. Longum, & supervacaneum esset citare Patres qui de hac re gravissima, divinitate scilicet Spiritus Pa-

Paracleti, copiosissime pertractarunt, ut Didymus praecceptor Divi Hieronymi in duobus primis libris; Cyrillus Alexandrinus lib. Thesaurorum; Athanasius episc. ad Serapionem; Basilius, & Ambrosius in suis quaque libris; quos *de Spiritu Sancto* inscripserunt; Augustinus lib. 2. contra Maximinum; Chrysostomus homilia 89. quae est *de penitentia*; Leo Magnus, serm. 2. de Pentecoste; alique complures, quorum sententias qui in fontibus bibere nequeunt, facile ad limpidos rivulos possunt recurrere, ad Theologos inquam exactiores, quos inter consulantur Petavius tom. 2. Theologicorum dogmatum lib. 2. cap. 13. & sequentibus à pag. 187. usque ad 203. Perrimezzius part. 2. dissert. 119. Ubi plura Patrum testimonia tradit, ac octo theologicis rationibus probat Spiritum Sanctum esse Deum, & haereticorum sophismata solvit. Quemadmodum etiam Cl. Berti tom. 1. lib. 7. cap. 16. Gazzaniga tom. 2. dissert. 5. cap. 1. pag. 326. & plures alii, quos referre non est necesse, cum hactenus dicta sufficiant pro secunda orationis parte.

16. Ad tertiam igitur deveniamus, in qua habendam thesim proponimus: *Tertiae Sanctissimae Trinitatis personae non tribuitur nomen Filii, quia non procedit per intellectum.* Primum est fide certum. Dicitur enim Joan. 1. v. 18. Filium Dei esse unigenitum. Augustinus etiam 5. de Trinitat. cap. 6. tradit Alium Spiritum non esse Filium; quod universa fateatur Ecclesia in Symbolo sub nomine Athanasii, ubi habetur Spiritus Sanctus à Patre, & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens. Si igitur non est genitus, neque filius dicendus est, ut docet etiam Catechismus. In assignanda autem ratione quare sola processio Verbi sit generatio, non autem processio Spiritus Sancti; hic rhodus, hic saltus, seu, ut vulgo dicitur, hoc opus, hic labor est. Sed labor erit irritus, opusque vanum, si quis immensum istud pela-

gus velit absque navigio fidei pertransire; quoniam *intumuerunt aquæ profundi torrentis, quæ nequeunt transvadari*, ut legitur Ezechielis 47. v. 5. Unde Isaias merito quarit cap. 53. v. 8. *Generationem ejus quis enarrabit?* Ideoque doctissimi Ecclesie Patres, ut cavillationes redarguerent hæreticorum, & commoverent fideles, comprimendam esse in mysteriis fidei humanæ mentis audaciam, unanimes fassi sunt fieri minime posse, ut divinarum processionum modum naturali ratione percipiamus.

17 Inquit enim Basilius lib. de Spiritu Sancto, c. 18. *Modus processionis inexplicabilis est.* Asserit Ambrosius lib. 2. de Fide cap. 5. *Impossibile est generationis scire secretum, mens deficit, vox silet.* Clamat Augustinus lib. 3. contra Maximin. cap. 14. *Quid inter nasci, & procedere interit, de illa excellentissima natura loquens explicare quis potest?* & paulo post ingenue confitetur: *Distinguere inter illam generationem, & hanc processionem, nescio, non valeo, non sufficio.* Similiter loquitur lib. 15. de Trinit. cap. 27. Monet Anastasius Sinaita lib. de rectis fidei dogmatibus: *Non est tutum hoc inquirere, quod soli Trinitati cognitum est.* Fatetur Damascenus lib. 1. de Fide cap. 10. *Et quidem generationem, & processionem inter se differre compertum habemus; cæterum, quis hujus differentie modus sit, prorsus nos fugit.* Affirmat Bernardus Sermone 1. de Pentecost. *Processionem Spiritus Sancti, possuisse tenebras latibulum suum.* Nec sane mirum in hoc mentes hominum cæcutire, quoniam ut acute arguit Nazianzenus orat. 3. *Si tua tibi ignota est generatio, quo tandem modo Dei generatio tibi nota erit?* Similia tenent Irenæus lib. 2. adversus hæreses cap. 28. & Hilarius lib. 2. de Trinit. num. 9.

18 Hæc tamen non impediunt assignari posse aliquas congruentias ad hoc aliquatenus explicandum, sicut egerunt ipsi Patres, quos imitati sunt Theologi, præ-

præcipue D. Thomas, cujus sententia supra posita nobis probabilior judicatur. Docet enim S. Doctor 1. p. q. 27. art. 4. Spiritum Sanctum non esse genitum, quia non procedit per intellectum, sed per voluntatem. Quæ quidem Divi Thomæ doctrina illustrari potest plurimis Sanctorum Patrum auctoritatibus videndis apud Petavium (a); sed ne nimium distandamur, ipsam sic breviter propugnamus hac ratione: generatio communiter definitur: *origo viventis à vivente, à principio conjuncto in similitudinem naturæ, formaliter ex vi processionis*; sed hoc ultimum solum habet processio per intellectum: igitur Spiritus Sanctus non procedens per intellectum, non generatur. Probatur minor: solus intellectus ex suo conceptu formalis est assimilians, utpote intellectio fit per assimilationem potentie, & objecti: unde ut communiter dicitur, & experientia contingere comprobatur: intellectus intelligendo fit omnia, lapis si lapidem, homo si hominem cogitet: non quidem substantialiter, defectu virtutis intellectus creati, sed accidentaliter tantum, formando speciem objecto simillimam; ideoque intellectus divinus cum sit perfectissimus, summa similitudine, quæ idem est in natura, producit objectum.

19 Voluntas vero assimilatrix non est: unde quantumcumque crescat ejus perfectio, ex propria ratione non producit terminum similem principio, vel objecto, sed impulsu perfectissimum ad illud; sicque Spiritus Sanctus procedens hoc modo, sicut sit similis Patri, & Filio, ejusdemque omnino naturæ; cum hanc similitudinem non habeat formaliter ex vi processionis, sed solum (ut scholasticæ loquar) veluti materialiter, quatenus scilicet velle divinum est idem cum divina natura, voluntas autem à qua pro-

(a) Vid. Petavium tom. 1. lib. 7. cap. 14. pag. 740. & seq. Du-Hamel tom. 2. lib. 2. de Trinit. dissert. 3. cap. 6. concl. 3. pag. 404. aliique.

venit, non sit formaliter assimilatrix; ideo processio illa nequit dici generatio. Idem egregie patefacit ipse Angelicus Doctor lib. 4. contra Gent. cap. 23. dicens, si duplici modo posset homo producere hominem, scilicet per generationem, & modo artificiali ex propria carne; ille diceretur filius, non iste, licet uterque esset similis in substantia, idque per solum diversum procedendi modum, ut patet in Eva, quæ non dicitur filia Adæ, sicut Abel, licet utriusque substantia ab eo deprocta fuerit: igitur etsi Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat in unitate nature, non tamen dicendus est Filius. Quibus satis suadetur proposita thesis: nec aliud à Theologis in hujusmodi questionibus tentandum est. Ut enim sapienter inquit doctissimus Canus lib. 11. de Locis cap. ultimo prope finem: „Sunt nonnulla adeo implicata, & obscura, ut prudentiæ Theologicæ sit non ea demonstrare velle, sed suadere: non patentius illustrare, sed utcumque expedire.

PRÆLECTIO XXII.

De Ecclesia Catholica,

ad expositionem cap. 10. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1. ad quartum.

Non immerito Dei Ecclesiam vocat Apostolus (a) columnam, & firmamentum veritatis, cum semper immobilis, ac firma subsistat, dum cæteræ sæpe sectæ

(a) Apost. 1. ad Timoth. 3.

circumferuntur omni vento doctrinæ, quin unquam in eodem statu permaneant. *Tanta enim divinitus soliditate munita est Christi sponsa (verbis utor Magni Leonis) (a), ut eam neque hæretica unquam corrumpere pravitas; neque pagana poterit superare perfidia.* Hanc igitur veritatem credendam proposuerunt Apostoli nonno articulo Symboli, ac explicat Catechismus Concilii Tridentini prima parte cap. 10. Cujus quatuor priores paragraphos hodierno sole discutiam, pugnaturus pro domo Domini, si Dominus ipse mihi vires desuper largiatur, Pater &c. Adstet etiam à dextris meis Regina Cœli purissima Deigenitrix Virgo Maria, quæ sola cunctas hæreses interemit. Adsint quoque duo illi fortissimi Ecclesiæ pugiles Augustinus, & Thomas, iisque jungantur S. N. meus Angelus tutelaris, & reliqui omnes milites cœlestis exercitus, quorum juvamine fretus dicere incipiam, si mihi prius &c.

2. Superno auxilio tutus, ac vestra benignitate refectus (consessores amplissimi) meam orationem exordiar, quam in tres partes, claritatis gratia, scindam. Prima litteram textus velut in tabella describam. Secunda ipsam fusius extendam, explicabo, discutiam. Tertia denique conclusionem proponam, probabo, defendam. Utinam feliciter! Manum igitur, ut dicunt, ad opus, pro prima orationis parte, inquam, sic inchoare litteram textus §. 1.: *Quanta diligentia &c.* Ita vero finire §. 4. *Ut populus Dei esset, elegit.* Primo paragrapho docet Catechismus necessitatem explanationis præsentis articuli, Ecclesiæ nempe Catholice, tum ut sciant fideles differentiam veræ Religionis à falsa, tum ut hæresim summopere detestentur. Propterea §. 2. Ecclesiæ nomen declarat, dicens, ex vi græci sermonis evocationem significare; communiter autem ab Scrip-
toribus usurpari pro concilio, & concione, tametsi
pro-

(a) S. Leo Serm. 2. in anal. & in Breviar. die 11. Aprilis.

venit, non sit formaliter assimilatrix; ideo processio illa nequit dici generatio. Idem egregie patefacit ipse Angelicus Doctor lib. 4. contra Gent. cap. 23. dicens, si duplici modo posset homo producere hominem, scilicet per generationem, & modo artificiali ex propria carne; ille diceretur filius, non iste, licet uterque esset similis in substantia, idque per solum diversum procedendi modum, ut patet in Eva, quæ non dicitur filia Adæ, sicut Abel, licet utriusque substantia ab eo deprocta fuerit: igitur etsi Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat in unitate nature, non tamen dicendus est Filius. Quibus satis suadetur proposita thesis: nec aliud à Theologis in hujusmodi questionibus tentandum est. Ut enim sapienter inquit doctissimus Canus lib. 11. de Locis cap. ultimo prope finem: „Sunt nonnulla adeo implicata, & obscura, ut prudentiæ Theologicæ sit non ea demonstrare velle, sed suadere: non patentius illustrare, sed utcumque expedire.

PRÆLECTIO XXII.

De Ecclesia Catholica,

ad expositionem cap. 10. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1. ad quartum.

Non immerito Dei Ecclesiam vocat Apostolus (a) columnam, & firmamentum veritatis, cum semper immobilis, ac firma subsistat, dum cæteræ sæpe sectæ

(a) Apost. 1. ad Timoth. 3.

circumferuntur omni vento doctrinæ, quin unquam in eodem statu permaneant. *Tanta enim divinitus soliditate munita est Christi sponsa (verbis utor Magni Leonis) (a), ut eam neque hæretica unquam corrumpere pravitas; neque pagana poterit superare perfidia.* Hanc igitur veritatem credendam proposuerunt Apostoli nonno articulo Symboli, ac explicat Catechismus Concilii Tridentini prima parte cap. 10. Cujus quatuor priores paragraphos hodierno sole discutiam, pugnaturus pro domo Domini, si Dominus ipse mihi vires desuper largiatur, Pater &c. Adstet etiam à dextris meis Regina Cœli purissima Deigenitrix Virgo Maria, quæ sola cunctas hæreses interemit. Adsint quoque duo illi fortissimi Ecclesiæ pugiles Augustinus, & Thomas, iisque jungantur S. N. meus Angelus tutelaris, & reliqui omnes milites cœlestis exercitus, quorum juvamine fretus dicere incipiam, si mihi prius &c.

2. Superno auxilio tutus, ac vestra benignitate refectus (consessores amplissimi) meam orationem exordiar, quam in tres partes, claritatis gratia, scindam. Prima litteram textus velut in tabella describam. Secunda ipsam fusius extendam, explicabo, discutiam. Tertia denique conclusionem proponam, probabo, defendam. Utinam feliciter! Manum igitur, ut dicunt, ad opus, pro prima orationis parte, inquam, sic inchoare litteram textus §. 1. : *Quanta diligentia &c.* Ita vero finire §. 4. *Ut populus Dei esset, elegit.* Primo paragrapho docet Catechismus necessitatem explanationis præsentis articuli, Ecclesiæ nempe Catholice, tum ut sciant fideles differentiam veræ Religionis à falsa, tum ut hæresim summopere detestentur. Propterea §. 2. Ecclesiæ nomen declarat, dicens, ex vi græci sermonis evocationem significare; communiter autem ab Scriptoribus usurpari pro concilio, & concione, tametsi pro-

(a) S. Leo Serm. 2. in anal. & in Breviar. die 11. Aprilis.

proprius pro Christiana republica, ac omnium fidelium coetu accipitur. §. 3. varia mysteria patefacit sub Ecclesie nomine comprehensa, nempe benignitatem Domini, qui nos evocavit ab errorum tenebris ad lucem Evangelii, & ab erraticis ovibus ad gregem suum elegit; discrimen insuper quod habet Ecclesia Christi ab aliis rebus publicis humano arbitrio constitutis, & ab ipsa Judæorum Synagoga, quamvis olim fuerit divinitus adunata. Quod apposite comprobatur pulchra D. Augustini sententia. §. 4. multis nominibus mysteriorum plenis insignitur Ecclesia. Dicitur enim domus Dei, grex, sponsa, & corpus Christi; quæ omnia ab Scriptura deprompta sunt. En Catechismi textum breviter delineatum, & primam orationis partem.

3 Veniamus ergo ad aliam, ubi enucleanda est littera prælibata, quæ licet admodum clara, Deo dante, clarius illustrabitur. Quantum ad primum paragraphum optime, more solito, advertit Catechismus diligentiam à Parochis adhibendam in explicatione hujus articuli, qui duobus veluti partibus constat, Ecclesia nempe Catholica, & Sanctorum communione. De prima solum nunc agimus eum Catechismo, de qua teste D. Augustino (a), planius, & apertius quam de ipso Christo loquuti sunt Prophete, quoniam plures præviderunt erratos circa Ecclesiam Christi, quam circa incarnationem Verbi; nedum quia errores omnes circa quodcumque mysterium, etiam contra ipsam Ecclesiam diriguntur, cum hæresis sit error pertinax adversus ea, quæ Christi Ecclesia credere præcipit; sed præsertim quia specialiter ad debellandam Ecclesiam portæ inferi semper aperte fuisse videntur, etsi Christus promiserit nunquam foret, ut adversus illam prævaleant. Prius enim exierunt Pseudoprophete in spiri-

(a) August. enarrat in Psalm. 30. apud Natal. hic §. 2. n. 5. in fine.

tu mendacii, ut ad instar antiqui serpentis sponsum Christi seducerent; sed cito evanuerunt in cogitationibus suis.

4 Proderunt postea alii, si dici potest, pejores prioribus, qui, ut ait Catechismus, ad simiæ imitationem, quæ se hominem esse fingit, solos se Catholicos esse profitebantur, & Catholicam Ecclesiam apud se tantum non minus nefarie, quam superbe affirmabant, ut Donatistæ, Luciferiani, Pelagiani, Novatiani, alique veteres apud Optatum Milevitanum, Hieronymum, Augustinum, & alios Ecclesie Patres, qui eorum arrogantiam confregerunt. Sed non fuerunt ista satis. Diabolus enim, cujus malitia ascendit semper, posterioribus sæculis excitavit Waldenses, Hussitas, Lutheranos, Calvinistas, & similes alios, ut sub falso reformatorum titulo Ecclesiam Christi diruerent, & super ejus ruinas suam conderent Babyloniam. Sed in vanum laboraverunt qui ædificant eam. Nam sicut ædificatores turris Babel fuerunt linguarum confusione delusi, sic etiam Novatores; adeo ut res foret digna risu, nisi tantorum damnatione deplorabilis redderetur. Ex sola Lutheri secta statim plurimæ ortæ sunt. Quatuor & triginta numeravit Fridericus Staphylus; plusquam centum fuisse testatur Florimundus Remondus lib. 2. de ortu hæreseon.

5 Ut autem clarius pateat quousque pervenerit Novatorum innovandi libido, adducere libet lepidulam historiam quam ex Joanne Barclaio, & Wolfango Jagero refert, eruditissimus Feijoonius tom. 5. epist. 3. num. 28. & 29. In quadam familia Anglicana convenerunt in unum pater ac duo filii, ut Ecclesiam ad placitum efformarent; sicque statuerunt ritus, decreverunt dogmata; uno verbo, quidquid creditum, & observandum putabant, adamussim proposuerunt. At unio ista parum duravit; obortas enim nonnullas difficultates, aliter pater, aliter filii volebant dirimere. Quare pater à

filiis anathematis fulmine ictus; sive, ut illi nugabantur, à *communione Sanctorum* ejectus est. Post breve tempus, supervenientibus aliis questionibus, fratres se invicem segregarunt. Tanta est discordia fratrum reformatorum, ut nedum dissentiat unus ab alio, sed à seipso sæpissime.

6 Quid enim aliud sunt illæ variationes quas refert Illustrissimus Bossuetus, nisi ludi puerorum domus luteas constructium, ac destruentium? Unde Fredericus Saxonie Dux interrogatus, quid sui crederent Lutherani? Respondisse fertur: *quid nunc credant scio, quid anno sequenti, nescio*. Verius quidem dicerent ipsi hæretici cum Catone: *cras omnia, hodie nihil credo*. Sed quid mirum? De illis enim loquitur Beatus Judas Apost. in sua epist. v. 12. & 13. hisce verbis: „Hi „sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, „semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ à ventis „circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, „bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris despuman- „tes suas confusiones, sidera errantia: quibus pro- „cella tenebrarum servata est in æternum.“ Quæ licet cunctis hæreticis optime quadrent, ut sapienter asserit in hunc locum Doc. Angelicus Divus Thomas, maxime tamen Lutheranis, & Calvinistis; quocirca etiam experientia notum est. En si superis placet, novos Ecclesie reformatores. Quam latum præbet hæc materia campum ad instructionem fidelium! Hinc dignosci potest abominabile vitium hæresis; & pretiosissimum depositum fidei, quod solum in Ecclesia Catholica custoditur cum ab Spiritu Sancto regatur; ideoque recte ait Catechismus; hunc articulum à superiori pendere.

7 Sed prosequamur litteram textus ubi §. 2. *Ecclesie* nomen exponitur, quod à græco verbo deductum latine significat evocationem; quia tamen, ut non semel asserit Div. Thomas, aliud est id à quo nomen imponitur, & aliud id ad quod significandum ordinatur; ideo

ideo hæc vox *Ecclesia* licet juxta nominis etymologiam evocationi respondeat, communiter ab scriptoribus usurpatur pro concilio, & concione, sive fidelium, sive infidelium; nam Psalm. 25. vers. 5. dicitur Deum odire Ecclesiam malignantium, & Act. 19. populus Ephesus fabulosæ Dianæ cultor, à quodam Scriba vocatur Ecclesie nomine; ac similiter singuli cœtus in quibus Deus legitime colebatur, dicuntur ab Apostolo Ecclesia Corinthi, Galatiæ, Leodicensium &c. ut infra §. 10. advertitur à Catechismo. Præsules quoque, & Pastores, eadem voce intelliguntur, ac etiam templa in quibus adunantur fideles ad fundendas Deo preces, vulgo dicuntur Ecclesie. At, missis his, aliisque hujus nominis acceptionibus (a), juxta communionem sacrarum Scripturarum consuetudinem, vox ista *Ecclesia* usurpatur pro Republica Christiana, & congregatione cunctorum fidelium, qui veram religionem profitentur. Unde ab Augustino in textu citato definitur Ecclesia: *Populus fidelis per universum orbem dispersus*. Dicitur *populus*, id est, multitudo hominum ordinata. Dicitur *fidelis*, id est, credentium veritates à Christo Domino revelatas. Dicitur denique *per universum orbem dispersus*, quia ut ait alibi Augustinus, à solis ortu usque ad occasum unius fidei splendore diffunditur; quocirca etiam vocatur Catholica, ut §. 16. hujus capituli explicat. Catechismus.

8 Hic tamen advertere oportet, quod modo loqui de Ecclesia Militanti, quæ sola est viatorum, atque credentium; non vero de Triumphanti, in qua Beati sine fide, æterna gloria potiuntur. Loquimur etiam de Ecclesia in præsentis statu cujus janua est Baptismus, non autem de illa quæ ab exordio mundi ad Christum usque aliis ritibus viguit. Quare sciendum est

Qq 2

(a) Vide varias Patrum definitiones apud Natalem hic cap. 10. §. 1. num. 2. Tournellum tom. 2. quest. 1. art. 2. pag. 5. & plures alios.

in Adamo & Eva jam incepisse Ecclesiam; non in Adamo tantum, cum plures ad hoc requirantur, ut recte ait Illustrissimus Canus lib. 4. de locis. Nec obstat aliquos dicere incepisse ab Abele, per hoc enim solum intelligunt in eo incepisse Ecclesiam expressius declarari, quia clarius patuit Abelis iustitia, qua semper coram Deo ambulavit; ejus religio, qua primus sacrificium legitur obtulisse; & ut alia mittam, in Abele incepit videri prima Ecclesiae persecutio, & separatio ab Ecclesia malignantium. Itaque ab Adamo & Eva usque ad diluuium, licet omnis caro corruperit viam suam, non defuerunt fideles; talis fuit Noehemus, ejusque familia, qui in arca inclusi, & sibi, & posteris vitam servarunt. Similiter à Noehemo usque ad Abrahamum, etsi major pars hominum à vero Dei cultu recesserit, aliquos tamen sibi reservavit Altissimus, quorum notior est Abrahamus, ex cujus semine nasci voluit Christus Dominus; sicque toto illo tempore populus judaeus Ecclesiam constituabat, seu potius Synagogam.

9 Differunt enim Ecclesia, & Synagoga, quia Ecclesia, ut supra diximus, convocationem significat, quae est hominum propria; Synagoga vero congregationem, quae nedum hominibus, sed etiam pecoribus convenit; ideoque Div. Hieronymus commentario in cap. 5. Proverborum, apposite inquit: „Ecclesia, & „Synagoga graeca nomina sunt, & unam, eandemque rem latine significant, id est, conventum plurimum ad invicem. Si autem subtilius distinguantur, „Ecclesia convocatio, & Synagoga congregatio interpretatur, & vetus quidem Dei populus utroque nomine vocabatur; nunc autem gratia distinctionis, ille „Synagoga, noster Ecclesia dicitur, merito scilicet „fidei, & scientiae majoris: quia & irrationabilis creatura potest congregari.“ Similiter loquitur Augustinus tum super Psalm. 77. & 81. ut asserit Catechismus

smus, tum super Epistolam ad Roman. his verbis: „Ecclesia ex vocatione appellatur, Synagoga vero ex „congregatione. Convocari enim hominibus magis congruit, congregari autem magis de pecoribus dici solet; unde greges proprie pecorum dici solent. Quamvis „ergo plerisque Scripturarum locis, ipsa Ecclesia grex „Dei, & ovile Dei, & pecus Dei vocetur; tamen cum „in comparatione homines pecora dicuntur, ad vitam „veterem pertinet hujusmodi homines non sempiternae „veritatis, sed temporalium promissionum tanquam „terreno pabulo esse contentos: Paulus ergo vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei: unde, „nisi ex grege Synagoga?”

10 Ex Ecclesia vocabulo hactenus explicato, non levia mysteria capere possumus. In eo enim elucet benignitas Domini, qui nos eduxit à tenebris in admirabile lumen suum, & ab erraticis ovibus expositis luporum dentibus, ad tutum ovile vocavit duplici vocatione, interna scilicet, ac externa. Prima: per interiorum Spiritus Sancti afflatum. Secunda: per ministerium Praedicatorum, atque Pastorum. Apparet etiam sapientia, potentia, & providentia ipsius Dei, qui dum Ecclesiam fundare voluit, infirma mundi elegit, ut confunderet fortia. Dignoscitur quoque discrimen, quod est inter Ecclesiam, & alias republicas humana ratione; atque prudentia constitutas, & ab illa Judaeorum Synagoga, tametsi divinitus adunata. Illi enim, teste Apostolo, erant filii ancilla, nos filii liberae; illi, teste Div. Thoma 1. 2. quaest. 99. art. 6. reputabantur tanquam parvuli, nos velut adulti; illi tanquam pecora congregati, cauterio circumcisionis notati, & crassiori pabulo alti leguntur; nos vero tanquam rationis compotes convocamur, spiritali caractere insignimur, & aeternis bonis ardentius inhiamus. Quare merito in Catechismo Christianus populus non Synagoga, sed Ecclesia dicitur, quia terrenis, & mortalibus rebus

contentis, coelestes, & æternas tantummodo consecratur.

11. Quarto, & ultimo paragrapho ex designatis transit Catechismus ad explicanda præcipua nomina plena mysteriis, quæ in sacris litteris tribuuntur Ecclesie, A Paulo enim dicitur domus Dei; à Matthæo ædificium Domini; à Joanne grex ovium Christi, quæ si modica videntur, addit Apostolus Ecclesiam esse Christi sponsam; imo ejus corpus eam appellat 2. ad Corinth. 11. inquit: *Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo; & ad Ephesios 5. v. 25. Viri, diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam.* Et infra de matrimonio loquens vers. 32.: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Quod Oseas cap. 2. vers. 19. jam propheterat dicens: *Et sponsabo te mihi in sempiternum.* Dicitur etiam corpus Christi, ad Ephesios 1. vers. 22. his verbis: *Et ipsum dedit caput omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Idem tenet ad Colossenses 1. vers. 18. & alibi. Intellegitur autem corpus mysticum quatenus æcana vi gratiæ formatum est, non naturali, substantiali, & necessaria membrorum conjunctione; sed non eo sensu corpus mysticum dicitur, quo mysticum opponitur vero, propriæque dicto corpori, ut recte probat Natalis Alexander, in præsentî capite Catechismi.

12. Quoniam idem Apostolus 1. ad Corinth. cap. & versu 12. ait: *Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa; omnia autem membra corporis eum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita & Christus.* Quæ verba exponens Augustinus lib. 1. de peccatorum meritis cap. 31. sic loquitur: „ Non dixit, ita & Christi, id est, corpus Christi, sed ita & Christus; unum Christum appellans caput, & corpus. Quod quidem incredibile videri non debet: si enim Divina substantia longe distantior, atque incomparabili diversitate, sublimior, potuit propter nos ita suscipere huma-

„ nam

„ nam substantiam, ut una persona fieret; quanto credibilis alii homines sancti, & fideles ejus, fiunt cum homine Christo unus Christus.“ Hocque principium centies repetit Sanctus Doctor, præsertim in enarrationibus in Psalmos: „ Totus Christus caput, & corpus est; caput, & membra unus Christus; caput in Cælo erat, & dicebat: *Saule, quid me persequeris?* „ Nos cum illo in Cælo per spem, ipse nobiscum in terra per caritatem.“ Curemus ergo ita Christo incorporari, ut ipse nobis semper incorporetur. Quia licet per peccatum non desinamus esse membra tanti, & tam sacri corporis, tamen, quantum in nobis est, ipsum turpiter deformamus, & per mortem, (quod Deus avertat) ab eo separabimur in æternum, sicut lignum aridum ab arbore scinditur, & in ignem mittitur comburendum.

13. Hinc sequitur, Ecclesiam Christi esse visibilem, & bonos, malosque complecti, si fidem habent, & excommunicati non sint. Quod late probant Auctores, ut Turrecremata in summa lib. 1. cap. 44. & deinceps, Canus lib. 4. de Locis, maxime cap. 3. Cardinalis Hosius, Franciscus Sonnius, alique complures. Sed cum de hoc specialiter agatur infra §. 7. & 8.; ideo nunc tantum defendendum suscipio, Catechumenos esse quodammodo in Ecclesia: intelligendo per Ecclesiam non solum regeneratos fonte Baptismi, sed & alios qui fidem Catholicam profitentur, quomodo Dei populus, sive in lege nature, sive in lege scripta Ecclesiam constituēbat, ut diximus supra, & asserit Div. Thom. 3. p. q. 8. art. 3. Certum enim est illos non pertinere ad Ecclesiam primo modo cum careant baptismatis caractere, bene vero secundo, si Christi fidem corde jam credant, & Sacramentum regenerationis exoptent, ut statim probabitur tertia orationis parte, hæc enim jam satis sunt pro secunda.

14. Ad tertiam igitur partem perveniens, hanc conclusionem disputationi appono: *Catechumeni satis fide in-*

instructi, & vere desiderantes Baptismum, pertinent ad Christi Ecclesiam, multisque privilegiis gaudent. Ante ejus probationem advertere placet cum Illustratore Ferraris tomo ultimo Bibliothecæ, verbo *Sepultura*, in appendice pag. mihi 75. tres olim fuisse Catechumenorum classes, licet duas tantum recenseat Menardus in notis ad Sacramentarium Sancti Gregorii. Prima audientium, secunda genuflectentium, tertia competentium, seu electorum. In prima constituebantur illi, qui privata instructione exacta, publice in Ecclesia instructebantur per Episcopum. Ad secundam spectabant qui participes, consortesque fiebant orationum, & exorcismorum. In tertia collocabantur idonei jam ad Baptismum, ut recensentur inter proxime baptizandos. Pro quo videri possunt, Josephus Vicecomes de antiquis Baptismi ritibus lib. 2. Van-Espen J. E. U. part. 2. tit. 2. cap. 3. Tournely de Sacram. Baptismi quest. 3. art. 3. Juenin Comment. historic. & dogmat. de Sacram. dissert. 2. de Baptism. cap. 2. art. 1. Ducangii Gloss. tom. 1. pag. 887. &c. Tametsi alii viri eruditissimi eandem, non sequantur partitionem, ut Martene lib. 1. de antiquit. Christian. Rit. cap. 1. art. 6. Berti lib. 31. de Theolog. disciplinis cap. 20. & eruditus Selvagiugus de antiquit. Eccles. tom. 1. lib. 2. cap. 17. §. 4. pag. 394.

15 Quidquid tamen sit de Catechumenorum ordine, nobis lubet eos distinguere in illos, qui sua culpa differunt baptizari, ut cupiditatibus serviant, in illos qui nondum sunt perfecte instructi dogmatibus necessariis necessitate mediæ, & in illos quibus nihil deest ut baptizentur, sed data oportunitate baptizari cupiunt. Priores duos ordines dicimus ad Ecclesiam non pertinere, sed solum posteriorem: unde si moriantur, salvi sunt baptismo flaminis, sepultura Ecclesiastica gaudent, & fidelium sacrificiis, ut constat expresse cap. *Apostolicam*, de Presbytero non baptizato, ubi Innocent. III. ab
Epis-

Episcopo Cremnensi consultus respondit: *Sopitis questionibus Doctorum, Patrum sententias tenes, & in Ecclesia tua juges preces, hostiasque Deo offerri jubeas pro Presbytero memorato.* Cumque pro nullo offerri possint preces, & hostiæ, nisi sit de Ecclesia; sequitur eos ad Ecclesiam pertinere. Accedit Sanctorum Patrum sententia: idem enim tenent Ambrosius orat. de obitu Valentiniani num. 51. & sequent. Augustinus lib. 4. contra Donatistas num. 30. & 31. tom. 9. col. 94. & 95. Quos sequutus est Bernardus epist. seu tract. ad Hugonem de S. Victore, dicens: „Ab his duabus „columnis (Augustino scilicet, & Ambrosio), crede „mihi, difficile avellor; cum his, inquam, me errare, aut sapere fateor.

16 Nec obstat Concilium Bracarense II. anni 563. (a) in quo postquam canone 16. statutum est, nullam commemorationem in oblatione esse faciendam pro illis, qui sibimetipsis necem inferunt, can. 17. ita habetur: *Item placuit, ut Catechumenis sine redemptione baptismatis defunctis, simili modo neque oblationis commemoratio, neque psallendi impendatur officium.* Non, inquam, obstat; quia Canon ille loquitur de Catechumenis, qui culpa, & negligentia sua, sine baptismo decedunt; vel dici potest cum Eminentissimo Orsi tom. 19. histor. Ecclesiasticæ lib. 42. num. 62. contrarium usum in Ecclesia prævaluisse. Unde Augustinus tract. 11. in Joannem ait: „Quod signum crucis habent Catechumeni, jam de domo magna sunt, sed fiant ex servis „filiis, neque enim nihil sunt, qui ad magnam domum pertinent.“ Hæc ille apud Selvagiugum tom. 1. pag. 90. antiquitat. Ecclesiast. Videatur etiam Perri-mezzius part. 6. dissert. 338. pag. 331.

17 Alia conclusio: *Etsi Catechismus cum Augu-*
Tom. I. Rr *gu-*

(a) Vide Theophil. Raynaud. tom. 15. heteroclet. 1. sect. 3. q. 3. num. 22. pag. 455.

gustino dicat §. 3. hujus cap. Judaico populo impositum esse Synagogæ nomen, quia pecudum more, quibus magis congregari convenit, terrena, & caduca tantum bona spectabat; non ita intelligendum est, ut bona cœlestia penitus ignoraret. Hæc conclusio est magni momenti, tum quia opposito abutuntur Materialistæ, Atheistæ, Deistæ, alique increduli, sola terrena sectantes, quin spiritualium fidem habeant, quorum aliqui etiam inde probare intendunt, legem Mosaicam esse Deo indignam, cum non nisi temporalia bona promitteret, nulla mentione facta de immortalitate animæ, nec de præmiis ac suppliciis alterius vitæ, ut pestilentissimus Auctor Dictionarii Philosophici; tum quia prima fronte videtur opposita Catechismo, Augustino, Hieronymo, Bernardo, Thomæ, & aliis plurimis, vocantibus Judæorum promissiones mere terrenas, ac vile præmium; quod intelligi debet juxta litteram, & corticem legis Judæicæ, non ad excludenda bona aterna, quorum fide semper imbutus fuit populus Dei. Videantur Suarez lib. 9. de legibus cap. 6. n. 18. & sequent. pag. 637. Thomassinus tom. 3. Theolog. dogmat. tract. 5. cap. 4. & sequentibus a pag. 719. Duguet in exposit. Psal. 6. Mezengui in opere, Gallico idioma, *Abregé de l'Histoire de l'Ancien Testament*, liv. 7. chap. 1. in fine. Ludovicus Baily tract. de vera Religione tom. 1. part. 2. cap. 9. prop. 7. in solut. ad arg. 12. à pag. 502. Castus Innocentius Ansaldo, Ord. Præd. lib. de Futuro sæculo ab Hebræis ante captivitatem cognito. Joan. Vincentius Patuzzi lib. de Sede inferni part. 2. cap. 2. pag. 138. Edit. Bassani 1782. & in opere *de futuro impiorum statu*, lib. 1. cap. 6. pag. 33. & sequentibus. Antonius Valsecchi de fundamentis Religionis, & de fontibus impietatis, lib. 2. cap. 11. num. 5. & sequentibus pag. 197. atque Roselli tom. 5. Philosophia quæst. 16. art. 3. pag. 354. num. 790.

PRÆ-

PRÆLECTIO XXIII.

De Sanctorum Communione,

ad expositionem cap. 10. primæ partis Catechismi Concilii Trident. à §. 23. ad ultimum.

1 Oceanum gratiarum, mare magnum, ac spatiosum charismatum, non abs re, dici potest Ecclesia. In ea enim tanquam pisces in aqua nascimur, ut ait Tertullianus (a); ex ea proveniunt fluentia virtutum, ac bonorum operum, quibus fidelium corda rigantur; ab ea denique totus orbis catholicos fecundatur, floret, atque fructificat, saluberrimis undis manantibus ex fontibus Salvatoris (b), meritis inquam Christi, atque justorum, quæ cunctis cum Dei servis, velut mysticis arboribus communicantur. En Sanctorum Communionem ab Apostolis traditam nono articulo Symboli. Cujus dilucidam explicationem exhibet Catechismus Concilii Tridentini 1. part. cap. 10. à §. 23. usque ad ultimum. Quos, numeros quinque, hodierno sole discutiam, in nomine Patris, &c.

2 In adjutorio Altissimi, in protectione Sanctorum, ac in benignitate vestra confisus (carissimi Consessores) præsentem orationem incipiam, quam pro majori luce in tres partes distribuam. Prius enim textus synopsim adducam; deinde ipsam textus litteram fusius enucleabo; tandem conclusionem proponam, probabo, tuebor. Utinam omnia, & meis votis, & vestre expectationi respondeant!

Rr 2

Pri-

(a) Tertul. lib. de Baptismo cap. 1. (b) Isaie. 44. v. 3.

3 Primam igitur orationis partem exordians, en initium litteræ textus §. 23. *Sanctorum Communionem, &c.* Ecce vero finem §. ultimo: *Beati qui habitant in domo tua Domine.* His quinque paragraphis agit Catechismus de secunda parte noni articuli Symboli, seu de Communione Sanctorum. Cujus fidei necessitatem, ac utilitatem proponit, admonendo Ecclesiae Præsides, ut Pauli, aliorumque Apostolorum exemplo, omnem adhibeant diligentiam in hujus veritatis explanatione, quæ est uberior explicatio prioris partis articuli, Ecclesiae nempe Catholicae. Unitas enim Spiritus à quo illa regitur, efficit, ut quidquid in ea largitur commune sit omnibus. Communia quippe sunt Sacramenta, mèrita, & bona opera à singulis fidelibus in caritate facta; quia caritas, teste Apostolo, non quarit, quæ sua sunt. Quod optime confirmat Ambrosius aptissimo exemplo humani corporis, ejus membra se mutuo juvant, atque tœnent. Quam similitudinem jam adduxerat idem Apostolus. Verum, sicut membra arida, vel à corpore separata, ejus bona deperdunt, sic peccatores veluti membra mortua, licet adhuc Ecclesie corpori juneta, & multo magis hæretici, schismatici, & excommunicati, tanquam membra abscessa, Sanctorum Communionem privantur. Primi quidem quantum ad viriditatem gratiæ, & meritum bonorum operum, non vero quantum ad omnia, cum non desinant esse membra Ecclesie, sicque aliquos ab ea influxus accipiunt. Ultimi vero à gremio Ecclesie omnino arcentur. Docet denique Catechismus, nedum communia esse fidelibus bona illa, quibus Deo junguntur, sed & alia plura, quæ ad Ecclesie utilitatem deserviunt, ut sunt gratiæ gratis datæ, peccatoribus etiam aliquando concessæ. Hæc est in summa littera textus, & prima orationis pars.

4 Ad secundam ergo ingrediamur, ubi elucidanda est littera delibata. Catechismus itaque, postquam in

su-

superioribus paragraphis hujus decimi capitis abunde egit de Ecclesia Catholica, nunc à §. 23. usque ad ultimum agit de Communionem Sanctorum, quæ est velut appendix Ecclesie. Quinque autem modis accipitur Sanctorum Communio. Primo pro societate illa omnium membrorum Ecclesie, sive in terris adhuc luctantium, sive in purgatorio patientium, sive in Cœlo regnantium, tum inter se, tum cum Christo ipsis Ecclesie capite. Secundo pro Communionem Sacramentorum, quibus veluti sacris vinculis fideles cum Christo, ac invicem connectuntur. Tertio pro Communionem omnium donorum, sive reddant homines justos, ut gratia sanctificans, & virtutes ipsi annexæ; sive quæ aliquando etiam impiis tribuuntur ad Ecclesie commodum, & vocantur gratiæ gratis datæ, quales sunt scientia, prophetia, donum linguarum, miraculorum, & alia hujus generis. Quarto pro constanti professione ejusdem fidei, religionis, ac pietatis, in qua defuncti sunt sancti, qui nos præcesserunt; ad quam fidem hortatur Apostolus Hebræorum 13. v. 7. dicens: *Memento Præpositorum vestrorum, qui vobis loquuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem.* Hoc sensu in Canone Missæ Sacerdotes, suo, populique catholici nomine, recitant orationem incipientem *Communicantes.* Quinto denique sumitur Sanctorum Communio pro sacro commercio suffragiorum, bonorum operum, & meritorum inter omnia Ecclesie membra per unum spiritum vinculo caritatis colligata.

5 Hanc fidei veritatem tanquam objectum, & finem respiciunt cætera nostræ Religionis mysteria. Nam Apostolus prædilectus, & sublimior Evangelistarum Joannes, rationem afferens institutionis discipulorum, sic eos alloquitur epist. 1. cap. 1. v. 3. *Ut & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre, & cum Filio ejus Jesu Christo.* Quare me-

merito exoptat Catechismus in textu, Ecclesiarum Præsides, Pauli, aliorumque Apostolorum diligentiam imitari in explicatione hujus articuli de Communionem Sanctorum, ut in hanc tam amplam, & beatam societatem admittamur, admissisque constantissime perseveremus, cum gaudio gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine. Credendum igitur est dari Communionem Sanctorum, hoc est Sanctorum, & Justos Ecclesie, tam militantes in terra, quam satisficientes in Purgatorio, quam gaudentes in Cælo, se mutuo amore lovare, & quantum quisque possit, aliis subvenire. Uno verbo: eos ad invicem ea omnia agere, quæ in republica bene ordinata, in familia bene constituta, in corpore bene valente cernimus; his enim rebus non semel comparatur Ecclesia.

6 Explicatur hæc veritas variis Scripturæ exemplis, ac testimoniis Patrum. Jobi 1. v. 4. de septem ejus filiis dicitur: *Ibant filii ejus, & faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo; & mittentes vocabant tres sorores suas, ut comederent, & biberent cum eis.* Super quem locum ait Origenes, seu Joann. Hierosolymitanus, ut vult doctissimus Carmelita Wastellus (a): *Septem fuerunt numero fratres, & unam habuerunt animam; septem fuerunt persone, & unum erat eis cor, nec quidquam suum esse dicebant, sed erant illis omnia communia, & substantie, & divitie.* Similiter in Actibus Apostolorum legitur, primos Christi fideles nihil proprium habuisse, sed bona omnia temporalia, quæ possidebant, in commune depositum tradidisse Apostolis, postea singulis distribuenda, prout necessitas exigebat. Hoc igitur quod tunc in rebus corporis accidebat, sublimiori modo accidit in bonis spiri-

(a) Petrus Wastell lib. 2. Viidic. operum Joann. Hierosolymit. sect. 8. n. 1. pag. 483.

ritualibus cunctorum Christi fidelium, in quibus nihil ita proprium es unius, ut aliis non conveniat. Duplex autem considerari potest Sanctorum Communionem. Prima est de rebus Sanctis à Christo pro omnibus in Ecclesia institutis. Secunda de bonis operibus à singulis, Dei gratia acquisitis.

7 Communionem Sanctorum primo modo tradita, non inepte diceretur Sanctorum Communionem generalis, quæ omnes communicamus in sanguine Redemptoris, in donis gratiæ quibus sanctificamur, in Sacramentis fidei, in verbo Dei, in promissis Evangelii; & bona ista cunctis, etiam peccatoribus, sunt communia. Quia omnes vocati sunt ad eandem fidem in eadem spe vocationis, ad eandem gratiæ charismata, ad eandem sacramenta, maxime ad baptismum, & Eucharistiam. Ideoque merito Catechismus, Patrum vestigia sequens, de illis specialem mentionem facit in textu, ad explicandam Communionem Sanctorum. Sicut enim janua communis est omnibus qui in domo sunt, & panis nullis domesticis denegatur; sic baptismus qui est Ecclesie janua, & Eucharistia, quæ cibus est filiorum Dei, omnibus fidelibus communis est; ut omittam alia plurima, quorum singuli habent partem. Quemadmodum ergo illi qui ejusdem sunt civitatis, communicationem habent in iisdem privilegiis, in sylvis, pascuis, fluminibus, fontibus, foro, plateis, & hujusmodi aliis, ob colligationem quamdam in eadem societate politica; ita & Ecclesia, civitas Dei, omnes suos cives participes facit bonorum spiritualium, quæ Christus in ea posuit, tanquam Jerusalem, quæ edificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum.

8 Præter hanc generalem Sanctorum Communionem est alia specialis, justis solum conveniens, & in gratia existentibus. Caritas enim, quæ, teste Apostolo, non quarit quæ sua sunt, efficit, ut quæcumque pie, sancteque ab uno geruntur, ad omnes pertineant, il-

lisque prosint. Quoniam Sancti Dei homines ubicumque existant nedum sunt tanquam cives ejusdem urbis, & domestici ejusdem familiæ; sed etiam juxta Joannem, & Paulum, veluti palmites ejusdem vitis, & membra ejusdem corporis. Quo exemplo apposite utitur Divus Ambrosius super illud Psalmi 118. v. 69.: *Particeps ego sum omnium timentium te*. Ubi S. Doctor hæc sapientissime addit: „Sicut membrum parti-
„ceps esse dicimus totius corporis, sic conjunctum om-
„nibus timentibus Deum. Quare Christus eam nobis
„orandi formam præscripsit, ut diceremus: panem no-
„strum, non meum, & reliqua ejus generis, non no-
„bis tantum, sed omnium salutis, & commodis pro-
„spicientes.“ Hæc igitur bonorum communicatio, mem-
brorum humani corporis aptissima similitudine in sa-
cris litteris sæpe demonstratur, ut videre est ad Ro-
manos 12. v. 4. & 5. 1. ad Corinth. 12. v. 12. & 13.
ad Ephes. 4. v. 16. & alibi.

9 Unde, quemadmodum pedes dum ambulant pro toto corpore ambulant, manus dum operantur, aures dum audiunt, oculi dum vident, &c. propter unionem quam habent ad invicem, & unitatem spiritus, quo animantur, aliter nihil valerent, ut post D. Augustinum sermone 267. alias de tempore 186. acute observavit Chrysologus sermone 132. dicens: *Est membrorum commercio salutaris pretiosus oculus, debent illi membra omnia sue lucis obsequium, sed evulsus à corpore nec sibi videt*: Ita etiam Ecclesiæ membra fideles, etsi diversis ministeriis, ac functionibus destinata, in commune bonum operantur. Hinc teste D. Ambrosio lib. 1. offic. cap. 29. ac etiam experientia teste, dum fideles orant, pro omnibus orant, dum laborant, pro omnibus laborant, dum patiuntur, pro omnibus patiuntur; ideoque dicebat Apostolus 1. ad Corinth. 12. v. 21.: *Non potest caput dicere pedibus: non estis mihi necessarij*. Et 2. ad Corinth. 11. v. 29.: *Quis infirmatur, &*

geo

ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non wor? Quæ verba pro themate sumit Venerabilis Ludovicus Granatensis oratione illa, quam morti proximus edidit, qua tanquam Cygnus, ut vulgo dicitur, suaviter cecinit, & simul amare flevit lapsum cujusdam sanctimonialis. Ad quod videri potest eloquentissimus Musozius in vita illius lib. 2. cap. 13. „Sicut itaque dum aliquod membrum dolet totum corpus affligitur, ita dum aliquis fidelium labitur, tota Ecclesia lugeat: vix igitur illis, qui peccata populi Dei non plangunt, sed exultant in rebus pessimis. Est ergo inter justos, & Deo caros, tanquam viva Ecclesiæ membra, intima bonorum operum communicatio.“

10 Peccatores vero, utpote membra mortua, arida, exsiccata, cum vita gratiæ, & caritate careant, fructum bonorum operum, qui ad justos, & pios homines provenit, non percipiunt. Quia tamen non desinunt esse membra Ecclesiæ, ut supra docuit Catechismus §. 7. & 8. & modo repetit §. 26: ideo aliquos influxus percipiunt, & ad amissam gratiam, vitamque recuperandam ab aliis adjuvantur. Meritis enim justorum Deus sæpissime impios convertere solet. Propterea jugiter orat Ecclesiæ, orat Sacerdos in Sacrificio, orant viri pii, austeras macerationes adhibendo, ad impetrandam à Deo peccatorum conversionem. Sic orabat Stephanus, & aliquando conversus est Saulus; sic orabat Monica, & aliquando conversus est Augustinus; sic orabat Dominicus, Franciscus, alique servi Dei, & innumeros peccatores ad veram penitentiam adduxerunt. Unde Div. Augustinus lib. 3. de baptismo contra Donatistas cap. 17. ait: *Per orationes Sanctorum spiritualium, qui sunt in Ecclesiæ, tanquam per columbæ creberrimum gemitum, peccata solvi*. Idem docet Div. Ambrosius lib. 5. in cap. 5. Lucæ his verbis: *Si gratium peccatorum diffidat veniam, adhibe precatores, adhibe Ecclesiam, &c.*

Tom. I.

Ss

Ju-

11. Juvant etiam orationes justorum, ipsorumque mera praesentia, ad liberandos malos à pluribus calamitatibus, & infortunis. Nam Deus olim, Genesis 18. vers. 32. promisit liberare Sodomam ab incendio, si decem tantum justi fuissent inventi. Et Jeremiae 5. vers. 1. promisit ipse Deus se propitium fore Jerusalem, dummodo unus aliquis vir justus in ea reperiretur. Actorum quoque 27. à vers. 22. legitur intercessione Pauli ducentos septuaginta sex fuisse à naufragio liberatos. Quod vero non justorum tantum qui in hoc mundo vivunt, sed eorum etiam maxime, qui ad vitam migrarunt feliciorum, nobis orationes patrocinentur, & merita suffragentur, significavit Dominus Isaia 57. vers. 35. dicens: *Protegam civitatem istam propter me, & propter David servum meum.* Quibus verbis, inquit Hieronymus in hunc locum, *Rex Ezechias admonetur, quod in tantum justitiam diligat Deus, ut etiam posteros Sancto am hominum, non suo merito, sed majorum virtute, tueatur.* Et in Ezechielem 13.: *Ira Dei precibus Sanctorum frangitur.* Quocirca Div. August. quaest. 149. in Exodum, explicans haec verba Domini ad Moysen: *Sine me, & iratus conteram eos,* ait, sic loquutum esse Deum, ut eo modo admoneretur, cum „merita nostra nos gravant ne diligamur à Deo, rele- „vari nos apud eum illorum meritis posse, quos diligit. Nam cum ab Omnipotente dicitur homini: *Sine me, & conteram eos;* quid aliud dicitur, quam con- „tererem eos, nisi diligerentur abs te? Et lib. 20. contra Faustum cap. 21. 1. „Populus Christianus me- „morias martyrum religiosa solemnitate concelebrat, & „ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum con- „societur, atque orationibus adjuvetur.“ Quemadmodum ipsi orant in Coelis pro universis, in Ecclesia militantibus, ut Sanct. Fructuosus respondit (a).

Re-

(a) Vid. Brev. Romani. die 21. Januarii, in Sanctia Hispan.

12. Rectissime igitur se commendant fideles sanctorum orationibus, nedum in mundo viventium, sed multo magis in Coelo regnantium, ut statuit sexta Synodus Generalis can. 7. & Tridentina initio sess. 25. Nam, ut ait Div. Bernardus serm. 2. de Sancto Victore: *Quilibet sanctus in terris visus est ut esset exemplo, in Coelum levatus est, ut sit patrocinio; hic informat ad vitam, illic invitatur ad gloriam; factus est mediator qui sibi jam postulans nihil, totum in nos transferre desiderat, & supplicantis affectum, & supplicationis fructum (a).* Non tamen oratur pro Sanctis in superna felicitate degentibus; quoniam, ut fert vulgaris paræmia ex Div. August. desumpta tract. 84. in Joan. & habetur in jure canonico cap. *Cum Martha* §. 3. de celebrat. Miss. *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre;* idemque de aliis sanctis; quia orationibus nostris non indigent, cum sint perfecte beati. E contrario autem res agitur cum animabus Purgatorii; ipsas enim non exoramus ut nobis opitulentur, quia non sunt in statu merendi, nec pro se, nec pro aliis, ut communior sententia tenet cum Div. Thoma, & observat Ecclesia, quæ nunquam ad eas recurrit suis orationibus, sed pro eis fundit ad Deum preces, ut liberentur, vel saltem mitigentur earum poenæ (b), quas quidem omnibus hujus mundi graviore esse docent Div. Bonavent. in 4. dist. 20. art. 1. q. 2. & alii ibid. & dist. 21. ac 45. aliisque in locis. Quod etiam ita credunt fideles, qui propterea suis suffragiis, precibus, bonisque operibus divinam clementiam implorare non cessant (c).

Ss 2

In

(a) Vid. Breviar. in Sanctia Hispania. die 4. Febr. octava Sancti Juliani, & Selvagi. tom. 2. lib. 2. part. 2. cap. 10. §. 1. (b) Fatemur tamen probabilem esse opinionem dicentium animas in Purgatorio patientes etiam Deum orare pro viatoribus, maxime sibi devotis. Ita tenent Gotfr. tom. 3. tract. 14. quaest. 4. dub. 2. §. 3. num. 29. Liberius à Jesu Carmelita tom. 1. controversia 23. Col. 422. & alii antiquiores apud Antonium Castel in 4. dist. 46. quaest. 4. (c) Vid. Theophil. Raynaudus tom. 16. Heteroclit. Spirit. part. 2. sect. 1. punct. 6. pag. 337.

13 In quo quidem maxime percipitur sanctorum communio, & fraterna Christianorum caritas, quae fidem auget, spem erigit, & virtutes omnes in motu ponit ad sublevandas animas defunctorum. Horum uno ducti intuitu plures pii Catholici, omnibus suis spiritualibus bonis libenter cedunt in suffragium animarum, quin inde timeant sibi aliquando defutura. Credunt etenim, nec vana fides, sic magis augeri eorum merita, ponendo sortes suas in manu Domini tam misericordis erga misericordes. Id bene noverant magna Gertrudis, Liduvina, Catharina Senensis, Seraphica Virgo Teresia, aliaque sponsa Christi coelitus illustrata. Similiter plures doctissimi, ac venerabiles viri, ut Ximenius, Palafoxius, Benedictus XIII. Pontifex Maximus, qui ex Thesauro Ecclesiae varias, & utilissimas gratias elargitur offerentibus sua opera in favorem animarum. Ad cujus uberiorem notitiam videri possunt Jacobus Baronius Ord. Praed. tom. 2. remedii universalis lib. 3. cap. 29. §. 8. pag. 265. hispano sermone, & Gaspar Olibenus Clericus Regularis Sancti Cajetani, in dialogis Purgatorii, eodem idiomate Compluti editis, anno 1732. Ex quibus, & aliunde, multa alia addere possem ad rem quae de agimus apprime conducunt, sed ne nimius sim, in vitus silentio praetermitto.

14 Unum tamen adducere placet, quod in laudem nostri Regni, & nationis maxime cedit, Balearicos scilicet, Valentinos, Barcinonenses, & totam Aragoniae gentem, tanto semper religionis fervore arsisse, ac desiderio subveniendi affectis Purgatorii animabus, ut in die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum, ab immemorabili tempore quilibet Sacerdos regula solutus duas missas, & tres regularis offerret, quemadmodum in die Nativitatis Domini. Quam laudabilem consuetudinem extendere cupientes Catholici Reges in totam Hispaniam, & Fidelissimi Lusitaniae in suam dio-

tionem, non semel efflagitarunt Romani Pontificis gratiam, nec destiterunt, donec audita fuerint eorum preces, quibus tandem benigne annuit sapientissimus Papa Benedictus XIV. qui post maturum examen, decretum edidit die 21. Augusti anno 1748. in favorem Catholici Regis Ferdinandi Sexti, & Fidelissimi Lusitaniae Principis Joannis Quinti; eis concedens, ut Sacerdotes omnes, etiam regulares in iis regnis degentes, tres possent celebrare Missas in die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum, juxta formam, & modum ab eodem summo Pontifice prudentissime ordinatum (a).

15 Non ignoramus haereticos nostri temporis risu accipere pias istas devotiones. Reformatores etenim Lutherani, & Calvinistae, quibus non est fides, qui spem non habent, qui caritatem non agnoscunt, qui omnibus denique virtutibus valedicunt; quasi parum egerint in decurtandis sacramentis, destruendis altaribus, comburendis sanctorum iconibus, solo aequandis templis, & omnibus Catholicae Religionis monumentis susque deque vastandis (b); non pepererunt ipsis animabus Purgatorii. Lutherus a principio enervavit virtutem indulgentiarum, postea penitus substulit, & ipsum purgatorium exsufflavit, ut magis arderet; nam lib. ad Valdenses de Eucharistia sic scribit c. 11. Cum negatis purgatorium, damnatis missas, vigiliis, coenobis, monasteriis, & quidquid per hanc imposturam erectum est; per omnia etiam probor. Nec sane mirum, quoniam ut serio inquit Cramerus, dona Spiritus Sancti, in Luthero incrementa de die in diem sumere, Similiter Calvinus lib. 3. instit. cap. 5. §. 6. haec luculenter, ac lutulenter evomit: Glamandum ergo, non modo vocis, sed gutturis, ac laterum contentione, Purgatorium

(a) Vid. Bullarium Benedicti XIV. tom. 2. p. 29. edit. Venetae anni 1748.
(b) Vid. Cl. Bossuet tom. 3. hist. variet. lib. 20. num. 50. & alibi.

„ multis blasphemis constructum esse: exitiale Satanae
 „ esse commentum, quod Christi crucem evacuat,
 „ quod contumeliam Dei misericordiae non ferendam
 „ irrogat, quod fidem nostram labefacit, & evertit.“
 Et §. 10. sic inverecundius, & audacius addit: „ Ante
 „ mille, & trecentos annos usu receptum fuit, ut preca-
 „ tiones fierent pro defunctis... sed omnes fateor in erro-
 „ rem arrepti fuerunt.“ Verum, quidquid blasphemet
 impii novatores, nos fide divina credimus esse Purga-
 torium, & animas ibi detentas vivorum suffragiis ad-
 juvari. Docet id apertissime liber secundus Machabeo-
 rum cap. 12. vers. ultimo, ubi dicitur: *Sancta ergo,
 & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à
 peccatis solvantur.* Nec valet si dicatur, hunc librum
 non esse canonicum; contrarium enim multis ostendit
 doctissimus Canus lib. 2. de locis cap. 9. Docent idem,
 quod supra, plura alia sacrae paginae testimonia, quae
 ne nimis diffundar omitto. Docet perennis traditio; do-
 cet denique Ecclesia universalis.

16. Unde merito ait August. lib. de cura pro mortuis
 habenda cap. 11. *Etsi id nunquam in scripturis vete-
 ribus omnino legeretur, tamen sufficere deberet universae
 Ecclesiae in hac consuetudine clara auctoritas.* Et de vete-
 ribus Apostoli cap. 32. *Orationibus Sanctae Ecclesiae, &
 Sacrificio saluati, elemosynis, quae pro eorum spiritibus
 erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari, ut
 cum eis misericordius agatur à Domino, quam eorum pec-
 cata meruerunt; hoc enim à Patribus traditum universa
 observat Ecclesia.* Tempus sane deficeret, si ad hujus
 veritatis probationem plura alia testimonia promerem,
 quae facile videri possunt apud Castrum, Bellarminum,
 Gravinam, Gottium, & alios Theologos bene multos, &
 graves; ideoque ab illis adducendis abstineo. Sileat ergo
 Calvinus, qui negando Purgatorium, aliasque fidei ver-
 itates id solum est, assequutus, ut ad illum locum non
 descenderit, sed ad alium inferiorem, ubi sempiternus hor-

horror inhabitat: ubi fletus, & stridor dentium non
 finitur, ubi denique nulla redemptio expectatur; sicque
 liberatio animae Trajani precibus Divi Gregorii, & alia
 hujusmodi, tamquam fabulosae rejiciuntur (a).

17. Nedum autem Sanctorum Communione privan-
 tur in inferno damnati, sed quicumque extra Chri-
 sti Ecclesiam vivunt, pagani, judaei, haeretici, schi-
 smatici, & juste excommunicati, de quibus supra jam
 egit Catechismus §. 9. Hi enim omnes destituuntur suf-
 fragiis communibus Ecclesiae, id est, orationibus com-
 munitibus, indulgentiis, sacrificiis, &c. ut docet hic
 Catechismus §. 26. in fine, & nos statim, Deo ulante,
 de excommunicatis probabimus tertia parte. Pro coroni-
 de explicationis litterae textus dicimus cum Catechismo
 §. ultimo hujus capituli, gratias gratis datas, ut sunt
*scientia, prophetia, donum linguarum, curatio, mi-
 raculorum, & cetera hujus generis, concedi hominibus
 etiam malis, non privata, sed publicae Ecclesiae utili-
 tati, ut constat de Balahamo, Caipha, Sibyllis, (si
 forte Divino Numine vaticinatae sunt, de quo non mo-
 dica lis est inter criticos) & similibus.* Quia, ut cum
 Div. Thoma docet Eminentissimus Lambertini lib. 3.
 de Canonizat. SS. cap. 42. gratiae gratis datae dantur ad
 utilitatem aliorum; sed gratia gratum faciens, datur ad
 utilitatem propriam. Quid autem dicemus de gratia cura-
 tionis veneni quam ferunt habere natos in die con-
 versionis Sancti Pauli, quos vulgus vocat *Salvadores?*
 Respondetur, etsi Alapide, alique sentiant, illos mer-
 itis Apostoli tali virtute pollere; oppositum nos pro-
 babilius judicare ob rationes doctissimi Feijoonii tom. 3.
*Theatri Critici disc. 1. & idem de gratia curationis
 strumarum, quae tribuitur Regibus Galliae; licet eam
 fortasse quondam habuerint, ut quidam narrat hi-
 storici, quos citant Cl. Pontas in Dictionario tom. 3.*
 ver-

(a) Vid. supra Praelect. 16. in fine pag. 231. ubi plures citantur Auctores.

verbo *Sirumæ*, *casu* 2. & doctissimus Lambertini lib. 4. de canonizat. SS. part. 1. cap. 3. num. 21. At de his, & secunda orationis parte jam satis.

18 Ad tertiam igitur deveniamus, in qua probanda est hæc conclusio: *Excommunicati, quamvis tollerati, privantur suffragiis communibus Ecclesie, id est orationibus communibus, indulgentiis, & sacrificiis.* Non loquimur de orationibus singularibus, & privatis, quæ applicari possunt etiam excommunicatis vitandis, hæreticis, & aliis infidelibus; quia hoc non est communicare cum illis, sed eis spirituales misericordiam largiri, quod licitum esse docent Sotus & alii cum Div. Thoma in 4. dist. 16. art. 1. Conclusio colligitur ex Div. Thom. in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 1. q1a. 1. ad secundum dicente, suffragia Ecclesie eis non prosunt, quæ pro tota Ecclesia fiunt, nec ex persona Ecclesie oratio pro eis inter membra Ecclesie fieri potest; quamvis aliqua persona privata possit ad eorum conversionem aliquid suffragium per intentionem dirigere. Idem evincit ratio à Catechismo adducta; nam qui ab Ecclesia sunt præcissi, omnino privantur fructibus communionis Sanctorum; atqui tales sunt excommunicati, quamvis tollerati: unde inter eos, & vitandos nullam posuit differentiam Catechismus §. 9. illos assignans, qui ad Ecclesie communionem non pertinent, donec respiciant. Aliæ rationes videri possunt apud Thomam Magdalena tom. 1. *Tyraciniæ moralis* q. 2. *de censuris in particulari* art. 3. num. 78. pag. 59. & apud alios.

DIRECCION GENERAL DE

PRÆ-

PRÆLECTIO XXIV.

De Remissione peccatorum,

ad expositionem cap. 11. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1. ad quartum.

1 Infelicissimi quidem essemus, carissimi auditores, si post commissa peccata non esset nobis veniæ locus. At clementissimus Dominus, qui dives est in misericordia, miseretur; qui fragilitatem nostram agnoscit, ignoscit; qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat, vivificat. Quare merito Ecclesia divinitus illustrata nos credere jubet remissionem peccatorum, tanquam dogma fidei ab Apostolis traditum decimo articulo Symboli. De quo mirum, in modum, pro more agit Catechismus Concilii Tridentini, prima parte cap. 11., cujus quatuor priores paragraphos, hesternò sole sortitos, hodierna luce discutiam, non quidem meis viribus fretus, quas nullas esse non dubito, sed divina ope confisus, quam absque hæsitacione præstolor, in nomine Patris, &c.

2 Superis adjuvantibus, vobisque benigna aure faventibus, præfatam Catechismi litteram pro viribus extricabo, oratione in tres partes disposita. In prima enim parte textum in epitomen contraham. In secunda ipsum fuse dilucidabo. In tertia demum, si tempus nondum effluerit, propositionem ex ipso textu deductam auctoritatibus fulciam, rationibus confirmabo, & ab oppositis argumentis defendam. Utinam feliciter!

3 Primam itaque partem exordians, dico sic incipere

Tom. I.

Tt

re

verbo *Sirumæ*, *casu* 2. & doctissimus Lambertini lib. 4. de canonizat. SS. part. 1. cap. 3. num. 21. At de his, & secunda orationis parte jam satis.

18 Ad tertiam igitur deveniamus, in qua probanda est hæc conclusio: *Excommunicati, quamvis tollerati, privantur suffragiis communibus Ecclesie, id est orationibus communibus, indulgentiis, & sacrificiis.* Non loquimur de orationibus singularibus, & privatis, quæ applicari possunt etiam excommunicatis vitandis, hæreticis, & aliis infidelibus; quia hoc non est communicare cum illis, sed eis spirituales misericordiam largiri, quod licitum esse docent Sotus & alii cum Div. Thoma in 4. dist. 16. art. 1. Conclusio colligitur ex Div. Thom. in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 1. q1a. 1. ad secundum dicente, suffragia Ecclesie eis non prosunt, quæ pro tota Ecclesia fiunt, nec ex persona Ecclesie oratio pro eis inter membra Ecclesie fieri potest; quamvis aliqua persona privata possit ad eorum conversionem aliquod suffragium per intentionem dirigere. Idem evincit ratio à Catechismo adducta; nam qui ab Ecclesia sunt præcissi, omnino privantur fructibus communionis Sanctorum; atqui tales sunt excommunicati, quamvis tollerati: unde inter eos, & vitandos nullam posuit differentiam Catechismus §. 9. illos assignans, qui ad Ecclesie communionem non pertinent, donec resipiscant. Aliæ rationes videri possunt apud Thomam Magdalena tom. 1. *Tyraciniæ moralis* q. 2. de censuris in particulari art. 3. num. 78. pag. 59. & apud alios.

DIRECCION GENERAL DE

PRÆ-

PRÆLECTIO XXIV.

De Remissione peccatorum,

ad expositionem cap. 11. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1. ad quartum.

1 Infelicissimi quidem essemus, carissimi auditores, si post commissa peccata non esset nobis veniæ locus. At clementissimus Dominus, qui dives est in misericordia, miseretur; qui fragilitatem nostram agnoscit, ignoscit; qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat, vivificat. Quare merito Ecclesia divinitus illustrata nos credere jubet remissionem peccatorum, tanquam dogma fidei ab Apostolis traditum decimo articulo Symboli. De quo mirum, in modum, pro more agit Catechismus Concilii Tridentini, prima parte cap. 11., cujus quatuor priores paragraphos, hesternò sole sortitos, hodierna luce discutiam, non quidem meis viribus fretus, quas nullas esse non dubito, sed divina ope confisus, quam absque hæsitatione præstolor, in nomine Patris, &c.

2 Superis adjuvantibus, vobisque benigna aure faventibus, præfatam Catechismi litteram pro viribus extricabo, oratione in tres partes disposita. In prima enim parte textum in epitomen contraham. In secunda ipsum fuse dilucidabo. In tertia demum, si tempus nondum effluxerit, propositionem ex ipso textu deductam auctoritatibus fulciam, rationibus confirmabo, & ab oppositis argumentis defendam. Utinam feliciter!

3 Primam itaque partem exordians, dico sic incipere

Tom. I.

Tt

re

re litteram Catechismi §. 1.: *Nemo est, &c.* Ita vero finire §. 4.: *Et quorum retinueritis, retenta sunt.* In praesenti capite docet Catechismus, remissionem peccatorum numerari inter articulos fidei ad salutem necessarios, quod Christi Domini testimonio probat, & Parochos sedulo monet, ut hunc articulum adeo necessarium summa diligentia fidelibus explicant; nedum scilicet peccatorum remissionem in Catholica Ecclesia reperiri, sed etiam potestatem peccata remittendi in ea esse. Nam sacramentum baptismi culpas omnes diluit, ac etiam tollit reatum poenae aeternae, non vero concupiscentiae fomitem ab originali peccato proveniente, quo licet homines sint proclives ad malum, eo tamen ad majus meritum uti possunt, & si in crimina relabantur, per poenitentiam resurgere valent. Christus enim virtutem dedit Ecclesiae remittendi peccata, cuius rei plura sunt sacrae paginae remittendi peccata, cujus rei plura sunt sacrae paginae remittendi peccata, cujus rei plura sunt sacrae paginae remittendi peccata, cujus rei plura sunt sacrae paginae remittendi peccata, & primam orationis partem.

4 Ad secundam igitur accedamus, ubi elucidanda est littera Catechismi; qui prius rectissime pro more docet, remissionem peccatorum inter articulos fidei recenseri, tanquam mysterium ad salutem consequendam necessario profuturum. Idque apposite probat doctrina jam ab initio in praefatione tradita, & alibi saepius inculcata, nempe sine certa eorum fide qua in Symbolo credenda exhibentur, nullum esse ad Christianam pietatem aditum. Quod etsi de quovis articulo Symboli verum sit, de hoc tamen videtur longe verissimum; quoniam fide hujus articuli, omnes alii quodammodo illustrantur, & iste per alios validissime comprobatur. Nam peccatorum remissione fides in unum Deum auctorem gratiae clare relucet; pro peccatorum remissione credimus Incarnationem Verbi, vitam, passionem, & mortem Christi; ejus resurrectio signum est, nos Dei gratia à peccatis posse resurgere; ascensus Christi in

Coe-

Coelum, inter alia fuit, ut ibi eum haberemus advocatum ad Patrem, & nobis facilius peccatorum veniam impetraret; ad remissionem denique peccatorum maxime ordinatur Spiritus Sancti gratia, & potestas Ecclesiae. Quare dicit Isaias cap. 27. vers. 9.: *Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum ejus.*

5 Ex quibus clare dignoscitur, quanta sit necessitas hunc credendi articulum, sine quo alia nostrae Religionis dogmata ruerent; tolleretur fides, extingueretur spes, exsularet caritas, & miseris peccatoribus aliud non maneret quam desperatio. Quis ergo Parochus non explicabit jugiter hanc veritatem? Cum ipsemet Christus divini sui oris testimonio dixerit, Luca 24. v. 47. *Oportet praedicari in nomine ejus poenitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes?* Et quis hominum corde non credet quod sua tantopere interest ad salutem? Nemo sane, nisi qui in via Cain, aut Judae proditoris abire non formidaverit; hoc cum maximae dementiae sit, fateamur omnes oportet, nedum peccatorum remissionem in Ecclesia Catholica reperiri, juxta illud Isaiæ 33. vers. 24. *Populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas, sed etiam potestatem peccata remittendi in ea esse.* Brevius dicam: fatendum est, & Deum per se peccata dimittere, & per Ecclesiam, cui hanc tribuit facultatem. Primum agebat Dominus ante Christi adventum: unde Isaiæ 43. inquit: *Ego sum qui deleo iniquitates tuas;* sicque per ipsum justificatus fuit Adamus, & quotquot olim respuerunt, sicut etiam qui nunc temporis absque sacramentis, per solam contritionem ad Dominum convertuntur.

6 Hac autem potestas dimittendi peccata, nulli hominum concessa est ante Christum servatorem, qui ut Deus, eam semper à Patre habuit, & ut homo, primus in tempore sumisit, ea frequenter est usus, & miraculis comprobavit; dicitur enim Matthæi 9. vers. 6. *Ut sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra*

Ti 2

di-

dimittendi peccata, tunc ait Paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Potestatem istam reliquit Christus Ecclesie, Apostolis scilicet, eorumque successoribus Episcopis, & Sacerdotibus, ad hoc à Domino ordinatis, ut ejus vice, atque auctoritate, non propriis meritis, peccata dimitterent: Unde Joannis 20. ait Christus discipulis: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, &c.* Hoc secundo modo remittuntur peccata mediis Sacramentis, præsertim baptismo, & poenitentia, cum sola ista duo *per se* conferant primam gratiam, qua mortuæ per peccatum animæ vivificantur; & ideo mortuorum sacramenta dicuntur; *per accidens* autem, ut scholæ verbis utar, secundam gratiam, seu augmentum gratiæ conferunt subiecto aliunde justificato, & alia sacramenta, quæ vivorum vocantur, quia in statu gratiæ, saltem prudenter existimato, accipi debent, aliquando etiam primam gratiam tribuunt.

7 Per Sacramentum baptismi deleri peccatum originale, & omnia personalia, docet in Catechismo, docuitque semper Ecclesia. Nec obstat hunc articulum in Symbolis Tertulliani, Irenæi, & Origenis desiderari; quoniam in alijs reperitur, & ex pluribus Scripturæ locis aperte liquet. Nam Regius Vates Psalmi. 50. de baptisate prophetice loquens, ait: *Asperges me, Domine, hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor;* quod etiam ex alijs Prophetis colligitur, ut Ezechielis 36.: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Zachariæ 13. *In die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Jerusalem in ablutionem peccatoris, & mœstruate;* quare Apostolus de Ecclesia inquit ad Ephesios 5.: *Mundans eam lavatio aquæ in verbo vitæ;* ideoque merito ad hunc articulum innuendum ponitur in Symbolo Nicænæ Synodi: *Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum.*

Ad

8 Ad cujus uberiorem comprobationem plurimas possem adducere Patrum auctoritates, sed quia de hoc alibi fusius loquitur Catechismus, videlicet parte 2. cap. 2. §. 42. & sequentibus, ubi ex professo agit de effectu Sacramenti baptismi: ideo ab illis adducendis abstinéo. Si quis enim latiore hujus veritatis probationem exoptat, facile adire poterit Expositores Petri Lombardi, sive Magistri Sententiarum in 4. dist. 4. & Divi Thomæ 3. p. q. 69. art. 1. atque Canonici Juris Interpretes super tertium Decret. tit. 42. & alibi (a). Nos textus litterarum prosequentes, advertimus

cum

(a) Ad hujus Catholici dogmatis confirmationem, non abs re futurum arbitror, aliqua venerande antiquitatis monumenta referre, quæ curiosis fortasse non displiceant. Ea deprimam fatemur ex animadversione 12. ad num. 18. Epistolæ Severi Minoris Balesiarum Episcopi, à doctissimo Antonio Reigo Magonensi nuper editæ, ac illustratæ, ut supra festinantur notavimus in eadem pagina 86. quoniam folia illa jam sub prelo sudabant unde tunc non sicut longiorum notam adijcere, quam modo tradimus. *Malumus enim, quod nos Firmus admonuit, mutuum omnino reddere, quam in furto depredari: Illud etiam Basilii præceptum semper nobis præstatum est, cum illustratio Cans. cujus verbis utitur ex lib. 11. de Locis cap. 6. circa medium. Si quid ex alio dicitur, minime celandum. Sed ad rem. Sic ergo habet ille pag. 237. & sequenti.*

Heterodoxis contra sententiis confutandis, vel saxa ipsa sufficerent, e. g. Massilianum *Spudala Episcopum in Antiq. Gallie. Epist. 20. legendum*, cujus alterum distichum præro:

*Martini quondam proceris sub dextera tincto,
Crimina deposuit fonte venato Dei.*

Gruteriana Inscriptio ad S. Anastasie fontes Præf. Urbis Longinani cura, & munificentiæ egregie ornatos insculptæ, & à Zacharia recitata:

*Qui peccatorum vortices abolere priorem,
Torrensque optas maculas abolere vitam,
Huc ades ad Christi fontem, sacrumque licorem,
Corpus ubi, ac mentes pariter, renatusque lavantur.*

Sixti III. Romani Præsulis ad Constantinianum Baptistrium elegantissimum Epigramma:

*Mergere peccator sacro surgende fluente.
Quem veterem accipiet proferet unda novum.
Innot esse volens isto mundare lavacro,
Seu patria premeris crimine, seu propria.*

Ex elegantique Prudentii Hymno de loco, quo Martyres (Emeterius, & Chelidonius) post erant, nunc Baptistrium est Colagurri, quæ & eru-

cum Catechismo, licet per Sacramentum Baptismi tollatur peccatum originale, non tamen tolli concupiscentiam. Quod flebili experientia patet, cum quilibet, etsi renatus fonte baptismatis, frequenter valeat usurpare verba Apostoli ad Romanos 7. v. 19. dicentis: *Non quod volo bonum, hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago.* Et infra v. 23. *Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae.* Hæc quidem concupiscentia ab ipso Apostolo vocatur peccatum, non quod proprie peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinatur, ut explicat Synodus Tridentina sess. 5. can. 5.

9 Dum vero Divus Augustinus lib. 5. contra Julianum cap. 3. ait concupiscentiam esse effectum peccati, causam peccati, atque peccatum; intelligi debet de concupiscentia ratione superadditi, nempe privationis justitiæ originalis, quo ad primarium ejus effectum, qui est sanctificare, & subjicere animam Deo, in quo essentialiter consistit originale peccatum, ut cum Divo Thoma (a) tenet communior Theologorum opinio; non vero de concupiscentia in seipsa considerata, seu, ut vulgo dicitur, formaliter sumpta, quæ consistit in rebellionem, seu inordinationem inferiorum virium; quæ quidem opponitur legi mentis, divinam subterfugit influxum, & odio habetur à Deo, odio,

in-
credulissimus Riscus in *Hispania Sacra tomum 33. tract. 69. cap. 10. n. 31.*
& in eisdem tomis *Append. 1. transtulit, digna sunt, quia in rem nostram*
facile describantur:

*Hic etiam signum fuit indulgentia fonte,
Ac veteres maculas diluit amno novo.
Spiritus arborum colit ut descendere lapsus
Ut dederit palmam, sic tribuit veniam.*

Hactenus ex Roigio. Simile aliud ex Baptismali fonte, Florentis tradit
Thomas Madriena tom. 2. Tyrocini moralis, num. 314. in fine, pag. 189.
his verbis:

*Quidquid ab antiquo manavit origine morbi
purgabant, ipse si modo credis, aquæ.*

(a) Vid. D. Thomas 1. 2. q. 82. art. 3.

inquam, secundum quid, & simpliciter displicentia, non simpliciter tali, seu inimicitia, vel deputationis ad poenam æternam: sicque impulsivæ tantum, si scholasticè fari licet, dici potest moraliter mala, non vero formaliter, quemadmodum habitus vitiosus, & potentia peccandi, quæ manent etiam post baptismum; per quem licet omnia peccata tollantur, non tollitur concupiscentia, ad majus meritum, ut scilicet jugiter cum domestico hoste pugnemus, pugnando vincamus, vincendo coronemur; nemo enim coronatur nisi legitime certaverit.

10 Sed transeamus ad quartum & ultimum paragraphum ex assignatis, in quo recte asserit Catechismus, Ecclesiam peccata remittere virtute clavium, nempe per Sacramentum Poenitentia. *Clavis* autem nomine, ait Divus Bonaventura in 4. dist. 19. art. 1. q. 1. in resolut. intelligitur *potestas spiritualis, quæ est aliquid datum animæ in sigillatione, quæ sigillatur characterè Sacerdotali;* cumque ad rectum hujus potestatis usum duo requirantur, juxta D. Thomam in supplement. q. 17. art. 3. Unum, scilicet, ad judicandum de idoneitate ejus, qui absolvendus est, alterum ad absolutionem ipsam, quæ potestas judicandi appellatur: ideo claves in plurali dicuntur, quas Christus Petro tradidit, cæterisque Apostolis, eorumque successoribus, ut optime probat Catechismus in textu auctoritate Matthæi cap. 16. & alibi. Quare non audiendi sunt Montanistæ, Novatiani, alique antiqui erronei, perfide negantes Ecclesiam habere potestatem remittendi peccata post baptismum commissa. Rejiciendi quoque sunt VViclephitæ, Lutherani, Calvinistæ, & similes humani generis hostes, qui dentes Ecclesiæ clavium canina rabie rodunt, sed suos tantummodo frangunt.

11 Etenim præter apertissimam Scripturæ auctoritates, ad probandam Ecclesiæ potestatem remittendi pec-

cata per Sacramentum Pœnitentiæ, innumera sunt venerandæ antiquitatis monumenta, quæ perenni traditione ad nos usque devenerunt. Sed cum hæc passim apud Theologos dogmaticos obvia sint, & idem tractetur à Catechismo part. 2. cap. 5. præsertim à §. 11. ad 16. ubi de Sacramento Pœnitentiæ, & absolutio- nis forma fit sermo; ideo in præsentia alia, quæ sunt veluti cardines hujus articuli discutiemus. Prius tamen animadvertere operæ præterit arbitror, emissionem pec- catorum esse mutationem, qua quis ex peccatore fit justus, sicut mutatio, qua ex ægroto fit sanus, voca- tur sanatio; sicque exemplo infirmi facile à catholi- cis explicatur justificatio impij. Si enim infirmus aliquis plenus scabie, ulcere, & putredine medicum adeat, ut sanetur; quid medicus? Tria potissimum faciet. Pri- mo, quasdam præparationes ad faciliorem morbi cu- rationem illi præscribet, ut sectionem venæ, purga- tionem, emeticum, balneum, vel quid simile. Secun- do, ei propinabit salutarem aliquam, & vivificam me- dicinam, qua vires redintegrentur, & sanitas recupe- retur. Tertio, adjunget præservans aliquid, ne iterum in morbum incidat.

12 Similiter igitur agit Deus in sanatione pecca- toris. Primo enim ipsi præscribit quasdam dispositio- nes ad salutem animæ necessarias, ut fidem, spem, timorem, contritionem, dilectionem, & emendandæ vi- ræ propositum. Secundo, infundit illi gratiam, seu ju- stitiam inharrentem, qua & peccata vere tolluntur, & animus intrinsecus renovatur. Tertio, cautionem adjun- git, ut deinceps piis operibus, & observationi divi- næ legis insistat; ne si aliter faciat, iterum amittat di- vinam gratiam, & fiat novissima illius pejora prio- ribus. Sic optime docet Ecclesia in Tridentino, & ejus Catechismo sæpissime. Non sic autem impij, non sic; Lutherani enim, & Calvinistæ (peritissimi, si superis placet, animarum medici, utpote à Deo missi ad re- for-

formationem Ecclesiæ) ita rem aliter explicant, melius dicam implicant: sit pauper aliquis plenus scabie, ul- cere, & putredine, qui à medico sanari cupiat; quid medicus? Hortabitur illum ut manu apprehendat pul- crum, & elegans alicujus divitis pallium, eoque cor- pus suum operiat, scabiem tegat, ac deinde in con- spectum Principis sui sidenter accedat, quippe qui hæ- ditatem corporis, tam eleganti pallio obductam, adver- tere minime poterit.

13 Ita in justificatione, peccator qui propter sce- lerum suorum horrorem, ac turpitudinem, in conspe- ctum Dei venire non audet, & à Christo Domino, tanquam spiritali medico, subsidium petit; quid Chris- tus? Offert illi suam justitiam, & satisfactionem, tan- quam pretiosam chlamydem: hortatur, ut fide illam apprehendat, eaque quasi velo quodam, sua flagitia tegat, sicque opertus, intrepide coram Deo se si- stat, à quo sine dubio innocens, ac mundus declara- bitur, etiamsi talis non sit. Ne quis autem existimet nos ad hæreticorum irrisionem ista finxisse; sciat eos tria falsissima, & absurdissima tradere circa justifica- tionem impij, ex quibus supra dicta necessario fluunt. Primo asserunt peccata non tolli, sed tantum tegi, & occultari, ne in conspectum Dei veniant. Secundo non infundi peccatori gratiam, seu justitiam inharrentem, qua interius renovetur, & sanetur; sed solum impa- tari illi justitiam Christi, qua non in se, sed extra se justus appareat, etsi interius maneat peccator, im- mundus, & impius. Tertio dicunt, ad hoc ut jus- titia impio imputeretur, opus esse solam fidem, que illam apprehendat; sicque solam fidem justificare. Hos tres errores, totidem oppositis thesibus breviter con- futabimus.

14 Sit itaque prima: *In remissione peccatorum, non unice teguntur crimina, sed vere tolluntur, atque de- lentur.* Ita expressissime docent sacra litteræ, in qui-

bus peccata tolli, deleri, remitti, in profundum maris projici, dirumpi, exhauriri; ipsique peccatores mundari, abluī, lavari, dealbari, dicuntur. Psalmo 21. *Beati quorum remissa sunt iniquitates.* Psalmo 50. *Dele iniquitatem meam.* Psalmo 115. *Dirupisti vineula mea.* Isaia 1. *Si fuerint peccata tua, sicut coccinum, quasi nix dealbabitur.* Michae 7. *Proscindet in profundum maris omnia peccata nostra.* Joannis 1. *Ecce qui tollit peccata mundi.* Actorum 3. *Poenitemini, & convertimini, & deleantur peccata vestra.* 1. ad Corinthios 6. *Abnuti estis, sanctificati estis, justificati estis.* Hebr. 9. *Christus semel oblati est ad multorum exhaurienda peccata;* atqui haec omnia vera esse non possent, si peccata solummodo tegerentur, aut raderentur, ut ineptissime interpretantur haeretici. Quare Augustinus lib. 1. contra duas epist. Pelagian. cap. 13. sic ait: „Dicitur, mus baptismi omnium dare indulgentiam peccatorum, & auferre crimina: non radere, neque radices peccatorum in mala carne teneri, quasi rasorum in capite capillorum, unde crescant iterum ressecanda peccata.“ Hinc videtur perantiquum esse errorem istum, quem impugnamus; quod etiam testatur Epiphanius haeresi 54. & Theodoretus lib. 4. haeticarum fabularum.

15. Accedit consensus Patrum, quorum longum texit catalogum Bellarminus lib. 2. de Justificatione c. 8. Nobis in praesenti sufficet, eam variis rationibus confirmare, verbis ipsis doctissimi Vincentii Ferrerii tom. 3. Epitom. Theolog. num. 470. (a quo fere omnia superius delibata ingenue profitetur accepta): Sic ergo rem qua de agimus probat ille (a). Tum quia, alias homo simul esset justus, & injustus, cum peccatum vere permanens, quamvis tectum, sit essentialiter injustitia. Tum quia Deus reipsa amaret impios, & pec-

(a) Vid. Ferrer tom. 3. tract. 4. disp. 1. dub. 1. n. 470. pag. 260.

catores, quos odio prosequi passim ipse testatur. Tum quia non esset in Ecclesia vera, & propria peccatorum remissio, contra id quod profitemur in Symbolo: *Credo peccatorum remissionem.* Et illud Joannis 20. à Catechismo citatum: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* Tum quia sacramenta novae legis non auferrent proprie peccata, contra apertissima Scripturae oracula. Tum quia si peccata remanerent, vel esset quia Deus non posset illa delere, vel quia nollet; quorum primum repugnat ipsius omnipotentiae, & alias in patria remanerent, contra illud Apocalypsis 21.: *Non intrabit in ea aliquid coinquinatum.* Secundum vero repugnat illius misericordiae, & plane derogat passioni, merito, & satisfactioni, qui factus est propitiatio pro peccatis nostris. Demum, quia si tantum tegerentur peccata, esset ut fabulantur haeretici, ne in conspectum Dei venirent; quo nihil stultius dici potest: quomodo enim non apparent in conspectu Dei, cujus oculis etiam occultissima nuda sunt, & aperta?

16. Sed videamus praecipua, quae nobis objiciunt adversarii. Illud, scilicet, Psalmi 31. supra citati: *Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. Illud Psalmi 84. *Remisisti iniquitatem plebis tuae; & operuisti omnia peccata eorum.* Illud denique 1. Petri 4. *Caritas operit multitudinem peccatorum.* Verum haec omnia, & similia facile explicantur. Cum enim nihil sit oculis Dei operum, nihil occultum; idem prorsus significat in sacra pagina peccata nostra esse tecta, ac esse ablata, atque deleta, ut ait D. Thomas in 4. dist. 22. q. 1. art. 1. ad 2. Unde Augustinus in Psalm. 31. inquit: *Cooperata sunt peccata, & tecta sunt, abolita sunt.* Et infra: *Non sic intelligatis peccata cooperata esse, quasi ibi sint, & vivant.* Quod exemplo vulnerum corporis aptissime explicat S. Doctor, duobus modis, inquis, posse vulne-

ra tegi. Primo ab ipso vulnērato; Secundo à medico. Vulnēratus tegit ea pallio, non tollit; medicus emplastro tegit; & tollit; sic etiam peccata tegi possunt ab ipso peccatore, & à Deo; peccator tegit dum dissimulat, Deus tegit dum infusione gratiæ sanat, & tollit. Quinam, quæso, beati secundum Psalmistam? Illi ne quorum peccata priori, an quorum posteriori modo tecta sunt? Nos certe posteriori modo cupimus esse beatos.

17. Assertio secunda: *Deus in justificatione hominis infundit ei gratiam, seu justitiam inherētem, qua intertus renovatur, & sanctus efficitur.* Sic aperte habetur in sacris litteris. Apostolus enim 1. ad Corinthi 3. v. 16. *Nescitis, inquit, quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis?* Nempe per sanctitatem, justitiam, & caritatem, juxta illud ad Romanos 5. v. 5. *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Et similiter 1. Petri 1. v. 4. & 1. Joannis 3. v. 17. alisque in locis. Ad quorum intelligentiam sciendum est, caritatem multis modis accipi posse ratione diversorum effectuum. Primo vocatur gratia; quia ipsa nos Deo gratos efficit, ut Ephesiorum 1. v. 16. Secundo vocatur justitia, quia per eam reddit homo unicuique quod suum est, Deo cultum, & obedientiam; proximo amorem, & obsequium; sibi ipsi exclusionem vitiorum, & incrementa virtutum, Roman. 6. v. 18. Tertio vocatur imago, & similitudo Dei. 1. Corinthi 15. v. 49. & Roman. 8. v. 29. Quarto vocatur pignus hereditatis, quia videlicet, quam in nobis spiritus Dei operatur, certam spem futuræ hereditatis nobis facit, 2. ad Corinthios 22. Quinto denique vocatur semen Dei, quia sicut ex semine proveniunt arbores fructuosæ, ita ex caritate, opera fructuosa in vitam æternam, 1. Joannis 3. v. 9. & alibi.

18. Præter justitiam inherētem, seu gratiam habi-

bitualem, agnoscimus etiam justitiam Christi, quæ nobis imputatur, sed non quemadmodum novatorum; isti enim putant hominem sola justitia Christi justum esse, seu ipsa justitia Dei, ut placuit Osiandro; sicque non admittunt gratiam justificantem animæ infusionem. Nos è contrario eam asserimus homini dari propter merita Christi, non tamen propria Christi gratia, vel substantiali justitia Dei justificari formaliter impium. Multis posset hæc veritas Patrum testimoniis comprobari; sed unus sufficere Augustinus lib. de Spiritu, & littera cap. 9. 11. 18. & 21. elucidans illud Romanorum 3. *Justitia Dei manifestata est;* ubi hæc verba tenet: *Justitia Dei, non qua Deus justus est, sed qua induit hominem cum justificat impium.* Et in Psalmum 30: *Cum justus fuero, tua justitia est, sed sic mea, ut tua sit, id est, à te donata.* Et iterum: *Quid est justitia Dei? quid est justitia hominis? Justitia Dei est, non qua Deus justus, sed quam Deus impartitur, ut homo justus sit.* Idem habet Doctor Angelicus D. Thomas 1. 2. q. 113. art. 2. his verbis: *Non posset intelligi remissio culpæ, si non adesset infusio gratiæ.* Quem sequuntur omnes Theologi, nullique licet in hoc aliter opinari, utpote definitum à Synodo Tridentina sess. 6. cap. 7. & can. 11. Ubi hæc habet: „ Si „ quis dixerit homines justificari, vel sola imputatio- „ ne justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, „ exclusa gratia, & caritate, quæ in cordibus eorum „ per Spiritum Sanctum diffundatur, atque illis inha- „ reat; aut etiam gratiam qua justificamur, esse tantum „ favorem Dei; anathema sit.“ Ultimum hæreticorum errorem confutabimus infra, jam enim sufficit hæc pro secunda orationis parte.

19. Ad tertiam, ergo deveniamus, in qua probanda est hæc conclusio: *Remissio peccatorum non fit per solam fidem, qua impius credit sibi remissa esse peccata.* Probatum conclusio ipsis pene verbis sapientissimi, ac

facundissimi Gravesonii tom. 12. de myst. Christi dissert. 17. assert. ultima. Primo, quia hæc fiducia qua quis credit, & certissime confidit sibi remissa esse peccata, è fronte opponitur verbo Dei clare docenti de remissione peccatorum, & de salute æterna semper esse timendum; nec de ea citra specialem revelationem nos in hac mortali vita constitutos, certiores futuros, sic Proverb. cap. 26. dicitur: *Quis potest dicere mundum est cor meum, purus sum à peccato?* Et Ecclesiastes cap. 9. *Nescit homo, an odio, an amore dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta.* Idem habetur Ecclesiastici 5. *De propitiato peccato, noli esse sine metu; nec adjicias peccatum supra peccatum, & ne dicas: misericordia Domini magna est, peccatorum meorum miserebitur.* Quibus Scripturæ Sacræ locis confoditur error nostri temporis hæreticorum, qui ubi primum justitiam Christi fide apprehendisse sibi visi sunt, nullo deinceps metu concutiuntur, dormiunt in utramvis aurem, & remissa sibi esse peccata certo certius confidunt.

20 Idem confirmat locus ille Jobi cap. 9. *Etiam si simplex fuero, ignoravit hoc ipsum anima mea. Verebar omnia peccata mea, scilicet quod non parceres delinquenti.* Perfecto Job vir erat sanctissimus, nec, ut ipse ait, eum cor ejus reprehendebat in omni vita; & tamen metuere se significat; at si fides ipsum de sua justitia certum fecisset, ea de re nullatenus dubitasset. David etiam, cui Deus peccatum dimiserat, se nihilominus coram Deo occultorum peccatorum reum declarat. his verbis: *Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo.* Denique ut cætera mittam Scripturæ testimonia, Apostolus Paulus, 1. ad Corinth. cap. 4. sic loquitur: *Mihi autem pro minimo est, ut à vobis judicer, aut ab humano die; sed neque meipsum judico: nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.* Et ali-

alibi: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Quæ Apostoli verba aperte excludunt fiduciam illam, qua quis credit, & certissime confidit se habere remissionem peccatorum.

21 Huic catholico dogmati Sancti Patres suffragantur. Augustinus in Psalmum 41. explicans hæc verba: *Ad meipsum anima mea turbata est,* inquit: *novi, quia justitia Dei manet; utrum mea maneat, nescio; terret enim me Apostolus dicens: qui stat, videat ne cadat.* Gregorius Magnus lib. 6. Epist. 22. ad illustrem quamdam feminam Imperatricis cubiculariam data, ita respondet: „ Quod vero dulcedo tua in tuis epistolis sub-
„ junxit, importunam te existere: quoadusque scri-
„ bam tibi, mihi revelatum esse, quia peccata tua di-
„ missa sunt. Rem difficilem, etiam inutilem postu-
„ lasti, difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui
„ revelatio fieri debeat; inutilem vero, quia secunda de
„ peccatis tuis esse non debes, nisi cum jam in die
„ vitæ tuæ ultimo plângere eadem peccata minime va-
„ lebis. Quæ dies quoadusque veniat, suspecta, sem-
„ per trepida metuere culpas debes, atque eas quo-
„ tidianis fletibus lavare.“ Divus Bernardus idem lu-
„ culentius exprimit sermone 1. de Septuagesima, dicens:
„ Quis potest dicere: ego de electis sum? ego de præ-
„ destinatis ad vitam æternam? ego de numero filio-
„ rum? Quis hæc, inquam, dicere potest, reclamans
„ te Scriptura, nescit homo, an dignus sit amore, an
„ odio? Certitudinem itaque non habemus, sed spei
„ fiducia consolatur nos, de dubitationis hujus anxie-
„ tate cruciemur.“ Uno verbo, omnes SS. Patres tam
Græci, quam Latini in eadem sententiam descen-
dunt; quippe qui in suis operibus fideles frequenter
adhortantur, ut in timore, & tremore salutem suam
operentur...

22 Hæretici vero cum sanctum illum timorem, quo
car-

carnes nostræ configi debent, penitus excutiant, hominemque justificari dicant per fiduciam, qua certissime confidit sibi remissa esse peccata, opera pietatis, & humilitatem christianam extinguunt; poenitentia, cæterarumque virtutum exercitium à medio tollunt; securitas namque, ut nemo nescit, nata est generare superbiam. Hinc jure merito Hugo Grotius ad calcem libri, cui titulus est: *Votum pro pace*, ingenuè profitetur se abhorre à communi illo Protestantium dogmate; sic enim loquitur: „Hostis non sum nisi eorum dogmatum, quæ credo noxia aut pietati, aut societati humanæ. Peccata illa, qualia Davidis, id est, homicidia, & adulteria, non imputari; verba sunt Marlorati, dicitis quidem, in justificatis omnibus poenitentiam semper sequi, quod ego verum non arbitror. Et deinde: quæ est illi poenitentia, vivere, ut lubet, & deinde stante morte dicere Ministro: nollem hoc factum, & credo justitiam Christi mihi imputari, idque verum esse quia id credo? Cura hoc viatico statim illo in Cœlum evolat; deque eo dubitare Stygiæ est incredulitatis.“ Hactenus Grotius, vir sane eruditus, & prope noster. Similia tenet ipsemet Grotius in *consultatione Cassandri*, ac in *discussione Rivatiani Apologetici*. Georgius Bullus in *Harmonia Apostolica; in responsione ad quasdam animadversiones; & in Apologia pro Harmonia*, contra Thomam Tullium, aliique apud Gazzanigam tom. 3. part. 2. dissert. 2. cap. 1. in calce paginæ 528. & cap. 3. pag. 555. in calce nota (2). Qui quaestiones à nobis superius traditas eleganter ac erudite, pro more, discutit tribus primis capitibus laudatæ dissertationis, à pag. 526. Videantur etiam plures alii cum Divo Thomâ 1. 2. q. 113. art. 4. & 3. p. q. 49. art. 6. & alibi.

PRÆLECTIO XXV.

De Resurrectione mortuorum,

ad expositionem cap. 12. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1. ad quintum.

Carnis resurrectionem, quam Augustinus merito vocat præcipuam fidem Christianorum (a), quam Jobus appellat spem in sinu suo repositam (b), quam Paulus prædicat maximum præsentis vitæ solatium (c), quam denique nullus mortalium nollet esse futuram, nisi pravi ad vitanda supplicia, etsi eam plures impossibilem judicarent; Resurrectionem, inquam, mortuorum à Apostolis traditam undecimo articulo Symboli, eleganter explicat Catechismus Concilii Tridentini 1. part. cap. 12. Cujus quinque priores paragraphos hodierna die discutiam. Ut autem res tanti momenti pro dignitate tractetur, auxilium Dei Omnipotentis supplex imploro, Patris scilicet &c.

2 Dei auxilio, Sanctorum juvenamine, vestraque venia (amplissimi Consessores) exponendos aggrediar quinque priores paragraphos capituli 12. 1. partis Catechismi Concilii Tridentini. Pro cujus clariori luce, orationem in tres partes distribuam. In prima breviter proferam argumentum litteræ textus. In secunda ipsam textus litteram pro viribus enucleabo. In tertia demum conclusionem proponam, probabo, defendam. Utinam votis respondeat exitus!

Tom. I.

Xx

Exor-

(a) August. serm. 150. num. 2. (b) Job 19. v. 27. (c) 1. ad Thesal. capit. 4. v. 17.

3 Exordians igitur primam partem, dico sic incipere litteram textus §. 1. *Magnum hujus articuli vim, &c.* Ita vero finire §. 5. *Hoc articulo erudiri poteris.* Mens Catechismi, in præsentem est agere de undecimo articulo Symboli, de *Resurrectione*, scilicet, *mortuorum*. Sicque prius more solito assertit necessitatem fidei hujus articuli, quem nedum sacra litteræ palam ostendunt, sed etiam confirmant plurimæ rationes; quoniam hoc fidei dogma fundamentum est cæterorum, ut aperte docet Apostolus 1. ad Corinth. 15. v. 14. Quare Parochi non minori studio laborare debent in explicanda fidelibus hæc veritate, quam quo plures impij eam labefactare conati sunt. Dicitur autem *carnis resurrectio*, tum ad denotandum animam hominis esse immortalem, solamque carnem, quæ morte cecidit, ad vitam redituram, tum ad confutandam hæresim Hymenzi, & Phileti, qui tempore Apostolorum dicebant resurrectionem in Scriptura traditam intelligendam esse de sola resurrectione à culpa; quorum falsitatem demonstrant ipsa sacra litteræ, plura historię Ecclesiasticę testimonia, similitudines aliquæ, jam seminis, quod mortuum reviviscit, jam solis qui post occasum iterum oritur; & validissimæ rationes hunc articulum suadentes, nimirum ex immortalitate animæ, quæ separata petit uniri corpori; ex supplicio, quo digni sunt mali, & premio, quod merentur boni, nedum quantum ad animam, sed etiam quantum ad corpus. Et hæc pro prima parte sufficient.

4 Ad secundam ergo pergamus, ubi elucidanda est littera delibata, in qua prius apposite traditur necessitas fidei resurrectionis, quam & sacra pagina saepe proponit, & ratio naturalis multis confirmat. Licet enim fidei nostræ mysteria nequeant solo lumine naturali evidenter demonstrari, possunt tamen ipsa validissime suaderi, maxime hoc de quo agimus, quod est veluti basis nostræ religionis, ut Catechismus evincit

cit illis Apostoli verbis ex 1. ad Corinthios cap. 15. v. 13. & 14. dicentis: *Si mortuorum resurrectio non est, neque Christus resurrexit; quod si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra.* Ideoque graviter monentur Parochi à Catechismo, ut eo majori studio hanc veritatem fidelibus explicent, quo nostræ religionis hostes eam evertere moliantur. Sunt enim Etãnici, Judæi, hæretici, & alij protreviores increduli, qui ad impugnandum hunc articulum adeo necessarium, quovis tempore à diabolo suscitantur.

5 Id prius egerunt, pluribus sæculis ante Christum, Stoici, Epicurei, alijque antiqui Philosophi, quamvis non defuerint qui contra sentirent. Democritus enim juxta Laertium, Thales juxta Aristotelem, Chaldæi juxta Theopompum aliquam resurrectionem admittebant, ut scribit Cl. Calmetus dissert. de *Mort. Resurrect.* (a) forte libris Judæorum edocti; nisi dicamus eos solum intellexisse transmigrationem Pythagoricam, sive animæ transitum de uno in aliud corpus, qualem docebant, teste Augustino, Platonici; quod etiam huic articulo adversatur. Post Christi adventum fuerunt alij, cum quibus disputabat Paulus Athenis, qui audita resurrectionis doctrina illudebant ei, sicut etiam Festus Judææ Præfectus ipsum vocans insanientem, quia eorum Agrippa Rege, alisque hanc veritatem docebat, ut legitur in Actibus Apostolorum. Idem egit postea Plinius lib. 7. hist. nat. cap. 55. de Democrito dicens: „ Similis, & de assertivandis hominum corporibus, ac re- „ viscendi promissa Democriti vanitas, qui non revixit „ ipse.“ Quod etiam agunt Athei, Materialistæ, alijque pessimi nebulones. Ex Judæis resurrectionem negarunt Sadducæi, & Samaritani, ut legitur Matth. 22. & Xx 2 Ac

(a) Vid. Dissert. Calmeti tom. 4. pag. 191. & Ludovicus Vives de Verit. fidei Christianæ lib. 2. cap. 81.

Actorum 23. Ex hæreticis denique Hymenæus, & Philetus, Simoniani, Saturniani, Basilidiani, Valentini, Marcionita, & alii, quibus, ex recentioribus, partim adherent Socinus in cap. 5. epist. 1. Joan. ejusque discipulus Crellius super cap. 15. epist. 1. ad Corinth. dicentes, impios per mortem ad nihilum redigi, nullumque suscitandum esse. Quod si ita foret, ipsi sane non resurgerent.

6 Sed quidquid dicant, seu potius latent canes tartarei, certum omnino est, ac fide divina credendum, mortales omnes esse ad vitam revocandos, nec ullum, quamvis pessimam, morte omnino extinguendum. Nulla enim pars hominis ad nihilum redigitur; non anima, quæ immortalis est, & perpetuo duratura, ut ait Catechismus, & nos Deo dante, tertia orationis parte probabimus; non corpus, quod licet in pulvere revertatur, divina tamen virtute iterum compaginabitur, & animæ uniatur. Ideoque in Symbolo ponitur *resurrectio carnis*, ad denotandum, non animam, sed corpus morte perire, sicque ipsam hominis carnem ad vitam restituendam; quo aperte confoditur error Hymenæi, & Philæti dicentium resurrectionem in sacris litteris traditam, tantum intelligi de resurrectione à peccatis: rejicitur etiam error Origenistarum, & Bardesanistarum asserentium, non carnem hanc redituram, sed corpus æreum, ut refert D. Hieronymus in epist. ad Pammachium, & Oceanum.

7 Contra quos, & alios, quorum meminerunt Tertullianus de præscript. Augustinus de hæres. num. 11. 20. 47. Philastrius, alique, sic propugnatum dogma catholicum, plurimis sacre pagine testimoniis: Job enim veluti primus resurrectionis Propheta, cap. 19. v. 25. & 26. ait: *Scio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum; & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.* Quamvis autem Enjedinus, Joannes Clericus, Mer-

Mercerus, Grotius, Vossius, Manasses Ben-Israel, & Rabbinorum complures, inficiuntur ex citato Jobi loco probari resurrectionem, ob diversum, quem hebræa exhibent, sensum; contrarium tamen evincunt alii cum doctissimo Berti tom. 2. lib. 22. de Theologicis disciplinis cap. 7. in exposit. hujus articuli (a). Psalmo etiam 40. vers. 9. habetur: *Numquid qui dormit non adficiet, ut resurgat?* Et Psalmo 103. v. 29. atque 30: *Auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur. Emittes spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ.* Isaïæ 26. v. 19. *Vivent mortui tui; interfecti mei resurgent.* Ezech. 37. vers. 12. *Ecce ego aperiam tumulos vestros, & educam vos, &c.* Danielis 12. vers. 2: *Et multi de his qui dormierunt in terra pulvere, evigilabunt, alii in vitam æternam, & alii in opprobrium.* Osee 13. vers. 14. *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos.* 2. Machabæorum cap. 12. vers. 44. *Nisi enim eos qui ceciderant resurrecturos speraret, superfluum videretur, & vanum orare pro mortuis (b).*

8 Ad hæc bene multa suppetunt in veteri testamento exempla eorum, quos Deus ad preces Sanctorum, & Prophetarum de morte ad vitam revocavit. Narratur lib. 3. Regum cap. 17. historia de filio viduæ Sareptinæ, quem Deus precibus Eliæ Thesbitis à mortuis suscitavit. Legitur lib. 4. Regum cap. 4. quod orante Eliseo, filius Sunamitidis ad vitam fuerit revocatus. Dicitur ibidem cap. 13. quemdam mortuum in sepulcro ejusdem Elisei conditum, tactis ossibus Prophetæ, confestim ad vitam rediisse. Similiter Christus ado-

(a) Vid. Jacobus Joseph. Duperr. in explicat. lib. Job. t. 2. pag. 61. Frideric. Spanhemius tom. 2. miscellan. sacre antiquit. lib. 1. cap. 13. & alii apud Gazanagium tom. 3. dissert. ultim. cap. 3. pag. 623. in calice. Nec omnitenus Joan. Pineda doctissimus Jobi Interpretes. (b) Vid. Natalis Alexand. dissert. 26. in Sac. 1. art. 1. pag. mihi 258. ubi contra Basilidem optime probat resurrectionem carnis.

adolescentulum Naimitanum, puellam filiam Jairi, & Lazarum quatruiduanum; Petrus Tabitham, Paulus Euty-
chum, suscitaverunt. Porro quis non videt hęc miracu-
losa mortuorum resurrectionibus, Deum voluisse futu-
rę omnium hominum resurrectionis comprobare fidem?
Nec bonis tantum, sed malis etiam futura est resur-
rectio; sic enim loquitur Christus Joan. 5. vers. 28. &
29. *Nolite mirari hoc, quis venit hora, qua omnes qui
in monumentis sunt audient vocem Filii Dei. Et pro-
cedent qui bona fecerunt in resurrectionem vite; qui
vero mala egerunt in resurrectionem Judicii.* Idem ait
ibid. cap. 6. vers. 39. & Matth. 22. respondens Sad-
duceis eum interrogantibus de muliere, quę septem
fratribus nupsit. Er ut alia hujusmodi clarissima no-
vi faderis mittam testimonia, Apostolus Paulus om-
nium hominum resurrectionem, non solum in Areopa-
go Athenarum, & coram Phariseis, & Sadduceis
constanter prædicavit; sed etiam cap. 15. epistolę
1. ad Corinth. eam ex resurrectione Christi efficacissime
adstruit.

9 Hinc facile convellitur Socini, ejusque gregalium
error dicentium nullam impiorum fore resurrectionem,
quia impii post mortem penitus extinguuntur. Facile in-
quam, hic refellitur error. Nam primo: Scriptura sacra
non solum justorum, sed cunctorum, ac subinde etiam
impiorum hominum futuram resurrectionem apertissime
docet; eamque in eo sensu interpretantur Sancti Pa-
tres, Justinus in apolog. ad Antoninum Pium, Athenas-
goras, & Tertullianus de resurrectione agentes, Arnobius
lib. 5. contra Gentes. Lactarius lib. 7. divinarum inst.
cap. 22. & 23. Minutius Felix in Octavio, & innumeri
alii Patres, qui de futura hominum resurrectione ser-
monem habuerunt; quorum catalogum texere, nimis
longum esset. Secundo: impii cum animas habeant im-
mortales, perire, ac annihilari non debent, & quam-
vis ab igne crucientur, ignis tamen ille, ut ait Minu-
tius

tius Felix in Octavio, *membra urit, & reficit; carpit,
& nutrit, non dampnis ardentium pascitur, sed inexces-
sa corporum laceratione nutritur.* Tertio: Impios sine
fine in inferno cruciandos esse, disserte testatur Scriptu-
ra, Danielis cap. 12. dicens: *Et multi de illis qui dor-
munt in terra putrescere, erigilabunt, alii in vitam eter-
nam, alii in opprobrium, ut videant semper;* & Apoca-
lypsis cap. 20. *Cruciantur die, ac nocte in secula
seculorum.*

10 Probatur insuper eadem veritas cum Catechismo
non una, sed multiplici rerum naturalium similitudi-
ne, tum seminis, quod sub terra mortuum revivi-
scit, ut inquit Apostolus 1. ad Corinth. 15. & docet ex-
perientia, tum solis, qui post occasum iterum oritur.
Quas quidem similitudines, & hujusmodi alias sæpissi-
me afferunt Sancti Patres, ut Div. Gregorius lib. 14.
moralium cap. 28. & sequent. dicens: *Lux enim quo-
tidie quasi moriendo oculis subtrahitur, & rursus qua-
si resurgendo revocatur, &c.* Et Minutius Felix in
Octavio sic eleganter ait: „Vide adeo quam in solatium
„nostri resurrectionem futuram omnis natura medite-
„tur. Sol demergit, & nascitur: astra labuntur, &
„redeunt: flores occidunt, & reviviscunt: post se-
„nium arbusta frondescent: semina non nisi corrupta
„reviviscunt. Quid festinas, ut cruda adhuc hyeme
„reviviscas, & redeas? Expectandum nobis etiam
„corporis ver.“ Idem præstitit Divus Ambrosius lib.
de fide resurrectionis, ubi idem probat luculentissimis
argumentis ex omni litteratura depromptis. Nemo tamen
clarius, nemo illustrius hanc veritatem explicat quam
Augustinus multis in locis, ut lib. de verbis Apost.
Serm. 34. lib. de Catechizandis rudibus cap. 27. & lib.
de Symbolo versus finem cap. 11. imo & lib. 2. de
consolat. mort. cap. 2. si ejus est Auctor, apud Medinam
in 3. part. quæst. 53. art. 1. pag. mihi 637. cujus verba
dignissima sunt ut audiantur.

11 Ita igitur loquitur ille: „ Si quis requirit à me
 „ dubius, & incredulus, quomodo mortui resurgent,
 „ quo autem corpore venient; respondebo ei ore, at-
 „ que verbis Apostoli: insipiens tu, quod seminas non
 „ vivificatur nisi prius moriatur, aut quod seminas gra-
 „ num tritici, aut alterius cujusque seminis mortuum,
 „ & aridum sine humore, cum putrefactum fuerit, fix-
 „ cundum surgit, sive vestitum folliculis, aristis, ar-
 „ matum. Qui ergo granum tritici suscitatur propter te,
 „ non poterit te suscitare propter se? Qui solem suum
 „ quotidie quasi de sepulchro nocturnum suscitatur, & lunam
 „ veluti de interitu reparatur, & tempora recedentia re-
 „ vocat ad utilitatem nostram: nos ipsos propter quos
 „ omnia reparatur, non requirit, & cineres patitur ex-
 „ tingui, quos suo statu accendit, & quos suo spiritu
 „ animavit; & non perpetuo jam vivat homo, qui illum
 „ pie & cognovit, & coluit? Si iterum dubitas, quo-
 „ modo possis reparari post mortem, & restitui post
 „ cineres, & ossa consumpta. O homo! si dicere veli-
 „ mus quid fuisti antequam in matris utero concipe-
 „ reris, nihil utique. Deus ergo qui te creavit ex ni-
 „ hilo, nonne facilius poterit reparare de aliquo? Non-
 „ ne facilius potest facere quod ante jam fuit, qui po-
 „ tuit creare quod non fuit? Qui te ex gutta informis
 „ liquoris in tua matris utero in nervos, venas, &
 „ ossa jussit exrescere, poterit, mihi crede, de utero
 „ terrae iterum generare.

12 „ Sed times ne forte tua ossa arida, pristina car-
 „ ne non possint vestiri. Noli secundum fragilitatem
 „ tuam Dei existimare majestatem. Deus ille omnium
 „ Creator, qui vestit arbores foliis, & arva floribus, po-
 „ terit & tua ossa, illo certo veris tempore, in resurrectione
 „ vestire. Dubitaverat aliquando de hoc ipso Pro-
 „ pheta Ezechiel, & interrogatus à Domino utrum vi-
 „ verent ossa arida, quae videbat dispersa per campum,
 „ respondit: Tu scis. Sed postquam Deo jubente, &

„ ip-

„ ipso prophetante vidit ossa ad sua loca, & ad junctura
 „ ras currentia, postquam vidit ossa arida nervis liga-
 „ ri, venis intexti, carne contegi, cute vestiri; postea
 „ prophetavit de spiritu. Et veniens spiritus uniuscu-
 „ jusque introivit in corpora illa jacentia, & surrexe-
 „ runt, & mox steterunt. Sic confirmatus de resurre-
 „ ctione Propheta scripsit visionem, ut ad posteros tan-
 „ tae rei cognitio perveniret. Merito ergo clamat Isaias:
 „ *Exurgent mortui, & resurgent qui in monumentis sunt.*
 „ Sed dubitas quomodo de parvis ossibus totus possit
 „ homo restitui. Re vera tu ex modica scintilla ignis,
 „ ingentem suscitatur flammam: Deus non poterit ex mo-
 „ dico cineris fermento totum corpusculi tui redinte-
 „ gare conspersum? Nam si dicas: nunquam compa-
 „ rent reliquiae carnis ipsius: forsitan enim aut igne
 „ combusta, aut à bestis devorata sunt. Hoc primum
 „ scito, quia quidquid consumitur, in terrae visceribus
 „ continetur: unde rursus poterit, Deo precipiente,
 „ produci. Nam & tu cum non appareat semen ignis,
 „ adhibes lapillum, & modicum ferri, & excutis de
 „ visceribus lapilli quantum opus est ignis. Quod ergo
 „ per tuam industriam, & sapientiam, quam tibi Deus
 „ ipse concessit, tu facis ut producas quod non apparet;
 „ Majestas illa divina facere sua virtute non poterit, ut
 „ quod interim non videtur excutiat? Mihi crede, po-
 „ test omnia Deus.

13 „ Hoc tantum require, utrum promiserit se face-
 „ re resurrectionem, & cum promissam tantorum didi-
 „ ceris testimoniis, imo cum ipsius Christi Domini
 „ certissimam teneas cautionem, confirmatus fide, mor-
 „ tem desine jam timere. Qui enim timet, adhuc non
 „ credit. Qui autem non credit, peccatum contrahit
 „ insanabile, quia sua incredulitate Dominum aut im-
 „ potentem, aut certe asseverat mendacem; sed non
 „ ita Beati Apostoli, non ita Sancti Martyres probant.
 „ Apostoli propter hanc praedicationem resurrectionis,

Tom. I.

Yy

„ dum

dum Christum resurrexisset praedicant; & ipsos mortuos suscitaturum annuntiant, nec mortem, nec tormenta recusaverunt, nec cruces. Si ergo in ore duorum, aut trium stat omnè verbum; resurrectio mortuorum, cui tot, & tam idonei testes existunt, cui cum effusione sanguinis testimonium dicunt: quomodo potest in dubium revocari? Sancti enim Martyres si non habuissent certam spem resurrectionis, non utique per tantos cruciatus, & poenas, mortem pro lucro maximo suscepissent. Non enim cogitabant supplicia praesentia, sed futura praemia sequutura. Hæc Sanctus Doctor, vel quisquis alius non contemnendus, in appendice tom. 9. pag. 433. quæ tam late hæc adducere placuit, quia sola sufficient ad exponendam litteram Catechismi (a).

14. Verum, ne quid intactum remaneat in expositione textus, lubet ejus proponere rationes, quæ carnis resurrectionem efficaciter persuadent, & passim à Theologis afferuntur super quartum sententiarum distinct. 43. ut videre est apud Divum Thomam, Divum Bonaventuram, aliosque Magistri expositores, & Divi Thomæ interpretes. Prima ratio sumitur ex immortalitate animæ, quæ à corpore separata subsistit cum innata inclinatione ad ipsum, uti pars hominis ordinata ad totum constituendum. Id autem suaderi potest experientia brachii, alteriusve membri à suo loco sejuncti, ac etiam miraculo effervescentiæ sanguinis Sancti Januarii, in ampulla vitrea Neapoli asservati, qui quotiescumque ejus capiti proximus ponitur, liqueseit, atque ebullit, quasi exoptet eo recurrere, unde fluxerat, illudque iterum animare festinet, veluti moræ resurrectionis impatiens, ac vitro violenter inclusus velit circulari per venas. Quod potiori titulo judicandum est de anima, tan-

(a) Videantur alii plures, eodem modo loquentes apud Theophilum Raynaudum tom. 6. dist. 6. quest. 4. art. 6. pag. 550. num. 284. & 285.

tanquam principi hominis parte, ad compositionem ordinata; atqui impossibile est hanc animæ inclinationem ad corpus, esse inanem, & numquam reducendam ad actum, cum quod natura adversatur, & violentum est, diuturnum esse non possit, ut docet Aristoteles: igitur erit aliquando resurrectio mortuorum. Hæc ratione arguit contra Sadduceos ipse Salvator Matth. 22. vers. 23. ubi ex animarum immortalitate, corporis resurrectionem deducit.

15. Secunda ratio capitur ex æquitate justitiæ Dei. Justum quippe est, ut unusquisque referat quæ in vita gessit, sive bona, sive mala, & pro his præmium, vel poenam suscipiat. Anima siquidem sola puniri haud debet propter peccata, quia ea quæ in carnis voluptatibus posita sunt per se non perpetravit; nec solam corpus poenis affici debet, quia legum, ac præceptorum vim percipere non potest. Hominem igitur ex utroque, corpore videlicet, & anima conflatum, pro suis quæ gessit facinoribus, sententiam referre necesse est; quod certe non fit in hac mortali vita, ubi sicut funesta (heu nimium!) experientia docet, improbi opibus affluunt, honoribus florent, contenti habentur, & gravissimis quandoque jactantur procellis. Ut igitur splendescat divina justitia, æquissimum est, ut in fine sæculorum, interveniente mortuorum resurrectione, animæ simul & corpori poenæ, vel præmia decernantur. Hanc rationem etiam supra tradidit Catechismus cap. 8. §. 4. agens de causis judicii universalis; & longe antea jam tradiderant Sancti Patres Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, Damascenus, alique complures. Vide Nilus orat. 2. de Paschat. apud Photium, cod. 276. vocat resurrectionem corporum: *caput providentiæ Domini.*

16. Tertia tandem ratio à Catechismo adducta, desumitur ex beatitudine supernaturali. Hæc enim, teste

Boetio, est horum omnium, secretis omnibus malis, emulata complexio; quæ quidem cumulata non foret, si non esset resurrectio carnis. Tunc enim caro nihil perciperet de bonis æternis, quæ præparavit Deus diligentibus se. Unde Sancti Dei viri non essent perfecte beati, cum sine corpore non essent perfecti homines; nec satiaretur humana voluntas, quæ nedum quantum ad animam, sed etiam quantum ad corpus cupit esse beata; quod est contra illud Psalmistæ dicentis: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Igitur certo credendum est resurrectionem esse futuram. His aliam placet addere rationem ex Divo Augustino desumptam lib. 22. de Civitate Dei cap. 5. ad quam nunquam responderunt veteres increduli, nec respondebunt recentiores, quamvis præsumant esse sapientiores antiquis: eam affert etiam Natalis Alexander in expositione hujus articuli dicens: „Tria sunt, quæ mundo videntur incredibilia, quæ tamen facta sunt, & jure merito credentur. Incredibile videbatur Christum resurrexisse in carne, & in Coelum ascendisse cum carne. Incredibile videtur mundum rem tam incredibilem credidisse. Incredibile homines ignobiles, infirmos, paucissimos, imperitos, rem tam incredibilem tam efficaciter mundo, & in illo etiam doctis persuadere potuisse. Incredibile videtur corpora nostra aliquando resurrectura in æternum. Horum incredibitium, tria jam facta partim credimus, partim videmus; cur igitur quartum, scilicet corporum nostrorum resurrectionem futuram non credamus, & speremus? Siquidem & illud ab eodem Deo, qui hæc omnia futura esse prædixit antequam vel unum illorum fieret, pariter prænuuntiatum, & promissum est.“ Idem inquit Div. Thomas 1. cont. Gent. cap. 6.

17. Confirmari etiam potest præsens articulus pluribus exemplis revocavit. Nam præter illos ex sacra pagina superius commemoratos, de quibus hæreticum est du-

bitare, sunt & alii bene multi, quorum resurrectio sine summa temeritate, ac impudentia negari nequit. Illi scilicet quorum mentio fit in Actis Sanctorum, editis ab Scriptoribus integerrimæ fidei, in Bullis canonizationum, & in Breviario Romano Sancti Pii V. Clementis, ac Urbani VIII. auctoritate recognito, in quo licet adhuc aliqua fortasse supersint nondum omnino limata, ut sentiunt eruditi; in his tamen de quibus loquimur, & in cunctis aliis ubi nulla, aut levia sunt fundamenta ad oppositum, maximi ponderis est Breviarium, ut docent sapientissimus Lambertini postea Papa Benedictus XIV. lib. 4. de canonizat. Sanct. part. 2. cap. 15. Emmanuel Cajetanus Sousa tom. 2. dissert. de expeditione Hispanica Sancti Jacobi Majoris, appendice 2. num. 2711. ejusque adversarius Didacus del Corro, quorum plura ad rem doctissime pro more contrahit Cl. Michael à Sancto Josepho tom. 1. Bibliograph. critica verbo *Bibliotheca occulta concionum* pag. 515. & tom. 4. verbo *Sousa* pag. 225. & sequent. Et consequenter ex resurrectione tantorum, qui in Breviario Romano post severissimum examen referuntur, non leve argumentum desumitur ad probandum futuram omnium hominum resurrectionem in fine mundi. Dico in fine mundi, non autem mille annis ante judicium, ut plures perperam crediderunt antiqui, dicti communiter Chilistæ, seu millenarii. Verum de his aliisque multis brevitas temporis loqui nos prohibet; quare hic filum secundæ partis orationis abruptimus.

18. Ad tertiam igitur perveniamus in qua probanda est hæc conclusio: *Nedum fide consistat animam hominis esse immortalem, sed etiam potest naturaliter demonstrari.* Videantur Theologi cum Magistro in 2. distinct. 19. & Div. Thom. 1. part. q. 75. art. 6. Melchior Canus lib. 12. de locis cap. 14. Patuzzi in opere de futuro impiorum statu lib. 1. cap. 4. pag. 21. & cap. 9. pag. 57. Bertit, 1. lib. 12. cap. 5. Ludovicus Bailly in tract. de

vera Religione 3. quasi. prævia de immort. mentis humanæ pag. 60. Valsecchius lib. 1. de fundamentis Religionis & de fontibus impietatis cap. 5. pag. 60. Jacquier tom. 2. Metaphysic. part. 2. art. 2. pag. 79. Isidorus de Cellis nuperrimus Auctor, tom. 1. part. 2. Metaphysic. pag. 200. aliique innumeri contra materialistas, ac libertinos hujus sæculi nequam.

PRÆLECTIO XXVI.

De Resurrectione carnis,

ad expositionem cap. 12. primæ partis Catechismi Concilii Trident. à §. 6. ad decimum.

Non omnis caro, ait Apostolus 1. ad Corinth. 15. eadem caro est, sed alia quidem hominum, alia vero pecudum, alia volucrum, alia autem piscium. Licet enim per mortem qualibet corrumpatur, & in pulverem resoluta ab alia discerni nequeat; sola tamen hominum in fine sæculi eadem anima informabitur, ac immortalis vita resurget, vel ad perpetuam gloriam, vel ad cruciatas æternos, juxta merita, vel demerita. Hinc rectissime dixit Job cap. 19. : *In novissimo die de terra surrecturus sum.* Rectissime dixit soror Lazari, Martha, Joan. 11. *Solo quia resurget (frater meus) in novissimo die.* Rectissime dixit Paulus Ipeo supra citato: *Omnes quidem resurgemus.* Rectissime dixerunt Apostoli undecimo articulo Symboli: *Credo resurrectionem carnis.* Rectissime tandem dicunt fideles cum Symbolo Nicæna Synodi: *Expecto resurrectionem mortuorum.* De qua sapienter pro more agit Catechismus Concilii Tridentini prima parte cap. 12. cujus quinque paragraphos à

sex-

sexto, usque ad decimum hodierno sole dilucidabimus in nomine Patris, &c.

2 Sanctissimæ Trinitatis auxilio, Beatorum ope, vestraque venia; amplissimi Consessores, sortitum punctum exponam; ne autem confuse, ac inordinate incedam, orationem afferam tripartitam. Prius enim litteram Catechismi brevissime contraham. Deinde ipsam fusius enucleabo. Postremo, si tempus adsit, conclusionem adducam, probabo, tuebor. Utinam feliciter! Ordiamur igitur primam partem dicendo sic incipere litteram Catechismi §. 6: *Explicare præterea, &c.* Ita vero finire §. 10: *Veluti & cicatrices vulnere Christi.* Primo ex his paragraphis docet Catechismus Apostoli testimonio, & Sanctorum Patrum sententia, nullum hominem fore mortis, ac resurrectionis expertem. Secundo ait, idem numero corpus in extremo judicio ad vitam suscitandum. Quod Jobi verbis, & Damasceni doctrina confirmat. Tertio rationem assignat resurrectionis mortuorum, ut scilicet referat unusquisque propria corporis prout gessit sive bonum, sive malum. Quarto inquit omnia hominum corpora suscitanda esse perfecta, & absque ullo defectu. Quod Augustini auctoritate tradit, ac ratione. Quinto denique asserit Martyres quamvis resurgant integro corpore, gestaturos vulnere cicatrices, quibus super aurum, & lapidem pretiosum fulgebunt, ad instar corporis Christi; idque ipsis Augustini verbis eleganter præponit. En summam textus, & primam orationis partem.

3 Ingre diamur itaque aliam, ad fustorem litteræ discussionem. In qua postquam Catechismus paragraphis antecedentibus stabilivit dogma Catholicum resurrectionis carnis, nunc §. 6. querit quinam ad vitam sint suscitandi, atque respondet omnes omnino homines, nullo excepto. Quoniam nullus erit qui non moriatur, nullusque morietur qui non resurgat. Quod recte probatur illis Apostoli verbis 1. ad Corinth. 15. vers. 22.

Si-

vera Religione 3. quasi prævia de immort. mentis humanæ pag. 60. Valsecchius lib. 1. de fundamentis Religionis & de fontibus impietatis cap. 5. pag. 60. Jacquier tom. 2. Metaphysic. part. 2. art. 2. pag. 79. Isidorus de Cellis nuperrimus Auctor, tom. 1. part. 2. Metaphysic. pag. 200. aliique innumeri contra materialistas, ac libertinos hujus sæculi nequam.

PRÆLECTIO XXVI.

De Resurrectione carnis,

ad expositionem cap. 12. primæ partis Catechismi Concilii Trident. à §. 6. ad decimum.

1 *Non omnis caro,* ait Apostolus 1. ad Corinth. 15. *eadem caro est, sed alia quidem hominum, alia vero pecudum, alia volucrum, alia autem piscium.* Licet enim per mortem qualibet corrumpatur, & in pulverem resoluta ab alia discerni nequeat; sola tamen hominum in fine sæculi eadem anima informabitur, ac immortalis vita resurget, vel ad perpetuam gloriam, vel ad cruciatas æternos, juxta merita, vel demerita. Hinc rectissime dixit Job cap. 19. : *In novissimo die de terra surrecturus sum.* Rectissime dixit soror Lazari, Martha, Joan. 11. *Solo quia resurget (frater meus) in novissimo die.* Rectissime dixit Paulus Ipeo supra citato: *Omnes quidem resurgemus.* Rectissime dixerunt Apostoli undecimo articulo Symboli: *Credo resurrectionem carnis.* Rectissime tandem dicunt fideles cum Symbolo Nicæna Synodi: *Expecto resurrectionem mortuorum.* De qua sapienter pro more agit Catechismus Concilii Tridentini prima parte cap. 12. cujus quinque paragraphos à

sex-

sexto, usque ad decimum hodierno sole dilucidabimus in nomine Patris, &c.

2 Sanctissimæ Trinitatis auxilio, Beatorum ope, vestraque venia; amplissimi Consessores, sortitum punctum exponam; ne autem confuse, ac inordinate incedam, orationem afferam tripartitam. Prius enim litteram Catechismi brevissime contraham. Deinde ipsam fusius enucleabo. Postremo, si tempus adsit, conclusionem adducam, probabo, tuebor. Utinam feliciter! Ordiamur igitur primam partem dicendo sic incipere litteram Catechismi §. 6: *Explicare præterea,* &c. Ita vero finire §. 10: *Veluti & cicatrices vulnere Christi.* Primo ex his paragraphis docet Catechismus Apostoli testimonio, & Sanctorum Patrum sententia, nullum hominem fore mortis, ac resurrectionis expertem. Secundo ait, idem numero corpus in extremo judicio ad vitam suscitandum. Quod Jobi verbis, & Damasceni doctrina confirmat. Tertio rationem assignat resurrectionis mortuorum, ut scilicet referat unusquisque propria corporis prout gessit sive bonum, sive malum. Quarto inquit omnia hominum corpora suscitanda esse perfecta, & absque ullo defectu. Quod Augustini auctoritate tradit, ac ratione. Quinto denique asserit Martyres quamvis resurgant integro corpore, gestaturos vulnere cicatrices, quibus super aurum, & lapidem pretiosum fulgebunt, ad instar corporis Christi; idque ipsis Augustini verbis eleganter præponit. En summam textus, & primam orationis partem.

3 Ingrediamur itaque aliam, ad fustorem litteræ discussionem. In qua postquam Catechismus paragraphis antecedentibus stabilivit dogma Catholicum resurrectionis carnis, nunc §. 6. querit quinam ad vitam sint suscitandi, atque respondet omnes omnino homines, nullo excepto. Quoniam nullus erit qui non moriatur, nullusque morietur qui non resurgat. Quod recte probatur illis Apostoli verbis 1. ad Corinth. 15. vers. 22.

Si-

Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur. Dicit autem aliquis, hanc vocem omnes in citato textu sumendam esse moraliter pro plerisque, non rigorose pro cunctis; quia sicut Apostolus ait: *In Christo omnes vivificabuntur*, ita prius inquit: *Omnes in Adam moriuntur*; & tamen excipitur Immaculata Virgo Maria, quæ à morte animæ fuit immunis, cum non contraxerit originale peccatum; ut pie credunt fideles: pariter igitur, in fine mundi viventes eximi possunt à morte corporis. Maxime cum idem Paulus eadem epistola, eodemque capite vers. 51. in Græco, optimisque exemplaribus, ut ait Cl. Calmetus, aliter dicat quam in Vulgata, nempe: *Omnes quidem non resurgemus, sed omnes immutabimur*. Ideoque plures Interpretes, præsertim ex Græcis, sentiunt, eos qui vivunt in fine mundi mortem omnino non subituros, sed in eam de qua Paulus, mutationem tantum transmigraturos. Quod etiam colligitur ex articulo 7. Symboli in quo Christus dicitur venturus judicare vivos, & mortuos.

4 Verum, nihil obstat hæc omnia; quia quamvis Beatissima Virgo Maria non comprehendatur in omnibus qui, teste Paulo, in Adam moriuntur quantum ad animam, quoniam Ecclesia in hanc sententiam vergit, ut ait doctissimus Pontifex Benedictus XIV. lib. 2. de fest. B. M. Virginis cap. 15. num. 16. & fideles ipsi palam ostendunt; cuncti tamen, excepto nemine, in morte corporis subeunda comprehenduntur; nam Ecclesia ipsa ad istud propensior est, ut asserit Angelicus Præceptor Divus Thomas super dictam epistolam Pauli lect. 8. his verbis: *Licet hæc littera: non omnes moriemur, non sit contra fidem; Ecclesia tamen magis inclinat, & accipit primum, scilicet omnes moriemur, etiam qui ultimo tempore vivunt. Similia tenet Sanct. Doctor in supplementis quest. 78. art. 1. dicens, quamvis de hac questione varie loquantur Sancti, communior tamen, & securior opinio est, quod omnes morientur,*

&

& à morte resurgent. Merito igitur illam amplectitur Catechismus, eamque illustrat auctoritatibus Hieronymi, Ambrosii, & Augustini.

5 Nec facessunt exemplaria Græca in quibus aliter legitur; quoniam plura alia sunt etiam Græca, quæ textum editionis Vulgatæ in tuto ponunt; illisque interpretibus Græcis aliter opinantibus opponimus Origenem, Didymum, Athanasium, Augustinum, Cyprianum, Tertullianum, communemque Latinorum consensum, ut inquit Illustrissimus Canus lib. 2. de Locis cap. 14. versus finem. Quod ultimo loco reponitur ex articulo septimo Symboli, nihil habet virium ad oppositum. Nam illa verba: *Inde venturus est judicare vivos, & mortuos*, tripliciter sumi possunt. Primo per vivos intelligendo justos, & per mortuos peccatores, ut intelligit Augustinus de fide & Symbolo cap. 8. de Symbolo ad Catechumenos cap. 14. & in Enchirid. cap. 55. Secundo, per vivos, illos qui ultimo vivunt, & licet sint morituri, cito resurgent; cum enim parum pro nihilo reputetur, ideo vocantur vivi, ad differentiam aliorum qui pridem mortui fuerint. Tertio, si contrahatur articulus ad tempus præsens, quo recitatur; ita ut sensus sit, judicandos esse qui modo vivunt, & qui jam obierunt; sicque haud sequitur futuros esse aliquos non morituros. Cum enim ante universale iudicium debeat precedere ignis, quo elementa vero calore solvantur, terra autem, & que in ipsa sunt opera exurentur, ut constat 2. Petri 3. v. 10. 1. ad Corinth. 3. v. 13. 2. ad Thessalon. 1. v. 8. Joëlis 2. Psalmo 49. & alibi: qui fieri poterit, ut homines tunc viventes non moriantur? Omnes igitur sunt morituri, atque postea suscitandi.

6 Sed prosequamur litteram Catechismi, qui §. 7. docet, idem numero corpus esse ad vitam revocandum, dicente Apostolo loco sæpe citato ex 1. epist. ad Corinth. *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem,*

Tom. I.

Zz

Et

Et patientissimo Jobo cap. 19. *In carne mea videbo Deum Salvatorem meum; quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius.* Etenim tum resurrectionis notio, tum resurrectionis finis evidenter declarant, eundem, qui vixerat, hominem suscitandum. Est quippe resurrectio, ut Damascenus lib. 4. de fide Orthodoxa cap. 2. ait: *Anastasis*, seu nova ejusdem corporis, quod occiderat, suscitatio; sive ut inquit Tertullianus de resurrect. carnis cap. 6. *Recidivatus.* Cumque ad hoc futura sit resurrectio, teste Apostolo 2. ad Corinthi. 5. v. 10. *Ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum,* quod asserti Catechismus in textu, & fusius tradidit §. 5. hujus capituli, & §. 4. cap. 8. agens de judicio universali; consequens est, eosdem numero homines resurrecturos. Id late probant Theologi in 4. sent. dist. 49. ut videre est apud Divum Bonavent. ibid. art. 1. q. 4. Audiatur interim Divus Thomas ibidem, ac in supplementis quest. 79. art. 1. his verbis: *Cum resurrectio dici non possit, nisi anima ad idem corpus redeat, in resurrectione anima idem corpus numero resumet.* Et articulo sequenti addit: *Hæreticum est dicere eundem hominem non resurrecturum.*

7 Turpiter ergo errant Bardasanistæ dicentes resurrecturum corpora non fore carnea, sed aerea, ut refert D. Hieronymus epist. ad Pammachium. Turpius vero qui animarum transmigrationem docebant, quorum primus creditur fuisse Pythagoras, quamvis certius sit, ut ait Photius, errorem istum ex Ægyptiis Idololatris dimanasse. Asserebat Philosophus ille, animas hominum, statim ut ab uno corpore egrediebantur, in aliud corpus transmigrare, & hoc sive bovis, sive equi, sive leonis, aut pecudis, sive alterius hominis. Etenim sæpe sapius anima propter peccata in hominis corpore commissa, ad bestiarum corpora destinabantur. Imo ut scribit Ovidius, commonebat Pytha-

thagoras frequentiori sermone discipulos, ne oves, aut boves occiderent, ne forte animarum patrum suorum habitaculum profligarent. Hoc ipsum asseruit Plato, quo etiam errore imburi sunt Manichæi, teste Divo Augustino hæresi 46. & lib. contra Adiman. cap. 12. Platonicus quidam non solum transmigrationem defendebant, sed ulterius animarum reditum ad astra, unde, juxta ipsos, sumptæ fuerant. Quamquam non conveniant, an exacto anno maximo, ibi in ætænum deberent permanere, an infinitis revolutionibus cogerentur iterum ad corpora terrena descendere, optioe unicuique proposita, ut corpus eligeret quod ipse vellet; verbi causa, anima Orphei corpus cygni; Ajaxis leonis; Thæmiræ philomelæ; Agamemnonis aquilæ; ut in Phædone ait Plato. De hac animarum perpetua revolutione scribit Virgilius Æneid. 6. quæ de quibusdam animabus in inferis prædicabat Anchises Æneæ filio, hisce versibus:

Has omnes, ubi mille rotam volvere per annos
Lethæum ad fluvium, Deus evocat agmine magno:
Scilicet immemores supra ut convexa revisant
Rursus, & incipiant in corpora velle reverti.

8 Exprimit Poeta per aquam Læthi fluvii animas potate oblivionem; nemo quippe mortalium, vitæ in alio corpore antea, juxta Platonem, reminiscitur, propterea quod animæ in aliud corpus migraturæ, exhibeat dæmon medicamentum, quo in æternam incidit *aportam*. Hæc autem signata sunt, & somnia vigilantium, nedum contra fidem, sed contra ipsam etiam rationem. Si enim nemo reminiscitur eorum quæ in alio corpore gessit; quis Platonicos docuit transmigrationem istam? Dicunt animas priusquam in corpora intrent, à dæmone haurire oblivionem: & quis etiam hoc ipsis revelavit? Num dæmon ipse mendacii parens ab inferis Platoni litteras misserat? Timeam equidem ne ignis in itinere chartam consumsis-

set. Pulchre Irenæus ita Platonem perstringit lib. 2. contra hæreses cap. olim 59. num. 2. (a):
 „Si oblivionis poculum potest, posteaquam ebibitum
 „est, omnium factorum obliterare memoriam: hoc ipsum
 „unde scis, b. Plato, cum sit nunc in corpore anima
 „tua, quoniam priusquam in corpus introeat, à Deo
 „potata est oblivionis medicamentum?

9. Adversatur etiam Scripturæ Sacræ, nam Deus hominem condidit ad imaginem, & similitudinem suam, ut ex Genesi liquet; atque hæc divina imago in anima potissimum sita est, ut asserunt Sancti Patres, quæ si ad brutorum corpora transmigraret, jam ista quoque fierent animæ rationalis habitaculum: igitur etiam bellæ essent procreatæ ad imaginem, & similitudinem Dei, quod merito refutat Augustinus super Psalmum 146. v. 9. scribens: *Anima humana facta est ad imaginem, & similitudinem Dei, non dabit animam suam cani, & porco.* Ecclesiastes quoque cap. 12. v. 7. de homine inquit: *Revertatur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Quod non ita foret, si ad aliud corpus migraret. Apostolus paniter ingemiscebat dicens: *Infelix ego homo! quis me liberabit à corpore mortis hujus?* cupiebat dissolvi, & esse cum Christo; ac dissoluta hujus habitationis domo, alteram non manufactam firmissime sperandam esse monebat.

10. Jumenta denique, à juvenando sic dicta, & alia animantium genera usui hominum destinantur; absque crudelitatis scelere vapulant; frano reguntur; oneribus fatigantur; & ad victum, vestitum, aut medicinam sapissime occiduntur; nec ulla est inter illa, hominesque consuetudo. Quare omnes mirantur, imo etiam exhorrent extremam quorundam Indorum stultitiam,

at-

(a) Vid. D. Irenæus lib. 2. cap. 56. in antiquis editionibus ante 33. num. 2. pag. 167. editionis Renati Massuet, Cœlogat. S. Maari anni 1710.

atque barbariem, qui bestias ingenti pretio redimunt, excipiunt hospitio, & ab earum carnibus abstinent, stercore etiam religiose servato, maxime bouum, ac elephantum. Hi sane Cartesianismum non profitentur, quorum opinio est, cuncta animantia rationis expertia esse mera *automata*, seu machinas inanimatas, corpora mechanica, statuas instar horologii, sine sensu, ac vita (a). Quam oppositi philosophandi modi! Sed licet uterque falsus, pejor est Pythagoricus, cum destruat resurrectionem carnis, dicendo animas à corpore in corpus perpetuo divagari, quod nemo probus eligeret. Fateamur igitur cum Catechismo, corpora nostra eadem resurrectura in fine mundi, & contrarium delirantibus dicamus cum Divo Petro Chrysologo loquente de immortalitate animæ sermone 74. in fine: *Grandis demerita, hoc hominem nolle credere, quod sibi desiderat evenire!*

11. Quis enim, licet maximo ingenio pollens, pro se, suisque amicis, atque cognatis jucundius aliquid petere potuisset, aut cogitasse, quam quod Deus Optimus Maximus jam ab æterno decrevit, omnes nimirum post mortem resurrecturos, & qui bona egerint summo, ac perpetuo gaudio fruituros? Quis, nisi mentis inops, optaret animam suam, suorumque parentum, & amicorum post mortem transmigrare ad corpus equi, aut muli, quibus non est intellectus? Recte itaque Tullius lib. 7. de Republica ait, ex sententia Platonis vitam ubique jugi malorum fonte circumseptam esse. Et Porphyrium, quamvis Platonicum, pudit in hoc errore magistrum sequi, ne mater fortasse filium in mulam resoluta vectaret, ut refert Augustinus lib. 10. de Civitate Dei cap. 30. Et acutissimus Tertullianus lib.

(a) Vid. Feyjoo tom. 3. disc. 9. §. 2. Ferrari tom. 3. philosoph. part. 3. disp. 4. g. unic. pag. mlii 388. Roselli tom. 4. philosoph. g. 19. art. 1. pag. 495. & plures alii.

lib. de anima, loquens de Pythagora narrante fuisse in bello Trojano sub corpore Euphorbi, lepide inquit: *Quomodo credam non mentiri Pythagoram, qui mentitur ut credam?* Cui etiam convenit illud Tullii lib. 1. de finibus: *Cum res tota facta sit, tunc nec efficit quidem quod vult.* Ad quod etiam videri potest idem Africanus Doctor in sua doctissima apologia c. 48. (pag. mihi 200. nota marginali b. versionis hispanæ) quam nobis edidit eloquentissimus Petrus Maneris, Ordinis Minorum, digna quidem ut mille iterum imprimatur.

12 Mulieres in suo sexu resurrecturas, negarunt Armenii, & quidam antiquiores, Origenes, Basilius, seu alius super Psalm. 114. Athanasius serm. 3. contra Arianos, & alii apud Div. August. lib. 22. de Civit. Dei cap. 17. quibus adhasit Scotus in 2. dist. 20. in fine, qui solam excipit Beatissimam Virginem ob dignitatem matris Dei; ceteras autem omnes inquit mutandas esse in viros. Quoniam Apostolus ad Ephesios 4. v. 13. dicit: *Donec occurramus omnes in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* Et ad Romanos 8. v. 29. *Quos Deus prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui.* Quod etiam innuit ipse Christus Matth. 23. v. 30. inquit: *In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei.* Accedit, mulierem ab Aristotele lib. 2. de generat. animal. cap. 3. dici masculum per occasionem, & præter intentionem à natura productum, quæ virum semper intendit. Quem sequuntur plures alii Philosophi, atque Theologi. His addi possent quinquaginta duo argumenta, quibus Horatius Plata, seu larvata Scriptor elapsi sæculi, libro Parisiis edito anno 1647. probare conatur feminas carere anima rationali, ut referunt Dominicus Bernini in hist. hæresum tom. 1. pag. 30. Vignolius Marvillius, seu Bonaventura Argonius Carthusianus in miscellaneis curiosis historiae gal-

gallico idiomate, anni 1725. tom. 1. Bordonus in opusculo posthumo inscripto: *Advocatus militum.* Berti tom. 3. lib. 28. cap. 9. pag. mihi 127. Quod si ita esset, feminæ nec in suo, nec in alieno sexu resurgerent, sicut cetera animalia ratione carentia.

13 At vero contrarium certo tenendum est, feminas nimirum resurrecturas in proprio sexu. Sic docent Tertullianus lib. de Resurrect. carnis cap. 10. Hieronymus epist. ad Pammachium, & epist. 27. ad Eustochium de obitu Paulæ. Augustinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 17. Hilarius canone 27. in Mattheum. Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 3. Auctor questionum ad Orthodoxos, apud Justinum q. 53. D. Bonaventura in 4. dist. 44. part. 1. dub. 2. S. Thomas in Supplement. q. 81. art. 3. alique tum Theologi, tum Scripturæ Interpretes, ut Alphonsus à Castro lib. 13. adversus hæreses verbo *Resurrectio* in fine. Bartholomæus Durand. lib. 2. Fidei vindicate art. 55. §. 1. pag. 287. Tirinus tom. 2. super epist. ad Ephesios cap. 4. v. 13. pag. 278. Calmetus ibidem, & in dissert. de Resurrect. mortuorum tom. 2. pag. 197. Serry exercit. 71. num. 8. & 9. pag. 263. & communiter alii; ac merito quidem, nam ut recte asserit Augustinus loco supra cit. *Non est vitium sexus femineus, sed natura.* Rationes etiam plurimæ suffragantur. Primo, quod utrumque sexum ab initio Dominus instituerit, atque ita utrumque debeat restituere. Secundo, quod ad cuiusque naturam individuum suus pertineat sexus, atque ita non possit absque sexu suo sua cuique natura restitui. Tertio, quod ad corporis integritatem pertineant membra ipsa sexuum diversitatem constituentia; nec possit ideo sine illis integer homo resurgere. Quarto, quod ad individuum cuiusque rationem pertineat quantitas sexuum discreta: adeoque non possit idem individuus homo absque eadem quantitate; sexque restitui. Quinto, quod plu-

plurima vel merita, vel vitia sexus feminei conditionem sequantur, ut quod Maria Dei mater fuerit, quod sexus infirmitatem tot virgines vicerint, pro fide, & castitate fortiter dimicando; aut ex adverso, quod sexum tam multa inique, ac turpiter prostituissent, atque ita in hoc ipso sexu debeant vel merita, vel prava opera compensari.

14. Objectiones contrae facilis sunt solutionis, nam feminae resurgent etiam in virum perfectum iuxta sensum Apostoli, hoc est, in similitudinem viri perfecti Christi, quantum ad naturam, licet non quantum ad sexum; sicut Eva erat adiutorium simile Adae. Insuper *vir* nomen in Scriptura pro utroque sexu, accipitur, ut Psalmo 1. *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum.* Psalmo 33. v. 9. Psalmo 111. v. 1. aliisque in locis; quo nomine mulieres etiam intelliguntur, ut advertit D. Bonaventura loco supra laudato. Et quamvis in resurrectione non futura sint matrona, ut respondit Dominus Sadduceis, erit tamen differentia sexuum, quia ut sapienter notat Div. Hieronymus: *Non de lapide, & ligno dicitur non nubent, neque nubentur, quae naturam nubendi non habent, sed de his qui possunt nubere.* Nec feminae sunt quid imperfectum, & praeter intentionem naturae; sic enim plerumque frustraretur innatus naturae appetitus, cum plures, vel tot saltem feminae producerentur, quot mares, ut observant Illustrissimus Feyjoonius, & alii (a). Unde auctoritas Aristotelis cedere debet experientiae, ac rationi; vel interpretanda est cum D. Thoma 1. p. q. 92. art. 1. ad primum dicente, mulierem respectu naturae particularis esse masculinum occasionatum; non tamen respectu naturae universalis; sic enim est per se intenta. Ad

(a) Vid. D. August. lib. 18. de Civit. Dei cap. 9. Tamburinus lib. 1. in Decalogum cap. 3. de conc. littera 1. verbo *Irregularitas*, & Feyjoon tom. 1. disc. 16. in fin. addit. 3. ad num. 11. & tom. 5. disc. 5. §. 10. num. 31.

15. Ad argumenta, seu potius deliramenta Horatii Plata jam responderunt Bordonus, & Berti locis supra citatis. Nulla tamen responsio mihi videtur aptior illa Lactantii adversus asserentes dari-antipodas tunc temporis nondum detectos. Sic enim habet eloquentissimus Christianorum Tullius lib. 3. divinarum institut. cap. 24. „ Quid dicam de iis nescio, qui cum „ semel aberraverint, constanter in stultitia perseverant, „ & vanis vana defendunt; nisi quod eos interdum „ puto joci causa philosophari, aut prudentes, & scios „ mendacia defendenda suscipere, quasi ut ingenia sua „ in malis rebus exerceant, vel ostentent.“ Quae verba, ni fallimur, optime quadrant Horatio Plata; incredibile enim puto, illum de matre sua sentire, quod de femineo genere tam petulanter scripsit. Sed ad Catechismum redeamus, qui §. 9. inquit: resurgentium corpora nullum habitura vitium, sed integra fore, atque perfecta, sola tamen justorum pulcra, impiorum vero deformia, quod longa Divi Augustini auctoritate probat, idemque confirmat D. Hieronymus in margine textus citatus, aliique Sancti Patres, atque Theologi cum Magistro in 4. dist. 43. & 44. & cum D. Thoma ibidem, ac in Supplementis q. 80. à quibus plurima adducere possem, nisi jam tempus esset claudendi secundam orationis partem.

16. Ad tertiam ergo deveniamus in qua probanda est haec conclusio: *In novissimo die resurrecturi sunt omnes omnino homines, nati adulti, sed etiam parvuli decedentes sine baptismo; an vero isti ob solum originale peccatum, praeter poenam damni patiendi sint poena sensus, etsi nullissima? problema esto.* Prima conclusionis pars parum aut nihil habet difficultatis, jamque satis ostensa manet in expositione textus, ubi nullum excepimus hominem à resurrectione. Tota igitur difficultas in secunda conclusionis parte consistit: *Utrum scilicet parvuli morientes sine baptismo, post finale ju-*

dicium plectendi sint, nedum poena damni, sed etiam poena sensus? Sententia affirmans est Divi Augustini, & aliorum, quos citat, & sequitur Cardinalis Norisius in vindiciis Augustinianis cap. 3. §. 5. doctissimus Berti tom. 2. lib. 13. cap. 8. & Antonius Guererus in Theologia Morali Divi Augustini tom. 1. tract. 3. §. 9. pag. 155. n. 304. quibus adhaerent Sapientissimus Serry tom. 1. disp. 3. Prælect. 5. & sequent. à pag. 331. Henricus à S. Ignatio in Ethica amoris tomo 1. lib. 10. cap. 10. & 11. à pag. 337. & tom. 3. lib. 2. de Baptismo cap. 3. pag. 39. atque novissime Augustinus Cabades Magi tom. 2. Instit. Theologic. cap. 21. pag. 285. & alii. Contraria tamen est communior inter Theologos cum Divo Bonaventura, & S. Thoma in 2. dist. 33. Primis libenter haererem, nisi terrent posteri: hos sequerem, nisi priorum rationes forent tam efficaces, ut pene convincere videantur. In obsequium igitur utriusque partis hanc questionem problematicè trado. Pro prima videantur supra laudati. Pro secunda vero alii passim, quorum nonnullos citatos dabimus in catalogo conclusionum, quem post Prælectiones adijcimus.

17 Alia conclusio: *Repugnat metempsychosis, seu transitus animarum de uno in aliud corpus.* Videantur Divus Irenæus lib. 2. contra hæreses cap. 33. alias 58. pag. 167. edit. anni 1710. curante Renato Massuet. Natalis Alexander dissert. 24. in sæc. 1. art. 2. contra Simonem Magum pag. 252. Roselli tom. 5. Philosophiæ q. 21. art. 1. pag. 483. & Theophilus Raynaudus tom. 5. dist. 8. q. 4. art. 6. n. 279. pag. 548. Ubi refert quid Ethnici de hac questione censuerint.

PRÆLECTIO XXVII.

De Beatitudine, seu vita aeterna,

ad expositionem cap. 13. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, à §. 1. ad quintum.

1 Nullus sane tot inter millia hominum à mundi exordio ad finem usque reperietur, qui felix, atque beatus esse non velit. Ea est enim humanæ naturæ cupiditas cunctis ratione pollentibus insita, ut nec temporis cursu senescat, nec sapientia saturetur, nec ulla honorum, divitiarum, & fluxarum rerum omnium accensione repleatur; sed ad summum, sempiternumque bonum velut sponte sua feratur. Hunc quippe cœlestem animum indidit mortalibus Deus Optimus Maximus, ut veram, solidamque gloriam quærant, ut æthereas sedes virtutum gradibus scandere curent, ut ad vitam æternam bonis operibus pervenire satagant. De hac igitur vita aeterna, quam Apostoli postremo articulo Symboli credendam proposuerunt, hodierno sole tractabimus, ad expositionem cap. ultimi 1. partis Catechismi Concilii Tridentini. Ne autem in rem tanti momenti error ullus irrepat, accedamus ad thronum gratiæ, ad nostræ felicitatis terminum, ad Deum inquam unum, & trinum, Patrem scilicet, &c. Adsit etiam Immaculata Deigenitrix Virgo Maria, Sanctus N. cuius nomen in baptisate sumsi, & reliqui omnes superna lætitia perfruentes, de quorum beatitudine ordinar dicere, si mihi prius, &c.

2 Dei, cœlitumque juvamine fretus, & obtenta dicendi venia, sortitum punctum exponam; pro cu-

jus clariori luce orationem in tres partes, pro more, disponam. Prima enim parte litteram textus breviter ostendam. Secunda fusiùs explicabo. Tertia tandem concludam, thesis probatione ex ipso textu depromptæ. Utinam optato exitu. Primam igitur orationis partem exordians, sic incipit littera textus §. 1.: *Sancti Apostoli &c.* Ita vero terminat §. 5. *Mentis desiderium sumulate expleamus.* Catechismi scopus eo tendit, ut de ultimo articulo Symboli tractet. Sicque prius causam assignat, quare Apostoli vitæ æternæ articulum ad finem Symboli reseruarunt; ejusque assiduam explicationem summopere commendat pastoribus. Deinde quid vitæ æternæ vocibus significetur elucidat, dicens eis designari summam felicitatem, quam nec verbis exprimere, nec mente comprehendere possumus, quoniam nullum in ea malum; sed bona omnia continentur. En brevissimam textus synopsis, & primam orationis partem.

3 Ad secundam itaque progrediamur, & Catechismi litteram, ut promissimus, explanemus, in qua prius inquiritur, cur Apostoli Symboli Auctores, ut non semel asserit Catechismus, & late probant nostrates contra quosdam hæreticos, ac hypercriticos (a); cur, inquam, Apostoli postremo loco hunc nobis articulum reliquerunt? Et optime respondetur, ideo sic factum esse, tum quia post carnis resurrectionem, sub qua olim in nonnullis fidei formulis includebatur, nihil aliud superest expectandum, tum, & forsitan maxime, ut illo semper ante oculos habito, & sectemur virtutes, & vitia abominemur; & declinemus à malo, & faciamus bonum; & despiciamus mundum tanquam laboriosum exsiliùm, & ad nostram coelestem patriam assequendam omnes conatus, omnemque diligentiam adhibeamus. Nihil enim est, quod mortalium animos

(a) Vide supra Prælectionem primam num. 10. pag. 6. in fine.

ad complectendam, colendamque virtutem aut blandius, & suavius alliciat, aut acrius, & vehementius impellat, quam ipsius præmium, mercesque virtutis.

4 Quare cum, teste Divo Augustino, & Divo Thoma (a), ac etiam experientia teste, quæ ultimo audita, dicta, vel facta sunt facilius recordemur; idcirco in Symboli fine positus est articulus vitæ æternæ; cujus fides tam est homini ad salutem necessaria, quam quæ in primo articulo continetur, dicente Apostolo ad Hebræos 11. vers. 6.: *Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & quod inquirentium se remunerator sit.* Nulla igitur excusari quis potest ignorantia etiam invincibili, utpote res scitu necessaria necessitate mediæ (b). Unde Innocentius XI. damnavit hanc thesim num. 22. *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate mediæ, non autem explicita remuneratoris.* Propterea merito à Catechismo admoventur Parochi, ut in erudiendis fidelibus nunquam hunc articulum prætermittant, sed ejus explicatione, veluti saluberrimo pabulo, suas oves juxta pascant. Quis enim, audita de æterna gloria concione, habens alta mente repositam hujus articuli fidem, non inclinabit cor suum cum Regio Psalme (c) ad faciendis justificationes? Quis non æquo animo feret labores, dum ejus auribus insonet Apostolus dicens (d), non esse condignas passionem hujus sæculi ad futuram gloriam? Quis denique non excitabitur ad eurrendam viam mandatorum Dei, dum ante oculos cernat agmina Sanctorum, qui spe summa felicitatis illecti, digni habitus sunt pro nomine Christi contumelias pati, & animam suam perdere in hoc mundo, ad custodiendam illam in vitam æternam?

5 Nemo certe, nisi vel stupidus, vel Religione

ca-

(a) Divus Thomas citans Augustinum 3. part. quest. 73. art. 5. agens de institut. Eucharistie. (b) Vide Canum lib. 12. de locis cap. 4. pag. 153. edit. Matrit. (c) Psalm. 119. vers. 112. (d) Ad Rom. 8. vers. 18.

carens, vel turpi errore tenens decimam ab Alexandro VIII. proscriptam thesim dicentem: *Intentio qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum mere ut Celestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.* Cujus propositionis tam aperta est falsitas, ut impugnatione non egeat (a). Multo minus opus est ut confutentur Athei, materialistæ, & alii hujus generis, qui qua protervia, atque vesania negant existentiam Dei, immortalitatem animæ, resurrectionem carnis, & alia fidei dogmata, eadem ipsa hunc etiam articulum inficiantur. Prosequamur ergo cum Catechismo, & quantum nobis liceat perscrutemur plurima illa mysteria, quæ in occulto hujus articuli latent. Nomine igitur vitæ æternæ non tam perpetuitas vitæ, quam perpetuitas beatitudinis designatur. Primum enim dæmonibus, sceleratisque hominibus æque convenit, quorum vermis non moritur, sed vivos continuo rodit igne æterno; illam tamen, quam damnati vitam vivunt, mortem potius dicemus cum Augustino (b), quam vitam, nam juxta phrasim Scripturæ (c): *Mors depascet eos.* Secundam vero solum convenit justis, de quibus verissime dicitur (d): *Justi autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum;* ipsis enim dicit Dominus ultima die (e): *Venite benedicti patris mei possidere Regnum.* Quod quidem regnum est ipsa beatitudo, seu regnum illud de quo quondam dicebat Christus (f): *Regnum meum non est de hoc mundo.*

6 Hanc ideam vitæ æternæ habebat legisperitus ille (g), qui à Domino inquirebat, quid ad ipsam assequendam facturus esset. En significatum vitæ æternæ, ut habetur in Symbolo Apostolorum, seu vitæ venturi sæculi, ut in Constantiopolitano. Dicitur vita, quia

(a) Vide Div. Thom. 2. 2. quest. 17. art. 7. Berti lib. 26. cap. 16. & alii. (b) Augusti lib. 6. de Civit. Dei cap. ultim. (c) Psalm. 48. vers. 15. (d) Sap. 5. vers. 16. (e) Matth. 25. vers. 34. (f) Joan. 18. vers. 36. (g) Luca 10. vers. 15.

sicut nihil est nobilius, atque præstantius vita, ita nihil aptius ad exprimendam supernam felicitatem beatitudinis, in qua triplici vita gaudent Beati naturali scilicet, spirituali, atque cœlesti. Est enim ibi vita naturalis, quia non mortui laudant Deum (a); est etiam spiritualis vita gratiæ, quia nullus illuc intrat coinquinatus (b), aut nuptiali veste carens; est demum vita Cœlestis, beata, & gloriosa, qua Deus ipse spiritus supernus vivificat, cum teste Augustino (c), Dominus sit vita animæ, sicut ista est vita corporis. Quæ vita dicitur quoque æterna, quia ejus non erit finis. Hoc vero potissimum nomine, ait Catechismus, summa illa beatitudo appellata est, ne quis existimaret eam in rebus corporeis, atque caducis consistere: quod existimarunt complures; tam varia, tam falsa, tam absurda pro beatitudine assignantes, ut videantur certasse in majori errore promendo. Eorum opiniones ad ducentas octoginta octo protrahi posse refert ex Varrone Div. August. lib. 19. de Civit. Dei cap. 1. omnes tamen, ut idem innuit, ad tres præcipuas possunt reduci. Alii enim in rebus corporis, alii in rebus animi, alii in utrisque beatitudinem eflexerunt.

7 Primum sensisse dicitur Epicurus constituens finem ultimum in desideriis carnis, quamvis non desint qui cum Gassendo, Quevedo, Feyjoono (a), cum ab hac culpa absolvant. Quidquid tamen de ipso sit, sicut etiam de Aristippo, aliisque Philosophis fidei lumine destitutus; post Christum natum, hac peste mundum

(a) Psalm. 113. vers. 17. Isaie 38. vers. 18. Baruch 2. vers. 17. (b) Apocalyp. 21. vers. 27. (c) August. pluribus in locis apud Lanuzam, tom. 1. homil. 123. §. 2. num. 7. pag. 430. primæ editionis & apud Petavium, tom. 1. lib. 2. cap. 4. num. 13. pag. 202. (d) Vid. Feyjoon tom. 6. disc. 2. §. 2. pag. mille 101. Quevedo part. 2. in fine pag. 970. Martinus Martinez in historia philosophiæ scepticæ dialogo 1. Bartholem. Duranti. lib. 3. fidei vindic. art. 23. §. 1. pag. 356. & alii pro Epicuro. Sed non ita Antonius Ferrarii tom. 1. Philosophiæ atque Roelli tom. 6. quest. 2. art. 1. num. 71. pag. 57. in calce, not. 4.

dum corrumpere conati sunt Nicolaitæ, à Nicolao Diacono nomen trahentes, seu perperam usurpantes, de quo lis magna est inter auctores; nobis tamen magis illorum sententia placet, qui cum Baronio Nicolai famam tuerent (a). Ipso Nicolaitarum luto immersi sunt etiam Cerinthus, & Mahumetes. Hic præsertim Pseudopropheta, colligens quidquid prophanum in Ethnicis, quidquid superstitiosum in Judæis, quidquid impium in Hæreticis reperitur, suam sectam hoc errore maxime auxit; quia ut inquit Div. Thomas lib. 1. contra Gent. cap. 6. carnalium voluptatum promissis, ad quorum desiderium carnalis concupiscentia instabat, populos illexit. Duo tamen, tot inter mala, non male fecisse videtur vaferrimus Vates, quod vino prohibuerit suos, & carne suilla; nam eos assatim inebriavit tantis erroribus, ac insuper periculum foret ne se invicem vescerentur. Verum de his satis.

8 Secundum visum fuit Stoicis, qui inani scientia tumidi, beatitudinem in sapientia collocarunt. Tertium denique amplexi sunt Calliphon, Dinomachus, Peripatetici, & alii. Has autem memoratas sententias, & similes alias solide, ac eleganter impugnant Lactantius lib. 3. instit. cap. 7. Ambrosius lib. 2. officiorum cap. 2. Augustinus lib. de Civit. Dei multis in locis: uno verbo, Patres omnes; imo ipsa ratio naturalis earum falsitatem ostendit. Primus quippe error ponentium beatitudinem in rebus corporeis, sive, quod pejus est, in turpibus delectationibus, vanisque cupiditatibus, suamet turpitudine labefactatur. Secundus dicentium in virtute, sapientia, & honestate consistere, etsi non videatur tam turpis, non desinit tamen esse falsissimus, sicut & tertius ex duobus primis compactus. Id apertissime manifestat ipsa beatitudinis notio. Est enim beatitudo, ut ait Tullius: *Bonorum omnium, secretis immen-*

ma-

(a) Vid. Natal. Alexand. tom. 3. dissert. 9. primi sæculi, pag. 131.

cumulata complexio (a). Est inquit Boetius: *Status omnium bonorum aggregatione perfectus* (b). Est juxta Doctorem Seraphicum: *Finis omnium bonarum voluntatum* (c). Est denique juxta Angelicum Præceptorem: *Summum bonum, & finis ultimus rationalis nature, seu bonum totaliter quietans appetitum* (d). Porro beatitudo dividitur in formalem, & objectivam. Prima est assequitio summi boni. Secunda est ipsam summum bonum assequutum, seu assequendum. Nunc de hac ultima beatitudine principaliter loquimur cum Catechismo, dicentes nec in presenti vita haberi posse, nec in rebus creatis consistere.

9 Quod facillime demonstrabitur. Beatitudo enim nullo temporis termino limitanda est, nec ulla boni specie minuenda; at vero in hominis voluntate non est vivere quandiu libererit, cum breves sint dies ejus, incerti, ac repleti multis miseriis (e); nec aliquid reperitur in mundo undequaque perfectum: in nullis igitur presentis vite bonis consistere valet vera beatitudo. Non in pulchritudine: *Fallax enim, & vana est pulchritudo* (f): non in divitiis, quoniam *divites egerunt, & esurierunt* (g), *nilii invenerunt viri divitiarum in manibus suis* (h); non in voluptatibus, comestationibus, & ebrietatibus, quia *regnum Dei non est æta, & potus* (i): non in sanitate, in virtute, in honore, scientia, & potestate; nam hæc omnia sunt mutationi obnoxia, vix unquam simul reperiuntur unita, nec aliud nomen merentur, quam vanitatis, & afflictionis spiritus (k). Sic passim docet scriptura, inculcant Patres, & pluribus in locis probat Doctor Angelicus, præsertim 1. 2. quæst. 2. art. 1. 2. & 3. (l).

Tom. I.

Bbb

At,

(a) Cicero lib. 5. Tusculan. qq. cap. 10. (b) Boetius lib. 3. de consolat. progra. 2. (c) Div. Bonaventura in 2. dist. 38. quæst. 1. (d) Div. Thom. in 4. dist. 43. art. 2. & 1. 2. quæst. 1. art. 3. (e) Job. 14. vers. 5. (f) Proverb. 31. vers. 30. (g) Psalmo 33. vers. 11. (h) Psalmo 75. vers. 6. (i) Ad Rom. 14. vers. 17. (k) Ecclesiastes 1. vers. 2. & cap. 1. vers. 17. (l) Vid. etiam in Suppletis. quæst. 75. art. 1. opusc. 20. & lib. 1. de regim. Principi.

10. At, ut clarius pateat ista veritas, veniant etiam nobiliores Philosophi, atque Poetae, à quibus cum multa prudenter, & graviter sint disputata, multa breviter, & commode dicta, multa denique ingeniose, & luculenter exposita, ut eleganter ait Illustrissimus Canus lib. 10. de locis cap. 3. audiri sane mereatur in hac præcipua questione, quæ diu eorum ingenia torsit; & licet illos inveniamus tot inter errorum tenebras involutos, fatentur tamen humanis rebus non posse corda hominum satiari, dum Tantalum fingunt, qui immersus deliciis misere cruciatur; fatentur Crassum, & Croesum divitiis non beari; execrantur denique turpitudinem Epicureorum (a), & quotquot felicitatem hominis posuerunt vel in formæ venustate, vel in viribus corporis, vel, quod pessimum, in voluptatibus carnis, queis pecoribus assimilantur; imo ipsa in his plurimum nobis præcellunt, ut cervi velocitate, leones robore, linceo visu, magnitudine Elephantis, &c. Quare optime inquit Augustinus lib. de quantitate animæ cap. 28.: *Sensu nos bestia multa superant.* Et alius:

Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu,
Vultur odoratu, præcedit aranea tactu.

11. Longus essem si plura Philosophorum dicta, quæ ad rem faciunt, recitarem. Audiatur, solummodo Apulejus lib. de Deo Socratis dicens: „ Generosus est? parens „ tes laudas. Dives est? non credo fortuna. Validus „ est? ægritudine fatigabitur. Pernix est? abibit in se- „ nectutem. Formosus est? expecta parum, & non „ erit. Quibus verbis mirum in modum exprimitur inanes esse res sæculi, sique beatitudinis nomen eis fal-

40

(a) Vid. Patenzii in opere de futuro impiorum statu, lib. 1. cap. 9. pag. 62. num. 16. & sequentibus.

so tribuitur; cùm potius in ipsarum contemtum ejus assequutionem, qua verbo, qua exemplo docuerit Christus Dominus, octo assignans beatitudines, seu vias regias ad consequendam æternam; easque toto Cælo ab opinione mundi diversas (a): quas qui sequuntur, habentur quidem in derisum, & in similitudinem improperii (b); sed ab impiis, quod nihil refert; à mundo, cujus ne capiantur fallaciis, semper in memoriam revocant monitum 1. Joannis 2. à Catechismo adductum, quo dicitur: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt, quia mundus transit, & concupiscentia ejus.*

12. Hanc luculentissimam rationem quotidiana experientia manifestat. Videmus enim amissiones bonorum, inconstantiam amicorum, cognatorum, & exterorum mortes plerumque immaturas, ac rerum omnium vicissitudines, à quibus nec urbes, nec regna habentur immunia. Utpote vulgatissimis historiis scimus tot imperia: Judæorum, Assyriorum, Græcorum, Persarum, atque adeo florentissimam illam auro, opibusque Romanam Rempubliam fuisse detritam. Nec ignoramus plures Summos Pontifices eodem mense, vel hebdomada ipsa, qua ascenderunt ad solium, descendisse etiam in sepulcrum. Nam Leo XI. solum dies 27. Pius III. dies 26. Damasus II. dies 23. Marcellus II. dies 21. Sisinnius, ac Theodorus II. dies 20. Cælestinus IV. dies 17. Bonifacius VI. dies 15. Urbanus VII. dies 12. Stephanus II. tres tantum dies Pontificatum tenere, & in ipso humanæ felicitatis exordio, & suprema hujus mundi excellentie, filium crudelis parca dissecuit (c). Hinc æquò in more positum est stuppam comburere coram electo Pontifice, eique dicere: *Santissime Pater, sic transit gloria mundi (d).*

Bbb 2

Ex-

(a) Vid. Matth. 5. vers. 3. & sequent. (b) Sap. 6. vers. 3. (c) Vid. Guilielmus Burius in elesiaco notitie Romanorum Pontificum sect. 14. pag. 445. Sandius, Borù, & alii. (d) Vid. Gouet tom. 3. disp. 2. art. 1. §. 1. num. 7. pag. 28.

13 Ex dictis satis, ut opinor, probatum manet in nullis rebus sæculi quarendam esse felicitatem nostram; ideoque recte inquit Bernardus (a): *Avida mens hominis creatis rebus occupari potest, satiari non potest: quidquid Deo minus est non implebit. Terrena namque substantia, ait Gregorius (b), supernæ felicitati comparata, pondus est, non subsidium.* Quapropter sic Deum alloquitur Augustinus (c): *Inquietum est cor nostrum donec requiescat in te. Neque enim beatum facit hominem, nisi qui fecit hominem.* scribit idem epist. 35; alias 32 ad Macedonium. Solus ergo Deus est objectum nostræ beatitudinis. Quod eodem teste Augustino lib. 8. & cap. 8. de Civit. Dei, cognoverant etiam quidam Philosophi dicentes beatum esse hominem non fruentem corpore, vel animo, sed fruentem Deo sicut luce oculus. Idque postea confirmat Sanct. Doct. lib. 10. cap. 16. Plotini Platonici testimonio. In solo enim Deo invenitur quidquid optabile est, ac jucundum: unde ipsemet Mosi manifestandus dixit Exodi 23. *Ostendam tibi omne bonum;* & Abrahamo Genesis 24. *Ego ero merces tua magna nimis.* Quod agnoscens Propheta Regius in hæc verba prorupit: *Dominus pars hereditatis meæ (d).* *Quid mihi est in Cælo, & à te quid volui super terram Deus cordis mei (e).* *Satiabor cum apparuerit gloria tua (f).* Eadem suavitate psallit plurimis aliis Psalmis, quos nunc omitto, ne videar psalterium canere extra chorum, quamvis non esset extra chorum canere; plura ex psalterio huc adducere ad illustrandam litteram Catechismi. Sed alia sunt prosequenda.

14 Vere igitur felices, ac beati erunt fideles servi, atque prudentes, dum intrabunt in gaudium Domini sui, videntes in quem desiderant Angeli conspicerè, au-

(a) Bernard. serm. de dedicat. animæ. (b) Gregorius homil. 37. in Evangelia. (c) August. lib. 1. Confes. cap. 1. num. 1. (d) Psalmo 15. v. 5. (e) Psalmo 72. vers. 25. (f) Psalmo 16. vers. 15.

audientes arcana Dei, quæ non licet homini loqui, percipientes odorem suavitatis divinæ, gustantes dulcedinem mensæ coelestis, & Dominum amplectentes, quin unquam sint dimissuri. Fortunati inquam erunt, dum ibunt in regnum Dei, in regnum Christi, in regnum Cælorum, in Paradisum perpetuæ voluptatis, in sanctam, ac novam Jerusalem, in domum Patris, in gaudium Domini, in vitam æternam. Nam tantis his nominibus, aliisque plurimis beatitudo nostra significatur. Quare non audiendi sunt Pelagiani distinguentes regnum Dei à regno Cælorum, & à vita æterna, dicentes parvulos sine baptismo habituros vitam æternam, & ingressuros Cælum, sed non regnum Dei (a). Huic errori non absimilis est quidam alius, quem quondam audisse memini apud vulgus indoctum, homicidas nimirum, etsi poenitentia ducti possint ad Cælum tendere, nunquam tamen visuros faciem Dei; quod abs dubio est hæresis manifesta, nedum contra præsentem articulum, sed etiam contra decimum, cum dicatur homicidium non omnino remitti quo ad reatum poenæ æternæ, sicut alia scelera. At qui talia proferunt, cum ignari sint, & pertinacia careant, non dampnandi sunt ut hæretici, sed instruendi ut pueri, quod Parochi agere debent sæpissime, juxta monita Catechismi, quia ut acute inquit Seneca (b): *Nunquam nimium quod nunquam satis.*

15 Quamvis autem tot illis nominibus supra traditis vocetur superna felicitas, advertit tamen in littera Catechismus, nullum ad ejus magnitudinem explicandam sufficere. Quia, ut ait Nazianzenus (c): *Humani intellectus pro potestate, atque arbitrio beatitudinem fingens nunquam aures informabit.* Nam, teste Chry-

(a) Vid. D. August. hæresi 69. & alibi apud Berti lib. 3. cap. 10. propos. 4. pag. 89. (b) Seneca epist. 27. in fine. (c) Nazianzenus super 1. epist. ad Co. rinth.

Chrysostomo (a): *Juxta rei dignitatem nobis sermo nullus adesse potest*; & ideo Augustinus hac veritate convictus, non semel scriptum reliquit (b): *Facilius dicere possumus quid in illa vita æterna non sit, quam quid sit*. Ibi enim excusso servitutis jugo, elapsis captivitatis arumnis, finito præsentis vitæ agone, superatis tandem infensissimis animæ hostibus, suam accipient justi coronam in domo Patris divini. Ibi non esurient, neque sicient amplius, non cadet super illos sol, neque ullus æstus, non erit ipsis tristitia, neque mœror, quoniam lachrymas ab eorum oculis divina manus absterget. Ibi tandem mors ultra non dominabitur, non erit luctus, non audietur clamor, nec ullus dolor percipietur (c).

16 Hæc sunt quæ non sunt in beatitudine; quæ vero ibi sint dici non possunt, quia *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit* (d). Dicit tamen Augustinus lib. de Spiritu, & littera cap. 33. *Illæ Dei cognitione, illa visione, illa contemplatione satiabitur bonis anime desiderium; hoc enim ei solum sat est, ultra non habet quod appetat, quod inhiat, quod requirat*. Quoniam ut ait Bernardus epist. 114. *Jucunditati visionis Dei comparata omnis alia jucunditas mœror est, omnis suavitas dolor est, omne dulce amarum, omne decorum foedum, omne postremo quod delectare potest, molestum*. Quam veritatem tot scripturæ textibus stabilitam, tot Patrum auctoritatibus confirmatam, tot tormentis Martyrum propugnatam, & demum tam rationi conformem, nemo puto ibit inficias, nisi qui more pecudum futurum sæculum non curat, qui perennia illa bona non considerat, qui patriam illam cœlestem nequaquam, ut inquit Hieronymus,

(a) Chrysostomus epist. 5. ad Theodot. (b) August. lib. 3. de Symbolo, & serm. 1. de Verbis Apost. & alibi. (c) Vid. Apocalyp. cap. 7. v. 16. & cap. 21. versu per totum. (d) 1. ad Corinth. 2. v. 9.

mente deambulat. Jerusalem inquam illam supernam, civitatem non manufactam, & permanentem, qualem, teste Apostolo (a), non habemus in hoc sæculo. Quibus vocibus designatur vita æterna; easque minime intellexerunt, qui, ut loquitur Catechismus, semel adeptam beatitudinem iterum amitti posse falso suspicati sunt; quos inter annumeratur Origenes, qui, ut non semel asserit D. Thomas (b) quorundam Platoniorum errorem sequutus, dixit beatos posse in miseriam recidere, & damnatos beatitudinem adipisci; in quo errore penitus & hodie hærent Sociniani, aliique, qui hoc nomine novi dicuntur Origeniani.

17 Sed ipsa beatitudinis descriptione superius tradita contrarium prorsus evincitur, sicut etiam pluribus Scripturæ testimoniis, ut Psalmo 83. *Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te*. Sapientia 5. *Justi in perpetuum vivent*. Matthæi 23. : *Ibunt in vitam æternam*. Quam D. Petrus vocat (c): *Hereditatem incorruptibilem, incontaminatam, immarcescibilem, conservatam in Cælis*; & Div. Paulus (d): *Regnum incorruptibile, æternum gloriae pondus*. Quare stultum est, inquit Augustinus lib. 10. de Civit. Dei cap. 3. *Credere vitam beatissimam esse: nisi de sua fuerit æternitate certissima*. Quod evidenter probat D. Thomas 1. 2. q. 5. art. 4. dicens: „Beatitudo hominis in visione divinæ essentia consistit; est autem impossibile quod videns divinam „essentiam velit eam non videre... non itaque propria voluntate beatus potest beatitudinem deserere. „Nec insuper illam amittere valet Deo subtrahente. „quia cum subtractio beatitudinis sit quædam poena, „non potest à Deo justo judice provenire, nisi pro „ali-

(a) Apost. ad Hebræos 13. v. 14. (b) D. Thomas 1. 2. q. 5. art. 4. lib. 3. contra Gentes cap. 62. & 144. & in Supplement. 3. p. q. ultima. (c) 1. Petri 1. v. 4. (d) Ad Hebræos 11. v. 28. & 2. ad Corinth. 4. v. 17.

„ aliqua culpa in quam cadere non potest.“ Hoc etiam confirmat Catechismus §. 5. doctrina superius delibata, dicens nullum malum in beatitudine reperiri; atqui malum est, & quidem maximum, periculum amittendi summum bonum, & incertitudo durationis: igitur in vita æterna non extat tale periculum, non habetur talis incertitudo; sed est ibi *plena, certa, securæ, sempiterna felicitas*, ut loquitur Augustinus lib. 22. de Civit. Dei cap. ultimo, cui concinunt Chrysostomus, Anselmus, Hugo, & alii; idque antea jam aperte tradiderat Divus Joannes cap. 7. Apocalypsis v. 16. & cap. 21. fere per totum. Quod vel solo naturæ lumine exploratum habuit Tullius dicens lib. 5. Tusculanarum questionum, *eum, qui beatus sit, tutum esse, inexpugnabilem, septum, atque munitum, non ut parvo metu præditus sit, sed ut nullo.* O ter, quaterque felices, qui æternis bonis jam perfruuntur, quæ nos miser! in hac lachrymarum valle adhuc per speculum, & in enigmate vix possumus intueri! Sed tempus est claudendi secundam orationis partem.

18. Ad ultimam ergo deveniamus, ubi hanc thesım probandam, & propugnandam adjicimus: *Beati sunt intrinsecus impeccabiles.* Est communior inter Theologos, sicque probatur cum Vincentio Ferrer tom. 2. epitomes tract. 1. disp. 4. dub. 3. pag. 41. à num. 91. Primo quia beatitudo exigit ab intrinseco omne bonum afferre, omne malum excludere, & esse inamissibilem: ergo & excludere peccatum, quo proculdubio amitteretur. Secundo, quia visio beatifica quadriariam reddit beatum impeccabilem. Primam, quia illum intime, & immobiliter conjungit primæ regulæ suæ operationis, nempe suo ultimo fini; peccare autem nihil est aliud, quam deflectere, aut declinare à rectitudine suæ regulæ. Deinde quia rotam illius capacitatem implet: omnia desideria plene satiat; ergo reddit illius voluntatem immutabilem à bono in malum,

lum, seu impeccabilem: quemadmodum forma cœli explens totam materiæ illius capacitatem, reddit ipsum substantialiter immutabile, & incorruptibile. Præterea, quia excludit ab intellectu omnem prorsus erroris, ignorantie, aut inconsiderationis defectum, quo minime interveniente, voluntas peccare non potest, ut præter universos Thomistas docent fere omnes Theologi: & merito, quia ut dicitur Proverb. 14. *Errant qui operantur malum; & Philosophus 3. Ethicorum: Omnis peccans est ignorans.* Postremo: sic se habet videns Deum ad ipsum, sicut omnis non videns ipsum ad communem rationem boni; sed iste non potest velle, aut agere nisi attendens ad rationem boni: ergo nec videns Deum, nisi attendens ad Deum; sic autem voluntas, aut agens peccare non potest. Tertio denique: visionem beatificam consequitur tanquam prima affectio, amor beatificus, altera impeccabilitatis radix; quia cum sit conversio ad Deum omnino necessaria, ut vidimus, perfecte conjungit beatum Deo, à quo nec avertere, nec divertere sinit.

19. Totum harum rationum pondus paucis comprehendit D. Thomas quæst. 24. de Veritat. art. 8. dicens: „ Divinam essentiam videntes, cognoscent ipsum Deum esse finem maxime amandum, cognoscent etiam „ omnia quæ ei uniant, vel quæ ab eo disjungunt in „ particulari, cognoscentes ipsum non solum in se, sed „ prout est ratio aliorum: & hac cognitionis claritate in tantum mens roborabitur, quod in inferioribus viribus nullus motus insurgere poterit, nisi secundum regulam rationis: unde sicut nunc immutabiliter bonum in generali appetimus, ita immutabiliter in particulari bonum debitum appetunt Beatorum mentes. Super naturalem autem inclinationem voluntatis erit in eis caritas perfecta totaliter ligans eos cum Deo: unde nullo modo peccatum in eis incidere poterit.“ Hæc Sanctus Doctor. Ex quibus

lia, cum vix sit aliquid in tota, qua late patet, sacra scientia, quod ad Catechismum reduci nequeat) ac insuper plurimi Auctores ad consulendum annotantur, eo solo magnus liber, parumque jucundus exurgeret, in quo major requireretur labor, quam in alio efformando. Si enim ad conficiendum indicem unius operis ab eodem Scriptore constructi, tanta peritia est necessaria, ut quidam lepide dixerit apud Cl. Nicolaum Antonium in prologo ad indices celeberrimæ Bibliothecæ Hispanæ præcipuum quod agere debet alicujus operis auctor est index, ipsum vero opus committere potest aliis faciendum (ad denotandum quam difficile sit omnia bene succedere, quin ullus error irrepat); quanto difficilius erit indicem efformare plures indices continentem? Dicant Reatinus in Hieronymiano indice, Fabianus Justinianus in præfatione indicis universalis alphabeticæ, & quotquot similem navarunt operam.

His aliisque propria experientia notis, decrevi Catalogum breviter, solumque adducere conclusiones ex prima & secunda parte Catechismi Concilii Tridentini, in quibus includuntur 666. numeri (juxta, quam verso, Patavinam editionem anni 1766. cui, ni fallor, conformis est Matritensis) quorum aliqui videntur admodum plani, & difficultatibus expediti, utpote ad excitandam pastorum curam, & fidelium instructionem directi; alii autem ita secundi, ut uberrimam questionum copiam afferant, unde theses depromi possint innumera, dogmaticæ, polemicæ, scholasticæ, morales, historicæ, mysticæ, aliæ. Ex tam multis nonnullas etiam, quæ mihi præcipuè visæ sunt, & magis ad Catechismi litteram accedentes. Quantum ad Auctores, ne tedium pariam, aliquos dumtaxat indigito, quos aliquando consului, aut ab ipsis laudatos inveni. Quare si qui sunt hic prætermissi, qui rem ipsam melius tractent, id mihi meæ ignorantia tribuatur, vel brevitati præfixæ. Certe ad Catechismi ex-

positionem conferre possunt Sacræ Scripturæ Interpretes, Theologi, Jureconsulti, Historici, Philosophi, aliique Scriptores, quorum non est numerus.

Ex solis Hispanis Theologis, qui ante septuagesimum annum elapsi sæculi scripserunt, longum Catalogum affert Nicolaus Antonius in calce tomi 2. novæ Bibliothecæ Hispanæ, indice 7. pag. 491. à §. 1. ad 12. maxime 3. 6. 8. & 12. Ex Dominicanis Jacobus Echard; ex Franciscanis Joannes à Sancto Antonio; ex aliis cujusvis regni, professionis, & instituti Michael à S. Josepho in Bibliographia critica; Carolus Ludovicus Richard in Dictionario universali dogmatico, &c. Gallice edito sex tomis in folio, Josephus Ortiz in Bibliotheca Salmantina tomo 1. classe 7. & sequentibus à pag. 91. usque ad ultimam; atque novissimum dictionarium historicum virorum illustrium Gallico idiomate octo tomis in lucem editum; Joannes Pontas initio sui dictionarii tradit fere quingentos; totidem Antonius Castet tomo ultimo in Magistrum Sententiarum; quosdam Cardinalis Bona in Sylabo; Tirinus in fine commentarii; Ferraris in principio Bibliothecæ; Mabillonius in tractatu de Studiis monasticis à §. 9. Colletus in opusculo inscripto: *Bibliotheca juvenis Ecclesiastici*, Gallico sermone; Berti in Brevariario historico; quidam eruditus Scriptor in apparatu omnigenæ eruditionis ad Theologiam, & jus Canonicum parte 2. cap. 2. pag. 436. secundæ editionis Romanæ anni 1773. qui prius anno scilicet 1762. utilissimum edidit thesaurum Theologicum 13. tomis, ni fallor. Et tandem tomus primus Institutionum Theologicarum auctoritate Archiepiscopi Lugdunensis de novo editarum anno 1787. in principio etiam optimum Auctorum indicem tradit.

Habes hic, erudite lector, uberrimam segetem, unde ad satietatem seligas. At enim vero, cum in dies venientes veniant recentiores portantes manipulos suos,

eos in pluribus librorum catalogis, diariis, ephemeridibus, aliisque monumentis litterariis descriptos invenies; quorum nonnullos infra promemus, tuque potiores, vel qui magis ad tuum palatum sapiant, *butyrum, & mel comedens*, annotabis. Ex ipsis, aliisque sunt qui historias hæresum, qui fidei dogmata, qui Scholasticas quæstiones, qui morum regulas, qui Ecclesiæ ritus, qui alia demum ad Theologiam conductentia tradunt. Nam sicut vulgo dicitur cum Poeta: *Non omnis fert omnia tellus*, ita non omnis fert omnia liber, nec omnia omnibus expediunt, placent, aut prosunt, ut cum Ecclesiastico (a), & Augustino (b) docet experientia. Quapropter præcipui seligendi sunt libri, copiose miscentes utile dulci; rejectis innumeris aliis, nec nove, nec nova ferentibus, aliqua, nisi futilia, obscura, vel noxia, etsi falso in fronte promittant prava convertere in directa, & aspera in vias planas. Relegandi sunt quoque illi, quorum auctores, velut ad discordias nati, ut quondam dicebat Canus, Musas sæpe vertunt in Furias, & Minervam cum Marte confundunt. Licet autem ad instructionem pasci, & optimi libri sufficiant, cum jam dudum scripserit Seneca (c), non multis opus esse, sed efficacibus; & alibi (d): *nimiam librorum copiam onerare potius, quam instruere; utilissimum tamen erit vidisse multos, ut sciatur apud quos inveniri possit quod quaeritur, vel à quibus melius explicetur. Sapientissimus enim est, cui quod opus sit venit in mentem; proxime accedit qui alterius bene inventis obtemperet.* Agebat optime Cicero orat. pro A. Cluentio, ex Aristotele 1. Ethicorum.

Inter Auctores infra laudandos non apponemus *Divum Thomam, Sanctum Bonaventuram, & antiquos Ec-*

(a) Eccl. 37. v. 31. (b) August. lib. 1. contra Cresconium cap. 26. (c) Seneca epist. 38. (d) Idem lib. de Tranquillitate animi cap. 9.

Ecclesiæ Patres, quia cum sint præcipui Theologiæ duces, nostræ commendatione non egent, & notiores sunt, quam ut possint à Theologiis ignorari. Insuper, non ex omnibus quos memorabimus hortulum nostrum rigavimus; absit ut eo indice fucum facere, illosque imitari velim, quos irridendos exhibet acutissimus Cervantes in prologo lepidissimi operis, quod omnium manibus teritur. Solum enim quædam ex nonnullis, pro temporis opportunitate desumimus. Advertere quoque libet, primis tribus Ecclesiæ sæculis Patres, & Apostolicos viros communiter ob persecutiones, & ad occultanda infidelibus nostræ religionis arcana, voce plerumque, & opere populos instruxisse, non vero libro ad hoc specialiter ordinato. Cyprianus tamen exposuit orationem dominicam, Rufinus Symbolum fidei, alii alia, quibus catholicæ veritates docentur, resumuntur, inculcantur.

Cyrillus Hierosolymitanus quarto saculo suis Catechesibus Catechismum delineare incepit; eum sequuti sunt Augustinus præsertim in libro de Catechizandis rudibus, alique plures posteriores; nondum autem id satis erat, propter hæresum multitudinem. Quare Synodus Tridentina in fine ultimæ sessionis efformandum statuit Catechismum omnibus numeris absolutum, ut vera fides omnibus innotesceret, & innumeris Catechismis hæreticorum opponeretur; qui postea jussu Sanctissimi Pontificis Pii V. in lucem emissus est anno 1565. Ideoque & Catechismus Concilii Tridentini, & Catechismus Romanus communiter nuncupatur. De cujus auctoritate sapienter agit Antonius Reginaldus Ord. Præd. in libro Tolosæ prius impresso anno 1648. deinde Neapoli 1765. & demum Bassani 1778. in supplemento historiae Ecclesiasticæ Cl. Natalis Alexandri tom. 1. à pag. 137. usque ad 175. Cui præmittitur dissertatio Joannis Andrax Serrai de Romani Catechismi auctoribus, dignitate, atque præstantia.

Nos modo quasdam proponemus conclusiones, quæ ex singulis fere paragraphis primæ & secundæ partis ejusdem Catechismi possunt desumi, explicari, probari, defendi, citatis nonnullis qui de illis agunt, Auctoribus, pro quibus, & aliis, quas brevitatis causa omittimus, consulti etiam poterunt Ripalda, Castellus, & plurimi expositores Magistri Sententiarum, ac Divi Thomæ; ex cujus Summa indicem ad idem propositum edî curavit Illustrissimus Archiepiscopus Valentinus D. Franciscus Fabianus, & Fuero, ut alibi jam prænotavimus; sed cum difficile inveniatur, idcirco hunc qualemcumque texuimus, omissis prologi numeris, quoniam ad exponendum tradi non solent, & plurimis questionibus metaphysicis nullius pene momenti; præ oculis habendo illud Æschyli apud Clementem Alexandrinum lib. 5. stromaton: *Ne in iis labores temere, quæ nihil juvant, & aliud Euripidis in Oenomaio apud Stobæum sermone 56. In rebus inutilibus noli frustra laborare, quoniam qui iis incumbunt, ut ait Seneca lib. de Brevit. vitæ cap. 13. Nihil agunt, etsi multum laborent;* sed maxime Apostoli monitum 2. ad Timoth. 2. v. 23. *Stultas autem, & sine disciplina questiones devita.* Quibus si festiva addere licet, addemus fabulam undecimam cuniculorum ab ingenioso Iriarte nuper editam. Fatemur tandem cum Divo Hieronymo præfat. lib. 11. in Isaiam, impossibile esse placere omnibus; nam ut vetus quidam canebat:

*Haud inconfesso est placitum mortalibus ullum,
Sed tibi quod mirum est, ridiculum est aliis.*

SYLLABUS QUORUMDAM
*Auctorum qui à Theologis consulti poterunt,
& per cognomina sæpius indicantur.*

Ab Aquila Prosper, in Dictionario Theologico portatili. Aguirre Josephus, in Theologia D. Anselmi, & in Collectione Conciliorum Hispaniæ. Amadeus de Cæsare Minorita, in hæresologia. Annatus Petrus, in apparatu ad Theologiam. Antoine Gabriel, in Theologia Speculativa, & Dogmatica. Araujo Franciscus, in Summam Divi Thomæ. Arsdekin Richardus, in universa Theologia tripartita.

Bailly Ludovicus, in tractatu de Vera Religione, & de vera Ecclesia. Bayus Jacobus, in institutionibus doctrinæ christianæ ad Catechismi Romani methodum. Bancel. Bellarminus. Berti. Besombes. Billuart. Biner. Bossuet. Boucat.

Cabades Magi Augustinus, Ord. B. V. de Mercede, in institutionibus Theologicis, cujus tomus tertius nuper in lucem prodit. Calmet, in Dictionario Biblico, & dissertationibus variis. Canus præsertim de Locis Theologicis. Capisucchius, in Controversiis. Cartier nomine Gallus, Ord. S. Benedicti, in Theologia universa. Castrus Alphonsus, maxime adversus hæreses. Gerboni Thomas Maria, Ord. Præd. in Theologia naturali, & revelata, editis Romæ anno 1768. Chignoli Nicolaus Augustinus, Ord. Præd. in Pralectionibus, & exercitationibus Theologicis. Clericatus. Cocci. Colletus. Concina. Contenson. Cozza. Cuniati.

Danes Petrus Ludovicus, in institutionibus doctrinæ Christianæ. Denina, de studio Theologiae, & norma fidei. Dominicus à Sanctissima Trinitate, Carmelita Discalceat. in Bibliotheca Theologica. Drexelius
Tom. I. Ddd Hie-

Nos modo quasdam proponemus conclusiones, quæ ex singulis fere paragraphis primæ & secundæ partis ejusdem Catechismi possunt desumi, explicari, probari, defendi, citatis nonnullis qui de illis agunt, Auctoribus, pro quibus, & aliis, quas brevitatis causa omittimus, consulti etiam poterunt Ripalda, Castellus, & plurimi expositores Magistri Sententiarum, ac Divi Thomæ; ex cujus Summa indicem ad idem propositum edî curavit Illustrissimus Archiepiscopus Valentinus D. Franciscus Fabianus, & Fuero, ut alibi jam prænotavimus; sed cum difficile inveniatur, idcirco hunc qualemcumque texuimus, omissis prologi numeris, quoniam ad exponendum tradi non solent, & plurimis questionibus metaphysicis nullius pene momenti; præ oculis habendo illud Æschyli apud Clementem Alexandrinum lib. 5. stromaton: *Ne in iis labores temere, quæ nihil juvant, & aliud Euripidis in Oenomaio apud Stobæum sermone 56. In rebus inutilibus noli frustra laborare, quoniam qui iis incumbunt, ut ait Seneca lib. de Brevit. vitæ cap. 13. Nihil agunt, etsi multum laborent;* sed maxime Apostoli monitum 2. ad Timoth. 2. v. 23. *Stultas autem, & sine disciplina questiones devita.* Quibus si festiva addere licet, addemus fabulam undecimam cuniculorum ab ingenioso Iriarte nuper editam. Fatemur tandem cum Divo Hieronymo præfat. lib. 11. in Isaiam, impossibile esse placere omnibus; nam ut vetus quidam canebat:

*Haud inconfesso est placitum mortalibus ullum,
Sed tibi quod mirum est, ridiculum est aliis.*

SYLLABUS QUORUMDAM
*Auctorum qui à Theologis consulti poterunt,
& per cognomina sæpius indicantur.*

Ab Aquila Prosper, in Dictionario Theologico portatili. Aguirre Josephus, in Theologia D. Anselmi, & in Collectione Conciliorum Hispaniæ. Amadeus de Cæsare Minorita, in hæresologia. Annatus Petrus, in apparatu ad Theologiam. Antoine Gabriel, in Theologia Speculativa, & Dogmatica. Araujo Franciscus, in Summam Divi Thomæ. Arsdekin Richardus, in universa Theologia tripartita.

Bailly Ludovicus, in tractatu de Vera Religione, & de vera Ecclesia. Bayus Jacobus, in institutionibus doctrinæ christianæ ad Catechismi Romani methodum. Bancel. Bellarminus. Berti. Besombes. Billuart. Biner. Bossuet. Boucat.

Cabades Magi Augustinus, Ord. B. V. de Mercede, in institutionibus Theologicis, cujus tomus tertius nuper in lucem prodit. Calmet, in Dictionario Biblico, & dissertationibus variis. Canus, præsertim de Locis Theologicis. Capisucchius, in Controversiis. Cartier nomine Gallus, Ord. S. Benedicti, in Theologia universa. Castrus Alphonsus, maxime adversus hæreses. Gerboni Thomas Maria, Ord. Præd. in Theologia naturali, & revelata, editis Romæ anno 1768. Chignoli Nicolaus Augustinus, Ord. Præd. in Pralectionibus, & exercitationibus Theologicis. Clericatus. Cocci. Colletus. Concina. Contenson. Cozza. Cuniati.

Danes Petrus Ludovicus, in institutionibus doctrinæ Christianæ. Denina, de studio Theologiæ, & norma fidei. Dominicus à Sanctissima Trinitate, Carmelita Disalceat. in Bibliotheca Theologica. Drexelius
Tom. I. Ddd Hie-

Hieremias, in variis operibus doctissimis, & unctio-
ne perfussis. Drouven, vulgo Ledruin Renatus Hya-
cinthus celeberrimus Auctor de re Sacramentaria. Du-
Hamel Joan. Bapt. in Theologia speculatrice, & pra-
ctica. Durand Bartholomæus, in Fide vindicata, & Cli-
peo Theolog.

Estius Guilielmus, in quatuor libros Magistri Sen-
tentiarum. Eusebius Amort, in Theologia Eclectica,
aliisque operibus.

Ferraris Lucius, in Bibliotheca Canonica, Theo-
logica, & morali. Ferrer Vincentius, in Epitome cur-
sus Theologici. Fransoja. Frassen Claudius, in Theo-
logia Dogmatica.

Gaugi Petrus Andreas Carmelita, in Enchiridio-
ne Theologico. Gazzaniga Petrus Maria, Ord. Præd.
in dissertationibus Theologicis eruditissimis. Genettus
Franciscus, in Theologia morali. Genner Joan. Bapt.
in Theologia Dogmatico-Scholastica. Gonet. Gott.
Graveson. Gravina Dominicus. Guerrero Antonius,
in Theologia Morali Divi Augustini.

Habert Ludovicus. Havermans Macharius. Hennus
Franciscus. Henricus à Sancto Ignatio, in Ethica amo-
ris. Huetius, in Demonstratione Evangelica.

Institutiones Theologicæ Lugdunenses auctoritate
illius Archiepiscopi editæ, & iterum recussæ anno præ-
terito 1787. sex tomis in 8. Joannes à Sancto Thoma
in Summam Divi Thomæ.

Joannes Chapeauvilla, in elucidationibus Scholasti-
cis super Catechismum Romanum. Juenin, maxime de
Locis Theologicis, & de Sacramentis.

Kazemberger Kilianus, in Columna, & firmamen-
to veritatis. Kinch Dalmatius, Ord. Minorum, in
Theologia Dogmatico-Scholastica. Kranabiter Ignatius
in Melchioro Cano abbreviato.

Lambertini Prosper, postea Summus Pontifex Be-
nedictus XIV. in omnibus operibus suis, ut de Bea-
ti-

tificat. de Synodo, de festis Domini, &c. Ledruin
vidi. Drouven. L. Herminier Nicolaus. Liberius à Jesu
Carmelita. Ligorius Alphonsus, in Theologia Mo-
rali, & in homine Apostolico. Lipsin Minorita, in
Catechismo. Lopez & Muñoz Minorita, in Theologia
fundamentali, seu apparatu eruditionis ad Theologiam
Positivo-Scholasticam.

Madalena Thomas, in Tyrocinio Morali. Marchan-
tius Jacobus, in Horto Pastorum. Mastrius, Ord. Minor.
Medina Bartholomæus, in 1. 2. & maxime in 3. p. Di-
vi Thomæ. Merbesius. Milante Pius Thomas, Ord.
Præd. in exercitationibus dogmaticæ Theologiæ adver-
sus theses damnatas, & in notis ad Sixtum Senensem.
Monsrwaldi, in Theologia Divi Thomæ Historico-Dog-
matica.

Natalis Alexander, in doctissimis dissertationibus,
& in Theologia Dogmatico-Morali secundum ordinem
Catechismi Concilii Tridentini. Navarrus Emmanuel,
Benedictinus, in tractatibus de Trinitate, de Angelis, &c.
Noël, in Compendio Suarezii. Nugnus Didacus in præ-
cipuis quæstionibus Moraliibus.

Oberndorffer Cælestinus, Ord. S. Benedicti, in Dis-
sertationibus philosophicis de anima, de Deo, &c. in
Theologia Dogmatica, & de fontibus Theologiæ. Op-
straet Joan. in Theologia Dogmatico-Morali, & de
Locis Theologicis, edit. Venetæ anni 1771. Ortiz Can-
terus Josephus, in Directorio Catechistico, Christiano,
& Parochiali, tribus tomis in folio, Hispano sermone,
Matriti editis anno 1727. & novissime anno 1766.

Palancus Franciscus. Paleotimus Lucius, in anti-
quitatum, sive originum Christianarum Summa. Pa-
tuzzi Joannes Vincentius, in Ethica Christiana; in ope-
re de futuro impiorum statu; & in libro de Sede in-
ferni. Petavius Dionysius, in Theolog. Dogmat. Per-
rinezzius Josephus Maria, Ord. Minorum, in disser-
tationibus Theologicis. Piette Aurelius. Pontas. Pouge-
tus.

Quadros Didacus, in tractatu Theologico de Incarnacione Verbi, edito Matrili anno 1724. & in Caduceo Theologico sub nomine Marthæ Ortizii, adversus quem calumniam acuit Cajetanus Benitez de Lugo; eique respondit ille tomo 2. Matrili edito anno 1724. Quiros Antonius, in selectis.

Rabaudi, in exercitationibus Theologicis. Raynaudus Theophilus, unde viginti tomis in folio summa eruditione refertis. Richard Carolus Ludovicus, Ord. Præd. in Dictionario universali Dogmatico, Canonico, Historico, &c. & in analysi Conciliorum. Utrumque Gallico idiomate, sed ultimum latine versum à Joanne Antonio Dalmaso Vicentino. Rocafall Josephus, in practiori morali. Rabéis Bernardus, in variis dissertationibus. Rupprecht Theoderus, in notis historicis in universon jus Canonicum; dentio editis Barcinonæ anno 1772.

Salmanticenses Scholastici. Serry Jacobus Hyacinthus, in Prelectionibus Theologicis, aliisque doctissimis lucubrationibus, sex tomis in folio ultimæ editionis Lugduni factæ anno 1770. Selvagus Jacobus, de Antiquitatibus Christianis. Sianda Joannes in lexico polemico. Sidrus Villaroglus Joannes Facundus Augustinianus, in Institutionibus Theologicis nuper editis. Sonnius Franciscus, in Demonstrationibus Religionis Christianæ. Sotus Dominicus. Suarez. Sylvius.

Thesaurus dissertationum Theologicarum 12. aut 24. tomis in quarto edit. Venet. anno 1762. Thomasinus Ludovicus, in Disciplina Ecclesiastica, & in Theologia Dogmatica. Trombelli Joannes Chrysostomus, in tractatu de Sacramentis. Tournely Honoratus, in Theologia Scholastica, & Morali. Turre Josephus Maria Ord. Præd. in institutionibus ad Verbum Dei Scriptum.

Valdensis Thomas, in Doctrinali fidei. Valsecchi Antonius, de Fundamentis Religionis, & de fontibus im-

impietatis; ac in Religione Victrici. Van-Espen Zege-
rus maxime parte 2. ubi de Sacramentis solidissime agit. Vanrans, in Historia hæresum, veritate in medio, & opusculis variis. Vanroy, in Theologia Morali. Vasquez. Viva. Vives Ludovicus, cujus tomus 7. magis ad Theologiam pertinens nuper Valentia prodit.

Walemburgici fratres Adrianus & Petrus, in Controversiis Dogmaticis. Wandanus Joannes Sirus, in universa Thomistica Theologia. Wigant Martinus. Wittasse Carolus.

Xantes Marialès, in Controversiis; & Bibliotheca interpretum Divi Thomæ. Xystus, seu Sixtus Senensis, in Bibliotheca Sancta; maxime cum notis Milante.

Ysambert Nicolaus, in Summam Divi Thomæ.

Zacharius Boverius Capucinus, in demonstrationibus Symbolorum veræ, & falsæ Religionis. Zambaldi Josephus Victorius, in Theologia Divi Hieronymi. Zanchi, in Institutionibus Theologicis.

INDEX CONCLUSIONUM

ex singulis fere paragraphis primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, citatis nonnullis Auctoribus consulendis.

Caput primum primæ partis Catechismi, quatuor paragraphis comprehenditur, ubi de Fide, & Symbolo Apostolorum sit sermo, ex quibus, sequentes theses deducimus; quarum præcipua, & à Catechismo sapius inculcata, digna est ut primum occupet locum. Sit ergo

CONCLUSIO PRINCEPS.

Parochi per se ipsos debent sæpe docere fideles catholicas veritates in Catechismo Concilii Tridentini contentas. Videantur Van-Espen, tom. 1. in Jus Ecclesiasticum universum part. 1. tit. 3. cap. 4. & sequentibus. Pontas in dictionario tom. 3. verbo *Parochus* casu 1. & 2. Amort tom. 1. morali tract. 7. §. 2. pag. 700. Cuniliati tom. 1. trac. 4. cap. 12. §. 6. pag. 234. Barbosa de officio, & Parochiali, maxime tom. 3. lib. 2. cap. 17. num. 857. pag. 371. hispano sermone. Alique innumeri vel in 3. dist. 25. vel in 2. 2. Divi Thomæ quæst. 1. art. 8. vel alibi in summis, dictionariis, lexicis, & hujusmodi aliis, verbo *Catechismus*, *Doctrina*, *Fides*, *Parochus*, aliisque similibus titulis.

II. Conclusio: Divina revelatio necessaria est etiam ad veritates naturales ad Religionem spectantes. Vid.

Divus Thomas 1. part. quæst. 1. art. 1. & 1. 2. q. 94. art. 6. & 1. contra Gentes cap. 3. & 4. Valsecchius lib. 2. de fundamentis religionis, & de fontibus impietatis, cap. 1. pag. 137. Cerboni tom. 1. Theologia revelata lib. 1. quæst. 1. art. 3. pag. 20. Jacquier tom. 2. Metaphysic. part. 2. sect. 2. art. 4. pag. 304. Roselli tom. 6. philosoph. moral. quæst. 9. art. 1. pag. 428. Bailly, Bergier, aliique innumeri contra Pseudophilosophos hujus sæculi.

III. Quovis tempore fuit hominibus ad salutem æternam necessarium necessitate mediæ, fide divina credere aliquid supra rationem naturalem. Vid. Div. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 3. ejusque interpretes ibid. Araujo pag. 161. & sequentibus. Contenson tom. 2. lib. 8. dissert. 2. cap. 2. spec. 3. pag. 436. ultima editionis Venetæ anni 1769. Billuart tom. 2. in fol. dissert. 2. art. 1. pag. 11.

IV. Fides Theologica recte ab Apostolo definitur: *Sperandarum substantia rerum, &c.* Vid. Div. Thomas 2. 2. q. 4. art. 1. Araujo pag. 200. Palanco de fide Disput. 5. quæst. 1. num. 27. pag. 424.

V. Ut aliquid ab hominibus Theologica fide credatur, debet esse Ecclesie revelatum, & ab ipsa propositum. Vid. citati à Ripalda in 3. dist. 24. quæst. 12. & ex recentioribus Contenson tom. 2. lib. 8. dissert. 2. spec. 2. pag. 396. Petrus Annatus lib. 1. art. 4. pag. 13. Boucat tom. 4. dissert. 1. de fide art. 4. sect. 2. pag. 26. & alii.

VI. Fidei divinæ nequit subesse falsum. Vid. Div. Thomas 2. 2. q. 1. art. 3. aliique, quos citat Castel in 3. dist. 24. quæst. 1. Contenson ubi supra pag. 397. Ferrer in ephome tom. 2. pag. 352. num. 626. & sequentibus. Serry tom. 3. trac. de fide disput. 1. prælec. 1. & sequentibus à pag. 122. usque ad 163.

VII. Fides formata, & informis, eadem est virtus quo ad essentiam, licet non quo ad statum, & per-

de, disput. 2. prælect. 4. & 5. à pag. 224. Perrimezzius part. 3. dissert. 174. pag. 136. Michael à Sancto Josepho in Bibliograph. critica tom. 4. pag. 466. verbo *Virgilius Tapsensis*. Rupprecht. tom. 1. tit. 1. cap. unic. §. 5. à num. 170. pag. 43. Gazzaniga tom. 4. dissert. 3. de fide cap. 6. num. 155. pag. 514. Contrarium opinantur, Libertus à Jesu, tom. 1. tract. 1. controv. 10. §. 2. corol. 2. 120. num. 232. Boucat, & alii, quos referre non est necesse, ne in immensum crescat iste catalogus; sicque ad alias etiam conclusiones, quæ à nobis præmittuntur, consulantur auctores.

Caput secundum primæ partis Catechismi habet 23. paragraphos, in quibus agitur de 1. articulo Symboli.

Ex §. 1. ad 3.

I. Conclusio: Certo & indubitanter tenendum est dari unum Deum, cujus existentiam denegare nihil est aliud, quam purum, putumque delirium. Vid. Valsecchi lib. 1. de fundamentis Religionis, & de fontibus impietatis cap. 2. pag. 10. & sequentibus. Chignoli part. 1. tom. 2. de Deo uno, prælect. 1. pag. 2. Jacquier, Para-Dufanjas, de Cœlis, Roselli, aliique Philosophi in Metaphysica, & Theologi passim, quorum aliquos infra laudabimus.

II. Deus omnia ex nihilo in tempore condidit. Videantur Theologi in initio lib. 2. sententiarum, & alibi agentes de Deo Creatore. Gotti tom. 1. in fol. tract. 8. q. 1. pag. 428. Bartholomæus Durand. lib. 1. fidei vindicatæ art. 20. pag. 56. Du-Hamel tom. 1. lib. 2. de Deo ut creatore dissert. priori cap. 1. Chignoli part. 2. tom. 4. exercit. 1.

III. Deus omnia creata regit, atque gubernat, non solum genera, & species, sed etiam individua minima, &

& abjecta. Hæc conclusio aliis etiam Catechismi paragraphis convenit. Ad cujus probationem videri possunt Theologi agentes de providentia Dei, cum Divo Thomas 1. p. q. 22. Gotti tom. 1. tract. 6. q. 1. dub. 1. §. 2. Tournely tom. 1. q. 21. Theophilus Raynaudus tom. 5. dist. 8. q. 3. art. 1. pag. 481. art. 2. Billuart tom. 1. dissert. 9. de providentia art. 1. pag. 180. Roselli tom. 5. philosoph. q. 27. art. unico. pag. 653.

IV. Fidei divinæ nequit subesse falsum. Vid. concl. 6. ex cap. præcedenti.

V. Credere est cum assensione cogitare, & convenienter distinguuntur actus fidei per hoc quod est: credere Deo, credere Deum, & credere in Deum. Vid. Div. Thomas 2. 2. q. 2. art. 1. & 2. aliique apud Cast. in 3. dist. 23. q. 4.

VI. Deus, nec de potentia quidem absoluta, mentiri aut fallere nequit. Vid. Canus lib. 2. de locis cap. 3. pag. 13. Palancus tract. de fide disput. 2. q. 1. num. 38. pag. 152. Gotti tom. 2. tract. 4. de vitis q. 6. dub. 3. §. 1. & 2. pag. 196. Perrimezzius part. 5. dissert. 267. pag. 178. Serry tom. 3. tract. de fide disput. 1. prælect. 1. & sequent. à pag. 122. usque ad 163. aliique cum Div. Thom. 1. 2. quæst. 79. art. 1. Hæc conclusio poni etiam potest infra §. 12.

VII. Assensus fidei supernaturalis nequit stare cum notitia solum probabili revelationis, nec cum formidine an sit loquutus Deus. Vid. Div. Thomas, ejusque Interpretes 2. 2. q. 2. art. 1. & qui scripserunt contra thesim 21. damnatam ab Innocentio XI. Viva, Milanate, Vanrants, Steyart, &c.

VIII. Actus fidei, & scientiæ evidentis sunt invicem repugnantes in eodem intellectu respectu ejusdem objecti. Vid. Div. Thom. 2. 2. q. 1. art. 5. Salmanticenses Scholastici tom. 7. de fide pag. 146. num. 35. & alibi. Palanco tom. de fide disput. 4. q. 6. num. 3. Serry tom. 3. tract. de fide disput. 1. prælect. 6. pag. 164. Gotti

Ecc 2 tom.

tom. 2. tract. 9. q. 1. dub. 8. num. 6. aliique apud Castel in 3. dist. 23. q. 10.

Ex §. 4. ad 6.

I. Conclusio: Myſteria fidei ſunt evidenter credibilia. Videantur citati a Castel in 3. dist. 24. q. 3. Contenson tom. 2. lib. 8. diſſert. 5. cap. 1. pag. 523. Palanco tract. de fide diſput. 4. q. 1. Ferrer tom. 3. pag. 371. Gotti tom. 2. tract. 9. q. 1. dub. 8. §. 1. pag. 426. Billuart. tom. 2. diſſert. 1. art. 6. pag. 7. Concina tom. 1. in Decalogum lib. 1. diſſert. 1. cap. 5. Boucat tom. 4. diſſert. 1. art. 3. ſect. 2. pag. 16. aliique innumeri.

II. Datur præceptum naturale, & divinum eliciendi actus fidei, & aliquando eam exterius proſtendi etiam cum diſcrimine vitæ. Vid. Div. Thomas 2. 2. q. 3. art. 1. & 2. Contensonus tom. 2. lib. 8. diſſert. 2. cap. 8. pag. 442. Serry tom. 3. diſp. 1. prælect. 9. & ſequent. à pag. 186. Gotti tom. 2. tract. 5. q. 4. dub. 2. §. 1. Madalena tom. 1. tract. 3. q. 1. art. 4. pag. 194. & art. 6. pag. 198. Billuart tom. 2. diſſert. 2. art. 4. §. 2. pag. 17. & alii apud Castel in 3. diſtinct. 25. q. 1.

III. Nec actus interior fidei ſine pia voluntatis motione, nec actus exterior confessionis ſine influxo interioris fidei elici valet. Vid. Contenson tom. 2. pag. 421. Ferrer tom. 3. pag. 376. Billuart. tom. 2. diſſert. 2. art. 3. §. 3. pag. 15.

IV. Aliquando licitum eſt fideli fugam arripere in perſequentione, ne ob fidei profeſſionem interficiatur; nunquam vero fidem negare. Vid. Gotti tom. 2. tract. 9. q. 4. dub. 8. §. 1. Natalis Alexander tom. 2. hiſt. Eccl. in panoplia adverſus hæreſes sæc. 2. diſſert. 12. art. unico pag. 464.

V. Fides ſupernaturalis certior eſt ſcientia, aliſque virtutibus mentis. Vid. Div. Thomas 2. 2. q. 4. art. 7. & alii quos citat. Castel in 3. diſt. 23. q. 10. Contenson tom. 2. lib. 8. diſſert. 2. art. 1. pag. 417.

VI.

VI. Nemo iudicii compos potest vel per breve tempus Deum invincibiliter ignorare. Vid. Contenson tom. 1. prælogio 2. pag. 56. Ferrer tom. 1. num. 102. pag. 46. Gotti tom. 1. t. 1. ct. 2. q. 1. dub. 2. num. 11. pag. 92. Billuart tom. 1. diſſert. 1. art. 4. pag. 22. Berti tom. 1. lib. 1. cap. 4. prop. 2. pag. 29. Amort tom. 1. Theologicæ eclecticæ diſp. 1. q. 1. pag. 6. Palancus tom. 1. de Deo q. 2. num. 3. pag. 79. Gazzaniga tom. 1. diſſert. 1. cap. 3. pag. 75. & plurimi alii.

VII. Deus formaliter conſtituitur per eſſe à ſe, vel aliter: ens à ſe eſt prædicatum per quod Deus metaphyſicæ conſtituitur. Hæc conſeſio eſt apprime controverſa, ad cujus probationem videantur Theophilus Raynaudus tom. 5. diſt. 6. q. 1. art. 2. & 3. pag. 321. Contenson tom. 1. lib. 1. cap. 2. ſpec. 1. pag. 63. Du-Hamel tom. 1. lib. 1. diſſert. 1. cap. 3. concl. 1. Gotti tom. 1. tract. 1. iſagogic. q. 1. dub. 3. §. 2. n. 4. pag. 89. Tournelly tom. 1. de Deo, & divinis attributis q. 2. art. 1. concl. 3. pag. mihi 59. Berti tom. & lib. 1. cap. 9. Amort in metaphyſicæ philoſophiæ poliſingæ q. 8. Cabades Magi tom. 1. inſtitut. Theologicæ lib. 1. cap. 5. pag. 103. Roſelli tom. 5. q. 25. art. 1. pag. 611. Feyjoo tom. 5. epist. ſeu diſcurſu præliminari num. 2. & ſequent. digniſſimus qui legatur. Aliter opinantur Ferrer, Billuart & plures alii apud Castel in 1. diſt. 3. quaſt. 3. 4. & 5.

VIII. In Deo nulla eſt compoſitio, nec metaphyſicæ quidem. Vid. Theologi cum Magiſtro in 1. diſt. 8. & cum Divo Thoma 1. part. q. 3. art. 5. Contenson tom. 1. pag. 69. Tournelly tom. 1. diſp. 1. q. 5. art. unico concl. 2. & 3. pag. 182. Gotti tom. 1. tract. 2. q. 3. dub. 2. & philoſophi paſſim.

IX. Probabile eſt Moysen, & Apoſtolum in hac mortali vita vidisse Deum. Videantur Theologi agentes de viſione Dei cum Divo Thoma 1. part. quaſt. 12. art. 11. & 2. 2. q. 174. art. 4. & q. 175. art. 3. Con-

ten-

tenson tom. 1. lib. 1. dissert. 4. cap. 1. spec. 3. pag. 91. Ferrer tom. 1. pag. 132. à num. 259. Gotti tom. 1. tract. 3. q. 2. dub. 1. §. 2. pag. 153. Billuart tom. 1. dissert. 4. art. 4. pag. 56. & alii contra plurimos.

X. Inter naturam divinam, personas, & attributa non datur distinctio formalis ex natura rei, neque præcisio objectiva, sed sola distinctio rationis fundata in distinctione virtuali, sua eminenti, qua unum attributum importatur in conceptu alterius, non explicite, sed implicite. Vid. Theophil. Raynaudus tom. 3. dist. 6. Tournely tom. 1. disp. 1. q. 3. art. 2. pag. 624. Contensonius tom. 1. pag. 70. & sequent. Ferrer tom. 1. n. 131. pag. 62. & n. 674. pag. 384. Palancus tom. 1. de Deo disput. 2. q. 9. num. 11. pag. 178. Gotti tom. 1. tract. 7. q. 3. dub. 2. Billuart tom. 1. dissert. 2. art. 3. §. 3. pag. 30. aliique cum Divo Thoma 1. p. q. 28. art. 2. & citati ab Antonio Castel in 1. dist. 2. q. 4. ubi etiam pro more laudantur Scoti discipuli oppositum sentientes, quibus addi possunt Bartholomæus Durand, Franciscus Henno, L'Herminier, Ferrari tum in philosophia, tum in Theologia, & plures alii, maxime Hieronymus Sousa Minorita contra Petrum Bougii Jesuitam, apud Bibliograph. criticam tom. 3. pag. 443. colum. 1. circa med. Ad hos paragraphos reduci valent omnes fere conclusiones quæ de Deo, & attributis divinis solent à Theologis propugnari.

Ex §. 7. ad 10.

I. Conclusio: Impossibile est dari plures Deos. Vid. Contenson tom. 1. pag. 61. Ferrer tom. 1. pag. 50. Perrimezzi tom. 1. dissert. 25. & 26. à pag. 105. Theophilus Raynaud. tom. 3. dist. 6. q. 2. cap. 1. & pag. 334. num. 61. & dist. 7. q. 1. pag. 344. Roselli tom. 5. q. 25. art. 2. pag. 616. Gotti tom. 1. tract. 2. q. 2. dub. 1. & alii.

II. Nedum fide constat, sed etiam naturali ratione colligitur non dari nisi unum Deum. Vid. Div. Thomas

I.

1. p. q. 11. art. 3. aliique ibid. Perrimezzi tom. 1. dissert. 26. pag. 109. Gazzaniga tom. 1. dissert. 1. cap. 6. pag. 94. Chignoli part. 1. tom. 2. prælect. 6. & 7. aliique supra citati. Ex philosophis Jacquier, Para-Dufanjas, de Celis, alii.

III. Nomina quæ dicuntur de Deo, & creaturis non sunt univoca. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 13. art. 5. Goudin tom. 4. Philosoph. pag. 10. aliique tum Philosophi, tum Theologi, quos citat Castel in 1. dist. 8. q. 5. Palancus tom. 1. de Deo uno disput. 2. q. 6. num. 32. pag. 113.

IV. Hoc nomen Pater in divinis est personale, ac essenziale, & per prius dicitur personaliter, quamvis in Symbolo accipiatur utroque modo. Vid. Div. Thom. 1. part. q. 33. art. 3. Div. Bonaventura in 3. dist. 10. art. 2. q. 3. Marchantius in horto Pasterum, pag. 36. & 208. alii.

V. Deus pluribus titulis dicitur Pater omnium hominum, sed præcipue justorum tum veteris tum novæ legis. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 23. art. 1. 2. & 3. ac in 3. dist. 10. q. 2. art. 3. Div. Bonavent. ibid. art. 2. q. 3. Medina in 3. p. q. 23. art. 3. pag. 298. Gotti tom. 2. tract. 6. de gratia habituali q. 3. dub. 4. pag. 352. Catechismus 4. part. cap. 9. §. 2. 3. & 4. Jacobus Bayus, Natalis Alexander aliique ibidem, exponentes proceum primæ petitionis orationis Dominice.

VI. Reprobi, & damnandi, toto tempore quo existunt in gratia, sunt filii Dei adoptivi. Vide quos supra, uti Medinam pag. 299. & 300. ad dubium tertium.

VII. Ad salutem æternam consequendam nunc temporis necessarium est explicite credere Sanctissimæ Trinitatis Mysterium. Vid. Div. Thomas 2. 2. q. 1. art. 8. aliique à Castello citati in 3. dist. 25. q. 2. Billuart tom. 2. dissert. 2. art. 2. pag. 12. Tournely tom. 2. tract. de Trinit. q. 1. art. 3. pag. 19. Gotti, Berti, alii

511

super thesim 64. damnata ab Innocentio XI. ut Viva, Milante, Vant-rans, Steyart, & plurimi alii.

VIII. In Deo sunt tres personæ realiter inter se distinctæ in unitate naturæ. Vid. Div. Thomas 1. part. q. 30. art. 1. & 2. Petavius tom. 2. lib. 2. cap. 8. & sequentibus à pag. 145. usque ad 203. Serry tom. 1. disput. 1. prælect. 1. & sequentibus. Tournely tom. 2. q. 4. art. 1. pag. 87. Gotti tom. 1. tract. 7. de Trinitate q. 1. dub. 1. & sequentibus. Gazzaniga tom. 2. dissert. 1. cap. 3. pag. 34.

IX. Mysterium Trinitatis nequit sola humana ratione evidenter demonstrari, nec posita quidem fide. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 32. art. 1. aliique apud Castellum in 1. dist. 2. q. 1. & 2. Estius in 1. dist. 3. §. 7. Serry tom. 1. disput. ultima de Trinit. prælect. 1. pag. 99. Tournely tom. 2. q. 1. art. 1. Perrimezzi part. 2. dissert. 101. Billuart tom. 1. dissert. 2. art. 1. Gotti tom. 1. tract. 7. q. 1. dub. 5. §. 1. Berti tom. 1. pag. 232. Gazzaniga tom. 2. dissert. 1. cap. 2. pag. 15. aliique pene innumeri.

X. Personæ divinæ distinguuntur per relationes. Vid. Div. Thomas 1. part. q. 40. art. 2. & alii quos citat Castel in 1. dist. 7. q. 1.

XI. Licet in divinis sit ordo naturæ, tamen persona procedens est æqualis suo principio, ut Filius Patris, & Spiritus Sanctus ambobus. Vid. Divus Thomas 1. part. q. 42. art. 2. & 3. ejusque interpretes, & plurimi alii.

XII. Hoc nomen *Pater* proprium est primæ personæ divinæ; dum autem de Deo dicitur respectu creaturarum, toti convenit Trinitati. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 33. art. 2. & D. Bonaventura in 3. dist. 10. art. 2. q. 3. Jacobus Bayus in institut. Relig. Christ. lib. 4. cap. 25. pag. 520. Ad paragraphum decimum hujus capituli trahi possunt omnes fere conclusiones scholasticæ, dogmaticæ, polemicæ, historicæ, aliæ, de Trinitate.

nitate, de quibus latissime agunt Theologi cum Div. Thoma 1. p. à quæst. 27. usque ad 43. & in 1. dist. 2. & sequentibus, aliisque in locis.

Ex §. 11. ad 14.

I. Conclusio: Deus est omnipotens. Videantur Theologi cum Magistro in 1. dist. 42. & cum Divo Thoma 1. p. q. 25. art. 3. & alibi. Quorum plures asserunt Castel in 1. dist. 7. q. 6. Consulantur etiam Jacobus Bayus in institut. Relig. Christ. lib. 1. cap. 46. & sequentibus pag. 35. Perrimezzius part. 1. dissert. 45. & 46. à pag. 193. atque Tournely tom. 1. q. 20. art. unico pag. 558. Cerboni tom. 1. Theologiæ naturalis quæst. 8. art. 3. pag. 321.

II. Omnipotentia est attributum ita proprium Dei, ut creaturæ nequeat convenire. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 13. art. 1. Medina aliique ibidem. Billuart tom. 3. tract. de Incarnat. disert. 13. art. 1. pag. 80.

III. Deus, licet Omnipotens, peccare non potest, nec facere præterita non fuisse, nec quidquid implicat contradictionem. Vid. Div. Thomas 1. p. quæst. 25. art. 3. & 4. & 1. 2. q. 79. art. 1. & in 2. dist. 37. & quos citat Castel in 1. dist. 29. q. 4. pag. 231. & in dist. 44. q. 2. pag. 336. Theophilus Raynaudus tom. 5. dist. 8. q. 5. art. 1. pag. 554.

IV. Deus nec de potentia absoluta, nec per se, nec per alium mentiri, aut fallere potest. Vid. supra concl. 6. ex §. 1. ad 3. hujus cap.

V. Adeo est proprium Dei esse impeccabilem, ut repugnet creatura essentialiter impeccabilis. Vid. Divus Thomas 1. p. q. 25. art. 6. & q. 63. art. 1. aliique apud Castel in 1. dist. 44. quæst. 5. & apud Ripaldam in 2. dist. 5. q. 12. Gotti tom. 1. tract. 9. q. 8. dub. 1. §. 2. & alii.

VI. Deus potest meliora facere quam quæ fecit. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 25. art. 6. aliique apud
Tom. I. Fiff Cas-

Castel in 1. dist. 44. q. 3. Tournelly tom. 2. part. 2. q. 4. art. 1. & seq. à pag. 137. Roselli tom. 3. philosoph. quæst. 3. art. 2. pag. 36. num. 129. Cerboni tom. 1. Theolog. naturalis q. 8. art. 4. pag. 324.

VII. In Deo est scientia proprie dicta Vid. Div. Thomas 1. p. q. 14. art. 1. Serry tom. 3. tract. de Scientia Dei disp. 2. prælect. 1. pag. 62. Ferrer tom. 1. pag. 126. aliique apud Castel in 1. dist. 35. quæst. 1. pag. 267.

VIII. Omnia præterita, presentia, & futura sunt Deo physice presentia in æternitate. Hæc conclusio est apprime controversa extra Div. Thomæ Scholam. Vid. ipse Doctor Angelicus, ejusque Interpretes 1. p. q. 13. & alibi, & quos citat Castel in 1. dist. 8. q. 6. pag. 84. & dist. 35. q. 6. ex recentioribus, Palancus tom. 2. de Deo, disp. 5. q. 1. num. 2. Ferrer tom. 1. pag. 172. Gotti tom. 1. tract. 4. quæst. 4. dub. 2. §. 2. & seq. Billuart tom. 1. distinct. 6. art. 3. Amort tom. 1. disp. 3. q. 4. pag. 42.

IX. Nomina essentialia recte à Sacris Doctoribus sunt appropriata personis. Vid. Div. Thom. 1. p. q. 39. art. 7. & 8. Estius in 1. dist. 31. §. 2. & distinct. 34. §. 3. 4. & 5.

X. Quamvis Patri attribuat omnipotentia, est tamen tribus personis communis. Vid. Div. Thomas 1. part. q. 39. art. 7. & 8. & q. 42. art. 4. & 6. aliique apud Castel in 1. dist. 4. q. 4. pag. 17. Estius in 1. dist. 20. §. 1.

Ex §. 15. ad 18.

I. Conclusio: Creatio striete talis ita est Deo propria, ut nulli creature, nec instrumentaliter quidem valeat convenire. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 45. art. 5. aliique in 2. dist. 1. & quos citat. Castel in 1. dist. 30. q. 1. Tournelly tom. 2. part. 2. tract. de opere sex dierum q. 1. art. 3. pag. 126. Roselli tom. 5. q. 8. art. 2. pag. 170.

II.

II. Mundus fuit à Deo in tempore conditus. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 46. art. 1. & citati à Castel in 2. dist. 12. q. 2. Gotti tom. 1. tract. 8. q. 3. dub. 1. §. 1. Chignoli part. 2. tom. 4. exercitat. 1. & sequent. aliique passim.

III. Etsi mundus fuerit in tempore conditus, potuit tamen creari ab æterno saltem quo ad res permanentes. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 46. art. 1. & 2. & alibi, & quos citat Castel in 1. dist. 44. q. 4. & in 2. dist. 12. Billuart tom. 3. in Supplement. dissert. 1. art. 6. Goudin tom. 2. part. 2. physica, disput. unica q. 1. art. 3. pag. 307. Roselli tom. 3. philosoph. q. 1. art. 5. & 6. à pag. 24. usque ad 36. Contrarium tenent alii ut Cl. Berti tom. 1. lib. 11. cap. 5. prop. 2. pag. 287. & Tosca tom. 5. Philosoph. lib. 1. proposit. 5. pag. 11. & Estius in 2. dist. 1. §. 11. licet problematice loquatur.

IV. Probabilius videtur mundum fuisse creatum spatio sex dierum naturalium. Celebris est ista conclusio. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 74. art. 2. & quos citat Castel in 2. dist. 12. q. 7. Natalis Alexander tom. 1. historia Ecclesiastica Veteris Testamenti art. 8. pag. 34. Gotti tom. 1. tract. 8. q. 3. dub. 1. §. 2. Billuart tom. 3. tract. de opere sex dierum dissert. 2. art. 1. pag. 592. Salianus in apparatu annuum cap. 5. num. 4. & seq. pag. 17. Tosca tom. 5. pag. 24. Pro contraria, quæ est Div. Augustini, videantur Serry tom. 1. tract. de opificio mundi disput. unica, prælect. 2. & 3. à pag. 135. Perrimezzi part. 2. dissert. 154. pag. 347. Berti tom. 1. lib. 11. cap. 2. Cabades Magi tom. 2. institut. lib. 1. cap. 3. pag. 9. Sixtus Senensis, Macedo, Contenson, & alii apud Norisium in vindictis Augustinianis, & ab Aquila in dictionario Theologico portatili tom. 1. verbo Creatio, pag. 232. editionis Matritensis.

V. Deus est causa physica, & exemplaris omnium rerum visibilium, & invisibilium. Vid. Theologi in 2.

Fff 2

dist.

dist. 1. Div. Thom. 1. p. q. 44. art. 1. Gotti tom. 1. tract. 8. q. 1. dub. 1. Billuart tom. 3. pag. 724.

VI. Coeli, & terrae nomine intelligitur mundus, qui tantum est unus. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 47. art. 3. Gotti tom. 1. tract. 8. q. 2. dub. 2. §. 1. pag. 337. Lucius Ferraris in dictionario, verbo *Mundus*, tom. 5. n. 6. & 7. pag. 193. Antonius Ferrari tom. 3. Philosophiae disp. 1. q. 1. pag. 5. Feyjoo tom. 8. Theatri Critici disc. 7. à num. 38. usque ad 41. & tom. 1. epist. 26. ac tom. 3. epist. 2. Goudin tom. 1. part. 2. disp. unic. Roselli tom. 3. philosoph. q. 2. art. 1. pag. 43. & sequent.

VII. Sol non fuit in rigore creatus quarta die, sed majori luce ornatus. Vid. Div. Thomas 1. part. q. 67. art. 4. alique citati à Castel in 2. dist. 13. q. 3. Gotti tom. 1. tract. 8. q. 3. dub. 5. §. 1. Billuart tom. 3. pag. 783.

VIII. Systema Copernicanum, quo traditur Sol immobilis, & terraqueus globus circa ipsum moveri, non est Scripturae sacrae conforme. Vid. Lucius Ferraris verbo *Mundus*, tom. 5. num. 95. & sequentibus, pag. 193. Antonius Ferrari in Philosophia tom. 3. disp. 2. q. 3. pag. 34. Tosca tom. 5. pag. 118. Feyjoo tom. 3. epist. 20. maxime à num. 26. & tom. 4. epist. 21. Goudin tom. 2. part. 2. physicae, disp. unica de Coelo & mundo q. 4. art. 2. pag. 391. Roselli tom. 3. q. 8. art. 3. pag. 185. num. 322.

IX. Angeli non fuerunt creati ante mundum corporeum, sed simul cum ipso. Vid. Div. Thomas 1. part. q. 50. art. 1. & q. 61. art. 1. alique apud Castel in 2. dist. 2. quaest. 1. Saliarius tom. 1. in apparatu cap. 7. Gotti tom. 1. tract. 9. q. 1. dub. 2. pag. 353.

X. Probabilius est singulos Angelos distingui specie, ac implicare plures numero solo distinctos. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 50. art. 4. alique apud Castel in 2. dist. 3. q. 2. Ferrer tom. 1. pag. 452. Gotti tom. 1. pag. 364. Billuart tom. 1. pag. 346.

XI.

XI. Omnes Angeli creati fuerunt in gratia. Vid. Div. Thomas 1. part. q. 62. art. 3. alique apud Castel in 2. dist. 2. q. 3. & dist. 4. q. 1. Saliarius in apparatu tom. 1. cap. 8. pag. 27. Gotti, Billuart, &c.

XII. Angeli non potuerunt peccare in primo instanti creationis. Vid. Div. Thomas 1. part. quaest. 63. art. 5. alique quos citat. Castel in 2. dist. 3. quaest. 9. pag. 43.

XIII. Primum peccatum Angelorum fuit superbia. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 63. art. 3. alique citati à Castel in 2. dist. 5. quaest. 1. Petavius tom. 3. lib. 3. de Angelis, cap. 2. pag. 162.

XIV. Poena peccantium Angelorum, seu demonum est ignis aeternus, quo etiam ante finale iudicium cruciantur; quamvis hoc ultimum non sit fide certum: pro primo vid. Div. Thomas 1. part. q. 64. art. 3. & 4. alique in 2. dist. 6. praesertim Estius ibid. §. 13. & 14. pag. 57. & seq. Pro secunda parte consulantur Calmetus tom. 2. dissert. in bonos, & malos Angelos art. 2. pag. 105. Michael à S. Josepho tom. 3. Bibliographiae criticae, verbo *Irenaeus* pag. 140. Petavius tom. 3. lib. 3. de Angelis cap. 4. pag. 183.

XV. Globus terraqueus extat immobilis in centro mundi. Vid. quos supra concl. 8.

XVI. Congregatio aquarum convenienter facta est die tertia, & aquae posita sunt alius terra. Vid. Div. Thomas 1. p. quaest. 69. art. 1. alique in 2. dist. 14. atque Interpretes Sacrae paginae super Genesim, Alapide, Perrierius, &c. ac etiam Roselli tom. 4. Summae Philosophiae quaest. 20. de aqua art. 2. pag. 189. num. 283. & seq.

XVII. Probabilius est Deum creasse mundum veno tempore. Vid. Saliarius in apparatu tom. 1. cap. 4. num. 5. pag. 11. Billuart tom. 3. tract. de opere sex dierum diss. 1. art. 7. pag. 591. Gotti tom. 1. tract. 8. q. 2. dub. 2. §. 3. Tosca tom. 5. Philosophiae lib. 1. cap. uni.

unico proposit. 7. pag. 22. Roselli tom. 3. Philosophia q. 1. art. 8. pag. 40. Contrarium tenent Natal. Alexan. in historia Veteris Testamenti dissert. 2. art. 8. prop. 2. Serry tom. 1. tract. de opific. mundi disput. unica prælect. 4. pag. 150. & alii, quos citat, & sequitur Perrimezzi part. 2. dissert. 153. pag. 356. Petavius tom. 3. Theolog. dogmatum lib. 1. de opific. sex dierum cap. 14. num. 4. pag. 289. & alibi.

Ex §. 19. ad 23.

I. Conclusio: Adamus fuit primus omnium hominum, cujus animam creavit Deus ex nihilo, corpusque formavit ex limo terræ. Vid. Serry tom. 1. tract. de opificio mundi disput. unica prælect. 5. & 6. pag. 158. & seq. Ab Aquila in dictionario Theologico portatili verbo *Præadamitæ*. Perrimezzi part. 2. dissert. 158. pag. 375. & alii. Pro altera parte vid. Div. Thomas 1. part. quæst. 90. art. 2. & quæst. 91. art. 1. ejusque interpretæ ibid.

II. Primus homo fuit libero arbitrio præditus. Vid. Div. Thomas 1. part. quæst. 83. art. 1. Ferrer tom. 2. pag. 63. num. 122.

III. Adamus formatus fuit ad imaginem Dei, in gratia & justitia originali. Vid. Div. Thomas 1. part. quæst. 93. art. 1. & quæst. 95. art. 1. alique in 2. dist. 16. & 17. Petavius tom. 3. lib. 2. de opificio sex dierum cap. 1. & sequentibus à pag. 293. usque ad 314.

IV. Si primus parens in originali justitia perseverasset, fuisset divino beneficio immortalis. Vid. Div. Thomas 1. part. quæst. 97. art. 1. alique apud Castel in 2. dist. 19. quæst. 2. pag. 278. & ex recentioribus Gotti tom. 1. tract. ad dub. 1. pag. 461. Billuart tom. 3. dissert. 4. art. 3. Petavius tom. 3. lib. 2. cap. 6. & 7. à pag. 321. & plures in Syllabo auctorum laudati.

V.

V. Deus est primum omnium rerum principium. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 44. art. 1. alique apud Castel in 2. dist. 1. q. 5. Tournelly tom. 2. tract. de opere sex dierum q. 1. Gotti, Billuart, Chignoli, alii.

VI. Mundus creari potuit ab æterno saltem quoad res permanentes. Vid. concl. 3. ex §. 15.

VII. Est in Deo mirabilis rerum omnium providentia. Vid. concl. 3. ex §. 1. hujus capituli.

VIII. Deus sua omnipotentia virtute physice ac efficaciter movet omnes causas secundas ad operandum, absque detrimento libertatis creatæ. Ad probationem hujus conclusionis, pridem omnium celeberrimæ, innumeri Auctores consuli possunt; Philosophi, Theologi, Historici. Ex Philosophis, in physica agentes de causa efficiente, ac in Metaphysica de Deo primo motore. Palancus tom. 2. à quæst. 15. usque ad 20. Manso tom. 4. q. 17. & seq. Goudin tom. 4. q. 4. à pag. 379. usque ad 462. Roselli tom. 5. q. 28. art. 3. à pag. 675. usque ad 694. ubi num. 1370. plures extraneos laudat, quibus addi potest Cælestinus Oberndorffer ord. Sanct. Benedicti in dissert. de Deo ut Auctore naturæ erotemate 3. de operatione Dei art. 2. §. 53. pag. 73. & art. 3. §. 66. pag. 78.

Ex Theologis plurimos citat Castel in 1. dist. 46. q. 1. pag. 350. ultima editionis anni 1756. quibus addi possent plures Divi Thomæ Interpretes 1. p. q. 105. art. 3. & alibi, maxime confutantes scientiam mediam, quorum aliquos etiam affert ipse Castel in 1. dist. 35. q. 8. pag. 271. Nec omittendi sunt quidam doctissimi recentiores, ut Vicentius Ferrer tom. 1. epitomes Theologici tract. 4. disput. ultima à pag. 116. usque ad 256. præsertim num. 407. & tom. 2. pag. 72. à num. 154. atque tom. 3. à pag. 156. usque ad 233. agens de gratia sufficienti, & efficaci. Gotti tom. 1. tract. 5. q. 4. dub. 1. §. 2. pag. 280. Billuart tom. 3. tract. de Scientia Dei dissert. 6. art. 6. & seq. à pag. 94. adver-

sus scientiam mediam, ubi Tournely simulatio castigatur. Et infra tract. de gratia dissert. 5. art. 5. & 6. pag. 294. & sequent. Gazzaniga tom. 1. dissert. 3. & tom. 3. dissert. 6. Sed brevius eloquentissime hac de re agit Augustinus Cabades Magi Ord. B. M. V. de Mercede tom. 1. Institut. Theolog. lib. 5. cap. 2. pag. 11. Idem etiam nervose tractavit Laurentius Franciscus Boursier Doctor Sorbonicus in opere inscripto de actione Dei, gallico idiomate. Quem auctorem sibi prorsus ignotum, suppresso nomine, (uti prius prodierat ejus opus) summis laudibus prosequitur Cl. Gravesonus tom. 8. historie Ecclesiasticæ sæc. 17. collog. 5. pag. 145.

Ex historicis denique præter Lemosium, Pegnam, aliosque à celeberrimo Serry citatos, consuli possunt Ricardus à Sancto Augustino in libro inscripto: *Laqueus Contritus*. Billuart, in opere gallico *le Thomisme triomphant*, & in opere Theologico supra citato. Natalis Alexander, & Gravesonus in epistolis ad Patrem Danielelem. Caietanus Benitez de Lugo contra Caduceum Theologicum Matthæi Ortizii, sive Didaci Quadros, Cabadesius supra laudatus, & alii. Similiter videri possunt qui rem aliter narrant, ut P. Henao, Livinus le Meyer sub nomine Theodori Eleutherii, Franciscus Xaverius Mannhart, & alii quos refert Pflaffius in introducit. in hist. theologicæ. litter. lib. 2. §. 10. litt. V. apud Gazzanigam tom. 1. dissert. 3. cap. 8. in calce pag. 487. & 488. littera A. sed vereor ne in his nimis fuerim immoratus.

IX. Absurdum est, & contra supremum Dei dominium, ejusque Omnipotentiam, admittere tanquam possibilem metaphysicæ casum, in quo aliquam creaturam non possit Deus libere ad se convertere, nec per merita ad gloriam perducere. Vid. Palancus tract. de providentia q. 12. §. 2. num. 17. pag. 220. secundæ edit. anni 1749. Ferrer, Gotti, Billuart, Gazzaniga, alii. X.

X. Deus est causa prima per se, & auctor entitatis in peccato reperta, non tamen malitiæ; ac proinde causalitas Dei vere, & proprie præscindit inter entitatem, & malitiam, producendo illam, & non istam. Vid. Palanco tract. de Providenti. q. 19. §. 2. num. 7. pag. 547. aliique sexcenti.

XI. Deus immediate operatur cum causis secundis concursu simultaneo. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 105. art. 5. aliique apud Castel in 1. dist. 46. q. 4. & in 2. dist. 37. Theophilus Raynaudus tom. 5. dist. 8. q. 5. art. 5. pag. 566. num. 337. & innumeri recentiores.

XII. Creatio non est alicujus personæ propria, sed toti Sanctissimæ Trinitati communis. Vid. Div. Thomas 1. part. q. 45. art. 6. & alii quos citat Ripalda in 1. dist. 29. q. 7.

Plures ex conclusionibus supra traditis applicari possunt aliis Catechismi paragraphis, & è converso, ut consideranti patebit; ne autem idipsum pluries inculcetur, consulto illas sæpius prætermisimus, & plurimas alias, quæ facile apud Auctores reperientur; non enim nobis est animus cuncta referre.

Caput tertium de secundo articulo Symboli dicens: *Et in Jesum Christum*, &c. habet 12. paragraphos.

Ex §. 1. 2. & 3.

I. Conclusio: Christus Dominus est filius Dei naturalis, & consubstantialis Patri secundum divinitatem. Videantur Auctores agentes de divinitate Verbi contra Arianos, ut Natalis Alexander dissert. 14. in sæc. 4. Perrimezzi parte secunda dissert. 114. 115. 116. & præcipue 117. pag. 102. Sed specialius de Christo loquitur tertia parte dissert. 117. pag. 163. Gazzaniga tom. 2. dissert. 3. cap. 1. 2. & 3. Tournely tom. 2. tract. de Tom. I. Ggg Tri-

Trinit. quæst. 4. art. 2. Graveson tom. 2. dissert. 17. in fine, pag. 13. & 14. Bernardus Maria de Rubéis in dissertationibus varia eruditionis cap. 4. pag. 36. Petavius, Thomassinus, Gotti, Berti, & alii.

II. Fides explicita Christi Mediatoris necessaria est necessitate mediæ ad salutem. Videantur Theologi cum Magistro in 2. dist. 25. & cum Divo Thoma 2. 2. q. 2. art. 7. Gonet tom. 4. pag. 305. num. 67. Contenson lib. 8. dissert. 2. cap. 2. speculat. 3. pag. 438. & seq. Graveson tom. 2. de Mysteriis Christi, dissert. 17. pag. 1. & 2. Boucat tom. 4. dissert. 1. art. 3. sec. 2. pag. 16. Gotti tom. 2. tract. 9. q. 2. dub. 4. §. 2. num. 7. & tom. 3. tract. 3. q. 2. dub. 6. Billuart tom. 2. diss. 2. art. 2.

III. Ante Christi adventum sufficiebat fides implicita Trinitatis, & Incarnat. Vid. supra citati, & Serry tom. 3. tract. de Fide disput. 1. prælect. 8. pag. 179.

IV. Secundum fidem Catholicam tenendum est primum Adæ peccatum transisse in omnes posteros, (excepto Christo, & Virgine Matre). Videantur Theologi in 2. dist. 30. & cum Divo Thoma 1. 2. q. 81. art. 1. Ferrer tom. 2. pag. 440. Berti tom. 2. lib. 13. cap. 1. & seq. Gotti tom. 1. tract. 10. q. 7. dub. 1. §. 1. Serry tom. 1. tract. de variis naturæ statibus disput. 3. prælect. 1. & seq. à pag. 298.

V. Peccatum originale formaliter consistit in privatione justitiæ originalis quantum ad primam ejus effectum, qui est perfecta subjectio mentis Deo. Vid. Div. Thomas 1. 2. q. 82. art. 3. Ferrer tom. 2. pag. 465. Gotti tom. 1. tract. 10. q. 8. dub. 4. §. 4. Berti tom. 2. lib. 13. cap. 5. pag. 11.

VI. An morientes cum solo peccato originali, præter poenam damni, puniuntur etiam poena sensus, quamvis mitissima? Problema sit. Sententia negans communior est inter Theologos, quam tenent Div. Bonav. in 2. dist. 33. Div. Thomas ibid. & in supplement. q. 64. art. 6. Gotti tom. 1. tract. 10. q. 10. dub. 3. §. 3. num.

num. 19. pag. 326. De Rubéis trac. de peccato originali cap. 75. pag. 410. Billuart tom. 1. tract. de peccatis dissert. 7. art. 6. §. 1. pag. 225. Sotus, Bellarminus, alique pene innumeri; non desunt tamen plures qui cum Divo Augustino contrarium sentiant, quorum nonnullos laudat Norisius in vindiciis Augustinianis cap. 3. §. 5. & ex recentioribus Berti tom. 2. lib. 13. cap. 8. Antonius Guerrerro in Theologia Morali Divi August. tom. 1. tract. 3. §. 9. pag. 154. n. 304. Serry tom. 1. trac. de variis naturæ statibus, disput. 3. prælect. 5. & seq. à pag. 331. Henricus à Sanct. Ignatio in Ethica amoris tom. 1. lib. 10. cap. 10. & 11. à pag. 337. & tom. 3. lib. 2. de Baptismo cap. 3. pag. 39. & novissime Augustinus Cabades Magi tom. 2. institut. Theolog. cap. 21. pag. 285.

VII. Peccatum lethale est infinitum in linea offensæ. Vid. Div. Thomas 3. part. quæst. 1. art. 2. alique apud Castellum in 4. dist. 15. q. 2. Gonet tom. 4. disput. 4. art. 1. & 2. Contenson lib. 9. dissert. 2. cap. 1. Salmanticenses tom. 9. tract. 21. disput. 1. dub. 4. §. 1. num. 33. pag. 25. Palancus tom. 1. de Incarnat. disput. 2. q. 4. num. 25. pag. 38. Amort tom. 2. disput. 2. de Incarnat. q. 3. pag. 35. Gotti, Billuart, alii.

VIII. Satisfactio Christi fuit valoris simpliciter infiniti, condigna, superabundans, & ex toto rigore justitiæ. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 1. art. 2. alique apud Castel in 3. dist. 18. q. 5. & dist. 19. q. 1. Contenson tom. 3. lib. 9. dissert. 5. cap. 2. spec. 3. Ferrer tom. 4. tract. 1. disput. 1. dub. 3. & 4. pag. 16. & seq. Gotti tom. 3. in fol. trac. 1. q. 3. dub. 6. §. 1. Thomassinus tom. 2. lib. 9. cap. 9. pag. 627. Serry tom. 2. disput. 3. prælect. 3. & 5. pag. 222. & 233.

IX. Nulla creatura potest satisfacere de condigno pro peccato lethali, sive originali, sive actuali, sive proprio, sive alieno. Vid. Palancus tom. 1. de Incarnat. disput. 2. q. 5. num. 38. pag. 97. Ferrer tom. 4. tract.

1. disput. 1. dub. 2. pag. 8. Serry tom. 2. tract. de Deo homine disput. 3. prælect. 2. pag. 216. Gotti tom. 3. tract. 1. q. 3. dub. 3. §. 3. num. 8. Berti tom. 3. lib. 28. cap. 8. pag. 125. Amort tom. 2. disput. 2. de Incarnat. q. 4. pag. 39. Billuart, & plures alii.

X. Adamo non peccante, Verbum divinum non fuisset incarnatum. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 1. art. 3. Theophilus Raynaudus tom. 1. lib. 3. sect. 1. cap. 4. pag. 269. num. 117. & sequent. Salmanticenses tom. 9. tract. 21. disput. 2. dub. 1. §. 2. num. 8. pag. 765. Palandus tom. 1. de Incarnat. disput. 2. q. 9. pag. 196. Ferrer tom. 4. pag. 23. Serry tom. 2. tract. de Deo homine disput. 3. prælect. 6. pag. 238. Tournely tom. 4. q. 6. art. 1. pag. 217. Berti tom. 3. lib. 25. cap. 12. pag. 25. Amort tom. 2. disput. 2. quæst. 6. pag. 45. Gotti, Billuart, alii. Pro contraria opinione videantur citati à Castello in 1. dist. 48. quæst. 3. pag. 364. Perrimezzi part. 3. dissert. 166. concl. 3. pag. 61. & Didacus Quadros tract. de Incarnatione.

Ex §. 4. 5. & 6.

I. Conclusio: Eadem ac secunda, vel tertia paragraphi 1. hujus cap.

II. Jesus Christus est verus Messias in lege promissus. Videatur Petavius tom. ultimo Theologicorum dogmatum lib. 16. de Incarnatione cap. 6. & sequent. à pag. 649. usque ad 672. Huetius in demonstrat. Evangelica proposit. 9. per 171. capita. Billuart tom. 3. tract. de Incarnat. diss. 2. art. 2. & 3. Gotti tom. 3. tract. 1. de Incarnat. quæst. 2. dub. 3. §. 1. Contensin tom. 1. lib. 3. dissert. 2. cap. 1. pag. mihi 242. & tom. 3. lib. 9. cap. 2. pag. 11. & seq. Graveson tom. 1. de Myst. Christi, maxime dissert. 7. §. 2. pag. mihi 132. Serry exercit. prima & sequent. & tom. 2. tract. de Deo facto homine disp. 1. prælect. 1. & sequent. Perrimezzi part. 3. dissert. 164. pag. 25. Boucat, Berti &c. ac

no-

novissime Ludovicus Bailly tom. 2. tract. de vera Relig. cap. 14. pag. 43. & sequent. Necnon V. Ludovicus Granatensis, in sine Symboli fidei part. 4. pag. mihi 160. ubi hispano idiomate, late, docte ac eleganter hanc veritatem ostendit. Similiter Petrus de Aliaga Capuccinus in lib. hispanice edito Palmæ Balearium anno 1689. in scripto: *Clara Lux* &c. maxime cap. 4. pag. 60. & sequent.

III. Sola fides in Jesum Christum absque bonis operibus non sufficit ad salutem. Videatur Graveson tom. 2. de Myst. Christi, dissert. 17. §. 2. pag. 4. & seq. alique apud Ripaldam in 3. dist. 19. q. 8. Medina in 3. p. q. 49. art. 6. pag. 590. & in 1. 2. q. 113. art. 4.

IV. Jesu nomen optime fuit Christo impositum. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 37. art. 2. Marchantius in horto Pastorum lib. 1. tract. 3. lect. 7. pag. 56. & sequent. Benedict. XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 5. pag. mihi 41. & seq.

V. Christus Dominus satisfecit Deo Patri ex toto rigore justitiæ pro offensa generis humani. Vid. Contenson tom. 3. lib. 9. dissert. 5. cap. 2. spec. 3. pag. 83. Gotti tom. 3. tract. 1. q. 3. dub. 5. Berti tom. 3. lib. 28. cap. 6. pag. 21.

VI. Christus est mediator Dei, & hominum quatenus est homo Deus. Vid. Div. Thomas 3. p. quæst. 26. art. 1. alique apud Castel in 3. dist. 19. q. 2. Sanct. Bonavent. ibid. pag. mihi 208. Salmanticenses Scholast. tom. 10. pag. 447. Gotti tom. 3. tract. 2. de gratia Christi q. 3. dub. 5. §. 3. num. 8. Tournely tom. 4. de Incarnat. quæst. 12. §. 3. concl. 2. Boucat tom. 5. diss. 7. art. 2. concl. 2.

VII. Christus est verus Redemptor hominum, quos liberavit à potestate diaboli. Vid. Div. Thomas 3. part. 4. art. 4. & sequent. & q. 49. Berti tom. 3. lib. 28. cap. 1. & seq. à pag. 102. & alii passim.

VIII. Christus est Redemptor omnium, seu mortuus

tuus est. pro omnibus. Vid. Contenson tom. 1. lib. a. dissert. 3. cap. 1. spec. 3. pag. mihi 144. & tom. 2. lib. 7. dissert. 6. §. 5. pag. 359. Palanco tom. 2. de Deo disp. 6. q. 11. num. 27. pag. 321. Graveson tom. 1. de Myster. Christi dissert. 16. pag. 259. Berti tom. 2. lib. 17. cap. 3. in fine pag. 96. & cap. 4. pag. 97. Perrimezzi part. 3. dissert. 194. pag. 357. Gotti tom. 1. tract. 5. q. 2. dub. 2. §. 4. num. 26. pag. 193. Coincidit hac conclusio cum illa: Deus vult omnes homines salvos fieri; de qua Theologi quos citat Castel in 1. dist. 46. quast. 5. Div. Thomas 1. p. q. 19. art. 6. Vid. etiam Tournely tom. 1. q. 17. de voluntate Dei art. 10. concl. 2. à pag. 493. usque ad 544. & doctissimus Serry tom. 1. tract. de variis humanæ naturæ statibus disput. 4. prælect. 8. & sequentibus à pag. 462. usque ad 486.

IX. Non fuit injustum Christum pro nobis subire crucis patibulum, eique peccata nostra imputari. Vid. Berti tom. 3. lib. 28. cap. 3. propos. 10. pag. 111.

Ex §. 7. 8. & 9.

I. Conclusio: Christus fuit verus Propheta. Vid. Div. Thomas 3. p. quæst. 7. art. 8. ejusque Interpretes Medina, &c.

II. Christus fuit verus Sacerdos. Div. Thom. 3. part. q. 22. art. 1. Medina ibid. pag. 238. aliique apud Castel in 3. dist. 20. q. 2. Graveson tom. 2. de Myst. Christi dissert. 22. & ult. dico ultimo pag. 92. Perrimezzi p. 3. dissert. 191. pag. 339. Billuart tom. 3. pag. 148. Berti tom. 3. lib. 27. cap. 7. pag. 94.

III. Christus fuit verus Rex; ejus tamen dominiū non fuit temporale supra totum orbem, nec supra Judæos, ratione originis ex familia David. Sed spirituale. Videatur Div. Thomas 3. part. q. 59. art. 4. Medina ibid. conclus. 4. pag. 693. Capisucchius controvers. 19. pag. 508. Perrimezzi 3. part. dissert. 191. pag. 329. & seq. aliique quos citat Berti tom. 3. lib. 27. cap. 9. pag.

pag. 99. Thomassinus lib. 10. de Incarnat. cap. 11. & seq. Liberius à Jesu tom. 2. tract. de potestat. Ecclesie in Ethnicos controv. 2. col. 697.

IV. In Christo fuit gratia, & sanctitas substantialis à divinitate Verbi formaliter proveniens, ac insuper gratia habitualis. Videantur Contenson tom. 3. lib. 9. dissert. 4. cap. 2. specul. 1. & 2. à pag. 62. aliique cum Div. Thom. 3. part. quæst. 7. art. 1. & sequent. & quos citat Castel in 3. dist. 13. q. 1.

V. In Christo fuerunt virtutes morales infusæ, quæ ipsi non repugnabant. Vid. Div. Thomas 3. p. quæst. 7. art. 2. Gotti tom. 3. tract. 3. q. 2. dub. 1. Ferrer tom. 4. tract. 2. disp. 2. dub. 2. pag. 10.

VI. In Christo fuerunt dona Spiritus Sancti. Vid. Theologi in 3. dist. 34. & cum Divo Thom. 3. part. q. 7. art. 5. Gotti tom. 3. tract. 3. q. 2. dub. 2.

VII. Anima Christi scientia beata cognovit omnia præterita, præsentia, & futura. Vid. Ferrer tom. 4. tract. 3. disput. 1. dub. 2. pag. 133. aliique apud Castel in 3. dist. 14. q. 2.

VIII. In divinis datur generatio, qua Pater producit Filium sibi consubstantialem. Vid. Div. Thomas 1. p. quæst. 27. art. 2. Gotti, Berti, alii.

IX. Sanctissimæ Trinitatis Mysterium nequit sola humana ratione cognoscit. Vid. citatos supra concl. 6. ex §. 9. cap. 1.

X. Processio activa Verbi divini est actio intellectus divini modificata relatione Paternitatis, non dictio ex natura rei ab intellectu distincta. Vid. Interpretes Div. Thomæ in 1. part. quæst. 27. art. 1. Billuart tom. 1. tract. de Trinit. dissert. 2. art. 3. pag. 241. Salmanticensis, & alii.

XI. Secunda Trinitatis persona fuit ab æterno filius Dei, nec talis esse capit post incarnationem, ut perperam docebant Berruyerus, & Harduinus. Vid. Joan. Franciscus Bernardus Maria de Rubéis in dissertatio-

tionibus varæ eruditionis cap. 5. pag. 46.

XII. Secunda Trinitatis persona recte dicitur Filius, quia procedit per intellectum. Vid. Theologi in 1. dist. 4. & 7. apud Ripaldam ibi q. 5. Div. Thomas 1. part. q. 27. art. 2. & 4. Billuart tom. 1. diss. 2. de Trinitat. art. 5. pag. 244.

XIII. Christus neque ut homo est filius Dei adoptivus. Videantur Theologi in 3. dist. 4. q. 2. & dist. 10. q. 2. apud Ripaldam Div. Thomas 3. p. q. 23. art. 4. Thomassinus tom. 2. lib. 8. cap. 1. & sequent. pag. 321. Salmanticenses scholastici tom. 10. pag. 714. Gotti tom. 3. tract. 3. q. 1. dub. 2. Perrimezzi part. 3. dissert. 188. proposit. 2. pag. 305. Berti tom. 3. lib. 27. cap. 2. pag. 85. Ferrer tom. 4. in appendice pag. 238. Hæc concl. poni etiam potest infra cap. 4. §. 6.

XIV. Licet Christus secundum æternam natiuitatem sit filius Patris divini, & secundum temporalem Beatissimæ Virginis Mariæ; non tamen est in eo duplex filiatio, sed una sola, qua refertur ad Patrem; filiatio autem in ordine ad matrem est secundum rationem tantum. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 35. art. 5. Salmanticenses tom. 10. pag. 105. Paulus à conceptione tom. 4. pag. 769.

XV. Purissima Virgo Maria vere, ac proprie dicitur mater Dei. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 35. art. 4. Contenson tom. 3. lib. 10. dissert. 6. cap. 2. spec. 1. pag. 222. Petavius tom. 4. lib. 5. cap. 15. Theophilus Raynaudus tom. 1. lib. 1. sec. 2. pag. 31. alique quos citat Castel in 1. dist. 2. q. 8. Salmanticenses tom. 10. pag. 765. Paulus à Conceptione tom. 4. pag. 669. Graveson tom. 1. de Myst. Christi dissert. 2. prope finem ante ultimum argumentum, pag. 92. Gotti tom. 3. tract. 1. q. 7. dub. 2. §. 3. num. 21. Natal. Alexander hic cap. 4. §. 5. & dissert. 3. ab ipso citata. Bartholomæus Durand. lib. 1. fidei vindicatæ art. 38. pag. 108. Berti tom. 3. lib. 26. cap. 14. pag. 57. ejus compendia-

diator Buzzius tom. 3. pag. 97. & seq. Billuart tom. 3. pag. 802. Hæc conclusio etiam optime respondet cap. 4. sequent. 3. 4. & 7.

XVI. Christus secundum carnem est ex stirpe David. Vid. Div. Thom. 3. part. q. 31. art. 4. Capisuchius controver. 17. pag. 373. Billuart tom. 3. in supplement. tract. de Mysteriis Christi dissert. 2. art. 2. Vazquez tom. 2. in 3. part. disp. 127. cap. 1. & seq. Petavius, Huetius & plures alii.

Ex §. 10. 11. & 12.

I. Conclusio: Christus Dominus nullum habuit carnalem fratrem, nec ex Purissima matre Maria semper Virgine, nec ex castissimo legali patre Josepho. Vid. Div. Thom. 3. p. q. 28. art. 3. Graveson tom. 1. de Myst. diss. 1. §. 2. pag. 77. Perrimezzi dissert. 207. & 211. 4. part. pag. 77. & 111.

II. Justi quodammodo sunt Christi Domini fratres. Vid. supra cap. 2. §. 9. concl. 3. & seq. Vid. quoque Interpretes sacre pag. super cap. 12. Matthei.

III. Eadem ac tertia ex §. 7. hujus cap. dicens Christus est verus Rex. Vel ista: Christus est caput omnium hominum, maxime Christianorum. Vid. Gotti tom. 3. tract. 3. quæst. 3. dub. 3. §. 3.

IV. Christus dici nequit homo dominicus. Videantur Div. Thomas 3. part. q. 16. art. 3. Salmanticenses tom. 10. pag. 396. num. 34. Gotti tom. 3. tract. 1. q. 7. dub. 4. §. 3. num. 28. & alii.

V. Quamvis Christus Dominus sano sensu vocari possit Dei servus, melius tamen est ab hoc nomine abstinere: videatur Berti tom. 3. lib. 27. cap. 5. pag. 88. & seq. alique in 3. p. q. 20.

VI. Hæc propositio: Christus est creatura, in proprietate sermonis est falsa. Videantur Theologi in 3. dist. 11. & cum Divo Thoma 3. p. q. 16. art. 8. Medina ibid. pag. 234. alii.

VII. In Christo vere admittenda est communicatio idiomatum. Videantur Interpretes Magistri in 3. dist. 7. & Div. Thomæ 3. p. q. 16. art. 4. & alii apud Castel in 3. dist. 6. q. 3. Salmanticenses tom. 10. pag. 138. num. 2. Gotti tom. 3. tract. 1. q. 7. dub. 4. §. 2. Ferrimezzi part. 3. dissert. 175. pag. 146. Berti tom. 3. lib. 27. cap. 1. pag. 78. Ferrer tom. 4. tract. 4. disp. ultim. dub. 2. pag. 195. Theophilus Raynaudus tom. 1. lib. 2. sect. 4. cap. 3. num. 228. pag. 151.

VIII. Cum humanitate Christi Domini non communicata est, nec communicari potuit omnipotentia. Vide Theologos in 1. dist. 42. & 43. & in 3. dist. 11. & 14. apud Ripaldam. Div. Thom. 3. p. q. 13. art. 1. & 2. Medina ibid. &c. Vide supra conclusiones ex §. 11. & 12. capitis secundi.

Caput quartum de tertio articulo Symboli dicens: *Qui conceptus est*, &c. habet undecim paragraphos.

Ex §. 1. & 2.

I. Conclusio: Spiritus Sanctus fuit principium actuum in conceptione Christi, nec tamen dici potest pater ipsius. Vid. Div. Thomas 3. part. quest. 32. art. 1. & 3. aliique innumer.

II. Possibilitas Incarnationis Verbi divini nequit solo naturali lumine demonstrari. Videantur Theologi citati à Castello in 3. distinct. 1. q. 2. quibus addantur Contenson tom. 3. lib. 9. dissert. præambula, cap. 1. spec. 1. pag. 2. Medina in 3. p. introduct. q. 2. concl. 2. pag. 7. Gotti tom. 3. tract. 1. quæst. 1. dub. 2. §. 1.

III. Adamo non peccante Verbum divinum non fuisset incarnatum. Vide citatos cap. 3. conclusione 10. ex §. 1. &c.

IV. Verbum Divinum assumpsit veram carnem, ve-

ram animam, veram, & non phantasticam humanitatem. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 5. art. 1. aliique apud Castel in 3. dist. 2. q. 9. &c. Salmant. tom. 9. pag. 545. Ferrimezzi part. 3. dissert. 178. pag. 182. & dissert. 180. pag. 114. Natalis Alexand. dissert. 26. in sec. 1. art. 1. Berti tom. 3. lib. 26. cap. 2. pag. 29. Tournely, Gotti, Billuart, alii.

V. Hæc propositio: *Deus homo factus est*. Verissima est. Vid. Div. Bonavent. in 3. dist. 7. q. 2. Div. Thomas 3. p. q. 16. art. 6. Salmant. tom. 10. pag. 398. n. 27.

VI. Hæc propositio: *Deus assumpsit hominem*, in rigore, & proprietate sermonis est falsa. Vid. Godoy tom. 6. disp. 20. fol. 105. Salmanticenses, & alii.

VII. Anima, corpus, & humanitas Christi fuerunt simul assumpta à Verbo divino unica actione creatrice animæ, productrice corporis, & assuntrice amborum. Vid. Palanco tom. 1. de Incarnat. fol. 113. Est contra Salmant. & Gonetum.

VIII. Christus est persona composita. Vid. Theolog. in 3. dist. 6. Div. Thom. 3. p. q. 2. art. 4. Ferrer tom. 4. pag. 31. Salmant. tom. 9. pag. 271. Palanco tom. 1. pag. 272. num. 33. Gotti tom. 3. tract. 1. quæst. 7. dub. 5. §. 1. Petavius tom. 4. lib. 3. cap. 12. & sequentibus.

IX. Verbum divinum terminavit naturam humanam formaliter proxime, & immediate per solam suam personalitatem. Vid. Theolog. in 3. dist. 1. & Div. Thom. 3. p. q. 2. art. 2. & 3. Gotti tom. 3. tract. 1. q. 6. dub. 3. Billuart tom. 3. pag. 58. Ferrer tom. 4. tract. 1. disp. 4. dub. 1. pag. 52. aliique apud Castel in 3. dist. 1. q. 15.

X. In Christo sunt duæ naturæ realiter distinctæ. Vid. Gotti tom. 3. tract. 1. de Incarnat. q. 7. dub. 6. §. 2. num. 8. Medina in 3. part. q. 2. art. 1. pag. 31. aliique plures. Ad clarius percipiendum quid sit *natura, suppositum, persona, hypostasis*. Videantur Sal-

Hhh 2

man-

mantienses Scholastic. tom. 9. pag. 487. 488. 491. & 492. num. 2. 3. & 4.

XI. In Christo est vera communicatio Idiomatum. Vide supra cap. 3. conclus. 7. ex §. 10. &c.

Ex §. 3. ad 6.

I. Conclusio: Actio assumptiva humanæ naturæ est operatio tribus divinis personis communis, terminata ad solum Filium, non vero specialis influxus ipsius Verbi in genere causæ efficientis. Vid. Div. Thomas 3. part. 9. q. 32. art. 1. &c. Medina ibid. & antea 3. part. 9. q. 3. art. 2. prope finem pag. 67. Salmantie. tom. 9. pag. 331. Palanco tom. 1. de Incarnat. pag. 305.

II. Quamvis id quod est actionis in Incarnatione Verbi sit tribus Personis commune, tamen quod habet rationem termini solum convenit Filio. Vid. Div. Thomas 3. part. 9. q. 3. art. 4.

III. Etsi qualibet Persona divina, & omnes simul potuerint incarnari, convenientior tamen fuit incarnatio Verbi. Vid. Theolog. in 3. dist. 1. ut Div. Bonav. ibi art. 1. q. 4. Div. Thomas 3. part. quæst. 3. art. 5. & seq. maxime 8. Gotti tom. 3. tract. 1. q. 6. dub. 4.

IV. Christus nequit dici Filius Spiritus Sancti, aut Sanctissimæ Trinitatis. Videatur Div. Thomas 3. part. q. 38. art. 3. Paulus à Conceptione, tom. 4. pag. 663. Berti tom. 3. lib. 27. cap. 4. pag. 88.

V. Conceptio Christi fuit simpliciter miraculosa & secundum quid naturalis. Vid. Div. Thomas 3. part. quæst. 33. art. 4.

VI. Eadem quæ 12 est ex §. 1. hujus cap.

VII. Conceptio carnis Christi Domini, infusio animæ, & unio hypostatica fuerunt simul in eodem instanti. Vid. Div. Thomas supra cit. & Medina ibid. pag. 408. & 409.

VIII. Immaculata Virgo Maria vere dicitur Dei genitrix. Vide supra concl. 15. ex §. 7. &c. cap. 3.

IX.

IX. In Christi anima fuit plenitudo gratiæ, & sapientiæ ab initio conceptionis. Vid. Theologi in 3. dist. 13. Div. Thom. 3. p. q. 7. art. 1. Gonet tom. 4. pag. 555. Gotti, Berti, Billuart, alii.

X. Christus, nec quidem ut homo, dici nequit Filius Dei adoptivus. Vid. conclusio 13. ex §. 6. ad 9. capituli 3.

Ex §. 7. usque ad 11.

I. Conclusio: Immaculata Virgo Maria vere dicitur mater Dei. Vide supra conclus. 15. ex §. 7. cap. 3.

II. Beatissima Dei genitrix semper fuit Virgo, in conceptione Filii, in partu, & post partum. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 28. per totam. Gotti tom. 3. pag. 47. & 49.

III. Eadem ac 13. ex §. 9. cap. 3. vel hæc: Beata Virgo Maria vere nupsit cum Sanctissimo Patriarcha Josepho. Vid. Div. Thom. 3. p. q. 29. art. 2. Clericat. tom. 2. decis. 3. de matrim. num. 1. & seq. pag. 15.

IV. Christus Dominus & Beata Virgo Maria in multis merito comparantur Adamo, & Evæ. Videatur Marchantius in horto Pastorum lib. 1. tract. 3. lect. 14. prop. 1. pag. 74. Natalis Alexander in hunc locum Catechismi cap. 4. §. 7. pag. mihi 58. Tomassinus de Incarnat. lib. 2. cap. 3. pag. 104. Theophil. Raynaudus tom. 1. pag. 300. Michael Perez tom. 1. tract. Theolog. Biblico. dub. 1. §. 34. num. 376. pag. 118. Videatur etiam Contenson in laudem B. M. V. quindecim prerogativas adducens tom. 3. lib. 10. dissert. 6. cap. 2. spec. 2. pag. 225. & in elogio Mariæ Deiparæ compendio doctrinæ Sancti Thomæ pag. 243. dignissimus sane ut attente legatur.

V. Purissima Virgo Deipara filium suum edidit salva virginalis pudicitie integritate, sine ullo dolore, sine fecibus, & secundinis. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 35. art. 6. Graveson tom. 1. de Myst. Christi dissert. 1. §. 21. in fine. Perrimezzi part. 4. diss. 215. assert. 2. pag. 153. Gotti tom. 1. de veritat. Relig. Christ.

IV

tract.

tract. 5. cap. 7. §. 2. n. 20. & Billuart tom. 3. in Supplement. de Myster. Christi dissert. 3. art. 1. in fine. Ultimum negat. Cl. Serry exercit. 29. a num. 6. cum alii ibi citatis.

Pro §. 11. Vide Natalem Alexand. ibi §. 8. Sanct. Thomam à Villanova, & Contensonem devotissime pro more loquentes.

Caput quintum de quarto Symboli articulo:
Passus sub Pontio Pilato, &c.
habet 16. paragraphos.

Ex §. 1. ad 5.

I. Conclusio: Mysterium passionis, & mortis Christi Domini debet à Pastoribus Ecclesiæ jugiter explicari, & à cunctis fidelibus meditari. Vid. auctores præsertim mystici, & Jacobus Bayus in institut. doctrinæ Christ. lib. 1. cap. 182. & seq. pag. 135.

II. Quamvis genus humanum potuerit à Deo variè liberari, convenientius tamen liberatum est per mortem Christi. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 46. art. 3.

III. Christus passus est dolores acerbissimos tam in corpore, quam in anima. Vid. Theologi in 3. dist. 15. Div. Thomas 3. p. q. 15. art. 5. & q. 46. art. 5. & seq. Medina ibid. Graveson tom. 2. de Myst. Christi dissert. 20. pag. 39. Berti tom. 3. lib. 28. cap. 7. pag. 124. col. 2. in respon. ad Socinum.

IV. Etsi Sanctissima Christi anima in passione fuerit moerore confecta, semper tamen fruita est beatifica visione. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 46. art. 8. Medina ibid. & alii communius contra Canum & nonnullos citatos à Serry in vindiciis Cani tom. 1. cap. 8. & exercit. 59. num. 6. pag. 215.

V. Christus Dominus convenienti tempore passus est. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 46. art. 9.

VI.

VI. Pilatus verè sententiam tulit adversus Christum. Vid. Sandini in hist. Familiæ Sacræ cap. 13. §. 13. pag. 151. Benedict. XIV. lib. 1. de fest. Domini. cap. 6. n. 48. Serry exercit. 54. n. 1. circa medium, pag. 194.

VII. Pilatus re vera scripsit ad Tiberium mortem, prodigia, & resurrectionem Christi Domini. Vid. Benedict. XIV. lib. 1. de Canonizat. SS. cap. 1. num. 2. Calmetus tom. 2. dissert. pag. 356. Berti tom. 3. lib. 25. cap. 10. arg. 7. pag. 23. Gotti tom. 1. de verit. Relig. Christ. tract. 5. cap. 25. §. 1. num. 3. pag. 403. & alii.

VIII. Christus convenienter passus est in Cruce. Vid. Div. Thom. 3. part. quæst. 46. art. 4. Graveson tom. 2. dissert. 20. §. 2. pag. 48. Vid. Calmet dissert. de Suppliciis tom. 2. pag. 94. & seq.

IX. Etsi Christus ut homo fuerit passibilis, erat tamen impeccabilis vi gratiæ unionis. Vid. Div. Thom. 3. p. q. 15. art. 1. Gotti tom. 3. tract. 1. q. 5. dub. 9. Billuart tom. 3. diss. 15. art. 2. Tournely tom. 4. q. 11. art. 4. conclus. 2. pag. 361. Thomassinus tract. de Incarnat. lib. 5. cap. 10. pag. 142. & seq. Ferrer tom. 4. tract. 4. disp. 2. dub. 1. pag. 165. aliique apud Castel in 3. dist. 12. q. 1.

X. In Christo Domino non poterat esse error quamvis inculpabilis, nec ignorantia invincibilis. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 15. art. 3. Salmanticen. ibid. tom. 10. Ferrer tom. 4. tract. 4. disp. 2. dub. 3.

Ex §. 6. ad 11.

I. Conclusio: Conveniens fuit Christum mori. Vid. Div. Thom. 3. p. q. 50. art. 1.

II. Licet in morte Christi anima fuerit separata à corpore, divinitas tamen semper unita remansit animæ carni & sanguini. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 50. art. 2. & 3. aliique apud Castel in 3. distinct. 21. quæst. 1. Graveson tom. 2. de Myst. Christi dissert. 21. §. 1. prop. 2. pag. 65. Tournely tom. 4. q. 7. art. 3. pag. 274. & 276. Perrinezzi part. 3. dissert. 178. prop. 3. pag. 195. Sal-

Salmant. tom. 9. pag. 651. 673. 828. num. 20. 834. num. 27. Medina in 3. part. q. 5. art. 2. pag. 97. & q. 50. art. 2. & 3. pag. 602. & q. 54. art. 2. pag. 649. Ferrer tom. 4. tract. 1. disp. 5. dub. 2. pag. 73. a num. 144. Lambertini, seu Benedict. XIV. tom. 2. de Canonizat. Sanct. cap. 30. num. 9. & seq. ac lib. 1. de fest. Domini cap. 8. num. 9. Amort tom. 2. Theolog. Ecclesiast. disp. 1. q. 6. ad argument.

III. Licet Christus peccare non posset, & præceptum moriendi haberet à Patre; libere tamen mortuus est. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 47. art. 2. aliique apud Castel in 3. distinct. 12. quest. 2. & dist. 16. q. 1. Graveson tom. 2. de Myst. Christi dissert. 18. ad argum. 5. pag. 22. & 23. Contenson tom. 2. lib. 7. dist. 6. §. 3. pag. 354. & alibi Ferrer tom. 4. tract. 5. disp. 2. dub. 2. num. 444. pag. 222. & Billuart tom. 3. diss. 18. art. 4. §. 2.

IV. Mors Christi fuit voluntaria, violenta, naturalis, & miraculosa. Vid. Medina in 3. p. q. 14. art. 2. pag. 203. & q. 47. art. 3. pag. 539.

V. Crux Christi est cultu, & veneratione digna. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 25. art. 4. Billuart tom. 3. tract. de Incarnat. diss. 23. art. 4. pag. 136. Capisuchius contro. 26. q. 2. maxime §. appendix pag. 689. Selvagus de antiquitat. Eccles. tom. 2. lib. 2. part. 2. cap. 10. §. 4. num. 25. pag. 309.

VI. Conveniens fuit Christum Dominum sepeliri. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 51. art. 1.

VII. Ratione communicationis idiomatum verum est dicere Deum fuisse sepultum. Vide supra conclus. 7. ex §. 10. & cap. 3.

VIII. Christus in triduo mortis non erat homo. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 50. art. 4. Medina ibid. pag. 606. & alii, quos citat Castel in 3. dist. 22. q. 1.

IX. Hæc propositio: *Unus è Trinitate passus est, vera Catholica, & Orthodoxa censetur.* Vid. Berti tom.

tom. 3. lib. 27. cap. 6. pag. 02. Petavius tom. 4. lib. 5. cap. 2. pag. 402. Norisius, alii.

X. Tenebra quæ contigerunt in morte Christi, non fuerunt solum in Judæa, sed in universo orbe. Vid. Suarez tom. 2. in 3. part. q. 50. art. 6. disp. 39. sect. 1. pag. 396. Calmet tom. 2. dissert. pag. 322. Lambertini tom. 3. de Beatific. Sanct. part. 1. cap. 25. num. 5. Gottri tom. 1. de verit. Relig. tract. 5. cap. 31. Serry exercit. 58. num. 2. Berti tom. 3. lib. 29. cap. ult. in fine pag. 166.

XI. Peccatum crucifigentium Christum fuit gravissimum. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 47. art. 6.

Ex §. 12. ad 16.

I. Conclusio: Christus Dominus & à Patre, & à seipso, & à Judæis fuit morti traditus. Vid. Div. Thom. 3. part. q. 47. art. 3. Medina ibidem.

II. Conveniens fuit Christum tradi gentibus ad crucifigendum; attamen Judas eum tradens Judæis, Judæi Pilato, Pilatus gentibus, istique necis ministri, peccarunt omnes gravissime. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 47. art. 4.

III. Dolores passionis, & mortis Christi fuerunt majores omnibus doloribus hujus vitæ. Vide citatos concl. 3. ex §. 1. hujus capit.

IV. Sudor Christi Domini præ angustia in horto emissus fuit vere sanguineus. Vid. Serry exercit. 53. num. 4. Sandini in hist. Familiæ Sacræ cap. 13. §. 6. pag. 142. Calmet tom. 2. pag. 337. Lambertini lib. 4. de Canonizat. SS. p. 1. cap. 26. Berti tom. 3. lib. 29. cap. ultim. pag. 160. Sidrus Villarogius tom. 3. lib. 10. cap. 11. pag. 73.

V. Christus nos redemit per sanguinem, & passionem suam, exhibendo Patri plenissimam satisfactionem. Vid. Theolog. in 3. dist. 19. & Div. Thomas 3. part. q. 48. art. 2. Salmant. tom. 9. pag. 168. n. 292. Graveson

Tom. I.

lii

tom.

tom. 2. de Myst. Christi dissert. 18. pag. 18. Billuart tom. 3. diss. 19. art. 6. pag. 113. Ferrer tom. 4. tract. 1. disp. 1. dub. 3. & 4.

VI. Solus Christus est Redemptor noster quoad executionem, licet quoad auctoritatem Pater, & Spiritus Sanctus etiam nos redemerint. Vid. Div. Bonavent. in 3. dist. 19. art. 2. q. 1. & Div. Thomas 3. part. q. 48. art. 5.

VII. Quamvis Christus, jussu Pilati fuerit dirissime flagellatus, non tamen videtur simile vero flagella fuisse quinque millia. Vid. Suarez tom. 2. in 3. p. q. 46. art. 2. disp. 35. sect. 2. Serry exercit. 53. num. 5. & 6. pag. 192. Sandini in hist. Familie Sacre cap. 13. §. 10. pag. 148. Perrimezzi part. 4. dissert. 241. pag. 392. Benedict. XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 7. num. 54. & seq. Caetanus Benitez de Lugo in censura libri Ludovici de Mesa cui titulus: *Vita, & virtutes Ven. Sor. Mariane à Jesu*. Ayala, Amort, Graveson, aliique complures.

VIII. Passio Christi operata est nostram salutem per modum meriti, satisfactionis, sacrificii, & redemptionis. Vid. Div. Thom. 3. p. q. 48. Billuart tom. 3. tract. de Myst. Christi diss. 10. art. 2. pag. 670.

Caput sextum de quinto Symboli articulo:

Descendit ad Inferos, &c. habet 15. paragraphos.

Ex §. 1. 2. & 3.

I. Conclusio: Per passionem Christi liberati sumus à peccato, à potestate diaboli, à reatu poenae, à ira Dei; & ad ejus amicitiam admissi, nobis aperta sunt januae Coeli. Videatur Div. Thomas 5. p. q. 49. per totam. Medina ibid. à pag. 571. & Billuart tom. 3. tract. de Myst. Christi diss. 10. art. 3. pag. 671.

II.

II. Conveniens fuit Christi animam descendisse ad inferos. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 52. art. 1. Medina ibid. pag. 619. Gotti tom. 3. tract. 14. q. 2. Billuart loco supra citato. Bartholom. Durand lib. 1. fidei vindicata. art. 45. pag. 126. Sidrus Villarogius tom. 3. lib. 10. cap. 12. pag. 78. Chignoli part. 2. tom. 5. propos. 15. pag. 94. & alii, quos citat Castel in 3. dist. 22. q. 4.

III. Christi anima fuit in inferis toto tempore quo ejus corpus jacuit in sepulcro. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 51. art. 4. & q. 52. art. 4.

IV. Licet per mortem separatam fuerit corpus ab anima Christi, semper tamen eis unita remansit divinitas Verbi. Vid. Theologi in 3. dist. 22. Div. Thomas 3. p. q. 50. art. 2. & 3. & q. 52. art. 3. Div. Bonavent. in 3. dist. 21. art. 1. q. 2. Bened. XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 8. n. 8. & 9. pag. mihi 178. Tournely tom. 4. q. 7. art. 3. pag. 274. & alii. Hæc concl. etiam pertinet ad §. 6. & 8. cap. 5. Catechismi, ubi jam apposita manet.

V. Per Inferos, quò anima Christi descendit, intelligi nequit sepulcrum. Vid. Petavius tom. 5. de Incarnat. lib. 13. cap. 15. & seq. à pag. 357. usque ad 378. Gotti tom. 3. tract. 14. q. 2. dub. 1. Berti tom. 2. lib. 22. cap. 7. art. 4. pag. 282. Serry, Graveson, & plurimi alii.

VI. Sunt re vera plures inferni, seu loci in terra visceribus destinati ad animas illas, quibus clauditur janua Coeli. Vid. Gotti tom. 3. tract. 14. q. 1. dub. 1. Bartholomæus Durand lib. 2. art. 21. pag. 220. & plures alii.

VII. Infernus damnatorum non est in sole ut somniavit Jeremias Swindenius Anglus. Vid. Joannes Vincentius Patuzzi, in lib. *de sede Inferni*, ubi solide ac erudite confutatur hic error, & in fine dilucidatur præsens articulus.

lii 2

VIII.

VIII. Datur Infernus damnatorum ubi dæmones, & impiorum animæ puniuntur igne aeterno. Vid. Div. Thomas in supplementis q. 99. art. 1. & 2. Gotti tom. 1. q. 9. de prena Angelorum dub. 3. §. 2. pag. mihi 561. & tom. 3. (semper in folio) tract. 14. q. 1. Patuzzi in opere de futuro impiorum statu maxime lib. 3. cap. 1. & sequentibus à pag. 215. Sotus, Bellarminus, & alii.

IX. Ignis inferni est verus, & corporeus. Vid. Div. Bonav. in 4. dist. 44. part. 2. art. 2. q. 1. aliiq. ibid. Patuzzi de futuro impiorum statu lib. 2. cap. 7. & sequent. à pag. 151. usque ad 215.

X. De fide est dari purgatorium, ubi ad tempus animæ fidelium nondum plene purgatæ torquentur. Vid. Theologi in 4. dist. 21. & 45. Sylvius in supplement. Div. Thomæ q. 100. art. 1. pag. 809. Natal. Alexand. tom. 4. hist. Eccles. in appendice dissert. 45. Gotti tom. 3. tract. 14. q. 3. dub. 1. §. 2. num. 7. Liberius à Jesu tom. 1. tract. 2. per totum col. 131. & seq. Tournely tom. 1. q. 12. art. 2. pag. 293. & sequentibus. Bellarminus, Gravina, & alii.

XI. Limbus puerorum decedentium sine baptismo non videtur distingui ab inferno damnatorum, quantum ad situm. Vid. Medina in 3. p. q. 52. art. 2. & supra citati cap. 3. concl. 6. ex §. 1. ad 3. Gotti tom. 3. tract. 14. q. 1. dub. 2.

XII. Limbus inferni, & sinus Abrahæ olim fuit idem locus, sola ratione distinctus; nunc vero post Christi descensum sunt duo loca realiter distincta. Vid. Div. Thomas in supplement. q. 69. art. 4. Gotti tom. 3. tract. 14. q. 1. dub. 2. §. 1. Natal. Alexand. tom. 1. Theologiae dogmat. lib. 1. quæst. 2. art. 13. §. 8. in fine.

XIII. Animæ Sanctorum Patrum ante Christi adventum detinebantur in limbo, seu sinu Abrahæ, absque beatifica visione. Vid. Jacobus Bayus in institutionibus

Do-

Doctrinæ Christ. lib. 1. cap. 213. pag. 160. Liberatus Fassonius, & novissime Thomas Maria Mamachius in opere de animabus justorum in sinu Abrahæ, ante Christi mortem expertibus beatæ visionis Dei. Duobus tomis contra Cadonicum editis Romæ anno 1766.

Ex §. 4. 5. & 6.

I. Conclusio: Christi anima descendit ad inferos, atque præsentia, non sola virtute. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 52. art. 1. & 2. Medina ibid. pag. 620. Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 43. sect. 2. pag. 451. Graveson tom. 2. de Myst. Christi dissert. 21. §. 2. pag. 71. Perrimezzi part. 3. dissert. 180. pag. 219. Gotti tom. 3. tract. 14. q. 2. dub. 1. §. 2. n. 5. pag. mihi 600. Billuart tom. 3. in fol. tract. de Mysteriis Christi dissert. 11. art. 3. pag. 672.

II. Christus ad infernum damnatorum non descendit nisi virtute. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 52. art. 3. Medina ibid. pag. 625. & alii supra citati. Vide difficilem textum 1. Petri 3. v. 18. &c. apud Berti tom. 3. pag. 130. col. 2. Billuart ibidem concl. 3. pag. 673.

III. Christus in inferno nullam passus est tristitiam. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 52. art. 4. Gotti tom. 3. tract. 14. q. 2. dub. 1. §. 2.

IV. Christus descendens ad inferos liberavit omnes animas Sanctorum Patrum in limbo detentas. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 52. art. 5. Medina ibi pag. 628.

V. Per descensum Christi ad inferos nullæ animæ damnatorum, nec infantium cum originali peccato è vita migrantium fuerunt liberatæ. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 52. art. 6. & 7. Gravesonius, Gotti, alii.

VI. Falsa est historia liberationis animæ Trajani ab inferis præcibus Divi Gregorii. Videantur Auctores citati prælect. 16. num. 20. pag. 232. & seq.

VII. Christi anima, suo descensu ad Purgatorium, non liberavit omnes animas ibi detentas, sed solum aliquas,

quas, quæ jam sufficienter poenas luerant. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 52. art. 8. Gotti tom. 3. tract. 14. q. 2. dub. 3. §. 2. num. 7. Graveson, Billuart, alii.

Ex §. 7. 8. & 9.

I. Conclusio: Necessarium fuit Christum Dominum à mortuis resurgere. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 53. art. 1. Medina ibid. pag. 623. & seq. Billuart tom. 3. in fine tract. de Myst. Christi dissert. 12. art. 1. pag. 674.

II. Conveniens fuit Christum resurgere die tertia. Vid. Thomas ibi supra art. 2. Sidrus Villarrogius tom. 3. lib. 10. cap. 13. pag. 81.

III. Christus propria virtute surrexit à mortuis. Vid. Div. Thomas cit. q. 53. art. 4. Valsecchi tom. 1. de fundamentis Religionis lib. 2. cap. 16. pag. 253. & sequent. Chignoli tom. 2. de Deo homine proposit. 16. pag. 97. & plurimi alii.

IV. Qui cum Christo surrexerunt, & quotquot antea, & post redierunt ad vitam, iterum mortui sunt, expectantque resurrectionem carnis, præter ipsum Christum, & ejus Sanctissimam Matrem, quorum resurrectio fuit perfecta, & consummata. Vid. Medina in 3. p. q. 53. art. 3. pag. 622. De Christo Domino est fide certum; de Beata Virgine moraliter saltem. Vid. Serry exercit. 67. Sandini in hist. Sacræ familiæ cap. 7. §. 9. & seq. à pag. 367. Bened. XIV. lib. 2. de fest. B. M. V. cap. 8. pag. 331. Perrimezzi part. 4. diss. 250. proposit. 3. pag. 485. De aliis vero excitatis à mortuis, probabilis, & communis judicatur. Vid. Prælect. 17. in fine.

Ex §. 10. ad 15.

I. Conclusio: Christus resurrexit die dominica. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 53. art. 3. & alibi. Graveson, Gotti, alii sæpe citati.

II. Christus post resurrectionem habuit verum corpus

pus integrum, & gloriosum. Vid. Div. Thomas 3. p. quæst. 54. art. 1. 2. & 3.

III. Christus debuit veritatem resurrectionis ostendere; ejusque argumenta sufficientia sunt. Vid. Divus Thomas 3. p. q. 55. art. 5. & 6. & alla infra citandi.

IV. Testimonium Flavii Josephi ex lib. 18. antiquit. Judaic. cap. 4. de Christo, ejusque resurrectione, verum est, & genuinum. Vid. Huetius in demonstrat. Evangelica proposit. 3. num. 11. & seq. pag. 33. Natal. Alexand. tom. 2. dissert. 10. in sextam mundi ætatem pag. 338. Serry tom. 1. tract. 1. disput. 1. prælect. 7. pag. 44. Tournely tom. 4. de Incarnat. q. 3. arg. 5. pag. 100. Boucat tom. 5. dissert. 2. art. 5. sect. 1. pag. 329. Berti tom. 3. lib. 25. cap. 9. pag. 20. Benedict. XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 8. num. 19. Gotti tom. 1. de verit. Relig. Christ. tract. 5. cap. 20. §. 1. num. 5. pag. 375. Michael à Sancto Josepho tom. 2. Bibliograph. Criticæ, verbo *Flavii Josephus* pag. 261. & seq. Sandinius, Gravesonius, Augustinus, Gervasius, Nicolaus Chignolius, & alii, quos refert Valsecchius in Religione Victrici p. 2. cap. 10. pag. 134. Nemppe Baronius, Pagi, Valesius, Tillemontius, Lambecius; ex heterodoxis etiam Cave, Graves, Vossius & Daubutius præcipue in Havercampii editione.

V. Quosdam Ethnicos propria virtutem resurrexisse, fabula est delirantium. Vid. Huetius in demons. Evangelic. proposit. 9. art. 142. num. 5. pag. 644. Lambert. lib. 4. de Beatific. part. 1. cap. 21. num. 3. Grotius lib. 2. de verit. Relig. Christ. §. 7. Valsecchius de fundamentis Religionis, & de fontibus impietatis lib. 2. cap. 16. §. 12. pag. 269.

VI. Resurrectio Christi est causa efficiens resurrectionis corporum. Vid. Div. Thomas 3. part. quæst. 56. art. 1. Medina ibid. alii.

VII. Resurrectio Christi est causa resurrectionis animæ à morte culpæ ad vitam gratiæ. Vid. Div. Thomas

mas 3. quæst. 56. art. 2. Medina ibid. pag. 669. Div. Bonavent. in 3. dist. 19. art. 1. q. 1.

VIII. Peccatores reincidentes, qui non curant resurgere permanenter à culpa, quemadmodum eos docet resurrectio Christi à morte, sed sæpe in vitia relabuntur, absolvi nequeunt, nisi sufficientia emendationis signa demonstrent. Videantur Auctores sanæ ethices agentes de reincidentibus, maxime Cl. Concina tom. 9. lib. 2. dissert. 3. cap. 10. & qui scripserunt super thesim 60. damnatam ab Innocentio XI.

Caput septimum de sexto articulo Symboli: *Ascendit ad Cælos*, habet 9. paragraphos.

Ex §. 1. 2. & 3.

I. Conclusio: Conveniens fuit Christum ascendisse ad Cælos. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 57. art. 1. Medina, & alii.

II. Christus non ascendit ad Cælos secundum divinitatem, sed secundum humanitatem. Vid. Div. Thomas ibid. art. 2.

III. Christus nec est, nec esse potest ubique, neque in duobus locis circumscriptive. Vid. Theologi in 1. distinct. 37. & in 3. dist. 22. Div. Thomas ibid. ac 1. part. q. 8. art. 4. Theophil. Raynaud. tom. 1. lib. 2. sect. 4. cap. 2. pag. 149. num. 223. Perrimezzi p. 3. dissert. 176. pag. 158. Berti tom. 3. lib. 27. cap. 1. proposit. 3. pag. 79. & seq. post Bellarminum, Gravinam, Petavium, & alios contra Ubiquistas. Videantur etiam Philosophi quærentes utrum idem corpus possit esse circumscriptive in duobus locis, Froylan, Palancus, & alii apud Castel in 3. dist. 22. quæst. 2. & in 4. dist. 10. q. 12.

IV. Christus propria virtute ascendit in Cælum, non

non solum ea quæ Deus erat, sed etiam ut homo glorificatus. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 57. art. 3.

V. Christum sedere ad dexteram Patris, dicitur metaphorice. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 58. per totam. Medina ibid. & alii.

VI. Sedere ad dexteram Patris est proprium Christi Domini. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 58. art. 4.

Ex §. 4. 5. & 6.

I. Conclusio: Ascensio Christi est causa nostræ salutis, & sæpissime meditanda. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 57. art. 6. Drexelius, alii.

II. Eadem ac prima ex §. 1. supra.

III. Regnum Christi non erat terrenum, quale perperam expectant adhuc Judæi. Vid. Graveson tom. 1. de Myst. Christi dissert. 7. in fine, pag. 159. & citati concl. 3. ex §. 7. &c. cap. 3.

IV. Christus Dominus post suam ascensionem in Cælum, jugiter interpellat pro nobis, ex natura humana quam secum tulit. Vid. Contenson tom. 3. lib. 10. dissert. 1. cap. 1. specul. 3. pag. mihi 118. Graveson tom. 2. de Myst. Christi dissert. 23. §. ultimo pag. 91. & 92. ad dico 2. Berti tom. 3. lib. 28. in fine pag. 134. Gotti tom. 1. de verit. Relig. Christ. tract. 5. cap. 38. §. 2. pag. 452. Oppositum tradunt Medina in 3. part. q. 21. art. 1. dub. 3. pag. 278. & Vazquez tom. 1. in 3. p. disp. 82. cap. 2. & 3. à pag. 552.

Ex §. 7. 8. & 9.

I. Conclusio: Fictitium est Millenariorum placitum de Regno Christi in terris. Vid. Gotti tom. 1. tract. 3. de visione Dei q. 2. dub. 2. & 3. Berti tom. 1. lib. 3. cap. 9. Perrimezzi p. 1. diss. 55. pag. 231. & clarissimus Muratorius lib. de Paradiso contra impium Thomam Burnetum apud Bibliographiam criticam Michaelis à Sancto Josepho tom. 3. verbo Muratorius pag. 326.

Tom. I.

Kkk

col.

col. 2. num. 4. & alii, quos citabimus infra concl. 4. ex §. 12. capit. 12.

II. Christus ascendit in Coelum tertio nonas Maii, die Jovis circa meridiem.

III. Christus in Coelum ascendit ex monte Oliveti, cujus cacumini reliquit impressa vestigia.

IV. Ascendenti Christo praesentes aderant & Immaculata Virgo Maria, & cognati ejus, & mulieres aliquae, non vero testes numero centum viginti, ut Cornelio à Lapide placuit.

V. Quamvis & loco unde Christus ascendit ad Coelos, terra saepius excavetur, eadem tamen sancta vestigia pristinum continuò statum recipiunt.

VI. Cum Ecclesia, in cujus medio ea vestigia sunt, rotundo schemate, & pulcherrimo opere conderetur, summum tamen cacumen propter Dominici corporis transitum, nullo modo contegi potuit, aut concamari.

VII. Licet aetate auctoris libelli de locis sanctis Bedae tributi, per singulos annos ipso die festo ascensionis Domini validissimi flammis procella in Ecclesiam descenderet, ac totus mons ille ita luceret, ut conflagrare videretur; post ea tamen tempora cessavit miraculum.

VIII. Christus ascendens ad Coelum benedixit Discipulis non manu dextera in modum crucis mota, sed elevatis manibus, & versus Discipulos extensis.

Ad has conclusiones, & similes alias videantur Serry exercit. 62. Sandini in hist. Familiae Sacrae cap. 16. §. 12. Benedier. XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 10. aliisque eritici emunctae naris, ac Interpretes Sacrae paginae, ut Tillemontius, Gravesonius, Alapide, Barradas, & alii.

Caput octavum de septimo articulo Symboli: *Inde venturus est*, &c. continet undecim paragraphos.

Ex §. 1. 2. & 3.

I. Conclusio: De fide tenendum est fore finale iudicium in fine mundi. Videantur Theologi Div. Bonavent. Scotus, Richardus, Durandus, Carthusianus, Sotus, & alii in 4. dist. 47. & 48. ac Div. Thomas ibid. & 3. p. q. 59. atque in Supplement. q. 88. art. 1. hujusque Interpretes Medina, Sylvius, aliique apud Castel in 4. dist. 43. q. 7.

II. Christus Dominus constitutus est iudex hominum & Angelorum. Vid. Div. Thomas 3. p. quaest. 59. art. 4. & 6.

III. Christus apparebit in iudicio secundum humanitatem visibilis, & gloriosus. Vid. Theologi apud Castel in 4. dist. 48. q. 1. Div. Thomas ibidem ac in Supplement. q. 90. art. 1. & 2. Sylvius ibidem. Suarez in 3. p. disp. 57. sect. 3. Gotti tom. 3. tract. 15. q. 2. dub. 1. §. 2. num. 10.

IV. Datur duplex iudicium, nempe singulare, & universale. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 59. art. 5. De iudicio singulari optime scripsit Jeremias Drexelius in opere cui titulus: *Tribunal Christi*. Gotti agit de iudicio universali tom. 3. tract. 15. q. 1. pag. 718. & de particulari infra tract. 16. quaest. 4. pag. 733. & seq.

V. In iudicio universali omnes homines sunt iudicandi, etiam parvuli decedentes sine baptismo; an autem isti puniendi sint poena sensus, quamvis mitissima, incertum est. Videatur Cardinalis Noris in vindiciis Augustinianis cap. 3. Berti tom. 2. lib. 13. cap. 8. pag. 19. & seq. aliique plures ibi citati. Insuper Serry exercit. 72. num. 8. & tom. 1. tract. de variis humanae natu-

turæ statibus disput. 3. prælect. 5. & sequentibus, alii- que citati prælec. 26. num. 16. pag. 370. Pro alia vero sententia videantur Gotti aliique citati concl. 6. ex §. 1. ad 3. cap. 3.

VI. Omnia peccata, quamvis dimissa, cunctis nota erunt in iudicio universali, iustis tamen non erunt in confusione. Vid. Div. Bonavent. in 4. dist. 43. art. 3. q. 1. &c. Serry exercit. 72. à num. 5. Gotti tom. 3. pag. 730.

VII. Ne dum homines, sed etiam Angeli, & damo- nes sunt iudicandi, in iudicio universali. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 59. art. 4. & 6. Serry exercit. 72. n. 9. Gotti tom. 3. pag. 730. §. 3. num. 10.

VIII. Dæmones iudicandi in fine mundi non inci- pient tunc igne torqueri, sed modo eo jam cruciantur, licet hoc non sit fide certum. Vid. Estius in 2. dist. 6. §. 13. & 14. à pag. 57. usque ad 60. Tournely tom. 2. part. 2. de Angelis q. 11. art. 1. pag. 990. Petavius tom. 3. lib. 3. de Angelis cap. 4. pag. 183. Calmet. tom. 2. dissert. in bonos, & malos Angelos art. 2. prope finem pag. mihi 105. Bibliograph. critica tom. 3. verbo *Ire- naus* pag. 140. & alii agentes de poena dæmonum.

Ex §. 4. 5. & 6.

I. Conclusio: Convenientissimum est dari iudicium universale ultra singulare. Vid. Theologi in 4. dist. 47. Div. Thomas 3. p. q. 59. art. 5. Gotti tom. 3. tract. 15. q. 1. dub. 1. §. 2. num. 4.

II. Christus Dominus futurus est iudex, non solum ut Deus, sed etiam ut homo. Vid. Theologi in 4. dist. 48. Div. Thomas supra laudatus, Gotti ibid. quæst. 2. dub. 2.

III. Conveniens est Christum constitutum esse iudicem in iudicio universali. Vid. Gotti tom. 3. tract. 15. q. 2. dub. 1. 2. §. n. 10.

IV. Damnati nullum percipient gaudium ex visio-
ne

ne gloriæ Christi. Vid. Theologi in 4. dist. 48. Divus Thomas 1. part. quæst. 64. art. 3. & in supplement. q. 90. art. 3.

V. Quamvis Christus in iudicio universali sit su- premus Iudex, erunt etiam alii velut assessores, præ- sertim Apostoli, & Apostolici viri. Videantur Inter- pretes Scripturæ Matth. 19. vers. 28. Div. Thomas in supplement. q. 89. art. 1. aliique apud Castel in 4. dist. 47. q. 11. Serry exercit. 72. num. 10. pag. mihi 270. Gotti tom. 3. pag. 725.

VI. Nullus hominum est iudicandus in fine mundi, quin prius fuerit mortuus, & resurrexerit. Hæc conclu- sio applicari potest omnibus paragraphis hujus capituli, maxime §. 3. & cap. 12. §. 6. de resurrectione carnis. Pro qua videantur expositores Magistri in 4. dist. 43. Div. Thomas in Supplement. q. 78. art. 1. & alibi. Sua- rez in 3. p. tom. 2. disp. 53. sect. 3. Calmet. tom. 2. dissert. de mortuorum resurrect. ante medium. Gotti tom. 3. tract. 15. q. 2. dub. 3. §. 3. num. 17.

Ex §. 7. & 8.

I. Conclusio: Ante universale iudicium erunt plu- ra signa, maxime prædicatio Evangelii, conversio Ju- dæorum, & Anti-christus. Vid. Serry exercit. 69. Graveson tom. 2. de Myst. Christi, dissert. ultima §. 2. pag. 135. Gotti tom. 3. tract. 15. quæst. 2. dub. 1.

II. Ante iudicium universale futura est confagratio mundi per ignem. Vid. Gotti tom. 3. tract. 15. quæst. 2. dub. 2.

III. Anti-christus erit verus, & determinatus ho- mo, non diabolus incarnatus, ejusque persequutio du- rabit tres annos, & dimidium. Vid. Interpretes Da- nielii 12. vers. 11. Serry exercit. 68. num. 5. Gotti tom. 3. pag. 668.

IV. Ad prædicandum Evangelium venient Elias, & Enoch, sed unde, incertum est. Vid. Serry exercit. 68. num. 9.

V.

V. Præter Eljam, & Enochum non venturi sunt in fine mundi ad prædicandum Evangelium. Moyses, Jeremias, Joannes Evangelista, vel alius ex antiquis. Vid. Serry exercit. 68. num. 11. Gotti tom. 3. tract. 15. de fine mundi q. 1. dub. 6. §. 3. num. 10. & seq. Plurimæ conclusiones de Anti-christo, de signis in sole, luna &c. de tempore judicii, deque aliis, traduntur à Thoma Maluenda, Gotti & innumeris aliis.

VI. Jesus Christus non ignorabat diem judicii universalis. Vid. Div. Thomas 3. part. quæst. 10. art. 2. & q. 11. art. 1. Natalla Alexander dissert. 7. in sæc. 6. contra Agnoetas. Gotti tom. 1. de vera Ecclesia, cap. 4. §. 3. num. 14. Ferrer tom. 4. tract. 3. disp. 1. dub. 2. pag. 133. & 134. num. 264. Toutnely tom. 2. tract. de Trinit. q. 4. sect. 3. ad objectiones 2. ordinis pag. 186. & tom. 4. tract. de Incarnat. quæst. 11. art. 2. in solut. ad 1. arg. pag. 349. & seq.

VII. Dies judicii soli Deo notus est. Videantur Interpretes Sacre pagine. Marci 13. vers. 32. & Matth. 24. vers. 36. plures circa istud errantes adducunt Serry exercit. 73. num. 2. Calmer dissert. de Anti-christo tom. 2. art. 4. num. 11. pag. mihi 178. Feijoo tom. 7. discursu 5. num. 3. & seq.

NOTA. Quamvis hic excitari possint plurimæ quæstiones de resurrectione mortuorum universale judicium præcessura, magis tamen pertinent ad penultimum articulum Symboli, de quo cap. 12. Interim videantur Theologi in 4. dist. 43.

VIII. Universalem judicium quo ad discussionem, accusationem malorum, & commendationem bonorum, non fiet sensibili voce, sed solum mentali, bene vero publica Christi sententia. Vid. Div. Thomas in supplement. q. 88. art. 2. Serry exercit. 72. pag. 265.

Ex §. 9. 10. & 11.

I. Conclusio: Poena æterna debita est peccato lethali.

II. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 83. art. 3. Gonetus tom. 3. tract. 5. disp. 8. art. 6. alique apud Castel in 4. dist. 46. q. 3. Gotti tom. 3. tract. 16. q. 8. dub. 1. §. 8.

III. Dæmones non solum in fine mundi puniendi sunt poena ignis, sed etiam nunc in inferno jam puniuntur. Vid. conclusio 8. ex §. 3. hujus capituli.

III. Poena dæmonum, ac reproborum nunquam finienda est. Vid. Div. Thomas in supplement. q. 99. art. 2. Gotti tom. 3. tract. 16. q. 8. dub. 3. Patuzzi in opere de futuro impiorum statu lib. 3. cap. 1. & sequent. à pag. 215. & plures alii.

IV. Ignis inferni est verus, atque corporeus. Vid. Div. Bonavent. in 4. dist. 44. part. 2. art. 2. q. 1. Gotti tom. 1. tract. 9. q. 9. de poena dæmonum, dub. 3. & tom. 3. tract. 16. q. 7. dub. 2. Patuzzi de futuro impiorum statu lib. 2. cap. 7. & sequent. à pag. 151. usque ad 215.

V. Fides explicita judicii universalis nunc necessaria est ad salutem. Vid. Div. Bonavent. in 3. dist. 25. art. 1. q. 3. & alii maxime qui scripserunt super thesim 22. damnatam ab Innocentio XI.

VI. Datur singulare judicium, quo unusquisque post mortem vel præmii, vel supplicii sententiam percipit. Vid. Gotti tom. 3. tract. 15. q. 4. dub. 1. & 2. Drexelius in opere inscripto *Tribunal Christi*, & alii passim.

VII. Ante adventum Christi, judicium singulare fiebat à tota Sanctissima Trinitate; nunc autem, post ejus ascensionem, probabile est fieri etiam ab ipso Christo. Vid. Gotti tom. 3. tract. 15. quæst. 4. dub. 3. §. 1. num. 4.

VIII. Post judicium universale nullus habitabit hunc mundum. Vid. Gotti tom. 1. tract. 10. quæst. 10. de effectu peccati originalis dub. 3. §. 6. & tom. 3. tract. 15. quæst. 5. dub. 3. §. 2. Berti t. m. 2. lib. 13. cap. 8. proposit. 2. pag. 207. Cardinalis Norisus in vin-

vindicis Augustinian. cap. 3. §. 5. Bellarminus tom. 3. controv. lib. 6. Cardinalis de Lauræa disp. 27. de statu parvulorum, & alii contra Catharinum, Molinam, Sfondratum, & alios. Videatur Bibliographia critica. Michaelis à Sanc. Josepho tom. 3. verbo *Josephus à Sancto Benedicto* pag. 127. & tom. 4. verbo *Sfondratum*. pag. 162. & Henricus à Sancto Ignatio tom. 1. lib. 10. part. 3. cap. 9. pag. 332.

Caput nonum de octavo articulo Symboli:
Credo in Spiritum Sanctum, habet
octo paragraphos.

Ex §. 1. 2. & 3.

I. Conclusio: Non est absolutiois capax qui Mysterium Sanctissimæ Trinitatis ignorat. Vid. Auctores super thesim 64. damnatam ab Innocentio XI. Viva, Milante, Pizzani &c.

II. In Deo dantur duæ processiones ad intra. Vid. Theologi in 1. dist. 4. Div. Thomas 1. p. q. 27. maximo art. 3. & 5. Tournely tom. 2. q. 2. art. 2. pag. 38. Gotti, Billuart, & alii.

III. Hoc nomen *Spiritus Sanctus* recte aptatur tertriæ personæ Sanctissimæ Trinitatis. Vid. Div. Thomas 1. part. quæst. 36. a. 1.

IV. Amor, & donum sunt nomina propria Spiritus Sancti. Vid. Div. Thomas 1. part. q. 37. art. 1. & q. 38. art. 2. Contenson tom. 1. lib. 3. dissert. 4. cap. 1. pag. 278. Perrimezzi p. 2. dissert. 125. pag. 159.

Ex §. 4. ad 6.

I. Conclusio: Spiritus Sanctus verus est Deus ejusdem cum Patre, & Filio majestatis, ac dignitatis. Vid. Petavius tom. 2. lib. 2. cap. 13. at sequent. à pag. 187. usque ad 203. Serry tom. 1. disput. 1. prælect. 9.

pag.

pag. 57. Perrimezzi part. 2. dissert. 118. & 119. à pag. 111. Emmanuel Navarus tract. de Trinit. disput. 6. analecta propeodiæ de persona Spiritus Sancti §. 2. pag. 425. Du-Hamel tom. 2. lib. 2. de Trinit. dissert. ultima cap. 2. Berti tom. 1. lib. 7. cap. 16. Tournely, Gotti, Gazzaniga, alii.

II. Versus septimus capituli 5. epist. 1. Joannis est verus, & genuinus. Vid. Fratres Walemburgici tract. controv. fidei pag. 695. Calmêt tom. 2. dissert. de hoc versu pag. 233. Berti tom. 1. lib. 7. cap. 3. pag. 180. Bernardus Maria de Rubéis dissert. de Tribus in Cælo testibus, & in dissert. variæ eruditionis cap. 1. Tournely, Gazzaniga, aliique citati in prælect. 21. pag. 289.

III. De fide tenendum est Spiritum Sanctum procedere ex Patre, & Filio. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 36. art. 2. aliique cum Magistro in 1. dist. 11. Contenson tom. 1. lib. 3. dissert. 4. cap. 2. speculat. 1. pag. 280. Serry tom. 1. disput. 1. prælect. 11. & seq. à pag. 69. usque ad 93. Perrimezzi part. 2. dissert. 126. & 126. à pag. 164. Ferrer tom. 1. num. 767. pag. 427. Tournely, Gotti, Berti, & alii.

IV. Immerito conquerantur Græci schismatici de voce *Filioque* in Florentino addita Symbolo, quæ in Hispania prius audiri cœpit ad clarius exprimendum processionem Spiritus Paraclitii à Patre & Filio. Vid. Natalis Alexander dissert. 37. in sæc. 4. art. 3. & diss. 18. in sæc. 9. & 10. assert. 2. Tournely tom. 2. tract. de Trinit. q. 6. art. 3. pag. 272. Liberius à Jesu tom. 1. tract. 1. controv. 10. col. 107. n. 203. Rupprecht tom. 1. tit. 1. cap. unico §. 8. quæst. polemica pag. 98. Gazzaniga tom. 2. dissert. 5. cap. 3. pag. 374. Florez in Hispania Sacra tom. 6. pag. 95. num. 118. Aguirre, Gotti, Berti, & alii.

V. Si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, non distingueretur ab ipso. Videantur Theologi in 1. dist.

Tom. I.

LII

11.

11. Div. Thomas ejusque Interpretes 1. part. quæst. 36. art. 2. Ferrer tom. 1. pag. 427. Perrimezzi part. 2. dissert. 129. à pag. 182. Emmanuel Navarrus Benedictinus tract. de Trinit. disput. 6. dub. 1. §. 1. & seq. à pag. 468. usque ad 520. & §. 9. à pag. 521. usque ad 539. ubi solvit argumenta contraria. Billuart tom. 1. tract. de Trinit. dissert. 5. art. 4. & 5. à pag. 266. usque ad 270.

Ex §. 7. & 8.

I. Conclusio: Opera Dei *ad extra*, sunt tribus Personis communia. Videantur Theologi in 1. dist. 29. citati à Ripalda q. 7. Div. Thomas 1. part. q. 35. art. 6.

II. Amor, & donum &c. Vid. concl. 4. ex §. 3. supra tradita.

III. Caritas non est ipse Spiritus Sanctus. Vide Theologos contra Magistrum in 3. dist. 27. §. 3. Div. Thomam ibidem, & 2. 2. q. 23. art. 2. Salmanticenses Scholastic. tom. 8. pag. 86. num. 1.

IV. Dantur septem dona Spiritus Sancti. Vid. Div. Thomas 1. 2. q. 68.

V. Fructus Spiritus Sancti sunt duodecim. Videantur Theologi in 3. dist. 34. & 35. Div. Thomas 1. 2. q. 70. Ferrer in epitome tom. 2. appendice ad trac. 5. pag. 359. De peccatis in Spiritum Sanctum agunt Interpretes Magistri in 2. dist. 43. & Divi Thomæ 2. 2. q. 14. art. 1. & 2.

VI. Gratia habitualis realiter distinguitur à caritate, & aliis virtutibus infusis. Vid. Div. Thomas 1. 2. q. 110. ejusque Interpretes. Ferrer tom. 3. pag. 153.

Pleres alia conclusiones, brevitati consulens, prætermitto, quarum aliqua sumi possunt ex traditis §. 9. & 10. cap. 2. alia facile inveniuntur apud auctores agentes de Trinitate.

Ca-

Caput decimum de nono articulo Symboli
Sanctam Ecclesiam Catholicam, habet
27. paragraphos.

Ex §. 1. ad 4.

I. Conclusio: Judæi, & Pagani non sunt cogendi ut Ecclesiam ingrediantur. Vid. Div. Thomas 2. 2. q. 12. art. 8. ejusque expositores ibidem, alique quærentes: utrum filii infidelium debeant, invitis parentibus, baptizari. De quo in cathalogo secundæ partis Catechismi cap. 2. de Baptismo §. 30. & seq. Interim videri possunt Berti tom. 3. lib. 31. cap. 17. pag. 309. & Cabades tom. 3. lib. 9. cap. 6. cap. 364.

II. Paganismus, Judaismus, & hæresis differunt specie in genere moris. Vid. Div. Thomas 2. 2. q. 10. art. 5.

III. Ut aliquis sit hæreticus requiritur pertinacia in errore contra fidem quam profitetur Ecclesia. Vid. Div. Thom. 2. 2. q. 11. art. 1. Billuart tom. 2. tract. de fide dissert. 4. art. 3. Suarez, de Lugo, alii.

IV. Ecclesiæ fides nunquam deficere potest. Vid. Canus lib. 4. de locis cap. 3. & alii passim. Hæc conclusio pertinet etiam ad §. 18. hujus capituli.

V. Ecclesia Christi nunquam vocata est Synagoga. Vid. Canus lib. 4. de locis cap. 2. pag. 240. Perrimezzi part. 5. dissert. 288. in principio pag. 277.

VI. Licet Catechismus §. 3. hujus capituli 10. dicat eum Augustino, Synagoga nomen impositum esse Judaico populo, quia more pecudum, quibus magis congregari convenit, terrena, & caduca tantum bona spectabat; non ita intelligi debet, ut Judæi bona aeterna penitus ignorarent, aut flocci facerent; sed quod obscure tantum, & sub corporearum rerum figuris, illis proponebantur. Vid. Prælectio 22. in fine, & infra capit. 13. conclus. 2. ex §. 1. ad 5.

LII 2

VII.

VII. Ecclesia optime comparatur variis rebus corporeis, & plurimis est designata figuris. Vid. Marchantius in horto pastorum lib. 1. tract. 4. lect. 4. pag. 134. Natalis Alexander in exposit. hujus capituli. Tournely tom. 2. quæst. 1. art. 1. & alii.

Ex §. 5. usque ad 8.

I. Ecclesia Christi recte dividitur in militantem in mundo, patientem in purgatorio, atque regnantem in Cælo. Vid. Marchantius, Natalis, Bellarminus, Gotti, & alii in trac. de Ecclesia, de Purgatorio, & similibus.

II. In Ecclesia triumphanti non datur fides. Vid. Div. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 5. aliique apud Castellum in 3. dist. 24. q. 2. & plurimi recentiores.

III. Ecclesia militans recte definitur: *Cætus hominum unius, & ejusdem fidei Christiana professione, & eorumdem Sacramentorum communione conjunctus, sub regimine legitimum pastorum, ac præcipue Romani Pontificis.* Vid. Tournely tom. 2. quæst. 1. art. 2. pag. 5. Billuart tom. 2. tract. de regulis fidei dissert. 3. art. 1. dico 2.

IV. Non solum justi, sed etiam peccatores sunt membra Ecclesie. Vid. Canus lib. 4. de locis capit. 3. Medina in 3. part. q. 8. art. 3. Serry tom. 3. tract. de fide prælect. 11. pag. 292. Billuart ubi supra art. 2. §. 2. aliique complures.

V. Nedom prædestinati, sed etiam reprobi fidem habentes sunt membra Ecclesie. Vid. supra citati.

VI. Ecclesia militans est visibilis. Vid. Bellarminus, Gravina, Marchantius lib. 1. pag. 133. Perrimezzi part. 5. dissert. 288. pag. 276. Billuart tom. 2. tract. de regulis fidei, dissert. 3. de Ecclesia art. 3. alii.

Ex §. 9. ad 12.

I. Hæretici, & Schismatici non sunt membra Ecclesie. Vid. Perrimezzi part. 5. dissert. 288. proposit. 2. pag.

pag. 281. Billuart tom. 2. tract. de regulis fidei dissert. 3. de Ecclesia art. 2. §. 4. & 5.

II. Excommunicati excommunicatione majori non sunt membra Ecclesie. Vid. Liberius à Jesu Carmelita tom. 1. pag. 61. prima editionis. Tournely tom. 2. q. 4. art. 5. pag. 115. Billuart loco supra citato, Bellarminus, Sylvius, alii.

III. Catechumeni satis fide instructi, & vere desiderantes baptismum, jam ad Ecclesiam pertinent. Vid. Ferraris tom. ultimo, verbo *Sepultura* in additione pag. 75.

IV. Vera Ecclesia non est nisi una, nempe Romana, excludens quascumque hæreticorum societates. Vid. Petrus Annatus in apparatu tom. 1. lib. 1. art. 10. pag. 48. Arsdekin tom. 1. cap. 3. pag. 21. Cartier tom. 1. tract. 3. cap. 2. concl. 1. pag. 26.

V. Christus est caput Ecclesie. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 8. art. 1. & alii passim.

VI. Romanus Pontifex est visibile caput Ecclesie. Vid. Canus lib. 6. de locis cap. 3. Ferrer tom. 3. pag. 413. Billuart tom. 2. tract. de regulis fidei dissert. 4. art. 3. pag. 70.

Ex §. 13. ad 17.

I. Conclusio: Certum est Divum Petrum venisse Romam, ibique fundasse Ecclesiam, & ad obitum usque rexisse. Vid. Canus lib. 6. de locis cap. 8. pag. 433. circa medium, ab illis verbis: *Deinde illud*, &c. Perrimezzi part. 5. dissert. 190. pag. 304. Billuart tom. 2. tract. de regulis fidei, dissert. 4. art. 2. pag. 68. alii.

II. Peccatores sunt membra Ecclesie. Vid. supra conclus. 4. ex §. 5. usque ad. 8.

III. Quatuor sunt Ecclesie nota, nempe, *Una, Sancta, Catholica, & Apostolica.* Vid. Marchantius in horto Pastorum pag. 140. Ferrer tom. 3. num. 739. pag. 406. Arsdekin pag. 27. & 28. Serry tom. 3. tract. de fide dis-

disput. 3. prælect. 12. 13. 14. & 15. à pag. 299. usque ad 320. Billuart tom. 2. dissert. 3. de Ecclesia art. 4. Gotti, Berti, alii.

IV. Ecclesia in fide, morumque doctrina errare nequit. Vid. Canus lib. 4. de locis cap. 4. per totum. Annatus tom. 2. lib. 6. art. 2. pag. 240. Ferrer tom. 3. num. 744. pag. 498. Serry tom. 3. tract. de fide disput. 3. prælect. 10. pag. 285. Billuart tom. 2. dissert. 3. art. 6. & sequent. & quotquot de locis Theologicis scripserunt.

Ex §. 18. usque ad 22.

I. Conclusio: Concilium Generale legitime congregatum, & à Romano Pontifice confirmatum in fide errare nequit. Vid. Canus lib. 5. cap. 4. concl. 3. Annatus, Gotti, Billuart, alii.

II. Judicium Romani Pontificis loquentis ex Cathedra, est infallibile in fidei, & morum controversiis dirimendis. Vid. Ferrer tom. 3. pag. 428. Billuart tom. 2. tract. de regulis fidei diss. 4. art. 5. §. 3. & seq. & plurimi alii post Canum, Bellarminum, aliosque antiquiores.

III. Ecclesia Christi est patens, atque visibilis, & tamen à fidelibus creditur. Vid. Ferrer tom. 3. pag. 410. Lipsin in Catechismo, aliique complures.

IV. In Ecclesia est potestas condendi leges, imponendi censuras, atque statuendi impedimenta matrimonium dirimentia. Vid. Div. Thomas in Supplement. q. 50. art. 1. Michael à Sancto Josepho in Bibliographia critica tom. 2. verbo *Lauteris* à pag. 532. usque ad 540. tibi confutatur Leunoyus; & tom. 3. verbo *Petrus Gibertus* à pag. 449. usque ad 456. aliique tum Theologi, tum Jureconsulti.

V. Aliud est credere Deo, credere Deum, & credere in Deum. Vid. Div. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 2. aliique apud Castel in 3. dist. 23. q. 4. Salmanticenses, Morales tom. 5. pag. 127. num. 3.

VI. Peccatores non mentiuntur dicentes: *Credo in Deum;*

Deum: nisi eorum peccata fuerint infidelitatis. Vid. Suarez in 1. 2. q. 2. art. 2. disput. 2. sect. 5. num. 12. & disput. 6. sect. 3. aliique ibidem.

Ex §. 23. usque ad ultimum.

I. Conclusio: Datur Sanctorum communio, qua omnes qui sunt de Ecclesia participant in suffragiis, orationibus, bonisque operibus. Vid. Marchantius in hortu pastorum pag. 143. Natalis Alexander hic, Lipsin, & plures alii.

II. Animæ purgatorii fidelium orationibus alisque bonis operibus adjuvantur. Vid. Sotus in 4. dist. 45. q. 2. art. 1. concl. 2. pag. 471. Theophilus Raynaudus tom. 15. pag. 129. Tournely tom. 1. tract. de visione prælect. 1. q. 12. art. 2. & alii agentes de purgatorio.

III. Laudanda est fidelium caritas, qui omnia sua merita bonorum operum cedunt in favorem animarum purgatorii. Vid. Gaspar Oliden Clericus Regularis Sancti Caietani in dialogis purgatorii Compluti editis anno 1732. & Jacobus Baronus tom. 2. remediis universalis lib. 3. cap. 29. §. 8. pag. 265. & seq.

IV. Indulgentia per modum suffragii à Summo Pontifice concessa, prodest animabus purgatorii, etsi à peccatore ponantur media ad illam indulgentiam requisita, ut sumtio Bullæ defunctorum, stationes, & hujusmodi alia. Vid. Div. Thomas in 4. dist. 45. art. 3. q. 1. 2. & in Supplement. q. 72. art. 3. & 10. Sylvius ibid. Gotti tom. 3. tract. 14. q. 4. dub. 4. §. 2. & alii. Hic etiam excitari possunt plurimæ conclusiones de indulgentiis, pro quibus consuluntur Auctores.

V. Peccatores justorum orationibus adjuvantur. Vid. Marchantius, Natalis, & alii.

VI. Fideles viatores merito implorant Sanctorum protectionem. Vid. Sotus in 4. dist. 45. quæst. 3. art. 2. pag. 488. Gotti tom. 3. tract. 14. quæst. 5. dub. 2. §. 2. & alii.

VII. Hæretici, Schismatici, & Excommunicati etiam tollerati, privantur Communione Sanctorum. Vid. Auctores passim, agentes de excommunicatione. Madalena tom. 1. Tyrocini moralis quæst. 2. de Censuris in particulari, art. 3. num. 78. pag. 59. aliique sexcenti.

VIII. Gratia gratis data interdum conceduntur etiam impiis ad Ecclesie bonum. Vid. Div. Thomas 2. 2. quæst. 111. art. 4. Lambertini lib. 3. de Beatific. SS. cap. 42. alii.

IX. Sibyllæ fuerunt prophetiæ dono illustrate, licet quæ modo circumferuntur earum opera non sint prorsus genuina. Vid. Serry tom. 1. prælect. 6. pag. 37. Lambertini tom. 3. de Beatific. SS. cap. 45. n. 8. Billuart tom. 3. tract. de Incarnat. dissert. 2. in fine, digressionem 2. pag. 17. Segura in polo critico discursu 3. §. 6. Feijoo tom. 2. discursu 4. n. 3. Sarmiento tom. 2. discursu 20. num. 21. Michael à Sancto Josepho in Bibliograph. critica tom. 1. verbo *Antonius Posservinus* pag. 275. & tom. 4. verbo *Sibyllæ* pag. 190. Vincentius Calatayud tom. 3. dissert. 2. art. 1. §. 9. num. 230. pag. 360. Vives, Baronius, Spondanus, Natalis Alexander, Honoratus à Sancta Maria, & plurimi alii, etiam heterodossi, ut Hugo Grotius, Erasmus Schimadius, Gualielmus Beveregius, Philippus Mornæus. Contrarium tamen sentiunt alii, ut Isaac Vossius, Petrus Petit, Blondellus, Casaubonus, Dupinus, Suarez, aliique, quos citat, & sequitur Thomas Maria Milante in notis ad Sixtum Senonensem tom. 1. lib. 2. pag. 181. col. 2.

X. Nec qui nascuntur in die conversionis Sancti Pauli gaudent dono curationis veneni, nec Reges Galliæ dono curationis strumarum, licet hi ultimi olim fortasse eo privilegio fuerint divinitus insigniti. Pro prima parte vid. Feijoo tom. 3. Theatri Critici discursu 1. Pro secunda vero Joannes Pontas tom. 3. dictionarii, verbo *Strumæ* pag. 473. & Lambertini lib. 4. de Beatific. SS. part. 1. capit. 1. num. 21.

Ca-

Caput undecimum de decimo articulo Symboli: *Remissionem peccatorum*, habet 12. paragraphos.

Ex §. 1. ad 4.

I. Conclusio: Fide divina credendum est dari in Ecclesia potestatem remittendi peccata, nullumque esse crimen adeo grave, ut remitti non possit. Vid. Div. Thomas 1. 2. quæst. 113. & 3. part. q. 86. art. 1. Natalis Alexander dissert. 22. in hist. sac. 3. Marchantius in horto pastorum pag. 147. Ferrer tom. 3. tract. 4. disput. 1. per totam, maxime dub. 1. num. 467. pag. 259. Ledruin tom. 2. de re Sacramentaria lib. 6. q. 3. §. 2. Tournely tom. 9. tract. de Pœnit. q. 2. art. 1. Gotti tom. 3. tract. 9. q. 1. dub. 1. §. 2. aliique quos citat Castel in 4. dist. 14. q. 6.

II. Per baptismum, & poenitentiam deletur peccata. Vid. Catechismus 2. part. cap. 2. §. 42. & cap. 5. à §. 11. usque ad 16. & Theologi passim.

III. Remissio peccatorum non fit per solam fidem, qua impius credit sibi remissa esse peccata. Vid. Medina in 1. 2. q. 113. art. 4. & 3. part. q. 49. art. 6. Graveison tom. 2. de Mysteriis Christi dissert. 17. prop. 2. pag. 592. Gazzaniga tom. 3. part. 2. dissert. 2. cap. 1. & 2. pag. 526. & seq.

IV. In Ecclesia est potestas remittendi peccata virtute clavium. Videantur Theologi in 4. dist. 19.

Ex §. 5. ad 8.

I. Conclusio: Peccata quæ dicuntur in Spiritum Sanctum possunt remitti. Vid. Theologi in 2. dist. 43. & cum Divo Thomâ 2. 2. quæst. 14. aliique supra citati concl. 1. ex §. 1. hujus capituli.

II. Soli Sacerdotes habent potestatem remittendi
Tom. I. Mmm pec-

peccata virtute clavium, ad quod præter Sacerdotium requiritur jurisdictio. Vid. Auctores agentes de Sacramento Pœnitentiæ, quorum plures citat Castel in 4. distinct. 17. quæst. 7. & Benedic. XIV. lib. 7. de Synodo Diocesana cap. 15.

III. In justificatione impij peccata sic remittuntur, ut penitus auferantur. Vid. Div. Thomas 1. 2. quæst. 113. art. 1. Ferrer tom. 3. pag. 259. & alij passim.

IV. Nequit remitti peccatum per solam externam condonationem absque infusione gratiæ. Vid. Div. Thomas 1. 2. quæst. 113. art. 2. Ferrer tom. 3. pag. 270. Gazzaniga tom. 3. p. 2. dissert. 2. cap. 3. pag. 554.

Ex §. 9. ad ultimum.

I. Conclusio: Justificatio impij est maximum opus Dei; sed si fiat more ordinario, non est simpliciter miraculosa. Vid. Div. Thomas 1. 2. q. 113. art. 9. & 10.

II. Peccata semel remissa non redeunt simpliciter per sequens peccatum, sed solum secundum quid. Vid. Theologi 4. dist. 22. & cum Div. Thoma 3. p. quæst. 88. art. 1.

III. Sacerdotes novæ legis vere peccatores absolunt. Vid. Theologi in 4. dist. 18. & cum Div. Thoma 3. part. quæst. 80. art. 3.

IV. Indulgentiæ ab Ecclesia consedi solite, fidelibus prosunt ad remissionem reatus penæ pro peccatis debite. Vid. Theologi in 4. distinct. 20. & alibi agentes de indulgentiis.

Plurimæ conclusiones de Baptismo, & Pœnitentiâ possunt hic applicari, quæ inveniuntur in indice secundæ partis.

Plurimæ conclusiones de Baptismo, & Pœnitentiâ possunt hic applicari, quæ inveniuntur in indice secundæ partis.

Caput duodecimum de undecimo articulo
Symboli: *Carnis Resurrectionem*, habet 14. paragraphos.

Ex §. 1. ad 5.

I. Conclusio: Futura est hominum resurrectio. Vid. Div. Thomas in 4. dist. 43. q. 1. art. 1. & in Supplement. q. 71. art. 1. Suarez tom. 2. in 3. part. quæst. 56. art. 2. disput. 50. sec. 1. pag. 567. Sotus, & alij, quos citat Castel in 4. dist. 43. q. 1. Natalis Alexander dissert. 26. in sec. 1. art. 2. contra Basilidem, pag. 258. Gazzaniga tom. 2. dissert. ultima cap. 3. pag. 622. Gotti, & alij.

II. Resurrectio mortuorum est simpliciter miraculosa, & secundum quid naturalis. Vid. Div. Thomas aliique apud Castel in 4. dist. 43. q. 4. Suarez tom. 2. in 3. part. disput. 44. sect. 7. pag. 475. Gotti tom. 3. tract. 15. quæst. 3. dub. 3. §. 1.

III. Non potest evidenter demonstrari resurrectionem mortuorum esse possibilem; bene vero congruentissimis rationibus suaderi. Vid. Medina in 3. part. q. 53. art. 1. conclus. 1. & 2. pag. mihi 633. Suarez ibid. disput. 44. sect. 8. pag. 477. Gotti tom. 3. tract. 15. quæst. 3. dub. 3. §. 2.

IV. Animæ hominum post mortem non intereunt simul cum corpore, ad judicij diem postea resurrecturæ; sed statim bonis præmiâ, malisque supplicia conferuntur. Vid. Gazzaniga tom. 1. dissert. 2. cap. 6. proposit. 1. num. 138. pag. 318. Jacquier tom. 6. philosoph. moral. part. 1. cap. 2. art. 3. pag. 114.

V. Anima rationalis est spiritualis, ac immortalis; idque potest rationibus naturalibus evidenter demonstrari. Vid. Div. Thomas 1. part. q. 75. art. 6. aliique quos citat Castel in 2. dist. 19. q. 1. Sotus in 4. dist. 43. quæst. 1. art. 1. Canus lib. 12. de locis cap. 14. pag.

Mmm 2 348.

348. Berti tom. 1. lib. 12. cap. 5. Billuart tom. 3. tract. de opere sex dierum dissert. 3. art. 1. & 2. pag. 596. Patuzzi in opere de futuro impiorum statu lib. 1. cap. 4. pag. 21. & cap. 9. pag. 57. Bailly tract. de vera Religione 3. quæst. prævia de immortalitate mentis humanæ pag. 60. Valsecchius lib. 1. de fundamentis Religionis, & de fontibus impietatis cap. 4. & 5. à pag. 46. Jacquier tom. 2. Metaphysic. part. 2. art. 2. pag. 79. Rosselli tom. 5. philosoph. quæst. 16. art. 1. & 2. pag. 323. Ildorus de Celis tom. 1. part. 2. Metaphysic. pag. 200. Para-du-Phanjas in Theoria entium invisibilium, sive Metaphysica universa sacra, & prophana. Oberndorffer tract. de anima, aliique sexcenti contra Materialistas.

VI. Repugnat metempsychosis, seu transitus animarum de uno in aliud corpus. Vid. Div. Irenæus lib. 2. contra hæreses cap. olim. 58. nunc 33. pag. 167. editionis anni 1710. curante Renato Massuet. Natalis Alexander dissert. 24. in sæc. 1. art. 2. contra Simonem Magum, pag. 232. Rosselli tom. 5. philosoph. q. 21. art. 1. pag. 483. Theophilus Raynaudus tom. 5. dist. 8. q. 4. art. 6. num. 279. pag. 348. ubi etiam aliqua tradit ad rem.

Ex §. 6. ad 11.

I. Conclusio: Ante resurrectionem universalem omnes homines sunt morituri. Vid. Div. Thomas aliique à Castello citati in 4. dist. 43. q. 3. Gotti tom. 3. tract. 15. quæst. 4. dub. 3. §. 1. & 2. & alii supra laudati cap. 8. §. 6. concl. 7.

II. In resurrectione universali eadem anima suo corpori unietur. Vid. Div. Thomas in supplement. q. 79. art. 1. aliique apud Castellum in 4. dist. 43. quæst. 5. Gotti tom. 3. tract. 15. q. 5. dub. 1. §. 2. Suarez tom. 2. in 3. part. disput. 44. sect. 21. pag. 463.

III. In fine mundi quilibet in suo sexu resurget. Vid. Div. Thomas in 4. dist. 44. quæst. 11. art. 4. & in

in supplement. q. 81. art. 3. & lib. 4. contra Gentes cap. 88. Div. Bonavent. in 4. dist. 44. p. 1. dub. 2. aliique apud Castel ibid. quæst. 7. Suarez tom. 2. in 3. part. disput. 44. sect. 3. pag. 467. Alapide in cap. 4. v. 13. epist. ad Ephes. Gotti tom. 3. tract. 15. quæst. 6. dub. 2. §. 1. & alii.

IV. Tam boni, quam mali resurgent in fine mundi. Vid. Theologi apud Castellum in 4. distinct. 43. q. 5. Suarez tom. 2. in 3. part. q. 56. art. 2. disput. 50. sect. 2. & 3. Serry exercit. 71. Gotti tom. 3. tract. 15. quæst. 3. dub. 2. §. 3.

V. In resurrectione universali omnia corpora erunt perfecta, & integra; damnatorum tamen deformia. Vid. Div. Thomas in supplement. quæst. 80. art. 1. & 83. art. 1. aliique apud Castel in 4. distinct. 44. q. 2. Suarez tom. 2. in 3. p. disput. 50. sect. 5. Gotti tom. 3. tract. 15. q. 5. dub. 3. §. 2. num. 7.

VI. Conveniens fuit Christum resurrexisse cum cicatricibus, cum quibus resurgit etiam Martyres. Vid. Div. Thomas 3. p. q. 54. art. 4. & alii.

VII. Christus est causa efficiens resurrectionis nostræ. Vid. Div. Thomas 3. part. q. 56. art. 1. Medina ibid. pag. 667. Gotti tom. 3. tract. 15. q. 3. dub. 4.

Ex §. 12. ad 14.

I. Conclusio: Post resurrectionem, corpora etiam damnatorum erunt incorruptibilia. Vid. Div. Thomas in supplement. q. 86. art. 1.

II. Justorum corpora post resurrectionem erunt impassibilia, gloriosa, agilia, aliisque dotibus insignita. Vid. Div. Thomas in supplement. quæst. 82. & sequentibus, & 1. 2. quæst. 4. art. 1. Ferrer tom. 2. pag. 47. aliique apud Castel in 4. distinct. 44. à q. 3. ad 6.

III. Resurrectionis fides multa commoda parit. Vid. Calmet in dissertatione de resurrectione tom. 2. pag. mihi 191. & alii.

IV.

IV. Post resurrectionem universalem non degent iusti cum Christo mille annis in terra, sed una statim omnes iudicabuntur, & in Coelum ascendent; nec tunc incipient eorum animæ Dei visione potiri, cum modo etiam, dum egrediuntur de corpore plene purgata, superna beatitudine jam perfruantur. Videantur Auctores passim in tractatu de Visione, ac de Beatitudine. Gonetus tom. 3. disput. 6. art. 1. §. 1. pag. 84. Natalis Alexander dissert. 27. in src. 1. art. 2. pag. 269. Graveson tom. 2. de Mysteriorum Christi dissert. ultima. Duhamel tom. 1. lib. 3. dissert. 1. cap. 4. conclus. 1. Tournely tom. 1. de Deo disput. 1. q. 12. art. 1. Gottii tom. 1. tract. 3. de Visione quest. 2. dub. 3. §. 2. Billuart tom. 1. tract. de ultimo fine dissert. 2. art. 3. Gazzaniga tom. 1. dissert. 2. cap. 6. pag. 313. & sequent. maxime proposit. 2. pag. 326. Boucat, Berti, & alii, præsertim celeberrimus Ludovicus Antonius Muratorius in libro de Paradiso, regniq; coelestis gloria, non expectata corporum resurrectione, iustis à Deo collata. Contra Thomam Burnetum Anglum, qui in opere de statu mortuorum, excitare conatur Chiliarum errorem jam pridem mortuum, & sepultum. Hæc & similes aliæ conclusiones, ad sequens Catechismi caput etiam pertinent.

Caput decimumtertium de ultimo articulo

Symboli: *Vitam æternam*, habet 13.

paragraphos.

Ex §. 1. ad 5.

I. Conclusio: Fides explicita Dei remuneratoris, necessaria est necessitate mediæ ad vitam æternam. Vid. Auctores passim in 22. thesim damnatam ab Innocentio XI. Viva, Milante, & alii.

II. Populus Judaicus etiam æternæ vitæ fidem habe-

bebat, licet lex vetus expresse solum bona terrena promitteret. Vid. Suarez lib. 9. de legibus cap. 6. num. 18. & sequent. pag. 637. Thomassinus tom. 3. Theolog. dogmat. tract. 5. cap. 4. & sequentibus à pag. 719. Doguet in exposit. psalm. 6. Mezenqui in opere Gallico idiomate: *Abregé de l' Histoire de l' Ancien Testament*, liv. 7. chap. 1. in fine. Ludovicus Bailly tract. de vera Religione tom. 1. part. 2. cap. 9. proposit. 7. in solut. ad argument. 12. à pag. 502. Castaldus Innocentius Ansaldi lib. de futuro sæculo ab Hebræis ante captivitatem cognito. Joannes Vincentius Patuzzi in opere de futuro impiorum statu lib. 1. cap. 6. pag. 33. & sequentibus. Antonius Valsecchi de fundamentis Religionis, & de fontibus impietatis lib. 2. cap. 11. num. 5. & sequent. pag. 192. Roselli tom. 5. Philosoph. q. 16. art. 3. pag. 354. num. 790.

III. Intentio qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, ut coelestem obtineat gloriam, est recta, & Deo placens. Vid. Div. Thomas 2. 2. q. 17. art. 3. ejusque Interpretes agentes de virtute spei. Estius in 1. distinct. 1. §. 3. Bartholomæus Durand lib. 3. fidei vindicate art. 11. Berti lib. 26. cap. 16. Vincentius Calatayad tom. 4. num. 218. pag. 78. aliiq; super proposit. 10. ac 13. damnatas ab Alexandro VIII.

IV. Nemo in hac vita frui potest perfecta beatitudine. Vid. Theophilus Raynaudus uberrime, ut solet, hanc questionem pertractans tom. 3. distinct. 1. q. 4. art. 2. pag. 147. num. 248. Goudin tom. 4. p. 3. philosoph. q. 1. art. 3. Roselli tom. 6. Philosoph. q. 2. art. 2. pag. 67.

V. Beatitudo objectiva in nulla re creata, sed in solo Deo consistit. Vid. Div. Thomas 1. 2. q. 2. & 3. ejusque Interpretes ibid. Gonet tom. 3. disput. 2. art. 1. pag. 28. Theophilus Raynaudus tom. 3. dist. 1. q. 3. art. 1. pag. 63. num. 47. aliiq; apud Castellum in 4. dist. 49. q. 1. Liberius à Jesu tom. 1. tract. 3. contr.

troy. 5. col. 612. Gotti tom. 2. tract. 1. q. 2. dub. 1. §. 2. Colletus in continuat. Tournelli tom. 1. cap. 5. art. 1. concl. 1. pag. 48. Goudin tom. 4. part. 3. q. 1. art. 2. pag. 15. Roselli tom. 6. q. 2. art. 1. pag. 56.

VI. Beati sunt ab intrinseco impeccabiles. Vid. Gonet tom. 3. disput. 4. art. 4. §. 1. pag. 67. Ferrer tom. 2. tract. 1. disput. 4. dub. 3. pag. 41. Gotti tom. 2. tract. 1. q. 2. dub. 5. §. 2. Billuart tom. 1. tract. de ultimo fine, dissert. 2. art. 4. §. 2. pag. 19.

VII. Vita æterna nunquam finienda est. Vid. Div. Thomas 1. 2. quæst. 5. art. 4. Liberius à Jesu tom. 1. tract. 3. controuv. 10. colum. 702. Billuart tom. 1. tract. de ultimo fine, dissert. 2. art. 4. §. 3. & alii passim.

VIII. Animæ justorum corporibus solutæ, & plene purgatæ, statim æternam beatitudinem consequuntur. Vid. conclusio ultima ex capite præcedenti.

Ex §. 6. ad 10.

I. Conclusio: Beatitudo formalis non est aliquid increatum, nec illapsus Dei in essentiam animæ, sed operatio ab ipso beato elicita. Vid. Div. Thomas 1. 2. q. 3. art. 1. & seq. Serra tom. 3. pag. 55. Gonet tom. 3. disput. 3. art. 2. Gotti tom. 2. tract. 1. quæst. 2. dub. 3. §. 2. & 3. Billuart tom. 1. part. 2. dissert. 2. art. 2. §. 2.

II. Beatitudo formalis essentialiter consistit in sola operatione intellectus, in visione scilicet Dei ultimi finis. Vid. Div. Thomas 1. 2. quæst. 3. art. 8. Sotus in 4. dist. 49. quæst. 1. art. 3. pag. 563. Gonet tom. 3. disput. 3. art. 2. §. 5. pag. 51. Theophilus Raynaudus tom. 3. dist. 1. quæst. 4. art. 1. pag. 130. num. 202. Ferrer tom. 2. pag. 25. Gotti tom. 2. tract. 1. quæst. 2. dub. 4. §. 2. & 3. Billuart tom. 1. tract. de ultimo fine dissert. 2. art. 2. §. 2. alique apud Castellum in 1. dist. 1. quæst. 4. & 5.

III. Visio divinæ essentia, non visis personis, & at-

attributis, hæc sufficeret ad perfectam beatorum felicitatem. Vid. Gonet tom. 3. disput. 2. art. 2. §. 1. pag. 33. Ferrer tom. 2. pag. 18. Collet tom. 1. cap. 5. art. 1. conclus. 2. pag. 53.

IV. Amor, tractio, gaudium, ceteræque dotes cum animæ, tum corporis, sunt bona beatitudinem consequentia. Vid. Div. Thomas 1. 2. q. 4. art. 8. & alii.

V. Intellectus creatus potest videre Deum per essentiam. Vid. Div. Thomas 1. part. 9. 12. art. 1. Ferrer tom. 1. pag. 82. Billuart tom. 1. tract. de Deo dissert. 4. art. 1. Chignoli part. 1. tom. 2. prælect. 26. & sequent.

VI. Nullus intellectus creatus potest, solis naturæ viribus, videre Deum intuitive, seu ut est in se; bene vero supernaturaliter adjutus. Vid. Gotti tom. 1. tract. 3. de visione Dei q. 1. dub. 4. §. 2. Tournely tom. 1. disput. 1. quæst. 10. art. 2. pag. 237. & q. 11. art. unico concl. 1. pag. 146. Billuart tom. 1. tract. de Deo dissert. 4. art. 2. & 3.

VII. Intellectus creatus indiget lumine gloriæ ad videndum Deum. Vid. Div. Thomas 1. p. q. 12. art. 2. Ferrer tom. 1. pag. 105. Gotti tom. 1. tract. 3. q. 4. dub. 1. §. 2. n. 5. Billuart tom. 1. diss. 4. art. 5. §. 1.

VIII. Dari nequit species creata impressa, vel expressa Deum, ut est in se, repræsentans; sed essentia divina utriusque vices gerit, ac immediate unitor intellectui beatorum. Vid. Contenson tom. 1. lib. 1. diss. 5. cap. 5. spec. 1. Ferrer tom. 1. pag. 95. Gotti tom. 1. tract. 3. quæst. 3. dub. 2. §. 2. Billuart tom. 1. dissert. 4. art. 6. & 7.

Ex §. 11. ad 13. & ultimum.

I. Conclusio: Beati inæqualiter vident Deum, unus scilicet alio perfectius, cujus inæqualitas ex solo lumine gloriæ provenit. Vid. Div. Thomas 1. part. 9. 12. art. 6. Gotti tom. 1. tract. 3. q. 4. dub. 4. §. 2. & dub. 5. Tom. I. Nnn Tour-

Tournely tom. 1. q. 15. art. 2. & 3. Billuart tom. 1. dissert. 4. art. 8.

II. Ad complementum, & ultimum statum beatitudinis hominum, requiritur corpus, & societas amicorum. Vid. Div. Thomas 1. 2. q. 4. art. 5. 6. & 8.

III. Aureola est aliud à premio essentiali, quod aurea dicitur, debeturque Virginibus, Martyribus, ac Doctoribus. Vid. Div. Thomas in supplement. quæst. 96. art. 1. 5. 6. & sequent. Gotti tom. 2. tract. 1. q. 2.

IV. Etsi Virgines, Martyres, ac Doctores laureolam habeant, unus tamen illam habet alio excelentiorum. Vid. Div. Thomas in Supplement. quæst. 96. art. 11. & 13.

V. Homo in gratia constitutus, de condigno meriti potest vitam æternam. Vid. Div. Thomas 1. 2. q. 14. art. 3. Contenson tom. 2. lib. 7. dissert. 5. cap. 2. spec. 3. pag. 345. Serry tom. 5. tract. de merito justi, disp. 4. prælect. 6. & 7. à pag. 263. usque ad 278. Gotti tom. 2. tract. 8. de merito justi q. 1. dub. 1. §. 1.

VI. Tres sunt dotes animæ beate, visio scilicet, comprehensio, & delectatio. Vid. Gotti tom. 2. tract. 1. de ultimo fine quæst. 2. dub. 8. §. 2. num. 5. & alii. Ad alias conclusiones huc spectantes, consuli possunt Theologi agentes de visione Dei, vel de ultimo fine, seu beatitudine; apud Magistrum in 1. distinct. 1. & in 4. distinct. 49. & cum Divo Thoma 1. part. quæst. 12. & 1. 2. quæst. 1. art. 1. & alibi.

Plurimas alias selectissimas quæstiones Theologicas dabunt Auctores, quos inter consulatur doctissimus Joannes Baptista Genèr Theologus Hispanus in eruditissimo opere inscripto: *Theologia Dogmatico-Scholastica*, sex tomis in 4. majori, editis Romæ ab anno 1767. Qui tom. 1. prodrômo 1. cap. 4. syllabo 3. à pag. 140. usque ad 188. & infra pag. 209. & sequentibus, longum affert Catalogum præcipuorum Auctorum, quem si ego antè vidissem, in meo qualicumque conficiendo, non

tantopere laborassem; at nimis serò præfatum opus videre licuit, dum ultima folia nostri jam cuderentur; etsi enim illius supra meminero pag. 294. corrupto tamen cognomine *Genner*, quia sic alibi legeram exaratum. Quod ideo hic annotamus, ut major habeatur hujus eximii viri notitia, ejusque cognomen accuratius transcribatur. Hoc igitur, & quidquid aliud à nobis erratum est, benigne corriges, humane lector; omnia quippe sapientum judicio, & Ecclesiæ correctioni subicimus.

Index conclusionum secundæ partis invenietur in fine tomi secundi, jam enim tempus est, ut iste ad umbilicum perducatur.

FINIS TOMI PRIMI.

UAN

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
SECRETARÍA GENERAL DE BIBLIOTECA

